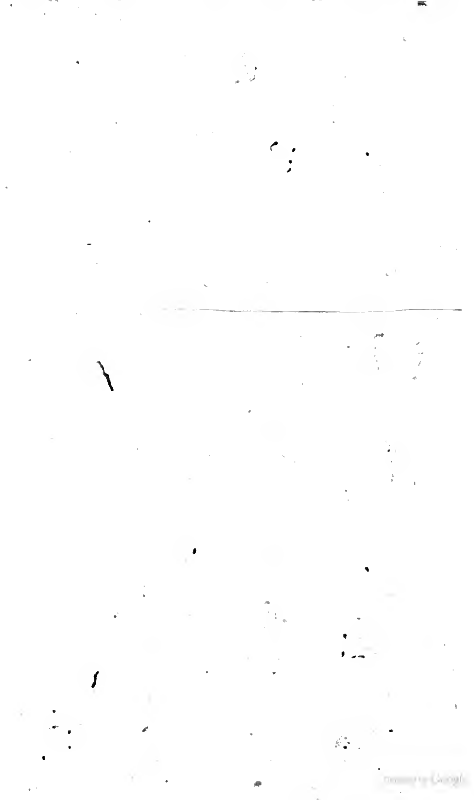
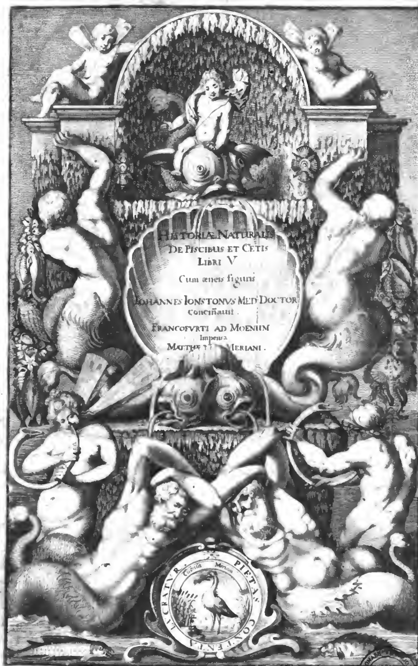

HISTORIÆ NATURALIS
DE PISCIBUS ET CETIS
LIBRI V
Cum æneis figuris
IOHANNES IONSTONVS MED. DOCTOR
concinnavit.
FRANCOFVRTI AD MOENUM
Impensa
MERIANI.
PIETAS CONTENTA LVCRATVR.

Extraict du Privilege du Roy.

OVIS parla grace de Dieu Roy de France &deNauarre. A nos amez & feaulx conseillers les gens tenans nos Cours de Parlemens, Maistres des Requestes ordinaires de nostre Hostel, Baillifs, Senechaux, Preuots ou leurs Lieutenans, Et a tous autres nos offieiers, quil appartiendra, Salut. Nos chers & bien amez les heritiers de feu Matthieu Merian de Francfort, Nous ont fait remonstrer quapres le decedz dudit deffunet, ils ont troué dans ses effects, vn Liure contenanr quatre Tomes Intirulez, *Historia naturalis Iohannis Ionston Med. De quadrupedibus, De avibus, De piscibus & Cetis, De Insectis, serpentibus & Draconibus.* Que les exposans desireroient faire Imprimer, Vendre & distribuer en nostre Royaume. Mais parce que cét oeuure ne se peut faire sans nostre permission, & quelle est de long rrauail & de grandz frais, ilz craignent dén estre foustrez par daurres, sil ne luy est furee par nous pourueu de nos lettres necessaires. A Ces causes desiranr faire parr a nos subjects d'vn oeuure si considerable, Nous auons de nostre grace speciaIle, Permis & octroyé ausdirs Exposans de faire Imprimer, Vendre & debiter ledit Liure par les Libraires & Imprimeurs que bon leur Semblera, pendant le remps de cinq ans, faisanr tres expresses Inhibitions & deffences, a tous autres Marchands Libraires, & Imprimeurs, d'Imprimer vendre ny distribuer Ledit Liure sans la permission des Exposans, soubz changement de Tiltre, faulce marque ou autrement, apeine de confiscation des exemplaires, & de Trois mil liures damende aplicable moirié á l'Hostel Dieu, & l'autre aux exposans. A la charge dén mettre deux exemplaires en nostre Bibliotecque Publieque, & vn en celle de nostre tres cher & feal Chler le Sr. Molé Garde des Sceaux de France. Mandons au premier nostre Huissier ou Sergent surce requis, faire pour l'entiere execution des presentes, tous exploicts & actes requis & necessaires, sans demander autre congé ny permission, Car rel est nostre plaisir. Donné a Paris le xij Iour de Feburier, L'an de grace mil six cens cinquante cinq, & de nostre regne le douziesme.

Par le Roy en son Conseil
Coupeau.

ILLVSTRISSIMO AC CELSISSIMO
PRINCIPI ET DOMINO,
DOMINO

WILHELMO VI.

HASSIÆ LANDGRAVIO,
COMITI
CATTIMELIBOCIÆ, DIEZÆ, ZIGENHAINII ET NIDDÆ, &c.
MAGNORVM IMPERII PRINCIPVM, ET LIBERTATIS GERMANIÆ VINDICVM,
POSTERITATI,

MAXIMORVM REGVM FOEDERATO,
LITERARVM MECOENATI,
OMNIVM BONORVM DELICIO,

PRÆMISSO, DE FELICI AVSPICATISSIMI CONIVGII INITI CVM CELSISSIMA PRINCIPE BRANDEBVRGICA SVCCESSV, VOTO:
DEVM SIMVL PRECATVS, VT CELSITVDINEM SVAM IMPERIO ET ILLVSTRISSIMÆ DOMVI HASSIACÆ DIVRNARE ET PERENNARE VELIT:

HANC HISTORIÆ NATVRALIS
DE PISCIBVS PARTEM

Humillimè dicat & offert, utque Sua Celſitudo qualeſcunque hos conatus vultu Celſiſſimæ Familiæ erga literas ſueto, excipere, & ſe, ſuaque ſtudia commendata habere dignetur,

Demiſſè orat
CELSISSIMO PRINCIPI
Devotus Cliens

JOANNES JONSTONVS M.D.

PRÆFATIO

AD LECTOREM.

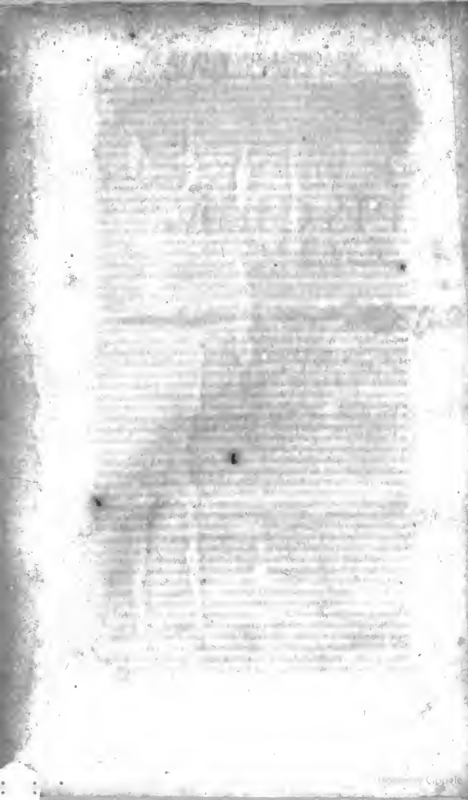

ECCE Tibi Historiæ naturalis specimen, studiose Lector. In piscibus id exhibere voluit Typographus: ego non multum interesse arbitrabar, in quibus daretur; modò & reliqua, quod Deo volente fiet, prodirent. Suscepti laboris tuum mihi commodum causa; cui fortè per diffusa volumina hactenus incumbere molestum erat. Taceo jucunditatem, quâ melioribus ingeniis, dum inexhaustam specierum naturalium varietatem, & stupendum eorundẽ genium exhibet, illabitur: *Deum, eruditionem, conversationem, & naturæ imitationem*, si respexeris, summè eam necessariam comperies. *Deum* dico. Cultor quotidianus infinitæ Dei Potentiæ & bonitatis esse teneris. Hic Naturæ liber tibi eius post sacrum codicem admiranda aperit. Machinam hîc tantæ vasticiei invenies; tantæ & eius partes molis, ut difficile sit judicare, quid magis in stuporem nos agat, infinita partium à se invicem distantia, an tanta earundem in se magnitudo. Videbis aspectu vilia, & tantæ subtilitatis corpuscula, ut nulla planè esse appareant; sed quarum virtutes maximis illis controversiam faciant. Sol centies sexagies, vel ut alii, centies quadragies major est Historico naturali terrâ: tantæ velocitatis idem, ut unâ horâ decies mille milliarium conficiat. *Proximum* etsi *terris Sydus*, Luna; ab iisdem tamen, dum minimum distar, LII. terræ semidiametris; hoc est, milliarium astronomicorum 178698. removetur: quæ si in nostra milliaria per 52. reduci deberent, quanta quæso distantia non exsurget? Terra & aqua in unum globum redacta; etsi gravia corpora, ita tamen in medio aëre suspensa librantur, & ad polos mundi disponuntur, ut ne latum quidem unguem, vel ab oriente in occidentem dimoveri; aut à septentrione in Austrum, vel vice versâ, propelli possint. Pisciculus est Echeneis, quem Remoram dicimus. At idem, gubernaculo navis affixus, immobilẽm eam reddere creditur. Ferruginea gleba Magnes. At quæ non miracula eius beneficio patramus? Imbellis populus formicæ: tamen iis Reip. ratio, memoria, cura. *Semina erosa condunt, ne rursus in fruges exeant è terra. Madefacta imbre proferunt & siccant. Et quoniam ex diverso convehunt, alterâ alterius ignarâ, certi dies ad recognitionem mutuam, velut nundinis, dantur.* Exiguum insectum Apis, nec ullius si solo aspectu æstimari debet pretii. At si earum naturã, Remp. operà excusseris, exclamabis: *rerum naturã nusquam magis quàm in minimis totam esse.* Infinitæ hæc potentiæ argumenta, quæ Historicus naturalis suggerit. *Bonitatem* si attendas, grande illius documentum, quod nulla re natura ad conservationem sui destituatur; quod omnes huius universi partes, singulari nexu inter

xu inter se colligentur, & sibi mutuum ad conservationem totius præstent subsidium: quòd superiora, etsi mole, loco & qualitatib. nobiliora videantur, inferioribus quasi inserviant; & denique, quòd cuncta homini tanquam regulo suo famulentur. Rem se ita habere, per universam corporum naturalium seriem, in Historia deducitur. Bona *eruditionis* nostræ pars naturalium peritia. In eo desudat intellectus noster, ut quænam sit sublimium, elementorum, subterraneorum, plantarum, animalium, hominis denique ipsius conditio, penitius cognoscat. Spinosæ illæ de materia primâ, infinito, loco, tempore, motu, generatione, &c. quæstiones huic desiderio non sufficiunt: historia, si exactè instrui velis, consulenda est. Generalia sunt quæ præcipiuntur, & isagoges primò vicem tenent: in adyta, per singularia inducimur. Ab his illa abstrahi, per eadem restringi, confirmari, refutari, nemini ignotum. Nullæ nobis metallorum, lapidum, terrarum, succorum, fluorũ, plantar. &c. differentiæ essent, nisi à singularib. eorundemque inter se comparatione peterentur. Non poterat Aristoteles & ex eo Plinius scribere, *Capita piscibus proportione corporis maxima: Nulli animali cui cornua exertos dentes; sed omnibus concavos, piscium omnibus serratos præter scaro: volucrib. nullos præter vespertilionem: Quibus longa crura, iis & longa colla: Cornigera una parte dentata, & quæ in pedib. talos habent, sevo pinguescere, bisulca, scissisve in digitos pedibus, adipe*; &c. nisi Historiam consuluisset. Inde ergo tibi & in hoc puncto necessaria; quod fortè accuratissimè explicatum, ut omnia solet Excellentissimus D. Sperlingius Amicus noster singularis in specialiorib. Physicę, quas adhuc premit, partibusque dabit. De *Conversatione* res clara est. Eo sæpius de naturalibus miraculis inter familiares sermones agitur, quo magis ingenia oblectant. Quarum olim apud veteres in conviviis in usu, Plutarchi symposiaca, & Athenæi Dipnosophistæ docebunt. *Naturæ imitatio* summus sapientiæ nostræ apex est. Hæc indigentiæ humanæ subvenit, opes auxit, ingenium supra sortem mortalem extulit. Deo quasi similes reddimur, dum ipsius naturæ machinamentis usi, eandem, generando, corrumpendo, transformando, provehendo, impediendo, divertendo, resolvendo, seducendo, &c. nobis quasi subiici & famulari cogimus. Ausum est hactenus ingenium humanum, cœlum perpetuo & uniformi motu æmulari; ignes perpetuos, deducta quasi astris face, accendere; ventis, pluviis, iridibus, fulguribus, tonitrubus, minari; aërem in unum coactum librare; aquas in declive ire solitas, in sublime propellere; monstra & novas species formare; lapides preciosos fundere; corpora in sua principia, plumbum in hydrargirum, ferrum in liquorem rubiginosum resolvere; arbores argenteas & aluminosas subitò producere; plantarum incrementa retardare vel accelerare; easdem in seipsas transmutare; ex cineribus resuscitare; facultate purgativa, & venenata imbuere; ex stupidis, lignis, & mineralibus, Deos, cœlites, heroas, Aquilas, columbas, muscas, mundum adeoque ipsum efformare, iisque animam inspirare; oculum syderib. inferre; exilibus stupendam molem adaptare; Musica affectis varios excitare & sopire; dæmonum denique apparitiones, spectra, & nescio quas πολυμορφίας ad instar Morganæ Rhegineæ in freto Mamertino, de qua ingeniosissimus Kircherus, Artis Magnæ Lucis & umbræ l. 10. c. 1. agit, mentiri. An hæc absque naturalium cognitione peracta? Falleris. Non potest agricola suum agrum bene proscindere, effringere, tertiare, occare, runcare, sarrire: non hortulanus suum hortum plantare, opilio ovibus prospicere; pecuarius pecori subvenire; venator feras sectari; piscator squamigero gregi insidiari; auceps aviculas allicere; &c. absque huius subsidiis si fuerit. Huius beneficio convenientia animantib. Adamus nomina imposuit: & Caini posteritas artes fabriles invenit. Non est ergò mirum, & Salomonem tantum huic studio impendisse, ut de plantis & animalibus libros, quos nos periisse dolemus, Urreta in Bibliotheca Preteganis habere nugatur, scripserit: tan-

tum & Alexandrum M. indagandi Animalium per Aristotelem naturã, sumptum, ut summa ad plura talenta excreverit: tantum & prætento seculo Franciscum I. Gallorũ Regem, ut *Gyllium* & *Bellonium*, viros eruditissimos, & quorum quædam in hac materia scripta extant, in remotas Europæ partes, quin Asiam & Africam miserit. Huius etiam sine dubio admiratione factum, quod præter Reges & Principes, præcipui Philosophi in eam inquisiverint, & posteritati commendarint. Habemus præter eos, quos in Bibliothecis, Alexandrina, Constantinopolitana, Pergamensi, & aliis periisse, dolemus; quiq; fortè adhuc cũ blattis & tineis confli ctantur, inter veteres Geographos, Aristotelem, Theophrastum, Dioscoridem, Ælianum, Oppianum, Columellam, Varronem, Palladium, &c. & qui omnium instar est Plinium, cujus Solinus simia appellatur; inter recentiores, Gesnerum Germaniæ Plinium, Aldrovandum, Wottonum, Turnerum, Mouffetum, A nticolam, Boëtium, Baccium, Ruveum, Schönfeldium, Freygium, Mathiolum, Tabernomontanum, Bauhinum Ximenem, Bustamantium, Rondeletium, Bellonium, Cæsium, Thevetum, Marggravium, Pisonem, ab Horto, &c. & qui utriusque Indiæ Navigationes scripsere. Hinc fit, ut sæpè mirari soleam, quòd nullam huic Historiæ in Academiis, Bononiensem si excipias (in Wittebergensi quoque eam exsurgere. Cl. Sperlingius) Professionem assignatam videamus & malimus sæpè inter quæstiones de generalib. motis consenescere, nulli vitæ generi prompti, quam naturæ abdita scrutari, quæ omni inserviunt. Et tantũ de Historia naturali. De *Labore* meo hæc paucis habe. Totam me naturalem historiam pertexere constituisse, si mihi ad tantas curas Deus vitam producere voluerit, eamque ex vastis illis tam recentium quam antiquorum, Plinii inprimis, Aristotelis, Oppiani, Gesneri & Aldrovandi, voluminibus excerptam, & brevioribus gyris inclusam, ut te quasi scripta introduce em: illa præcipue quæ ad naturalium cognitionem spectant omissis alii attingere, ne te distraham: ordinem qui mihi videtur commodissimus sequi, ut memoria tua juveturː Paralipomena ex recentioribus illis inprimis qui Indica nobis dedere, addidisse, ne quid omissum esse conquereris: in descriptionib. authorum ipsorum plærumque verbis uti, sæpe & breviora capita inserere, ne quid secus acceptum occurrat: Authorum loca etiam ab istis neglecta adjecisse, ne te ab his abduci per compendia, imagineris: Figuras & quidem elegantes ut Chalcographus adiiceret persuasi, ut descriptiones facilius conciperes, & impressam memoriæ imaginem, specie ipse visã depromere posses. In hoc de Piscibus volumine adjectos quosdam ex Schönfeldio, habebis: Liber verò quartus ex Marggravii, in cuius nimis matura morte, ingentem Resp. literaria jacturam fecit, Historia Brasiliæ naturali totidem verbis depromptus est. Cur ad suas classes reduci non potuerint, dixi. His interim fruere, studiose Lector, & ad sequentes nundinas, Avium, Quadru, edum, & Aquaticor. Exanguium, quæ jam parata, Historiam expecta. Benè vale, & studiis nostris fave. Dabam Lesznæ Polonorum ex Musæo, in cureotide Nativitatis Salvatoris nostri, Anno M. DC. IL.

HISTO-

HISTORIÆ NATVRALIS *De* PISCIBVS,

LIBER PRIMVS, DE PISCIBVS MARINIS.

Titulus I. *DE PELAGIIS.*

CAPUT I. *DE PELAGIIS SQVAMOSIS.*

ARTICVLVS I. *DE ASELLIS.*

TAB. I. 1. TAB. II. 1.

ISCES, qui Latinis *Aselli* dicuntur, Græci ὄνος & ὀνίσκος, seu ab asinino colore, quod *a* Varroni placet, seuà torpore, ut *b* oppiano, *vocant*. [a. *Varro l.4. de L.L.* b *Oppian. l.3. Halieut.*]

Genera eorum duo *c* Plinius, & *d* Dorion, faciunt, *Callariam* & *Bacchum* seu ὄνον quem *Gadon* alii dicunt, & Calleridam, ὀνίσκος, & μάξεινος; tria Oppianus, nisi Oniscum pro parvo sumpserit: Nos eis *Asellum nigrum*, *Molvam*, *Morhuam*, Gobergum, adjicimus, iisdemque *Mustelam*, & *Tincam* socios quasi damus. [c. *Plin. H.N. l.9. c.7. item l.32. c.11.* d *Athen. Dipnos. l.7.*]

Onos, qui nonnullis ὀνίσκος, Asellus, Plinio, seu quod Libeto Patri sacet, seu ob tumidum ventrem BACCHVS, Dorioni Gadus, Hollandis juvenculus *Bolck*, adultus *Cabelliau*, dicitur, magnitudine est insigni, tres enim cubitos sæpe excedit; colore in tergore, nigricante, ad latera & in ventre albicante, capite amplo, ore, ante quod cirrum habet, (radiolū & virgulam quidam vocant) grandissimo. ἀνήρροχὸν ὁμόιον ταῖς γαλεαῖς. *e* Aristoteles dicit, ventre non variegato (male Epicharmus apud Athenæum ποικιλογάστορας vocat) sed tumido, ut πελεγάστορας legendum sit, jecore maximo. [e *Aristot. H.A. l.9.*]

Degit in alto mari, in aliquo latibulo; sub *f* Sirii maximè exortum latitat, cum alii per summum hyberni temporis frigus se abdant, sæpè se avenâ obruit, unde forte *Sandi* apud Borussos nomen. [f *Plin. H.N. l.9. c.17. Aristot. H. A. Ælian. H. A.*]

Vsus eius in cibis apud Romanos post Acipenserem commendatus, hodie apud Septentrionales frequentissimus. Carne est alba & friabili. quod si mari puro & alimento probo utatur, carnis bonitate cum saxatilibus contendit, si Galeno credimus. Difficilem tamen esse concoctu, virosumq; aliquid habere Diphilus apud Athenæum prodidit. Exficcatus ossea m duritiem contrahit, nec nisi fustibus verberatus coquitur; unde piscis fustuarii, & Germanor. Stockfisch nomen. Sale inveteratus, & salsugine abluta ex nova aqua elixus, *Laberdanus*; (Laberdan) in Germaniam superiorem devectus, Rheinfisch/ seu Rheni piscis, vocatur. [*Galen. de Alim. facult. l. 3. c.30.*]

Callarias seu *Clarias*, *Galaria*, *Galerida* & *Galaxia*, Hollandis Schelfisch/ Mur-

TAB. I. 2. 3. TAB. II. 2. 3. Murmelio *Piscis capitosus*, Gallis *Merlucius*, longitudine plerunque est cubitali, teres, ventricosus, squammas habet minutas, in lateribus & dorso ad cineritium colorem vergentes. *Caput* maiusculum, & in eo lapillos duos oblongos, latum, pressum. *Oris* rictum maximum. *Oculos* maximos, *branchias* utrinque quaternas, duplices; in interiore oris parte post linguam ossa parte inferna, superna, aspera, & in gula, regione cordis duo alia reliquis longiora, quæ obstant ne pisces dum devorat, in gulæ angustias compulsi, aculeorum asperitate cor vulnerent. *Ventriculus* est magnus, crassus, superiore parte latus, inferiore in acutum desinens, albus, in interna capacitate tenuissima ac nigerrima membrana obducitur. Pinnis natat quatuor, quar. quæ in supina parte, ori sunt propiores, quam quæ ad branchias. Unicam habere spinam ex dissecto se dedicisse Salvianus prodidit. *Interiora* si spectes, *cor*, quod inter branchias situm est, pericardio involutum, figuram ossis dactylorum exprimit. *jecur*, cui fel committitur, est album, *intestina* rubent, *uterus* bifidus nec admodum longus conspicitur. Ex vertebrarum extremitatibus, quæ admodum retusa sunt, crassa utrinq; membrana, scapulæ formam dissecta ad amussim repræsentans, suboritur; quæ capacitatem insignem intus vacuam, exuberantemque adeò efficit, ut piscis ipse ventriosus reddatur. *Degit* plærumque circa cænosa ac herbota littora. Gobionibus, atherinis, & marinis reiectamentis vescitur. Carne est candida & friabili.

Aldrovand. l.3.de Piscib.c.3. Huic similis est quidam, quem Veneri *Piscem mollem*, Romani vulgo *Ficum*, Galli *Merlangum* vocant. Albus est, argentei coloris, mollis, squammis tam parvis, ut visum fugiant, rectus, oculis magnis, argenteis; ore mediocri, dentibus in maxillis, parvis, albis, acutis, ordinatis. In capite calculos oblongos habet, *Pinnas* ipsi tres intergore, duas ab ano ad caudam, in lateribus ad branchias utrinque unam, Bellonius tribuit. Spina tergoris sexaginta vertebris constat, linea à branchiis ad caudam sinunsa ducitur. *Ventriculũ* habet magnum cum multis appendicibus. *Epar* ex candido rubescens, vulvam bifariam secundum Rondeletium, quadrifariam secundum Bellonium divisam. Ascendit sæpè ex alto ad littora, & Aphyis, Caridibus, Gobinnibusque, quos integros devorat, pascitur.

Gallia tam frequens est, ut à carnis levitate, vulgari proverbio ineum fecerit. Hominem duodenis merlangis probè pastum, minore ab his pondere in cursu fatigari, quàm si lenns tantùm Zonæ appensos gestaret.

Asellus NIGER Anglis ideo Coll-fisch/ à carbonibus sie dictus; squam mis est latioribus, tergore nigricante, ventre candidiore. Linea à capite ad caudam atra, & ad latera aliquantulum inflexa producitur. pinnæ reliquis sui generis piscibus duriores & robustiores sunt. Parvus carnem habet planè insipidam, profectus habetur in pretio. *Aldrov. Gesner.* TAB. II. 3.

Asellum viresc. v. Tab. 46.

ARTICVLVS II.

De Molva, Morhua, Mustela, & Tinca marina.

MOLVA, Rendeletin *Asinus varius*, & *Molva maior*, dorsum habet cinereum multis maculis nigris conspersum, *ventrem* candidum falcatum, *pinnas* in dorso tres, à podice unicam, duas ad branchias, duas in ventre. *dentes* in maxillis, internas partes Asino similes. TAB. II. 6. TAB. XXXXVI.

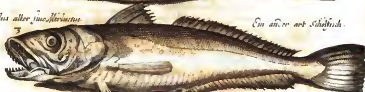
Morhua seu *Molva altera*, Anglis Morchuel, plærumque est sesquicubitalis longitudinis, pedis unius. *Os* ipsi magnum, *dentes* in maxillis, *oculi* magni. Ex inferioris maxillæ extremo *appendix* carnosa ceu pilus è barba propendet. *Pinnæ* ad branchias & in ventre binæ, parte prona tres, à podice duæ conspiciuntur. *Dorsum* cinereis fulvisque maculis notatur. *Venter* est falcatus. Cato coctione propter humoris tenuis consumptionem, glutinosior, ut farina aqua diluta, & saccharum *dissolutum* evadit, butyrum immersa adeò digitis adhæresceit, ut vix inde avelli possit. *Intestina* & folliculi ichtyocollæ conficiendæ inserviunt. *Aldrovand. de Piscib. l.3.c. 6.*

Gober-

Tabella I

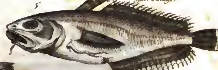

Asellus Cabeliau
Bolch.
1

2
Callarias. Asellus minor.
Schelfisch. Rheinfisch.

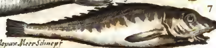

Asellus alter sive Merlucius.
3
Ein ander art Schelfisch.

Mustela.
Meer Trysch
4

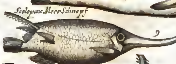

Hippurus.
12

Tinca marina
Meer Schleye.
5

Harengus
Hering
6

Schmalz fisch.
7

Aper
Meerober
8

Scolopax Meer Schnepf
9

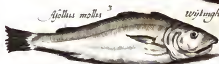

Glaucus.
Meer Stichling.
11

Monoceros.
Meer Einhorn.
10

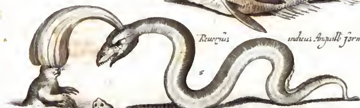

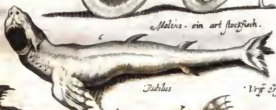

Asellus.
Cabeliau.
1

Asellus minor.
Gulleken.
2

Asellus mollis 3
Wytingh.

4
Asellus alius

Reuerius
indicus Anguilliformis.
5

Molva. ein art stockfisch.
6

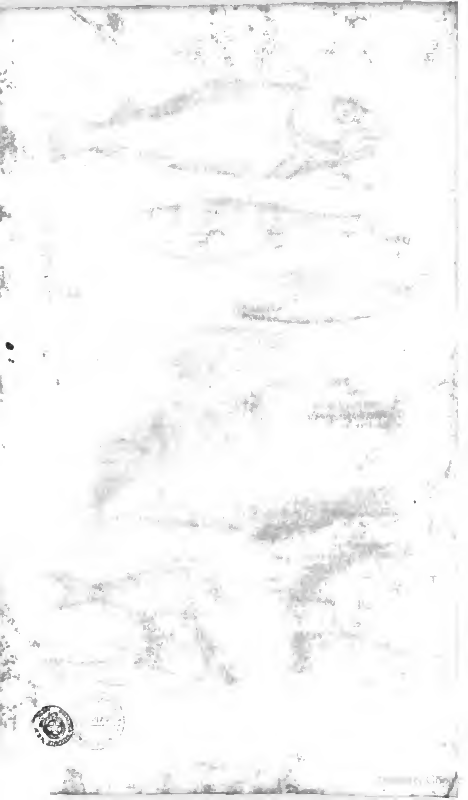

Rutilus
Vrff Ersle.
8
Coracinus.

raplein
7

Salpa.
Stockfisch
10

9
Coracinus. raplein andre art

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

Gobergus duorum cubitorum magnitudinem superat. *Colore* est cinereo, ventre falcato, *ore* sine dentibus mediocri partibus internis Merlucio similis. *Carne* duriore quàm Asinus.

TAB. I. 4. Quem Mustelam Genuenses vocant. Illyrici *Pegorellam* dicunt. Bellonius Aristotelis & Galeni *Callariam*, Rondeletius *Asellum* vererum esse opinatur. Trium interdum palmorum est longitudinis, cruris humani crassitiei, colore ex livido in opacum abeunte. Duas in tergo *pinnas* gerit, minimo capiti vicina est, præter has alia ad caudam usque protenditur, ad latera utrinque una rotunda, ut & cauda visitur, sub quibus postremis crassiores ac carnosi quidam cirri bifidi conspiciuntur. Maxillæ ipsi mobiles. *Dentes* confusi; in superiore labro, *maculam*, cordis figura, denticulis circumsultam, linguam albicantem & in cuspidem efformatam ostendit. *Branchias* distendit utrinque quatuor. *Interiora* si spectes, sub branchiis *cor* delitescit triquetrum, bursâ suâ involutum. *hepar* pallidum ac ferè lacteum in tres lobos divisum, diaphtagmati appensum. Sinistra eius pars, cæteris maior, vesiculam fellis oblongam admittit. *Lien* prægrandis sanguineus, gracilis, oblongus, pastorum instrumentum, cui cornutæ Musæ nomen referens, à ventriculo dependet. In *pyloro*, triginta & aliquot apophyses numerantur. *Intestina* tribus revolutionibus circumflectuntur, priusquam rectum attingat. *Vesicula* quædam cæteris Asellis communis, gemino veluti folliculo tergori coniuncta, commodum nationis usum exhibere creditur.

TAB. I. 5. Tinca marina, propter corporis cum palustri similitudinem sic dicta, *Pesce fico* Italis quòd passi ficus instar mollis sit, vocatur. Salvianus *Asellum Callariam* esse sed falsò, contendit. Vix pedalem mensuram excedit. *Corpore* est roto oblongo, latiusculo, squammis minutis contecto, coloris cinericii. *Capite*, in quo duos lapillos gerit, lato & presso. *Ore* magno, & valdè denticulato. *Oculis* aureis. Ex inferiore maxilla appendix cum barba propendet. *Branchias* haber utrinque quaternas, & ad eas binas latiusculas pinnis, unam scilicet utrinque. Ex anteriote ventris parte pinnarum vicebini longi admodum atque rotundi cirri propendent. In primo dorso pinna parva erigitur; post eam alia una enascitur, per dorsum totum ad caudam usque extenditur. Inferiori ventri singularis pinna ab ano orta, ad caudam etiam usque producta, subnectitur. Cauda in unicam rotundam desinit. *Hepar* magnum & subalbidum visitur.

Caro concoctu est facilis, sed excrementitia.

ARTICVLVS III.

De Harengo, & Lipari.

PIscis, quem Germani HARENGVM fortè à Græcorum τάριχος quod salsamentum sonat, alii Halecem vocant, qui apud antiquos sit & vocetur, ignoratur. *Chalcidi* marinæ seu Sardinæ quidam congenerem faciunt. *Thrissis* sive Alosis nonnulli. *Aldrovand. l.3.c.10.*

Dorso est quodammodo cæruleo, *ventre* albo falcato, *squammis* acutis pertinaciterque hærentibus. *Branchiarum* scissuram, quia pro corporis ratione magnam habet, citissimè aqua extractus emoritur. Ieiuno duntaxat intestino instructum Albertus author est. TAB. I. 6.

In Oceano Germanico circa Britanniam, Hiberniam, Scotiam, Norvegiam, Daniam inveniuntur, in Mediterraneo quoque capi, & Romæ, Massiliæ, Venetiis prostare falsò Bellonius prodidit, formæ similitudine, quam cum Trissis habeat deceptus. Puro aquæ elemento *Nutriri* voluerunt quidam, quod in aëre protracti in momento exspirent. Magnis simul agminibus natant, & tanta ipsorum copia, ut ad CCM. coronatorū in singulos annos capturæ precium ascendere Cardanus prodiderit: In terra sancta Oceanici maris Insula IIM. hominum vitam harengis sustentabant.

Cùm per petulantiam unam ex captis virgis cecidissent, adeò eor.numerus est imminutus, ut post illa vix centum ex eo quæstu vixerint. Lucent in aqua, ventribus versus summum æquor, obversis. imò tantum de se splendorem, squammis maximè quæ circa oculos, emittunt, ut mare fulgurare videatur. Lucem emorientem mori, credidere quidam, per aliquot post mortē superesse dies, quidam experti sunt. Semel anno teste Alberto pariunt.

Caradenus in Brigantibus. Lansius de Principatu Europa. Mira de eorum natatu prodita sunt. Proavorum tempore ad Norvegiam sua quasi stativa habuerunt, nostro tempore Britanniam totam immensis exercitibus circumnatant. Circa solstitium æstivum ex alto Scotiæ littora petunt: inde Anglica littora adeunt, & ab Augusto medio ad Novembrem à castro Scarborough ad Thamesin capiuntur. Postea aliqua vehemētiore procella in Britannicum mare deferuntur, & in eo ad Christi natalitia piscantibus se offerunt. hinc Hiberniam utrinque pernatantes, in Septentrionalem Oceanum, circumnavigata quasi Britanniâ, se transferunt. & ibi ad Junium occultantur. postquam fretificavere, redeunt.

Usus ipsorum in cibis, apud Septentrionales frequens. Recentes, muriâ conditi, & exsiccati; mensis inferuntur Solent & salita aqua macerati salsugine deposita, in craticula assi eduntur. Conspecta in novo orbe volantium nubes. *Misera horum*, inquit *Thuan. Hist. l. 117.* Thuanus, *conditio, quibus nec in mari natantibus, nec in aëre volantibus, tutus unquam receptus, naturamque in utroque elemento novercam experti, eum ut se à pernicie cognatorum piscium asserant, in altum evehunt, mox ab avibus circumvolantibus rapiuntur; quarum si rostrum fugiendo evaserint, arefactis alis deficientes, rursus se in aquas præcipitant, & volando fessi, à piscibus in se festis gluttiuntur. Itaque mediam sortem eligentes plerunque in obvias naves involant, & præda hominum fiunt.*

Plin. H. N. l. 32. c. 12. Liparis piscis à Plinio memoratus, à pinguedine, quasi λιπαρὸς nomen invenit. *Capite* terrestrem curriculum refert. *Os* ei parvum, sine dentibus, maxillis asperis. virga à capite ad caudam satis lata. *Squammæ* par v æ. *pinnæ* ad branchias & in ventre binæ. alia à podice ad caudam, alia à cervicis loco ad eandem continua sine aculeis. TAB. I. 7.

Cauda in duas desinit. Adeò *pinguis* est, ut sub cute pinguedinē loco carnis habeat; asservatus, totus in oleum abiverit.

ARTICVLVS IV.

De Apro Scolopace & Monocerote.

APER Rondeletii, quem ille cum Apro veterum eundē, se falsò ut Aldrovandus ostendit ponit, piscis est squammosus, ferè rotundus, compressus corpore prędúro; & aspera veluti ac villosa *cute* prædito, *rostro* suis instar, oblongo & obtuso, sine dentibus. *aculeis* præacutis, duris, longis, tectis. setas inæquales esse diceres, qui mox à capite secundum dorsi longitudinem decurrunt. *Pinnas* habet ad branchias duas, in ventre duas alias, multis firmisq; aculeis & à se disiunctis constantes. à podice tres aculeos breves & acutos. Cauda in unam pinnam desinit. TAB. I. 8. *Aldrovand. l. 3. c. 12. de Piscibus.*

Iconem porci supini Salviani tradit Tab. XXXI. 1.

Qui Rondeletio SCOLOPAX, seu Ascolopax est, hunc alii *Elephantem*, sed perperam. rostrum enim rigidum est; Gesnerus *Serram* Plinii quod radium caudam versus serratū habeat, nominat. Semper ferè parvum esse, exinde conicit Rondeletius, quod tres eiusdem magnitudinis ovis distentos viderit. TAB. I. 9. *Rondel. in Hist. Pisc. Gesnerus de Aquatil.*

Corpore est rotundo, Erythrini modo rubescente. *rostro* prælongo, rigido. In dorso habet *aculeum* longū durum, præacutum, altera tantum parte serratum. denticulis serrā referentibus, utpote contiguis basibus quæ latiusculæ sunt. *Caudā* habet tenuem.

Caro ei substantia Pagro similis. boni succi & facilis concoctionis. Cum rarus sit, exsiccatus potius servatur, quam editur.

Monoceros Clusii, ob consimilem TAB. I. 10.

potius

potius cum Sclopace formam, quam ut quod inter squammosos censeri debeat; aspero enim corio est; priori subiungitur. Ex orientali India allatum Clusius ita descripsit. Ab extimo ore usq; ad caudæ pinnas, paulo longior erat tribus unciis, medio corpore paulo plus unciа latus, &c. Clusius l. 6. Exot. c. 27.

ARTICVLVS V.

De Glauco veterum & Hippuro.

TAB. I. II. GLAVCVS piscis à colore cæruleo seu Cyaneo ita dictus, γλαυκός, interdum à Græcis teste Eustachio, dicitur, & bene à *Glaucisco*, cum ille æstate lateat, si Aristoteli & Ovidio credimus; hunc æstate & hyeme Dapoxenus Comicus in cibis laudet, distinguitur. Mnesitheus apud Athenæum inter ἰχθύων Volaterranus ferrarorum & carnivororũ genera, eum ponit; Aristoteles squamosum facit, & paucas appendices supernè circa ventriculum exeuntes habere adjicit. Plinius austero & irascenti mari simili colore, esse prodit. Plin. l. 32. cap. ult.

Apud Rondeletium *tres* ipsius habemus *species*. *Prior* provincialibus *Cabrolle* dictus, tricubitalis quandoq; corpore est longo, ventre compresso, *dorso* falcato, cæruleo, *cute* nitida, *squammis* vix apparentibus, ni cutis exsiccetur, *ventre* cădidissimo, *maxillis* asperis potius quàm dentibus munitis. Statim à capite *aculeos* habet; quorum duo qui juxta anum sunt, velut in vagina conduntur. Aculeos *pinna* sequitur, ad caudam usq; continua, initio magna, maculâ nigrâ notatâ, inde brevis & tenuis, tenuibus quasi villis constans. Ad branchias pinnæ aurei sunt coloris, pro *podice* timam potius quàm formam fortitus est. *Ventriculum* habet magnum cum uno appendice. *Vesica* fellis intestino adhæret. *Splen* parvus, caro candida & pinguis visitur. Salvianus *Amiam* veterum esse credit, Jovius centrinam quibusdam videri dicit. Plin. H. N. l. 9 c. 36.

Alter minor, unde γλαυκίδιον apud Athenæum esse conjicit, septem aculeos in dorso, ad caudam spectantes habet; à superiore branchiarum parte ad medium corpus lineâ tortuosa admodum dimittitur, hinc rectâ ad caudam protenditur.

Tertio quem *sinuosum* vocat, quod linea à branchiis ducta, serpentium corporis flexibus gradientium instar tortuosa sit, dentes sunt acuti, dorsum ex cæruleo nigrescit.

Locum in petris etiam & arenis pasci Oppianus scripsit. Numenius apud Athenæum κατὰ μέσα φυκία, id est, *per algas molles*, fluctibus minimè agitatas & muscum versari, tradit. Aristoteles, & Athenæus pelagium fecit. *Cibus* quidem ipsi, est carnes. Sed nec algam vel muscum contemnit. Unde Tarentinus escã ad Glaucos capiendos præscribens, partem ex musco & farina, partem ex piscium carne componit. Fœtum suũ ore, ubi metuit recipere, iterũ emittere, tradidere quidam; quia spinosus est, de Glauco Galeo sumendũ id videtur: fanè solũ ex Galeis Acanthiã fœtus suos propter spinam non recipere, author est Aristoteles. Æstate circa LX. dies nõ conspicitur. Plinius alibi dictor. immemor, nunquam apparere scripsit. Oppian. l. 3. Halieutic. Athenæus. Dipnos. l. 7. Ælian. H. A. l. 1. c. 16. Arist. H. A. l. 6. c. 16.

Usus ipsius expetitus in cibis, sive uterum gerat sive non. Caput tamen potissimũ, apud Anaxandridem, Sotadẽ Comicũ, inprimis si in Olynrho, & Me atis captus esset, cõmendabatur. Eustathius palmã oculis tradit. ut ut sit, difficulter si Tralliano & Mnesitheo credimus, concoquitur. Concoctus permultũ alimenti præbet. Ex jure sumptũ seu Glaucum seu Glauciscum, copiam lactis mulieribus facere, Plinius Author est. Plin. H. N. l. 32. c. ult.

ARTICVLVS VI.

De Hippuro & Reverso Indico.

HIPPURUS seu à similitudine equæ caudæ, seu διὰ τὸ ἵππου δίκην ἐς ὀχεῖον ἐξάλλεσθαι, quod equi more feratur & salitat, ita dictus, alüs κορύφαινα ab agnis saltus urinantibus similes excercentibus, Dorioni & Epenero κορυφαίνα, à pinna quæ à vertice incipit, in eoq; veluti crista erigitur, Hicesio *Hippurea*, Hispanis *Lapugo*, Gazæ *Equilis* vocatur. Glauco colore internisq; partibus si- Plin. H. N. l. 32. c. 6. TAB. I. 12. Rondelet. in Histor. Piscium.

milis eſt, & facilè inter cæteros piſces ex *pinna* quæ à capite incipiẽs in prona parte ipſi unica eſt, & caudæ equinæ ſimillima, villis multis conſtat, cuiuſmodi in nullis aliis piſcibus reperitur. Vẽter in medio corpore ſitus eſt.

Ariſtot. H.A.l.9. c.10. *Degit* in pelago, mari Mediterraneo ignotus. Caryſtius ab Archeſtrato maximè celebratur, quod mirum, cum cæteri ibi piſces viles ſint. Delectatur carnibus, & naſſis incluſus tãtopere creſcit, ut inde incrementum cepiſſe videatur. Vere *parit*. hyeme latet. in natatu celer eſt, & nunquam niſi certis diebus capitur.

Tab. III. 1. Cluſius Exot. l. 6. c.18. Reversus Indicus duplex eſt, Anguilliformis alter, de quo inferius dicemus: alter, de quo hic, ſquammoſus. Nomen inde, quod retractus venetur, accepit. Magnitudine eſt palmi. Squammis contegitur rugoſis, ſpinis in dorſo, & ab umbilico ad caudam maximè acutiſſimis. Docilis eſt, & facilè cicuratur. Nieremberg. Nat. Exot. l.11.c.18. Magnam Indis in venandis piſcibus præſtat operam. Tenui ſed valido funiculo alligatus ad mare defertur, blandis animatus verbis in piſcem conſpectum, etiam magnum, emittitur, eiuſdemq; lateri ſeu ventri ſeſe affigit. ſic extrahitur. Præda blandè avellitur, ne, quia valide adhæret, deſcerpta intereat.

Reversum Indicum anguilliformem vide Tab. *II.*

Caput II.

De Pelagiis Lævibus.

Articulus I.

De Thunno.

Thunnus, ſeu à Græcorum θύνειν, quod eſt magno impetu moveri, ſeu ab Ebræorũ *a* Thannia, quo Cetaceum piſcem intelligunt, ſic dictus, multa apud Authores pro diverſitate ætatum ſortitur nomina. Thynnis ſeu Thynna ſimpliciter ſive mas eſt ſive fœmina, Pelamyde major, Thunno propriè dicto minor. *b* *Cordyla* appellatur partus, q fœtas redeuntes in mare autumno cõitatur, Byzantii αὐξίδας, διὰ τὸ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις αὐξάνεσθαι ut teſtatur *c* Ariſtoteles, ſeu quod paucis diebus augeſcant (Gaza *Auxum* vocat) dicunt. Redux in Pontum ex magno mari Cordyla, *Pelamydis* nomen, ſeu ἀπὸ τὸ ἐν τῷ πηλῷ μένειν, i. e. *quod in limo ſe abdat*, ſeu διὰ τὸ πλεῖον ἅμα, *quòd gregatim degat*, ut *d* Plutarcho placet, (*Limoſam, Limariam*, & *Lutariam* alii vocant) ſortitur. Pelamydes cum annuum exceſſere tempus, *Thunni* vocãtur. hiſce paulò majores *Tritones*. *e* *Orcynus*, *Apolectus*, *Sarda*, *Synodontis*, *Cybia ſeu Cybios*, *Cete*, *Melandrys*, *Triton*, *Chelidonas*, *Xanthias*, propriis ſuarum appellationum rationibus non carent. ſed & variis eorum ſale aſſervatis partibus, ſingularia nomina indita, apud Authores invenies.

a Aldrov. l.3. 18. Tab. III. 2. 3. 4. b Plinius H.N. l. 9. c.15. c. Ariſtotel. H.A.l.6. c. 56. d Plutarch. de ſolert. Animal. e Aldrov. l.3.c.11.

Lubricos eos Plinius facit. *f* Rondeletius ſuum Orcynum, ut & eum quem Pelamydis veræ ſeu Thunni Ariſtotelis nomine exhibet, ſquammis magnis ita ad amuſſim compactis, ut iis carere videatur, tegi, coctione eaidem dehiſcere, tuncque perſpicuè apparere tenui membrana contectas, ſcribit. Pelamydem verò Sardam cute levi eſſe, & ſine ſquammis, ea parte, quæ à pinnis ad branchias ſitis, incipit excepta, adjicit. Sed nec vel de ſexuum notis; vel de Pelamydum, & Thunnorum differentiis inter Authores convenire videtur. *f* Ariſtoteli *g* Plinio & *h* Athenæo mas à fœmina eo diſtinguitur, quod hæc ſub ventre pinnulam habeat ἀφαρεὺς dictam, quà mas caret. Rondeletius in utroque ſemper pinnam ſub ventre deprehendi ait, indiviſam in mare, diviſam in fœmina, ut podicis foramen dilatari, fœtuſque commodius in lucem edi poſſit. Ligures & Maſſilienſes piſcatores nunquam ex Pelamydibus Thunnos fieri apertè oſtendiſſe, author eſt *i* Scaliger: à Pelamyde hoc unum diſtare Thunnũ, q hic ſit lividus lateribus, illa undãtibus maculis trãſverſis atq; obliquis eidẽ deſtinato gerat, aſſerit *k* Bellonius. Captus An. M.DC.LXV. circa Gaditanum fretum, pedem XXXII. longitudine, latitudine XVI. in cuius pelle integra claſſis delineata conſpecta eſt.

f Rondelet. in Hiſt. Piſc. f Ariſtot. H.A.l.5. c.9. g Plin. H.N. l. 9. c.15. h Athen. Dipnoſ. l. i Scaliger. in Exercitat. k Bellonius ut. Aldrov.

Locus

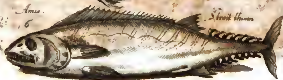

Indicus squamosus
Tab. III
1

Thunnus.
2

Pelamys Cærulea.
3
Thunn fisch.

4

Pompilos
5

Amia.
6
Streit thunn

m Locus Thunnorum varius pro ætate esse videtur. *l* Oppianus, qui eos piscib. pelagiis annumerat, ex Oceano in mare Mediterraneum, cum vere ad sobolis propagationem instigatur, venire, ideoque tum plurimos in Tyrrheno & Iberico capi, author est: mense Majo Xiphiis cogentibus irrumpere, Jovius adjicit. Pelamydes æquora fluvio aut paludi vicina incolere, ideò in Pontum ad dulciora pabula gregatim intrare, ex Plinio *m* habemus, ibidē, ut & in Mœoticis paludibus nasci, * Strabo retulit. tepore gaudere ideò per summa maris natare, aliquando flumina subire, ex *n* Aristotele discimus; Visos qui Agathopoli ad pontem usque, qui aliquot millib. passuum à mari distabat, conscenderent, *o* Rondeletius prodidit. sed & in Rheno, Nilo, Pado, Platina scripsit. in algosis quibusdam locis. Gaditanis extra Herculis columnas sub solano vento eò delatis, ingenti numero, magnitudine & crassitie incredibili, occurrisse, Admiranda Aristot. *p* vēditant. Vix eredēdū Thynnorum multitudinē in Indico mari tantum, ut Magni Alexandri classis haud alio modo, quàm hostium acie obvia contrariū agmen adversa fronte direxerit q. apud* Pliniū legimus. Græci scriptores enim Cete & Physiteres fuisse innuunt. De eorum circa Byzantium & captura & mora ita *q* Strabo, &c.

Cibus eis aliquando *r* alga; sæpè, circa Hispaniam inprimis, (ex anteriore * ad columnas delati pelago, esca deficiente macerantur) glandes ex quercubus ad mare nascentibus *s* delapsæ quibus vehementer pinguescunt. & ex harum ubertate, ubertas Thynnor. colligitur: ut plurimum caro. Tepore fœturæ *t* quicquid attigerint, liguriunt. quin & partu soluto, ne propriis quidem parcunt natis, sed læti tempore veris *u* *Ova vorant subitò, & lacerant sub dentibus atris.* aliquando præ pinguedine rumpi *x* Aristoteles author est.

Vitam ad biennium duntaxat producere, quod *y* Plinio ex Aristotele placuit, vix verisimile videtur. Ad tantam enim excrescunt magnitudinem, ut xv. talenta pendeant, caudaque duo cubita seu ut apud *z* Aristotelem extat, quinque palmum latitudine, explear, & visi capi, quos corporis magnitudine, squammarum crassitie & corporum duritie biennio multo provectiores fuisse fateri oportuerit.

De *Generatione* habemus, Thunnos coire mense * Februario post idus Junij initio parere *a* semel, & quidē *b* in Pōto Thunnos, bis credi, quia partim tempestivus partim cordus eius fœtus est. prior soboles mense Decembri ante brumam exit, posterior vere. *Ova* edunt quasi in utriculo. Ex his fiunt, quas Scordulas vocant, Byzantij Auxiadas quod paucis diebus augescant.

Exeunt Autumno cum Thunnis simul, verno autem tempore repetunt, jam factæ Pelamydes. Quantum ad *animales functiones*, concessit & istis singularia quædam Natura. Dromades esse, seu ut Gaza reddit cursores, ex superioribus cognosci potuit. Non vagantur tamen *a* bruma; ubicunque deprehensi usque ad æquinoctium, ibi hybernant. Ex Ponto exituri lævam tenent, & Aquilonem operiuntur, ut secundo fluxu exeant. ingressuri eundem, ad dextram flectuntur, quia dextro oculo plus cernunt, utraque natura hebete. Eadem *b* debilitas in causa, quod ad saxum illud miri candoris, à vado ad summa perlucens, quod in Euripo Thracii Bosphori, quo Propontis Euxino iungitur, in ipsis Europam Asiamque separantis freti angustiis, juxta Chalcedonem in Asiæ littore visitur, exhorrescant, & sic repente territi, adversum Byzantii promontorium, ex ea causa appellatum Auri cornu, præcipiti perunt agmine. Noctu proficisci & vetustissimum Amphyliti vatis apud *c* Herodotum oraculum, & nummus à *d* Bellonio visus, in quo altera parte spica, altera Thunnus cōspiciebatur, & supra hūc Luna cū inscriptione PHILIPPENZE, innuit. nec de nihilo est, quod Plinius, postquam *e* dixisset, capturam illorum à vergiliarum exortu ad arctu-ri occasum durare, reliquo tempore

l Oppian. Halieut. l.3.c. 620.
m Plin. H.N.l.9. c.15.
* Strabo. Geogr. l. 7.
n Aristotel. H.A.l.8. c.19.
o Rondelet.
p Aristotel. in admirand.
* Plin. H.N.l.9. c. 3.
q Strabo Geogr. l.7.
r Aristotel. in Admirand.
* Strabo.l.3.
s Athen.l.7. Dipn. Polybius Histor.l.34.
t Aristotel. H.A.l.6. c.17.
u Oppian. Halieut. l.4.
x Aristotel. H.A.l.6. c.17.
y Plin. H.N.l.9. c.15.
z Aristot. H.A.l.8. c.ult.
a Aristot. H.A.l. 5. c.11.editi. Scalig.
b Plin. H.N.l.9. c. 115.
Oppian. Halieut. l.4. v. 505.
Vide Oppian. & Scalig.p. 234.
a Plin. H.N.l.9. c.11.
b Plin. H.N l.c.
c Herodot. l.2.Histor.
d Aldrovand l.3. de piscib.c.18.
e Plin. H.N. l.c.

hyberno latere in gurgitibus imis, nisi tepore aliquo evocatos, aut pleniluniis, adjiciat. In natando figuram cubicam, si gregatim vagantur, *f* servant, atque sex lateribus cōprehensi, soliditatem ex semetipsis constituunt. Ad promontorium *g* Bubonicum, maximi, suum instar, soli vagantur. alii more luporum bini proficiscuntur. nonnulli more caprarum, gregatim pascuntur. Exoriente canicula, in Euxinum natare contendunt: & marinis fluctibus, & fervidè radiato sole calescentibus, interse velut contexti, confertis turmis sese invicem opacant. *Dormire h* in imis gurgitibus, sub saxo aut littore abditos, *i* Aristoteles prodidit; & quidem tam profunde, ut ne jactâ quidem fuscinâ, moveantur. Sub Caniculæ exortum œstro exagitantur. Hæret ille ubi cutis tenuior, sub pinna, & ita miseros divexat, ut sæpe in terram *ἀσπαίροντες* saliant, sæpe in naves se conjieiant.

f Plutarch. de solert. Animal.
g Ælian. H.A. l. 15. c. 3.
h Aristot. H.A. l. 4. c. 10.
i Oppian. Halieut. l. 2. c. 5.

De *Sympathia* & *Antipathia* non est quod multa dieam. Dicuntur Cephos habere comites, qui caruneulas pisciculorum, à Thunnis discerptorum, aquis innatantes, depascuntur. Cum gregatim præter Italiam acti elabuntur, à Sicilia prohibiti, in majores incurrunt belluas. Majo Mense à Xiphiis ex Atlantico Oceano in mare mediterraneū pelluntur. Non aliter ab iis gregatim in fugam agi, quàm ovium greges à lupis Mathiolus author est. De captura Thunnorum agere alterius loci est.

Vsum reperere in *Cibis*. Olim membratim cæsi *k* cervice & abdomine (*ὑπογάστρια* Athenæus vocat) commendabantur, atque clidio (clidia Thyum Festus; Petimen ex Nævio Perimen piscinū, quod est inter duos armos ad pectus,) claviculas Medici vocant) falitis, Omotarichi nomen impositum est) recenti duntaxat, & tum quoque gravi ructu: cætera parte plenis pulpamentis asservabantur. Melandria vocabantur, cæsis quercus assulis, simillima. Vilissima ex his, quæ caudæ proxima *οὐραῖα* dicebantur, qa pingui carenti hinc *ἄπιονα* nomen, probatissima, quæ faucibus, Pelamides in apolectos, particulatimque confecti, in genera Cybiorum (sic dicuntur seu salsamenti frusta quæcunque in formam *κύβου* dissecta; vel quæ ex dorsi partibus cervici clidioque proximis) dispertiebantur. Alexis caput, cōmendabat, caudam Antiphanes. Falconius Hetruscus eruditioris gulæ ganeo, novum & sapidissimum obsonii genus ex iis commentus est. Athenæus *ὑπογάστρια* (intritum hoc, ex aliis & aliis condimentis) aliis piscibus prætulit. Alii salsamenta, quæ *ὡραῖα* seu *θύννεια* potius, quàm recentis piseis quamlibet partem præferunt. Sunt quippe Xenocrati apud Oribasiū stomacho inepti, mali sueci, flatulenti, ad exeernendum difficiles. Galeno, durâ carne præditi, & insuaves. Archestratus tamen nobilem Thunnum circa Byzantium, Carystum & Siciliam præstantiorem circa Cephalem & Tyndatidem otam; præstantissimum circa Hipponium Italiæ, nasci, circa Samum ingentem, & deorum convivüs dignum capi, prodidit.

k Plin. H.N. l. 9. c. 15.

Præbent & in *Medicina usum*. Sanguis, *m* fel, & jecur, sive recentia sive servata, vim psilothri obtinent. Non pubesciturum, qui in pueritiâ iis illitus est, *n* Ælianus affirmat. Omotarichus *o* largius sumptus, Presteris serpentis venenum retundit. Cybiorum cinis, cum melle ad Condylomata confert.

m Plin. H.N. l. 32. c. 10.
n Ælian. H.A. l. 13. c. 27.
o Dioscor. l. 2. c. 30.

ARTICVLVS II.

De Pompilo & Amia.

POMPILVS seu *ἀπὸ τῆς πομπῆς* à transvehendo, (fabulantur enim Pompilum hominē *πομπὴν a* porrigere, vel ut *b* Athenæo placet *θαλασσαγὸν*, ab Apolline* quod Ocythoën puellam trajecisset, in sui nominis piscem transmuratum) seu quod navigantes in alto mari ad continentem usque comitetur; aliis sacer piscis, aliis *πομπίλος* dicitur, & à *c* Plinio inter Thunnos reputatur. Athenæus *d* Pelamydi similem & varium esse inquit. Rondeletius *e* pro eodem, piscem squamis carentem, in dorso varium & maculosum, in quo à branchiis ad caudam linea magna

TAB. III. 5.
a Ælian. H.A. l. 15. c. 23.
b Athen. Dipn. l. 6.
* *Apollon. Rhodius in Argon.*
c Plin. H.N. l. 9. c. 29.
d Athen. l. c.
e Rondelet. in Hist. Piscium.

magna curva, à qua ad ventrem lineæ multæ transversæ interpunctæ descendunt, ducitur. pars quæ supra & inter oculos est, flavescit, aurique colorem imitatur. Cauda in unicam non divisam, neque crescentis Lunæ figura, Thynnorum & Pelamydum more, definit.

Locus ipsis ima maris sedes est. Sæpè navigia *f* velis euntia comitantes, mira aliqua dulcedine per aliquot horarum spacia, & pascuum millia à gubernaculis non separantur, ne tridente quidem sæpius in eos jacto territi. ubi terram *g* persensere, recedunt, nec longè abesse nautis colligitur. Inimicos experiuntur Delphinos *h* sed magno horum exitio. Degustatis enim illis, continuò convelluntur, furoreque incensi, pelluntur, ad littora, esca marinis avibus futuri.

f Plin. H.N. l.9.c.15.
g Oppian. Halieut. l.1. Ælian. H.A. l.2.c.15.
h Athen. l.7.
h Athen. l.c.

Amiam *h* seu ὅτι τὸ ἁμαιτναι τοῖς παρεμπλησίαις, quod una cum sui generis piscibus eat; sive quod οὐ καθ᾽ μίαν φέρεται ἀλλὰ ἀγεληδὸν quod non solitaria sit, sed gregatim vivat; ita dictam, Ælianus *i* *Troctam*, Hispani *Bizam* quasi Bizantiam, alii *Bonitam*, vocant. Jovius & Salvianus pro ea Lechiam, alii Sphyrænam, quidam illum piscem qui Hispanis Lambugo dicitur, perperam substituunt. Piscis est *k* Pelamydi, vel Thunno vel Scombro corporis specie, pinnis caudæ similis, cute lævi, ea parte quæ circa branchias est dempta, *rostro* acuto, *oculis* parvis auri æmulis. *dentibus* serraris, acutissimis, in os recurvis. *branchiis* opertis, *ventre* crasso, argenteo, rugoso, longo, ad podicem usque demisso, cuius appendices sunt innumeræ scombrorum appendicibus tenuiores. *dorso* cæruleo, & dum vivit splendente; à quo ad ventrem lineæ ductæ sunt obliquæ, nigrantes, certis intervallis à se distantes. *Caudam* habet tenuem, in figuram lunæ in cornua curvatæ, *intestina* gracilia, *epar* rubescens, *splenem* nigrantem, *fel* toti intestino * attextum, vel ad illud porrectum *l* pari cum eo longitudine, sæpe etiam replicatum.

Plutarch. utra animal.
i Ælian. H.A. l.1.c.6.
Tab. III. 6.
k Rondelet. de Piscib.
* Aristotel. de part. Animal. l.4.c.2.
l Aristotel. H.A. l.2. c.18. ex Scalig. fect.

Degere in mari, stagnis & fluviis affirmat *m* Aristoteles, & cum eo *n* Scaliger. vicinum fluviis & stagnis ob dulcem aquam & limum amare, Oppianus *o* Pontum subire, atque ibi cum suis ducibus æstatem traducere, tum quod ibi belluæ magnæ pauciores, tum quod ob dulcium *p* aquar. permistionem, pastus gratior; unde eor. incrementum *q* singulis diebus intelligitur, certum. Circa Provinciam in maris angustiis quas insulæ frequentes efficiunt, capi, Rondeletius author est.

m Aristotel. H.A. l.8. c.13.
n Scalig. ad l.2. H.A. c.18.
o Oppian. Halieut. l.1.
p Arist. H.A. l.8. c.13.
q Aristotel. H.A. l.6. c.13.

Vescuntur r aliquando algâ, ut plurimum carne. Audaces & celeres sunt. quin Troctam saltu valere Ælianus loco supra citato scripsit.

r Aristot. l.8. Hist. c.2.

Pugnam cũ Delphinis apud *s* Oppianum eleganter descriptam invenies. idem de Troctis apud *t* Ælianum legitur. Captæ prosiliunt, & arrosâ lineâ aufugiunt. Appetuntur à quibusdam piscibus in escam, Glauco inprimis, si Tarentino fides est.

s Oppian. Halieutic. l.2.
t Ælian. H.A. l. 12. c.53.

Adhibentur *u* in *cibis* tanquam boni succi ad excernendum medii, sed parcè nutrientes. Archestratus autumni tempore post Vergiliarum occasum, Byzantiasque inprimis cõmendat. procul à mari Hellespontiaco deteriores scribit. si vicinum Ægei maris tractum pertransieris, pristinã gloriam maculare invenies,

u Aristot. H.A. l.4. c. 8.

ARTICVLVS III.

De Xiphia seu Gladio.

PIscem qui à figura rostri XIPHIAS communiter, ξιφίας Epicharmo, ξίφος *a* Menandro, Gladius Latinis dicitur, Homerus *b* κύνα, Hesychius & Varinus ξιφιωνία, alii *Thranin*, Hermolaus *Tomum Thurinum*, ita enim apud *Plinium legit, fortè à Thuriis Italiæ oppido. Albertus *Militem* appellat, *Galeum* à *c* Plinio vocati; Salvianus & Massurius perperam oppinantur.

Tab. IV. 1. 2.
a Ælian. H.A. l.13. c.4.
b Homer. Odyss. m.
c Plin. H.N. l. 32. c.11.

Magnitudine interdũ est insigni. Ad decẽ nonnunquã cubitos accedere, tradit *d* Rõdeletius. Delphini magnitudinẽ excedere, *e* Plinius; naviculas æquare, *f* Strabo. *Corpus* habet teres, à capite statim valdè crassũ, deinde ad caudã usq; tenuius, in extremo ante caudæ exortum eminentia quædam

* Plin. H.N. l.32. c. 11.
d Rondel. in Hist.
e Plin. H.N. l. c.
f Strabo.

extuberat. *Corium* caudam versus, ducta manu læve est, os versus asperum. *Squamma* sub cute latent plurimæ, *adeps* in dorso suis more residet. Utraque *maxilla* rostrata est, superior magis ossea, durior, aliquando bicubitalis, (Athenæus *f* totius corporis magnitudini æqualem esse, scribit) inferior brevior & triangularis, plærumque illa habet se ad totam magnitudinem ut tria ad decem, ista ut unum. *Gladius g* est ferro acutior, sed extincto pisce corrumpitur. Gellius eius mucrone dura excavavit saxa. *Dentes* ipsi falsò *h* Ælianus tribuit, non admodum curvos, nec admodum inanes. Nullos enim habet, eorum loco ossa oblonga & aspera in palato resident, absumtâ in tantum gladium materiâ, quæ dentibus cedere debuerat. *Oculi* ipsi orbiculati prominentes, & ante eos foramina. *Branchiæ i* octonæ & duplices, *tergus* ex cinereo nigricans, & serici instar splendens. *Pellis* tenuissima, *venter* argento micans. *Fellis* vesicula intestino committitur.

f Athen. Dipnos. l.7.
g Oppian. Halieut. l.2.
h Ælian. H.A. l.14. c.23.
i Aristot. H.A. l.2. c.13.

Degunt in mari, & *k* rarò adeunt littora. Copiosius verò juxta Scillæum promontorium apud Siculos & Zophyrium quod Italiæ extremum est, hodieque Spartiventûm à nautis nuncupatur, capiuntur. Tribuuntur tamen ab Æliano *l* & Danubio, sed & in Dania in lacu Suerinensi notissimi dicuntur.

k Plin. H.N. l.32. c.11.
l Ælian. H.A. l.14. c.23.

Victitant * piscibus, quos rostri incursu interficiunt, ne prius comedunt, quam spiculo *m* transfixerint. Exortu Caniculæ *n* divexantur ab oestro seu asilo (Animal est parvum, scorpionis effigie aranei magnitudine) tantoque infestantur dolore, ut in naves sæpenumero exiliant. Balænam exhorrescunt, eamque conspicati, gladium suum in terram, aut obvium quemcunq; vadi locum impingunt, sic infixo capite sese continent. Nec *o* tamen sua ignorare arma credendum. Utitur rostro tanquam gladio. Sæpe in mari Indico validissimas Lusitanorum naves, ad sesquipalmum aliquando perforant. Visus in mediterranea iuxta navim natantem, medium rostro discidisse. Græcanicum sermonem ab Italico distinguere, illum minimè reformidare, ad hunc diffugere, Joannes Marius Cætancus, qui Locrensi in littore Xiphianum piscationi interfuit, prodidit, & Brutii testantur.

* Ælian. l.c.
m Oppian. Halieut. l.2. v.509.
n Plin. H.N. l.
Oppian. l.2. v.509.
o Ælian. H.A. l.9. c.40.

Usus in cibo rarus. Carne enim est arida, & difficulter concoquitur. Archestratus Byzantinum commendat.

ARTICULUS IV.

De Remora & Cetorum Duce.

TAB. IV. 3.

DE REMORA, quæ *Echeneis*, *Remiligo*, & *Naucrates*, dicitur, vix quicquam certi scribere possum, adeò Authores in diversa scinduntur, tria tamen occurrunt, descriptio, facultatis naves retinendi, & causa. Variè à veteribus describitur. Quibusdam est parvus piscis, assuetus petris. Quidam *p* eum pedes ex Aristotele habere opinantur, ita positâ pinnarum multitudine. Murianus muricem esse, latiorem purpurâ, neque aspero, neque rotundo ore, neque in angulos prodeunte rostro, sed simplice concha, utroque latere sese colligente, quibus inhærentibus, plenam ventis stetisse navem, portantem nuncium à Periandro, ut castrarentur nobiles pueri, conchasque quæ id præstiterint, apud Gnidiorum Venerem coli, prodidit. Trebius Niger pedalem esse, & crassitudine quinque digitorum credit. Tres eo nomine celebrari, haud perperam inde colligas. Nec inter recentiores de eodem convenit. *Rondeletius* inter ignotos reponit. *Gillius* nunquam se piscem, vel piscatorem qui ipsum vidisset vidisse profitetur. *Bellonio* est totus exossis, mollis, lubricus, coloris herbacei, inferiore parte planus, dorso repandus, in gibbo convexus, limacis rubri testa carentis effigiem referēs. Eidē ad spitamę longitudinē & manubrii ligonis crassitiē plerunq; excrescit, circa saxa in mari, sed lentè serpit, & iter cornibus prætendit, mucaginemque ut limax serpendo relin-

p Plin. H.N. l.9. c.25.

Tab. IIII.

1\.

Gladius. Schwerdtfisch. Meer Schwert.

2\.

3\.

Remora. Schiffhalter.

Leithon oder walfisch

Mylticrus

4\.

Serpens Marinus. Meer Schlang.

5\.

Serpens Marinus verus. Meer Schlang

6\.

Conger. Meer Ahl.

7\.

relinquit. In Corcyra frequentiſſimè è verriculis extrahi dicitur. Quam in *Imperati Neapolitani* Exoticotamiejo Neapoli vidimus, ſic deſcribitur. Capite ſupino acetabula habet ſimilitudine cirrorum ſive acetabulorum Polypi, quibus naves magnóſque ac cetaceos piſces apprehendens pertinaciter hæret. Curſumque eorum remoratur, & pro arbitratu ſuo retinet. Ad magnitudinem corporis Icon expreſſa eſt.

Remoræ Aldrovandi color toto ferè corpore ad violaceum inclinat. *Latera* candicant. medium corpus ſubviridis linea interſecat. *Cauda*, quæ unicam pinnam degenerat ad cæruleum vergit. *Roſtrum* canino ſimile, niſi inferior maxilla ſuperiorem longitudine ſuperaret. *Pinnæ* toto corpore ſex. Simillimus Embdæ in Friſia piſciculus repertus eſt, referente *q* Geſnero, quatuor digitorum longitudine. Cuticula ſine ſquammis tenuiſſima. capite pro corporis magnitudine maximo. Oculis parvis, reliquo corpore turbinato. ſub mento quiddam habebat figura acetabuli. Cavitas cum digito premeretur, ita adhærebat ut circumferri poſſet. Par *facultatis navigia retinendi* ratio. Ruant venti licet, & ſæviant procellæ cogit ſtare navigia ſecundũ *r* Plinium (verbacius ſunt. Ventum eſt ad ſumma natare, &c.) Plinio Oppianus adſtipulatur. Cheremenianus Trallianus apud *ſ* Plutarchum impedimentum & moram navigationi inferre, & ut tardius navigia ferantur facere aſſerit ille puppi, hic lateri navis, Oppianus * carina adhærere ſcribit. Petrus Melara Cardinalis Turonenſis triremem cum è Gallia Italiam mari peteret, ab eodem (niſi forte de Lampetra id accipiendum ſit) in medio curſu retentum fuiſſe. Kircherus pro fabuloſis omnia iſta habet. Nunquam talem à Plinio ad tempora noſtra effectum notatum, etſi totus orbis navigationibus luſtratus ſit. Non poſſe potentia majus à minore vinci. Nullum magnetis fruſtum, quamvis efficaciſſimum, exactiſſimeque libratum aliud majus & gravius allicere. Frequenter in freto Siculo ob contrarios æſtus, unam onerariam extenſis velis, ſecundo vento in mediis fluctibus hærere, vicinis curſum tenentibus.

q Geſner. in Hiſtor. Piſcium.
r Plin. H.N. l.32.c.1.
ſ l.2. Sympoſ. probl.7.
*Kircher. l.3. Artis Magnet.
Oppian. Halieut. l.1. v.221.

De cauſis haud certiora occurrunt. *t* Rondeletius *u* Ariſtotelis reſponſo, quo cur clavus cum ſit parvus, & in extrema navi, tantum poſſit, ut ab exiguo temone & hominis unius viribus, magnæ naviũ moles moveantur, exponit, innixus, minus potius ad contactum Remoræ moveri, quam ſiſti oſtendit. Idem de *x* Plutarcho dicendum, dum navim multo muſco & alga obductam, aquam obtuſius ſecare, & tardius moveri, hiſce Echeneidem adhærere, ſic tarditatis non cauſam, ſed cauſæ accidens eſſe, prodit. Fracaſtorio *y* latentis ſcopuli Echeneidem indicium eſſe, navi ita ut avelli nequeat propter metum vacui, adhæreſcere, placet. Scaliger *z* Plinium ſecutus, ad occultas qualitates confugit. Movendi quibuſdam eſſe poteſtatem, contrariam aliis. Nemini comperta in igne caloris principia. hunc *a* Lonicerus ſequitur. Suarczius * influentias cœleſtes addit. nec Baſilius *b* & Ambroſius *c* renuunt. Peculiaris *d* Keckermanni opinio. Viſcoſum & frigidiſſimum humorem de ſe fundere putat Echeneidem. hoc aquam circa gubernaculum congelari, ipſum quaſi immobile reddi. Vix quicquam veriſimile.

t Rondel. de piſc. marin. l. 15.c. 18.
u Ariſtot. in Mechanicis quæſt.6.
x Plutarch. Symp.l. 2. probl.7.
y Fracaſtor. l.de Sympath.c.8.
z Scalig. Exer.
a Lonicer. l.de Aquatic.
* Suarez. Diſput. Metaph.18.
b Baſilius 8. Hexam. homil.7.
c Ambroſ. Hexam.l.5. c.10.
d Keckerm. in probl. nauticis.

Quantum ad *uſum* alii è Græcis *e* lubricos partus atque procidentias contineri ad maturitatem alligato eo prodiderunt: alii ſale ad ſervatum ad alligatumque, gravidis partus ſolvere, ob id alio nomine Odynolyontem appellari. Amatoriis veneficiis infamem eſſe, indiciorum & litium moram, inter falſa repono.

e Plin. H.N. l.22.c.1.
TAB. IV. 4.

Cetos ducem habere, tum quod mole corporis oppreſſi tardè moveantur, & facilè in cœnum, brevia & anguſtias impingant: tum quod parum acutè cernant, *f* Oppianus *g* Ælianus & alii authores ſunt. deſtitutas, ad terram delabi & perire, Plutarchus & Claudianus prodidere. ἡγητὴς is ἡγέμων ὁδηγὸς; Plinio, neſcio quare Muſculus, quo nomine Balenæ

f Oppian. Halieut. l.3.
g Ælian. H.A. l.10. c.6.

partem Oppiano & Aristoteli dici falsò opinatur Bellonius, Hermolao *Iulus*, aliis *Mysticetus* dicitur. Longus est, colore albo, capite longo, angusta cauda, si Æliano credimus. Aldrovandus *i* dodrantalem, rostro acuto, capite prælongo & plano, cauda angusta & tenui, toto corpore aspero, squammis experte, sed osseo corio tecto, proponit.

i Aldrov. de Pisc. l.3. c.23.

Fabulosum ne id, quod Rondeletius arbitratur, an ambiguum, quod * Scaliger, natura talem dederit, an amicitiæ adscribendum sit, non disputo. *Amicitiæ exempla sunt Balæna, musculus, quando prægravi superciliorum pondere obrutis, eius oculis, infestantia magna vada, prænatans demonstrat, oculorumque vice fungitur*, apud *k* Plinium legimus. Agnitum, ore velut anchoram à Balænis recipi, in faucibus dormire; hoc quiescente, illas non moveri, hoc gubernatore, destitutas, ad terram delabi & perire, Plutarchus *l* & *m* Claudianus prodidere.

* Scaliger. ad H. A. Aristot. l. 2. c.16.

k Plin. H.N.l. 9. c.62.

l Plutarch. l. utra animal.

m Claudian. in Eutrop.

ARTICVLVS V.

De Serpente Marino.

TAB. IV. 5. 6. TAB. V. 1.

SErpens marinus, *a* Plinio *Draco marinus*, Æliano *b* μύρος & *Hydrus c* Aristoteli ὄφις θαλάσσιος dicitur.

a Plin. H.N. l. 32. c. 1.

b Ælian. H.A.l. 18. c.28.

c Aristot. H.A l. 2. c.15.

Notabilis ipsorum quibusdam locis magnitudo. Eius sunt in Africa, ut boves *d* insectentur, & triremes apprehensas evertant. Circa Norvegiam ducentorum pedum longi visi, tantas aliquando supra mare spinas, erigentes, ut navis per unam transire possit, si Olao Magno credimus. Conspicitur in sinu Codano quidam flavi coloris XL. pedum, innoxius, nisi irritaveris. Apud insulas *e* quasdā ante Persidem, vicenum cubitorum, terruere classem. Tales in *f* Carmaniæ promontorium & Arabiam circa tres insulas è mari egrediuntur. Baraces sinus *g* navigantibus perniciosus, quod ad eum è pelago tendentibus prægrandes & nigri serpentes occurrant. Maximi cuiusdam descriptionem & in Virgilio *h* invenies. Is de quo hoc loco, terrestri similis est, capite & corpore congri ἀμαυρότερος duntaxat, ore acutiore, si *i* Aristotelem sequimur. Si Salvianum, habet dorsum subrubrum; latera subflava, ventrem sub albidum. Rondeletius eū triū cubitorū facit, corpore fulvo, quàm Anguilla rotundiore, colore quē & sceleton apud Aldrovandum exhibebat, capite congri, oculis flavescentibus, ventre & rostro cinereis, maxilla superiore longiore. Dentes murænæ modo, sed rariores habere, addit: pinnulas ad branchias veluti Anguillæ duas. A Castelleto ad *k* Aldrovandum missus, colore erat congri, sed ad cæruleum inclinante. Ore intra rubido, dentibus acutissimis instructo, sub mento apophysis barbæ modo propendebat, altera ad ani orificium.

d Aristot. H.A.l.8. c.ult.

e Plin. H.N. l. 6. c.23.

f Solinus in Polyhist.

g Arrian. in Periplo maris rubri.

h Virgil. l.2. Æneid.

i Arist. H.A.l.2. c.14. & l. 9.c.37.

k Aldrov. de Piscib. l.3. c.24.

Maris est incola: nec tamen ἐν τοῖς σφόδρα βαθέσιν, seu profundissimis, *l* gurgitibus nascitur: Qui in aquis fluviatilibus reperiuntur, Hydri sunt & toto cœlo ab istis differunt. Degit tamen aliquando & in terra, ut terrestris *m* quædam species. toto ferè die in mari vivit, somni causa in terram egreditur. Vehemētior est congro, si σφοδρότερον ita placet vertere. Captus *n* atque immissus in arenam, cavernam sibi rostro mira celeritate excavat.

l Aristot. H.A.l.2. c.14. ex Scal. edit. 17.

m Bellon. in observat.

n Plin. H.N.l.9. c. 37.

Pugnavere aliquando in Turcia tēpore Bajazetis à solis ortu ad occasum cum terrestribus; Occisorum utrinque octo millia numerata sunt. Aquatici concessere victoriam.

Comedi quidē potest: sed propter similem cum terrestri formam rejicitur.

ARTICVLVS VI.

De Congro & Ophidio Plinij.

TAB. IV. 7.

COngri, qui Græcis à γρῶ, quod est voto; ἀπεδόθησαν * γὰρ τῶν πολυποδῶν τὰς πλεκτάνας, κόγγρος & γόγγρος * aliis *Gryllus*, quibusdam à corporis & coloris similitudine, *Anguilla marina*, dicitur, duo genera; *Vnum* Album & pelagium, *alterum* Nigricans, quod haud rectè vel littorale vel pelagium dixeris.

* Rittershusius ad l. 1. Halieut. Oppian.

* Athen. Dipnos. l.7.

a *Aristot. H.A.l.8. c.13.* ris. ambigit enim ut scribit *a* Aristoteles: recentiores unum duntaxat, in quo omnes notæ congro à veteribus attributæ, reperiuntur.

Longus est & lubricus seu lævis. sæpè in quatuor aut quinque cubitorum longitudinem excrescit. Visus * à Scaligero quem utraque manu nequisses amplecti, ut non mirum multos in Sycyone quos homo vix ferat; aliquos plaustri magnitudine capi, *b* Eudoxus; circa Cartejam in exterioribus locis augeri supra minarum octoginta, *c* Strabo prodiderit. Toto dorso rubet, *ventre* & lateribus pallet. Binis narat pinnis. Linea nigra in exteriore parte membranaceæ pinnæ per dorsum extensa conspicitur. *Oculi* sunt Anguillis longè majores. In extremo *rostro* duo brevia coriacea cornicula gerit. *Dentes* habet parvos pectinatim coeuntes, *branchias* utrinque binas, *pinnæ* harum rubent, quæ verò corpus ambit fusca est, & ad cæruleum inclinat. *Interiora* si spectes, *Gula d* ipsi exigua, qua alii pisces carent. *fellis* vesica ab epate pendens.

* *Scaliger. ad Arist. H.A.l.2. c.16.*
b *Eudox. l.6. de terramotu apud Athen.*
c *Strabo Geogr. l.3.*
d *Aristot. H.A.l.2. c.13.*

In nullo non *degunt* mari, fluminibus inprimis *f* vicinum si sit. nam & hos juvenes subire solent: ne de paludibus dicam, quarum illustris alumnus à Mattrone *g* Parodo vocatur. In terram egredi non absonum, cum idem & de serpente marino superius dixerimus, & de Anguillis ex Aristotele colligatur. *Vescuntur* pisciculis. ideò vehementiore spirante vento, quo tempore numerosiores pisciculi mare intrant, pinguescunt.

f *Oppian. Halieut. l.1.v.113.*
g *Athen. l.4.*

Coitus eorum Anguillar. coitui *h* comparatur, non quod ex simili spumæ sanie in arena obruta nascantur; sed quod circumplexu mutuo supinar. partium coitum petagant, quod χνόδους & μύκηρες τῶν ζώων *i* solenne est: *Ova* * longa serie inter se protensa; pinguedine ita obducuntur, ut vix appareant. Si in ignem conjeceris, abit in vaporem pinguem ova exiliunt, & elisa crepitant.

h *Oppian. Halieut. l.1.v.516.*
i *Aristot. H.A.l.5. c.4.*
* *Aristot. H.A.l.6. c.17.*

Latent hyeme, *k* nec, eadem, præterquam statis diebus paucis, & iisdem semper, capiuntur. *Gregales* ne sint, an solitarii ambigitur. Causam *l* Mnesitheus præbuit. Modò gregarios esse posse dicit; modò nec inter hos nec inter illos recenset.

k *Aristot. H.A.l.8. c.13. Plin. H.N. l.9.c.16.*
l *Athen. l.8.*

Inimicitias cum Polypo, Locusta, & murænà exercet. Polypum devorat. *m* Neque enim ob lævitarem ac eodem apprehendi potest. A Locusta laceratur, licet valido sit corpore. Ipse & Muræna caudas inter *n* se prærodunt.

m *Aristot. H.A.l.8. c.2.*
n *Plin. H.N.l.9. c.62.*

Usus ipsius apud Græcos in *cibis* laudatus. inprimis si è Sicyone adferebatur, Italum tantum cæteris præcellere putabant, quantum pinguis Thynnus vilissimis coracinis. Tanti denique æstimatus, ut Nereus quidem Chius Diis eumelixasse legatur: Dorion verè opsophagus, cum puer optimor. pisciū nomina dicere jussus, Congrum inter cæteros recensuisset, piscium se non Deorū nomina dicere jussisse, reposuerit; Nūc in vili admodum sunt, apud omnes, *Hispanis excepto*, precio. Angli pusillos cum aceto & sinapi comedunt. *Congener* congris est, qui in mari circa Canibales insulas capitur. Cute intensè viridi & elegantissimè variegata, rictu patenti, & dentibus acutissimis. Caro detractâ cute candidissima est; sed qualitatis adeò virulentę, ut sæpe in mortem gustantes conjiciat.

De Laet. Ind. Occid. l.1.c.18.

TAB. V. 2.

Ophidion Plinii, quem Salvianus & Bellonius cum serpente marino confundunt, quemque Tragum Oppiani quidam esse opinantur, duorum est apud Rondeletium generum. *Unum* est barbarum, quod gemina barba à maxilla inferiore propendente instructum sit; *Alterum* imberbe & flavum, de cætero superiori simile. Bellonius palmum non excedere, pelle lubrica esse, pinnas carnosas habere, integram in gyrum caudam ambire, & multa nigredine perfundi, testatur. *Linguam* habet parvam, acutam. *Cor* trigonum rubertimum, *hepar* ad sinistrum latus exporrectum, *stomachum* oblongum, *pylorum* permultis apophysibus circumdatum, à quo tres intestinorum revolutiones ad anum pertingunt, *lienem* rubrum, & oblongum. Cætera ad ipsos Asellos accedit.

ARTICVLVS VII.

De Murana.

TAB. V. 3. 4.

MUræna, quibuſdam *Draco marinus*, quod corporis ſpecie ſerpẽtes æmuletur, Græcis μύραινα, σμύραινα & ζμύραινα (multæ n. dictiones q̃ ab σμ incipiunt, olim per ζμ ſcribebantur) *a* παρὰ τὸ μύρειν vel μύρεσθαι, quod, *b* præ pinguedine in ſumma aqua fluitent, & à ſole terrefactæ, qua curvare ſe nequeant, mergi non poſſunt; quod tamen de optimis quæ Latini *Fluta*, Græcis πλωταὶ, quaſi navigabiles vocantur, potiſſimum ſumi debet, quãvis & *rhyades* piſces Flutas Gaza vertat, dicitur.

Externa ſi attendas, ad duorum cubitorum longitudinem accedunt; circa Cartejam locis exterioribus minarum ſupra octoginta reperiri, *c* Strabo, ad decem libras augeri neque maiorem ſe vidiſſe, Salvianus, prodidit. *d* Longus eſt, lubricus ſeu lævis, & ſerpentis ſpeciem referens. Cutis quæ *e* tenuiſſima diverſi coloris, qui nec in omnibus ſibi reſpõdet, ſeu quod alius vivis ſit, alius in mortuis (ſanè Plinius, *f* in Gallia ſeptentrionali, Murænis omnibus, in dextra maxilla ſeptenas maculas ad formam ſeptentrionis aureo colore fulgere, duntaxat viventibus, pariterque cum anima extingui teſtatur) appareat. *Mas* paucioribus maculis diſtinguitur, & quibuſdã veluti ſtellis cõſpergitur, *fœmina* pluribꝰ veluti aureis guttis, quas Ovidius auratas notas dixit, variatur; *g* Bellonio; eidemque ut plurimum fulveſcunt. Rondeletius colore fuſco, ideò κελαινὴν ab Oppiano dici; Maſſurius maculis luteis & nigris; Gillius alium colore ſubnigro, luteis alium, albo nigris quaſdam colore diſtinctas, prodidere. *h* Aldrov. fœmina varia eſt, blattariæ floribus ſimillimis, hinc ardens Ovidio dicitur. *Caput* habet rotundum, tenue, & acuminatum, rictum *oris* latiſſimum. *Dentes* acutiſſimos, ſerratos, ſolidos, non in maxillis ſolum, ſed & in ima quoque faucium parte diſpoſitos. Carnoſum *palatum*, quod linguæ loco obtinuit. *Maxillam* ſuperiorem aquilinam in cuius extremo duæ ſunt breves apophyſes ſeu verrucæ. *Oculos* magnos. *Dorſum* cultellatum, ut Pytheas ait, hoc eſt, ſpino acuto, & pinnulam ferè conſtituente. *Pinnas* & branchias, adimit ipſis *i* Plinius, ſed malè. Quaternas enim has habent. Sed *k* parvas; utpote ex quaternis minutis oſculis, ſive foraminibus paulum modo ſe exſerentes; ſeu ut *l* ex Theophr. Ariſtoteles dicit, non διηρθρωμένας, id eſt explicatas, ſed præter alior. piſcium morem confuſas. Illas non ad latus ſitas, neque tales ut natare poſſint.

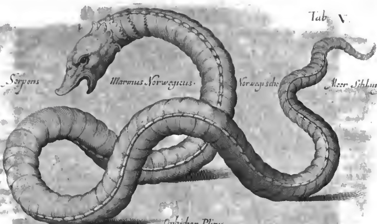
a Euſtach. in Homer.
b Macrob. Saturnal.
c Strabo Geogra. l. 3.
d Ariſtot. H. A. l. 2. c. 13. l. 4. de partib. c. 13.
e Plin. H. N. l. 9. c. 11.
f Plin. H. N. l. 9. c. 23.
g Bellon. Hiſt. l. 5. c. 10.
h Aldrov. de Piſcib. l. 3. c. 27.
i Plin. H. N. l. 9. c. 20.
k Athen. Dipn. l. 7.
l Ariſtot. H. A. l. 2. c. 13.

Quantum ad *Interiora*, carnem habet candidiſſimam, ſub cute obliquis & tranſverſis ductibus diſpoſitã, variis muſculis hinc & inde abeuntibus munitam, multis ſpinulis brevibus & recurvis conſperſam. *hepar* ſubfulvum, oblongum, ſtomacho incumbens, longiuſculum; *fel* Cyaneum, magnitudine avellanæ, quod Bellonius jecori; *m* Ariſtoteles inteſtinis inhærere, à jecore meatibus quibuſdam dependere, ſcribit. Habet & lienem oblongum nigricantem, ſtomacho annexum. *Ventriculum* longum, à cuius medio inteſtinum ſine ſpiris ad anum protenſius, juxtaque eum cellulæ, inſtar inteſtini coli, habentur. *Vertebris* quæ minus frequentes, ſed oblongiores quàm Anguillæ, proceſſus inſunt tranſverſi ac ſurſum ſpectantes præter aliorum piſcium morem Ariſtas Scaliger * vocat, quæ ſi corium inverſum detrahatur, cum eo ſimul omnes educũtur. In Oeſophagi qui latus, & à rictu incipit, orificio, hamuli leviter uncinati, ad gulam citra fauces ſpectantes, linguæ vicem supplent, ac ſtatim à branchiis folliculus teres, ſpinæ incumbit, flatu turgidus, commodioris natationis uſum præbens.

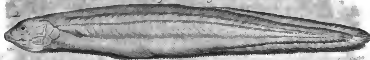
Vivunt quidem in mari, circa petroſa *n* loca; videntur tamen & fluviorum oſtia petere. In Oceano rariſſimæ ſunt. *o* Tarteſiæ & è Siculo *p* freto, unde ad piſcinas Romam accerſebantur, antiquis in pretio fuere. minus ex Tarſenſi & Carpathio mari *p* probabantur. Exeunt & in terram frequenter,

m Ariſtot. l. 2. Hiſtor. c. 15.
* Scalig. ad A. H. l. 2. c. 16. l. 108.
n Syneſ. Epiſt.
o Clem. Alex. in pedagog.
p Varro de R. R. l. 2.

Tab. V.

Ophidion Pliny.

Muræna fœmina.

Mural weiblein.

Muræna alter siue Serpens rubescens.

Rothe Meer Schlang

q Arist. H. A. l. 5. c. 10. quenter, in eademque *q* capiuntur. & diu, quòd parvas branchias habeant, parum aquæ admittant, nec multum refrigerii desiderent, vivunt.

Cibus ipsis caro, ideò in petris quæ Channis, & Patellis plenæ domicilium. Nec ab humana abstinent. Cujus * rei gnarus Vedius Pollio, Eques Romanus, & ex amicis Augusti, invenit in hoc animali documenta sævitiæ, vivariis earum immergens damnata servitia, non tanquam ad hoc feris terrarum non sufficientibus, sed quia in alio genere totum pariter hominem distrahi spectare non poterat. (* Plin. H. N. l. 9. c. 23. Tertullian. de pallio. Seneca l. 1. de Clem.)

Cùm rabie agitantur, sævissimè persequuntur squammosos; ita verò morsu valent, ut partem nisi tota amputetur, ab ea liberari posse neget, Rondeletius. In Sicilia * in summa aqua præ pinguedine fluitantur. Unde manu capi murænas flutas Papirius apud Varronem prodidit. (* Macrob. Saturnal. l. 2. c. 11.)

De Murænæ cum vipera congressu à multis *r* sparsa opinio. Muræna inquiunt libidinis, impetu plena, latibulum viperæ intrat. Vipera mas stimulis concitata ad mare accedit, & sibilo edito amatam evocat, sic ambo invicem colligantur. Falsitatem si discrepantia (alii marem cum vipera fœmina congregi, alii fœminam cum viperamare produnt) non ostendit, at certè illud, quod Nicander famæ, Plinius & Ælianus vulgo eam tribuant. Andreas *ſ* apud Athenæum, quod vipera nemor. secreta amet. nec à quoquam id observatum esse, vel piscatore vel littorū ubi frequentes murænę, accola, neget, ostendere potest. Coëunt autem more *t* serpentum, & *ova* parva, eaque ψαθυρὰ seu arenacea, numerosa * & quocunque tandem tempore pariunt. *u* Murænulæ recens prognatæ, celeri adolescunt incremento, (r Plin. H. N. l. 9. c. 23. & l. 32. c. 2. Nicand. in Theriac. Ælian. H. A. l. 1. c. 5. l. 9. c. 6. Athen. l. 7. Oppian. l. 1. de Venat. & l. 1. Halieut. Orus Apol. l. 2. c. 111. Isidor. l. 12. Orig. c. 6. ſ Andreas de falsò creditis. t Arist. H. A. l. 5. c. 10. * Arist. H. A. l. 5. c. 4.)

Latitant *y* hyberno tempore, quo, paucos dies si excipias, non capiuntur. Quia *z* pinnis carent, flexuoso corporis impulsu *moventur*. (u Idem l. 3. c. 10. y Plin. H. N. l. 8. c. 15. z Aristot. de incessu animal.)

Ad *Ingenium* & *Mores* pertinet, quod, è vivariis *a* egressæ piscatores adoriri, & è navibus in mare pronos dejicere; reti circumdatæ *b* maculas appetere ipsas, consciæ teretis ac lubrici tergi, cum multiplici flexu laxari donec evadant; ut hæsere in hanc amplius devorare quàm hamum, admovereque dentibus lineas, atque ita erodere; infixas hamo, quod sint cultellato dorso, sese invertere; cauda ictas, celerrimè exanimari, capite ictas difficulter unde animam in cauda habere certum *c* Plinio concentu & tintinnabulis, *q.* ex fabula de viperæ sibilo natum esse credo, à piscatoribus evocari; dicuntur. *Docilitatis* argumentum, L. Crassi, qui cum Cn. Domitio Censor fuit, Muræna inauribus *d* & gemmis distincto monili ornata, tanquam eximiæ pulchritudinis puella, vocem Crassi cognoscebat, ad eum adnarabat, & porrecta cum gaudio accipiebat. in piscina mortuam, arratus tanquam filiam luxit. Idem de Antonii Drusi in villa apud Baulos, in parte Bajana, Muræna, dicitur. (a Nicand. in Ther. b Plin. H. N. l. 32. c. 2. c Plin. H. N. l. 32. c. 2. d Ælian. H. A. l. 8. c. 4. Macrob. Satur. l. 2. c. 1. Tzetz. Chil. 8. c. 173. Plutarch. l. utra animal. Porphyr. l. 8 de abstin. ab anim.)

Antipathiam ipsarum cum Locusta, Polypo, Ozena, Congro, Aceto, & Ferula notarunt authores. *e Vincuntur* à locustis. Ad carnes *f* Polyporum Ozænarum *g* inprimis properæ feruntur. Pugnas Ælianus describit; addidit Kiranides incredibile, evanescere Murænam, si cum Locusta coquatur. Cum Congro sæpissimè congressam Puteolis, spectavit Perottus. Aceti gustu præcipuè *h* in rabiem aguntur. Licinius Macer pinguescere iactatu, (alias lactatu) fuste non interimi, easdem ferulâ protinus, prodidit. Mirum quod ex *i* Æliano habemus, cum plagam unam acceperit torpescentem persistere; si plures inferas, funditus ira accendi. (e Ælian. H. A. l. 1. c. 32. f Oppian. Halieut. l. 3. v. 190. g Plin. H. N. l. 9. c. 30. h Plin. H. N. l. 9. c. 23. i Ælian. H. A. l. 1. c. 37.)

Summis olim apud Romanos fuere in deliciis, seu ut gulæ irritamenta, seu quod diutissimè & magna copia in variis servari possent. vel unus C. Hirrius duodena *k* millia sestertia, ipsis alendis insumebat; & uno tempore Cæsari VI M. Murænarum mutuo dedisse in pondus dicitur. nam permutare pretio vel aliâ merce noluit. (k Varro de R. R. l. 3. c. 17. Plin. H. N. l. 9. c. 55.)

C 3 Huius

l Macrob. Satur. l. 2. c. 11. Huius villam intra quam modicam quadragies piscinæ venierant. Tripatinus summa cœnarum lautitia, ex Fenestella *l* appellatur: unaque fuit Murænarum, altera Luporum, tertia Myxonis piscis. Heliogabalus *m* earundem lactibus in locis mediterraneis rusticos pavisse creditur, ut totum Romanum imperium perderet. *l Plin. H. N. l. 35. c. 12.* *m Lamprid. in Heliogab.* Piscis *n* æstimium Licinius Murænarum nomen imposuit, ut Sergio Oratæ. Commendatas maximè prægnantes ex *o* Horatio potest colligi. sed & à lactibus summam obtinuisse carnē. Nam sive molles illæ carnes stuant, sive duras, opprobrium vitare non poterunt. Illæ inflationes, hæ cruditates difficiles concoctu pariunt. Galenus *p* tamen mediocres posuit, si in puro mari versentur. *n Macrob. Saturn. l. 2. c. 11.* *o Horat. l. 2. serm. Saty. 8.* *p Galen. l. de cibis boni & mal. succi. l. 3 de Aliment.*

Reperere & in Medicina usum. Nam Marcellus pellium cinerem ex aceto fronti illitum, prodesse adversus capitis dolorem prodidit.

ARTICVLVS VIII.

De Myro, Reverso Indico Anguilliformi & Tænia.

TAB. V. 5. MYRUS, seu μυρὸς, παρὰ τὸ μύρειν sive μύρεσθαι, fluere, quod præ nimia pinguedine mari supernatet, dicitur. Volaterranus, falso Plinio & Gazæ Oculatam, Plauto Ophtalmiam vocari scripsit. Alicubi Myrinus, sed perperam, μύξινος enim legi debet, vocatur. Sitne Murænarum mas, quod *a* Plinius, Hesychius & alii prodidere, ex descriptione colligetur. Aristoteles concolorem, muræna robustiorem, colore piceo, dentibus intus & extra instructum prodidit. Athenæo λεόχεως seu colore leonis & Γόγγρος seu torquillæ, esse creditur. *a Plin. H. N. l. 9. c. 23.*

Duo eius apud Dorionem *b* genera. *Nigrum*, quod Galli piscatores serpentem vocant, & *Ruffum*, quod deterius. *Ille* serpenti magis similis est quàm Murænæ, corpore nigricante, rotundo, sine maculis, sine squammis. Carne tenerrima, sine ullis *c* spinis. *Pinnulas* habet valdè exiguas cutis substantiâ, unam à cervicis loco ad anum usque, & alteram ab ano ad eandem, quarum ora nigra est: unicum utrinque branchiarum imperfectarum foramen, *puncta* in utroque latere aliquot aurea, quæ magis in viventibus quam mortuis apparent. *gulam* ventriculo præpositam, *intestina* longa, rectà ad podicem porrecta. *jecur* longum, rubescens, sine felle. *splenem* longum, tenuem. *b Athen. Dipnos. l. 7.* *c Athen. Dipn. l. 7.*

Alter serpens rubescēs Rondeletio (Dorionis Myrū ὑπερυθρίζοντα, nō absurdè dixeris) piscis est rarissim⁹, corporibus specie serpētib. terrenis similis, colore rubro vel phœniceo, lineis obliquis & sinuosis à dorso ad ventrem ductis, eam lineam quæ à capite ad caudam protensa est, secantibus: scissura oris non admodum magna. *Dentes* habet acutos, serratos, *branchias* squammosorum piscium instar opertas. in *dorso* à capite ferè ad caudam capillamenta tenuia à sese disiuncta, in ventre similia. *Cauda* in pinnam unam desinit.

TAB. II. 5. REVERSUS INDICUS Anguilliformis, inter Pelagios non squammosos. ab Aldrovando refertur, inter Galeorum genera ab Hernando. Instar Anguillæ Columbus facit, nisi grandiusculum caput haberet. Capite aurem pelliculam quandam eruminæ similem gestare scribit. Si Hernandum sequimur, *d* tres spithamas est longus, Corio nigro, figura mirabili: vix possis divinare an natet supinus vel pronus, imo iudices, cum supinus est pronum jacere, & cum pronus supinum. Rostrum habet acutum, labrum inferius superiori longius, latius, & ad superiora contortum. Caput compressum, ac rostello spinifero octo uncias longo, tres lato insigne, quo tuberoni & aliis piscibus adhærere solet. pinnas circa branchias quaternas, singulas, juxta ventrem & dorsum, caudam nonnihil lunatam. Vivit in Oceano Septentrionali & piscibus vescitur. Vsus eius in piscibus capiendis, Viso fulgore aëris statim prædam deserit. Modus piscationis à *e* Martyre descriptus est. *d Nieremberg. Exot. Nat. l. XII. c. 18 ex Hernando.* *e Martyr. l. 3. Decad. Ocean.*

TAB. VI. 1. 2. 3. TÆNIARUM, quæ à similitudine fasciæ & vittæ ita dicuntur, Gaza vittas

Tab. VI.

Tænia altera.

1

Meer haub

Tænia.

2

Tænia Bellonij.

3

Tænia falcata Imperati

Canis Carcharias

Grosser Meerhund.

4

Canis Carchariæ species alia

5

Ein ander art.
Meer oder Wallhunds.

Canis Carcharias, alius

6

tas reddidit, tres apud scriptores *descriptiones* sese offerunt. *Vna* est corpore longo, tenui, stricto, flexili; tenuitatis tantæ, ut ossa vertebrarum spinæque quibus firmatur, carne non tecta, appareant. Caput ei depressum, ossibus multis constans. Oculi magni, rotundi, pupilla exigua ad branchias pinna utrinque unica ad notandum data. in prona parte villos habet ad caudam usque, in quos & cauda terminatur. Flammæ modo cum natat movetur; inde nomen Flambo à Gallis accepit. *Altera* corpore est priori similis, eoque argenteo, ad tres interdum cubitos excrescit. branchiæ ei, præter quæ ad pinnas, sub maxilla inferiore duę ruffæ eius coloris dorsi villi & cauda, maculæ in parte prona purpureæ, rotundæ, certo spacio à se distantes. Ventriculus magnus & longus. *Intestina* sine ullis gyris. Cor *compressum*, hepar ex albo ruffescens. *Lien*, & *fel* adeo parva, ut fermè visum effu giant.

Tertia Falce nuncupatur, quod falcem messoream referat. Est ulnam longa, palmum lata, tota in gyrum quibusdam veluti crenis serrata, Capite deformi, ut simiam dicas oculis magnis. In lateribus linea visitur aspera. pinna in tergore unica, continua, subrubra, duæ sub branchiis totidemque sub sterno. Polypi modo mollis est. & perfrixus vel assus in quoddam veluti gluten resolvitur. Huc pertinet Piscis, quem *Iridem marinam* non absonè dixeris. Solis quodammodo aristis & cute constat, & rubro, amethistino, cæruleo & aureo colore variat. quin rectius quàm præcedens *Tenia falcata* dicetur.

CAPUT III.
De Pelagiis Cartilagineis.
ARTICVLVS I.
De Cartilagineis in genere.

Cartilaginei pisces dicuntur, qui pro dorsi spina spinea Cartilaginē habēt Græci χονδράκανθα olim dixere; Aristoteles σελάχη & σελάχια primus, a à splendore cutis, ut testatur Galenus, qua noctu lucent, vocavit. *Duo* a Plin. H. N. l. 9. c. 24.
a. taliū sunt *genera*. *Planū* unū, in quo alii aspera, alii lævi cute sunt prædi-ti; alii spinis carent. quidam iis armantur; *Alterum longum* & rotundum, qui Galeno γαλεοὶ & γαλεώνυμοι, Aristoteli γαλεοὶ, γαλεοειδεῖς, aliquando & γαλεώδης, ἀπὸ τῆς γαλῆς, id est, mustela terrestri, seu quod corporis similitudine eam referant, seu quòd quædam communia habeant, inter quæ *jecur* adiposum, in oleū resolubile, dicuntur. Tribuitur hoc nomen & Canicularum generi, quod *b* Ælianus secundum & varium, Oppianus *c* tertium ponit, utrumque in cœno volutari, addit. b Ælian. H. A. l. 1.
Magnitudo etiam minorum inter mares ultra cubitum. Spinam Carti- c. 55.
lagineam *d* branchias derectas, quod c Oppian. Halieut. l. 1.
cartilagine tegumenta earum con- v. 378.
stent, pinnas duplices & utrinq; qui- d Arist.
nas habere, nullo discreto adipe car- H. A l. 1.
ni ventrive adhærescente pinguesce- c. 5 & 2.
re, ova ea specie, qua aves habere, cō- c. 13.
mune omnibus. *Locus* illorum variat. Plana parte inferiore supinaque habent; oblongis in lateribus adhærent, & tegumēti loco quinq; habent foramina. Cor pentagonum, jecoris, e Aristot.
& eius gemina substantia *e* adipea, fel H. A. l. 5.
in jecore situm, appendices supra c. 5.
ventriculum exeuntes, Galeis propria sunt. Vulvæ, quas qui ova pariunt, in binos sinus partitas, & sub præcordiorum septo constitutas habent, ad avium naturam vergunt. ad easdem in gravidis veluti mammæ albidæ visuntur. Os supina parte esse, non omnibus convenit, in extremo quædam rostro habent. quibus ita situm est, cibūm corripere, nisi convers si resupinētur, nequeunt. sic & pisciū quos insectantur saluti, & ipsorum cōmodo cōsuluit Natura. Immodica satietare isti intereunt. illi, dum moram sese convertendo nectunt, effugiunt. Sexus duplici dignoscitur nota. Maribus bina quædam circa excrementi ostium propendent: minores iidem. Fœminæ maiores, illis destituūtur. *Locus* cartilagineis mare est. sed alii in pelago, alii in profundo cœno morantur. Cum pariendi tempus instat, vada & littora petunt.

Cibus

Cibus ipsis pisces, hos resupinati, ut diximus, *f* capiunt. Quantum ad *Generationem*, ore parere perp ram sibi Ægyptii persuadebant. Coitus diversus, visa ex cartilagineis nonnulla, quæ *g* aversa canum terrestrium more cohærebant. Plani qui caudam habent, non solum admotis supinis, sed etiam terga fœminarum, marium supinis superpositis, modo caudæ crassities nihil impediat, coëunt. Quia semine non abundant, nec fœminæ suos conceptus, nec mares suũ semen spargere, quod generis non vivipari pisces facere solent, visuntur. *Ova h* eodem tempore & superiore parte ad præcordiorũ septum omnibus, cum maiora tum minora multa, & inferiore iam exclusi fœtus; diversitas inferius patebit. quod non omnia simul, sed sæpè numero ac diu edunt; interim quæ in ima matrice sunt, concoquũtur; eodẽ mense sæpe & parere & coire crediti sunt. Superfœtare, & senis complurimum uterum ferre mensibus, auctor est *i* Aristoteles. Ex alto terram repetunt, ubi pariant. Sic tẽpore captant, & proli provident. Pariunt autem vere animal. hinc partus viperino *k* similis. si quid in quibusdam differentiæ occurrit, in sequentibus dicetur. discrimen sanè ipsi pisces inter se ostendunt. senos vel octenos, undecim interdum si Rondeletio credendum, fœtus suis partibus absolutos pedali longitudine diversis temporibus parere scribit Bellonius. persæpè vivo emergente fœtu, ovis adhuc crudis, scatere uterum, superiorem eius partem, quæ ad septum est occupantibus, eorũmque alia dextro alia sinistro matricis cornu concludi, adiicit. quod Galei metu insidiarum catulos devorent, his *l* evanescentibus revocent, prodidere antiqui, & ad *Ingenium* referri potest *Antipathiam* cum Pastinaca, quãnihil venenatius ex mari, exercere, apud Plinium *m* invenies. Tanta est aviditas ipsius veneni.

f Plin. H.N. l. 9. c. 24.
g Arist. H.A. l. 5. c. 5.
h —
i Aristot. H.A. l. 3. c. 1.
k Aristot. H.A. l. 3. c. 1.
l Plutarch. libro utra animal. Tzetzes Chiliad l. 3. c. 126.
m Plin. H.N. l. 32. c. 2.

Usus Cartilagineorũ in *cibis* rarus. Caro est concoctu difficilis, diuturno usu, visum hebetare, proditum à Diphilo. Exenteratos quosdam absque sale insolari ex Ephippo colliges. πημεχίνης ipsi est.

ARTICVLVS II.

De Cartilagineis Longis.

PVNCTVM I.

De Cane Aristotelis, seu Carcharia.

PRimum inter Cartilagineos longos locum Galei seu Musteli inter hos Κύων seu Canis, vel quia hoc in genere *maximus*, sibi vendicat. *Galeus* hic simpliciter *a* Aristoteli; *Galeus Canis*; *b* Oppiano; *Canicula*; *c* Plinio; *Carcharias*, quia dentibus plurimum valet Theophrasto: *d* aliis *Scylla*. Perperam Rondeletio, ex Nicandri authoritate, *Lamia*. Nam & inter planos Cartilagineos *e* à Plinio refertur, & incredibile, est tantæ magnitudinis piscem, qui loricatos etiam homines devoret, planis ab eo accenseri posse. Potuit Nicãder Carchariam Lamiam propter aliquam naturæ similitudinem vocare, & Siculis Rana marina Lamia dicitur. Cete non esse, vel ex inde colligas, quod & branchias habeat, & ova concipiat. TAB. VI. 4. 5. 6.

a Aristot. H.A. l. 5. c. 11.
b Oppian. Halieut. l. 1. v. 374.
c Plin. H.N. l. 13. c. 15.
d Theophr. Hist. Plant. l. 4. c. 8.
e Plin. H.N. l. 9. c. 24.

Magnitudine Galeos omnes excedit. Visus mille librarum pondere mediocris. Captus, qui ad quatuor librarum millia accederet. Inventus in quodam loricatus homo est. alter, currui impositus, vix à duobus equis trahi potuit. Cute aspera integitur. *Os* ipsi non in rostro, quod in mucronem exporrectũ, sed supina parte est.

Caput amplissimum. *Dentes* triangulĩ forma, durissimi, acutissimi, utrinque ferrati, seno ordine dispositi. Prioris ordinis extra prominent, & in anteriorem partem vergunt. secundi rari sunt. tertii, quarti, quinti, & sexti, in os maxima ex parte recurvi, in utraque maxilla carne molli conteguntur. qualibet maxilla duos & septuaginta comprehendit. TAB. VII. 1. 2.

Oculos habet maximos rotundos; in quibus tunica cornea parte anteriore, poste-

posterior equi: ducta est. quæ humorem crystallinum involvit, telas ate narum tenuitate superat. *nervi optici* ex substantia cartilaginea & duta cōstant musculi qui eos quodammodo intra trahunt, & fixos tenent, non tadicem nervorum opticorum ambiūt. sed à superiore ossis regionis oculorum parte orti, in longum extenduntur; quem situm in humanis quoque videmus. Laterum & tergoris *pinnæ* longè quàm in sui generis maiores sunt. binæ earum haud procul à cauda, binæ aliæ ad branchias & podicem, aliæ in medio ferè dorso. *Cauda* duabus constans pinnis cubitalem longitudinem æquat, & eius pars superior, quæ vetebris communita, altius attollitur quàm inferior. hæc crescentis lunæ figuram exprimit; quarum inter capedinem dimidia linea explere potest. *Hepar* adipatum, in duos maximos lobos dividitur. *Degit* in alto. sed ad littora refugit. Amnes nonnunquam adire, forte dum prædam insequitur, Wottenus author est. *Vescitur* carne, & pisces adoritur ex insidiis. benè ἀρπαλέας Oppianus vocavit: quia Archestrato ἀνδρωποφάγος, carne humana delectari, facilè crediderim. Pugnam cum Urinantibus apud Plinium *f* legimus. Cum caniculis, inquit, atrox dimicatio. Inguina & calces omnemque candorem Thunnos inprimis persequitur, & ex eorum venatione cum gregatim præter Italiam acti elabuntur, Siciliamque attingere prohibentur, pinguescit. Vidit Bellonius undecim fœtus uno *partu* edidisse, non tunicis involutos, sed umbilicali tantum in ea cum utero matris coniunctos. Caput ut in aliis animalibus primò prodibat. In *Cibis* non adeò expetuntur. Divinum quidem *g* Archestratus cibum vocat; & Mnesitheus iis qui facilè concoquuntur annumerat; *h* Galenus tamen, excrementitiæ carnis esse, asserit. Facilè in appatatu peccatur. Dentes argento inclusi, sub nomine dentium serpentis, dentitionē juvare, & puerorum pavores arcere, vulgo creduntur. Dentifricia optima ex iis parari Rondeletius tradit.

f Plin. H.N. l. 9. c. 46.

g Athen. Dipnos. l. 4.

h Galen. l. 3. de Aliment.

PUNCTUM II.

De Galeo Aristotelis, & Catulis.

QUem Oppianus γαλεὸν λεῖον seu Mustelum seu Galeum Canem vocat, is Aristoteli simpliciter γαλεὸς est. Quia apud Latinos nomen non habet, poterit vel simpliciter Mustelus, aut Galeus, Mustelusve Canis vocari. Forte est Græcorū συνάγρις. *Corpore* est oblongo & rotundo cinereo, à podice ad extremam usq; caudam gracilescit. Centenas aliquando libras excedit; nec squammis, sed corio tegitur. *Oculos* habet oblongos; retrò eos bina foramina auditui inservientia, ex parte inferiore tunica enascitur, quæ, palpebræ avium modo, totum oculum operit. Os ipsi in supina parte, denticulatum, ante ipsum duo alia foramina olfactui dicata. Branchiæ utrinque quinæ detectæ, juxta quas duæ pinnæ, aliæque rursus duæ supina parte enascuntur, præter has maribus duæ appendices, ex podice pendent. *Hepati* bifido & pallido, vesicula fellis subnectitur. *Splen* subrubescit. In cœnosis maris locis *habitat*. *Ova* vitellis ovorum Gallinæ similia, ex quibus fœtus, donec foras prodeant, nutriuntur, parit. Quia Carne *vescitur* gregalem ne credas. Natantes homines adoritur. In cibis plebi inservit.

TAB. VIII. 4.

CATULI *a* Aristoteli τὰ σκύλια, Athenæo & Oppiano σκύμνοι, aliis νεβρίαι γαλεοί, Hinnulos vertunt nonnulli, quibusdam Caniculæ dicuntur. Bellonius Nissolas Massiliensium esse, quod albas maculas per dorsum dispersas habeant, putat. Galli duos pro iis, Roussettes dictos ponunt. *Maior* ad cubitalem magnitudinem excrescere solet, interdum binos superat; *Cute* est adeo asperâ & durâ, ut eâ ebur perpoliri possit. *Dorsū* & latera subnigricant, nigerrimisq; & latissimis maculis insigniuntur. In petris & alto mari frequentius degit. hinc Saxatilis Canicula Rondeletio dicitur.

a Aristot. H.A. l. 6. c. 10.

TAB. VIII. 1. 2. 3.

Minori cubiti aliquando magnitudo.

tudo, dorsum & latera subrubent, notisque liventibus, & multò quàm in maiore minoribus, consperguntur. Cutis, si à cauda sursum ad caput macrum ducas, aspera; si à capite ad caudam, minimè. Oculis, ore, branchiis, pinna, caudaque similes, ab aliis parum differunt, *Generationem* si attendas, *b ova* ipsis in medio matricis circa spinam hærent, aucta circũdueuntur. In binos enim partita sinus matrix cum sit, atque sub præcordiorum septo constituta, in circumstantem utramque partem abscedunt. Gerunt testacea quædam, in quibus ovi specie, humor inest; quem colore & perspicuitate cornu, figurâ pulvinaribus quæ capiti dormituri supponimus, similem, facit Rondeletius: Ova nulla conteguntur secundina: à venosa umbilica parte ipsis nutrimentum est. testæ facies similis tibiarum ligulis, atque in ea sunt meatus, capillamentorum tenuitate. Testa intus rupta dilapsaque fœtus exit; & ex ovo vivum protruditur animal. Caro Maioris ferinum edit odorem. Uterque etiam à plebe reiicitur.

b *Aristot. H.A.l.6. c.10.*

PUNCTUM III.

De Mustelo Lævi & Asteria.

TAB. VIII. 6.

MUSTELUS seu Galeus LÆVIS, non à cutis Lævore, sed ut ab Acathia eui per q̃ similis est, distinguatur ita dicitur. Romæ *Pesce Columbo* vocatur. Vix ad viginti libras pervenit. Colore est albicante, *Corio* lævi, *ore* edentulo, dentium vicem asperæ maxillæ obtinent, foramina pro naribus habet; quibus minora sunt alia post oculos, rostro, branchiis, pinnis, caudâ, intereanisque cum Cane Galeo convenit. *Victitat* piscibus, etsi inter gregales habeatur. De *Generatione* sic *a* Aristoteles. Ova in medio matricum continent, ubi circumstetere in utrumque matricis sinum descendunt, & evadunt annexa per umbilicum ad matricem animalia, ita ut absumptis ovis, non alio modo quam quadrupedes fœtus habere videantur. Annexus est longus umbilicus ad matricis partem inferiorem, unusquisque tanquam appensus acceptabulo. Et ad fœtus medium qua iecur habet, quem si seces, intus alimentum quasi ex ovo deprehendas: etiam cum amplius ovum non est. Tamen secundæ membranæque sua cuique fœtui, more quadrupedũ. Fœtus p initia caput in superiore parte habet; adultus autẽ atque perfectus devexum. In læva mares generantur, in dextra fœminæ, quin eâdem in parte simul tum fœmina, tũ mas. Dissecto fœtu, quot habet viscera, puta iecur, ea interius magna, & sanguine constantia, sicut in quadrupedibus. Propter duram insuavemque carnem plebi relinquitur.

a *Arist. H.A.l.6. c.10.*

GALEUS ASTERIAS, Oppiano Ποικίλος, Æliano simpliciter γαλεός, nisi Galeos omnes maculatos vocet, Bellonio *Mustelus stellaris*, qui etiam Oppiano *Pardalim* dici credit. Lævi mustelo internis & externis partibus est similis, cute tamen læviore. Dorsi maculæ aliæ stellarum speciem referunt, aliæ sunt rotundæ. Locum victum, partum, Ingenium, & Mores, communia cum cæteris habet. Icesius Galeorum optimos & tenerrimos esse opinatur.

TAB. VIII. 8.9.

PUNCTUM IV.

De Glauco Æliani & Maltha.

TAB. VIII. 7.

GLAUCUS Æliani vel ideo inter Galeos refertur, quod sit Cartilagineus, tota corporis figura cæteros Galeos referat, & parvulos periculo instante, ore hiante excipiat, præterito, revomat. *a* Piscis est quatuor aut quinque cubitorum magnitudine. Cute lævi. Dorso cæruleo exsaturato, ventre candido. Rostro acuto. *Ore* in supina parte posito. Oculis magnis, ex quorum inferiore parte enascitur membrana candida, quæ ad oculum sursum attollitur, eisque

a *Rondeletius Hist. Pisc. Aldrov. H.Pisc. l.1.c.37.*

Tab. VII.

Canis Carchariæ dentium series.
Meerhunds gebis.

Mandibula canis marini
Des meer hunds gebiss
2

Galeus Centrina dictus.
Sauhund.
4

Vulpecula Marina.
3
Fuchs Hund. Meerfuchs

aliter Galeus seu Centrina
Sauhund. 5 ander art

6
Simia Marina
Meeraff

7
Simia marina Danica

8
Zigana. Meerschlegel
Meerwag.

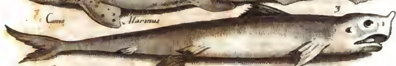

Zigana seu Libella altera.
9

Tab. VIII.

Catulus maior. grosser hundtfisch.
1

Catulus. 2
Canicula Aristot.
Kleiner Meerhund.

Canis Marinus
3

Canicula 4
Galeus canis
ein art der kleinen Meerhund.

Mustelus Spinax. 5
Stachelhund.

Mustelus Laevis. 6
glatt Seehund.

Galeus 7
hundfish

Galeus Asterias seu stellatus Sternhund.
8

9
Galeus Stellaris
Galeus Glaucus

NAPOLI

НАРОД

tiſque veluti nubes caliginem offundit. Dentium acutor. latorum, quodammodo ſerratorum, ad latera ſpectantium ordines ſunt duo, in palato ſubſtantia fungoſa & mollis, quæ ſupernam inferamq; oris partē replet. *lingua* craſſa & aſpera. Branchiæ detectæ; propè has *pinnæ* duæ magnæ, ad podicem totidem minores. duæ in tergore. *Cauda* ex duabus conſtat. ſuperior multò longior eſt quàm inferior, ſurſumque ſpectat. *Interna* ſi attendas, videbis *ventriculum* ampliſſimum & longiſſimum; *ſplenem*, qui ventriculo annectitur, longum, ex multis particulis carnoſis rodundiſque tacemi inſtar compactum. *Hepar* adipoſum, in duos lobos diſſectum, quor. alteri veſicula fellis adhæret. *Fel* viride. parte ventris infima in maribus ſeminis vaſa in duas partes diviſa, in fœminis *vulvam*, in maribus ſubſtantiam carnoſam, digitali magnitudine, penis ſpecie. *Inteſtina* primo ſunt gracilia, dein lata, ſine ullis ſpiris. Ex venis meſeraicis rami duo oriunrur; quorum alter ad hepar, alter ad ventriculum tendit, & in multos ramos diducitur. *Cor* quoque angulatum eſt. Carnis humanæ avidiſſimus, & ad littora deambulantibus inhians. Exemplum militis cuiuſdam præbuit, à quo cum calces apprehendere fruſtra tentaſſet, occiſus eſt.

Oppian. Halieut. l.1. v. 371. MALTHAM inter belluas marinas numerat Oppianus. Suidas cum Preſti aliquando eandem facit. aliquando ab eodem diſtinguit, δυσώλαγώνιστον belluam appellans, Rondeletius Cetaceum eſſe piſcem, & ex Galeorum numero colligit, quod caro ipſi ſit laxa, molliſque. Pinnis, cauda, internis partibus, à Cane Galeo non differt, niſi quod alba oculor. macula deſtituatur. Roſtro eſt brevi, dentibus latis & acutis. *Os* habet in ſupina parte, non multum infra roſtrum. *dentium* multos ordines.

PUNCTUM V.

De Vulpecula marina, & Galeo Acanthea.

PIſcis, qui Græcis ἀλώπηξ, Oppiano ἀλωπεκίας γαλεός, Bellonio *Simia marina* Latinis *vulpecula marina*, vel à caudæ *a* longitudine, vel inſuavi *b* ingratoque guſtu, vel ab *c* aſtu ingenioque, nomen ſortitus eſſe videatur. Diſtinguatur ne ab *d* Archeſtrati vulpecula, quam circa Rhodum ſapidiſſimam, & alio nomine κύνα πίονα, id eſt canem pinguem appellari ſcribit; an cum eo ſit eadem, ignoro. Piſcis eſt aliquando ad centenas libras excreſcens. Cum Cane Galeo, oculis, foraminibus auditui, & olfactui inſervientibus, & branchiis conveniens. Craſſior & brevior. Cute rectus. Dorſum habet cineraceum, ventrem candidum, *caudam* falcatam, & quodammodo enſiformem, quæ magnitudine reliquum corpus fu erat, & in cu ius exortu pinna conſpicitur, Rondeletius ita eam exprimit, ac ſi ex binis pinnis conſtaret, quarum illa, quæ ſurſum abit, toto corpore longior eſt, altera decuplo minor. Pinnas ad branchias & anum quam in dorſo longiores. Ventriculum amplum. inteſtina lata, jecur pallidum & in duas fibras diviſum. Iconem apud Aldrovandum vide. nos hic alterius cuiuſdam ſubiicimus. *Locis*, in mari gaudet cœnoſis à littoribus magis remotis. Piſces etiam grandiores pro *cibo*. In *Conceptu* & partu ſpinacem imitatur. Sobolem metu periculi intro recipere, præterea pſo emittere, Rondeletius oculatus teſtis eſt. Cauda, longitudo ob mollitiem quæ in tenellis facillimè *e* flectitur, impedit. Hamo *e* devorato glutiunt amplius ad infima lineæ, quæ facilè præcodunt. Caro *f* virus reſipit.

TAB. VII. 3.

a Rondelet. Hiſt. Piſc. Bellon. l. 1. de Aquat. c. 7.
b Diphilus apud Athen. l. 8.
c Ariſt. H.A. l. 9. c. 37. ex Scalig. diſt. Ælian. Hiſt. Var. l. 1. c. 5.
d Athen. l.c.
Oppian. l. alieut. l. 1. v. 381.
e Plin. H.N. l. 9. c. 43.
Oppian. Halieut. l. 3. v. 144.

GALEUS ACANTHIAS Gazæ *Muſtelus Spinax*; Scaligero *Muſtelus Spinus* TAB. VIII. 5.

est, Æliano *Centrines* nomine venit. Nunquam viginti libras implet. Corpus sensim gracilescit. Dorsum cinereum apparet, venter albicat. Rondeletius in mari argenteo *colore* esse, cum exspiravit ex cinereo rubescete, author est. *Rostrum* ipsi primò latum, mox in acutum desinens. Retro oculos, qui mediocres, bina foramina auditui dicantur. Ante os, quod in supina parte, & dentibus validissimis armatur, bina alia olfactui inserviunt. Branchiæ à lateribus utrinque quinæ & detectæ, *Pinnæ* duæ natatui destinatæ branchias sequuntur; in parte supina nullæ sunt, præter quam expodicis utraque parte, quæ in fœmina minores, in mare maiores sunt. hac nota, quia in cæteris omnibus Galeis inter podicem & caudam, imo ventri singularis commissa conspicitur, ab aliis, ut mas appendicibus parvis, quas illic obtinet, à fœmina, distinguitur. Utraque in dorso pinna, aculeum longum, triangularem magis, quàm rotundum annexum habet. *Cauda* est gemina, superiore parte longior, inferiore brevior. *Splen* in duos lobos dividitur. Cæteris partibus cum aliis convenit. *Locus* ipsi cœnosa maris receptacula, flumina nunquam subit: nec in Euripo Pyrrhæo reperitur. In septo præcordiorum supra mammas *ova* continere; ubi ovum descendit atque absolutum fuerit, in eo catulum fieri, author est *f* Aristoteles. Sex in ventre fœtus perfectos observatos, multis aliis ovis non exclusis, pendentes, qui ex ovis per venam umbilicalem excludantur. Ova nullo vinculo alligata esse, observavit Rondeletius. Ex ovis alimentum trahere, donec perfecti foras emittantur, haud malè colligi potest. *Gregalem* esse, quod multi simul capiantur, certum est. Quod fœtus suos nec recipere, nec emittere possit, *g* spinæ faciunt. Carne est dura & insipida, minus tamen quàm vulpecula virus resipit.

f Aristot. Hist. A. l. 6. c. 8.
I. Scaliger.

g Arist. H. A. l. 6. c. 10.

PUNCTUM VI.

De Centrine.

NOmine CENTRINES, *Ælianus Mustelos aculeis præditos intelligit, cum duo Canum genera, in Galeos & Centrinas dispescit: nos eum intelligimus, quem *a* Aristoteles *πιγαλλίον*, *κεντρίνην*, esse, *b* Athenæus ab Epæneto *Ἀκανθίας* vocari, docet. Romæ & tota Italia *Pesce Porco* dicitur. Plinius nusquam eius meminit, nec apud Aristotelem quicquam invenias, quamvis scripsisse Athenæus prodiderit. Quantum *ad descriptionem* brevis est, crassus & spissus, à capite ad podicem *trianguli* figura. *Cute* integitur asperrimâ, brevibus crebrisque aculeis horrida, qui in capite & dorso robustiores sunt, colore ex cinereo nigricante. *Caput* habet exiguum & depressum. *Oculos* splendentes, post eos duo foramina auditui destinata, duo supina rostri parte pro naribus conspiciuntur. *Caput* supina parte, rotundum, magnum, semper ferè hians. *Dentes* latos, acutos, quorum insuperiori maxilla triplex, in inferiori simplex ordo est. Branchias utrinque in lateribus quinque, easdemq; detectas. *Pinna* prior à capite statim enascens, aculeo longo & ad caput sese inclinante armata, cristæ instar multum surrigitur, quæ è podicis regione minor, minore & ad caudam vergente aculeo, instructa est. In caudam & podicis pinnas, imo ventri, nulla alia pinnula subnectitur, quod ei cum Acanthia commune. Cauda in pinnam inferiore parte latam, superiore parte in acutum angulum desinentem degenerat. In *partibus internis*, ventriculus est oblongus crassus. *intestina* haud multis gyris reflexa. *Hepar* præpingue, magnum, in duos lobos ad infimam ferè usque ventris sedem extensos divisum, albicat. *Locus* ipsi in cœnosis pelagi domiciliis potius q̃ littore; ideò varius capitur. *Ova*

TAB. VII. 4. 5.
** Ælian. l. 2. H. A. c. ult.*
a Arist. H. A. l. 5. cit.
b Athen. Dipnos. l. 7.

ova primum in se gignit numerosissima, vitellis gallinaceorum ovorum similia. animal reliquorum cartilagineorum more ecxludit. Venenum fundere ex *e* Oppiano discimus. quos ille κέντρων ἐπωνύμους vocat, hoc κεντρίνας vocari, vetus scholiastes adscripsit. Vix aliquis eius *in cibis usus*. nerveâ potius quàm carneâ substantia constat. In *Medicina* oleum ex hepate frixo collectum, ad duritiem humani hepatis emolliendam conferre, & articulorum dolores lenite ex Rondeletio habeo. Cinis urinas vehementer movet.

[*e Oppian. Hal. l. 2. v. 640.*]

PUNCTUM VII.

De Simia marina, & Zygana.

[Tab. VII. 6.] SIMIARUM MARINARUM duas habemus descriptiones *a* Æliano est bellua in mari rubro, cartilaginea, terrestri tum tum colore tum facile similis; in hoc differt, quod variè distinguatur, cervicemque & branchias ruffas habeat. Tegmen corporis testudinis involucrum est. Cum natat, volare videtur. *b* Gesnerus piscem sibi ex Dania allatum scribit, coloris corpore toto viridis, dorso magis fusci, ad latera pallidi. *Os* sinum habebat. *pinnas* tanquam volans extendebat, & inter duas in dorso pinnas aculeum tetrò tendebat. branchiarum foramina quina apparebant, obliquo inter os & oculos descensu. Testudineum involucrum si accessisset, Æliani simiam fecisset.

[*a Ælian. H. A. l. 12. c. 27.* — *b Gesner. de Pisc. b.*]

[Tab. VII. 8. 9.] ZYGÆNA piscis monstrosus, à capitis figura, quà τὸ ζυγὸν imitatur, quo transversum librile, ex quo lances dependent significatur, nomen obtinuit.

GAZA Libellam vertit. Massilienses piscem Judæum à similitudine tegumenti capitis, quo olim Judæi in provincia utebantur, dicunt. Galenus, Ælianus, Oppianus *e* eosque secutus Suidas, cetis annumerant. Galeis, quia multa cum illis communia habet, haud malè subnectitur. Corio tegitur. Ventre est albo, dorso cinereo, pro spinis cartilagines obtinet. *Cervicem* & *gulam* habere scripsit Rondeletius. *Os* ipsi non rotundum, non rostratum, nec in latera compressum; sed in ea extensum, atque transversum habet. Pars frontis anterior, quæ utroque oculo, magno, & deorsum potius quàm sursum vel ad latera vergente, clauditur, in semicirculum ferè extuberat, & sic in aciem acuitur, ut obvios pisces secare posse credatur. *Os* subtus, inferiore parte, per magnum, dentibus validis sinus planis, in latus serræ modò vergentibus, triplici vel quadruplici ordine digestis armatum, latet. *Lingua* lata, humanæ haud absimilis. *branchiæ* utrinque quinæ & detectæ. Pinnas icon ostendit. in dorso nullam esse tradit Rondeletius. *Cauda* duabus inæqualibus pinnis constat, quarum superior vertebris fulcitur, ac multo longior est; inferior vertebris caret, & brevior extat. *Versatur d* in profundo. Pisces obvios, & homines natantes frontis suæ acie subvertit, & Leoni quod ad vires, ab Oppiano *e* opponitur. Occursus eius olim, navigantibus *f* infaustus habebatur.

[*e Oppian. Hal. l. 1. v. 6.* — *d Ælian. H. A. l. 10. c. 2.* — *e Oppian. l. 5. v. 367.* — *e Oppian. l. 5. v. 37.* — *f Ælian. l. 6.*]

Ab ista ZYGÆNA plurimum ille differt, qui ventre candicante, ore minfacei coloris, cætera niger esse, scribitur.

PUNCTUM VIII.

De Mola Salviani, seu Orthragorisco Rondeletij.

[Tab. IX. 1. 2.] MOnstroso pisci monstrosiorem subjicimus, sed & istû toto corpore cartilagineum. *Mola* quibusdam, seu quod informem molam referat, seu quod retunditate corporis molæ molendinariæ similis sit, ut Rondeletio placet, dicitur. Apud Massilienses, *Luna*, vel quod extrema corporis parte, quæ pinnis subest, crescentis figurâ referat, vel ꝙ demptis pinnis toto corpore plenæ instar sit,

vel quod corporis extremũ in cornua curvatæ respondeat, vel deniq; quod noctu splendeat, vocatur. sed cave pro *a* Æliani sumas. Porcum, quem Lacedæmonij *Orthragoriscum* vocant, quemque *b* Appion maximum piscium esse, & cum capitur grunnire, credit Rondeletius, nec abludit cõparatio. Nec *c* longus, nec planus est, sed in latera comprimitur. brevis adeò, ut solum caput potius quàm piscem repræsentare videatur. Centenas sæpe libras superat. *Cute* tegitur aspera nõ secus ac Squatina, argentei coloris, ventre est subalbido, dorso cineraceo. Os habet exiguum. *dentes* tantum geminos, utramque universam oris partem munientes, quorum inferior retusior, superior magis acutus ac secans est, latos, continuosque Rondeletius facit. Oculos parvos ac orbiculares. *De branchiis ita Salvianus.* Branchiarum internum orificium utrinque, unum est parvum & semicirculare, prope quod etiam utrinque pinna una parva & rotunda sita est, quæ alia prorsus ratione quam aliorum piscium laterales pinnæ, moventur. Cum enim illæ in piscibus à cauda ad caput, in hoc nostro à dorso in imum ventrem deducuntur. In extremo præterea dorso propè caudam alia multò major pinna, non rotunda sed sublonga erigitur: è cuius regione altera eiusdem magnitudinis & figuræ imo ventri statim ab ano subest, quæ alio etiam modo quàm dorsi & ventris aliarum piscium pinnæ mobiles sunt. Non enim ut illæ à cauda ad caput eriguntur, & à capite ad caudam inclinantur, sed in utrumq; latus moventur.

a *Ælian. H.A.l.15. c.4.*
b *Plin. H.N. l. 32. c.2.*
c *Aldrov. de Piscib. l.3.c. 44.*

In *caudam* carneam non degenerat: nam postrema eius æquè ac lateralata sunt: pinnata tamen cauda, non oblonga sed lata, atque omnem postremam piscis partem amplexante, in latereque mobili munitur. Crescentis lunæ figuram referre; superiore parte articulatam esse, ut tam in dextrum, quam in sinistrum moveatur, Rondeletius addidit.

Quantum ad *Interna*, quæ ob corporis rotunditatem conglobata sunt, Carne est candidissima, nerveam potius, quàm carneam substantiam præ se ferente. Cocta gluten ex tergoribus boum confectum refert. *Adipe* ut in porco, multo carni corium firmissimè adhæret, & difficillimè avellitur. *Iecur* habet pallidum, magnum, & tenerrimum, dum coquitur in densam pinguedinem facessit. Nocto ex internis partibus cæruleus è longinquo splendor, imò ignis splendidissimus enitet. Grunnire dum capitur, dicitur. Pinguedo eius est multa & candidissima; liquefacta, lucernis inservit, solo pisculento odore molesta. *Speciem aliam Gallus quidam Venetiis descripsit.* Iconem exhibeo. Forma, inquit, in orbem vergebat. Corio sine squammis, &c.

An huc Piscis Cadamusti suem referens dolium crassitudine, duo longitudine superans, formæ obrotundæ, suilla cute, Oculis parvis, edentulus, loripes, branchiis brachii mensuram excedentibus, cauda longa, & lata spectet, aliis judicandum relinquo.

Articvlvs III.

De Cartilagineis planis.

Pvnctvm I.

De Torpedine.

Absolutis Cartilagineis longis, ad Planos progredimur, primus occurrit *Torpedo*, quæ veteribus Græcis νάρκη & ναρκὰς, ad differentiam affectus, θαλάσσια; modernis τυρπίνα, & Margotir, Alberto *Stupefactor*; mixo barbaris, *Torpigo, Terpigo, Stupor, stupefaciens & stupescor*, dicitur. Ex Cartilagneis planis esse, ex

Tab. IX. 3. 4. 5. 6.

Tab. IX.

Mola Peregrina
1

Mola
Zitterfisch
2

4
Torpedo maculosa
gefleckte Zitterfisch

3
Torpedo.
Zitterfisch.

5
Torpedo

Torpedo.
6

8
Aquila.
Adler fisch.
Meer adler

Pastinaca
Angel fisch
Meer angel.
7

9
Aquila species alia.
Meer Adlers ander art.

NAPOLI

ex *a* Aristotele & Plinio habemus. Lævem, apud *b* Athenæum legitur. Corruptus Aristotelis *c* locus ex quo colligitur spinosa. nec vacat errore *d* Cardanus. Duo olim ipsius genera. *Nigrum* quod ad capitis dolorẽ commendatur, & subrussum, seu ad rubricæ colorem accedens. In *Maculosas*, & *Non maculosas* optimè dispescuntur. Tria illarum genera. *Maculæ* in quibusdam diversatum figurarum & albicantes, huc & illuc sparguntur, in quibusdam quinæ rotundæ, nigricantes, pentagoni figurâ locatæ, oculos tam egregiè repræsentant, ut Ocularam Plinius dixerit; benè dictum Bellonius defenderit. Omnium corpus si caudam exceperis orbiculare est, senas libras vix excedunt, molli & lubrica cute teguntur. Venter est subalbidus, *dorsum* subflavum, & ad rubricæ fabrilis colorem accedens, partes quæ ad caudam mediis corpulentiores apparent. hæ *cartilaginem* quandam tabidam in seipsis habere videntur. *Ore* sunt in suprema parte parvo, ante quod foramina duo odores deferunt, dentibus minutis & sertatis. Oculis in superiore parte anterius exiguis, quos retrò foramina duo, ipsis grandiora, patula, & in palatum pervia. Cerebro non carent. *Linguâ* destituuntur: *Branchiæ* in medio sunt corpore (ob ipsius tenuitatem ad lateta locari non poterant) utrinque quinæ & detectæ, quarum orificia parva & semicircularia, renui quadam curicula conteguntur: *pinnæ* juxta caudam duæ; pro reliquis latitudine utuntur, & utroque sui corporis semicirculo quasi pinnis natant, podex in caudæ exortu, ipsa brevis & latiuscula. *Intus* Carnosum habent ventriculum: *intestinum* breve & amplum. *hepar* pallidum, & in duos lobos divisum. *Fellis vesica* illaque magna hepati committitur & dextro annexa lobo, in sinistrum quoque venulas quasdam immittit. *Lien* est parvus & sub rubens. Uterus oblongus & bifidus. *Habitant e* in mari, locis cœnosis. reperiuntur & in *f* Nilo, ut haud male in Marinas etiam & Fluviatiles distinxeris Piscibus *vescuntur*, quos astu, ut post dicam, capiunt. *Pariunt* circa *g* æquinoctium, & quidem ova intra sepræmollia, quæ in alium locum uteri transferunt, & excludunt. Sic animal pariunt, ova concipiunt. Octogenos fœtus habens, inventa est. Hyeme propter frigus in terra *latent*. Latitudine sua quasi geminis pinnis *feruntur*, natant sed ægrè, nam *h* νωτὰς βραδυτῆτι βαρύνονται. *pigra tarditate gravantur*. ideò βουλὴν κερδαλέην καὶ πολυμήχανον Natura concessit. Singularis ipsis torporem vel tremorem inferendi, unde nomen habent, facultas. Mersæ in *i* limo se occultant & pisces, qui secuti supernatantes obtorpuere, corripiunt. Iidem *k* procul & è longinquo, vel si hasta virgave arringantur, quamvis prævalidos lacertos, torpidos, & quamlibet ad cursum veloces pedes, alligatos reddunt. Et illi qui, rete, in quo una ex iis capta fuerit, attigerint, torporem patiuntur, quod *l* Æliani fide dictum sit: & si inter mortuos pisces vivens Torpedo sese moveat, qui tacti fuerint, interno quodam motu cientur, ut videantur vivere, quod Godignus de rebus Abyssinis prodidit. In rotone corpore, quod Salviano placet, an parte, quod *m* Diphilus, *n* Oppianus & Cardanus prodidere, incertum. Exiguam plerarumque, quæque quavis corporis excitatione refellatur; nec totum corpus infestantem, Galli & Kircheri experientiâ docemur, ut vel inde Albertum, qui hoc veneno hominem interfici prodidit, refellere liceat. Causam in cæcam facultatem, quod mortua eâdem destituitur, conjecere alii; in narceticam *o* & insensibilem qualitatem, nervis & musculis contractiam alii.

Usus Torpedinis in *cibis* commendatus *p* à Galeno & aliis, quod carnem mollem, jucundam, & mediocriter per ventrem subeuntem habeat; à Diphilo & aliis rejectus est. Partes duntaxat quæ circa caput laudantur. Venetiis ne in foro

a Aristot. H.A.l.5. c.5. Plin. H.N. l.9.c.24.
b Athen. Dipnos. l.7.
c Aristot. l.4. de part. anim. c.3.
d Cardan. l.7. de rer. varietat. c.37.
e Oppian. l.c. Hal. v. 104.
f Athen. Dipn.l.7.
g Plin. H. N.l.9. c.51. Aristot. H. A. l.5. c.12.
h Oppian. Hal.l.2. v.58.
i Plin. H. N.l.9. c.42. Oppian. Hal.l.2. v.55. Aristot. H. A.l.9. c.37.
k Plin. H. N.l.32.c.1.
l Ælian. H. A. l.9. c.14.
m Athen. Dipn.l.7.
n Oppian. Hal.l.2. v.55.
o Kirch. de arte Magnet. l.3. p.6. c.4.
p Galen. l.3. de Alim.

foro piscatio vendatur, præfecti sanitatis authoritate cautum est. Genuæ, Massiliæ, & alibi à tenuiore fortuna expetitur. In *Medicina* diuturnis capitum *q* doloribus admovetur: & sedem prociduam coërcet. idem apud Marcellum Empiricum invenies. fortè & arthriticos demulcet; eodemque modo Anteroëa Cæsaris libertum supra fidem podagram curasse, Scribonius Largus testatur. & Diaturpænos ceratum apud Æginetam ad podagram habemus. Mitum, si verum, quod ea Plinius. si capiatur cum Luna in libra fuerit, triduoque asservetur sub dio, facilis partus facere postea, quoties inferatur. fortè quòd velut induciis dolorum datis, natura ad excludendum fœtum firmatur. Corium nuper decorticatæ, si parti matricis prolapsæ involvatur, ipsam reducere, Aëtius ex aliis habuit.

q Dioscorid. l. 2. mater. medi. c. 17.

Plin. H. N. l. 32. c. 10.

PUNCTUM II.

De Pastinaca marina.

TAB. IX. 7.

QUem Græci τρυγὼν, seu ut D. Ambrosius vertit, *Turturem*, ab alarum expansarum similitudine vocant, is Latinis *Pastinaca marina*, seu à colore, seu quod radio suo ceu pastino instrumento fossorio fodiat & pungat: Gallis Raja, ob similitudinem quam cum Rajis habet, dicitur. Duas eius *species* Bellonius & Rondeletius agnovere. hic capite tantum & rostro differre ait: ille in *levem*, cuius cutis perpolita, dorsum livet in corticis platani modum, venter albicat, plurimis veluti striis, per carnem hinc inde deductis; & *Asperam*, quæ tota aculeis horret, atque ad caudam præsertim permultis uncinis in gyrum dispositis scatet; dispescit. Magnitudine vix denas libras superant. Corpora sunt quadrilatero, ventre albicant, dorso livent. Superiore parte aliquod *capitis* vestigium anterius cernitur, capiti palustris ranæ non absimile: in eo nonnisi *oculi* oblongi & grandiusculi, à quibus foramina bina, oculis maiora, semper patula, in palatum deducuntur, pars oculis anterior in rostrum carnosum acuitur. *Os* habet parvum & edentulum, (mendum in Dioscoride, si dentes habere innuit) siliaque maxillæ asperitate illorum vice utitur. *Pinnis* carent circa caudæ exortum unam orbicularem si excipias, ideò latitudine sua* natant. *Branchias* in *a* medio ferè ventre quinæ, in partibus flaccidis & carne vacuis, (partes circa caudam mediis partibus carnosiores habere, cartalagineis planis commune est,) sitæ sint. *Caudam* habent longissimam, spinosam, muris caudæ persimilem, Crassa primum, paulatim in magnam tenuitatem stringitur. super eam, in medio ferè aculeus, osseus, longus, acutissimus, & serratus, quincunciali magnitudine, Dioscoridi κέντρον, Horo Apollini ἄκανθα, Plinio radius eminet.

* Arist. H. A. l. 1. c. 5.

a Galen. l. 3. Aliment.

Quantum ad *interiora*, Ventriculum habet parvum, augustum, cui, quia satis ab ore dissitus est, *stomachus* præponitur: idem in ecphysin à qua breve & gracile intestinum dependet, quod aliud initio angustius, mox sensim latius, dein priusquam maximè dilatetur, angustum postremum in rectum intestinum desinens, & unde excrementa porracei coloris rejiciuntur, desinit. *Iecur* amplum, ex albo flavescens, in duos lobos, quorum dexter latior & maior, sinister brevior & minor, divisum. *Fel* hepati adnexum, ex viridi flavescens. Uterum oblongum, quo ova continentur.

Degunt in cœnosis maris locis. Carnibus vescuntur * & latrociuantur * ex occulto, transeuntes radio (quod telum est eis) figentes; nec quenquam * attingunt, nisi telo suo vulneratum.

* Plin. H. N. l. 9. c. 42.

* Oppian. Halieut. l. 2. v. 472.

Ex insidiis venari, quod Mugilem velocissimum piscem assequantur, argumento esse potest. *Coëunt* *b* ut Rajæ, admotis invicem non solum partibus supinis, sed etiam tergo fœminarum supinis marium, superpositis. Fœtus aliorum cartilagineorum more non recipiunt. *c* Id enim

b Aristot. H. A. l. 5. c. 5.

c Aristot. H. A. l. 6. c. 10.

enim acuties caudæ præbibet. *Volatum* d quoq; exercere, falsò apud Ælianum dicitur: sed e radii sui veneno se tueri, tam certum, quam Musicæ dicteriis & saltationibus f delectari; ambiguum videtur. De ejusdem *radij* venenositate non est quod dubitemus. Nullum usquam exectabilius, arbores, infixus radici, necat, arma, ut telum perforat, vi ferri & veneni malo, non tamen, ut nulli remedio, quod Ælianus g prodidit, succumbar; & necesse fuerit h Leonidam. Bysantium ictum occumbere. Benè radii cinis cum aceto vulneri admovetur, feliciter furfures in eodem cocti auxiliantur. Lauri decoctum, Theriaca Andromachi, Galeus, cum quo inimicitias gerit, haud frustra adhibita. Caudâ, quæ idem intulit, in arborem, quercum inprimis, infixa, aut de eadem suspensa, emarcidam eandem evadere, sanari ægrum, Aëtius prodidit. De *Vsu* in *cibo*, ne falsò i Galenus mollem & jucundam carnem eius faciat, vehementer metuo, gustus in suavem & ferinum quid resipientem, restatur. In *Medicina* mitigat k dentium dolores radius, quos frangir & extrahit, Torreri eum, mox conteri resinaque excipi, debere, apud Celsum legimus.

d Ælian. H.A.l.8. c.26. e Ælian. H.A.l.9. c.40. f Idem l.1. c.30.l.17. c.18. g Ælian. l.1.c.56. h Ælian. l.2.c.50. i Galen. l.3.Alim. k Dioscorid.Mat. Med.l.2. c.22.

PUNCTUM III.

De Aquila.

Tab. IX. 8.9. QUid per Aquilam piscem, seu ἀετὸν veteres voluerint, difficulter sciri potest, planum a duntaxat, & cartilagineum, animalque parere, ab omnibus proditum est, radium aliquem in cauda habuerit, nec ne, reticuere. Non mirum itaque in diversa recentiores trahi, & unam à Salviano, quam Rondeletius alteram Pastinacæ speciem facit, duas ab Aldrovando, monstrosam à Bellonio & Paræo descrìbi, *Salviantana* magnitudine trecentas libras non superat. Lævi & molli cute tegitur, inferiore parte alba, superiore livida. *Caput* habet exertum, capiti bufonis simillimum: oculos magnos, rotundos & prominentes, post quos bina, magna, & patula foramina insculpta sunt. *Os* supina parte mediocre & denticulatum. *Latera*, quæ acuta, expansas volantis Aquilæ alas æmulantur. In caudæ exortu utrinque una parte & rotunda pinna exoritur, in *maribus* ex utroque podicis latere, una appendix pendet. Cauda pastinacæ tenuior & longior; in dorso paulo post principium pinnatam unam erigit, atque hac deinceps *aculeus* osseus, longus, acutissimus atque serratus, eminet. *Intra*, Jecur est subflavum, lien subater. Aldrovandi *prior* videtur ἀκίφαλ@, latissimis alis, qua corpori hærent cæruleis, in extremitate rubris. *Altera* supra oculos & in fronte aculeata est, in cauda binos gerit radios. Cœnosa hi pisces in mari loca incolunt, resupinati piscibus aliis vescuntur, quos ex occulto figunt. Vivos fœtus cartilagineorum more pariunt. Radio lædunt, ideò publicè cum eo non divenduntur. Caro quia tetrum & gravem spirat odorem, à mensis exulat. Quæ de lapide in capite eius à Kiranide scribuntur, fabulosa sunt. Bellonii verè monstrosus est, descripsit eum Gesnerus. Tab. XII. 2. Piscis hic rarus (inquit) & ignotus omnibus, & Paræus volantem facit, rostro viridi.

a Plin. H.N.l.9. c.24.

PUNCTUM IV.

De Rajis in genere.

RAjarum nomen forte à radendo Tab. X. 12. Latini sumsere. Græci à quadam cum rubo similitudine, sunt dorso asperæ, ut recurvas supina parte rubus, spinas gerit; βάτον marem, fœminam βατίδα dixere. Plinius a Græco vocabulo utitur. Ex cartilagineis b & planis esse nullum dubium, Albertus in pectinum genere posuit. Tria verò illarum apud

a Plin. H. N.l.23. c.11. b Aristot. H.A.l.2. c.13.

Plin. H. N. l. 9. c. 24.

apud antiquos *genera.* βάτοι unum ſimpliciter, λειόβατον Alrerum Ariſtoteles & Galenus vocavere, *ſtellatū* Arhenæus addidit. Rondeletius poſtquam in *leves* & *aſperas* eaſdem diviſiſſet, mox ſtellulis notatas, iiſque carentes addidir; & ex *aſperis*, alias modicè tactum vellicante lanugine, alias robuſtis ſed raris aculeis; quaſdam robuſtiſſimis & denſiſſimis aſperari dixit. Magnitudine inter ſe differunt, bicubitales aliquando Salvianus vidit, haud minores *c* Aegolico clypeo in India naſci, Ælianus prodidit. Cuticulari teguntur operimento, omnibus membranula, quam nebulam vocant, *oculus* obtenditur. juxta oculos foramina ſunt magna ampla, ad oris uſque intima patentia, quibus operculum interiore parte à natura additum eſt. Ore aperto dilatanrur, clauſo magna ex parte occludunrur. *Cauda* omnibus procera arque aſpera, in eius dorſo duæ pinnulæ, rotidemque, ſed exiguæ & orbiculares ad ejuſdem exortum. Quod cartilaginei generis plana, pinnis deſtitui ſcripſit Ariſtoteles, illas quibus natādo corpus impellunt, intellexit, quæ ad caudam, dirigendi itineris gratia data ſunt. Si quid in contrarium apud eum occurrit, mendum in cauſa; βάτραχος pro βάτος legendum eſt. *Interiora* ſi loſtremus, *fellis* omnibus in hepare veſica. *Splen* in verticuli plexu; inteſtina craſſa; in ecphyſi & recti inteſtini extremo anguſta, genirale vitulæ marinæ ſimile.

c Ælian. H. A. l. 13. c. 4.

Tab. XII. 1. Circulatores ex exſiccatis Draconū & Baſiliſcorum ſignras effecerunt, ſic plebeculæ imponunt.

Commoda Raiis in cœnoſis maris locis, non procul à littore *habitatio.* Hyeme latent, & quia numeroſæ capiuntur, gregales haud malè colligas.

Coëunt d non rantum admotis invicem partibus ſupinis, ſed etiam tergo fœminarum ſupinis mariū ſuperpoſitis, nec inrer ſuum dunraxat genus conſiſtunr. Cum Squatina quoq; *coire* ſcripſit Ariſtoteles. Gerunr utero reſtacea quædam, reſta ribiarum ligulis ſimilis eſt. Pariunt animal, cum primum ova intra ſe pepererint. *Ova* quæ flava, ſine teſta primum in ſuperiore vulvæ conſpiciuntur, quædam magnitudinem ovorum gallinæ æquant, alia his minora, nonnulla ciceris magnitudinem nō excedunt, pluracentenis in ſingulis aliquando numerantur. Quæ à perfectione propius abſunt, in inferiorem matricis partem dimiſſa, teſtâ, & in qua albumen & ovum continentur, operiuntur, quadrati formia hæc, demptis angulorum, quæ variæ ſunt appendicibus. Unius lateris appendices longiores, ſunt foliis gladioli herbæ ſimiles; alrerius, breviores, latiores, replicatæ, quibus undique ſummotis, larerum anguli, tibiarum repræſentant ligulas. Unū aut ad ſummū duo pariunt, quod maximus earum in mari provenrus, infinira ovorum in ſuperiore vulvæ parte ſeries facit, ex quibus rempore perfectis, irerati fœtus excludunrur. Abditas, pinnas exertas movere ſpecie vermiculorū, allapſos ad eas piſciculos capere, ſic tarditatem motus aſtu compenſare *e* Plinius author eſt. Ariſtoteles radiolos vocar. Mendum tamen hiſce locis ſubeſſe, ſuſpicio eſt, cum nec pinnas nec radiolos habeanr, vel pinnas Plinius impropriè vocavir, & radiolis ab Ariſtotele tributum, quod roſtri acumini cōperere viderur. Olaus quondam depingit; quæ homini in ſeptentrionali Oceano circumvenro ſuppetias tulerit. *Vſus* etiam in *Cibis.* Copioſioris nutrimenti & concoctu difficiles *f* Galenus facir. Rondeletius de Rajæ bonitare quæſitus; perinde ac ſi quis pallium elixum comedar, reſpondir. Archeſtratus ſcapulas & hyeme laudat. Laterum extremas partes à divitibus comedi, reliquas plebi relinqui, ex Geſnero habemus. Apud Hollandos poriſſimum elixantur, butyrum, acetum, & ſinapi condimenti loco ſunt. Caſeo & Silphio veteres condiebant. In *Medicina* auribus fel eſt utiliſſimum, hepare ad pruritum feliciter Rondeletius uſus eſt.

Tab. XII. 4.

e Plin. H. N. l. 9. c. 42.

f Galen. de victu attenuante.

❧

Pun-

PUNCTUM V.

De Rajis Levibus, & in specie de Levi Raja, Vndulata, & Oculata.

TAB. X. 1.2.3. 4.5.6.

RAjæ in Leves & asperas optimè distinguũtur: Inter illas, quarũ aliæ acuto, aliæ obtuso rostro sunt, prima est quæ λειόβατος simpliciter Græcis, LÆVIRAIA Latinis, *Mucosa*, & à lata fascia qua mucus seu potius coryza in laborantibus excipi solet, *Bavosa* Romanis dicitur. Omnium est sui generis piscium post bovem maxima.

Corpore quidem tenui, sed in amplissimas *alas* expanso. Cute ab aculeis nuda. Uterque oculus, media dorsi linea, & cauda tenuioribus & raris *aculeis* muniuntur, sed & in supina parte quidam in os, quod latum est, cibi sine dubio retinendi causâ, recurrescunt. *Rostrum* tenui & pellucida cartilagine, constat. Alæ utrinque expansæ tenues sunt, & prona parte nigricant. *Cauda*, quæ tribus aculeorum ordinibus, instruitur, tota supina parte albaest. Rima quæ podici, pudendum muliebre refert. Quam Aldrovandus describit, maculis supina parte nigris undique variabat. Rostri pars in obtusum angulum, figura depressa, & quasi quadrangula tendebat. Branchias quinque detectas, habebat. Inter cutem & peritonæum albida caro mucosa, panniculi carnosi vicem obtinebat. *Intra, hepar* erat in latitudine ventris, ex albo ruffescens, tribus lobis, linguarum figuram referentibus, quorum medius brevissimus, distinctum. Sub hepate figuræ planæ ventriculus, pars convexa ad sinistrum vergebat latus, concava in spinam. *Meseriterium* ad connexionem ventriculi & intestini medio hepatis lobo colligabatur, sub ventriculo caro cernebatur rubicunda, lienis fortè vice fungens. *Cor* thoracis sinu exiguo triangulari, exiguum, trunco unico veluti pediculo appensum continebatur.

RAIA UNDULATA à maculis flexuosis ita dicta, a colore *Cinerea* dicitur. Corpus ovi potius est, quàm Rhombi formâ, pronâ parte multis sinuosis lineis describitur. *Aculei* in linea dorsi pauci, parvi, & rari; circa oculos nonnulli; in cauda majores & densiores triplici ordine disponuntur.

RAIA OCULATA & lævis, Asterias quibusdam, sed perperam dicitur. Nam & *Galeus* à maculis, Asterias à maculis stellatim dispositis ab Aristotele nominatus est: quales in ista minimè deprehenduntur; & Asterias veterum tenerior est bonique succi; quod de hac dici non potest; & Galli hoc genus Miralet à speculorum parvorum similitudine vocare solent.

PUNCTUM VI.

De Oxyrincho majore & Raja stellari.

TAB. X. 8.

DUo OXYRINCHORUM genera (à rostri acumine ita dicuntur) Rondeletius facit. *Maiorem* unum, *Minorem* alterum. Bos ille Bellonii est; non quod quadrupedem repræsentet; sed quod Rajarum generis maximus, ad Bovis magnitudinem excrescat. Ligures *vaccam* vocant, in quibusdam Galliæ locis *Eleno*, quasi subulam, quod piscis rostrum tale sit, dicitur. Ex *a* planis cartilagineis Bovem esse dubitari nõ debet. Ad duodecim ulnas latitudinis excrescere, *b* Oppiani authoritate affirmo. In descriptione non conveniunt Authores. Dorso, facie, lateribus admodum niger est. Supinæ partes albicant, si Æliano *c* credendum. Bellonius toto corpore lividum facit. Eidem dentes habet truces, hami in modum inflexos, triplici ordine in maxilla dispositos, eosque mobiles. *d* Oppiano sunt obscuri & exigui. Æliano adeò inclusi, ut in conspe-

a *Aristot.* H.A.l.5. c.5. Plin. H.N. l.9.c.24.
b *Oppian. Halieut.* l.2.v.143.
c *Ælian.* H.A.l.1. c.19.
d *Oppian.* l.c.v.145.

ctum non veniant. Rondeletio Major Oxyrinchus minori similis est, alis amplis & extrusis, ipso corpore strictiore, acutioreque dorso longiore. *Aculeorum* in sola cauda unicum habere ordinem. Pelagii sunt e Ovidio boves; in cœnosis locis degunt Oppiano; Æliano in lutosis gignuntur. Piscibus *vescuntur*, sed humum maximè appetunt. *Pariunt* statim f animal. Corpore etsi sint magno, idco quibusdam inter Cetaceos, imbelli tamen, mollitie conscii, sola corporis mole feruntur, sic & piscantes pondere suo opprimunt. & capti, renituntur. Carne sunt quam cæteræ molliore, & sale fumoque conditi exsiccantur, exsiccati diu incorrupti remanent.

e Ovid. in Halieut.

f Aristot. H.A.l.6. c.12.

TAB. X. 9. TAB. XII. 7. OXYRINCHUS *Minor* corpore est maximo, & maculis multis lentis speciei, notatur. *Dentes* habet in os vergentes. Ad oculos quatuor aculeos; in cauda tres eorum ordines, diversos & inæquales; primus medii ordinis maior est secundo, tertius primo, quartus secundo respondet. Utrinq; per transversum recti sunt, ad latera conversi, qui per hos sequūtur in cauda extremi, in caput recurvantur. In supina parte rostri, alii sunt ad capiendos pisces recurvi, alii acutiores. Cæteris partibus cum reliquis conveniunt. Ad Oxyrinchos referri debet ille, quem Gesnerus Venetiis accepit, corpore cinereo, maculis distinguentibus fuscis, ambitu corporis subruffo, Normannis Hal, Lusitanis Huga dictus.

Iconem hic vide.

TAB. X. 7. RAIA STELLARIS lævis, Græcis Asterias, quam Gellius Rajam oculatam esse vult, capite, dorso, & cauda ab aliis distinguitur. Dorsi pars prona alæque expansæ, stellulis, elegante, depictæ conspiciuntur. *Aculei* in eodem mox à capite incipientes, in priorem caudæ pinnulam desinunt. *Caput*, quia crassius & latius, Pastinacæ quàm aliis Raiis similius est. Cauda tenuis, & quàm reliquis brevior.

PUNCTUM VII.

De Rajis Asperis: & in specie de Raja aspera Stellari, Oculata, & Clavata.

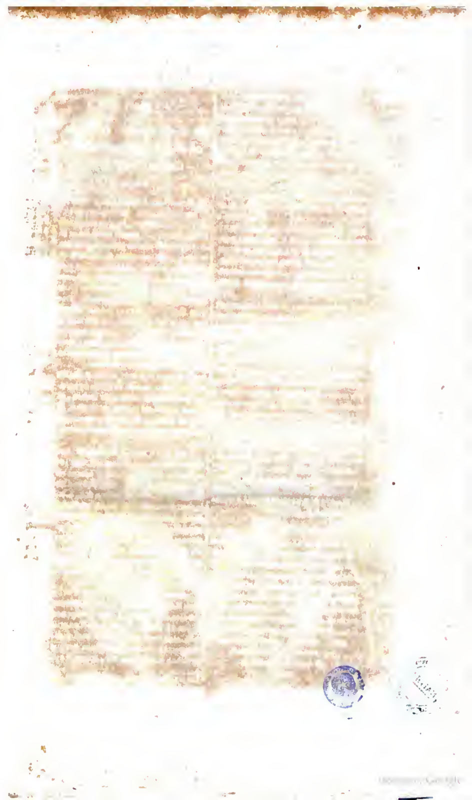
TAB. X. 4. 5. 6. 7. TAB. XI. 2. 3. 4. 5. RAja aspera STELLARIS tota aculeis horret. In oculorum intervallo multi sunt, breves, frequentes, peracuti: in medii dorsi linea alii magni, in cauda tres magnorum ordines, alii plurimis & minoribus distincti, infiniti alii sine ordine per totum corpus resperguntur, pro *dentibus* ossa dura & aspera gerit. Duæ huius *generis* esse videntur. *Una* quæ stellulas habet in medio albas, sed quas ambit circulus ex nigris punctis constans, totumque corpus aculeis horridum est. *Altera*, stellulas prorsus candidas, cum multo paucioribus aculeis obtinet.

OCULATA lævi maculis similis est. *Aculeos* in alis extensisè regione macularum utrimque habet, alios in lateribus capitis utrinque, alios in dorso, in cauda, maiores, frequentiores, & validiores visuntur.

Raja CLAVATA duplex est. *Una* quam Massilienses Clavade, Galli alii Raje bouclier vocant. Corporis specie reliquis est similis, sed multo breviore minusque acuto, &c. Colore nigricante, alis valde expansis. *Hepar* habet flavescens in duas partes dissectum, in quo vesica, *fel* aquenm & tenue continens. Pingue est illud, & inter cibos delicatissimos, in oleum resolutum, hepatis dyriem resolvit. Carne est durum. Posset Aquilæ conferri.

Altera à superiore differt (Verba sunt Rondeletii, cui multas Rajarum species debemus,) &c. Congener hisce est & illa. Cuius icon Venetiis ad Gesnerum missa est. Maculis distinguitur fuscis, reliquum corpus obscure subluteum est, reliqua apparent.

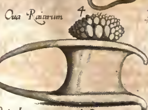
PUN-

Raia exigrata et concinnata ad formam.
1

Monstrosi Piscis Volantis.
uon.
2

Raia Olaii.
3

Oua Raiarum
4

Raia Laeuis. Spiegel Roch.
5

Squatina.
meer Engel
6

8
Raia piscatrix minor.
Kleine Meerkröt.

7
Oxyrinchus minor. alius

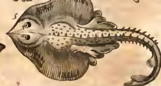

Raia
Roche
1

Raia Clauata
Roche
2

Raia Clauata alia
3

Raia Fullonica. KartenRoche
4

Raia spinosa
Doren Roche
5

Leuis Raiæ
alia species
6

Squatina.
Angelus
marinus.
7
MeerEngel

8
Rana.
Piscatrix.
Meer Krotte.
Meer Tüfel.
FischerKrott.

Rana Piscatrix
Aldrouandi.
9

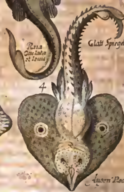

Tab. X

Raia
Roche
2
Raia Oculata et leuis

Raia
Gesneri

Raia leuis
glatt Roche
3

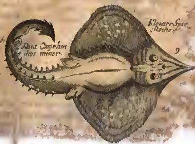

Glatt Spiegel Roche
4
Augen Roche

Raia Oculata alia
5
Spiegel Roche

Raia asperrima
6
Hechel Roche

7

Raia Oxyrhynchos maior.
8

Kleiner Spitz Roche
Raia Oxyrhinchos minor.
9

PUNCTUM VIII.

De Raja ſpinoſa, Aſpera, Fullonica, & Aſperrima.

Tab. XI. 5. *Aldrov. de Piſcib. l. 3. c. 59.*

RAjaSPINOSA Gallis *Cardaire*, quaſi *Lanifica*, à ſpinis ſeu aculeis quorũ multi infixi ſunt inſtrumentis quibus lana carminatur, figura corporis lævi rajæ ſimilis eſt, ſi longas cutis ſpinas excipias. *Spinas* non in alis ſolum habet, ut clavata altera, ſed etiam in lateribus circa caput, duo oculis præfixi ſunt, & in media dorſi linea, & ad priorem uſque caudæ pinnulam continuus eſt aculeorum ordo unicus. Carnis ſubſtantia & ſucco ab aliis non variat.

Tab. X. 7. *Aldrov. libro cit. cap. 60.*

ASPERA, illa à Rondeletio cognominatur, quæ à cæteris eo differt, quod *aculeis* parvis latera conſperſa habet, corporis verò truncum nullis. *Roſtro* eſt acutiore. In cauda tres ſunt longorum & firmiſſimorum aculeorum, ad extremum uſque caudæ ordines.

Tab. XI. 4. *Aldrov. lib. cit. 61.*

Rajæ FULLONICÆ ab eo nomine inditum eſt, quod ubique in alis, corpore, capite, cauda, tota frequentiſſimis aculeis conſperſa ſit, inſtrumenti illius, quo fullones pannos poliunt inſtar, quòd totum aculeis ferreis cõſertum eſt. *Roſtro* eſt ſatis longo & acuto. Caudæ aculei incurvi ſunt, triplici ordine diſpoſiti. Rara eſt, & pugnaciſſima eſſe creditur.

Tab. X. 6. *Idem c. 62.*

Raja ASPERRIMA, à præcedente eo tantum differt, quòd non ſolum prona, ſed etiam ſupina tota aculeis peracutis ita horret, ut manu tolli non poſſet, niſi pinnulis cauda apprehenſis, ideo ſupina in icone exhibetur; pro dentibus maxillas habet aſperas & oſſeas.

PUNCTUM IX.

De Rana marina.

Tab. XI. 8. a *Voſſius de Idol. l. 4. c. 28.*

RAna marina. Græcis βατραχὸς θαλάττιος, Plutarcho βατραχὸς ἁλιεὺς nomen ranæ ex eo forte meruit, *a* quòd gyrinas ſive ranulas recens editas, & imperfectas, oculis quidem & cauda notabiles, ſed quibus poſtea demum acceſſuri ſint pedes & caudæ fiſſura, referat. A venandi ſolertia *Piſcatrix*, quod & à Plutarcho factum; ob fœdam corporis monſtroſitatem *Diabolus marinus* Dalmatis; ob oris hiantis amplitudinem, *Lamia* Siculis; ob carnis mollitiem *Maltha* Bellonio, ſed perperam dicitur. Magnitudine eſt ubique ferè pedali & cubitali, alicubi tricubitalem inveniri, Salvianus author eſt. Cute capitis, *aculeis* exceptis, lubrica & molli, infernâ parte ſubalbida, ſuperna verò ex nigra flaveſcente tegitur. Unde molles, Ovidio tergore Ranæ. *Caput* habet toto corpore longè grandius, ut nihil in eo præter caput & caudã *b* cõſpicias aculeatũ, aſperũ, orbiculatũ atq; depreſſum. *Os* in promptu, ſeu anteriori parte, ſecus ac aliis cartilagineis, vaſtum, pro corporis proportione grandiſſimum, ac quam maximè hians. *Dentes* permultos magnos, acutiſſimos, in os recurvos, utrique maxillæ, duobus palati oſſibus, & linguæ radici infixos. Bellonius mobiles, albos, & confuſis ordinibus diſpoſitos facit. *Maxillæ* ipſi retuſi, ſemicirculares, quarum ſuperior brevior eſt, inferior longior & prominens. *Lingua* maxilla ſuperiore longior. Membrana quædam gingivarum interiore parte enata, & in os complicata, quæ à maxilla ſeparari non videtur. *Oculi* ampli in capitis vertice potius quam in temporibus ſiti, *aculeis* ſepiuntur: Ante eos duæ propendent appendices, tenues, albæ, tetri odoris, ſi Oppiano credimus. In medio naſi * *pinna* oblonga prædura, & verſatilis, viſitur: à cuius extremo muſculus quidã ceu cirrus inſtar fili ſubtiliſſimi deducitur, per eius cavũ humorem certum in fundum uſq; cirri derivãt, ubi coacervatus ad vivi vermiculi ſimilitudinem tumet. Omnia hamum piſcatoris exactè exprimunt. Parvæ ex roſtro albicãtes carunculæ, *c* eminentia ſub oculis cornicula Plinio, fila capilli ſpeciẽ referentia, poſtremis quibuſdam præpilatis, *d* Ariſtoteli; gracilia quædam cornua Bellonio; pilli Gilio; geminæ rigidæ albæque ſetæ Salviano, dicuntur.

b *Ariſtot. l. 3. de generat. c. 3. Ælian. l. 13. c. 2.*

* *Kircher. l. 3. Art. Magnet. p. 6. ſ. 5.*

c *Oppian. Halieut. l. 2. v. 90.*

d *Ariſtot. H. A. l. 9. c. 37.*

cuntur. *Branchias* neque detectas, c neque supina parte cæterorum planorum cartilagineorum more, sed in lateribus, non spineo operimento, sed cuticulari intectas habent. *Pinnas*, contra cartilagineorum planorum morem, in medio corpore, ubi cauda capiti jungitur, membranaceas & crassiusculas duas, propter amplitudinem partis superioris: in superiore caudæ parte una non admodum lata, sed longiuscula conspicitur. A capite illicò *cauda* sequitur, rotunda, brevis, carnosa in pinnam, rotundam, crassiusculam & latam desinens. Ex huius & capitis lateribus, appendiculæ carnosæ, certis intervallis à se distantes, dependent, quæ, natante ranâ, supernatant. *Intra*, si spectes, *peritonæum* videbis nigrum; *ventrem* magnum, carnosum, appendice utrinque unica & brevi instructum; *intestina* gracilia, multis gyris circumvolata; *jecur* parvum, rubescens, in quinque lobos, ut Bellonius scribit, divisum. (Rondeletius sectum negat) eorum utrinque bini ad latera protrahuntur. *Fellis* vesica longo meatu ex hepate propendens, intestinis annectitur. *Vulva* est bifida, anfractuosa, duas ulnas longa, tribuit & vesicam, sed nescio quam verè Bellonius, & addit, totidem in Rana numerari cartilagines, quot in quovis sceleto, ossium animalium terrestrium formas referentes, quæ prorsus medullâ, præter vertebras careant; totidem item nervorum conjugamenta in eius cerebro, multò tamen liquido, numerari, quot in reliquis animalibus numerantur. *Ventriculus* & interanea, si per os eximantur, corpusque quoad eius fieri potest, distendatur, totum perlucidum, & instar carbunculi fulgens evadit, immissoq; lumine, laterna horrendo aspectu apparet. *Locus* ipsi herbosæ *d* maris partes & *e* littus. *Cibus* carnes humanæ etiam. Natantem aliquando virili mẽbro apprehẽsum in profundum detraxisse, Gesnerus *f* se audivisse refert. Contra cæterorum cartilagineorum morem, *Ova* non animal *g* pariunt. Capur corpore grandius & aculeatum in causa, quod ut aditui sic exitui, ineptum est. Ovum unum solidum, durumque ut foris servetur, cum cæterorum cute molli tegantur, Aristoteles *h* prodidit. Universa simul juxta terram edunt; ortus cum iis, quæ extra perficiuntur, & iis, quæ intus, idem. Numerosius *i* quidem fœtificant: sed quia de facili pereunt, pauciores reperiuntur. Aliquandiu extra aquam vivere, Rondeletius testatur. Visa duos in littore dies inter herbas vixisse, vulpeculæque terrenæ noctu victum queritantis pedem, dentibus arripuisse, & ad aurorã detinuisse. *Solitarias* esse ex eo, quod plures una capi non soleant, colligitur. Plana quamvis, non sola tamen latitudine natat, sed pinnulis etiam, quas in lateribus habere dictum est. Singulari in venando *k* astu utuntur. Inter saxa conditæ, aperto immani rictu, mentitum vermiculum musculo annexum, per pinnam in faucium rictum conjiciunt, eo viso pisciculi ceu ad escam accurrunt, rictum, cavitatem alicuius saxi reputantes subintrant, piscatores retracto, qui vellicatur hamo, orisque rictu clauso, totum pisciculorum gregem devorant. Macilentiores, quæ præpilatis villorũ capitibus destituuntur. *Usus* earum in cibo ferè nullus. Insula, mucosa & ferina saporis carne præditæ sunt. Anaxandrides tamẽ eas in Cotyis Thracum Regis cõviviis reponit. Ventrem inter lautissimos cibos Antiphanis recenset. In *Medicina* fel adversus suffusiones utile est. Quod strumas utiliter pungi, piscis eius qui Rana in mari appellatur, ossiculo de cauda, ita ut non vulnerentur; idque fiat quotidiè donec percurentur, apud *l* Plinium occurrit; Rajarum potius aculeis convenit. Nullum enim ossiculum Rana habet. Diversa est ab istis tum illa castanei coloris, ventre candicante; tum Rana MINOR dicitur. Tota tam supinè quàm ponè asperâ cute tegitur, supinè aculeata est, & albicat, pronè colore est cinereo. *Os* habet exile & planè edentulũ: *Caput* erectum & velut cornu in extremo

pro-

c Arist. H. A. l. 2. c. 13.

d Ovidio in Halieut.

e Martial. l. 10. c. 37.

f Gesner. de Aquatil. lib. in Ran.

g Arist. H. A. l. 2. c. 13.

h Aristot. l. 3. de gener. c. 3.

i Aristot. H. A. l. 6. c. 17.

k Ælian. H. N. l. 9. c. 24. Plutarch. l. intr. animalia. Aristot. H. A. l. 9. c. 37. Oppian. Hal. l. 2. v. 90.

l Plin. H. N. l. 37. c. 8.

procerum, sub eo cuteus nervus, quem velut ex vagina exerere, rursusque contrahere videtur. *Oculi* ad latera ubi angustum valdè caput, velut in fovea quadam latent. Foramina olfactu distincta, supra os coeunte extremitate hærent, auditui inservientia oculis sunt contigua Pinnas ex icone cognosces.

PUNCTUM X.

De Squatina.

TAB. XI.7. TAB. XII. 6. Squatina piscis, ῥίνη Græcis, *Squatus*, quod sit squammis acutis, Isidoro, *Lima Valla*, *Celtes* in veteri lexico, dicitur. Media inter Mustelos & Planos à Rondeletio ponitur. Magnitudine ad centum sexaginta sæpe libras excrescit. Coloris est, penè cinerei ad fuscū vergentis, asperrima: ut * cute lignum & ebore poliantur, supinè alba & lævis. Partem corporis anteriorem habet latam, circularem, retusam, ut *rostro* protsus careat. *Os* prima parte obvium, brevibus sed acutissimis, iisque aliter quàm in aliis piscibus dispositis *dentibus* munitum. Maxillarum ossa in angulum obtusum desinentia, in lingua extrema carneum tuberculum. Ex superioris maxillæ extremo, quod cute non integitur, apophyses duæ in alias divisæ demittuntur. Post oculos, qui in superioris capitis parte, ad latera parvi, foramina ad os usque patentia visuntur. *Pinnæ* utrinque binæ sunt, & utræque in lateribus. *Cauda* longiuscula in aliam lunatam pinnam desinit. *Mares* à fœminis appendicibus cartilagineis, quæ circa anum, distinguuntur. Intra nihil à cæteris cartilagineis differt. *Hepar* habet in duos lobos divisum, In quo *fellis* vesica *a* felle viridi plena latet. *Lienem* mediocrem ex rubro nigricantem. *Cor* angulatum, compressum, & unico sinu instructum. De dentiū situ Ita Rondeletius, sunt eorū ordines, &c.

Cœnosa incolere *loca b* Oppianus prodidit, in alto versari apud Rondeletium legitur. *Coit* etiam * cum Raja. Sic ῥινόβατος * nascitur, inter se mutuò partim supinarum attritu. Bis *c parit* autumno occasu vergiliarum, qui partus secundus est; primus enim verno fit tempore; sed secundus felicior. Singulis fœturis *d* septeni aut octoni prodeunt. Singularis & his in venando astus est. Obruunt se arena, sic latentes verberant otis vi radios (pinnas exerere vermiculorum specie apud Plinium extat) his pisciculi visis, quasi ad algā adnatant, sic capiuntur. Colorem mutare & piscium quidem solas, prodidit *e* Aristoteles; quod nec corpore sint pellucidæ, nec cute ita tenui, ut humorē spirituumq; perturbatione variis earum colores perluceant, negavit Rondeletius. Concedi in metu potest. Nam & rum in hiatum pinnis subiectum recipiuntur fœtus, ut apud *f* Oppianum legimus, in ventrem recipi *g* Aldrovandus credidit. Rejiciuntur à *mensis*, quod flatuum crassorum humorum proventū, quod cartilagineis omnibus commune, proferant. Unde oculorum acies obtunditur. Olim Smyrnæ secundum Dorionem; Mileti secundum Archestratum ortæ, cæteris præferebantur. In *Medicina* invenere in tertio tabis genere locum. Oleum ex hepate ad hepatis duritiem confert. Ova exsiccata sistendo alvi profluvio. Ex cute optimum fit in psora & scabie smegma. Illitæ mammas crescere non patiuntur, si *h* Plinio fides est; duriusculas reddi, utrumque experientiam cōprobasse, Rondeletius author.

a Arist. H.A.l.2. c.15. b Oppian. Hal.l.1. v.380. * Plin. H. N.l.9. c.12. c Arist. H.A.l.6. c.11. * Plin. H. N.l.9. c.51. * Arist. H. A.l.6. c.11. d Aristot. H.A.l.5. c.9. e Aristot. H.A.l.9. c.37. f Oppian. Halieut. l.1.v.742. g Aldrov. de Pisc. l.3.c.66. h Plin. H. N.l.27. c.10.

PUNCTUM XI.

De Squatino raia & Lamia.

TAB. XI. 12. Piscis qui SQVATINORAIA dicitur Latinis, Græcis ῥινόβατος ex Squatina & Raja procreatus creditur, Parte priore Rajæ similem facit *a* Aristoteles, posteriore Squatinæ. Absurdum id Rondeletio, quod & Philosophus dubius pronunciet, & ex Galeno *b* fieri secundū naturam non posse, ut tantoperē dissidētia corpora com-

a Aristot. H.A.l.6. c.10. b Galen. 3. de usu partis.

commiſceantur didicerimus. Stant tamen ab Ariſtotele plærique, Bellonius, Gellius, Jovius, Aldrovandus, Columna præcipui. Caſtelletus nudum eius ſceleton miſit & paucis ita deſcripſit. Neapoli frequens eſt, quod miror, &c.

c Athen. l.7. LAMIAM, quæ ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ à gula quibuſdam dicitur. Nicander c *Carchariam* & *Scyllam* vocari ſcribit, Rondeletius eandem cum Cane Carcharia facit. Plinius inter Cartilagineos planos enumerat. Deſcriptionem eius nemo veterum ſuppeditat. Maximam evadere, cute integi ſcabra os in anteriore capitis parte habere, *dentibus* plus minus ducenris in utraque maxilla per quaternos verſus diſpoſitis, ad radicem latis, in acutum & pyramidem deſinentibus, ad latera crematis, refertum Bellonius prodit. Verè an falſo, non dixerim. Generis Galeorum certè, qui longi piſces ſunt, eandem pronunciat.

PVNCTVM XII.

De Lumpo Anglorum & Piſce gibboſo.

TAB. XIII. 1. Piſcem qui Anglis Lumpus, quaſi maſſa informis dicitur, ſic deſcribitur à Turnero. Piſcis edulis eſt Lũpus noſter, &c. Dorſum rubicundum, ventrem album habere, & in magnis delicis repurari Maſſarias addidir. Nos eum molli & in ore diffluente carne, eſſe experti ſumus, cum Andreapoli in Scotia ſtudiis operam daremus.

TAB. XIII. 2. Piſcem GIBBOSUM Græci κυφίδιον vocant, reperitur in mari Balthæo corii portiuncula, quam Fabricius Geſnero miſit. Craſſiuſcula & tenax eſt, punctis multis ſeu tuberculis exaſperatur. Eminent etiam Spinæ quædam ceu rubi, ſed mucrone recto, pyramidis formâ, aliæ magnæ aliæ parvæ ex fuſco albicantes. De ſua pictura ſic Geſnerus, &c.

✠

****

TITULUS II.

De Piſcibus Marinis Saxatilibus.

CAPUT I.

De Saxatilibus Squammoſis.

ARTICVLVS I.

De Scaro.

Abſoluta Pelagiorum natura, Saxatiles ſequûtur, inter hos primos *Scarus*, qui ſeu ἀπὸ τοῦ σκαίρειν, id eſt, tripudiando, ſeu quod Athenæo a placet, quòd incluſus naſſis, crebris caudæ ictibus, qui σκαίρθμοι ſeu σκάρισμοι vocantur, averſus, fores laxat, atque ita retrorſum erumpat; ſeu quod algam, aliaſq; herbas depaſcatur; σκαίρειν enim interdum eſt νέμεσθαι, ita dictus; *Meryx* quoq; ſeu *Ruminax*, ut Scaliger vertit, ab Ariſtotele b quod latis utriuſque maxillæ dentibus ſolus ruminet, *Cerebrum Iovis* Ennio vocatur. Serò olim Romanis & toti Italiæ viſus; ideò nec latinum piſcis nomen habetur. Duo illius ſunt *genera*, *unum* quod ὄνίας, benè ab Oniſio diſtinguendus, quod aſino concolor ſit, dicitur. *Alterum*, cui αἰόλος, ex Nicandro Thiatyreno nomen impoſuit c Athenæus. d Oppianus modò ποικίλον, modò θάλιον cognominat. *Onias* ſquammis eſt magnis tenuibus, colore ex cæruleo nigreſcente, ventre candido; Sargo, corporis forma ad rotundam accedente, aculeotum pinnarumque ſitu, & numero, ſimilis, maculâ duntaxat nigrâ, in cauda, & quod lineis nigris in dorſo ad ventrẽ careat, diſtinguitur. *Oculos* habet magnos, ſupercilia coloris Indici.

TAB. XIII. 3. 4.

a Athen. l.7.

b Ariſtot. H.A.l.9. c.50.

c Athen. l.7.

d Oppian. Hal.l.4.

Dentes hominis modo planos imo ſolus latos, ſuperioribus dentibus carere, quod Michael Epheſius prodidit, falſum, ſi Meryx eſt, & habere compertum. *Branchiæ* ipſi binæ, ſimplices alteræ, alteræ duplices, plura & majora in maxillis oſſea tubercula.

Cauda

Cauda lata in duas pinnas non divisa. *Cor* angulatum, *hepar* album intres labos divisum, à quo *fellis* vesicula intestinis alligata pendet. *Fel* coloris nigri. *Splen* ater, *ventriculus* cum quatuor appendicibus parvus. Αἰόλος seu *Varius* oculis, ventris inferiore parte, in qua podex, purpurei est coloris, cauda coloris Indici, reliquo corpore partim ex viridi, partim ex nigro cæruleo. Squammis veluti notis obscurioribus aspersis. Ore mediocri, *dentibus* latis in superiore maxilla densis, in inferiore raris & acutis. *Ventre* in medio duabus purpureis notis insigni. A dorso & cauda ferè *aculei* tenui membrana connexi, æquis interval lis dispositi, conspiciuntur. In singulorum summa parte membranula pendet vexilli instar. *pinnæ* ad branchias sitæ laræ sunt, & veluti ovi ea figura. Intus habet *ventriculum* satis capacem, *hepar* subalbum, intestina lata & multa, fellis multum, *splenem* magnum. *Quem Bellonius in Creta observavit*, corpore erat ex livido rubescente, *a* squamvis latis & translucidis. Capite utrinque compresso, *dentibus* obtusis, quotum incisorii nostris erant persimiles: gula non valdè magna. Ad caudæ latera appendices transversas atque eminentes, quales in nullo se observasse pisce ait, utrinque habebat Gigantis Scarus, dentes habebat utrinque quatuor. Latos in inferiore maxilla, in superiore serratos. *Locum* si attendas, *d* Asiæ Græciæque littoribus Sicilia tenus frequentissimus exit, nunquam in Ligusticum, nec per Gallias enatavit, in Ibericion mare. In mari Carpathio † est semper obvius, & quod miramur promontorium Troadis Lecton nunquam sponte transiit. nullibi tamen quàm in mari rubro frequentior. Bellonius in Propontide Ponto & Hellesponto, Galliæ littoribus, & in Oceano inficiatur capi, in Euripo *e* Aristoteles, Archestratus tamen maximum circa Byzantium evadere prodidit. In Creta circa eum ubi ladanum colli, itur locum, tam frequens, ut nullus crebrius capiatur. *A Carpathio advectos, Claudio Tiberio Principe*, f (Octavium Macrobius vocat) *è libertis eius præfectus classis, inter Ostiensem & Campanæ oram, sparsos disseminavit. Quinquennio ferè est cura adhibita, ut capti redderentur mari. Postea frequentes inveniebantur Italiæ in littore, non ante ibi capti, admovitq; sibi gula sapores piscibus satis, & novum incolam mari dedit, ne quis peregrinas aves Romæ parere miretur.* Saxatilem esse vix dubitandum. Si *g* Oppianus dum inter littorales recenser, contrarium innuere videtur, vitium est, & benè σκάρος pro Scaris legitur. In dulcibus quoque nutritum aquis inuere *h* Columella videtur, nisi pro Scaro Squalum legi debere velis. Sanè haud perperam ex *i* Varrone id coniicere, licebit. *Victitat k* herbis, & algæ pisis, phaseolisque plurimum inhiat Mercuriali adeò, ut eâ capiatur. Pythagoras τρωγοφάγον facit, *l* Gyraldo fides est. Diphilus *l* tamen carnivorum esse & lepores marinos captare scribit, nisi error committitur. potius namque Mullo ista quàm Scaro conveniunt. Quod *m* solus inter pisces ruminet, superius dictum est. *Gregales* esse vel exinde quod sodales e nassis liberare conentur, colligas. *m* Caudam capitis mordendam porrigunt. apprehensa educunt. Quod noctu non capiuntur, vigilantiæ ipsorum deberur. malè Gelenius ideò solùm inter pisces dormire scripsit. Melius dices, solere

...κοῦ ὕπνον
Ε'ντύχιον κοίλοισιν ὑπαὶ κευθμῶσιν ἰαύειν,

alicubi somnum nocturnum sub latebris capere, sic insidias vitare. Salacissimum esse Ælianus prodidit. ideò *n* fœminæ capiuntur. *Parere* bis in anno fatendum. hoc *o* Saxatilibus commune. *Vocalem* esse, quod apud Athenæum Oppianum Tzetzem proditur, dubium, cum pulmones non habeat; nisi ore aquam impellendo sonum edere dicamus. *Usum* si attendamus, in delicatissimis olim apud Romanos cibis erat; & iecinoracorum in Vitellii Principis patina inter lautiores primitias enumeratur. Primas inter Saxatiles tenere, & mollis

d Columel. la R.R. l.8. c.17.
† Plin. H. N.l.9.c.17
e Aristot. H. A. l.9. c.17.
f Plin. H. N.l.9.c.17
g Oppian. Halieut. l.1.v.109.
h Columel. la l.8. c.16.
i Varro de R.R. l.3.c.3.
k Aristot. H.A. l.8.c.2
Plin. H. N. l.9.c.17.
Oppian. Hal.l.1. v.109.
Ælian. H. A l.1 c.2.
l Athen. l.8
m Ælian. H. A. l.2. c.54
m Plutar. de solert. animal.
n Ælian. H. A. l.1. c.2.
o Aristot. H. A. l.4. c.9.

mollis ac friabilis carnis esse, nullum videtur dubium: quamvis p Celsus & Philorimus aliter credidisse putentur. Insipidos esse nisi cum suis fæcibus edantur, creditum apud Græcos. Jecur in cibo sumptum ictericis prodesse, apud q Ælianum legimus.

p Celsus.

q Ælian. H. A. l. 14. c. 2.

ARTICULUS II.

De Turdo.

TAB. XIII. f. 6. 7. 8. 9. 10. 11.

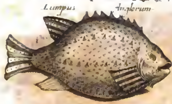
Turdus Græcis κίχλη à macularum similitudine sic dictus, πολυώνυμος olim teste Nicandro & Pancrate apud a Athenæum fuit. Duo ipsorum Genera constituit Salvianus, Maiorem & oblongum, qui vel viridis vel ruber est. Rondeletius duodecim species pinxit. Veteribus, apud Athenæum μελανόφθαλμος, seu nigris oculis varius. Eratostheni στίχας seu nigro distinctus, Pancrati οἰνώδης quasi vini colorem referens, Numenio ἁλιφοιβὲς, id est purpureus dicitur. Phavorinus πολυλόφιστον vocavit. Mutare tamen colorem dicuntur. b Circa ver magis exsaturatos, diluros magis æstare videas. Branchias ipsis quaternas Aristoteles c tribuit omnes dupliei ordine excepto novissima. Quinque sunt ab Aldrovando observati, duodecim à Rondeletio. Primus, qui magna ex parte aureus, amethistino, cæruleoque ac rubro variat, os intus habet rubertimum, dentibus carens. Oculos maximos, quorum auream pupillam circulus ambit niger, nigrum rursus aureus, aureum cæruleus, hunc iterum aureus, ac tandem niger, alias omnes ambit. Habet & duas è mento dependentes apophyses cutaceas, subflavi coloris. tres præ cæteris lineas sanguineas, & denticulatas. Pinnas ad branchias omninò aureas, in pectore totas cæruleas, nervos earum aureos. Cuius coloris sunt & illæ, quæ ab ano, in dorso & cauda, qua uropygio junguntur, maculis duntaxat parvis sanguineis respersas, cæteras cæruleas conspicias. Secundus ad latera nonnihil albicat. in capite vermicularibus, alibi rotundis, ubique cæruleis maculis insignitur. Tergoris pinna ex aureo rubet, sicuti & cauda, quæ in extremo cærulea est. Utrinque dentatus est. Tertio Corpus subviret, venter albicat. Squammarum extremitates cæruleæ sunt. Caput pro corporis proportione parvum, totum cærulei sed dilutioris coloris, præter branchiarum opercula, quæ candicant, maculisque oblongis & semicircularibus aureis conspergunrur. Eiusdem coloris lineæ decussarim & transversaliter per corpus ducuntur. Dentes habet maximos, acutissimos, ingentemque oris rictum. Quartus toto corpore sanguineo, aureoque distinguitur. dorsum & corporis maculæ ex cæruleo nigricant. Quintus πολύγραμμος, totus ruber saturatus. Maculæ in extremo tergore conspicuæ, otriscis non absimiles, sunt nigræ, in capite longæ, & serpentis in morem ferè contortæ, cæruleæ. Lineæ à capite ad caudam recta ductæ, rubræ sunt.

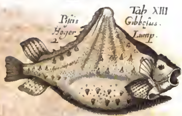
a Athen. l. 7

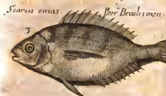
b Aristot. H. A. l. 8. c. ult.

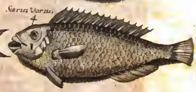
c Aristot. H. A. l. 2. c. 13.

Turdus Rondeletii Primus admodum varius est. Unde αἰολος dictus. adaurata figuram acceděs, pinnarũ situ numeroque cæteris saxatilibus similis, dorso fusco, ventre ex albo livescente. Dentes habet recurvos, labra crassa, & rugosa. Oculos sub quibus pars variis coloribus est illustris, magnos & rotundos. Pinnas ad branchias aureas, ad podicem & in tergo flavas, nigris cæruleisque maculis aspersas. Alter colore est ex viridi cæruleo, & quia colorem colli Paræus in pinnis & in cauda refert, Pavo dicitur. Tertius qui Pulcher dicitur, & à quibusdam ferculum regium, multas colorum differentias habet. Viridis est magna ex parte, sed punctis purpureis, cæruleis, Indicis, & aliis confusis coloribus conspersus. pinnis ad branchias flavis seu ruffis, aliis omnibus partim cæruleis, partim viridibus, partim rufis. Branchiarum opereulis punctis & lineis

Lumpus Anglorum
1

Piscis Gibbosus.
Hoger Lump.
2

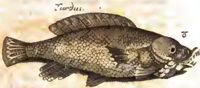

Scarus onias. Meer Brachsmen.
3

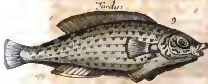

Scarus Varius
4

Turdus. Kramet fisch.
5

Turdus Meer Pfaw.
6

Turdus.
7

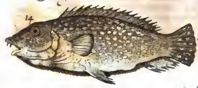

Turdus.
8

Turdus
9

Turdus
10

Pauo Meer Pf
12

Turdus.
11

Attagenus. alius.
14

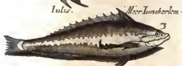

Attagen. Lepras. Roter Kramet fisch.
13

Tab. XIIII.

1

Merula
Meer Amsel
Amtelfisch
2

Iulis.
Meer Iunckerlein.
3

Fuca.
Phycis.
Meer Egle.
4

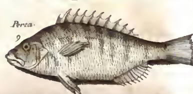

Perca Marina
Meer Bersich
5

Perca Marina
6

Perca
7

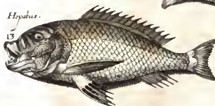

Perca Marina
8
Meer Bersich.

Channe
Hiatula.
10

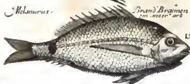

Perca.
9

Canadella
Kleiner amfisch.
11.

Channe
Ein fisch
Eit maul.
12

Hepatus.
13

Hepatus
Ieber Braimen.
14

Melanurus.
Brand Braimen
15

Melanderinus
Das erste geschlecht
der brant braimer
16

neis rufis,finuosis, certis spaciis distitis. Cauda rufa punctis cæruleis, notata. Romæ & in Levino Insula frequentissimus est. *Quartus* circa Monspelium Psittacus,ab eadem colorum varietate dicitur. Dorso est nigrescente, pinna eius virescente. Ventre & lateribus flavescentibus. A branchiis ad caudam lineæ virides ducuntur. Pinnarum in ventre infimæ cæruleæ sunt. *Quintus* Gobionem flavum refert,hoc solo, quòd lineam albam ab oculis ad caudam ductam habeat, & maculis nigris, quibus Gobius aspersus est, careat, distinctus. *Sextus* quinto est similis, nisi quòd huic rostrum sit longius & aquilinum, & linea ab oculis ad caudam ducta cærulea. *Septimus* coloribus variis est insignis, dorso aureo, viridibus maculis consperso, ventre candicante, lineis rufis & tortuosis, nullo ordine dispositis notato, labris viridibus. Cauda & pinnis magna ex parte cæruleis. Branchiarum opercula purpureum quiddam habent. forte Scirrhus Wottoni. *Octavus* solis lineis in ventre sese intersecantibus ab isto distinguitur. *Nono* color est viridescens & flavus, linea ab oculis ad caudam alba, cum multis aliis auri coloris confunditur & obliquatur. *Decimus* colore est viridi. Extrema operculi branchiarum & pinnarum ventris purpura sunt. Oculi sunt rufi, os parvum, venter ex albo flavescit. A Monspeliensibus. Menestrior, hoc est Tibicen vocatur. *Vndecimus* inter Turdos maximus, ad Lupi magnitudinem accedit. Colore est rubricæ, qua pro terra Armenia utuntur. multis nigris & magnis maculis respergitur. Ventre plumbei coloris. *Duodecimo* caput est cæruleum, dorsum virescens. Linea viridis & tenuis, à branchiis ad caudam porrigitur, in extremitate macula rotunda insignis. Quem Gesnerus observavit, ita ab eodem describitur. Dorsum & laterum dimidia pars superior, fusci sunt coloris, maculis crebris, subnigris, variantibus. Lineæ: Inter Saxatiles esse Galenus & Diocles nos docuere. Non quælibet tamen Saxa amat, sed quæ prope littora sita, musco & alga obducuntur. nec longè ab hoc domicilio recedit. In Ponto cum Merula *d* desideratur. Non solis herbis vel alga *vivere*, sed interdum pisciculis, loliginibus, & aliis crustaceis pasci, Salvianus author est. Hyeme aliorum saxatilium more latere aiunt. quo tempore etiam fœtificant. A Merula specie non differre, hunc marem, illam fœminam esse, inter Oppiani errores poni potest. Singulare idem *e* in eis coniugalis amoris exemplum, notat. Mortuo marito progressæ de thalamis fœminæ, errant, communemque cum iisdem mortem oppetunt. Carnem habent mollem, teneram ac friabilem, ut Galenus prodidit. Trallianus cibum fastidientibus eum commendat, & Ptisannam marinam vocat. Platina quovis modo coqui, sed allium sinapum requirere scribit.

d Plin. H. N. l. 9. c. 15.

e Oppian. Halieut. l. 4. v. 240.

ARTICVLVS III.

De Pavone Salviani, & Leprade.

PAvo piscis, quem Salviano debemus, cuius & *a* Ambrosius & Isidorus Hispalensis meminere, dicitur versus est à Pavone *b* Philostrati, qui in Phaside Indiæ flumine reperitur, & cæruleas quasdam cristas, squammas versicolores, caudamque auream in quamcunque voluerit partem versatilem, habet. Romæ *Papagalo*, à Lusitanis *Budia* vocatur. Bilibris sæpè est, ad cubiti mensuram perrarò ascendit. figura corporis, lacustri Tincæ absimilis non est. Squamvis latis tegitur, & variis coloribus depictus est. Corpus enim ferè totum, inæquali varietate viret. Ventris pars posterior viret ex albo, anterior ex albo livet. dorsum & cauda, ex viridi nigricant. latera ex viridi partim flavescunt, partim livent. *Caput* quod crassum est ex cæruleo viret, maculis quam

TAB. XI. l. 12.

a Ambros. Hexam.

b Philostrat. l. 3. de vita Apoll.

quamplurimis rubentibus, nonnullisque cæruleis piscem totum nulla habita ordinis ratione pingentibus. *Rostrum* extensum, sed non acutum. *Labia* crassissima, quorum superius duplex apparet. *Oculos* magnos & aureos. *Branchias* utrinque quaternas, & juxta eas *pinnas* latas & rotundas, duasque alias minus latas in ventre. In dorso una satis longa erigitur, cuius anterior pars stricta & aculeis munita est: posterior lattior & aculeorum expers. A podice, qui in medio ferè ventre una quoque, duobus aut tribus innixa aculeis, per imum ventrem ad caudam explicatur. *Cauda* in unam pinnam latam ac ferè rotundam violaceam & maculis atque lineolis plurimis cæruleos insignitam desinit. *Interiora* si spectemus, *ventriculum* habet magnum, appendices multas, *intestina* ampla, *hepar* subalbidum, cui fellis vesicula hæret. *Lienem* subatrum. *Victus* ipsi præter algam, & alia marina excrementa, pisciculi. Solitarius est, & sæpe singuli capiuntur. Verno inprimis & autumnali tempore, fortè quod æstate ab caloris, hyeme ob frigoris impatientiam lateant. Ignobilis inter cibos censetur.

TAB. XII.13. *Aldrovand. de Piscib. l.1.c.5.* LEPRAS seu *Psorus*, quod iisdem prædictus sit suggillationibus quibus qui lepra & psora laborant, sic ut nonnullis, sed metuo ne perperam videtur dictus, *Lelepris* Latinis, si vera prodit Rondeletius dicitur. Ex Turdorum est genere. Vix ad dodrantem in mari Adriatico excrescere solet, cum pedem & amplius in Oceano excedat. Totum corpus habet maculis nunc cancellatis, nunc rectis, nunc in obliquum sparsis variægatum. *Squammas* ad oram rubore suffusas, latas. *Caput* non ita multis coloribus cancellatum, quod lineas hinc inde ductas, ex cæruleo, viridi, ac rubro mistas, ostendit. *Oculos* parvos, rotundos: iridem oculorum aëri similem, quam si quando in gyrum contorqueat, cyaneum, deinde aureum, tandem argenteum circulum in crystallini coloris fulgorem referre conspicias. *Os* ipsi parvum, *dentes* albi, acuti. *Maxilla* superior tubi in modũ cranio infarcitur, ut penè duo labia carnosa esse credas: *lingua* alba & penè soluta. Continuam tergoris *pinnam* gerit, sedecim aculeis munitam, atque aliam sub ventre ano vicinam. Omnes pinnæ transparentes sunt, molles, leves, rubro, cæruleo, viridi, & aliis coloribus maculatæ Linea quæ piscibus utrinque latera dividit, nequaquam in hoc pisce recta procedit, sed à superiori branchiæ angulo arcuata, secundum tergus deducta est: mox ubi tergoris pinna desinit, illuc quidem linea reflectitur, & arcuatur, deinde rectà per mediam caudam defertur. Quantum ad *internas partes* peritoneum habet album, *hepar* ex pallido lacteum, ad sinistram magis protensum, tribus lobis, uno tantum longo duobus brevibus, constans. *Lienem* planum, oblongum, minoris digiti magnitudine, rubrum. *Intestina* eiusdem capacitatis, ut propriè stomachus in eo videri non possit, semel à stomacho ad anum revoluta, multisque omentis obducta. *Lactes* copiosas, & vulvam bicornem. Hanc ex Bellonio, qui eundem cum *Marzapani* dici credit, fortè quod æquè in deliciis ob carnis suavitatem appetatur, ac panis Marrius vulgò dictus. Est tamen alius Marzapanis piscis, qui *Rosa* dicitur, & totus maximè in dorso rubet, minus in ventre. TAB. XIV. 1.

ARTICVLVS. IV.

De Merula.

MErula, Oppiani interpreti & Apicio *Merulus*, Plinio medico prodente Bellonio *Piscis Asprattilis*, Venetis *Tinca marina*, Græcis κόσσυφος & κόττυφος dicitur. De illius colore dissentiunt authores. Numenius apud Athenæum *a Nigram* cognominat. Oppianus αἰθύλα. Varinus μελανόσικλον, vocant. Salviano & Rondeletio ex colore Indico & cæruleo nigricant. Hic & sexu distinguit, in mare, colorem ad violaceum magis accedere, fœminæ ex vario nigrescere, TAB. XIV. 2. a Athen. l. 7.

scri-

ſcribens. Idem colorem Indicum aut purpureum exſaturarum nigrum ab antiquis vocari, quod purpuram nigram. Cireæam flore nigro, qui tamen purpureus eſt, aut Indicus, prodidit. invenitur & quoddam genus dorſo nigro, ventre Indico, quibuſdam partibus cæruleis. *b* Aldrovandus totum viridem exhibet. Virentē & Ovidius reliquit. Colorem mutare apud *c* Ælianum legimus. Omnes in eo conveniunt Tincas figura corporis referre, & ſquammas latiores quam Turdum, vertebras dorſi valdè erectas habere. Hocvnum in eius Anatomia dignum occurrit, quod cum *hepar* habeat album, in duos lobos grandes diviſum: fel tamen exterar tenui vaſculo incluſum, & reuolutionibus duplicatum, cuius longitudo eſt ſeſquipedalis. Quem Aldrovandus deſcribit, magis in cauda, obſcurius in dorſo vireſcit. pinnarum extremitates cæruleas, branchiarum opercula in fine rubentia habet. Oculorum pupillam circulus ruber, rubrum cæruleus ambit. Inter Saxatiles inque Petris ſtabulantes ab *c* Ariſtotele & *d* Plinio referri certum eſt, quibus & *e* alij accedunt. Pōrum *f* tamen non intrant. *Veſcuntur* iiſdem quibus Turdi. Comeſtum vero g primo tentant & premunt, mox iacere ſinunt. vbi non palpitare viderint, devorant. *Generationem* quod ſpectat, marium *h* quiſque cum multis congreditur fœminis. Medicam aut Perſicam vitam agere dicerес. Zelotypia ſemper vehementer *g* laborant mares, cum partus tempora inſtant maximè. Fœminis domi quieſcentibus, incubant quaſi illi foribus, ne inſidiæ tendantur. ſub crepuſculum veſpertinum (*nocte fieri* ſcribit *i* Oppianus) intermiſſa cuſtodia, cibum exquirunt. ſolæ coniugum quæ ſunt intus, algas in cavernis & circum petras ad victum reperiunt. Mortuo mare, foras egrediuntur, quæ ſemper antea domi manebant, fœminę. Imperuntur à Squilla. ideo piſcatores, cum eos fœminas obſervare vident, Squillam vivam hamo affixam demittunt. Merulus, dum ſe de illo victurum ſperat, arripit, ſic capitur, & exigui animi voluptas fit vitio.

b *Aldrov. l.1.de Piſcib.c.6.*
c *Ælian. H.A.l.12.c.28.*
c *Ariſt. H.A.l.8.c.15.*
d *Plin. H.N.l.9.c.15.*
e *Columel. de R.R.l.8.c.16.*
Ælian. H.A.l.1.c.14.
f *Plin. H.N.l.9.c.15.*
g *Ælian. H.A.l.1.c.15.*
h *Ælian. H.A.l.1.c.14.*
i *Oppian. Halieut. l.4.v.190.*

ARTICVLVS V.

De Iulide.

Ἰουλὶς piſcis Syneſio ἴουλος, Hermippo Smyrnæo *Hicca*, quo nomine Hermolaus Sturionem intelligi arbitrabatur, aliis *Iurella*, & *Iura*, dicitur. Quia non vna ipſorum ſpecies, ideo in deſcriptione variari, non mirum. Rondeletio digiti non excedit magnitudinem. Varius eſt, dorſo violaceo. Squammis regitur parvis pinnarum numero, ſitu, labiis, dentibus recurvis, cauda, aliis ſaxatilibus eſt ſimilis. A capite ad caudam ſubaureаm lineam ductam habet, hinc inde roſtri modo dentatam, cui pars quæ ſubeſt colore eſt cæruleo, ventre candido flaveſcente. Bellonius addit, corpore eſſe gracili & oblongo: tanto in tergore *colorum* varietate, vt in eo iridem vtrimque depictam videas. Squammis tenuiſſimis, multorum colorum, ſuper quibus ductæ lineæ rectæ, cæruleæ, virides, melinæ, rubræ ac fuſcæ apparent, contegi. Caudam rotundam habere. Salviani deſcriptio iſta eſt. Iulis roſtro eſt acuto, &c. Saxatilibus accenſeri ex Oppiano *a* colligimus. Antipoli & in toto Liguſtico ſinu frequentiſſimum eſſe nec Adriatico mari infrequentem Rondeletius prodidit. *Veſcuntur* minoribus piſciculis, & eorum inopia, alga. Voraces Numenius teſtatur. Singulares in ſaxis vivere prodidit cum Salviano Bellonius, gregales facit *b* Ariſtoteles. Cavent ſibi ab hamo, haud tamen eſcam ſæpè præripiunt. Os veneno refertum habere, & in piſcatu urinatores & piſcatores pertinaciſſimè perſequi, eorumque ſanguinem appetere, *c* clarè ab Oppiano & *d* Æliano affirmatur. Lævia, quæ in adverſum Aldrovandus protulit. Ægris in albo iure elixari, ſanis in ſartagine frigi & aſſari prodidit Salvianus, fortè ſi caput amputa-

TAB. XIV.3.
a *Oppian. Hal.l.1.v.124.*
b *Ariſtot. H.A.l.9.*
c *Oppian. Halieut. l.2.v.434.*
d *Ælian. H.A.l.2.c.44.*

tum. Ius alvum emollire apud Dioscoridem; vrinas apud *e* Plinium tepetio. *e Dioscor. in facile parabil.*

Articvlvs VI.

De Phycide.

Tab. XIV. 4. Phycis, qui forte à Phycene solo sexu differt, *Fuca* Theodoro, dicitur. Nostri temporis Græci *Phycida*, vt Gellius ait, *Phocida*, vt Rondeletius, *Phyceam* vt Massarias, *Pephycatismenã* vt Hermolaus, *Lampianam* vt Bellonius, appellant. Nomen, quod in musco marino (φύκος θρύον ἰχθύων θαλάσσιον Neophyto & aliis) nidificet, invenisse creditur. Idẽ est cum Tinca marina & pisce Ficu, Romæ vocato. (nomen huic quod passi ficus instar, carnis sit mollissimæ & succiplena) Rondeletio refragatur Salvianus, & illum ipsum esse, qui ob magnam cum Perca marina similitudinem Percia dicitur, contendit: nec abludit Aldrovandus. Sane æque repando est vterque tergore, color idem est. Rostro acuto & extento, pinnatum situ, numero, & figura conveniunt. Non credendum tamẽ eosdem prorsus esse. Caput crassius Phycidi os maius, maioribusque dẽtibus in superiore maxilla munitum. Venter non ita prominet. Pinnæ parvis & ruffis maculis non insigniuntur. Lineis transversis nigricantibus, quibus Percę latera notantur, caret. In capite & branchiarum operculis, lineolæ & puncta quædam cærulea, conspiciuntur. Marem nigriorem & squammis amplioribus dixit *a* Aristoteles, sed nec idem perpetuo color. Verno tempore fatur, reliquis dilutior videtur. Quod ἀκανθοφόρα apud Athenæum dicit, de aculeis quibus dorsi vel imi ventris spinæ horrent intellexisse, dicendum est. quia nunquam palmi magnitudinem excedunt, ideo φυκίδια ab Aristotele dicuntur. Bellonius non vnum genus esse ostendit. Vidisse enim se fuscos, rubentes, virides, πολύχροας testatur. Addit, omnes pinnam tergoris continuam, duodecim aculeis, munitam, rursus ad branchiarum laterã vtrinque vnam, & sub ventre duas, quarum singulæ squammis tegantur latis, firmis, sæpe vliginosis, gerere, dentes in superiori maxilla vtrinque ad latus unum vel duos videri; in inferiore plures; retro in maxillis molares multos. Omnibus lacteum est *jecur*, ad sinistrum magis extensum, fel lateri dextro, oblongo folliculo inclusum, colore subluteum, incumbit. Inter saxatiles Aristoteles, Plinius & Diocles posuere. λιμενῶτιν Suidas vocat. & Ovidius inter littorales recenset. Luto, alga, & museo, quod *b* καύλιον, vocatur, *vescuntur*; & quanquam cætera abstineant carne: squillas tamen sæpissime appetunt: Parituræ, *Nidum* † ex alga sibi construunt, in eoque pariunt. Sic fœtus contra tempestates tuentur.† Bis anno paret *c* Aristoteles author est, Eunuchos apud Oppianum dici falsum. Cynædum enim piscem illis verbis verecũdo circumscribit. Laudantur à Xenocrate in *cibis*; Diphilo etiam ἀπαλόσαρκα ἰχθύδια καὶ εὔφθαρτα, *teneræ carnis pisciculi, ac faciles concoctu*, dicuntur. Sed & *d* Hippocrates inter raram & levem carnem habentes recenset, eũq; viri mulierosi, seu ἀνδρὸς † θηλυφρονος, ἐπωνυμίαν & cognomentum à piscatoribus ferre, innuit. Recẽsentur & in Cotyis Thracum Reges convivio. hodie procetum patinas raro implent.

a Aristot. H.A.l.6.c. 13.

b Arist. H. A.l.8.c. 2.

† Arist. H. A.l.8.c. vlt

† Plutar. de solert. animal.

c Arist. H. A.l.6.c.13.

d Hippoc. 2. de vict. ratione.

Articvlvs VII.

De Perca marina.

Phycidi Percam, quæ Græcis πέρκη, Dioscoridi & Paulo Æginetæ πέρκις, licet Plinius in piscium catalogo pro diversis habuisse videatur, dicitur, & nomen à colore, quẽ Græci περκὸν dicunt, sortita est, propter similitudinem de qua superius subiungemus. Nota ipsi cum paucissimis piscibus communis, quod trãsversis per tergus lineis conspergatur. Propter istam varietatem Aristoteli est. γραμματοποικίλος, vt apud Athenæum invenies, quod eadem vivida, *Tab. XIV 5.6. &c.* *Aldrovand. de Piscib. l.1.c.9.*

ἀνθεν-

ἀνθίας χρῶ: Matroni Parodo dicitur. Duo vero ipsius sunt *genera*, *Fluviatile* nempe, de quo postea, & *Marinum*. *Marina* nunquam ad eam ad quam fluviatilis magnitudinem excrescit. Ex colore veluti sanguineo nigricat, & vnam duntaxat eandemque continuam pinnam in tergore habet. Squammis tegitur parvis. Venter livet, latera purpurant. tergus ex flavo nigricat. Aldrovandus tres proponit. *Prima* caput, pennæ, cauda ex rubro flavescunt, seu potius aureo perfunduntur. Supremum dorsum ferrugineum est, deinceps flavescit, mox per latera & ventrem albicat quidem, cæterum maculæ amethistinæ albedinem operiunt. Pinnarum tergoris nervi argenteo colore, reliquarum & caudæ aureo perfunduntur Lineæ transversales quæ à dorso per latera descendunt, ad instar labentis ex alto aquæ, argento emicant. *Os* habet intus album, labra rubicunda. *Altera*, quæ Maioris nomine venit, rostro intus & extra rubet, in ambitu flavescit. Tergus ruffescit. latera & venter albicant. Squammarum extremitates rubent. dorsi pinna tota, & tota fere in extremo crocea. qua Uropygio hæret, dorso concolor est. Branchiarum opercula flava, latis vermiculatisque lineis cineritiis conspersis suggillantur. *Tertia* insignitur dentata est. Tergus & caput ex cinereo flavescunt. Pennæ & cauda nigricant. Latera cærulea. Venter ad amethistinum inclinat. Lineæ laterales obscurè rubescunt, quæ vero à branchiis ad caudam feruntur, in dorso rufæ sunt, reliquæ virides. *Degit* a circa muscosa & algosa saxa. Ad littora Oceani Germanici dum, reperiri Albertus scribit, de petrosis duntaxat & asperis id intellexisse credēdus est. Saxatilem esse ex Galeno, Plinio, b Oppiano, & Diocle clarum est. Carnibus *vescitur*. Tam mas quam fœmina saxatilium more hyeme *conditur*, quo tempore c quoq; *fœtificat*, Marsilius Ficinus celerrimi cursus esse prodidit. In *cibis* salubritatis laude resplendet, hinc proverbium vetus d ἀνθίας ἐκ πέτρας ἐκφέρων, cum optima post habentur: sed saporis insulsi gratia reiicitur. Plinius in *Medicina* invenisse usum testatur. Nam e cinerem è capite salsæ, addito melle, verendorum pustulas discutere. eundem admisto sale, cunila & oleo vulvæ mederi, & suffitione secundas extrahere prodidit.

a Oppian. Hal. l. 1. v. 121.
b Oppian. Hal. l. 1. v. 121.
c Arist. H. A. l. 8. c. 15.
d Zenob. Diogenian. & Suida.
e Plin. H. N. l. 32. c. 9.

ARTICVLVS VIII.

De Channe, & Canadella.

CHANNE Græcis χάννη si fœmina, χάννος si mas, dicitur: (χάννος & χάνναι corruptū esse videtur) quibusdam *Hiatula* ab hiando nomen inditum habet, non quod moriens tantum hiet, vt Bellonius credidit, sed quod mandibulas ita constitutas habeat, & perpetuo hiare videatur. hinc Epicharmus μεγαλοχάσμονας vocavit. A Speusippo Percæ & Phycidi ob colorum varietatem confertur. Unde Aristoteles citante Athenæo, ποικιλόνωτον μήλωπα, & ποικιλόχρωμον appellavit. De figura nihil apud veteres occurrit. Tantam ei cum Perca similitudinem tribuit Bellonius, vt pisces pene eosdem esse credas, & pro iisdem vendantur. Salvianus rostri acumine, pinnarū situ, numero, & figura, oculis, branchiis, cauda, atque pictorato corpore, Percæ & Phycidi similem Channen prodidit. mediocritate oris, parvitate dentium, tenuitate capitis, exiguitate Squammarum ouata totius corporis figura, Percæ. Colorum varietate, inferiore maxilla, & branchiarum aculeis, manifestè ab vtroque distinguitur. Tergus Channæ ex rubro minus quam illarum nigricat. *Venter* & latera violacea quodam albedine notata sunt. Pinna dorsi flaver, quæ vero in imo ventre est, & cauda, rufis maculis insignitur. Ab ore per branchiarum opercula & latera, rubræ quædam lineæ, neque æqualis latitudinis, neque æquis distinctæ intervallis vsq; fere ad caudā dedu-

TAB. XIV & 10. 11. 12.
Aldrov. d. Piscib. l. 1. c. 9.

deducuntur. Maxilla inferior non solũ rubet, sed superiore etiam prominentior est. ideo perpetuo hiare videntur. In posteriore branchiarum operculi parte duo sunt *aculei* albi & acutissimi, non magni tamen, quibus Phycides & Percæ destituuntur. Ventriculum & intestina ampla habet, *hepar* subalbidum. *lienem* subrubrum. *Calculos* in capite gerit, quod ex Bellonio habemus. *Locum* ipsi in pelago † Aristoteles assignavit; sed *a* Oppianus in saxosis degere docuit. nec piscatorum experientia abludit. Sola carne *b vescitur* cancris inprimis, & dum per impetum pisces insectatur, sæpe in os ventriculus † procidit. *Sexus* discrimen *c* ambiguum in eis. Omnes enim vuluas habere traduntur. & omnes ouis capiũtur grauidæ. Rem se ita habere, ex plurimarum sectione Rondeletius didicit, inusitatumque hunc conceptum plurimæ horum piscium fœcunditati adscribendum retur. Mare oua perficit, & vice maris fungitur. DE CANADELLA, (sic Martegue stagni accolis vocatur) sic Bellonius. Ligustico mari cognitissima Canadella elegantem ac varium habet colorem, &c.

† Arist. H. A. l. 8. c. 13.
a Oppian. Hal. l. 1. v. 124.
† Galen. de Natur. facult. l. 3.
b Aristot. H. A. l. 8. c. 2.
c Arist. H. A. l. 6. c. 13. & l. 4. c. 11. Plin. H. N. l. 9. c. 16.

ARTICVLVS IX.

De Hepato.

TAB. XIV. 13. 14.

PIscem qui Græcis à colore & magnitudine hepatis Hepatus, à colore rutilo & subobscuro λιβίας vocatur, Hermolaus *jecur marinum*, Gaza *jecorinum*, Galeni interpres *jecorarium* nominat. Diuersum ab Hepato Æliani, pisce *a* breui & oculis conniuentibus, cuius pupillæ ad cyanæum colorem accedunt, sequentia ostendent, An ille, qui ἐν τοῖς μάχοις τῆς θαλάττης, *b* habitat, quia ad natandum, quãuis magnus, segnis, circa latibula sua duntaxat volutatur, idem sit, affirmari vix potest. Descriptionẽ si spectes, Phagrum *c* Erythrinum & Hepatum pro similibus posuere veteres; sed illum rostro breuiorem, serratis dentibus, colore nigro, oculis habita totius ratione maioribus, cauda macula nigra insigni, corde trigono, eodemque quod de suprema forte parte, quam ἀυλῶν φλιβ. νευρώδα vocat Aristoteles, sumendum est, nisi de hepate potius id diei debeat, albo, felle nullo, additum: nec omissum calculos in capite gerere, solitarium esse, & paucas ventriculi *d* appendices habere. Hæ notæ an Belloniano, qui Gesnero describente. Piscis est undequaque fermè rubicundus, circa ventrem albicat. in dorso dimidia sui posteriore parte tribus maculis atris notatur, ultima caudam attingente addente Bellonio. Squammis integitur asperis. Dentes habet quã Phycidis obtusiores, qui pectinatim coeant. Calculos in capite gerit, penes lectorem sit iudicium. Aldrovãdus hunc cuius icon apponitur, ponit, & Rondeletii Hepatum, qui modernis Græcis ἀυπυξ@, verum Hepatum esse opinatur. Et sane piscis est Pagro similis, oculis maioribus, quam pro ratione corporis vt Melanurus; colore obscuro seu ex cæruleo nigrescente, pinnarum numero, situ aculeisque Pagro similis, latiore maioreque cauda, in qua maculam Melanuri instar nigram habet. Dentes ipsi non lati sed rotundi & serrati, Branchiæ vtrique quaternæ, ventriculus cũ appendicibus quatuor magnus. Intestina tenuia, *hepar* album sine felle, *cor* angulatum, in cerebro lapides duo. Verbo, optime cum illo quem ex veteribus descripsimus cõgruit. *Moribus* videtur esse insulsis, & parum ad vindictam pronus, quod apud Athenæum facete Eubulus innuit. Carnis in medio duræ & mollis esse, apud *e* Galenum legimus. Frixi & pauco sale aspersi in cibo sunt suauissimi. Hepar tritum & emplastri modo impostum, omnem tumorem & podagram sanare mentitur Kiranides.

a Ælian. H. A. l. 15. c. 17.
b Ælian. H. A. l. 9. c. 38
c Athen. l. 3. & l. 7.
d Aristot. H. A. l. 2. c. 17.
e Galen. l. 3. de Alim. facult.

ARTICVLVS X.

De Melanuro, & Alpheste.

TAB. XIV. 15. 16. MELANVRVS à nigredine caudæ quasi Nigricaudam voces, ita dicitur. falsò *oculatum* Gaza appellavit, quia tanquam diversi pisces à Plinio ponuntur. An Plauti Ophtamiam rectè dixeris, quod Rondeletius fecit, iudicio Tuo relinquo. μελανόχειμον & πολύχειμον *a* Athenæus dixit, quod nigræ lineæ latera eius pingant. Hicesius Sargo similem seu corporis figuram, seu nigram caudæ notam spectes, fecit: sed hæc & in sparo, qui ὀρρομήνιος, invenitur. Palmi magnitudinem aliquando superat, nec amplius quam vnam vel sesquilibram pendit. *Squammis* tegitur, latis, nec facile decidius. Os habet parvum, dentibus parvis minutum. *Oculos* secundum corporis proportionem maximos ex cæruleo nigrescentes, pinnarum numero, situ, & figura, branchiis, & cauda cũ Aurata convenit, hæc latam ac nigerrimam notam habet, latera lineis nigricantibus à branchiis ad caudam deductis pinguntur. Ventre est subalbido: dorso ex cæruleo nigricante. Quantum ad *interranea Hepar* habet magnum, ex quo fellis folliculus pendet. Ventriculum medium, Cor angulatum, in ventre *vesicam* aere plenam, crassam, & densam. Quẽ Aldrovandus depinxit, & cuius hic Iconem damus, totus ex cæruleo amethistinoque nigricat, præter squammatum extremitates & extimum oculorum circulum, caudæq; initium, quæ auro resplendent, pinnæ nigricant. Uropygium supinum candicat, pronum intense violaceũ, & velut nigram maculam constituit. *Vescitur*, prope littora in arenosis locis *b* algæ. Ideo vix vere saxatilis dicitur. Ælianus *c* varias incolere sedes tradit. Bellonius in Oceano Gallico perrarum, in Mediterraneo frequentissimum. Iovius Romæ tanto videri, sæpe Neapoli prodidere. Tempestate fervente *d* cibis quos è saxis eruunt vivunt, & abiectissima quoque, quæ alii pisces nisi vrgente fame non attingerent, sectantur; sereno mari in solo sabulo pabulum inquirunt, imo quia vagabundi pisces sunt, non vno solo pabulo contentos esse verisimile est. Sane in *e* Stabiana Campaniæ ad Herculis petram Melanuri in mate panem abiectum rapiunt. Timidissimos esse piscatores testantur, *f* hinc ἀδεής *g* Oppiano. Neque nassa capiuntur, nec ad eum accedunt. Mari quieto, in ima eius sede ad petras & algas quiescunt, quocunque tandem tegumẽto prorecti, fluctuante, cæteris ob impetum descendentibus, ad petras adnatant, & spumam ad sui tutelam tum sufficere, ac si natura edocuisser, nec tẽtari iratum à piscatoribus mare, arbitrantur. Hepate tamen caprillo, & massa ex pane & caseo facta capi, Tarentino & *h* Oppiano debemus.

a Athen. l. 7.
b Columella R.R. l. 16.
c Ælian. H.A. l. 2. c. 17.
d Ælian. H.A. l. 1. c. 41.
e Plin. H. N. l. 32. c. 2.
f Ælian. H.A. l. 1. c.
g Oppian. Hal. l. 1. v. 98.
h Oppian. Haleut. l. 3. v. 459.

Laudatur in cibo à Xenocrate, cui Hicesius *i* accedit: à Matrone Parodo reijcitur, illi fotte si alga viscatur, huic si cœno & sordidis maris excrementis.

i Athen. l. 7. Dipn.

TAB. XV. 1. 2. 3. ALPHESTES piscis ab inveniendo, nescio quare dictus, *Cynadus* quoque quasi præpostеræ libidinis studiosus (fama est *k* semper binos capi, & alterum alteri ad caudam comitem videri) vocatur.

k Athen. l. 7.

In *Descriptione* variatur ab authoribus si calorem fecteris. Veteres omnino cerei coloris, purpurascentes tamen, quibusdam in partibus faciunt. *Plinius* solos piscium luteos esse testatur. Apud *Rondoletium* & *Bellonium corpore* est Pagro strictiore, *figura* Mœnis similis, pedali magnitudine, *dentibus* ferratis caninis similibus, *dorso* purpureo, cæteris partibus luteis, squammis in gyrum crenatis, multa scabritie horrentibus. A cervice ad caudam spinas tenui membrana connexas, vnde μονάκανθος habet.

Plin. H. N. l. 32. c. 11.

Aldrovandus Cinædum totum fete Pagri modo rubentem, & aureis, argenteisque maculis exiguis, rotun-

dis respersum, quam Illyrici Sebenicenses Cagnizam quasi Catullienté vocant, profert: dat tamen & *alium* tergore amethistino, lateribus ferè cæruleis, ventre candicante punctis cæruleis notato, pinnis tergoris & tetro anum viridentibus, illa etiam maculis rotundis viridibus insignita. Cæteræ pinnæ & cauda ex aureo rubescunt.

Rondeletij Cinædo similis est ille qui Venetis *Brasavola*, Lusitanis *Salmoneta* vocatur. Rufus est toto corpore, cauda lutea maculis fuscis distincta, extremitate æquali non arcuata. *Maculæ* nigræ ad pinnarũ, quæ luteæ sunt, iuxta branchias initia habentur. *Linea* ruffa à branchiis ad caudam tendit, punctis intercepta nigris. De natura Alphestis nihil planè occurrit, Rondeletius carne & substantia eadem cum saxatilibus esse dicit, tenera nimirum molli, & minime glutinosa.

ARTICVLVS XI.

De Coracino.

TAB. XV. 4. 5. 6.

† Auson. Epist. 4.

a Oppian. Halieut. l. 1. v. 139.

b Athen. Dipn. l. 7.

CORacinus, Gazæ, *Corvulus* & *Gracculus*, Salviano *Corvinus*, Ausonio † *Corvus*, Tarentino forte κορακινὰς, seu à colore nigro, vt Oppiano *a* placet, qui apud Vitruvium Coracinus; seu quod τὰς κόρας κινεῖ, quod pupillas moveat, vt Athenæo *b* visum est, nomen sortitus videtur, nisi forte illud amnico, hoc marino magis conveniat. An idem σαπέρδης, πλατιστακὸς, Nili accolis πέλτη, Alexandrinis ἡμίνηρος, quod Rondeletius voluit, dictus sit; an vero, quod Aldrovando probatur, Saperdæ nomen Coracino amnico Platistaci eidem profectę ætatis, Peltæ & Hemineri, Nilotico duntaxat sit proprium, in dubio relinquo. μῦθοι, non esse Dorionis apud Athenæum verba ostendunt.

c Oppian. d. l.

d Arist. H. A. l. 5. c. 9.

e Plin. H. N. l. 32. c. 5.

f Athen. l. 8.

g Strabo. Geogr. l. 17.

In eo ponitur à Rondeletio censu, qui mare simul & flumina frequentant: quod & apud *e* Plinium, *f* Athenæum, & *g* Strabonem inveniri credit, sed quia saxatilem esse ab *c* Oppiano & Aristotele proditum, & excitatis authoribus Coracinum dũtaxar in Nilo esse; quin quod apud Pliniũ legitur, Nilo peculiares, colligitur; nec vllum piscem ex mari in Nilum ascendere propter Crocodilorum merum, præter Mugilem, Alosam, & Delphinum Strabo affirmat, duo potius Coracini vt Percæ genera dari credendum est, quam easdem anni & mari communes. Et sane multos in Mæotide palude degere & Dorione: plurimos in lacu nõ procul Oceano è monte inferioris Mauritaniæ originem trahente stagnante, quam Nilidem vocant, ac Nili ortum credunt, ex Plinio discimus.

Quis *veterum* genuinus Coracinus sit, haud tuto affirmari potest. Speusippus Melanuro similem, dixit. Aristophanes ob alarum nigrediné μελανόπτερυγον, Numenius ob varietatem linearum αἰόλην vocavit, A *recentioribus* quoque diversimode describitur. Bellonius pro eo piscem mari & fluminibus communem ex Glaucorum genere, *Pesce Scarpa* Comensibus nominatum, obtrusit. Rondeletius suum ita describit. Coracinus piscis est marinus &c. Salvianus duplicem dedit. *Prior* qui Romæ simpliciter Corvo & Corvetto dicitur, rostrum habet breve & retusum. Os &c. *Alter*, qui Corvo de Forriera Romæ, Niger, iure merito, vt prior albus, quia multo minus nigricat, censendus est. *Rostro, ore, Capite, oculis, pinnis, cauda*, totius corporis figura, & interaneis omnibus cum priore cõvenit; in eo discrepat, quod totus fere nigricet, aculeum, cui ani pinna inhæret, maiorem & validiorem habet. Pedalem magnitudinem nunquam superat, & saporis suavitate, carnisque teneritudine inferior est. *Gesnerus* Corvulum colore rubro depinxit.

Inter *h* gregales ponuntur Coracini: hyeme *i latent*, nec nisi statis diebus, iisque semper capiuntur, quod & Rondeletius affirmat. Nunquam messe Tritici *pariunt*, sed autumno fœtificant inter algas; longo temporis spa-

h Aristot. H. A. l. 9. c. 2.

i Aristot. H. A. l. 8. c. 15.

ris ſpacio vterum fetunt, & inter mi-*k Ariſt. H. A. l.8.c.10* nora *k* genera piſcium celerrimo incremento perficiuntur. Anno ſqual-*† Ariſt. H. A. l.8.c.19.* lente melius valere, quia per ſiccita-*Pallad. R. R. l.4. Tit. 10.* tem tepor accidit, ab † Ariſtot. proditum eſt.

An adverſus arborum formicas *† Ariſt. H. A. l.8.c.vlt.* polleant, quod ex *Palladio Cælius l Rhodiginus*, *l Rhodigin. Antiq. Lect. l.12.* qui pro Coracina pice, Coracinum piſcem legi debere ait, affirmat, ignoro. Rondeletium certe experimētum fefellit, ſed & huic, veto veterum Coracino fidem non tentaſſe, obiicitur. Meliores ſunt cū vterū † gerunt. Nilotici marinis, e-*m Athen. l.7. Dipnoſ.* lixis aſſi, præferuntur. *m* Hiceſius, parum alere, facile excerni, ſucci eſſe mediocriter boni, dixit.

Vſum in Medicina quod ſpectat, lapides in capite repertos calculos cōminuere, vel pituitam ex qua calculi gignantur exſiccando vel pondere ſeu pellendo, idque ſibi experientia cognitum, reliquit Rondeletius.

N. Corvuli iconem refert Tab. 2.

ARTICVLVS XII.

De Exocæto ſeu Adonide.

Tab. XV. 7.8. Athen. Dipn. l.8. EXOCAETVM, qui *Adonis & Cirrhis*, fortè & κίῤῥα, & κίῤῥυλος aliis, inter ſaxatiles eſſe Athenæus teſtatur. Squammoſus ſit an lævis dubium. Nomen ab eo invenit, quod in littore ſeu ſicco dormiat. Subruffum eſſe, corpore tereti, littoralis & puſilli Ceſtrei magnitudine, cui digitorum octo longitudo maxima eſt, piſciculo Hirco, (Mœnam marem, quo tēpore dat operam ſoboli hunc putat Caſaubonus) præter nigram ſub alvo maculam quam Hirci barbam vo-*a Athen. Dipn. l.1.* cant, ſimillimum facit Athenæus, *a* inque eodem à branchiis in vtraque corporis parte lineam albam vno continuo tractu ad caudam vſq; duci addit. Rondeletius ſequentem Iconem pro Adonide poſuit. Piſcis vero eſt ſemipedali magnitudine, forma tereti ὑπόπυῤῥος ſecundum Athenæum, ſecundum Oppianum ξανθὸς, ſeu colore aureo, partibus quibuſdam vireſcente, magis rubeſcente aliis. *Corpore* Mœnis iam fœtis aut Gobionibus ſimilis *Branchias* habet parvas, à branchiis ad caudam lineam candidam continuam.

Miratur eum Arcadia, tamen & in littore Monſpelium ſtertentem, ſæpiſſimè vidit Rondeletius. Quod vero Exocœtum circa Clitorium vocalem & ſine branchiis tradit *b* Pli-*b Plin. H. N. l.9.c.19* nius, impoſſibile videtur, & habere oſtendimus. Nec quicquam de iſtis *c* Pauſanius de vocalibus in Arcadia *c Pauſan. in Arcad.* creditis duntaxat agit, & diverſus ab Exocæto marino fluvialis ποίκιλος. Diutinæ in ſicco *vitæ*; quod magna aeris copia aqua ſuffocari poſſit, ob rimæ branchiarum anguſtiam non trahatur, cauſa, *d* Rondeletio. Pro-*d Rondelet. l.4. de piſcibus marinis c. 9.* pter eandem & Anguillas diutiſſimè etiam ſub terra vivere, credit: ſed, quia in aqua, quæ frigidius elemen-*Plin. H. N. e l.9.c.19.* tum, ſueti vivere piſces; & anguillæ ſine ea ſenis diebus *e* Aquilone ſpirante, qui frigidior ventus eſt, Auſtro paucioribus; reliqui diutius verno quam æſtivo tempore vivunt; difficulter, nimia aeris frigidi attractione extra aquas lædi poſſe piſces, perſuadere poterit. *Vide e Scaligerum.* *e Scalig. Ex. 273.*

ARTICVLVS XIII.

De Sciæna ſive Vmbra, & Glauco Bellonii.

PIſcis qui Græcis vulgò σκίαινα, Xe-*Tab. XV. 9.* nocrati σκιὰς, σκιαδὶς & σκιαδεὺς. Græcis modernis σκιός, nonnullis μυλοκόπος, is alicubi *Ovis marinus*, communiter Latinis *Vmbrina & Vmbra*, ſeu à colore nigreſcente, quam vmbroſum Iſidorus, luteum Ovidius vocat; ſeu à lineis quibuſdam obliquis à dorſo deſcendentibus aureis & ob-*Aldrov. de Piſcib. l.1. c.17.* ſcuris, quæ aliarum apparent vmbræ; ſeu quod dum movetur adumbrantem quendam oculis colorem Iridis in motem rutilet; ſeu à proverbiali ioco, quo σκιαὶ dicebantur, qui non vocati ad convivium veniebāt, quaſi multi convivas ſecuti eſſent, cum de hoc piſce edendum erat, dicitur.

G 2 Piſcis

Piscis est cetaceus, LX. plærumque librarum, quatuor plus minus cubitos longus. *Squamma* eius veluti obliquæ apparent, in Oceano nigriores & quasi opacæ; in Mediterraneo argentei, aurei, atque interdum ab his varii coloris, iridem dum piscis agitur imitantur, quod Bellonius prodidit. Rondeletius ei lineas obliquas quasdam aureas, manifestas, alias aliarum veluti vmbras attribuit. Aldrovando fere vnicolor est, tota videlicet ferruginea, in dorso, supremo capite, pinnis, & cauda obscurioris coloris; in ventre, lateribus, & branchiarum ossibus dilutioris, quia ad amethistinum inclinat. Salviano, dum parva est argentea ferè tota apparet: maior facta, ventre argenteo, dorso verò & lateribus sublividentibus ac veluti opacis conspicitur. *Caput* ex descriptione Salviani habet magnũ: in dorso duas *pinnas*, quarum prior octonis aculeis, nullis altera munitur, ad branchias, quas quaternas utrinque habet, vna vtrinque enascitur; duæque aliæ in ventre conspiciuntur, imo ab ano vna alia hæret. Coracino tam similis est, vt ichtyopolæ vnum pro alio substituant, magnitudine differunt. Sed & pro Glauco supponitur, in eo diversus, quod *dentes* in oris ambitu raros, firmos, acutos, prominentes, terretes, caninis longiores, & graciliores, quæ habeat; (negant habere Aldrovandus & Rondelerius) quorum superiores inferioribus maiores, sic maxillæ inhærent, vt ipsius pars esse videantur. De *Verruca* sub mento cõtroversum: affirmant quidam habere, negant alii. *Caudam* in angulos veluti desinentem gerit, vt Scari & Iulides. *Calculos* in capite habet prægrandes, quorum Aristoteles & Plinius meminere; *ventriculum* magnũ & carnosum; *intestina* mediocria & pinguia; *iecur* pallidum, ex quo fellis vesica pendet. Lienem subatrum.

Arist. H. A. l. 8. c. 19.: Plin. H. N. l. 9. c. 16.

Marinum piscem omnes fatentur, sed de *loco* non conveniunt. Arenosos gurgites melius eas pascere, Columella prodidit. Oppianus petræã cognominat, & saxa herbosa incolere asserit, hisce & Galenus accedit.

Columel. R. R. l. 8. c. 16.

Quia perraro plures capiuntur, *solivaga* potius quam gregalis esse creditur. *Carnivora* & agilis, & propter lapides in capite frigoris impatiens. Dum caput recondidere, latere se totas Struthionum & Phasianorum instar, putant. Oppiani id fide asseritur. Cibos quod spectat. Inter nobiles ab Ennio, Epicharmo, & Numenio pisces numeratur. Romæ inter sapidissimos, canicularum inprimis tempore censetur, & pari tum cum Siluris precio venundari solet. Capita Triumviris rei Romanæ conservatoribus dono dantur, de quo faceta est apud Iovium de Fanusio historia. Apud Pictones ex aceto & cæpis minutim concisis editur. Salvianus cum læucophago comestam, caryophillis transfixam, ac verrubus assatam laudat. Archestratus gulæ suo tempore procerum princeps, nobilem capitis conditúram multis carminibus expressit. De *Carnis* salubritate non conveniunt Authores. Galenus Philotimum quod eas mollis carnis piscibus adnumerarit, reprehendit. Xenocrates bonum ex eo nec admodum copiosum succum generari, & saporis esse iucundi scribit.

Oppian. Halieut. l. 4.

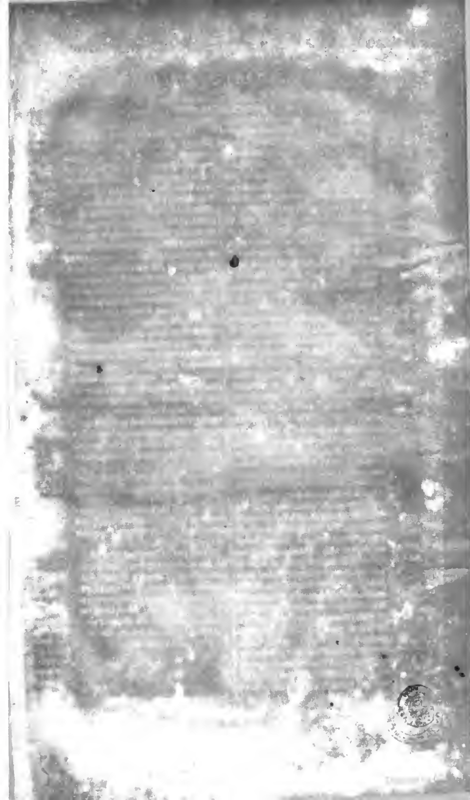
Galen. l. 3. de Alim.

Invenit & in *Medicina* usum. *Interranea & squamma* combustæ, pannos teste Plinio discutiunt. *Lapides* argento inclusi tanquam colicæ amuletum gestantur. Non emptos, sed donò datos gestati debere, nugacis vulgi delirium est.

Plin. H. N. l. 32. c. 11.

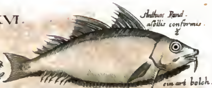
GLAVCVS Bellonii pelagius est piscis, ex eorum qui plures patinas implent numero, Lutetiæ invisus, Genuensibus frequens, apud quas *Fegarus*, vt apud Venetos Corbetus, quasi Corvulus dicitur. Massiliensibus & Romanis nullo alio quam *Vmbrina* nomine venit. Ita de eo Bellonius. TAB. XV. 10.

* *

Tab. XVI.

Anthias Rondeleti rond Kopff
1

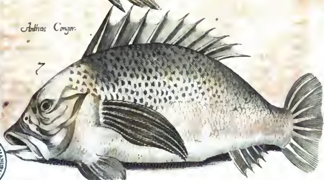

Anthias Rond. asellis conformis.
2
ein art bolch.

Anthias tertius.
5

Anthias prior.
3

4
Anthias secundus.

Anthias quartus.
meertrostel.
6

Anthias Conger.
7

Alphestes Cinædus. Steinfisch.

Cinædus Alphestes

Coracinus. Meer Rapp Seerapp

Cinædus alius

Coracinus niger. Schwarzer Meer Rapp.

Coracinus. minor.

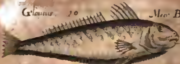
Ammocætus. Exocœtus Sandaal. Ammodites.

Adonis Exocœtus Bellonij alaudis adnumerandus.

Glaucus. Meer Bleuling

Umbra. Meer Schatten

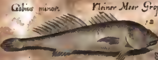
Gobius major. Gesn. Paganellus. Grosser Meer Gropp

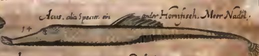
acus. Hornfisch Meernadel.

Gobius minor. Kleiner Meer Gropp.

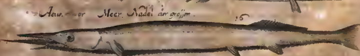

Acus, alia species. ein ander Hornfisch. Meer Nadel.

Acus minor. Kleiner Hornfisch.

Acus maior Meer Nadel der grossen.

Acus alia Meer Nadel ein ander art.

ARTICULUS XIV.

De Anthiis.

TAB. XV. f.2.4.5.6.7.

ANthiarum nomen omnibus piscibus latis imposuit Bellonius, sed malè : nec idoneum testem habet; nec omnes lati tam pulchri, ut vel Anthiæ, vel Callichtydes, vel Callionymi dici possint. Ex squammosarum esse genere, dubium; à corporis floriditate nomen apud Græcos accepisse, certum. Αὐλωπίαν eundem ipse Aristoteles facit. Athenæo κάλλιχθυς & καλλιώνυμος dicitur, ἔλλοπα vocavere quidam, quo nomine & ille cui squammæ contra aliorum pisciū morem ad os versus tribuuntur, insignitur : *sacrum* alii seu quod magnus sit, ut morbum comitialem, qui magnus est sacrum dicimus : seu quod quo loco Anthias est, ibi nullam bestiam esse confessum sit, vocant. Hicesius λύκον dici tradit, quod malè in λύκον Rondeletius vertit. Hesychius enim ἰχθὺν ποιὸν λύκον appellari asserit. Quatuor ipsorum genera ab Oppiano ponuntur.

Oppian. Halieut. l.1.v.254.

Ξανθοὶ ἀργεννοί τε, τὸ δὲ τρίτον αἵματι κελαινοί.
Ἄλλους δ' εὐώπούς τε, καὶ αὐλωπούς καλέουσιν.

Sunt flava & nivea, sunt atro sanguine fusca
Euops atq; Auceps alios hoc nomine dicunt.

Totidem & Rondeletius posuit; quorum vix aliquis, cum omnes dentati sunt, Anthiæ verò Oppiano edentuli, probatur. *Prior* totus corpore & pinnis rubens, Pagri aut Cinædi modo, ad imberbes Mullos referri potest. *Alter* Aselli species est: quod neq; salitus, neque vento siccatus, servari potest, vel calidiori in Gallia cœlo, vel occultæ qualitati adscribendum est. *Tertium* ad Turdos pertinere stellulę, quas in pinna ad anum gerit, & corporis forma testantur. Oculos habet magnos, rotundos, purpureos, & rubros. Podicem magnum è quo *intestinum* rubro viridiq; distinctum excidit. Pro *quarto*, (huius generis Oppianus εὐώπούς καὶ αὐλωπούς vocat, idest ἰσοφθάλμους & θηρευτικοὺς τῆς ὀφθαλμοὺς, ut Scholiastes meus exponit, Ælianus cetacei generis & ore robusto facit,) squammosus & latus piscis, quem ex eo, quod supercilia oculos ambiant, Aulopiam esse colligas, ponitur. *Aldrovandus* quatuor quoque Anthiarum nomine diversis locis sibi missos ponit, sed pro iis non obtrudit. *Primi* venter totus argenteis squammis resplendet : lateribus aureæ intermiscentur. In dorso, quod fuliginosum, unica tantum pinna duodecim armata aculeis visitur, ventris pinnæ ad castaneum vergunt. Branchiarum opercula ex aureo & violaceo variant. Labrum inferius tum intus, tum foris ex flavo virescit, quod peculiaris notæ loco esse potest. *Alter* toto dorso pinnis duabus dorsi & quæ retro anum est, viret. Vertice capitis aterrimo, cervice & labro inferiore interna parte purpurascentibus. Ossibus branchiarum auro resplendentibus, ventre toto argenteo purpura permixto. *Tertius* ram amplis violaceis toto corpore variegatur, ut violaceus quasi totus videatur. Pinnarum numero cum superioribus convenit, quæ ad branchias, vergunt ad violaceum, & in extremo roseæ sunt. Iris oculorum & mentum roseo sanguineove colore, specificam & ob quam solam dignosci potest notam, in eo constituunt. *Quarto* inusitata est oculorum ac præsertim pupillæ magnitudo & pulchritudo : iridem ex aureo roseoque permixtam habet. In capite retro oculos, cervice, & ad branchias, amethistin, o aureo, argenteo, cæruleoque variat. Labrum superius habet viride, inferius cæruleum : *linguam* maximam candicantem. Ventrem primum viridem, dein argento & auro ad podicem usque splendentem, ad caudam usque roseum & sanguineum. *Locus* Anthiis in saxis, quæ tamen aliquando, cum ἀδηφάγος εἶργος ἐλαύνει, deserunt. Ἀνάγκη δήπου τὸν χῶρον ἄθηρον εἶναι, † locum absque bellicis esse ubi habitant : quod fortè inter φύσεως ἀπόρρητα reputandum est. Unde facit,

Ælian. H.A l.13.c.17.

Aldrovand. de Piscibus l.1.c.19.

† Ælian. Hist. Animal. l.8. c.28.

sacri, ut superius dictum dicuntur.
Plin. H.N. l.9.c.59. *Cum unum hamo teneri vident, lineam secare asperitate dorsi fortè, traduntur, eo qui tenetur extendente, ut secari possit.* Capti οἰκτρὸν εἰσὶ θεάματα, καὶ ἀποθνήσκοντες ἑαυτοὺς ἐοίκασιν θρηνεῖν καὶ τρόπον τινὰ ἱκετεύειν.
Ælian. H. A. l.12.c. 47. *miserabile præbent spectaculum & mortem suam lugere, & quodammodo supplicare videntur.*

De ipsorum capiendi modo ita Plinius. *De Anthia pisce sileri convenit, quæ plerosque adverso credidisse. Chelidonias insulas diximus Asiæ scopuli maris ante promontorium sitas, ibi frequens hic piscis & celeriter, &c*: Censentur ab Eustathio inter eos pisces, qui ἀντεωπόφαγοι, quod ob magnitudinem sumptuum, ganeorum opes exhauriant: sed & θεῖοι Dii, quod preciosissimi sint, vocantur. Carnis est solidiusculæ. Unde χονδρώδης apud Athenæum (malè χενδώδης) dicitur.

Fel cum melle inunctum, exanthemata, tubera, scrophulas, & dothienas sanat. Lapides capitis ad collum ligati, *Cephalalgiam* domant.

ARTICULUS XV.

De Gobiis squammosis saxatilibus.

TAB. XV. n. 12. Gobiorum historiam loci & tegumenti differentia intricatam faciunt. Nobis de squammosis saxatilibus hæres est, eisdemque littorales adjiciemus, ne de iis pluribus in locis agere cogamur. Græcis dicitur κωβιός, Numenio apud Athenæum κῶθος, quem per κωβιὸν Phavorinus explicat;
Athenæus Dipnos. l.7. Latinis *Gobius*, *Gobio*, *Govius*, ut apud
Tzetzes Variar. Ælian. H. A. l. 17. c. 6. Ovidium, & *Cobio* ut apud Plinium legitur. Parvi sunt tam illi, qui in mari, quam qui in aquis. Tzetzes tricubitales fama accepit, quod fortè de illis, qui in rubro mari, prout ab Æliano proditum, sumendum est. Bellonius ex saxatilibus *album* quendam facit, quem Græci χλωρὸν & καυλίνον, Rondeletius flavescentem seu pallidum vocat. Est is palmi longitudine, toto corpore rotundo, non composito & spisso, *squamis* rotundis tecto, colore vario. Nigris maculis conspergitur, oculis sursum potius quam deorsum spectantibus. Ad branchias *pinnas* duas habet, in ventre non duas cæterorum more, sed unicam non divisam, quâ notâ Gobii maximè à reliquis piscibus internoscuntur; à podice aliam, in dorso non unicam velut alii saxatiles, sed duas, prior minor est, altera ad caudam usque extenditur. Dentes ei parvi, os magnum, ventriculus, cum multis appendicibus capax. Aristoteles complures supernè circa eum exire scribit. Hepar ipsi album non sine errore tribuit Hicesius. Qui Aldrovando Venetiis missus est, pinnas habebat in tergore binas coniunctas, quarum prior aculeis vigebat, altera levis erat, binas item in pectore, totidemque ab ano omnes nigras. Caudam & superiorem partem corporis nigra. Ventrem candicantem. Aristotel. H.A.l.2. l.2.c.ult.

Ex *littoralibus* duplices apud Authores invenio. *Albos & nigros.*

Illos Rondeletius ita vocat, non quòd tam candidi sint, ut cum aliorum piscium candore contendere possint, sed quod candore cæteros Gobios superent.

Nigros ita Bellonius describit. Eminentes ac turgentes supra caput *oculos* gerunt. Cornea tunica alba, & ut serpentibus dura obductos, adversus aquarum impetum, & ut sursum facilius ut Uranoscopus cernant. Vix excedunt duorum pollicum crassitiem aut palmi longitudinem. Rarò enim pedales & brachiales evadunt. Et si autem lubrici sunt, tamen *squammis* integuntur hirtis, *pinnamque* habent unam in tergore continuam mollem & sine aculeis. Pinnas utrinque quatuor latas atq; obtusas, ac præter has sub ventre etiam duas; sed ea, quæ caudam constituit, rotunda est. *Dentes* exerunt parvos, tenues, & subrubros. *Corpus* teres est, paucis spinis refertum, *Color* varius. Etenim qui Gobiones circa algam versantur ad viridem inclinant, alii ad cinereum accedunt, nonnulli albicant, alii ex fulvo in nigrum degenerant. Omnes grandiores sunt capite & lata cervice. At

quod

quod ad internas eius piscis partes attinet: peritonæum Gobionibus foris album est, intus nigerrimum, *Hepar* dextro lateri magis incumbit, pallidum, de quo *fel* pendet veluti janthinum. *Intestina* multis circumvolutionibus inflectuntur. *Stomachus* est oblongus, pylorus multis apophysibus præditus vulva undecunque ovis referta.

Facit & Rondeletius Nigri mentionem, quia Venetis Go, à Gallis Boulerot nuncupatur. Digiti is est magnitudine & crassitie, corpore rotundo ferè, non compresso, loco binarum pinnarum, quæ cæteris sunt in ventre, unicam habet nigram, barbam inquit diceres; & exinde Athenæi τράγον seu hircum, cui Exocætum confert, esse judicat. Vivit in littoribus & stagnis marinis. *Athen. Dipnos. l.8.*

De *Loco* proprio ambigitur. Ovidio littorales sunt, Diocli saxatiles, cui Synesius accedit, dum circa Africæ quoddam littus, loco petroso capi scribit. Aristoteles in fluviis quoque pinguescere ait. A Theophrasto proditur in Ponto regione apprehendi in glacie Piscium maximè Gobiones, non nisi patinarum calore vitalem motum fatentes; quod fortè de lacustribus vel fluviatilibus sumendum erit. Oppiano ψαμάθοισι καὶ πέτρῃσι gaudet. Pariunt juxta littora, suaque ova latiuscula & arenida, ut Aristoteles prodidit, lapidum amplexibus mandant. *Aristot. H. A. l.8 c.19. Theophr. l. de pisc.ib.in sicco. Oppian. l.2 Halieut. v.457.*

Ab Æliano inter illos ponitur, qui ἐναποσκήπτουσι τὸν ἰὸν ἀδήκται. *Venenum pungendo immittunt*, annumerantur; Oppianus quoque κέντρα ἀδήκεντα, *aculeos lethales* ipsis tribuit, quod nec cum Ovidio, cui, *spina nocivis non gobius ulla*; nec cum Martiale, *cui in terris Venetis, principium mensæ gobius esse solet*, congruit. Et sanè invenit, & in *cibis* usum, etsi Iuvenali vilissimus videatur Alexandrides in Cotyis Thracum Regis convivio eos nominat. Antiphanes laudat, Phalericos inprimis. Archephonti parasito, qui in Ægyptum ex Attica, à Ptolomæo Rege ad cœnam invitatus, navigavit, Gobiorum frusta tria non fine stupore convivis omnibus visa, apposita sunt. Iovius enim persuavem, & pingui teneritudine delicatum facit. Galenus ad voluptatem, digestionem, & probum succum gignendum præstantissimum, ait. Mnesitheo εὐχυλοι sunt & τρόφιμοι, Hicesio facile excernuntur, & non multum nutriunt, flavescentium substantia rarior & magis putredinis expers. Apud Hippocratem parem in alimonia cum Dracone, Callionimo & Cuculo vim obtinet. Assus & sine sale mansus, nimia egerendi desideria sedat, si Kiranidi credendum, illitum, canum rabidorum, serpentiumque morsibus prodesse Dioscorides prodidit. Dorycinii vim, crudum, tostum, elixum infringere, apud Nicandri scholiasten legimus. *Martialis in Xeniis. Athen. l.7. Galen. l.2. de Aliment. Hippocr. l. de intern. affect.*

ARTICVLVS XVI.

De Sphyræna sive Sudi.

SPHYRÆNA, cuius præter Ovidium nullum alium meminisse, perperam scribit Plinius; nam inter Græcos Aristoteles, ex Latinis M. Varro meminere; Atticis κέστρα, ut Athenæus affirmat, (significat hoc, ut & σφῦρα stimulum aut stylum; item teli genus bello Persico inventum) Latinis *Sudis*, ut apud Plinium videmus, Gazæ *Malleolus*, sed malè, Romanis *Lucius marinus* vocatur, sunt qui pro Oxyrincho, quia acuminato est rostro, sumunt. *TAB. XVIII. 1. Athen. Dipnos. l.7. Plin. H.N. l.9.c.2.*

Duas ipsarum posuit *species* Rondeletius ex Oppiano, sed tam dissimiles, ut an ex eodem sint genere dubitari possit. *Prior* enim squamosam à capite ad caudam lineam habet, *altera* squamis omninò destituitur. Totidem & Bellonius innuit, quarum *una* Trachurum colore refert, atque eodem modo sub ventre albicat. *Altera* senescens Mormyri laterales picturas colore assequitur. Quaternæ vix libram pondent, ut optimè Plinius magnitudine inter amplissimos rarum scripserit: visi tamen aliquando bilibres, Colore Asellum æmulatur. *Rostro* est foris cœlato, in extremo cuneato, nigro. *Ore* valdè rescis- *Plin. H.N. l.32.c.11.*

resciſſo. *Maxilla* ſuperior quæ obtuſa & brevior, cum inferiore, quæ acuta & longior ita coit, ut vix oris roſtive sciſſuram ullam diceres. *Dentes* utrinque habet, in ſuperiore maiores, in inferiore minores. In ipſo oris hiatu unus eſt, cæterorum longiſſimus & acutiſſimus, qui ore clauſo in foramen anterioris ac membranaceæ partis ita ſuſcipitur, ut extrinſecus etiam paululum emineat. *Lingua* ſcabra eſt, denticuliſque aſpera. *Linea*, quæ à branchiis ad caudam uſq; per latus deducitur, & initio flaveſcit cum dorſo, ſquammis parvulis & duriuſculis, mira arte conrecta eſt. De numero *pinnarum* Authores non conveniunt.

Aldrovandi Sphyræna per dorſum nigricat, cætera ad amethiſtinum vergunt, & eiuſdem coloris maculis interſtinguuntur. *Linea* flaveſcit, rubertimis infra ſupraque punctis exiguis notata. *Caput* cæruleum. Oculi & pinnæ palleſcunt. *Cor* oblongum eſt, ſub quadam veſicula alba incluſum. *Pylorus* à ſtomacho conſurgit tam multiplici *apophyſium* ſeu cœcorum cæſarie intertextus, ut penitus ſtomachum contegant; nec à quoquam numerari poſſint. *Fel* ab hepatis loco dextro latere in folle oblongo dependet. *Follem* ei natura vento plenum oblongum, anteriore parte bifidum, utrinque in acutum excuntem donavit, ne ad imum ſideret. Spina dorſi raris vertebris coagmentatur.

Aldrovand. de Piſcib. l.1.c.21.

De *loco* non eſt quod multa dicamus. Ælianus dum pelagias dicit, Smyrænas potius innuere videtur. Expreſsè enim ex quo ille de piſcibus ferè omnia ἐν πέτρῃσι καὶ ἐν ψαμάθοισι νίμονται. Gregatim degere & Ariſtoteles teſtatur, & piſcatores comptobant. Captis an ὀλισθηροῖσι μελέεσσι διεξυπίπτειν *lubricis excidere membris*, quod ex Oppiano Ælianus prodidit, an competat, ex ſuperioribus colligi poteſt. Non falletur, qui pro Sphyrænas Smyrænas legerit.

Oppian. Halieut. l.1 v. 168. Ariſtot. H. A. l.9.c.2. Oppian. Halieut. l.3 v.120. Ælian. H. A. l.1.c.31.

Quantum ad *uſum* Romæ ceu plebeius negligitur, nec peculiarem habet conditurae modum. Hiceſius apud Athenæum τροφιμωτέρας congris eſſe, ἀπειθεῖς δὲ τὴν γεῦσιν καὶ ἀστόμους, εὐχυλίας δὲ μέσους guſtui ingratos, ori inſuaves, ſuccum mediocriter laudabilem generare dicit: ſed cum congri ex cartilagineorum ſint genere, Philotimoque δυσκατεργάστοι dicantur, & Rondeletius carne eſſe candida ſuavi, quodammodo friabili, & Aſelli carnem referente, cui ſimul cum Lupo præcipuam authoritatem fuiſſe Cornelius Nepos, & Laberius Poeta tradiderint; quin Ceſtræ lumbi cum aliis lautiſſimis obſoniis ab Antiphane nominentur, vel librarios, vel Athenæum attactum ſuperius errorem commiſiſſe, veriſimile eſt.

Athen. l.7.

ARTICVLVS XVII.

De Acu.

PVNCTVM I.

De Acu Ariſtotelis.

Piſcis quem Latini Acum vocant, Græcis longitudine & tenuitate Βελόνη, Ῥαφὶς, Athenæo Ἀβλεννὴς, quaſi ſine muco, dicitur, ſunt qui βλενδὸν ut Varinus citat, & βελλὸν nuncupant. TAB. XIV. t3.

Vnam eius duntaxat *ſpeciem* Salvianus agnoſcit, Bellonius cum Rondeletio *duas*. Nos de Acu Ariſtotelis, Oppiani, & Bellonii agemus. Hinc autem Rondeletius illum piſcem eſſe credit, quem Bellonius *Typhlinen & Cæciliam marinam* ob corporis figuram, Plinii *Spondylem*, Græcorum vulgo *Herophidiam*; Maſſilienſes *Gagnolam*, quod quoties piſcantur, ſi alios piſces præcedere viderint, lucrum portendi credant, vocant. Piſcis eſt longus, cubiti longitudine, digiti craſſitudine, totus ſubflavus. *Corpus* utriuſque ſexus anguloſum, oblongum, à capite ad meatum excrementorum ſemper craſſeſcens, ſexangulum, ſed deinceps, ut tenuius efficitur, pro ſexangula quadrangulam formam induit. *Caput* habet exiguum, *Roſtrum* oblongum, durum, nec acuminatum. Extrema pars latiuſcula exſtat, rictus in altitudinem dehi-

dehiſcit, figura tubam æmulatur, in extremo tubæ veluti *foramen* conſpicitur, tam puſillum, ut tum propter ipſius parvitatem, tum propter roſtri magnitudinem anguſtiamque, ne minimus quidem piſciculus ingeri poſſit, eo veluti per fiſtulam, ex humore alimentum attrahit. *Oculi* ſunt tam exigui, ut vix milii magnitudinem æquent. *Branchiæ* utrinque quaternæ, podex in medio ferè corpore. De *pinnis* diſputatur. Salvianus cum Aldrovando unam parvam & tenuiſſimam in medio dorſo ponit. Bellonius cum Rondeletio duas in lateribus juxta branchias, eam quæ in tergo tam tenuem & exiguam, iſte addit, ut vix niſi cum vivit, aut in aquis movetur, conſpiciatur. *Interna* ſi ſpectes, habet *gulam*, qua plurimi piſces carent, ventriculum parvum, oblongum. *Hepar* pallidum, ſub quo dextra parte *fel* cæſium hordei magnitudine continetur. *Cor* vix milio maius. *Vulvam* cæterorum piſcium more bicornem, ovis ſeſami magnitudine, rotundis, rubris, transparentibus plenam. De *inteſtinis* inter Bellonium & Rondeletium non convenit. Iſte gracilia, recta, in ſpiras non contorta prodit, hic unum tantum album, recta exporrectum, multa pinguedine circumſeſſum ſcribit.

Quantum ad *Generationem*; ova ſe in diſſectarum, rima, ſeu ὑπὸ τὴν γαστέρα διαφύσει, de qua ſuperius, multa inveniſſe, & multos fœtus jam profectos, quorum maiores partes omnes perfectas habebant, & movebantur; Alii tam tenues & exigui erant, ut oculi duntaxat & roſtrum cernerentur, teſtatur Rondeletius. Emittit illa eo, & quaſi in altero ſinu fovet donec excluſerit, dilatat natura rimam, donec pepercrit: à partu vel ita coit ut coaluiſſe videatur, vel revera coaleſcit, quod & in cæciliis ſerpentibus traditur, huicque omninò tribuendum eſt, quod dehiſcenti propter multitudinem ovorum utero, adſcripſit Plinius; ex Ariſtotele, malè de eodem vertit Gaza, nec melius Ælianus deprompſit. Αἱ πολλαὶ αὐτῶν περὶ τὸ τίκτειν διαῤῥήγνυνται ὑπὸ τῶν ᾠῶν, id eſt, ut

Ariſtot. H. A. l. 6. c. 13.

Plin. H. N. l.

Ælian. H. A. l. 11. c. 13.

Scaliger vertit. *Multæ earum parturientes diſrumpuntur ab ovis.* Quid ſibi ſequentia verba velint, καὶ ὥσπερ τὰ φαλάγγια περιέχονται, καὶ περὶ τὴν βελόνην. ἐμπίπτει γὰρ περὶ αὐτὴν καὶ τις θίγῃ φεύγουσιν. *Fœtus circa parentem quaſi phalangia circumfuſi ſunt. Ita enim parit, ut ei adhæreant, ſed ſi tetigeris, fugiunt,* difficile eſt dicere. *De uſu in cibo & Medicina* dixiſſe ſufficiat, Carnis eſſe duræ ac ſiccæ eoque difficulter concoqui. Unde Hiceſio ἄχυλος boni ſucci, & combuſti cinerem in potu ad ſtillicidium urinæ à Galeno commendari.

Scaliger ad l. 6. c. 16.

Athen. Dipnoſ. l. 7.

PUNCTUM II.

De Acu Oppiani.

ACUM Oppiani ab Acu Ariſtotelis debere diſtingui, tum quod hic dentatus ſit, tum quod rima deſtituatur, oſtendit. Haud in multam magnitudinem exceſcit, ſeni vix libram pendeat. Vidit tamen & trilibrem Salvianus. *Ventre* eſt plano, candido & argenteo, reliquo corpore quodammodo ob lineam è ſquamis contextam utrinque protentam, quadrato, reliquis partibus lævibus, & ſine ſquammis. *Dorſo* cæruleo ad viride inclinante. *Roſtrum* habet acutum, tenue, longum & durum, ut ait Athenæus. *Caput* triangulare viride. Interiorem *maxillam* ſuperiore longiorem, & in mollem quandam ſubſtantiam, degenerantem. *Dentes* utrinque parvos & frequentes. *Oculos* magnos, rotundos, luteos ante quos meatus ad audiendum vel odorandum triangulari figura obſervavit Rondeletius. *Branchiæ* ſunt quaternæ duplices. *Pinnæ* ad branchias duæ parvæ; duæ aliæ ſub ventre breves, quas tutſus alia ſequitur, longè à podice ad caudam ſe extendens, è cuius regione in dorſo alia. *Cauda* brevis eſt in duas pinnulas terminata. *Podex* non admodum conſpicuus. *Rimam* illam quam Ariſtoteles Acui tribuit circa podicem huius Acus foris quidem conſpicuam eſſe, ſed intus minimè videri, Salvianus author eſt, Rondeletius diligentiſſimus omniũ

TAB. XIV. 14. 15. 16. 17.

Aldrov. de Piſcib. l. 1. c. 24.

circa Acum indagatot eius non meminit. *Partes interiores*, venrriculum, hepar, inrestina, quæ appendicibus carent, longa habet. *Hepati* vesicula fellis oblonga adhæret. *Cor* angulosum est. In arenosis, saxosisque locis *degit*. Solemne ipsis ὅτε κόλπον δικτύου ἐκφύγωσι, *quando sinum retis effugerint*, iterum reverti, & dum ira velut perciti id dentibus lacerant, in laqueos irerum impingere. Carne est dura & sicca. Frixus & omphacio vel succo mali aurantii Irrotatus edi solet; nec ingratus palato invenirur.

Oppian. Halieut. l. 3 v. 605.

Acvs Minor Bellonii *Lacertus* est, seu *Saurus Acubus similis*. Rondeletio. Piscis est marinus, pedis magnitudine, Acubus brevior & crassior. *Rostro* acutiore sed breviore & sursum recurvo. *Dentium* loco maxillas serratas habet. *Branchias* quaternas, septem etiam, ut in superiore, quem Bellonius Maiorem vocar, supernè ac infernè & in cauda propendentes *pinnulis*; his, *oculis*, & ante hos foraminibus, ventrisque squamis ac lineis, quę ventrē ferè quadratum efficiunt firmātque, Acubus est similis; carnis substanria, & posteriore corporis parre Scombris. *Intra* ventriculus est oblongus. *Intestina* longa gracilia, in gyrum convolura. *Hepar* longum rubescens: *fel* & *splen* nigricantia. Cuius Aldrovandus Iconē dedit, toto corpore subvirer, maculis ex amethistino & cæruleo mixris, in dorso inrensius, in pectore remissius varianribus. Rarus est, & in insula nomine Lissa, olim Phuna affatim capitur. Inde salitus navigiis transfertur, & maximo quæstu divenditur.

Articvlvs XVIII.

De Fabro.

Tab. XVII. 1. 2. Aldrovand. de Piscib. l. 1. c. 25.

Faber piscis, seu exinde quod omnia fabrilia instrumenta in eo reperianrur, teste Salviano, seu proprer multiformes dorsi ac ventris aculeos atque varia capitis ossa, quibus fabrilia omnia instrumenta repræsentātur; seu ab arræ fuliginis colore, quod tamen, si ex Oppiano desumptum est, Coracino potius tribui debet, ita dictus est. An χαλκεὺς sit, quod Salviano placet, dubitatur. Cum eum Gadibus principatum obrinere scribat Plinius; rotundum vel orbicularem, Athenæus faciat. Si est, utique & ζεὺς seu Jupiter dicetur, nam & hoc τοῦ χαλκέως nomen est, seu à χαλκεύς formatum; seu quod fortè, ur nunc fit, olim etiam in templi Iovis tanquam sacer suspenderetur. Quidam χριστόφορον nuncupant, an proprer maculas lArerales, digirorum Divi Christophori ur aiunt vestigia, vel quod eum quem jussu Salvatoris Div. Petrus cepit (maculæ prædictæ numismaris illius quodammodo figuram exprimere creduntur) opinentur, nescio. Romæ *Citula*, Liguribus *Rotula*, Hollandis *Gallus marinus* dicitur. Qui Chalciden, Acanthiam vel Cirharum, vel Porcum marinum esse judicant, fallunrur. *Primus* enim inrer viles pisciculos à Columella; ab Aristotelo inter fluviatiles reponirur. *Alter* cartilagineus & rorundus. Citharum piscem inferius dabimus. Porcus inter magnos pisces recensetur. Ζαῖος Hesichii idem fortè cum isto. Cum nec inter ψηττώδεις, qui una parte candicant, nigricant altera, nec inrer planos, à quibus oculorum situ differt, referri possit, benè inter latos censebitur, quamvis maximè compresso ac plano sit corpore.

Plin. H. N. l. 9. c. 18.

Coloris est varii. *Caput* & dorsum obscura sunt, pinnæ nigricant, latera partim ex cæruleo virent, partim aurea sunt. In medio corpore macula nigra, orbicularis, vel ovata nummi minoris magnitudine, colore cœlesti, cum tribus imagunculis, figura quodammodo Hippocampi, colore aureo, visitur. *Squammis* tam exiguis regitur, tenuibusque ut nisi digito scalpas vix appareant. *Caput* ipsi compressum, extensum, osseum, ossibus quàm plurimis, variis, angulosis, renuibus, atque perlucidis constructum, maculis quibusdā exiguis purpureis exornarum. *Linea* obliqua à capire ad caudam ducitur. *Os* larissimum, plurimum hians, edentulum,

etsi

etsi quodammodo dentatum pinxerit Bellonius. *Oculi* magni, rotundi, aurei. *Branchia* utrinque quaternæ, quarum ossea opercula in aculeos desinunt. *Pinnæ* duæ mediocres ad branchias, duæque aliæ in anteriore ventris parte paulò longiores, ac in quinos velut longos pilos aut setas porcinas degenerantes, ab ano rursus duæ aliæ quarum prior pars quinque duntaxat aculeis constat; altera multo longior, & ad caudam ferè usque extensa, aculeis caret, in *dorso* unica tantum & magna, ut quæ paulò ante medium dorsum exorta, ad caudam usq; ferè extenditur, figura huic pisci propria, & aliorum piscium dorsi pinnæ dissimilis. Primum namque in longissimos pilos eius ferè modo, quàm in anteriori ventris parte conspici diximus terminatur; deinde plurimis robustissimis aculeis intertextis armatur; postremò aliis etiam aculeis osseis multò brevioribus, bifidis atque recurvis, secundum eius exortum in dorso præmunitur. Pars *ventris* utrinque ossibus instar acuti cultri secantibus firmatur. *Cauda* in unam pinnam desinit. *Ventriculum* habet mediocrem, gulam manifestam, intestina parva tenuiusin gyros convoluta, inter quæ ova rubra latere Rondeletius ait. *Hepar* candidum sine felle, lienem rubescentem exiguum, mesenterio hærentem. *Cordis* pars infima rubet, suprema & media ex albo rubescit, quod in paucis piscibus spectatur.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 133. In saxis eum degere tradidit Oppianus, in Atlantico & Gaditano generosissimis piscibus adnumerari Columella. Ita carnivorus est, ut nec alia maris purgamenta spernat. An ei stridor competat, quem Chalcidi Aristoteles tribuit, ita ut pro χαλκὸς χαλκὶς legatur, quod Aldrovando placet aliis judicandum relinquo: mihi, cum brāchiarum opercula tam horrida habeat, ut dimota sonitum edant, & verò plurimi ex piscibus τὴν δοκοῦσαν φωνὴν τῇ τρίψει τῶν βραγχίων (ἀκανθώδεις γὰρ οἱ τόποι) *hoc quod vox videtur, attritu branchiarum quippe loca spinea sunt emittunt*, verisimile videtur. Solivagus est, & erectus, non passerum more in latus conversus natat.

Reputatur inter pisces *carne* satis *tenera* & friabili, concoctu facili, & boni succi. Apud veteres in multa fuisse æstimatione ex Columella *Columella R. R. l. 8. c. 16.* dum dicit, *Atlantico pascitur Faber: qui & in nostro Gadium municipio, generosissimis piscibus adnumeratur, eumque prisca consuetudine Zeum appellamus*, didicimus. *Plin. H. N. l. 9. c. 18.* Cum ob corporis tenuitatem, commodè assari nequeat, aut frictum & omphacio aut aurantii mali succo irroratum, aut in aqua & vino partibus æqualibus, oleo, sale, beneque olentibus herbis atq; aromatibus elixum comedi, Salvianus tradit.

CAPUT II

De Piscibus saxatilibus levibus.

ARTICULUS UNICUS.

De Alaudis & Pholide.

INter Saxatiles læves, Alaudæ duntaxat, cum iis qui ad eas pertinent Gutturoso nempe pisce, & Exocæto Bellonii, & Pholis reperiuntur. *TAB. XVII. 3. Aldrovand. de Piscibus l. 1. c. ult.*

ALAUDAM duplicem facit Rondeletius, *Cristatam* & *non Cristatam*.

Illa corporis specie Scorpioidi admodum est similis. *Colore* fusco, multis maculis partim rotundis, partim oblongis & tortuosis notato, tenui, lævi & lubrico, *ore* parvo, *dentibus* anterioribus serratis, posterioribus exertis, *oculis* parvis cæruleis, in vertice dum vivit erecta est *crista*, mollis & cærulea. *Pinna* ad branchias latæ sed breves; in ventre parvæ & tenues. *Podex* non procul à branchiis distat, à quo pinna ad caudam protenditur, alia in cervice ad caudam continua. *Peritonæum* ex nigro viride est. *Cor* angula-

 tum.

tum. *Hepar* ex albo ruber, à quo *fellis* veſica pendet, perſpicuitate & coloris iucunditate ſmaragdum referens. *Inteſtina* lata ſunt, coloris lutei. Ob parvam branchiarum ſciſſuram ſat diu extra aquam *vivit*.

Carne eſt molli, ſed ob parvitatem negligitur.

TAB. XVIII. 3. Ad hanc Piſcis GUTTUROSUS dictus referri poteſt. Nigricat quidem ferè undiquaque: ſed & punctis cæruleis diſtinguitur, & color luteus per totam ſuperiorem dorſi pinnæ partem, circa branchias & ſummo ventre viſitur.

Littoralis eſt, & foramina lapidum aut ædificiorum littoralium ſubire ſolet, vel carne vaſi iniecta mox exempta capitur.

TAB. XVIII. 2. ALAUDA NON CRISTATA *capite* eſt parvo & rotundo, *ore* & *oculis* parvis, *dentibus* anterioribus ſerratis, poſterioribus longiuſculis, acutis, exertis. *Pinnulas* duas habet ad branchias, duas in ventre, aliam ſtatim à capite ad caudam continuam, item aliam à podice ori ſatis propinquo ad caudam uſque ductam.

Cauda in unicam deſinit ſaxatilium more. *Maculæ* multæ mediæ corporis parti aſperſæ ſunt.

Aqua, muco, parvis Atherinis & Aphyis *veſcitur*. Carnis ſubſtantia & mollitudine criſtatæ par. In petrarum rimis *degit*, hinc nomen Percepiere ſortitus eſt.

TAB. XV. 7. 8. Huc & Exocætus ſeu ADONIS Bellonii, qui cum Urticis plurimum delectetur, & iſtæ circa littora inter cautes hæreant, mari profundius mergi recuſat, in rupibus Bononiæ, in cavis cautium quieſcit.

Species illarum ſunt plures, quarum una *Criſtata* eſt Maſſiliæ frequens, primo aſpectu Gobium referens. Cute glabra obducitur. Vulgus *Glinos* vocat, colore eſt ſubruffo, ut Scorpæna multis aliis coloribus confuſo. *Dentes* habet ut Scarus, firmos, continuam tergoris *pinnam*, ac neſcio quid ſupra *oculos*, quod veluti à pellis laxitate procedit, laterum pinnas inverſas, duas ſub ventre duabus tantum cirrhis radiatas. *Criſtati* caput ad Chamæoleonem accedit, in cuius cacumine pinnam Galli criſtam referentem videas. *Dentes* habet anteriores acutiſſimos.

Caudæ pinnam, & laterum rotundam, ſub ſterno duas; alteram in tergore continuam, maximè latam. *Branchias* tectas, & parvo foramine pervias, ſed & detectæ quatuor numerantur utrinque. *Cute* integitur laxa, multis coloribus ut Draco variegata. Chamas & conchylia conficit: ſed & urticis interdum *paſcitur*. Triduum vel quatriduū abſque aqua vivit.

Tertium Exocati genus, piſcatoribus Byzantinis *Glini*, aliis *Chelidonii* nomine venit.

Rarò ſex digitorum longitudinem, & duorum pollicum craſſitiem excedit. *Squammis* caret, & lituræ melinæ cyaneæ & fulvæ per tergus diffunduntur. *Pinna* tergoris continua eſt & mollis, caudæ & laterum latæ, varii coloris omnes. *Branchiæ* ſunt contectæ Spinea exterior, ut in Dracone marino, duobus aculeis obfirmatur: ſed ab eo diſſidet, quòd quilibet aculeus duobus ſerratis denticulis repandis & aduncis fulcitur. *Caput* habet polymitum, *Os* grande, inferiorem *maxillam* latam & planam. *Dentes* Glino priore aliquantulum minores. Dum ſcinditur, *branchias* non oſtendit integras ſed rudimenta coloris paulò magis rubra quàm in Mutæna. Non malè ad *Baſiliſcos* Oppiani referrentur. *Ariſtot. H. A. l. 9. c. 55. & Scalig. Scalig. in Ariſtot. l. c.*

TAB. XVII. 4. PHOLIS à muco ita dicitur, quem emittit. περιπλάττεται περὶ αὐτὸν, καὶ γίνεται καθάπερ θαλάμη. *In circuitu eius is concreſcit, ac fit quaſi cubile.* Antipoli & ab Italis *Bavoſa* vocatur. Alauda paulò maior eſt, dorſo fuſco, cute lævi, maculoſa, ventre pallido. Pinnis aliisque partibus à ſuperioribus non differens.

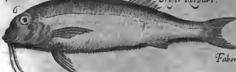
Nec

Tab. XVII

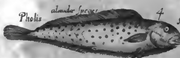

Mullus Minor.
Kleiner Rotbart.
5

Faber.
1
Meer Schmidt.

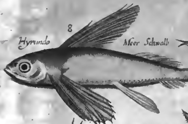

Mullus maior
6
Groser Rotbart.

Liparis
7
Schmalz fisch

Faber marinus
Meer Schmid.
2

Pholis
4
SchleimLerch.

Alauda.
3
Meer Lerch.

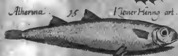

8
Hyrundo
Meer Schwalb

Cuculus.
10
Redfisch. Meer lyren.

Cuculus.
11
Redfisch.

Milius.
12
Meer weij

Hyrundo. alia
9

Atherina.
15
Kleiner Hering art.

13
Phagrus.
Pote Meer Brasmen

Chromis.
14
Vessen Brasmen.

Nec abludit ab his Scorpiodes Rondeletij sic dictus, quod capitis forma Scorpioni marino similis sit, totidemque supra oculos apophyses licet molles habeat. Galli *Leporem marinum*, quia rostrum terreni leporis σχίσμῃ sive *scissura* admodum simile habet, nuncupant. Differt à Scorpio dentibus, quos serratos quidem habet, sed tenues & densos admodum, & in superiore maxilla duos extertos, ab eodem & Galerita pinnæ dorsi magnitudine, duabusque eiusdem pinnæ nigris maculis distinguitur. Littoralis est, muco vescitur & aqua.

****

Titulus III.

De Piscibus Marinis Littoralibus.

Caput I.

De Squammosis non planis.

Articvlvs I.

De Mullo.

Tab. XVII. §. 6. Tab. XVIII. 4.

NOn minus benè primum *Mullo* inter littorales pisces locum dari, quam Scaro inter saxatiles datus est, inferius patebit. *Nomen* apud Latinos non tam à mulleorum colore, (calcei erant quibus priores Albanorũ Reges, postea patricij vsi sunt) quod Fenestellæ teste Plinio placet; quam à mollicie invenit. Servitutis est indignatissimus, ut Columella loquitur, & in piscinis nihil vel parum saltem crescit. Græcis τρίγλη non τρίγλα, & τρυγλὶς quod de fœmina sumendum est, quod ter pariat. Hinc Oppianus τριγόνοισιν ἐπωνυμίης γενῇσι dicit; vocatur. Cretensium vox Στεργλημπαρπόνν ex Græca & Venera composita est. An γενειάδαι dicantur, quod Hesychius innuere videtur, cum Triglas Græci γενειάδας cognominent, in medio relinquo.

Plin. H. N. l. 9. c. 17.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 590.

Duo ipsorum sunt genera. Alii sunt *Barbati*, quos γενειάδας vocant, quique sola succi bonitate, siquidem alii alga, alii carne vescuntur, differunt. Vnde *Lutarii* apud Plinium nomen. *Imberbes* alii, quos quidam ἀπωγώνεας τριγόλας Sophron, & quidem, ὀμφαλοτόμας, quod vmbilicus podexve aut magis quam aliis congeneribus patet, aut minus rotundus est: ἐυδιαίας, quod in summo mari natantes tranquillitatem promittant, nuncupat. Dari tales Salvianus negat, nullum alium ex veteribus eius meminisse, perperam prætendens. Xenocrates enim saxatilem barba destitui innuere videtur, dum pelagium describit. Mullastros rectè dixeris, quorum alium imberbem, alterum à squammis asperum Rondeletius facit. Figuræ est totus oblongiusculæ, magnitudinis mediocris: binas libras raro exuperare, apud Plinium habetur, quadrilibris Seneca, sex librarum Iuvenalis meminere. Si verum est octoginta librarum in mari rubro captum, vt Lucius Mutianus apud Plinium prodidit. Alterius is generis fuerit necesse est, dorso repando, vnde κύφας gibbosas Epicharmus in nuptiis Hebes dixit, ventre plano albicante, cætera purpureo, hinc ῥοδόχροα φῦλα Mullorum apud Oppianum. Matronus Parodus μιλτοπάρῃον colore miniaceo fecit. *Squammis* magnis, tenuibus, serratis, obliquo situ dispositis, facilè vt apparet deciduis, robustis tamen. (Tiberius piscatori sibi secreto agenti insignẽ adferenti Mullum, eo faciem perfricari iussit) Pallentes eædem seu ad viredinem vergentes, virgis quibusdam patalellis insignitæ. Si vivus desquametur, *colorem sanguineum* sortiri, hinc χρυσωπον apud Plutarchum, & ξανθοχρόν apud Nausicratem nomina, Massarius author est. *Mortuum* versicolori quadam & numerosa varietate spectari, rubescentiumque squammarum multiplici mutatione pallescere, vtique si vitro inclusus spectetur, à Seneca & Plinio pro-

Iuvenalis in Satyra. Plin. H. N. l. 9. c. 18.

Oppian. l. c.

Sueton. in Tiberio.

Seneca N. Q.l.3.c.17. Plin. H. N. l.9.c.17. proditum est. *Caput* habet tepandum, multis velut cancellis aureis exornatum, in quo *spinam* Canis similem, quæ tenibus apposita, miro sit remedio, Marcellus Empiricus asserit. *Os* parvum, edentulum, *oculos* mediocriter ruffos, in Aldrovandi ex Hispania misso, nigricant. Duo *cirri* cutacei albi in quibusdam, in nonnullis rubri, molles, rotundi, longi, atque barbæ similitudinem gerentes propendent. *Branchiæ* utrinque sunt quaternæ, ad quas pinnæ sunt duæ aurei coloris, in ventre totidem candidæ; à podice rursus aliæ; in tergore duæ, prior ex firmioribus, posterior mollioribus aculeis constat.

Cauda rubet, & in lunaram pinnā degenerat, ac propterea laterum pinnas, velut in acutum tendere Bellonius autumat. *Interiora* si spectes, gula est parva. *Ventriculus* cum innumeris appendicibus itidem, *hepar* ex albo rubescit, *Splen* exiguus est & nigricat. Scaliger, sinistro illud ventriculi lateri adiacere, dextro hunc, scribit. *Intestina* sunt mediocria; *cor* triangulare. Scalig. Exerc. 22 6.l. 15.

Quæ huic adscripsimus Minori quoque Salviani Mullo conveniunt, hoc discrepat, quod purpureo pingatur, aureis lineis careat, & lituris quibusdam flavis ac liventibus notetur, & squammis modico contactu deciduis vestiatur.

Plin.H.N. l.9.c.17. De *Loco* ambigitur inter Authores. Septentrionali Oceano & proxima occidentis parte gigni Plinius dixit; Galeno sunt pelagii. Oppiano modo χθαμαλῶσι παρ' αἰγιαλοῖσι νέμονται *humilia prope littora degunt*: modo inter saxatiles cum Seneca referuntur; nec abludit Ælianus, λιτρώδεις ei à loco, quem incolunt nonnulli, πίτρας λεῖας καὶ ἀραιὰς *minuta & rara tubercula*, aspera illa habere, scribit. Ælian.H. A.l.2.c.41.

Per incerta maris spacia vagari, & circa littora, eorundemque saxa, vt plurimum vel quosdam duntaxat degere, verisimile videtur. Sane imberbem inter saxatiles numerat Xenocrates, & Cantharo ὁμοιογενή tri- Ælian. H. A.l.1.c.26.

buit Ælianus; πίτρῃσιν αἰεὶ λιχρῇσι μέμηλε, *petris semper asperis delectatur* apud Oppianum idem: quam tamen littoralibus annumerare Aristoteles non dubitavit. Oppian. Hal.l.3. v. 340. Arist. H. A. l.8.c.31.

Procreantur & in marinis lacubus, detinuit & in vivariis Hortensius ad Baulos, & maiorem sibi habebat curam, ne ipsius esurirent Mulli, quam Varro se habere profitetur, ne sui in rosea esurirent asini. *Gregalis* est & autumno viget. *Pamphagi* sunt, & præter cœnum, unde ipsi Sargus, comes, ostrea, algam, & conchas, quibus apertis inhiant, piscium & hominum cadaveribus vescuntur, & μάλιστα τοῖς μιμιασμένοις καὶ κακίσμοις φιλήδων, *magis sordidissimis & male olentibus*, adde betarum folia, delectantur. De cadaveribus apud Oppianum & Ælianum legimus, & videntur id pugnæ navales & naufragia, quæ magna copia subsequi solent, Rittershusio declarare. Antiphanes tamen inter Helenæ cibos, quod homines non infectarentur posuit. Pisces infectari nullum dubium Orphum ἰπίφησι inquit Oppianus. Varro R. R. l.3.c.17. Oppian. Hal.l.3. 435. Ælian. H. A.l.2.c.41. & l.12.c. 42. Rittershus. ad Oppian. l.c. Oppian. Halieut. l. 3. v.188.

Vescitur lepore marino unum tantum animalium ut non intereat mullus piscis, tenerascit duntaxat & ingratior vilior que fit, verba sunt Plinii. Dum itaque carnivorum Aristoteles negat, ex iis, qui vel præter carnes nihil attingunt, vel viva tantum maris animalia venantur, eximere videtur. Aristot. H. A.l.9.c.37. Plin. H. N. l.9.c.17. & 15.

Ter *parere* anno constans est Authorum opinio, his certe toties fœtura apparet. Aristoteles ἐστὶ τῷ τρίγλῃ δὶς ἢ τρὶς τίκτειν πολλοὶ γὰρ χρόνον ὑπολαμβάνουσιν ψυχρὸς ἐστι, *in cœno, itaque fero parere, diu enim frigidum est*, addidit, solus Ælianus apud Aldrovandum, sterilem reddi postquam ter pepererit, natis in utero vermiculis, qui semen exedunt, prodit, quod mihi nondum apud eundem invenire contigit. *Antipathiam* cum lepore marino habere ex præcedentibus cognosci potuit; addit Aphrodisæus Torpedinem, cuius viribus stupefactivis ista resistere creditur. Arist. H. A. l.6.c.17.

Insignis

Insignis est prodigo veterum luxu seu precium, seu coquos seu lances consideres. Argenti pari pondere sæpius à privatis etiam Quiritibus emptum, cum pedis longitudinem superaret, Iovius prodidit. *Asinius celer Claudio Principe vnum octo millibus nummum*, id est, quadringentis plus minus Caroleis, *mercatus est*, licet magis luxuriam æstimare, quod Plinius suis temporibus neget facile Mullum repertum, qui duas libras excederet. Crispinus Ægyptius ex servili conditione ad equestrem dignitatem Domitiani indulgentia evectus,

Plin. H. N. l.9.c.17.

Macrob. Saturn. l. 3.c.16.

——Mullum sex millibus emit
AEquantem sane paribus sestertia libris.

Iuvenal. Satyr.4.

Publ. Octavius ingētis formæ (quatuor pondo & ad selibram esse aiebant) à Tiberio Cæsare in macellum missum, quinque millibus sestertiis mercatus est. Idem tres, triginta millibus nummum vænisse, graviter conqueritur & annonam macelli Senatus arbitratu quorannis temperandam censet. Nec satis soluta luxuria videbatur, nisi & coci maximo conducerentur pretio. *Reputatio hæc* inquit Plinius *aufert transversum animum ad contemplationem eorum, qui in conquestione luxus, coquos emi singulos pluris quam equos quiritabant. At nunc coci triumphorum pretiis parantur, & coquorum pisces. Nullusque prope iam mortalis æstimatur pluris, quam qui peritissime censum Domini mergit.* Lances quibus inferebatur, *Chrysendeta* Martialis vocat, vel crustis aureis ornabantur; vel gemmatæ fuere: gemmæ auro conſertæ & contestæ tenebantur, vt Turnebus explicat. Non eadem tamen omnibus præstantia. Polluci Ionici maximè placent. Actio Syncero qui ad rupes Herculeas capiuntur. Nausicrati Æxonici: Æxonia Magnesiæ urbs est, sed Cratinus eos improbat. Archestratus laudat Tichuntinos; Tichus castellum prope Tachinam Campiæ oppidum est. Corsicæ & Taurominitanę rupes à Iuvenale celebrantur.

Seneca Epist 96. Suetonius Tiberio.

Plin. H. N. l.9.c.17.

Martial. l.2.

Turneb. Adv l.14. c.3.

Iuvenal. Satyr.5.

Perorhus præstantissimos in mari Tyrrheno iuxta Corniculū, & Tarquinios capi prodidit. Iovius Romæ hyeme & suburbano mari capros maximè prædicari; Ligusticis, Veneris, & Neapolitanis non eam saporis gratiam esse, quanquam multo grandiores in convivia venianr, scribit.

Sed & longius à littoribus captis sua quoque gloria. Purior enim aqua in causa, corporis rubicundus, igneus, aureusque fulgor argumento. Magnas parvis gulæ proceres præferebant, seu propter maiora capita, & iecinora summopere ista expetita ex Galeno habemus: seu quod ita subtilioribus pabulis placeret; seu vt inexplebilem gulam preciosissimo obsonio explerent, quas Philoxenum Poetam apud Dionysium fecisse legimus. Heliogabalus non integros, sed quod præcipue stupendum Lampridius scribit, barbas eorum plenis discis, palatinis suis apposuit.

Galen. de Aliment. facult. l.3. Achias l. 2. c.79.

De carnis qualitate inter scriptores non convenit. Xenocrates obsoniorum præstantissimum, stomacho idoneum, ori gratum, boni succi, carne plana, difficilem ad corrumpendum, mediocrem ad excernendum pronunciavit. Celsus medium inter duras & teneras carnes habentes reponit. Diocli, Philotimo & Psello difficulter concoquitur. Durissima est & valde friabilis, boni nutrimenti, si bene concocta fuerit, Galeno. Apparatus ad Oeconomiam pertinet. *Olim parum vidébatur recens Mullus, nisi qui in convivæ manu moreretur. Vitreis ollis inclusis offerebantur, & observabatur morientium color, quem in multas mutationes mori luctante spiritu vertit.* Apicius ad omne luxus ingenium mirus, in sociorum garo (nam ea quoque res cognomen invenit) necari eos præcellens putavit.

Seneca Quæst. Natur. l. 3.c.17.

Venit & inter *Remedia*. Sanguinis & hæmorrhoidum fluxus promover. Sæpe sumptus oculorum aciem hebetat.

hebetat. Vinum in quo suffocatus est inter virilis impotentiæ causas, numeravit Trepsiates, nec mulieres si biberint concipere; ideo Dianæ in sacris offertur. Assus torminosis peculiariter prodest, à Tralliano dysenteria hepatica laborantibus præscribitur. Carnes ex capitibus decoctæ & cum melle subactæ, ani tollunt vitia. Percussis denique à Pastinaca cum lasere medetur.

Impotentia virilis.

IMBERBEM duplicem nobis descripsit Rondeletius. *Prior*, quem Occitani *Imbriago* à rubore, quo ebriosorum facies inficitur, vocant, rarus est, veteribus parum notus. Hirundini & Cuculo corporis *figura* similis, colore magis rubro, *capite* magno stellulis cælato. *Oculis* magnis, *Ore* parvo, edentulo, pars inferior Cinnabaris colore inficitur. Os branchias operiens in aculeos ad caudam spectantes terminatur, ad quas pinnæ duæ sunt rubræ cum appendicibus aliquot, in ventre duæ aliæ. *Cute* aspera & rubra in dorso & lateribus contegitur. *Ventre* est candido, ad quem è dorso lineæ multæ ducuntur. A capite ad caudam *dorso* medio acutorum ossiculorum ordines, cavum efficiunt; è medio pinna rubra aculeis serratis constans erigitur; quod non nisi in Sagittario videbis; quam alia velutì è mollioribus pilis constans sequitur. *Cauda* rubra est Scorpionis caudæ similis. *Ventriculus* parvus cum multis appendicibus. *Venter* vere multis ovis distenditur.

Alter à squammarum asperitate, *Asper* nominatus, *corpore* est brevi, tereti, digiti magnitudine, *colore* minij vel valde purpureo. *Capite, branchiis, pinnis* descripto similis, *squammas* habet parvas, serratas, oblique sitas, à capite ad caudam lineam ex squammis contextam, *pinnas* ad branchias extra candidas, intra ex viridi nigrescentes. *Ventriculum* cum appendicibus paucis parvum, *hepar* candidum, & sine *felle*. *Splenem* parvum ex rubro nigricantem.

Aldrovan. Hister. Diversus ab hoc *Aldrovandi asper Mullus est*, utpote totus fere ruber, capite aureis cancellis ornatus, in vertice aculeatus, dorso planus & asper, ventre candicans, branchiarum cæruleis striis pictis, cætera flavescens. *Piscium l. 2. c. 2.*

ARTICULUS II.

De Hirundine & Cuculo.

QUænam sit Græcorum Hirundo, seu ut illi vocant χελιδών ambigitur. Rondeletius eandem cum *Lucerna* Plinij, quod noctu luceat, facit, & in Plinij loco transpositionem arbitrantur. Aldrovandus eum piscem esse, quem pro coracc sive corvo Salvianus, pro Lucerna Gesnerus posuere: judicat, & Hirundinem Plinii ab Hirundine Græcorum distinguit, illamque Rondeletii Mugilem alatum, Bellonii & Salviani veram Hirundinem opinatur. Ut ut sit, videtur *Lucerna* dici, non quod lingua eius per os exerta tranquillis noctibus luceat, (piscibus enim explanata ista, si Aristoteli credimus; & fieri id, piscatores negant,) sed quod vel pinnæ versicolores noctu fulgorem quēdam emittāt; vel quod speciem antiquæ lucernæ gerat, vel denique quod oculi eius noctu luceant, quod verissimum esse judico. *Caponem* Romani à capitis asperitate & magnitudine dixere.

TAB. XVII. 8. 9.

Plin. H. N. l. 9. c. 16.

Aristot. l. 2. de part. Anim. c. 16.

Duæ ipsius sunt species, quæ in omnibus ferè cum cuculo conveniunt. *Ore, rostro, capite* osseo, angulo so, cælato, aculeorum, pinnarum, cirrorum cartilagineorum numero & loco. Maxima in appendicibus, utrinque ternis, similitudo: in eo distinguuntur, quod binæ *rostri eminentiæ*, quæ in cuculo longiusculæ sunt, in hoc vix conspiciantur, pinna lateribus hærens, primum sit viridis, in extremo cærulea, tergus quoque variegatur. Cuculus denique sæpe tres libras attingat, duas nunquam hirundo. *Squammis* tam exilibus teguntur, ut Gesnerus pro iis asperam habere cuticulam scripserit.

Altera Hirundo duas latas & cæruleas ad latera pinnas, Milvinis brevio-

breviores habet, has per medium fere corpus expandit. *Corpore* quoque est recurvo, & crassiore, grandiore ventre.

Ælian. H. A. c. 2. c. 3. *Solitarios* esse captura arguit, singuli & pauci capiuntur. Cum aliquid metuunt, ex mari exilire dicuntur, sed humilius volant.

TAB. XVII. 10. 11. CUCULUM Græci κόκκυγα, seu à sono, quo avis eiusdem nominis more obstrepit, ut Aristoteles & Athenæus testantur; seu quod cum retibus capitur vocem κὺ exprimat, dicunt. Psellus κοκκύγιον nominat. Typhon apud Athenæum cum τῷ τρίγλῃ sit similis, cum Trigola eundem à quibusdam haberi prodit.

Totus piscis rotundus est carnosusque, vix tres libras superat. Toto corpore præterquam in medio latere, in qua virga ex tenuibus squamis contexta protenditur, *glaber* est, in dorso à capite ad caudam duo squammarum ordines deferuntur. *Caput* ipsi magnum, osseum, angulosum, totum cælatum, alicubi *aculeis* munitum. *Rostrum* in duas longiusculas eminentias semicirculum constituentes terminatur. Super utrumque oculum supercilii loco brevis, sed acutissimus & durissimus aculeus extat.

Utrumque branchiarum operculum alio & quidem longiori armatur. *Maxillæ* extrema sui parte asperiores dentium vice funguntur. Ante pinnas, cartilaginei cirri, utrinque terni dependent. *Ventrem* habet planum. *Caput*, dorsum, latera & pinnas rubra. *Ventriculum* cum multis appendicibus satis carnosum. *Intestina* lata, inter se convoluta, & multa pinguedine obducta, *hepar* subalbidum sine *felle*. *Splenem* rubrum & parvum.

Oppian. Hal. l. 1. v. 97. Aristot. H. A. l. 8. c. 13. Littoribus ab Oppiano accensetur. Aristoteles & Ælianus inter illos & pelagios ambigere dixerunt. Inter Brasiliam & Portugalliam densis agminibus volant, & aliquando milleni, sæpe centeni capiuntur. Pinnarum magnitudine adiutus in nando celer est.

Carnem habet plurimam, albam, duram, & siccam. Diphilus Milvo præposuit, quia friabilis, haud temere salubrem censeas. Ab Hipocrate in pituitosis morbis conceditur. Romæ frixus & arantii mali succo irroratus, editur, quidam nec elixum aspernantur.

ARTICVLVS III.

De Milvo, Hirundine Plinii, & Lyra.

MILVUS seu *Milvago* Plinij idem est cum *Hirundine* Græcorum Rondeletii Aldrovando, Græcis ἱέραξ, Oppiano ἴρηξ id est Accipiter dicitur, quod Accipitris species inter aves Milvus sit. *Pinnis* caudaque expansis Milvum avem omninò refert, latis nimirum & maculosis. *Corpore* est rotundo, oblongo, maiori ex parte nigro rubescente, aliquando omninò rubro. Sesquipedalem mensuram, vel maxime auctus non excedit. *Caput* habet osseum, quadratum, durum, asperum, cuius pars posterior duobus iisdemque magnis & robustissimis aculeis, ad caudam spectantibus armatur. *Branchiæ* quæ tectæ, opercula ossea in duos aculeos robustos desinentia gerunt. *Pinnæ* stellulis maculisque variis asperguntur: *Squammæ* osseæ, asperæ & triangulares serpentium more inter se committuntur. *Cauda* unica atque lata pinna terminatur. Quantum ad *interiora*, *Lingua*, & palatum splendore Sandaracum vel Cinnabarim superant, his noctu lux, ac si candentes carbones ore continerentur. *Ventriculus* mediocris multis appendicibus munitus est, *hepati* pallido vesicula fellis committitur. *Lien* est oblongus & subruber. *Uterus* bifidus, ovis rubentibus refertus. *Cor* angulatum.

TAB. XVII. 11. Aldrovan. de Piscib. l. 2. c. 5.

Qui Hirundinis nomine Aldrovando ex Hispania missus erat, sub oculis ex violaceo albicabat, cancellis quæ ad aureum colorem vergebant, exceptis. *Alas* habebat longissimas & latissimas, ex cæruleo viri-

descentes, maculis plurimis rotundis cæruleis conspersas maiores aureis punctis oculorum qui in Pavonis cauda conspiciuntur similitudine ambiebantur. *Tergus* asperum partim aureo, partim ferrugineo colore tinctum erat.

Quem hic describimus, solo in mari *degit*, & rarò, si Salviano credendum, capitur. Licet edentulus, Carnivorus tamen est. Iuxta littora ubi minor insequêtium piscium metus est, humilem exercet *volatum*: altum, ubi maior. Ad lapidis ictum volatum protulisse, quatuor extra summam aquam cubitis eminês, in Gallico maris interni littore visus est. Qui ad Herculis columnas navigant, tantum aliquando ibi horum piscium volantium turbam affirmât, ut aves aquatiles esse videantur.

A mensis propter carnis ingratitudinem reiicitur. A nautis templis offerri, ibique ob raram formam suspêdi, Gillius author est. Rondeletius fel contra *oculorum suffusiones* efficax esse comperit.

Oculor. suffusiones. HIRUNDINEM Plinij eum piscem Aldrovandus esse judicat, qui Romæ Pesce *Rondine*, Agathensibus *Falco marinus*, Massiliensibus *Landola* dicitur. TAB. XVIII. 5. Si alas auferas ad Mugilis Cestrei inprimis accedit figuram, hinc Mugil alatus Rondeletio. Cubiti magnitudinem attingit. *Squamis* contegitur magnis. *Caput* habet rotundiusculum, *rostrum* acutum, *os* parvum, prorsus edentulum. *Pinnæ* quibus volatum exercet, totum corpus longitudine adæquant. *Cauda* pinna est lata, magna, lunata, & ceu in duas pinnas desinens. *Linea* quæ in cæteris piscibus à branchiis vel à capite per latera ad caudam dicitur, in hoc pisce à pinnis ventris orta per imum ventrem ad caudam fertur. *Venter* albicat, *dorsum* quod latiusculum est, ex cæruleo nigricat.

Describit & alium Aldrovandus, sub nomine *Mulli alati* seu Lyræ missum, *alis* rotundis, intus virentibus, extra nigricantibus, pinnis pectoris & cauda fuscis, ventre argenteo. Latera, *branchiarum ossa*, & Syncipût auro resplendebant. Non omnibus *locis* capitur, & Romæ rarissimum ajunt. Alga & aliis maris quisquiliis victitat, sed carne abstinet. Mugilibus carne & succo similis esse creditur.

LYRA piscis, qui quibusdam *Cephalus, Orphus, Erythrinus*, imò κίθαρος falsò creditur, vel à cornibus antetioribus, quibus similitudinem lyræ repræsentat, vel quod veluti lyræ sonum edat, ita vocatur. TAB. XXIV. 5.

Species eius duas Rondeletius posuit. *Prior* lyra piscis est teres, ruber, *capite* osseo, magno: *rostro* in duo cornua lata protenso, quibus lyræ antiquæ formam refert: quem veterum Lyram Salvianus esse credit: quique squammis parvis & asperis contegitur, & plus ossium quam carnis habet. *Altera*, quam superioris marem quidam esse arbitrantur, sed falsò, quoniam in huius quoque ventre ova rubentia reperiuntur; palmi est magnitudine. *Corpus* habet quoad vivit rubrum extincto color evanescit. *Caput* osseum, angulosum, aculeis & eminentiis plurimis asperum, cuius anterior pars in duo longa, lata, & retusa cornua degenerat, sub quorum exortu os est satis amplum, rotundum, & edentulum. Ex inferiore maxilla *cirri* quidam breves, molles & carnosi dependent. *Oculi* & branchiarum ossea opercula aculeis muniuntur. Ex duabus in dorso pinnis prior brevior in longas & rubentes setas degenerat, posterior à medio dorso ad caudam, sed inermis decurrit. *Cauda* in unicam pinnam illamque parvam desinit. Tegitur ossearum atque grandium squammatum, quæ Media sui parte acutissimo, recurvo, atque ad caudam spectante aculeo muniuntur, octonis ordinibus; unde sicuti asper totus ita octangulus creditur. Quantum ad *internas partes, ventriculum* habet parvum, cum parvis & paucis appendicibus. *Hepar* pro corporis ratione magnum, album, & in eo fellis vesiculam. *Splenem* parvum & subrubrum. Carnis porum, ideo facile exsiccatur & fit levissimus.

Vescitur

Aristot. H. A.l.9.c.9. *Vescitur* maris excrementis. Plurescapi non solent. *Vocem* grunnitui similem omittit, seu attritu brãchiarum, seu suis anterioribus, quas circa ventrem habent. Spiritus enim inclusus in his est, quem dum atterunt atque agitant, sonos illos elidunt.

Utraque quia dura est, damnari ferè in *cibis* solet.

ARTICULUS IV.

De Phagro & Erythrino.

Tab. XVII. 13. Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 8. PHAGRUS seu Pagrus, παρὰ τὸ φάγειν, quia vorax est Græcis; à colore fragorum, rubeo enim est, Italis ita dicitur. Cave cum Paguro confundas.

Tanta est inter ipsum & Erythrinum similitudo, ut, cum eiusdem sunt magnitudinis, etiam peritis imponant. Distinguuntur tamen eo, quod Pagrus *hyeme* à ruffo ad cæruleum magis vergat, toto corpore sit latiore & retundiore, Sargi instar recurvus, rostro spissiore, rotundiore, & ad aquilini nasi figuram accendente. Habet insuper *tergoris* pinnam crassiorem: *oculorum* pupillam crystallinum, iridem rubram, peculiaremque lituram, nigricantem, tactu asperam, in lateribus circa cervicem, ubi linea est, quæ corpora piscium intersecat, latam. *Squammas* gerit rotundas tenues & latas. Superior *maxilla* in rubi modum cervici veluti infarcta est, neque cranio inhæret. Cum oscitat exeritur, postea contrahitur. *Dentes* quoque habet acutos; quatuor exteriores parum falcantur; molares, qui rotundi & obtusi, duplici ordine disponuntur. *Interiora* si scruteris, sunt ei lapides in cerebro, *lingua* in ore veluti rudimentum, *hepar* sine *felle*. *Cor* angulatum, vesica aere plena. Numenius λοφίαν quasi cristatum dixit, quod ea corporis pars, quæ cervici respondet, sublimis sit & alta.

Quem Aldrovandus exhibet, is *pinnis* omnibus tergore & cauda rubet. *Oculorum* ambitus rubertimus, argenteis lituris conspergitur. A *branchiis* ad caudam linea excurrit, aurea, serrata. *Ambigit* inter littorales & pelagios, inter hos Mnesitheus locat. Oppianus in saxis degere scribit. Quod ex Indico mari salitum afferri Oribasius prodidit, de illo potius, quẽ Syenitæ in Ægypto sacrum habent, eoque, quod una cum increscente Nilo apparens, incrementum eius denunciet, abstinent, intelligendus est. *Oppian. Halieut. l. 1. v. 140.*

Victitat alga & luto, sed & sæpiolas, squillulas, loliguncúlos appetit. Echinis an vescatur, quod nimis aculeati sint, dubito. Isidorus tam duros ei dentes tribuit, ut & ostreis in mari aliquear. Hyeme prægelida, quod lapidem in capite habeat, latet. Inescatur channis sive hiatulis.

Quid sibi Aristoteles velit, dum citante Athenæo Pagrum ἀκμάζειν τὸ ἔαρ. id est *vere vigere* scribit, difficulter intelligi potest, nisi τίκτειν ἔαρος parere vere innuatur. *Oppian. Hal. l. 3. v. 185.*

Archestratus Syrio exoriente comedendas esse suadet. Suaves & media carne Hicesius posuit. Gellius inter delicatos habuit Sanazarius ex Dicarchi, nunc Puteolos vocant littoribus, celebrat.

ERYTHRINUM, qui peculiare hoc nomen à colore invenit, moderni Græci λιθρινον, Cyrenæi authore Zenodoto apud Athenæum ὑκῶν, authore Clitarcho δίκην vocarũt. Theodorus satis ambigue *Rubeculam*, Plinius rectius *Rubellionem* dixit. Idem ne cum Ruburno & Ruscupa, de quibus Murmelius, non disputo. *Tab. XVIII. 6.*

Palmi mensuram raro excedit. Ruber est ut Mullus, dilutior tamen, unde fortè ξανθὸν Oppianus dixit, latus ut Aurata. *Rostrum* habet acutũ, sed non valdè extensum. *Os* parvum, mediocribus dentibus munitum. *Caput* utrinque compressum. Ante oculos, qui magni, foramina patula. *Branchia* quæ in dorso unica est, multis *aculeis* horrescit. Bellonius duodecim, quindecim Rondelerius, viginti duos, Salvianus, novendecim Gesnerus numerat. *Cauda* in lunatam pinnam definit. Intus candidissimus est.

Peculiaris est mari, hyeme in alto

Arist. H. A. l. 4. c. 11. l. 6. c. 13. l. 2. de gener. An. c. 4. degit, æstate circa littora capitur. Diversus est ab isto ille qui in lacu Suerinum alluente, non procul Oceano Germanico visitur.

Plin. H. N. l. 9. c. 16. Carnivorus est. Cancellis & aliis pisciculis insidiatur, nec locustis & cicadis parcit. Gregalem esse Athenæus Aristotelis authoritate meminit. *Sexu* non distinguuntur. In omnibus enim reperiri ova Aristoteles author est. *Pariunt* ineunte æstate. Cum sesquipalmum excesserint in dentices seu Synodentas abire, falso Iovius credidit. Ad formam duntaxat coloremque accedunt, minusque solito ruffi, canescunt veluti.

Quantum ad *usum* copiosum alimentum præbent Xenocrati: nunc inter mediæ substantiæ pisces numerantur, si sint recentes, frixi & frigidi intersaporis iucundi cibos. Aceto & aromatibus in Gallia conspergere mos est. Plinius in cibo sumptu *Plin. H. N. l. 32. c. 10.* Venerem concitare & alvum sistere, quod à Xenocrate mutuatus est, scribit, in vino putrefactus, vini tædium adfert, cui illud propinatum fuerit.

Articulus V.

De Acarnane & Orpho.

Tab. XVIII. 7. 8. PIscis quem Hicesius apud Athenæum Acarnanem vocat, Diphilo *Athen. l. 7. & 8. Dipnos.* ἀκάρναν, Athenæo alicubi ἄχαρνις ex Gallia, Ethymologo ἀχάρνα, Plinio *Acarne*, dicitur. Scribitur quoque *Arist. H. A. l. 8. c. 9.* ἀχάρν@, ἀράχν@, & ἀρράχνης sine dubio mendose. Mugilibus infe*Plin. H. N. l. 32. c. 11.*stum esse, si is est, quem Aristoteles innuit, & æstate extenuari, veteres prodidere.

Rondeletius pro eo piscem exhibet, album, *squammis* argenteis, *ore* mediocri, tenuibus *dentibus*, *rostro* aquilino Pagri modo, spacio quod inter oculos est compresso, oculis pro corporis proportione magnis, aureisque pinnis candidis.

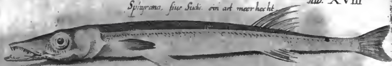
Eryrhrino adeo *similis* est, ut pro eo vendatur. Capitur æstate & hyeme; illa extenuatur, & laborat.

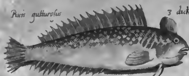
Carne est candidissima, media substantia, facile concoquitur & distribuitur, & bonum succum gignit.

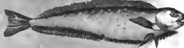
Orphus Polluci ὀρφὸς, vel quod magis Atticum est ὄρφι@, Gazæ *Cernua*, quis apud veteres piscis fuerit, difficile est conicere, pauca enim quæ ad cognitionem eius faciunt, reperias. Benedictus Tincis similem credidit. Alii *Capitonem* ab oculorum aspectu & rubro colore dixere, quidam quia maiorem Capitone opinantur, sui generis piscem esse tradunt. Gellius ab eo qui hodie in Græcia ita vocatur, non distinguit. Rondeletius maiorem hunc veter. Orpho, qui à *Mullo* devoratur, (viginti enim libras pendet) nec littoralem postquam dixisset, piscem Pagro similem, *colore* ex purpureo tubente, *oculis* magnis, dentibus serratis, *podice* adeo parvo, ut tinula vix animadverti possit, feminis meatibus carentem, pro eodem ponit; eidemque omnia quæ veteres de suo dixere, competere scribit. Bellonius denique alterum compressum magis quam teretem, squammis asperis, & corpori firmiter inhærentibus tectum: *Capite* rubeo; *pinnis* tergo iis, laterum *ventris*, & *caudæ* variis coloribus insignibus; labris scabrosis, maculam in radice caudæ gerentem, quem Cretenses *Cheluda*, *Acheluda*, & *Petropsaro* nominant, pro eodem obtrudit.

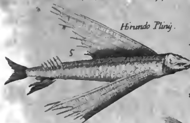
Ut ut sit, de veterum Orpho scimus, Aristoteli & Athenæo littoralem, Æliano marinum, Ovidio pelagium esse. Numenius thalamis & cavernis delectari; Oppianus in petris cavernosis, quæ plenæ sunt Chamis & patellis; degere scripsit. Carnivorus idem. In Myrinensi Lyciæ sinu ad Apollinis templum, ad spatsas vitulinas carunculas adnotant, easdemque comedunt; brevi tempore adolescit, hyeme latet; in biennium *vitam* non protogar, & tarde moritur, ideo ὀψιμάθων γίν@ Oppiano. *Arist. H. A. l. 8. c. 13. l. 5. c. 10. l. 8. c. 2. & l. 8. c. 15. Athen. Dipnos. l. 3. & 7. Oppian. Halieut. l. 1. Ælian. H. A. l. 5. c. 18.*

In *ciborum* fuit deliciis. Nam & Dorion Opsophagus inter cæteros veluti ex piscibus, Deos ponit; & Lynceus Samius Attico Glaucisco, Ellopem & Orphum Rhodios oppo-

Sphyrana, siue Sudis. ein art meerhecht

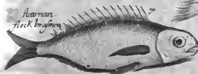

Piscis gutturosus
3 dickhals.

Alauda non cristata. meerlerch ohne Kam.
2

Hirundo Plinij.
5

4
Mullus imberbis. glatter rotbart.

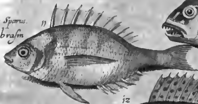

rother meer brasmen.
Erythrinus.
6

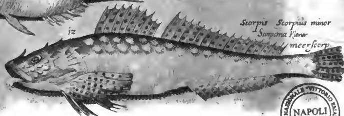

Acarnan.
fleck brasmen
7

münch brasmen
ein ander rother
meer brasmen
8
Orphus.

Dentex.
zanbrasm
Synodus.
9

10
Synagris. zin brasm
ander art

Sparus.
Sparbrasm
11

12
Scorpis Scorpius minor
Scorpena. Kleiner
meerscorp

Aristoph. in Vespis. oppoſuit, & Ariſtophanes inter regios piſces retulit. Athenæus εὔχυλον, πολύχυλον, γλίσχρον, δύσφθαρτον, πολύτροφον, & ἐκκριτικὸν facit, quæ ſequuntur tranſpoſita eſſe, ut Rondeletius obſervavit, videntur, qui enim poteſt aliquid eſſe γλισχρὸν & εὔπεπτον, glutinoſum, & concoctu facile. Philotimus tamen inter duræ carnis *piſces* repoſuit. *Galen. de Alim. l. 3. c. 30.*

Articulus VI.

De Synodonte ſive Dentice.

Tab. XVIII. 9. SYnodon piſcis παρὰ τοὺς ὀδόντας nomen invenit, quod ſi prima ſyllaba per iota ſcribatur, παρὰ τὸ σίνεσθαι καὶ βλάπτειν τοῖς ὀδοῦσι, quod dentibus noceat, ita vocatur. Gaza *Denticem*, Albertus *Dentatum*, alii *Dentalem* nominavere. Plinius Græcam nomenclaturam retinuit. In Adriatico mari in inſignem magnitudinem excreſcit; in littore Auratam non ſuperat. Vulgarium pondus trium aut quatuor librarum eſſe ſolet: decem librarum pondere obſervavit Salvianus. *Dorſum* habet repandum; latera ſatis compreſſa. *Caput* nonnihil faſtigiatum, in quo lapides, qui *Synodontides* vocantur, gerit; *roſtrum* acutum, *Os* ſatis amplum, valdeque denticulatum, præter minores ac ferraros, ſuperior *maxillæ* quinis aliis, inferior octonis permagnis, caninis ſimillimis armatur. *Oculi* ſunt magni, branchiæ utrinque quaternæ. In *dorſo pinna* unica viginti aculeis munitur. *Cauda* eſt falcata. *Venter* argenteus, unde album Numenius vocavit: latera & dorſum ex albo rubent. Unde ruber Ovidio ἐρυθρόμυλλος Epicharmo. *Plin. H.N. l. 37. c. 10.*

Aldrovandus *duos* alios fortè *congeneres* huic addit; quorum priori *tergus* viride, *Sinciput* aureum, *branchiarum* oſſa violacea. *Alteri* os intus & extra ſubatrum, ſupra id macula cærulea: ſub branchiarum pinnis macula inſignis, purpuraceis, aureis decorata ſquammis. *Venter* flavus, *ſquamma* argenteæ.

Pelagium quidem Columella facit cum Ovidio, ſed Ariſtoteli & Oppiano, quibus littoralis eſt, ſuffragantur piſcatores. Probantur ex Dalmacia & Illyrico, præſertim Salana atque Tragurio. Columella Punicas & indigenas nominat. *Columella l. 8. c. 16. Ariſtot. H. A. l. 8. c. 13. Oppian. Halieut. l. 1. v. 170. Ariſtot. H. A. l. 8. c. 2.*

Carne tandem veſcitur, & tanta cum aviditate, ut venter in os procidat. Polypi carne inprimis delectatur, quem cubili ſuo extrudere non poſſit, ante oſtium tanquam mortuus fluctuat, brachium extendentem, arripit, ſed & in oſtrea ac piſces innoxios graſſatur: nec Bocce, quod ab Oppiano proditum, parcit. Gregales ſunt, & συναγελάζεσθαι καθ' ἡλικίαν ſolent: per adoleſcentes κατ' ἴλας νήχοντες, ſeparatim à reliquis natant. ἐυπλίστεροι πάλιν κοινὸ firmiatori ætate inter ſe vitæ communitate junguntur. Cibo à piſcatore demiſſo, in orbem conſiſtente, & ſignum quaſi eo arripiatur, dant. *Oppian. Halieut. l. 3. v. 185.*

Ab Antiphone inter lautiſſima obſonia recenſentur. Hiceſius copioſi eſſe alimenti, & difficulter excerni ſcribit. In Italia peculiare condimentum quod amarinare vocant. In Dalmatia conciſus & ſemicoctus multo croco & perſpicuo gelu conditur, deteſtatum Aponenſi obſonium. *Ælian. H. A. l. 1. c. 46.*

Articulus. VII.

De Synagride & Chromi.

DE Synagride piſce diverſæ ſunt apud Authores opiniones. Theodorus Gaza pro eodem cum Synodonte ſumit. Maſſarius & Gellius adeò ſimiles, ut vix diſcerni queant, volunt. Rondeletius ſola ætate diſtingui judicat. Diverſos piſces vel Tab. XVIII. 10. Tab. XL. 11. *Aldrov. de Piſcib. l. 2. c. 13.*

vel ex Aristotele colligas, qui diversis in locis, duobus his nominibus utitur. De Bellonio tacebo, qui & modernos Græcos distinguere scribit. Antonius Gigas sequentem iconem pro Synagride misit.

Piscis erat insigniter dentatus, squammis undique latissimis, & facilè deciduis tectus. *Capite* superius sanguineo, inferius ex albo & cæruleo variante. *Ventre* ex albo flavescente, lateribus candicantibus. Bellonius Synagridem Cyprini in modum, veluti circino ita circumductum, ut pro longitudine ac latitudine magis crassus appareat, facit. Caput, inquit, utrinque compressum habet &c.

TAB. XVII. 14. CHROMIS & Cremis χρέμυς idem esse piscis, vel propter nominum similitudinem esse videtur. A grunnitu, quem edit ita dictus est, quod & apud Isidorum qui eundem cum corvo marino facit, legimus; sed is, ne, quem Rondeletius describit, pinnis, spinis & figura Metaurino similis, oculis tamen minoribus absque macula in cauda, toto corpore nigricante ianis, quem Bellonius, Chromis sit, dubitatur. Accedit tamen huic Aldrovandus, sola grunnitus ratione habita. Tenuibus autem is squammis vestitur ex auro nitentibus, ac cæruleum interdum colorem concinnè vibrantibus. Binas (verba sunt Bellonii) *pinnas* gerit in tergore, quarum anterior quæ minor est &c.

In herbosis degere Ovidius author est, quia immundum nominat, & luto gaudere credibile est. Viventibus herbis vescitur. Parit quoranis semel. Exquisito esse auditu apud Aristotelem legimus. Grunnire super petius dictum est. *Aristot. H. A. l. 5. c. 9. l. 4. c. 7. & 8.*

Vilem suam Chromin Rondeletius facit. Bellonii inter laudatissimos censetur.

ARTICVLVS VIII.

De Aurata.

AVrata, seu Orata, Græce χρύσοφρυς, quod iis in locis, ubi in cæteris animantibus supercilia esse solent, aureo colore resplendeat, Ephesiis teste Archestrato ἱερὸς ἰχθὺς. Hesychio ἰπνὶς dicitur. Ad denas libras cum maximè adolevit, vix unquam pervenit. *Dorsum* habet repandiusculum, ex cæruleo nigrescens. *Latera* compressa, argentea. *Ventrem* lactei coloris. Partes *oculis* superiores auro, in adulto maximè, resplendent. *Dentes* anteriores sunt longi, rotundiusculi, serrati, internæ utriusque maxillæ partes, plurimis osseis tuberculis duris & inæqualibus muniuntur. *Ventriculum* habet amplum cum paucis, ut Aristoteles notavit, appendicibus. *Intestina* ampla pinguedine involuta. *Iecur* magnum & pallidum, à quo *fellis* vesicula, longa, pinguedine obducta pendet. *Splenem* subatrum. TAB. XIX. 2. *Aristot. H. A. l. 3. c. 17.*

Sic est marinus piscis, ut & in lacubus etiam marinis nascatur, quod tales convectis marinis feminibus. Romani replessent. Commachium Bononienfibus eas subministrat, & olim Velinus, Sabatinus, Vulcinensis, & Ciminus eas procreabat. Sed & circa Berenicem Libyæ fluvium, qui λήθων dicitur, inveniuntur. *Aristot. H. A. l. 8. c. 13. Athen. Dipnos. l. 1. Aristot. H. A. l. 8. c. 2.*

Cibus ipsi sola caro. Tellinas & conchylia robustis maxillis frangere; Mœnide tanquam eius esu vehementer oblectetur capi, certum ferè est Scari modo *ruminare* asserit, sed fortè sine authore, Rondeletius.

Æstate circa fluviorum ostia *parit*. Æstus impatientia, mediis fervoribus, sexagenis diebus *latere* à Plinio proditum est: tempus Aristoteles non expressit. Timidissimos esse captura ostendit. Recedente maximè sub Arcturi tempus mari, arborum ramos frondibus vestitos, in arenam piscatores difigunt; accedente plurimæ attra- *Plin. H. N. l. 9. c. 16. Aristot. H. A. l. 8. c. 19. Ælian. H. A. l. 13. c. 28*

hun-

huntur, reciprocante ramorum tu, quiescunt, & ab imperitissimis quoque capiuntur.

Macrob. Sat. l. 2. 11. Columella R. R. l. 8. c. 16. Athen. l. 5. In precio fuere olim, Ephesiæ inprimis, quas Archestratus celebravit. Sergium Romanum patritium, cognomentum inde sibi adscivisse, quod carissimæ ipsi essent Oratæ, apud Varronem Columellam, Valerium Maximum, & Macrobium legimus. De *nutrimenti* qualitate non convenit inter veteres. Mnesithæus difficulter coqui, concoctam multum alere. Celsus duriorem esse. Diphilus cum Melanuro, qui succi bonitate Sargo, Hicesio judice, minus nutrienti, inferior est, proportionem habere, asserit. Ideò Rondeletius carne media esse pronunciavit, saxatilium duriore. Nostra ætate marinæ & quæ hyeme capiuntur, laudantur. Lacustres pinguidiores quidem, sed lutum, quod in eo degant, olent. Apparatum in Aldrovando vide.

ARTICULUS IX.

De Sargo.

TAB. XIX. t. Aldrovand. de Piscibus l. 2. c. 16. 17 Σάργος an σάργος dicendus sit piscis, dubitatur. Is quem Melanuro Hicesius accommodat, vocatur σάργος. Rondeletius geminum nomen agnoscit, à multa carne id habere judicans. Sparo squammis tenuibus, lato corpore, linea à branchus arcuata, pinna continua affinem Bellonius pronunciavit. *Rostro* acutiore, *dorso* magis repando, *ventre* prominentiore, *dentibus* latis humanisque simillimis, lineis quibusdam, unde πολύγραμμος, & macula juxta caudam nigra, unde μελανόγραμμος, & ὀῤῥοπυγιαῖος Aristoteli dicitur, distinguitur. *Colore* aliàs est argenteo. *Pinnæ* quæ ad branchias sunt rubescunt. *Branchiarum* exterius tegumentum spineum est. Hepar subrubescit: ab hoc *fellis* vesicula pendet. *Lien* subniger est, & ferè circinatus. Ad multam magnitudinem excrescere assolet.

Aldrovandus binos exhibet. Prior ὀῤῥοπυγιαῖος, pinnas omnes, præter eam quæ ab ano est, habet aureas: maculam juxta Uropygium violaceam, totum caput ad eundem colorem vergens.

Alter πολύγραμμος, aureis & argenteis quæ serræ figuram exprimit lineis, elegantissimè condecoratur, pleræq; ad rubiginem vergunt. Gesnerus *in mortuis* lineas evanescere tradit. Ægyptio eum mari vendicat Festus, sed & in Adriatico nascitur. Pelagius ne sit an, saxatilis vel littoralis inter Ovidium, Ælianum, Oppianum, & Aristotelem non convenit. Ita littore gaudere dicerem, ut & cautes sæpè frequentet, quod radiis solaribus ibidem commodius fruatur. *Ælian. H. A. l. 1. c. 23. Aristot. H. A. l. 8. c. 17.* Sæpe quidem *cœno* à Mullo excitato contentus est, sed & carnivorum esse certum, quia Lycostomo pisce inescatur. *Gregalem* Ælianus facere videtur: dum confertos capi scribit. Ad motum ut ut benè νωθὴς Oppiano dicatur, in evitandis tamen piscatoriis insidiis λινοπληγέστατος est, seu quòd lineam ad scopulos terat, quod apud Plinium legimus: seu quod vel retibus proximus spei piscatorum illudat. *Oppian. Halieut. l. 1. v. 132. l. 4. v. 267. Plin. H. N. l. 9. c. 59.* λινόν sanè & pro voti, & pro linea cui hamus affixus est, sumitur. Plures sibi adsciscunt *uxores*, pro his tempore verno pugnant. Vere & autumno *parere*, apud Aristotelem legimus, si quid aliter ab eodem dicitur, de Sargino non Sargo sumendum est. *Aristot. H. A. l. 5. c. 9.* Tam vehementer capras amare Ælianus prodidit, ut ad illarum in aqua umbram, odore fortè illecti, adnatent, & saltu contingere conentur. *Ælian. H. A. l. 1. c. 11.* Ne itaque mirere pellibus earum capi.

Fit eorum ab Epicharmo In nuptiis Hebes mentio. Et sanè grati esse stomacho creduntur, probique succi. Cæterum ægriusculè, quia durioris carnis, concoquuntur. Hydropicis Garyopontus præscribit. Dentes gestatos dentium avertere dolores. Kiranides fabulatus est.

Adiungit Aldrovandus Sargo *piscem, quem pro Melanderino*, Athenæo nomi-

nominato, si exemplar mendosum non est, (Causabonus Melanderini nomen ab aliis exemplaribus exulare scribit.) Rondeletius depinxit. Melanuro iste similis est. Toto *corpore* nigrescit, circa *caput* ex nigro purpurascit. *Cauda* saxatilium more in unam latam pinnam desinit. *Hepar* habet ex rubro candidum. Splenem nigrum, fel aqueum, lapides in capite.

ARTICVLVS X.

De Sparo.

TAB. XVIII. 11. QVem Græci σπάρον ἀπὸ τοῦ σπαίρειν, quod est palpitare, ut Eusthatius author est, Latini Sparum, seu à spargendo, seu aliunde vocant: hunc eundem cum *Rhyade* Aristotelis, & Æliani *Aspargo*, sed perperam, Rondeletius facit. Nec enim vel ῥυὰς speciale alicuius piscis nomen est, quod Salvianus opinatur; nec videtur isto vocabulo in singulari uti. Arist. H. A. l. 4. c. 8. Ῥυάδες verò, quos Aristoteles, fugere quoties vel piscium lotura vel navis sentina eiecta est, quasi fœdo tactos odore scribit, & quos Gaza modo *flutas*, modo *Spargos*, aliquando *fusaneos*, id est, χύται, quod fusim retibus capiantur, vocat: ii sunt, qui frequentes quidem & simul natant, fusimque & retibus capiuntur; ducem tamen, quod ἀγελαίοις proprium, non habent.

Ælian. H. A. l. 9. c. 46. De Aspargo nihil apud Ælianum invenies. Gyllius duntaxat Rhyades Aspargos interpretatus est, & multis errandi occasionem præbuit. Haud parvam cum Aurata & Sargo habet similitudinem. Ab illa, corpore minore & magis rotundo, rostro acutiore, & quod circa branchias nullam neque purpuream, neque nigram maculam gerat, distinguitur. Ab hoc verò, quod ex auro refulgeat, lituram in cauda habeat, capite sit magis protenso, tres *aculeos* sub spina quæ est ano vicina ostentet, lienem rubrum, gracilem, oblongum, tectum, in dextro latere habeat, differt.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 109. Plin. H. N. l. 32. c. 11. *Littoralem* Oppianus facit, Plinius inter marinos recensuit. Ovidius pelagium voluit, sed & marinis stagnis gaudet, inque iis frequenter capitur. Gregalis est, *carnivorus*, venatur & marinos pulices. Æstate circa saxosa littora *parit*. Haud olim ignobilis in cibo. Coquus apud Antippum inter lautissimos recenset. Epicharmus inter eos ponit, quorum ne stercora quidem fas sit Diis abjicere. Diphilus acrem esse ἀπαλόσαρκον ἄβρωμον, εὐστόμαχον, pronunciat, elixum coctu facilem, τυγηνιςὸν. difficilem addit. Raró ob parvitatem elixatur.

ARTICVLVS XI.

De Mormyro & Canthuro.

TAB. XIX. 3. DE Mormyro, qui Oppiano μορμύρος, Ovidio *Mormyr*, Gazæ *Mormur*, pauca prodidere veteres. Quem Bellonius describit, Constantinopoli & alibi, nomine veluti per manus tradito, Mormyrus dicitur, videturque notas ab antiquis traditas. (αἰόλον Oppian. Halieut. l. 1. v. 100. seu maculosum Oppianus, *pictum* Ovidius nominat) sibi vendicare. Piscis est corpore quam Aurata, Sparus, Sargus, & Melanurus longiore, & minus ad latera compresso. Capite item (utor verbis Aldrovandi) Aldrovand. de Piscib. l. 2. c. 19. tenuiore & cælato, rostroque acutiore. Os mediocre habet, dentes exiguos, labia crassa, oculosque medios, brachias utrinq; quaternas &c.

Littoralem esse, præter Archestrati apud Athenæum & Oppiani authoritatem, Cottidiana piscatorum experientia testatur. Nullum non *cibum* attingit, parva animalcula, conchulas, & minora crustacea venatur; nec à terrestribus sordibus abstinet. Oppian. Hal. l. 3. v. 126. Athen. l. 7. *Parit* æstate, capitur vetriculis, & plagulis, ut Plutarchus air. Retibus inclusus, imis in vadis, sulco, crebro caudæ motu depulsis arenis facto, subterlabitur. Τροφιμώτατον Hicesius facit, quia lutum olet, vilis nostro tempore habetur.

CAN-

TAB. XIX. 5 CANTHARUS Græcis antiquis κάνθαρος, & genere fœminino κανθαρίς, modernis σκαθάρι, Gazæ *Scarabeus*, Plinio & Ovidio *Cantharus*, fortè à coloris bætici & ferruginei similitudine, dicitur. Squammis integitur parvis, ex indico splendentibus. Caput & circa oculos partes ex nigro rubescunt. Labrum superius veluti in calva infarcitur. A branchiis ad caudam lineæ ducuntur subaureæ. Bellonius lineam armatam utrinque in lateribus, cyaneam esse tradit. Observati sunt lineis albicantibus, cyaneis, ex luteo nigricantib⁹, rectis quidem, sed non ita conspicuis variegati. Internis partib⁹ nō differt à Sparo, & lapides habet in cerebro. *Versatur* in cœnosis littoribus ac portubus, in quæ loca maris sordes fluctibus pelluntur. *Pamphagus* esse creditur. Nam carnes, panis, caseus, aqua & stercus in cibum ipsi cedunt. Turgent amore fœminarum, & quia Zelotypi acerrimè pro suis conjugibus pugnant, sed non aliter, quam Menelaus cum Paride, prouna tantum, quod ab Oppiano & Æliano proditum est. *Ælian. H.A.l.1. c.26.* Inescantur Polypo, aut Carabo in nassam vimineam indito. Ingratum succo Ovidius dixit. Mollis & præhumidæ carnis fecit Rondeletius.

ARTICULUS XII.

De Salpa & Stromatheo.

TAB. XIX. 76.. SALPA Græcis σάλπη & σάλπης, Hesychio & Phavorino quoque βῶξ *bos* vocatur, quod nomen ipsi ab Halisonorum (maritimi sunt populi Catiæ vicini) piscatoribus inditum est, si bene Pancratis versus apud Athenæum, correxit Gesnerus. Posset & *Chrysopleuros* ab aureo, quo per latera Salpa resplendet colore, dici. A cervice in caudam per argentea latera, aureis rubentibusque lineis, certis intervallis distinctis, decentissimè pingitur: Unde Aristoteli apud Athenæum πολύγραμμος, πολύγραμμος & ἐρυθρόγραμμος, Oppiano αἰολόνωτος, hoc est, ut Lippius reddit, variis distincta tergora lignis, dicuntur. Caput habet parvum & rotundū, dentes in superiore maxilla sedecim, in inferiore octodecim serratos firmos. Oculos aureos supercilia quodammodo virescentes, pinnam in tergo unicam longam, multis spinis asperam. Caudam bifurcam, linguam mediocrem. Squammis tegitur latis & varii coloris. Ventre & lateribus candicat, dorso ex cineteo nigricat. Interanea nigerrimo peritonæo continentur. *Hepar* est magnum, subrubrum, in tres lobos divisum, cui fellis vesica appendet. Splen nigricat. Vulva bifida est, ovis innumeris plena. Bellonius rarò duas libras excedere scribit. In nullo piscium genere exactiorem servari magnitudinem Salvianus, ideo forte à Pancrate ἰσομήκεις æquales magnitudine longitudineve, quamvis Dalechampius facta ad pisces, quos nominaverat comparatione, id fieri credat. *Duo ipsorum* videntur *genera, commune* unum & omnibus notum quod descripsimus. *Minus alterum* quod in Narbonensi Gallia *Virgadelle*, id est virgis seu lineis distinctum nominatur, quodque in stagnis marinis reperiri, & non nisi ætate à communi differre ex Rondeletio habemus. *Locum* si attendamus, herbosa laxantur arena apud Ovidium. Oppianus Πέτρας ἀμφιαλὰς φύκει μεδαλέας, *scopulos maricinctos, musco humidos*, illis adscribit. Arist. in mari & stagnis marinis locat. *Oppian. Hal.l.1. v.125.* *Cibus* ipsi alga marina, porrū, ut apud Philosophū extat, stercus & alia fœtida. Unde σκατοφάγον, & βδελυχρὴν merdivoram, & fœtidam In nuptiis *Aristot. H. A.l 8. c.2. & l. 4. c.8.* Hebes Epicharmus, obscœnum piscem Plinius nominat. Semel anno & quidem autumno paulo ante æquinoctium *parit*, quibusdam in locis & æstate, si Aristoteli habenda fides est. Turmatim ab imo gurgite ad littora ferri, mox q; alga, aliisq; marinis herbis pastos, celerrimè in mare demergi, tradit Bellonius, rarò unā, plerumque plures simul capi Salvianus. *Plin. H. N. l.9.c. 51.* Cucurbitā capitur, quod ea delectetur nimium, idque uni ei ex omnibus evenire Aristoteles docuit. *Auditu* valere apud eundem legimus. Nullum ferè inter *cibos* habet pretium. *Aristot. H.A.l.8. c.2. l.4.c.8.* Archestrato semper mala, Diphilo dura & insuavis est. Platinæ syl-

K vestre

vestre quid & fetinum resipit: circa Ebusam tamen capta haud spernitur. Alexandrina pariter maximè si in Autumno nata fuerit, humidum quid & album, idque non virosum emittit, ut Diphilus refert, sed & circa Mytilenem tempore messis capta haud ingrata est. Omnium tamen
Plin. H. N. l.9.c.19. dura caro est, ut Plinius percoqui posse neget, nisi ferula prius verberetur.

TAB. XVI. 7. Huc STROMATEUS pertinet, piscis in rubro mari teste Athenæo nascens, Salpæ similis, & universo corpore, aureis lineis productis distinctis, unde nomen invenit. Rondeletius pro eo subsequentem piscem pinxit, sed non descripsit.
Athen. Dipnos. l. 7.

ARTICVLVS XIII.

De Fiatola Romæ dicta.

TAB. XIX. 8. Piscem qui *Fiatola* Romæ dicitur, quidam veretum Callionymum, alii *Ellopon*, nonnulli *Lycon*, Bellonius χαλκίδων esse opinatur. Aurei est & argentei coloris, multisque lituris variegatur. Latus item est ac planus, ut Bellonius scribit, rotundum ferè & compressum, Seserino non valde absimilem, Rondeletius facit. *Linguam* habet carnosam Delphini modo, ad humanam accedentem, suisque partibus omninò absolutam, quod inter cæteros branchiis præditos solus habere videtur. Vendicat & hoc sibi peculiare, quod *pinnis* sub ventre careat, sitque omninò inermis. Gerit quoque branchias utrinque quatuor superiorem maxillam immobilem, Caudam, lunatam, lineam à capite sub ventre ad umbilicum extensam, atque utrinque in cervice maculam nigram, Squammis in eo duntaxat lineæ ductu, qui piscis latera distinguit. Hepar ipsi unius lobi nullo felle præditum. *Stomachus* in litteram V. efformatus, cuius infima pars, in mucronem terminatur, & ad pylorum tam numerosas *appendices*, ut nulla arte numerari possint, habet. Intestina fulcit glandulosum pancreas. Lien stomacho subest. Benè in hunc piscem χαλκίδων Bellonius vocet, non disputo, hoc tantū addo, Cetaceis hunc ab Oppiano annumerati, dentes serratos habere & gregatim degere, quod fortè Fiatolæ non competit. Adjicio tamen Bellonij in icone Callychtin, quem Gesnerus pro Hepare primo habebat. Quod reliquum est, frequens est Romæ Fiatola, alibi rarus & incognitus. Rondeletius suis littoribus nunquam visum asserit. Fertur ex pulmone marino *nasci*, & optimi saporis esse.

ARTICULUS XIV.

De Scorpio & Scorpide.

Scorpius piscis, qui Plinio aliquando *Scorpio*, ab insecto nomen trahit, non quod vel corporis figura id, vel colore æmuletur; sed quod, ut aculeo Scorpius terrestris, quem habet in cauda, ita hic spinis quibus in tergore & capite armatus est, venenum vulnerando infligat. Putatur à Scorpide sexu duntaxat differre, ut hic sit fœmina, ille mas: sed videntur specie distingui, & Scorpis cum Scorpœna pro uno pisce habebuntur. Trilibris quandoque datur; in mari tubro ad duorum & trium cubitorum magnitudinem excrescete, Ælianus: ad tantum & apud Inoos Tzetzes scribit. Corpus habet rotundum, anteriore parte crassissimum, posteriore teniæ. Squammas tam exiles & tenues, ut nisi advertas, iis carete videatur. Solo ventre albicat, cætera rubet, unde Plinio ruffus, Numenio ἐρυθρὸς, Hicesio πυῤῥὸς, Diphilo κιῤῥὸς nominatur, quia nigras quasdam procopius notas habet, benè Epicharmus ποικίλον dixit. Caput ipsi magnum, angulosum, dutum, osseum, plurimis acutissimis aculeis munitum. Os magnum, dentes confusos, densos, in inferiore maxilla triangulares, superciliorum loco aculeus acutissimus Cuculi instar, cum appendice cutacea molli, branchiæ utrinque quaternæ, osseo aculeatoque exptimento contritæ: juxta eas binæ latæ pinnæ, totidemque ex harum regione in ventre sed minores, in dorso uni-

TAB. XVIII. 12. TAB. XIX. 9.10. TAB. IV. 7.
Ælian. H.A.l.17. c.6. Tzetz.l.7. v.144.

Tab. XIX.

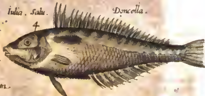
Sargus.
Gris Brasmen
1

Aurata
Gold Brasmen
2

Mormyrus.
3
Marmel Brasmen.

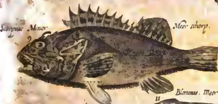
Iulia. Salu.
Doncella.
4

Cantharus.
Braun Meer Brasmen.
5

Salpa.
6
Goldstein.

Meer schorp.
9

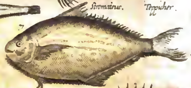
Minor
10

Blennus. Meer Gropp.
11

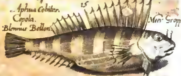
Meer Teppich.
8

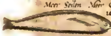
Stromateus.
Teppicher.
7

Aphya Phalerica.
Schmelbling.
12

Aphua Cobites.
Cepola.
Blennus Bellon.
15
Meer Gropp

Meer Seilen
Meer Grundel.
16

Hepsetus.
Meer Bimbrle

Membras.
Kleiner Hering.
14

Encrasicholus.
Meer Sall

Atherina.
Kleiner Hering

13
Apua Vera.

13

Spirling
13

NAPOLI

so unica à cervice ad caudam usque excurrens, anteriore sui parte undecim vel duodecim firmis aculeis horrida, cætera obtusa & innoxia. Cauda unica ac lata pinna constat. Duo ipsius genera posuere veteres, λιμναῖος nempe, & *pelagium*, ut apud Athenæum legitur; sed videtur idem utrinque esse. Alii fortè duntaxat sunt littorales, & nigri; alii ruffi, & in altum quoque se efferunt. Inter littorales ergo ne sit, an pelagios ambigitur, cum & Mnesitheus apud Athenæum saxatiles esse testetur. *Carnivorus* est & Aphyis, Spatulis, Gobionibus, Cancris inprimis vescitur, nec algam spernit. *Fœtificat* in alto mari teste Aristotele; bis, eodem authore, *parit*, vere & autumno, secundum Oppianum ... quaternis sustinet telum partus doloribus. Ictum eius venenatum pestiferumque apud Dioscoridem & Avicennam legimus. Gravissimos infert dolores, quandoque & inflationem ventris accersit. Mullum dissectum & impositum remedio esse Aetius & Paulus tradidere. Rondeletius cum ipsius Scorpionis hepate, & lentisco contuso, ad vulneris ambitum applicato, expertus est. *Usum* & *in cibis* & in Medicina invenit. Hicesius apud Athenæum abstergere, excoctu facilem, multi succi, plurimi nutrimenti, quod χονδρώδης, id est, carnis solidæ, firmæ, callosæ, ac velut cartilagineæ (malè inter σκλήρα & χονδρώδη refertes) sit, facit. Commendatur, qui hyeme, locis saxosis, & puro mari captus est. Duritiem diuturna mortui asservatio emendat. Calore naturali evanescente, externo colliquante humidior efficitur. Archestratus in Thaso non longiorem pygone (viginti digitorum mensura est) emendum censet. *Medicinam* si spectes, jus alvum apud Plinium & Dioscoridem emollit. *Fel* ad menses vel secundas tam exceptũ ab Hippocrate usurpatum. Plinio verrucas tollit, & unguiũ scabritiem emendat. Marcello à nebula & caligine liberat. Lapis, qui in capite è strangurïosis utiliter bibitur.

Athen. Dipnos. l.7. — Athen. H.A. l.8. — Aristot. H.A. l.5. c.9. Plin. H.A. l.9. c.51. Oppian. Halieut. l.1. v. 590. Dioscor. l.6. c.61. — Plin. H. N. l.32. c.9. Hippocrat. de morb. mulier. 1.

Scorpidem & Scorpænam pro eodem pisce Aldrovandus sumit. Specie à Scorpio, ut supra dictum, quod colore & succo differant, ut Athenæus ait, distinguit. *Scorpidium* Psellus vocare videtur. Cinericia est Bellonio, & multo Scorpio minor, de cætero (tam etiam vivax, ut exenterato & corde carens moveri non desinat) Scorpio in omnibus ferè similis. *Vescitur* algâ & sordibus marinis. Castitatem immaculatam generi suo servat, itaque habet pudicitiam sui generis, sed venenum sui generis non habet. Non enim percutit Scorpæna sed reficit. Apud Athenæum Scorpio in cibo posthabetur.

Tab. XVIII. 12. — Ambros. Hexam. l.5. c.2.

ARTICVLVS XV.

De Blenno & Pectine Romanorum.

Blennus Oppiano βλέννος contractè à βλεννός, Athenæo fortè βαιῶν, quod præ corporis crassitie brevis (βαιὸς idem quod minutus) Sophroni κωβιῶ potius qui idem cum Gobio, quam κωβιῶ specie similis, dicitur. Corcyrenses & Zacynthii *Cepolam* à Cepæ similitudine propter turgidũ ventrẽ appellant, exinde *Bulbum* Plinii esse Bellonius conjicit. Raro Gobium magnitudine superat. Colore est vario. Licet totus ferè liveat, plærisque tamen locis rubet, quibusdam etiam flavescit. Squammis paucis, tenuibus, & tam facilè deciduis tegitur, ut tum ad hoc, tum quod ob plurimum mucum, quo oblinitur, adeò lubricus sit, ut vix manibus adstringatur. Caput habet magnum, oculos eminentes, nigros.

Tab. XIX. 11. Tab. XXXI. 3.

Labrum superius capiti ceu tubum quendam infixum. Dentes serratos, sed adeò exiguos, ut os asperum potius, quàm denticulatum appareat. *Linguam* albam conspicuam. In latiore pinnæ tergoris parte, macula nigra, albicante circumdata circulo, parvi argentei numismaris magnitudine, oculorum in cauda pavonis figura conspicitur. Reliqua in icone visun-

Oppian. Halieut. l.1. v. 109. visuntur. In algoso littore *versatur*. Romæ ratus, in Græcia frequentior. Non longè à loco, quo degit evagati solet. *Vescitur* apnis, squillis, similibusque pisciculis, horum inopia ipsas depopulatur herbas. Gulosus est, sed & stultus Plauto, nisi Blennum ibi melius pro mucoso & pædido sumseris. Carnis est mollis glutinosæ & excrementitiæ. Cinis cum ruta vesicæ vitia & calculos sanat.

TAB. XXVII. 1. *Plin. H.N. l.32.c.9. Plin. H.N. l.32.c.2.* Quem PECTINEM Romę vocant, hunc *Novaculam* Plinii Rondeletius esse suspicatur, quâ tacta ferrum olent, quod dorso sit cultellato; Gesnerus *Pavonis* nomine sibi transmissum Româ scribit. Piscis est latus, & Fabri instar compressus. Tegitur magnis squammis, & variis pingitur coloribus. Caput maxillæ & branchiarum opercula plurimis cæruleis lineis insigniuntur; Syncipur coloris est punicei saturati, latera albicant. Imis ventris & caudæ pinnæ subflavis & virentibus lineis inter se cancellatim commissis decenter admodum depicta sunt. Pinna dorsi rubra nonnullis cæruleis conspergitur maculis, dorsum ipsum est puniceum, cætera ex albo flavescit. Palmi mensurā excedere nō solet. Capite est magno, valdè cōpresso, & prorsus omni rostro carente. Linea nāq; anteriorē capitis totiusque corporis partem terminans, longa sit & recta, atque fere ad perpendiculum, è summo capitis vertice ad inferiorem usque maxillam defertur; in cuius inferioris atque ferè perpendicularis partis loco inferiore, os positum est parvum, dentibus acutissimis, recurvis, exiguis munitum. Branchias utrinque haber quaternas. Ventriculum mediocrem. *Intestina* valdè pinguia, multis gyris circumacta: hepar pallidum, cui vesicula fellis annectitur. In saxosis & arenosis littoribus degit. Rarus in Italia, in Rhodo, Siculo, & Hispano mari frequentior. Solus vagatur; & quia parvo est ore, loliguncullis, sepiolis, & Apuis duntaxar vescitur. *Carne* aiunt esse tenera, friabili, boni succi, & concoctu facili. Nullis ferè aliis spinis quam iis, quæ dorsi spinam constituunt, intercriditur, planorum more.

ARTICULUS XVI.

De Aphyis seu Apuis in genere.

APua, sive pro parvo piscitio, sive pro peculiari aliqua specie tantum accipiatur, ἀφύη potius quam ἀφύα, ut Suidas & Aristophanis scholiastes pronuuciant, dicitur, Atticos in plurali, in singulari rarissimè protulisse; quòd cumulatim edi soleant, Eustathius author est; nec aliam ob causam ἀφύδια vocavit Aristophanes. An vel ὡς ἂν ἀφυεῖς οὖσαι quasi non natæ, quod Rondeletio & Aldrovando placet; vel quasi δυσφυεῖς, bis natæ, quod malignè & nimis pusillo corpore nascantur; vel ἀπὸ τοῦ ὕειν, quod ex pluvia generentur, quod Plinius videtur velle, unde Gaza *Apluas* Latinè reddidit; vel quasi ἀφρύη, id est spuma, ex qua ab imbre excitato oriuntur, dicantur; non disputo: nec an ἕψητοι, cum Apuis quas *Cobites* veteres nominant, specie iidem sint, inquiro: hoc certum λιπαροὶ à pinguedine Varino; γόνοι θαλάττιοι, quod cum semper sint exigui, semper fœtus recens esse existimari possint, ab Athenæo dici: nec fortè à vero aberrant, qui ἐγγραύλεις Oppiano vocari, credidere. *Plura ipsarum* à veteribus recensentur *genera*, quorum ferè nomina sunt, *Apua vera*, *Apua Gobitis*, *Engraulis*, *seu Encrasicholus*, *Apua Phalerica*, *Apua Mugilum*, *Mænidum*, *Mullonum*, *item Hepsetus*, *Atherine*, & *Membras*. Commune omnibus, candido colore esse. Caput majusculum & oculos elatos & nigros habere. Archippus apud Athenæum στρογγύλας vocat; veteres, quosdam ex semine, alios sponte nasci prodiderunt. In scopulis, quorum sinus multiplices unda excavavit, ad littora *versantur*, tamque densis natant agminibus, ut tam γλαυκὴ *Oppian. Hal. l.1. v. 290.* λευκαίνειν ἀμφιτρίτη cæruleum mare album reddi videatur, ita aliquando se *Oppian. Hal. l. 4. v. 470.* implicant, ut earū compactarum occursu,

curfu, vel navis retardetur, ut de aliis quæ Oppianus ponit taceam. Quantum ad *Generationem*, fponte fine coitu ex imbribus fpumefcente mari nafci; alias è limo putrefcente fcilicet & ipfo, vel quicquid in fundo collectitium eft oriri, prodidit Oppianus. Nec aliter Ariftoteles, illud fi excipias, quod quandam è pifcibus oriri addit. Nam apud eum ὀκ τῆς ἀμμώδους γῆς feu ex fabulone, id quod apuæ fpumam vocant, prodire legimus. Argumentum ortus, quod frigidis temporibus non capiantur; & traheis fculpta humo, fæpenumero & copiofiores & præftantiores fint prædæ. Oriuntur autem opacis tepidifque locis, ἐπὰν εὐημερίας γινομένης ἀναθερμαίνηται ἡ γῆ, *cum cæli clementia terra concalefcit*, veluti in Athenienfis agri Salamine, ad Themiftocleum, & in Marathone. Ejufmodi omnes funt, ut neque gradefcant, neque generent, neque diu durare queant, priore turbâ abolitâ altera fuccrefcit. In nullo apud Athenienfes patinarum honore erant, fi Chryfippo apud Athenæum credimus, fortè ob copiam. Archeftratus μῖνδας feu oleti inftar afpernabatur. In mediterraneis expetebantur, inde pinguium Athenis nomen. Nicomedes eorum defiderio flagrans, cum haberi non poffent, figuris ex rapis fœminis ad earundem fpeciem ab Apicio diffectis, ex oleo coctis, & fale atque papavere conditis, ventrem explevit, referente Suida. Apparatum apud Aldrovandum vide. De cætero humidum & flatulentum alimentum præbent. Diphilus gravis & difficilis coctionis effe putabat.

Oppian. Cyneg. l. 2. v. 568. Arift. H. A. l. 6. c. 15. exercit. Scalig. c. 14.

ARTICULUS XVII.

De Apuis in fpecie, & in primis Vera, Phalerica, Membrade, Cobite, & Hepteto.

TAB. XIX. 12. 13. 14. 15. 16.

GEnera Apuarum prætærito recenfuimus articulo.

Prima eft APUA VERA, cui, quæ generatim de Apuis dicta funt in primis conveniunt, quam Græci propriè ἀφύην, Athenæus ἀφρίτιν, aliqui ἀφρύην à fpuma nuncupant. Suidæ ἀφρύη ἡ ἀφρογενής, quafi nullis orta parentibus dicitur. Pifciculus eft vix auricularis digiti longitudinem adæquans, oculis nigricantibus. Duo eius genera. *Album* in Hollandia frequentius; & rubicundum, Aphya Triglitis Bellonio.

Aldrovand. de Pifcib. l. 2. c. 29. 30. 31. 32.

Altera eft APHYA PHALERICA, vel ab Atticæ portu qui Phalereus appellabatur; vel ἀπὸ τῶν φαληρῶν (alba hæc eft & fpumea Græcis) ita dicta. Sardinis eft fimilis, minor, tenuior. Squammas in mari habet, fed ftatim excidunt remanentibus earum veftigiis, & iis quæ ventrem firmant. Adeò eft mollis & pinguis, ut fi aliquando digitis tractetur, liquefiat: aut fi magna copia in navicula vehatur, fupernatans oleum pifcatores colligant. Vidit Rondeletius unius diei capturam, quinquaginta coronatis aureis venditam. Erat apud veteres in precio fi Polluci credendum.

Tertia eft MEMBRAS. Has Phrynichus apud Athenæum βεμβράδας, Epicharmus & Sophron βαμβραδόνας, Attici μεμβράδας, Trallianus μεμβράδα appellaffe videtur. Ariftoteles ex Aphya Phalerica nafci author eft; & inter μονίμους pifces, id eft haud migratores folidos recenfet. Cum verò Phrynichus χρυσοκέφαλος cognominet, ac Ariftophanes πλάτυφαλοι, id eft, cano corpore, Rondeletius eos pifciculos effe conjicit, qui Gallis *Celerias* vocantur. Sunt corpore admodum candido, capite auri colorem æmulante, Sardinis valdè fimiles. Coquuntur ex præcepto Dorionis, mutilato capite, fi corpulentiores fuerint, & lotæ fale minuto & aqua. Contemptos fuiffe Antiphanes oftendit.

Ariftot. H. A. l. 6. c. 15.

Quarta eft APHYA COBITES, κωβῖτις Græcis, Theodoro Gobionaria. Putatur ab ignobili quodam & terram fubiente Gobio procreari. Rondeletio eft ille quē Galli *Logis de mer*, ad differentiā fluviatilis vocant.

 Nun-

Nunquam ad Gobionum magnitudinem accedit, alioqui marinis Gobionibus simillimus. Corpore est rotundo, pellucido, dorso latiusculo, colore candido, nigris aliquot maculis asper, so caudâ variâ, oculis quodámodo supra caput positis. Pinnæ eædem illi, quæ Gobionibus, maximè illa, quæ his peculiaris, barbæ instar ex ea ventris parte, in qua binæ sunt in aliis piscibus, propendens. *Hepar* est lactei coloris, & in eo fellis vesica, splen, rubet, *intestina* & peritonæum ex albo nigricant. *Cor* ex albo ruffescit. Gravis est, & difficilis concoctu.

De *Encrasicholo sequenti capite agemus. De Aphyis Mugulum inter istos agetur.*

Apuas MULLORUM *exiguos admodum Mullos arbitratur Rondeletius, qui in stagnis marinis ex putredine nascuntur.*

Aphyas MÆNIDUM *verò pisculos Manidum specie sine mare & fœmina sponte nascentes esse judicat, etsi contra sentiat Aristoteles.*

HEPHETI seu Hepseti nomen, ad multos parvos pisculos extenditur: peculiarem aliquam speciem esse, exinde, quòd apud Athenæum pro parvo pisciculo Aphyarum generis ponatur. Rondeletius à Gallis *Ioul* appellari credit. Est digiti magnitudine, argentei coloris, corpore pellucido, dempta ea virgâ, quæ à branchiis ad caudam extenditur. Oculos habet depressos, pro parvitate corporis magnos. Os ita scissum, ut inferior maxilla superiori sit prætensa, sitque velut oris operculum.

ARTICULUS XVIII.

De Encrasicholo & Atherina.

TAB. XVII. 15. TAB. XIX. 17. 18. *Plin. H. N. l.31. c.8.* ENcrasicholos, Græcis ἐγκρασίχολος, quod χολὴν ἐν τῇ κεφαλῇ ὄντος κεφαλῆς, seu *bilis folliculum* in capite gerat, hoc est, quod eius caput impensè amarum sit, unde eo mutilari assolet, dictus; aliis λυκόστομος, quod dum oscitat, amplum os aperiat, ut serpentis potius quàm piscis videatur: Plinio, multorum eruditorum judicio *Lupus* nuncupatur. An Chalcedoniis ἰερόμος dicatur, quod Callimachus apud Athenæum prodidit, ἐγγραύλεις quoque Ælianus vocat. Magnitudine est plærumque digiti, palmi longitudinem nunquam assequitur. Argenteo colore micat, tergore ad cæruleum accedit, si soli opponatur transparet, dempta argenteâ lineâ, quæ spinæ vertebras comitatur, quæ sanguinem continet. *Squammis* carere falsum, vel in sale asservatis argenteæ micant. Rostrum habet acutum; os amplum, utramque maxillam serræ modo asperam, branchias parvas duplices. *Cor* oblongum & acutum, hepar rubrum, maculis rotundis conspersum. Ventriculi appendices multas & nigras. Ventrem mollissimum, ideoque plærumque absumptus in salitis conspicitur. Ovis scatet rubentibus. Spinis caret, eâ exceptâ, quæ in dorso est, & ipsa tenuis, adeò ut vix dentibus negocium facessat. Arenâ, spurcitiis, arque cœno vescuntur. Capiuntur hyeme à Decembri ad quadragesimamusque, in Provincia numerosissimè, noctu igne è naviculis accenso. Quam confertis turmis densi, *Ælian. H.A.l.8. c.18.*
metu insidiarum natent, de Aphyis in genere dictum est. Hanc tam confertam Lycostomorum natationem, βόλον à peritis nominari, Ælianus tradidit. De *Ortu* dissentiunt Authores. Suidas & Athenæus ex Apua Cobite; Aristoteles ex Phalerica oriri tradit. Satius est sui generis piscem statuere, quàm vel species in infinitum multiplicare; vel ex Apua Phalerica duos diversos pisces generari, concedere. Nam & ex hac Membradē oriri Philosophus author est. In magno plærisque in locis habentur precio. Comeduntur & crudi & sale asservati. Minutatim concidunt, cæpam pariter triram addunt, sic ex oleo & aceto asperso pipere sumuntur, saliuntur truncato capite, & fel aufertur simul. De Garo quod ex iis, vide Rondeletium. Huc referunt nonnulli λυκόστομον, cuius effigiem exhibet TAB. XLVII. 19.

ATHE-

Atherinam, Græci Ἀθερίνην, & per pleonasmum literæ α Ἀθερίνην, seu *transversum,quem alterum Atherinæ genus in ventre habet aculeo, quod Gillio placet; seu ab aristis (ἀνθέριξ idem est quod ἀθὴρ, id est, arista, pars spicæ acuta, seu ut Erotianus explicat, tenuissimum illud, quod in hordeo acuminatum est) per metaphoram pro spina sumpta, quas multas & Sardinis duriores Atherinæ habent, quod Rondeletius voluit, dicunt. Posset & ab ἀθερίζειν, quod pro καταφρονεῖν, floccipendere & contemnere deduci, quod nimirum ἀθερεῖ ξεναὶ πως καὶ αὐτὶ διὰ τὸ ἰσχνὰς ob vilitatem negligatur. Gaza *Aristam* & *Aristulam* vertit. Callimacho, in nomenclaturis diversarum gentium ἱκτίνα & ἴσλης sine dubio à parvitate, (ἴσλης Adverbium Græcis sonat propè) vocatur, Romanis Laterina. Quid per suum Acerinam Plinius Medicus intelligat, difficile est dicere. Bellonius recentiorum Cernuum esse credit; ego mendum esse, & Atherinam legi debere judico. *Descriptionem* si attendas, ita de eo Rondeletius. Pisciculus est marinus, litoralis: reperitur & in marinis stagnis, Aphyis similis, dodrantali magnitudine, parvi digiti crassitudine, *dorso* spisso, ventre leviter depresso, *ore* parvo sine dentibus, *oculis* magnis. *Colore* est vario: nam venter argenteus est, dorsum fuscum, circa caput, ex flavo rubescit Sardinarum modo. Locus qui inter oculos est, cælatus videtur. *Pinnas* habet quatuor, duas ad branchias, duas in ventre, aliam à podice, præter has, alias duas in dorso. Omnes candidæ sunt. Cauda duabus pinnis constat. (contra ostendit apposita icon) Pro linea medio corpore à branchiis ad caudam protensa, spissum quid habet sub cute, quod non possum aliter quam fasciam per similitudinem vocare, quæ eum cocta Atherina editur, evidendissima est, & cum lumini obiiditur; quia reliquo corpore pellucida est, hâc parte opaca. An Aphyæ Meletæ mas sit, quod piscatores credunt, dubito, tum quod illæ sine mare & fœmina nascantur, hæ distinguantur sexu: tum quod mollissimo & depresso corpore sint illæ, istæ solidius & spissius habeant. Bellonius suum, quem vulgus Cræcum, Romani Latharinum, Massilienses Sencle vocant, ita describit. Pisciculus est digiti crassitudinem excedens, neque extenso digito longior: Argentei coloris, translucente corpore, & quod soli objectum, ut vitrum transpareat, lineamque ostendit interne obscuram, rectam, à capite ad caudam, à sanguine, qui in spina profunditur, provenientem. *Oculis* est grandibus, lingua candida. Pinnam utrimque in lateribus & geminam alteram habet sub ventre, quæ piscem in partes æquales secat: ac præterea tenuem aliam, & parvam fert in medio tergore pinulam. Cæterum *Cor* gerit, ut semen oxalidis triquetrum & oblongum, pericardio perbellè inclusum: branchias utrimque quatuor: *Costas*, item utrimque decem omni capillamento teneriores: vertebras adeo exiles, ut vix ab acie oculi perspicacissima discernantur.

Pascuntur in algoso littore, ἀνὰ πε-ρηνίτησαν ὑπὸ χλοεραῖς βοτάναις, ut Oppiani verbis utar. *Oppian. Hal. l. 1.* Quam Rondeletius descripsit, non tantum in vicino Monspelio mari, ubi Melet dicitur, sed & Massiliæ, & in stagno quod Martegne vocatur, frequentissimè capitur, & nomen Sanclez obtinuit. Aristoteles gregales facit, eodemque teste inter Rhyades circa æquinoctium vernum *Aristot. H. A. l. 6.* πρὸς τῇ γῇ juxta terram, alvum arenæ atterentes pariunt. *c. 17.* Vilem in *Cibo* Phavorinus fecit, & contemptum; delicatissimum suum Rondeletius, nisi spinæ negocium facesserent. Bellonius quoque quæstuosissimam suarum ob suavitatem piscationem scribit.

❧

Arti-

ARTICVLVS XIX.

De Lavarono Bellonij.

PIſcis, quem Romanum vulgus Lavaronum vel Lavonum, ſeu à beata quæ Lavarono, quod non videtur, cum marinus ſit, ſeu aliunde, Maſſilienſes Caballonum, Genuenſes à capitis magnitudine Capaſſonum, vocant, ita à Bellonio deſcribitur. Grandiore ſunt capite, quem Atherinæ, magis recurto ac compreſſiore ad ventrem corpore, & paulo latiore tranſparant, ut Atherinæ, maximamque habent cum iis affinitatem. *Squamis* multis integuntur, quæ detectæ argenteum colorem præ ſe ferre videntur. Duas in tergore gerunt pinnulas, utrimque ad latera unam. *Dentibus* carent, ut Harengus: *Cor* exiguum, oblongum, triquetrum, habent: *hepar* pallidum, cui ſtomachus ſubeſt, piſciculis & Cardibus parvis nonnunquam refertus. *Inteſtina* ad anum tribus revolutionibus reflectuntur. *Fel* ob eius exiguitatem conſpicuum non habent: *ſpinas* quoque ferunt nullas. Carnem albiſſimam & leviſſimam. Calculos duos in capite gerunt, Seſamino minores: ſquamas paulo quam Atherina latiores & numeroſiores. Magnam cum fluviatili Lavareto affinitatem habet.

ARTICVLVS XX.

De Sarda ſeu Sardina.

TAB. XX. t. 2. 3. Sardæ nomen, ſibenè ex Galeno colligo, omnibus piſciculis, qui ad ſaliendum apti ſunt, competere videtur; idque inde fortitas apud veteres credo, quòd ex Sardinia in alias regiones, evehebentur. A Sardinis & Sardellis magnitudine duntaxat & ætate differunt. Cum nondum adolevere, Sardinæ & Sardellæ dicuntur, adultæ Sardarum nomen capiunt.

Galen. Ex cult. Alim. l. 3. c. penult.

Plin. H. N. l. 32. c. 11.

Unde Apicius Sardam farciti ſolere dicit, Sardenam ob parvitatem non poſſe. Fateor tamen, & Pelamydi longæ apud Plinium Sardæ vocabulum impoſitum inveniri. Qui *Trichias* & *Trichides*, quas Dorion apud Athenæum non diſtinguit, Ariſtoteli dictas, cum nullibi tam vulgatis piſciculi tam diligens naturæ explorator meminerit, credunt eaſque ἀπὸ τῶν τριχῶν, quaſi à capillis, ſeu parvis illis & capillaribus quibus abundant ſpinulis, à quibus etiam θρίσσας dicunt, quas recentiores Aloſas nominant, deducunt, vix falluntur; niſi fortè hoc obſtet, quod idem ex Membradibus Trichides, ex his Trichias naſci dixerit. Nam quod * alibi τριχίαις, (Sardis Gaza vocat) quædam adſcribit, quæ Sardis nulla ratione competunt, ea θρίσσαις, ſeu Aloſis, cōpetunt, ut mendū ſubeſſe, & malè Gazam vertiſſe ſit evidentiſſimum. *Chalcidas* quoque marinas Sardinas nuncupari, vel ex Callimacho colligitur, haſque Columella intelligit, dum dicit, *Piſcibus in piſcinis præbere oportet, tabentes Haleculas, & ſalibus exeſam Chalcidem putremque Sardinam.*

Ariſt. H. N. l. 6. c. 15.

** Ariſtot. H. A. l. 8. c. 13.*

Invenio & à Dorione χαλκιτικὸν dici. *Eritimum* vocari, vix ex Epeneti apud Athenæum loco χαλκίδας τὰς (legendum ἃς) καλοῦσι καὶ σαρδίνους ἐρίτιμους, ἐρίτιμα, inquit, colligi poteſt. Bellonius etiam cum Chalcidibus eaſdem ponit; ſed dum fluviatiles à Celerinis ſola magnitudine differre, ſpeciȩ convenire putat, argumento ſumpto, quod Galli qui ad Oceanum ſiti ſunt, nullum piſcem Sardinæ nomine agnoſcant, præter eum, qui aliunde ſale aſſervatus, ad eos perfertur; Celerinus verò in Gallia tam ſit popularis, quàm in mari mediterraneo ipſa Sardinia, ex Aldrovandi opinione fallitur. Sunt enim Gallorum Celerini (verba ſunt Aldrovandi) ab Allobrogum Celerinis diverſi, illi marini ſunt, & noſtro & Rondeletii etiam judicio marinis Membradibus in Aquatum genere nō Chalcidibus ſive Sardinis iidem;

fidem, hi lacustres; & Chalcides Aristotelis, Sardella, & Aquo Fracostorii. Anglorum Sprat, & Hollandorum Sptot, ad quos fumosicatus adferri solet, haud aliumputo quam Sardam aut Sardinam sicuti & illum quoque, quem Rondeletius scribit Agathopoli magna copia capi solere, nominariq; Calliques vel Laschez; & Massiliæ Garengades, licet ipse Membradem esse velit: ut enim Calliques ex Chalcis corruptum esse videtur, ita etiam Lachez ex Laccia: quo nomine in multis Italiæ locis Alosa appellatur, cui simillima est Sardina, & ipse quoque eum Alosæ similem esse profitetur. *Harengades* verò etiam dici videtur, quod & Harengo similis sit, & similiter salita per mediterranea loca venalis efferatur. *Icones* & *Descriptiones* diversas quinque apud Aldrovandum invenies.

Prima, pisciculus est Aphyæ Phalericæ omninò similis, nisi paulo major, & spissior esset, à parva Alosa, ore, branchiis & oculis, pinnarum numero, situ, squamis, caudâ minimè discrepans, sed in hoc tantum quod Alosa sit latior. Sardina igitur squamas magnas, tenues habet: colore est vario, nimirum capite aureo, ventre albo, dorso cum viridi cæruleo, utroque splendido, rutulanteque dum viva è mari extrahitur: una enim cum vita viridis evanescit, cæruleoque manente, eoque hebescente & splendorem suum amittente. Intestina habet parva & recta, Alosarum intestinis similia.

Altero loco picta, in qua pictor pinnas nullas expressit, capite est rubicundo, corpore toto subviridi, præter duas quæ in ea conspicuæ sunt, lineas, quæ sunt cæruleæ: Cauda ad castaneum in extremo vergit. Sardæ Flandricæ nomine missa est.

Tertia eodem quoque nomine, sed majoris cognomento communicata, pinnas habet nigras, quarum situs (dum modo pictor rectè expressit) alterius speciei piscem esse indicat. Colore est vario, viridi nimirum violaceo, paleari & ruffo. Maculæ in lateribus sunt nigræ: in pectore croceæ.

Reliquæ duæ species, dorso sunt viridi, ventre argenteo. Prior in extremitatibus ossium, quibus branchiæ teguntur, rubent. Oppianus dum scribit: Oppian. Hal.l.1.

Chalcides & Thrissa passim Abramidesque feruntur,
Et curvis habitant scopulis & littora visunt,
Atque catervatim percurrunt æquoris undas,
Alternantque imas ponti, curruntque per æquor,
Hospitium mutant semper, pontoque vagantur.

iis qui vagabundam vitam agunt, accenset. Capiuntur Massâ ex ervis frictis & myrrha vino odorato excepta, confecta; aliquando foliis betæ, quâ impensè delectantur. Adhibentur quidem *in cibis*, sed revera, ut Hicesius apud Athenæum dicit, αὐχμώδεις καὶ ἄλιπεῖς καὶ ἄχυλοι, id est squalidi, nec multum pingues sunt, nec copiosum succum in alimentum præbent. Apicius farcire eas docuit, Galenus ad saliendum aptissimas dixit. Apic.l.9. c.10. *Medicum* usum quod spectat, in prima mensa sumptæ, alvum subducunt. Galen. de facult. Alim. l.3. Capite, in puero quodam, loco balani feliciter usus est Brasavolus. Marcellus exustas sine osse, vel salsamentum, & confrictas, si varicibus supponatur, statim prodesse scribit. Marcell. c.11. 19. Idem Sardæ caput combustum, medicamento ad gingivarum tumorem, fœtoremque admiscet. Privatum, contra presteris morsum valet, si Plinio credimus.

L ARTI-

Articulus XXI.

De Mæna.

Tab. XX. 4.

MÆna, Græcis Μαινὶς, Theodoro Gazæ Halec est; metuo ne perpetam. Alecis enim nomen, vel omnibus pisciculis qui muriis condiuntur, quod Rondeletius docuit, competit; vel illis, qui apud Græcos Anthracides, seu Carbonarij vel prunarij pisces, quod in pruna & craticula commodè coqui possint, dicuntur, quod ex Hermolao discimus; vel ipsi piscium fœti, unde Plinius. *Laudatur & Clazomene garum, Pompeiique & Leptis: sicut muria Antipolis ac Thurii: jam verò & Dalmatia. Vitium huius est Alex, imperfecta nec colata fæx:* vel denique pisciculo fluviatili seu dulcium aquarum, quem Plinius, ad ostreas, echinos, urticas, cammaros & mullorum jecinora pervenisse scribit.

Plin. H. N. l. 31. c. 18.

Columella inter parvi incrementi fluviorum animalia reponit, & piscibus maioribus præberi jubet, ut de Martiali taceam. *Descriptionem & Differentias*, quod spectat, Mænam inquit Gillius, non modo speciei, sed etiam generis nomen esse conjicio; quod varium & multiplex est earum genus. Aliæ in utroque latere nigram maculam orbiculatam habent, quas ii, qui Adriaticum sinum accolunt, vulgo Mænas sclavas appellant: aliæ leucomænides, hoc est, albæ Mænæ à Græcis sive Smarides nuncupatæ: itemque sunt Mænæ Boopes appellatæ. Bellonius duas observavit differentias in colore; alias enim luteo, alias lituris cyaneis aut azureis conspersas esse, ait. Speusippus Mænidi similes facit Boacem & Smaridem: idem tradit Rondeletius, nec non Bellonius, nisi (inquit hic) paulo latiores & breviores cernerentur, & squamis Smaride tenuioribus contegerentur, breviotique essent capite, rarissime siquidem palmum excedere; (Antiphanes quoque Mænas exiguos pisces esse dixit, & Martialis breves) lineam in lateribus tectam habere, quæ in Smaride arcuata est: pinnas tergoris, laterum, & caudæ diaphanas esse, & maculatas. Os si clausum contineat, minimum quidem apparere: sed dum hiat, rictum magnum ostendere, labrumque superbius tubi in modum, ut in Harengo infractum esse: Oculos habere rotundos, iridem subrubram: maxillæ asperitatem quandam dentium vicem præ se ferre: si desquametur albissimam argenteamque spectari: sed tergus livore quodam sub oculis in purpureum gemmante depingi.

Columella R.R. l. 8. c. 15. Martial. Epigram. l. 3. & l. 11.

Addit Rondeletius, utrimque magnam & rotundam maculam haberein medio corpore, quam etiam in icone expressit, Bellonius omisit, & in descriptione non meminit, nisi eam intellexerit, dum inquit, utrimque lituris notari, quod tamen non assero, quandoquidem icon mea cum Belloniana satis convenit, & eiusdem coloris lituras habet, item circum oculos. Pinnæ omnes etiam versicolores. Venter candicat. Cauda fusca est. Idem Rondeletius hyeme candidam esse scribit, vere & æstate variam: maculis cæruleis toto corpore & potissimum in capite & dorso sparsis: item lapides habere in capite: maremq; in eo fœminæ dissimilem, quod latior sit & porrectior, fœmina rotundior: cum fœtura fœmina impleri incipit, maris colorem in varietatem quandam & nigrorem mutari. Aristoteles verò hanc mutationem tempori adscribit, & de Mæna simpliciter id tradit, nec fœminæ nec maris facta mentione.

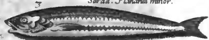
Mæna & Smaris (inquit) *mutantur, ut ex albedine rursus æstate ad nigredinem redeant, idque maxime suis pinnis & branchiis declarant.* Ita & Plinius: *Mutant colorem candida hyeme Mæna, & fiunt æstate nigriores.* Quem locum

Tab. XX.

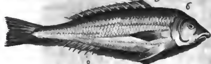

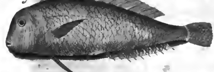

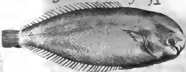

8
Boops. Houtink

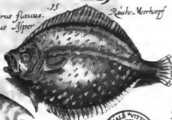

cum Massarius explicans: dixit, inquit, æstare nigriores: quia suscipiunt colores cæruleos, qui quod ad albedinem sunt obscuriores, & nigriores.

Et rursus: Mæna pisculus est digitalis longitudinis, hyeme candida, æstate varia, picturis cæruleis obliquis. Quomodo autem colores mutent, in Merula ac Phyeide (ni fallor) explicatum est. Testatur denique Rondeletius, cum aliquando Româ Venetias venisset, Mænas se tanta colorum varietate conspexisse, ut vix primo aspectu agnosceret, quod suo in littore minus pictæ sint. Quod ad *partes internas* attinet: Mænæ *hepar*, ut Bellonius observavit, fungosum ex lacteo pallescit: sub cuius lobo dextro fel luteum oblongo vasculo includitur: *Splen* niger, *stomachus* oblongus. Rarò in Oceano *capiuntur*: in mari tam supero quàm infero frequentes esse, nomenclaturæ apud utriusque maris accolas indicant. Mænaria insula ab earum frequentia nomen sortita est. Inter herbas in littore algoso, seu ut Ovidius, in herbosa arena *victitare*, Oppiani fide tradimus. A carne non omnino abstinere, quidam prodidere. Gregales esse apud Aristotelem legimus. *Parit* brumâ, vel ut Bellonius, post brumam, & omnium piscium fœcundissima esse censetur. Cum fœtu fœmina impleri incipit, ob malignum fœtorem, τράγος seu *Hircus*, ut apud Aristotelem extat, dicitur. Singularem cum vespis sympathiam habere ex eo quidam colligunt, quod illæ nassa, in quæ mæna cum Chalcide repetta est, capiantur, prodente Æliano: singulari in Xiphias odio ferti, ex eo nonnulli, quod eam balænæ metu, gladio suo in terra hærenrem, conficiant, ut Oppianus testatur. Inter plebeios *cibos* reputantur, adeò, ut acervatim, vitato etiam emptore, Venetiis vendanrur, tum quod parvi sint, tum quod cum uterum fe- (Ælian. in Histor. Animal.)

tunt, exquisiti fœtoris. Unde Martialis (Martial. l. 12. Epigr. 32.)

Fuisse gerres aut inutiles manas
Odor impudicus urceifatebatur.

& in Majali L. Pomponius Arellanarum Poeta, ut dicitur Agellio

—— Cœnam quæritat, si nemo eum
Vocat, revertit mæstus ad manam
miser.

Succi tamen bonitate Gobiis præstare Hicesius, recte Athenæo author est: quod forte de iis, qui in littore petroso aut arenoso, & suo tempore capiebantur, sumendum est. Nam aliàs, Gobius friabili est carne, & saxatilium non multò inferiore. Liquamen seu gari speciem ex ipsis fieri solitam, Plinius innuit, dum scribit. *Saletiam è muria salsamentorum recoquitur, iterumque consumpto liquore, ad naturam suam redit, vulgo è Manis incundissimus.* (Plin. H. N. l. 31. c. 7.) Apud Persium quoque aliquid simile invenies, fit visceribus piscium in vas aliquod iniectis, & sale conditis. *Deusu in Medicina* hæc habeto. Jus assumtarum alvum solvere; ut & salsas, si umbilico illinantur. (Plin. H. N. l. 31. c. 9.) Capitibus inveteratarum ustis ad sedis fissuras, & columellam inveteratam Galenum uti: ad uvam diu jacenrem, cum gallæ & floris æris, denarns duobus, Marcellum Empyricum: ad Anginam cum melle illitis eundem. (Galen. simpl. l. 11.) Plinius eatundem cinerem, admixto sale & cunila, oleoque, vulvæ mederi, & suffitione secundas extrahere, testatur. (Plin. H. N. l. 32. c. 10.) Cum alio tritus vertucas tollit, & verendorum pustulas discutit. In dysenteria quem præbeant Mænæ usum, apud Galenum invenies.

ARTICULUS XXII.

De Smaride.

SMarides qui & *Marides* apud Athenæum dicuntur. (Bellonius Græcos Anconæ se convenisse scribit, qui etiam Maridas appellabant) ex Mænarum sunt genere. (TAB. XX. 5. 6. 7.)

Vocantur & *Leucomenides*, nempe, quia semper albæ sunt, cum Mænæ colorem immutent. Eum docti pisciculum esse volunt, quem Antipolitani hodiè *Garum*, Veneti hirrulam seu herrulam, Massilienses Hiarer, Galli Narbonenses & Hispani Picarel, quod fumo induratus & salitus, linguam acrimoniâ vellicet, Neapolitani Cerrum, quod vocabulum Gaza retinuit, nominant. Rondeletius Garum vetetum esse putat, tum earundem nomenclaturarum affinitate, tum quod ex eo garum fiat, idque teste Plinio, optimum. Trium *descriptionem* Aldrovandus tradidit.

Plin. H. N. l. 31. c. 7.

Primus, Mænæ & Boopi simillimus est; notis tamen quibusdam ab iis distinguitur. Boops enim lituris caret; quibus prædita Smaris est. Boopi rostrum quasi recisum, Smaridi longiusculum. Boops item quam Smaris rotundiori est corpore, quamobrem Rotundetus Romæ nominatur. Differt vero à Mæna etiam, quod & asperiores & paulo latiores squamas habeat. Lineæ laterum utrique rectæ, sed in Smaride quadam serie, in Mæna nullo plane ordine dispositæ: suntque argenteæ & subaureæ, obscuræ, à capite ad caudam ductæ. Estque Mænâ minor, digitum nimirum vix superans, corpore item strictiore. Est denique peculiaris ei nota, quâ & à Mæna & à Boope discernitur. Cum enim os aperit, labia exerit tanquam ex tubo pyxidatim infarcto. Pinnis alioqui, aculeis, cauda, partibusque internis Mænæ similis est: eodemque modo colorem, teste Bellonio, mutat.

Altero loco exhibitus piscis, Smaris Bellonii videtur. Capite est ferè violaceo, prono nempe, nam supino albicat. Eodem colore totum corpus, sed multo dilutiore tinctum est. Lineæ quinque insignes flavescentes à capite ad caudam perferuntur. Pinnæ etiam flavescunt. Exiguam habet & vix conspicuam lituram.

Tertius Smaridis peregrinæ nomine missus, tergore est cæruleo, cætera subviridi, nigris & argenteis punctis cõspersus. Prono capite ad violaceũ vergit, supino vero candicat. Pinnæ omnes fere crocei coloris sunt, punctis conspersæ nigricantibus. *Degunt* inter herbas in algoso littore: eodemq; cum Mænis cibo vesci, verisimillimum est. Inter fœcundas recenset Ovidius. Pastâ, ex pane, caprillo caseo, & putissimo polline, inescantur. Optimos pisciculos esse Hesychius scripsit. Optimum & suavissimum ex iis gaviũ, apud Guilielmum Pelicerium Episcopũ Monspeliensem Rondeletius vidit. *De usu in Medicina* proditum, caput tostum ad pilorum defluvia cum adipe ursino conferre; excrescentes ulcerum oras, ab eiusdem pulvere reprimi, thymosque & clavos absumi. Plinius alicubi cum ptisana sumptas, vel cum fæniculo decoctas mulieribus lactis copiam facere scribit, alibi, ritas illitas, verrucas tollere, & vetendorum pustulas discutere tradit.

Plin. H. N. l. 32. c. 11.

ARTICVLVS XXIII.

De Boope, seu Boce.

Piscis, quem nos *Boopem* dicimus, is Aristoteli citante Athenæo βῶξ, Numenio βόαξ, qua etiam appellatione Oppianus utitur, Speusippo & alijs Atticis βόαξ, seu ...τὸν βοῶν à voce, ideo Mercurio sacer habetur; seu quod βοὸς ὀφθαλμοὺς ἔχει, id est bubulos oculos seu magnos habeat, dicitur. Tertia est Mænis species, pedis ut Rondeletius scribit magnitudine, qui etiam *tres describit*. *Prior* piscis est marinus, littoribus gaudens, ex Mænarum genere, pedali magnitudine, corpore satis rotundo, non cõpresso, quale fere est Mugilũ. *Capite* brevi, & parvo. *Oculis* maximis, pro corporis magnitudine, utpote qui totam fere capitis regionem occupent. Colore est vario. In dorso à branchiis ad caudam lineas ductas habet, alias aureas, alias argenteas, minus quam in Salpa illustres: ob quas ab Aristotele in libro

Tab. XX. 8. 9. Tab. XXII. 6.

Athen. Dipnos. l. 7.

libro περὶ ἰχθύων, νωτόγραπτος, id est, in dorso pictus cognominatus est. In ventre nullæ apparent lineæ; sed hic squamis tegitur argenteis. Pinnæ sunt Spari, Canthari, Sargi, pinnis similes. Cauda subaurea. *Ventriculus* magnus cum multis appendicibus: intestina renuia admodum, hepar rubrum, splen ex rubro nigrescens. Nutritur alga, carne, luto. *Altera species* in multis priori similis; suis Boguеravel appellatur, cuius cognominis significationem, non omnino assequi se potuisse ait; peritiores tamen piscatores credere, sic dici quia cum Ravalle vulgo vocatis piscibus, id est, (inquit) minutis, quique simul elixantur, & apponuntur, nec propter parvitatem seliguntur, capiatur, & vendatur. Boopi (inquam) vel Mænæ similis est; rostro magis acuto, dorso ex cæruleo rubescente: oculis magnis & variis, nimirum circa pupillã nigrã circulo ex aureo nigrescẽte: corpore toto latiore q̃ Boops sed breviore. Boopis hæc nostra species peregrina dorso fere est violaceo, aut amethestino, lateribus & ventre candicantibus punctis amethestinis, conspersis: pinnis omnibus flavis præter eam quæ in tergo est, cuius quidem aristæ flavæ sunt, membrata vero viridescit. *Tertiam*, quia squammis caret, huc pertinere non judico. Bellonius quoque *duas species* describit, dum dicit.

Duæ huius piscis cognoscuntur *differentiæ*: siquidem earum *altera* minor est, & perpetuo parva, *altera* paulo maior. Boces à Mænis ita distinguere poteris, quod Mænam videas esse lariori corporis compage, nigriore colore, & utrinque lituram unam habere. Boca perpetuo parva est, & pro sua magnitudine crassiori constat capite, corpore magis tereti. Boces & Mænæ seu *Gerres* eandem corporis constitutionem, hoc est, pinnas, squamas, & capita habent. Boopes nullâ liturâ variantur, sed ambo tereti corporore præditi sunt. *Giruli* autem seu Smarides magis nigricant, & lituris variegantur. Boces teretiores sunt. Giruli magis plani. Bocum color hilari ac quodammodo aureo fulgore nitet, ut tergora colore ad aurum inclinante micare credas. *Gregalis* est, & litoralis piscis, herbosis gaudens. Piscis est parvus, oculos pro corporis ratione grandes habens. Duos habet in capite calculos non prorsus rotundos, ut in Passeribus, sed oblongos, ut in Merlangis. *Alter Boops* Orpho aut alicubi ex rubris cognatus est. Littoralis, (inquit) pisciculus, qui Bogue & Renaeu (cum icone scriptum est Bogue Renaeu sine copula) Massiliensibus dicitur, is Genuensibus Ruello vocari solet. Coloris est eiusdem cum Erythrino pisce, dentibus, pinnis ac capite consimilibus, sed reliquo corpore differunt. Nam Box vulgarem Bocam refert, eodemque circino tornata esset, nisi magis ad Erythrinum accederet. Verum linea quæ corpus Erythrini intersecat, per medium utrimque arcuata est. In hoc autem recta prætenditur, neque Erythrini gibbum habet: Dentes præterea anteriores breves & acutos ostendit, sed tam superiores quam inferiores molares sunt, ut Sargo, quod etiam Pagro & Erythrino accidit. Hanc quoque peculiarem notam insignem habet, quod eius branchiarum exterior spina ad radices nigra est. Putat Ovidii Bogyrum esse, q Massilienses à Boopa & Gyro, id est Smaride, nomen ipsi indiderint, sed mendum est in Ovidio, & Cercyrus legi debet, qui apud Oppianum, cir- *Oppian.*
ca petras conchulis plenas degit. Iis- *Hal l.1.*
dem cum Mœnis *locis* gaudent, eo- *v.140.*
demque *cibo* vescuntur. De *Car-* *Athen.*
nis eius qualitate ita Athenæus. *Dipnos.*
Βὼξ δ' ἑφθὸς, εὔπεπτος, εὐανάδοτος, ὑγρὸς ἀνίοις, εὐκοίλιος. ὁ δ' ἀπ' ἀνθράκων γλυκύτερος, καὶ ἁπαλώτερος. *Bos elixus facile coquitur, facileque excernitur, jurulentum quid emittens, facilem alvum reddens. Assus, succensis carbonibus suavior est & tenerior.*

In Provincia etiam ægris apponitur. Anconæ, Bellonii prior, multis modis condita, carnis-privii tempore, potissimum Anconæ, Illyrico more, ex gelu conservata divenditur. Psellus tamen inter excrementitios pisces retulit.

Caput II.

De Squammosis planis.

Articvlvs I.

De Piscibus Psettaceis spinosis in genere.

Pisces, qui in latera compressi, latera ipsa in tenuem & latam extremitatem degenerantia habent, & quotum dorsi spina, non in dorsum & ventrem, ut in piscibus reliquis, sed in latera, suas pinnas seu apophyses transmittit, Plinio *Plani*, Columellæ, *jacentes*, *prostrati*, & *cubantes*. Dorioni apud Athenæum πλατεῖς, id est, lati; quibusdam, quod supinâ parte candidi, prona verò terrei sunt, utpasseres aves, *Passeres*: aliis *Psetta* vel cum Aristotele *Psettacei* pisces, dicuntur. Duo ipsorum *genera*, Spinosum unum, Selache seu Cartilagineum alterum, non eo tamen sensu, quo Ælianus & Artemidorus, inter Cartilaginea, quæ squammis carent, ut Muræna, Conger, Torpedo, & cætera, referunt. Spinosi *ovipari* sunt. Cartilaginei ova quidem intus concipiunt, sed viperæ more fœtus, postmodum vivos excludunt. Sethorum alii levi cute præditi sunt, alii squammis teguntur. Videntur omnes è duabus pellibus compositam habere corporis speciem, & spina per medium dividi. Omnes item quaternas *pinnas* habent, more squamosorum, duas in prona, totidem in supina parte, sed præter aliorum morem *pinna* earum in gyrum circumvallantur. *Branchiæ* utrimque quaternæ, *lingua* nulla, *oculi* in supina corporis parte. *Dentium* loco maxillæ in plærisque rugosâ quadam scabritie asperæ sunt. *Gula* veluti ingluviei cuiuspiam persimilis, ventriculo contigua est. *Os* quamvis pro corporis portione exiguum omnibus, qui tamen in hoc genere maiores sunt, nullum non concharum aut crustatorum genus deglutiunt integrum, sicuti minores, qui in utroque genere minora sunt. Nullæ ad pylorum apophyses: *Cor* ab una parte gibbum, huic quædam caruncula atra quadrangula pulvini modo subsidet: ad cuius superiorem partem vesiculam annecti Bellonius testatur, & pulmonis officio fungi arbitratur. *Hepar* latum est & ventriculum amplectitur. *Vesicula fellis* ab eius extrema parte dependet. *Lien* ater, sub ventriculo situs, qui latus est, & cum intestinis anfractuose circumducitur. *Degunt* in mari, sed & stagna & fluvios, quod lutum appetant, & commodè ibidem pariant, frequentant. Ideò Columella, *Cænosam regionem planum educare piscem* scripsit. Quia in arena & limo latent, ideò reciprocante mari facilimè *capiuntur*. In Belgii officinis tanta eorum copia, ut universo orbi sufficere posse videatur. Quia ova in omnibus re e-riuntur, ideò sexu masculino carere scripsit Aristoteles; quod tamen de certo duntaxat genere sumendum est. Conchyliis & crustatis, pisciitiis item vescuntur. *Pariunt* teste Aristotele semel in anno.

De *natatu* eorum ita Aristoteles. Pisces Psettacei eo modo natant, quo Coclites, alteroque oculo capti incedunt, quia natura eorum transversa, distortaque est: itaque transversi natant, convolvuntque se strabonū more, suaque prorsus latitudine, quam pinnarum adminiculo, cursum dirigūt. Ingenium respicit.

Plin. H. N. l. 9. c. 20. 24. Columel. R. R. l. 8. c. 17. Aristot. H. A. l. 4. c. 11. Aristot. H. A. l. 4. c. 11. Aristot. H. A. l. 5. c. 9. Aristot. de Anim. incessu.

Aristot. H. A. l. 9. c. 37. resipit, quod se arenâ obruant, & postquam se totos occultaverint. *Τοῖς ἐν τῷ στόματι ἃ καλοῦσιν οἱ ἁλιεῖς ῥαβδίοις, oris sui virgulis, ut vocant piscatores, verberant; τὰ δὲ μικρὰ ἰχθύδια προσνήχονται ὡς πρὸς φυκία, ἀφ' ὧν τρέφονται*, id est, ad quas pisciculi adnatant, tanquam ad algas, quibus vescantur. Certissimam securitatem esse Plinius tradit, vidisse planos pisces, quia nusquam sint ubi maleficæ bestiæ, eaque de causa, ab urinantibus *sacros* appellari.

ARTICULUS II.

De Planis Squamosis in Specie.

PUNCTUM I.

De Solea.

TAB. XX. 10.11.12. 13. PLanorum piscium alii sunt *squamosi*, quos fortè Aristoteles *φολιδωτοὺς* vocat; alii *leves*, quos *ψιλοὺς* dici conjicimus. Illi iterum vel sunt oblongo corpore, vel rotundo. Inter illos est *Solea*, à figura, quæ solo pedis ita subiicitur, dictæ, quæ Varroni Lingulaca, Gallis teste Bellonio, Perdix marina, fortè, quod in lautioribus conviviis magnam obtineat claritatem, nuncupatur. Græci hodie *γλῶτταν* linguam appellant; veteres *βούγλωττον* aut *βούγλωτταν*, non tam ob bubulæ linguæ figuram; quàm ob longitudinem, dixere. Quidam sub nomine *σανδάλιον*, ab Alciphrone in epistolis piscatoriis nominari opinantur. Matroni Parodo, in descriptione Cœnæ Atticæ, *σανδάλιον* generis vocabulum est, quod omnes planos delicatiores exprimit. *Sex* ipsius *species* Rondeletius exhibuit.

Prima, quæ Solea simpliciter dicitur, longiore contractioreque corpore est quàm Passer; & sin stagnis capitur, à marina, parvitate, & odore lutum respiciente differt.

Alteram oculatam vocat, quod licet corporis habitu, & internis partibus superiori sit similis: in prona tamen parte, magnas habeat maculas, oculorum effigiem cum iride & pupillâ referentes, squamæ tam tenaciter hærent, ut nisi diu in aqua calida maduerit, desquamari non possit.

Tertia à prima, ut Rhombus à Passere, situ corporis differt, si enim juxta eodem situ componas, os eius in sinistrum, prioris in dextrum latus vergere conspicies. Haut tamen ex Rhombis aut Passeribus esse, forma ipsa, qua plane Soleæ similis est, satis arguit, Galli Polam dicunt: ipse Epicharmo apud Athenæum *Cynoglosson* appellari conjicit. Vel si Cynoglossos huius non sit: (nihil enim certi ex tam paucis verbis, quæ citat Athenæus, colligi potest) optimo tamen jure, ut à cæteris Buglossi generibus distinguatur, Cynoglosson appellari posse, neque aliud esse genus, cui hoc nomen aptius quadret. Nam cum vera Solea suavitate saporis Perdici comparetur, hanc ferino plane esse sapore, viscidamque duram, contumacemque coctioni, insuaveque quid & grave olere. Nec probat Rondeletius eos, qui pabuli tantum ratione differre credunt, quandoquidem pabuli varietas, etsi saporem succumque immutare potest; ad corporis tamen habitum formamque immutandam nullam vim habet. Frequens est in Oceano. Bellonius in Mediterraneo mari etiam *capi* scribit, & à Massiliensibus Servatin appellari, quod tamen falsum esse Rondeletius asserit. Torus, ut ipse etiam ait, fusco colore est.

Quarta eidem Rondeletio *Arnoglossos* sive *Arnoglossus lævis* dicitur, quod

quod quemadmodum plantagini herbæ à figura vel foliorum lævitate Arnoglossi, id est, agninæ linguæ nomen impositum est, ita species isthæc Soleæ, Arnoglossus à levitate vel figura rectè (inquit) nominabitur: squamis enim carere videtur, prorsusque lævis esse. Suis Perpeire vocari ait, & ex Solearum genere esse, ex corporis habitu, figuraque cognosci: Differre autem ab aliis, quod multis squamis tenuissimis & statim deciduis, integatur: corpore esse valde gracili, candido.

Quintam diminuto nomine *Ligulam* dicit, quod sit in hoc genere omnium minima; negatque maiorum Solearum fœturã esse, quandoquidem semper parva sit: nunquam dodrantalem magnitudinem excedens. Lineam quæ corpus dirimit, spinamque firmat vel tuetur, huic ex squamis ait esse compositam longe eminentioribus, quam in toto corpore, dempta ea parte, quæ circa maxillam inferiorem est: duriore carne esse quam Buglossus lævis, *glutinosisque* nonnihil habere: satis rarum esse piscem, & ob corporis tenuitatem vilem.

Sextam ac postremam Gallis *Flettam* dictam quod fluitando natet, antiquis (ut putat) incognitam, solisque Oceani accolis notam, Græcorum imitatione, qui rei magnitudinem βu & ἵππ particulis indicant, Hippoglossum appellat, quod cæteras non solum Soleas magnitudine vincat, verum etiam quatuor digitorum longitudine quandoque inveniatur. Esse autem ex Solearum genere vel ex primo aspectu judicari posse scribit: oblongo enim (inquit) contractoque est corpore, parte altera candida, altera nigricante, in qua oculi sunt. Ore est contorto, dentibus munito cithari modo, quibus Buglossi carent. Carne est dura, sed suavi, ad Rhombi naturam proximè accedente. Ossa habet spongiosa, quibus inest medulla, quæ à cupediarum amatoribus expetitur. Piscis est maris Oceani, Antverpiæ salitus, & in frusta dissectus venditur. Capitur etiam sæpe in Oceano juxta Galliæ Bononiam. Ibi huius frusta farinæ massæ probe subacta & pasta inclusa, aromatisque condita in furno coquuntur, ut diutius servari possint & exportari. Aldrovandus, non tantum aliud Hippoglossi genus, squamis præditum minoribus, undique sibi concolor, flavescens scilicet: quodque à latere uno lituras nigras, pinnam & caudas in extremo cæruleas, habet, exhibet: sed & alterius Soleæ genus, quod squamis tegitur latissimis, estque unicolor & albicans. Quam Bellonius *Taniam* vocat, illa tenuis gracilisque piscis est: & quod Athenæus de Tænijs prodidit, Alexandriæ, Canopi, & Seleuciæ in Antiochia, frequentissimè reperitur. Benè ab Aristotelis & Rondeletii Tænia, in qua pinnarum numerus cum Anguillis convenit, distinguitur. Omnium ferè marium piscis est, sed cum Rhombis Pontum ingredi Plinius negat, flumina ingressos multum pinguescere, Londini Bellonius didicit, in stagnis deteriores evadunt. *Littorales* sunt Oppiano, Ovidio in herbosa arena degunt. Terrâ, hoc est vado maris excavato per hyemem condi creditur.

Aldrovand. Histor. Piscium. lib. 2. c. 43.

Aristot. H. A. l. 2. c. 13.

Oppian. Halieut. l. 1. v. 99.

Nam quia lapides in capite habet, & corpore est tenui, frigus exhorrescit. Quantum ad *usum in cibis*, Matron Parodus apud Athenæum, mediocrem succum præbere, ut saxatilium vicem supplere possint, scribit. Galenus Passere molliorem, perperam asserit.

Athena. Dipnos. l.

Galen. de Alim. facult. l. 3. & l. de Cibis boni & malis succ. c. 3.

Duram enim esse, vel exinde, quod diutius servetur, longa vectura putrescat, sic melior reddatur, colligitur. Facilè tamen concoqui & minimè excrementitiam esse, apud Rondeletium lego. Patinam ex soleis apud Apicium vide.

Apic. l. 2. c. 4.

PUN-

PUNCTUM II.

De Citharo.

TAB. XX. 14. 15. Citharus, Aeliano κιθαρῳδός, Oppiano, cui littoralis est, κίθαρος dicitur. Nomen à lineis quibus à summo capite vertice, ad extremam usque caudam distinguitur, invenit. Gaza, ex Aristotele, qui inter eos, quibus complures appendices circa ventriculum exeunt, numerat, *Fidiculam* vertit. *Quatuor* eius nominis pisces, ex planorum genere omnes, esse, Rondeletius luculenter ostendit. Galenus planum & Rhombo similem facit, & quod Philotimus eum inter μαλακοσάρκους omiserit miratur. Aelianus Buglosso seu soleæ assimilat. Galeni Citharum, Rondeletius eundem esse arbitratur cum eo quem Athenæus ex Aristotelis libro de animalibus & piscibus sic delineavit: Citharus serratis est dentibus, solitarius, alga vescitur, linguam solutam habet, cor album & latum: esseque illum Psittaceum piscem, qui Romæ satis frequens, *Folio* nominatur. Cum enim lingua piscibus à natura data sit ossea, & non soluta: vel dura, spinea & adhærens: isque unicus sit ex planis, cui lingua soluta sit teste Aristotele, contra omnium aliorum piscium naturam: haud temere sese judicasse existimar, cum ex hoc, tum quod reliquæ memoratæ notæ ex asse respondeat, hunc vetum ac genuinum Citharū esse. Quod si verò quis hunc Rondeletii piscem pro Citharo non accipiat, quoniam squamosus cum sit ex Rhombis ut pote lævi cute præditis, quibus à Galeno assimilatur, esse nequeat; huic responsum esse volo, assimilationem ad Rhombum, non ad corpus, sed ad carnis qualitatem, referendam esse. Aelianum vero suos Citharædos squamosos facere: quāobrem etiam admiror Rondeletium suum hunc piscem Rhombo quodāmodo similem esse dicere, cum neq; tegumento, squamosus enim est; neq; figura, oblongus enim; respondeat: quare prudentet subiunxit, Buglosso similiorem esse, si squamas excipias, quæ Citharo magnæ sunt, Rhombi instrumenti figura. Ab hoc Aristotelis Galenique Citharo differre putat idem Rondeletius, eum qui Archestrato apud Athenæū rufus sive subflavus cognominatur, assandusque & caseo multo, oleoque condiendus esse dicitur, quiq; sine sumptu apparari non potest: esseq; eum quem alii verum Buglossum esse volunt, non ob figuram solum, sed etiam ob asperitatem: Est enim bovis lingua magna & aspera, quomodo buglossum herba etiam nomen invenit. Superiori similis est figura, lingua magis soluta, oris scissura magna, dentibus serratis, squamis inrectus rotundis, aquarum asperitate *Citharum asperum* etiam appellari posse existimar, buglossiq; nomine comprehendi. Virgam habet à capite ad caudam protensam, latiusculam, maioribus squamis constantem. Partibus internis superioribus similis est. Venetiis optimus reperitur. Carne est inter duram & mollem Galeno media. Stomacho ingratus malique succi Xenocrati. A Diocle assus commendatur. Rondeletius, quod salpæ modo alga pascatur insuaviorem prodidit. Apollini qui Citharum invenit sacrum, apud Athenæum legimus.

Ælian. H. A. l. 11. c. 23. *Oppian. Halieut. l. 8. 98.* *Arist. H. A. l. 2. c. ult.* *Ælian. l. c.* *Athen. Dipnos. l. 7.* *Athen. Dipnos. l. 7.*

PUNCTUM III.

De Rhomboide Rondeletii, & Passeribus squamosis.

RHOMBOIDES Rondeletii, TAB. XX. 16. *Rhombi* nomine Romæ ab ichtyopolis venditur. Fortè melius, *rotundus Buglossus*, vel *rotunda solea* aut *lingulaca* vocaretur. Squammis parvis integitur. *Oculi* multum invicem distant. Linea à capite ad caudam per medium corpus ducta initio sinuosa: dein recta, corpus in duas æquas partes dirimit. Corpore est exiguo & brevi: nunquam enim

Aldrovand. de Pisc. l. 2. c. 45.

enim palmi magnitudinem superat, quantum Rondeletio licuit observare. Internis partibus à Rhombo non differt. Carne est media, neque molli nimium, neque dura. Eius nullam à veteribus mentionem factam fuisse credit. Junius in suo nomenclatore Belgico vocat Scarde. PASSERVM SQVAMOSORVM tres idem Rondeletius species ponit. *Priorem Limandam* Galli dicunt, ob corporis tenuitatem, ut Bellonius conjicit, quam cum diffisis dolabta asseribus communem habet. Angliun Brut. Hic, teste Iunio, Batavorum Grieta est. Ego enim id non satis memini. Flavas in pinnis, quæ corpus ambiunt, & in reliquo corpore maculas habet. Linea corpus intersecans, sinuosa. Magnitudine ad Quadrantulum (de quo mox) accedit. Lucidiori acri expositus, pellucidus videtur. Dentes teste Bellonio inter cæteros sui generis pisces, longiores habet: squammas conspicuas valdè tenues atque asperas, quæque difficillime cuti adimuntur: quod cum solea quidem magis, cum cæteris vero minus, commune habet. Vento indurati ingenti quæstu ad mediterranea loca Germaniæ superioris venales feruntur. Gallis ex Britannico littore recensentes adducuntur. Italiæ planè ignoti sunt. Carne aiunt esse candida, humida, molli, parum glutinosa; non multum Buglossis sive Soleis inferiore.

Altera species Gallis Flez, Anglis Phlonder teste Bellonio, qui *Flesum fluviatilem* vocat, verum improprie; & contra piscis naturam: non enim in fluminibus nascitur, sed in mari, ex quo in flumina migrat, cæterorum planorum more. Corpore est, quam vulgatis passer, paulo longiore, & ubi adolevit, crassiore. Squamis integitur parvis: colore est nigro. In corpore pinnisque in ambientibus maculas rufas habet. Officulis munitur in capite, medioque corpore in parte supina.

Tertiam Britanni *Helbut* dicunt, Hollandi Heilbut vel Eelbut, Germani Heiligbut, Galli Fletelet, nomine (ut apparet) diminuto à Flez, cum alioqui sit maior, cætera similis est. Utraque in Anglia & Belgio frequens: nobis, Gallisque & fortassis antiquis etiam incognita, quia ad Oceanum usque non pervenerunt, nec in Oceani piscibus cognoscendis multæ operæ studiisque posuerint. Utriusque caro candida & mollis, salubris & delicata: Fletuletus tamen paulo durior est.

CAPVT III.

De Piscibus littoralibus lævibus.

ARTICVLVS I.

De Piscibus littoralibus non planis.

PVNCTVM I.

De Sandilz Anglorum.

Piscis, quem jam descripturi sumus, Anglis *Sandilz*, id est Anguilla de arena, tum quod longo sit corpore, tum quod sese occultus sub arenam se citissime mergit, dicitur. Gesnerus *Ammodyten* vocabulo Græco vocavit. Capite est tenui ac rotundo, rostro longiusculo & acuminato: ore parvo: corpore reliquo oblongo, si latitudini conferatur. Nam cum eius medium (caput enim & cauda arctiores sunt) pollicis crassitudinem non superet, longitudo ad palmi mensuram extenditur. Quamobrem sicuti longis, sic etiam & parvis annumerari piscibus debet. Cum neque pollicis latitudinem, neque palmi longitudinem excedat unquam. Dorso prætérea (in quo pinnæ duæ reperiuntur, in eo medio

TAB. XXI. I.
Aldrov. de Pisc. l. 2. c. 49.

medio una, ac prope caudam altera) subcæruleus. Ventre verò in quo præter binas, quas utrimque habet pinnas, una etiam alia post excrementorum orificium subsistit argenteus conspicitur. Frequentissimè in Britanniæ littoribus capitur. Sæpè etiam in Bononiensi, ubi idem nomen obtinet. Quibusdam anni temporibus, seu maiorum piscium iniurias fugiens, seu naturæ impulsu, aqua derelicta, sub arenam penetrat: inde pedalibus & pectinatim incisis lignis, ab incolis extrahitur. Pauperum duntaxat necessitatibus inservit.

Huc pertinet alter piscis *Mersuuyn* id est, *Porci* marini nomine missus, quod Porci more rostro terram fodiat. Lituris & specie corporis Lucium imitatur, sed aculeum rectum in fronte gerit. Lituræ omnes nigræ sunt. Pinnæ ventris, caput supinum & cauda rubent: cætera flavescit. Marinusne verò, an dulcium aquarum piscis sit, non satis memini, quamobrem historia ad priorem piscem pertinet. Marinum tamen esse nomenclatura docet.

PVNCTVM II.

De Dracone.

Tab. XXI. f.3.4.5.6. Aldrovand. de Piscib. l.2.c.50. DRaco piscis, Græcis veteribus δράκων θαλάσσιος, modernis Δράκαινα, unde Siculi, Neapolitani, & Romani suum Tragine deflexerunt, dicitur. Iovius Trachurũ, qui in cauda, non cervice aculeos habet, perperam vocavit. Plinius qui Draconis marini nomine duos diversos pisces, ut ex libro nono capite vigesimo septimo colligi potest, intelligit, quorum unus serpens marinus est, quem Aristoteles libro nono capite decimo septimo describit, ab Araneo male specie distinxit, quem & Isidorus, qui Araneum ita describit, ut Draconi huic marino omnia competant, secutus est. Quod ab Araneo Aristotelis distingui debeat, mirum non est, cum eius Araneus, à nullis Græcis authoribus venenatus esse tradatur: hunc omnes post Pastinacam venenosissimum asserant.

Salvianus *duo* ipsius *genera* ponit. *Primus* piscis est oblongus, & ut Bellonius ait, forma pugionis modò compressa, unde à quibusdam Gallis Poignastre vocatur quasi pugio. Salvianus squammis carere dicit, item Bellonius, vel saltem exiliores habere, quam sint serpentium. Rondeletius parvas ei tribuit ac renues, Ælianum (ut apparet) secutus, qui asperas habere scribit φολίδας, quæ fere serpentibus tribuuntur, & ipse etiam Rondeletius sine squamis & planè nudum Draconem pingit. Percam marinam quodammodo refert capite, magno scilicet & rotundo. *Os* non in longitudinem, sed in obliquum, nec recta sed curva scissura fissum habet: Connexa enim latera inferioris maxillæ (quæ paulò longior est superiore, nec recta nec oblique sursum porrigitur) à concavis superioribus lateribus, dum illud clauditur, suscipiuntur. *Dentibus* ut in Dracone serpente id communitum est. *Oculi* magni sunt, quibus magnitudine supercilia respondent, sursum spectantes, ac adeò splendide virescentes, ut smaragdum pulcherrima viriditate superent, iidem brevi intervallo à se distant, in quo triangulum expressum & aculeos parvos cernas. *Branchiæ* utrinque quaternæ, quarum exteriora opercula aculeo ad caudam spectante armantur, ut dictum est: quæ opercula post articulationem eum ossibus capitis, tenui membranæque simili substantia potius quam ossea constant, quamobrem Draco ea cum extra aquam aerem trahit, inflat, non aliter quam nos buccas inflamus. Ad branchias *pinnæ duæ*, eo situ, ut in fluviatilibus, hoc est, inferiores multo quam in marinis esse solent: inter has & scissuræ oris finem, in parte superna, duæ aliæ minores, candidæ. In cervice vel dorsi principio quinque ha-

bet *aculeos* tenues, nigros, præacutos, tenui membrana anteriori parte nigra, posteriori vero alba connexos, quibus venarum vulnus infligit, multoque perniciosius quam branchiarum aculeis. Ab hac, pinna incipit ad caudam usque continuata, quæ magna est, lata, atque adeo bifurca, Alia denique est à *podice* ad caudam etiam usque: qui diverso in hoc quam in aliis piscibus loco situs est: cum enim alii in medio eum habeant ventre, alii vero inferius versus caudam, in Dracone non procul à branchiis distat: unde fit quod brevis admodum ventris eius sit capacitas interna, cum tamen carnosus sit & satis amplus *ventriculus*. Colore est vario. Dorso enim fusco est, ventre candido, lateribus lineis aureis transversis pulchre distinctis. *Alter* qui forte non malè Dracunculus Plinii vocari poterit, quemque Salvianus minorem vocat, in nonnullis à priore differt. Cum enim maior crebrò ad libræ unius & duarum etiam aliquando magnitudinem excrescat, (Rondeletius in Oceano aliquando cubiti magnitudinem attingere tradit) minor ne dimidiam quidem libram implet: præterea capite & corpore reliquo non rotundo, ut maior; sed in latera compresso est: cuius deniq; latera non subluteo solum colore, quo maior ille insignitus est, sed frequentibus etiam & obliquis ad cæruleum colorem vergentibus lineis pulcherrime depicta sunt. Aldrovandus *quatuor* Draconis *species* exhibet. *Prior* aculeo ad branchias, pinnarumque numero cum præcedenti convenir, colore vero & maculis lineisque differt. *Ossa* branchiatum colore sunt roseo, sed in extremitatibus aureo. Aculeus item aureus, sicuti & pinnæ, quæ sunt ad branchias: quæ vero in pectore conspiciuntur, albicant, cæteræ subvirent. *Os* pronè quoque viride, supinè albicat. Dorsum ex subviridi fuscescit, maculis rotundis ad castaneum vergentibus densissimis conspersum, *Venter* argenteis lineis crassiunculis contrario invicem ordine oppositis decoratur.

Aldrovand. l.c.

Cauda tota ex cæruleo ad amethestinum tendit. *Altera* species invertice insignem habet aculeum; colore est in dorso subcastaneo, ventre albo, valde maculosa. Pinna cervicis inter quatuor priores aculeos in summitate atra est, cætera fusca: quæ verò ad caudam usq; protrahuntur, & cauda etiam ipsa, coloris ferè sunt violacei. *Tertia*, capite est castaneo, præter os quod pronè supinèq; ferè violaceum est. Oculi, in vertice ferè ut in Callionymo, inter duos locati aculeos. Pinnæ branchiatum & pectoris, item quæ in ventre est, roseo sunt colore: Quæ verò in cervice cernitur, ad quartum usq; aculeum violacco, cætera albicat, & rotundas, fusci coloris maculas ostendit, quemadmodum & subsequens, quę ad caudā usq; excurrit. Dorsum ad castaneū vergit, & nigricātibus maculis insignitur. Latera & venter viridescunt. *Quarta ac postrema*, magna ex parte castanei est coloris, dilutioris in capite, intensioris in dorso. Lineæ quæ à branchiis sunt ad caudam usq; plane ferrugineæ. Tota pars supina candicat. Pinnæ ad branchias & ad pectus, rubræ sunt: cæteræ cæruleæ, sed aristas habent rubras. Cauda præterea in extremo ferruginea est. *Locum* si spectes, Bellonius pelagium æquè ac littoralem scribit. Aristoteli simpliciter talis est. Oppiano in petris, & arenis pascitur. Loligunculis & aliis minutis piscibus vescitur, ideoq; Nicander ἁλιῤῥαίστην, *maris vastatorem*, Epicharmus ἄλκιμον nominat. Gregalē non esse vel inde cōjicies, quod nunquam plures capiantur. Mirū etiam, si verum est, si manu dextra attrahere coneris, violenter reniti; si sinistra, cedere & capi, quod Ælianus prodidit: nec minus, eo tēpore cū pisciū genus amore tenetur, in vulnere quod iste infixisset, pisciculos illi similes procreatos fuisse, quod multorum piscatorum testimonio narrat Gillius. Ictum eius venenatum esse, piscatorum periculo certum est, sæpe nomas, sæpe febres & inflammationes excitat, plusque à vivo quàm mortuo periculi. Remedia varii varia ostentāt. Plinio

Ælian. H. A. l. 5. c. 37.

Mullus

Sandils Anglorum. 1

Tab. XX.

Draco marinus maior 2

Grosser Meer Drach.

Dracunculus. alterius Species 4

Ein Art Meer Drach.

Draco minor. Araneus Randel. 3

Kleiner Meer Drach

Araneus 5

Meer Drach.

Araneus minor.

Dracunculus. 6

Kleiner Drach.

Uranoscopus. 7

Sternseher Meerpfaff

Scomber 9

Macrell.

Trachurus.

Bastard Macrell. 8

Lacertus peregrinus vel Rubri maris. 12

Meer Heydex.

Macrell. 10

Scombrus alius. 11

Saurus.

Meer Heydex.

Mullus illitus aut in cibo sumptus prodest. Dioscoridi & Galeno Draco proprio ictui applicatus placet. Æginæta cerebrum piscis in potu præscribit & sulfur cum aceto impo-
Aetius l. 13. c. 36. nit. Aetius locum affectum cum plumbo fricari jubet. Piscatorum experientia jecore illito dolor mitigatur, foliorum lentisci affrictu pun-
Aldrov. de Pisci. l. 2. 340. ctura curatur. Genoenses exiguum Thlaspios genus, quod in ipsis littoribus nascitur, admovent. Recentis piscis è capite cinis, contra omnia venena prodest, mirabili discordia, si Rondeletio credimus. Plinius, ossibus gingivas scarificare jubet, ut dentium dolores sedentur.

PUNCTUM III.

De Dracunculo.

Tab. XXI. 6. DRacunculi Plinius inter veteres meminit. Inter Recentiores à Rondeletio describitur. Est piscis marinus inquit, dodrantali magnitudine, corto fluviatili non multum absimilis, rostro acutiore, & capite latiore, Ranæ etiam piscatrici quodammodo similis; sed Rana piscatrix ore est majore, pinnis concoloribus, quæ in Dracunculo variæ sunt. *Capite* est magno, compresso, *rostro* prominente, *ore* parvo sine dentibus, sine ulla ad branchias scissura; sed huius vice supra caput utrimque *foramen* est, ut in Hippocampo, quod, nisi dū piscis vivit, eoque aquam trahit, & emittit, manifestum est. *Oculos* magnos supra caput positos habet: capitis os in aculeos desinit ad caudam spectātes. *Pinnas* longissimas pro corporis magnitudine habet, partim aurei, partim argentei coloris æmulas. Quę ad branchias sitæ, aureæ sunt, in radice argenteæ. Quæ in supina parte, à cæterorum marinorum piscium pinnis, situ magnitudineque dissident: nam & ori propiores sunt, & longiores ijs quæ sunt ad branchias. In dorso duæ eriguntur: prior (hac in pictura vix apparet) parva est, aurea & argenteis lineis distincta; posterior magna admodum in medio dorso, papilionum alis non valde dissimilis, radiisque quinq; hordei aristis similibus, membranaque constans. Radij priores longiores sunt, posteriores breviores, contra quam in membrana, quæ singula radiorum intervalla, veluti interrexta occupans paulatim crescit. Eadem quoque varia est, lineis etiam argenteis in medio duarum nigrarum sitis distinguitur. Hæc in medio dorsi cavo veluti in vagina conditur. *Alia* est à podice ad caudā; etiam aurea demptis eius fimbriis, quæ nigricant. Corpus totum sensim gracilius fit, & in pinnam lōgam terminatur, cuius fimbrię nigricant. Est & picto corpore: nam ab huius medio, argenteæ lineæ ad ventrem ductæ sunt. In maxillis partibusque anterioribus veluti punctis argenteis notatur. *Ventre* est lato, plano, candido, curicula tantum tegitur. Capitur in Agetesi littore, inprimis Caniculę vigentis tempore. Venustas & summum Dei in eo artificium pretium ei fecere. Carnis substantia Gobionibus parvis similis est, iisdem alim entis vescitur. Ictum minus venenatum habet.

Icon Dracunculi Tabula XIV. 2.

PUNCTUM IV.

De Uranoscopo.

PIscis, quem *Uranoscopum* seu cœli *Tab.*
speculatorem dicimus, Aristote- *XXI. 7.*
li, Dioscoridi, & Aeliano καλλιώνυμος, *Arist. H. A.*
Theodoro *pulcher* dicitur, nōtam ob *l. 8. c. 13.*
corporis pulchritudinem, deformis *Ælian. H.*
enim est; quam vel quod Uranosco- *A. l. 13. c. 4.*
pi nomen sit pulchrū, & homine quā pisce dignius; Massilienses *Tapecon* quod, cum pessi instat conformatus sit, aliquam cum pudendis similitudinem habeat; & *Raspecan*, quod caput ob asperitatem ad scalpenda pudenda muliebria accommodari possit vocant; Oppianus ἡμεροκοίτον, quod interdiu dormiat, noctuque vigilet, Hesychius & Varinus ψαμμοδίτην seu Arenarium dixere, quidam Ἄγνον, id est, castum, Athenæo vocari credūt, sed mendum subesse putat Gesnerus. Piscis est levi cute, eaq; dura, & quæ facile excoriari potest, præditus: corpore fere rotundo: *capite* magno osseoque & duobus aculeis ad caudam spectantibus aspero, quo Ranam pi-

scatricem quodammodo refert: vertice admodum lato.

Rostro quodammodo caret. *Os alio* quam in aliis piscibus fieri solet, loco situm est, nimirum supra caput, & (ut Oppianus ait) inter medios oculos: estque magnum & valde patulum & inferiore maxilla sursum maxime attracta clauditur. *Dentes* habet exiguos, *linguam* brevem sed latam, quæ internas oris partes ita occupat, ut nisi digito eam comprimas & submoveas, non videantur. Ex ea parte quæ inter linguam est, & maxillam inferiorem oritur, teste Rondeletio, *membrana* in principio latiuscula, sensim in carnosam rotundamque apophysin desinens, extra os propendens qua pisciculos allicit, allectos devorat. Eandem cum vult, retrahit, & exerit, veluti serpens linguam. Pars inter oculos interiacens depressa est & concava. *Branchiæ* utrimque quaternæ sunt, quarum ossea opercula, posteriore parte aculeo robustissimo ad caudam spectante horrent. Iuxta branchiarum scissuram *pinnæ* duæ magnæ & robustæ, crassæ, & mucosæ & variæ exoriuntur. Subsunt in parte supina duæ aliæ minores, albæ, maxillæ inferiori propinquæ. Has pinnas sequitur os veluti sternum, quod tribus aculeis horret. Succedit pinna alia à podice ad caudam. In dorso duæ sunt, quarum prior capiti propior parva est & nigra, ut in Araneo: posterior ad caudam eandem usque porrigitur, dorso concolor.

Cauda in pinnam latam desinit, Pavonis caudæ dum piscis vivit, æmulam, fimbriæ purpurascunt, *Venter* est subalbidus: dorsum vero ac partes reliquæ ex cineraceo fuscæ apparent, qui colores, dum vivit manifesti sunt, alioqui una cum vita pereunt.

A capite lineæ duæ ex squamulis constantes ad caudam protenduntur. *Ventriculus* amplus est, crassus & carnosus, cum appendicibus plurimis, *intestina* ter revoluta, *hepar*, candicans, à cuius exteriore parte fellis vesica pendet, admodum magna pro corporis ratione, felle valde distenta, quod substantia & colore oleum æmulatur: cuius rei meminit Plinius, nulli piscium hoc copiosius esse scribens: citat autem Menandri authoritatem in comœdiis, immemor fortassis eiusdem mentionem fieri ab Aristotele, qui nempe Callionymo in iecore fel inesse tradidit proportione corporis omnium copiosum: addit Ælianus hunc philosophi locum recitans, iecur ipsum tradere ad dextrum latus collocatum esse Menandrumque, huic rei testimonio esse in Mesenia, his verbis: *Facito te fel habere Callionymo copiosius*: item Anaxippum in Epidicazomeno dicentem, *nisi moveas & sic ut Callionymi fervere efficias omne fel. Lien* exiguus, rotundus atque rubens ventriculo hæret. *Vulva* bifida est & longa. *Arist. H. A. l. 2. c. 15.*

Non multum excrescit, & rarò pedalem longitudinem excedit. *Littoralem* esse Aristoteles prodidit, post eum Rondeletius, *Carne vescitur*, & pisciculis apophysi illa quam extra propendere diximus, insidias struit. Adnatant tanquam ad vermem, & capiuntur. Si cibum captoobieceris, eo usque se infarcit, ut cibus ad ipsum os redundet. Adeo vivax est, ut si omnibus internis spolies, moveatur adhuc. Comeditur à plebeis, quia virosi odoris est, unde βαρὺς gravis Diphilo apud Athenæum vocatur. Nec mirum, cum cœnosis aquis vescatur. Hippocrates tamen non solum non improbat, sed & in victu præscribit. Nonnulli felle oculos Tobiæ curatos fuisse volunt. Cicatrices sanare & carnes oculorum supervacuas consumere Plinius tradir. *Arist. H. A. l. 6.* *Aldrov. Histor. Piscib. l. 2. c. 51.* *Hippocr. l. de affect. intern.*

PUNCTUM V.

De Trachuro.

Τράχουρος seu ut Oppianus & Galenus scribunt τραχοῦρος, quo nomine apud Latinos veniat, ignoratur. Lacertum malè vocari vel exin depatet, quod iste σαῦρος, si pro peculiari specie accipias, vocatur. Malè & σαῦρος dici Oppianus, qui tanquam *TAB. XVII. 12.* *Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 52.* *Oppian. Hal. l. 1. p. 106.*

quam diversos pisces appellat, restatur. Forma eius nisi paulò longior esset, *ovata* dici posset. Cùm enim eius medium corpus latiusculum sit, deinde utroque versus arctatur, donec rostrum ore clauso, atque extrema pars caudæ catenea, acuetur. Inferior autem maxima, quæ superiore paulo longior est, cum os clauditur, non recta sed obliquè sursum excurrit, unde os etiam non in longitudinem, sed in obliquum scissum est, dentibus adeo paucis & minutis munitum, ut edentulum videatur: reverà tamen maxillarum pars denticulata est. Est autē ut Scombri admodum magnum: item oculis, ut in Melanuto. *Branchiæ* utrimque quaternæ. *Pinnis* natat quatuor, quarum duæ maiores ad branchias sitæ sunt, duæ aliæ minores in ventre: aliæ item duæ in dorso eriguntur; prior latior & brevior, in eminentiore dorso: altera paulo inferius arctior, sed longior, nam per dorsum reliquum fere usque etiam ad caudam porrigitur. *Podex* in medio ventre est, à quo alia denique pinna ad caudam usque demittitur. *Cauda* autem bifurca est, similis Acus vulgaris. In medio corpore *lineam* habet à capite ad caudam deductam, multis ossiculis, ita horridam, ut serra esse videatur, non rectam quidem sed media sui parte inflexam & obliquam, in cauda eminentiorem, asperioremque quam in aliis partibus, quæque ob id *caudam quadratam* efficiat. Squammis caret, *levi* tantum cute præditus. Dorso subcæruleus, ventre verò & lateribus argenteus est, purpureoque aliquantulum ementitur, ut inde αἰόλιον, id est, varium forte dixerit Numenius. Trachurus, cuius hic iconem damus, colore fere est albicante, aut ēis ubique lituris varius. Cauda ex violaceo fere ad cæruleum vergit. Ad pedalem magnitudinem pertaro excrescit. Versantur circa littora. Numerosi omnibus anni temporibus seu naſsis, quod veteribus apud Oppianum fuetum, seu retibus quod hodie in usu capiuntur, ut inde gre- *Oppian. Hal. l. 3.*

gales esse coniicias, & Romæ *Fricturæ* nomine venundantur. Ælianus, equam in utero habentem, si ei cauda Trachuri appendatur, piscis mox libet in mare dimittatur, non multò post arborum pati, prodidit, vere an falso non dicam. Inter duræ carnis pisces, à Philotimo censentur, ideo Diocles apud Athenæum aridos vocavit, nec dissentit experientia, nisi forte externa pinguedine, aut iuscu- lo tenet aut iurulentus fiat. *Ælian. Hi. A.l. 13. c. 27.* *Athenæus Dipn. l. 7.* *Galen. de Alim. facult. l. 3. c. 31.*

PUNCTUM VI.

De Scombro.

QUi Græcis σκόμβρος, is Latinis Scomber & Scombrus, Horatio *Piscis Iberus*, plerisque nationibus, *Macarel* & *Maquereau* non tam à Græco μακαρίος, quod Scaligero placet, hoc enim nomen iis potius conveniret, qui veteribus Opsophagis Dii vocantur; quā, leno, quasi, quod verno tēpore parvas Alausas, quas virgines dicunt, subinde subsequi soleant, dicitur. *Corpore* est terete, denso, carnoso, utrimque in acutum desinente, *rostro* scilicet atque corporis extremo, cui cauda annectitur: & si parva magnis cōparare licet, Thynno (ut Scholiastes Aristophanis scribit) similis. *Oris* scissura ingens pro corporis portione: *dentes* exigui; *caput* rotundum; inferior maxilla in superiorem recipitur, & clauditur pyxidis modo. *Oculi* magni, aureo colore micantes. *Branchiæ* utrimque quaternæ: iuxta quas pinnæ binæ, totidemque in ventre. A podice alia est, eique supra posita in dorso similis: quas ordine certisque intervallis, aliquot aliæ pinnulæ subsequuntur, quod tamen huic soli proprium non est, sed cum Thynnis, Pelamydibusve commune. Alia denique est in dorsi initio aculeis nonnullis horrida. *TAB. XXIV. 9. 9. 18. 11.* *Aldrovan. de Pisc. l. 2. c. 53.*

Cauda in lunatam pinnam degenerat. In ipsis aquis sulphurei coloris est, extra non qui cæteris, (ut Plinius ait) sed ferè cærulei, sulphureum autem colorem quem intelligat, a-

lias explicat, inquiens: Fulmina & fulgura, sulphuris odorem habent, ac lux ipsa eorum sulphurea est. Est vero cæruleus ille eorum color porissimum in dorso: nam venter lateraque argentea sunt. Totus lineis nigricantibus, obliquis, insignis est: squamisque caret, licet apud Athenæum squammatum esse quispiam velit, negandi vocula videlicet librariis omissa. Ad cubiti magnitudinem accedit. Sunt *mari peculiares*, & aliquando iuxta arenosa littora degunt, sæpe in petris, quæ chamis & patellis plenæ sunt. Etsi autem tam in Oceano quam mari mediterraneo, sinu Adriatico, & Hellespontо, capiuntur: iuxta Herculis tamen insulas, prope Carthaginem novam tam copiosi & frequentes sunt, ut una earum Scombraria teste Strabone dicatur: In Oceano tanta crassitudine proficiunt, ut pari cum Pelamydibus magnitudine, authore Bellonio evadant, in Adriatico parvi sunt. Existimavit aliquis in minore maris ambitu frequentes prædas exerceri, ideo non crescere. Vix ad Tergeste ac proximum sinum comparent Scombri: atque ilico capiuntur. In Oceani laxitate fuga moram, mora parit incrementum, ideo grandescunt quia non capiuntur. *Gregales* † sunt, & à locis † frigidioribus calidioribusque, tanquam Thunni, ut qui imbecilliores, dulcioris pabuli gratia, discedunt. *Beneficii* memores esse, Ælianus exemplo singulari, prodidit. Mane à piscatoribus cibari, feras Scombros gentiles suos cogunt, & corporum suorum abiectu ira concludunt, ut fuga sibi consulere non possint, hinc capiuntur. *Inserviunt & mensis.* Diphilus leves esse, & facilè è stomacho descendere dixit. Hicesius multum nutrire, minus verò facilè excerni iudicavit viscosiores & crassiores, concoctu difficiles, & excrementitios esse, experientia eos docuit. Venetiis verno tempore quo pinguiores sunt, in delitiis habentur. Romæ ob siccitatem inter ignobiles reposuit. Quia graves & ventriculo refractarii. ταριχίνεσθαι, id est, sale inveterari scripsit Athenæus, habenturque inter ταρίχεια optimi. Veteres ex iis *garum quoddam* habebant, de quo ita Plinius. Est etiam num liquoris exquisiti genus, quod garum vocavere, intestinis piscium cæterisque, quæ obiicienda essent, sale maceratis, ut sit illa putrescentiũ sanies. Hoc olim conficiebatur è pisce quẽ Græci Garum appellabant (ut supra ostendimus) Nunc è Scombro pisce laudatissimum in Carthaginis Spartariæ cætariis: sociorum appellatur: singulisque millibus nummum permutantibus cõgios peno binos: Nec liquor ullus pene præter unguenta maiore in pretio esse cœpit, nobilitatis etiam gentibus. Scombros quidem & Mauritania, Bæticaque & Carteia ex Oceano intrantes capiũt, ad nihil aliud utiles: Laudantur & Clazomenæ gato, Pompeiūque & Leptis, sicuti muria Antipolis ac Thurij: jam vero & Dalmatia. Vitiũ huius (gari nempe, non muriæ, ut Rondeletius vult) est alex, imperfecta nec colata fæx. Cœpit tamen & privatim ex inutili pisciculo, minimoque confici, Apuam nostri vocãt: Foroiulienses piscem ex quo faciunt Lupum (super quo nostrum iudiciũ supra diximus) appellant. Transiit deinde in luxuriam, creveruntque genera ad infinitum: sicuti garum ad colorem mulsi veteris, adeoque dilutam suavitatẽ, ut bibi possit. Aliud vero ad castimoniarum superstitionem, etiam sacris Iudæis dicatum, quod fit è piscibus squama carentibus (*legendum apparet non carentibus, nam Iudæi hodieque nisi squammosos edunt, & non squamosis, abstinent, ut duo gari sint genera, unum è squamosis, ut ex Lupo sive Encrasicholo, Manaq. & Smaride consimilibusque alterum ex levi cute præditis, ut ex Scombris*) hic lex pervenit ad ostrea, urticas, gammaros, Mullorum iecinora, innumerisque generibus ad saporem gulæ cœpit sal tabescere. Hæc obiter indicata sint desideriis vitæ, & ipsa tamen nonnulla usus in medendo. Huius usus apud nos desiit, apud Turcas Constantinopoli non item: quia pisces plærosq-

Marginal notes: Scaliger. in Exercit. — † Arist. H. A. l. 8. c. 2. — † Arist. H. A. l. 8. c. 12. & 13. — Plin. H. N. l. 9. c. 15. — Ælian. H. A. l. 14. c. 1. — Plin. H. N. l. 31. c. 8.

plærosque frixos vendunt, iis intestina & branchias eximunt, immittuntque muriæ, ut in garum vertantur. Sociorum verò Garum vocatur, seu quod ganeones & lurcones eo sociatim uterentur, ut quidam Galeni scholiastes putat, seu quod à sociis populi Romani, Hispanis nempe deferretur. Fæcosum ac plane fœtidũ fuisse, facilè Martialis indicavit, dum dicit

Vnguentum fuerat, quod Onyx modo parva gerebat,
Nunc postquam olfecit, Papilus, ecce garum est.

Ælian. H. A. l. 12. c. 46. Plin. H. N. l. 32. c. 10.

Vsum in Medicina si spectes, arquato morbo correptis comestos opitulari Ælianus scribit; in aceto putrefactos mulieres strangulatu oppressas excitare Plinius.

PUNCTUM VII.

De Colia sive Lacerto.

Tab. XXVIII. 12. Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 45.

PIscis quem κολίας, κοιλίας, & κοχλίας in vulgatis Aristotelis exemplaribus, seu a. pica varia, quam κολίον aut κολίαν dici, nescio quo authore Bellonius credit, quod variegata latera habeat, unde κολιόγραπτος Athenæo, seu aliam ob causã vocatur. Theodoro κολοιὸς, seu *Monedula*, & *Graculus*, Latinis ut C. Celso, Columellæ, ac Martiali, *Lacertus* audit. Magnam eorum cum Scombris affinitatem esse, non tantum inde colligere licet, quod ab Aristotele & Columella semper simul nominentur: sed etiam quod Lemni incolæ magnitudine duntaxat à Scõbris differre asseruerint, & Plinius Coliam Lacertorum minimum faciat, quod & apud Athenæum, qui Sardam Coliæ magnitudine esse scribit, habemus. Pariunt semel † anno. In cibis laudantur, qui in Propontide † antequam pariant, Amyclani, Hispani; quos † Sexetanos (Sexi authore Plinio, Bœticæ Hispaniæ oppidum est) Martialis vocat, ex quibus forte Salsamentum. Gaditanum, cuius apud Hippocratem mentio, & Parij seu Pariani, unde Parium apud Archestratum nutrix Coliatum dicitur. De Carnis qualitate non conveniunt Authores. Xenocrati est stomacho ingrata, arida, mali succi, excretu facilis, & copiosè nutriens. Athenæo glutinosa, acris, mordax, & deterioris succi. Cornelio Celso, gravissimi alimẽti. Saliri solitas apud Martialem invenies. Muria ad dentium dolores Medici utuntur. Patinam ex Laecrtis apud Apicium vide.

Arist. H. A. l. 9. c. 2. l. 8. c. 13. Columell. R. R. l. 8. c. 13. † Arist. H. A. l. 5. c. 9. † Arist. H. A. l. 8. c. 13. † Galen. l. Alim. facult. Martial. Epigr. l. 7. Athen. Dipnos. l. 3.

PUNCTUM VIII.

De Sauro.

Tab. XXI. 13. Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 55.

QUem Saurum Græci vocãt, hunc plerique Latini *Lacertum* vocant, & Sauro tanquã de diversis piscibus A Trachuro distingui vel exinde patet, quod & Oppianus de Trachuro agat; & Speusippus apud Athenæum Acui & Sphyrænæ similem esse, quod Trachuro non convenit, scribat. *Duo* eius esse *genera* Ælianus tradit, videlicet *nostras*, & *peregrinum*, in rubro mari nascens: *Nostras* caput habet (inquit Salvianus) tenue & rotundum; rostrum oblongum, & acutum. *Os* magnum plurimis atque exiguis dentibus munitum: *Oculos* mediocres, rotundos & aureos: *Branchias* utrimque quaternas: prope quas binæ & parvæ sunt *pinnæ*, utrimque scilicet una: a'iæ duæ & maiores in ventre; in medio dorso una haud magna quinis senisve aculeis horrida erigitur, aliaque una multo minor in medio dorso caudæ vicina reperitur: è cuius regione abano, qui in hoc pisce caudæ satis proximus est, alio paulò maior imo ventri hæret. *Cauda* in unam lunatam pinnam degenerat. Corpus oblongum est & rotundum. Unde non ineptè à Speusippo in secundo similium, Sphyræna, Acus & Saurus similes esse dicantur. Sphyrænæ enim satis similis est hic noster Saurus: similis & Acui, si Acus illam rostri dempseris tenuitatem. *Ventre* est subalbido, lateribus luteis, dorso ex viridi nigricante, maculis; quam plurimis virentibus, rubeis, cærulcis, luteis atque nigricantibus, dorsum, capur, & latera, nonnullorum serpentum instar, variè admodum pingentibus: Quamobrem non solum ore, rostro, capite, atque reliqua corporis figura, sed colorum etiam

Ælian. H. A. l. 2. c. 25.

iam varietate proximè adeò ad terrestris Lacerti accedit similitudinē, ut ei simillimus, si pedes exceperis, videri possit. Ventriculum habet oblongum & satis magnum: appendices non multos: intestina mediocria: hepar bifidum, & subrubeum: Lienem subatrum. Pedali mensura majorem adhuc non vidimus. Ab hoc nostro Sauro aliquantulum diversus est, qui *in rubro mari* reperitur, quem his verbis describit Ælianus: Rubri maris Saurus (interpres reddit Lacertum) est, cuius magnitudo ei qui nascitur apud nos, æq alis est virgatus, spectatur, lineis nimirum aureolis circumdatur à branchiis ad caudam pertinentibus, quas media argentea distinguunt: ore est hiante, maxilla inferior eminet in superiorem, virides oculos habet, quos aureo fulgore palpebræ ambiunt. Ab hac delineatione non omnino abhorret *peregrinus iste piscis*, supinè subviridis, pronè castaneus, lineis sive lituris, maculisque orbicularibus subviridibus decoratus. Rictum oris habet maximum, Lacertorum terrestrium plane æmulum, & validissimis dentibus instructum. Branchiarum opercula flavescunt, punctis referta ferrugineis. Pinna tergoris & branchiarum, & cauda ex ferrugineo rubent. Quæ vero in ventre sunt, eiusdem ferè cum ventre sunt coloris. In mari *vivit*, & cœnosis † locis delectatur. Carne *vescitur*, nec à putridis abstinet. Aristoteles inter gregales reposuit: sed cum in mari mediterraneo singuli capiantur, solivagos melius dixeris, tam rarò *capiuntur*, ut vix annis singulis Romæ in foro piscario bis deni capti videantur. Inter pisces molli carne præditos Philotimus reposuit; inter mollis & duræ medium, Galenus. Editur assus & frixus. Alexis apud Athenæum, branchiis exemptis, cæsis spinis, lotum atque incisum, & lasere probè pulsatum, caseo, sale, & origano implendum esse docet.

Athen. Dipnosoph. l. 7.

Ælian. H. A. l. 11. c. 49.

† Oppian. Halieut. l. 2.

Galen. Alim. facult. l. 3.

PUNCTUM IX.

De Corace Rondeletij, Milvo ejusdem, & Boopis rara specie.

CORAX Rondeletij, Romæ nomine cum Lyra communi, *Capone* vulgò à capitis magnitudine dicitur. Piscis est marinus, corporis forma Milvo Rondeletij similis, aculeotum pinnarumque magnitudine discrepans. *Ossa*, branchias integentia, cælata, in aculeos desinunt. *Pinnæ* quæ ad branchias, minores q̄ in Hirundine Rondeletij, majores quā in Milvo sunt, ex viridi nigricātes parte interiore, exteriore albescunt, cum maculis rubescentibus. *Dorsum* ex cæruleo nigricat, latera rubescūt, *Venter* lactei est coloris. *Caput* est magnum: locus inter oculos cœlatus. In dorso *virgas* ex officulis contextas, instar Cuculi habet: in eodem pinnas duas: prior est brevior, cum aculeis lōgioribus, acutioribusq́; posterior longior, cum lōge minoribus aculeis. Linea simplex à capite ad caudam ducta est. Palato minus est flavo quam Milvus. *Ventriculum* parvum habet cū multis appendicibus, *intestina* tenuia, *hepar* ex albo rubescens. Carne est, si Athenæum sequimur, duriore: si Celsum, teneriore, dura tamen. MILVUS Rondeletij, qui Gallis *Lucerna*, quod noctu lucet, piscis est marinus corporis forma Corvo persimilis, corpore magis rubro, *capite* minus lato, utrinque compresso. *Pinnarum* numero caudaque similis, magnitudine & colore diffidens. Quantum ad *colorem* attinet, parti pinnarum quæ ad branchias sunt externæ, nullæ maculæ rubræ insunt: interna ex viridi non nigricat, sed pinnæ istæ partim flavescunt, partim nigricant. Linea à branchiis ad caudam ducta simplex non est, neque lævis ut in corvo: sed ex acutis brevibusque aculeis horret. Non squamis, sed cute aspera contegitur. *Partibus internis* Mullo imberbi

Tab. XXII. 1. 2.

Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 56.

Aldrov. de Piscib. l. 2. c. 57.

Corax seu Coruus
Meer Rapp.
Miluus alius
Fliegender Rotfisch.
1
2

Miluus.
3
Fliegender Fisch.

Miluus alatus.
5
geflügelter fisch
Miluus.
Schwalb fisch.
4

Boops.
Glatter Houtink
6
Passer
Blatteis. Meerbutt.
7
Passer alius
8
Meer Butten ander geschlecht

Rhombus
10
Plateis. oder Meerbutt

Passer .3.
Blatteisiein 3 geschlecht
9
Rhombus alius

11
Rhombus Laevis verus.
glat butt.
Rhombus aculeatus.
Platteis. dornbutt

12
13

bebi similis. Palatum parvum flavum est. Carne est dura & sicca.

Tab. XIX. 6. Aldrovan. de Piscib. l.2.c.58. Boopis species ita à Rondeletio describitur, Rarus est piscis, cuius nomen neque à piscatoribus nostris neque ab aliis potui unquam extorquere propter raritatem. Palmi maioris est longitudine, totus à squamis nudus, ore parvo, oculis valde magnis pro corporis ratione; in pronis partibus pinnam habet ad caudam usque continuam, cauda lata spissaque est. Ad branchias & in ventre binas pinnas habet. Sapore, carnis substantia, oculis Boopem refert.

Articulus II.

De Piscibus littoralibus levibus planis.

Punctum I.

De Passere levi.

Tab. XXII. 7. 8.9. Aldrov.de Piscib.l. 2. c.47. Passer lævis, Ausonio *Platessa*, alijs *Pecten*, quod eius pinnæ rectæ & parallelæ pectinis speciem præ se ferant, Hollandis Scholle, dicitur. *Bina* eorum apud Gallos *genera*. *Unum*, quod communiter *Plya* vocatur, & magnitudine excellit. *Alterum*, quod alibi Cariet, alibi à quadrata corporis figura Quarrelet, *Quadratula* nomen sortitum est. Ætate tantummodo differre, à quibusdam proditum; ex corporis forma, quæ Quadratulo magis quadrata, & pluribus maculis ruffis sive subflavis, ostendit Rondeletius. A Rhombis situ differunt. Si hos ita in latus componas, ut oculi in cœlum suspiciant, & mentum deorsum versus spectet, pars supina erit dextra, si Passerem similiter constituas, supina pars erit læva. Ita *marinus* est, ut & dulcium quoque aquarum sit studiosissimus: In Oceano tamen numerosior quam alibi reperitur. Iuxta Livoniam sunt pinguissimi, & inde vento indurati ad mediterranea exportantur. Saxatilibus Mnesitheus accenset. Ovidius in herbosis. Oppianus *ἰπηλοῖσι καὶ ἐν τεναγέεσσι degere* credit. Vadum, ubi piscatorem sensit petere, terræ adhærescere, aquam, ne videatur, turbare, Alberti M. fide habemus. Carnem eius mollem Philotimus dixit, sicciorem Diocles, duram & probi succi Xenocrates, mediam Galenus. Optimi marini, qui etiam nigriores, secundum qui in stagnis albidiores & lutum resipiscentes, locum sortiuntur, mollissimi & insipidi, qui in fluvijs vixere. Nonnulli in cibum, cum iam putrescere, & malè olere incipiunt sumptos, alvum perturbare asserunt. Gesner. de Aquatilib.

Punctum II.

De Rhombo.

Rhombus piscis, à figura quadrata, cuius latera omnia sunt æqualia, anguli verò obliqui, nomen sortitus est. Nonnullis ψῆττα dicitur, ut ex Plinio & Athenæo, qui Romanis Rhombum vocari testatur Græco nomine piscem, qui aliis Græcis ψῆττα nuncupatur, colligimus. Duo sunt ipsius *genera*, *Aculeatum* unum, *leve* alterum. *Illud* prona parte multos habet aculeos, circa caput, quod grandius & elatum est, & ab hoc caudam versus maximè. Magni in Oceano & mari mediterraneo capiuntur, ideo forte Rhombus latior est patella Martiali Rondeletius vidit, qui quinque cubitos longus erat, latus quatuor, spissus pedem. Optimos Adriaticus sinus maximè circa Ravennam alit, & hos veterum exornasse mensas arbitratur Platina. Celebrantur & Attici circa Eleusyniam, quos Lynceus Samius Psettarum nomine dignatus est. Ei qui *verus esse* putatur, pinnæ & cauda in extrema rubescunt, Cætera est unicolor, subviridis, rotundis punctis stellulisque undique plenus. Omnium *locorum* & temporum piscis est. Ovidius in herba algosa, Iovius circa pinguiorem terram extremosque littorum margines versari scribit, in fluviorũ ostiis frequentissime piscibus insidiantur. Voraces sunt, & piscium, cancrorum inprimis avidissimi. Abditi Tab. XXII. 10. 11.12.13. Aldrov.de Piscib. l. 2. c.48.

† Plin. H. N. l. 9. c. 42. † pinnas exertas movent, specie vermiculorum. Terra, seu vado maris per hyemem condi, à Plinio sub nomine psettæ proditum. Tardissimè propter corporis latitudinem moventur. Inter delicatissimos olim fuisse cibos, ex Horatio, & Iuvenali potest colligi. Tempore Iovij, *Aquatilem Phasianum* quidam appellare erat solitus, Galenus inter pisces mollicatnes retulit, sed aliter Xenocrati, & Villanovano visum. Ille duræ esse carnis, & difficulter concoqui ait. Hic inter crassos viscidos excrementitios, reposuit: nisi forte superiores de lævi, cuius pulpa candida & presso quodam humore succulenta; hos de aculeato, qui revera durior, locuti sint. Vivus impositus mederi lieni, si remittatur in mare, si Plinio credendum.

HISTORIÆ PISCIUM

LIBER II.

De Piscibus, qui in mari & fluminibus degunt.

TITULUS I.

De Squamosis.

CAPUT I.

De Salmone.

Tab. XXXI. 12. PISCIUM, qui in mariæque ac fluminibus degũt, *alij* quam longissimè à mari recurrunt, & ad fluviorum origines usque penetrant, *alij* in marium proximis morantes, mox ad *id regrediuntur*. Utrorumque quidam sunt *squamosi*, alij *Læves*. Ex illis sunt *Salmo*, *Lupus*, *Latus*, *Alosa*, *Ziga*, *Albis fluvij*, *Mugil*, *Capito Anadromus Gesneri*, *Caper*, *Sturio*, *Galeus Rhodius*, & *Cataphractus*.

SALMONIS solus inter veteres Plinius mentionem facit. Ausonius hoc nomen adultæ ætatis ut Sarionis seu quod melius Farionis mediæ, & Salaris primæ imposuit, illud tamen Truttæ convenit. Circa Rhenum & apud Helvetios æstatis tempore ad Iacobi usque festum vocatur, Salm/ inde ob festum Andreæ Lachs Lachs/ nomine gaudet. Cum *Essoce Plinij* eundem, quod Georgio Agricolæ placet, vix credo, cum alibi eum suo nomine appellet, & per Essocem Lucium intelligere videatur. An *Anchorago Cassiedori*, difficile dictu, nam à Rheno duntaxat venire scribit. Apud Græcos nullum invenio nomen, qui aut *Salangem*, cuius piscis tanquam delicati mentionem facit Hesychius aut κατανάξεμον vocari posse putant, suo judicio fruantur. *Descriptionem* si spectes. Piscis est sat magnus, Bicubitalis quidem ut plurimum est: apud Missenos tamen & Dessaviæ à XXIV. libris ad XXXVI. accedit, in Helvetia circa Tigurum graviores capiuntur. Basilea quinq; aut sex pedes longos dat, nec temerè Cetaceum piscem dici posse Bellonius reliquit. *Squamis* tegitur exiguis, & maculis ita notatus, ut totus ferè piscis subrufis & luteis notis insignis videatur, quia verè in capite ijs caret, ideo *frontem lubricum* Poëta dixit. *Os* habet amplum, & valde denticulatum; nam præter id quod maxillæ magnis & validis armatæ sunt dentibus, palatum etiam quadruplici eorundem ordine munitur, linguaque hamatis dentibus horret. Hunc quadruplicem dentiũ ordinem Bellonius huic pisci præter aliorum fluviatilium morem, peculiarem esse ait, & cum ceraste serpẽte communem: additque plures esse in inferiori maxilla, quam in superiori. *Tergus* colore fere est cæruleo, aut ex cæruleo nigricat. *Oculi* magni sunt. *Narium* foramina utrimque geminas

Plin. H. N. l. 9. c. 18.

Cassiodor. l. 12. Ep. 4.

mina: *Branchiæ* utrinque quaternæ, quarum opercula lata, & rotundis puniceis maculis plena sunt. *Pinnæ* juxta easdem binæ, totidemque in dorso, quarum prior in medio fere dorso est, altera caudæ proxima, curacea, carnosaq;. In *ventre* tres sunt, binæ fere in medio, tertia à podice qui in imo ventre est. *Caudam* in unam latam, & rotundiusculam pinnam desinere Salvianus ait, Rondeletius verò bifidam esse testatur, indeque Salmonem jure σχαδίχεν nominari posse putat. Quoad *internas partes*, *Cor* angularum est, ventriculus oblongus & angustus: hepar in nullos lobos divisum: rubrum Rondeletius tradit, Salvianus & Bellonius pallescere dixerunt: huic vesicula fellis ex viridi nigricantis annexa est. *Splen* ex rubro nigricat. Alvus ipsi prodiga nutat, & opimato abdomine fluit venter. Gesnerus à faucibus parulis *duos* se observasse *meatus* scribit, deorsum protensos, unum ad ventriculum, quem œsophagum vocant; alterum anonymum, (cuius usum ignorat, quandoquidem nihil in eo reperit, nisi forte ruminat (inquit) hic piscis & alimenti sui partem ibi repositam haber) qui cute candida & tenui constar. De *Maris* & *fœminæ* differentia ita Aldrovandus. Fœminam à mare differre Rondeletius & Salvianus volunt, quod illa rostrum habear magis aduncum, hami modo, indeque vulgo in Gallia Beccard appellari. Bellonius verò dum dubitat, num sit diversa species: fœminam esse interea insinuat, inquiens: Est & alius prægrandis Salmo (fœminam esse autumant) quem vulgus Gallicum ab eius ore prægrandi Beccard vocare solet: alii à ferendis ovis *Bortiere* (Portiere forte nimirum à portando.) Differt is à mare Salmone, quod labrum inferius in hami modum aduncum habeat. In superiore enim labro foramen est ad palatum tendens, in quod hamus maxillæ inferioris se recipit, pixidatimque in rubi modum insinuatur. Alii aliter de hac rostri curvitate sentiunt. Gesnerus testatur suos piscatores in mare tantum

Aldrovand. de Piscibus l. 4. c. 1.

incurvari insigniter, in fœmina perparum. Rondeletius quoque mari recurvum esse ait, sed fœminæ magis. Quidam vero eruditus in epist. ad Gesnerum, in qua de Albis fluvii piscibus ad ipsum scribit utrumque sexum id ceu quid præter naturam pati arbitratus inquit: Salmo in Milda (hoc flumen ex Albi ingressus) si obstaculum seu præcipitium aquæ juxta Dessaviam, secundo ac tertio frustrà saltu superare conatus fuerit, vadum petit, eoque in loco sub lapidibus & saxis delitescens, emaciatur, & contrabescens maculis ruffi seu ænei coloris impletur & rostrum inflectit in magnum hamum, eo quidem maiorem quo diutius manserit. Verumtamen credit vir ille doctus idem ei tandem contingere, etiamsi obstaculis omnibus superatis ad summas fluviorum partes eluctatus fuerit. Ex rostri itaque curvitate sexus non satis rutò distinguerur, tutissime vero ex ovis. Addit Bellonius fœminam crebrioribus mare, iisque subrubris & rufis orbiculis in cute variegari: atque in Lepradis (de quo suo loco diximus) modum multis coloribus sugillari. *Marinus* magis quàm fluviarilis piscis est. Nam & in iis duntaxar fluminibus quæ in mare se exonerant reperitur: & observatione notum est, si supra annum in eis perseveraverint, insipidos fieri; si diurius, post annum secundum ceu sideratos interire. Observatus in Albi adeò tabidus, ut exanguis & nullis ferè intestinis appareret; nati verò ex eo pisciculi, nec longiores nec crassiores digito evasere, quamdiu ibi vel juxta stagnantibus aquis immorabantur. Uberrima eorum in Bothnico mari versus Lappones captura, circa solstitium in extremis littoribus circa Thotnam tanta magnitudo capitur, ut fortissima retia pondere suo rumpant. Apud Vestrogothos quoque, in provincia Vermelandia, in qua dulcium aquarum locus certum millibus passuum in longitudine, & quadraginta latitudine paret, magna Salmonum est copia. In Albi quoque Vistula, Duna,

Mulravia, Sala, & Milda apud Misenos habentur. Rhenus & Mosella gratissimos alunt. Minus commendati quos Scaldis, Thamesis, Garumna, Sequana, & Ligeris excepere. In Rhodano qui capi existimant, falluntur. Hoc præter Rondeletium & Scaliger pater prodidit. In Occidentalis quoque Indiæ fluminibus numerosissimi capiuntur. *Cibum* ipsi Salvianus pisciculos tribuit. Alii ante XXV. Iulii pediculis aquaticis vesci, à partu obvios pisciculos comedere, eosdemque in ventre repertos, prodidere. Nonnullis in dissecto spissus quidam humor, subflavus, & lapillus candidus, visus. Quidam in maioribus nihil unquam, in parvis nescio quid reperiri tradunt, illos sola aquæ turbidiore victitare opinantur. *Vitæ* est tenacissimæ, sub uno corde pulsante, recenter captorum indicio, plures in frusta dissecti à piscatoribus vendunrur. Robertus verò Constantinus, exenterati, aquosa sanie aspersum, ultra diem vivere vidit. De *Partu* proditum, per autumnum & hyemem, ad veris interdum initia, in fluviis, & minoribus rivis lubentius parere. An & in Oceano nemo tradidit. Scrobs excavatur. Ova pisorum magnitudine fœmina ponit: mas rore genitali irrigat. Ova paulatim augescunt, & spiritu vitali inflata, ultro peraquam deferuntur, & Salmulos producunt. Salmulos mares aliquando genitura plenos reperiri, & cum fœminis adultis coire, eorumque ova rigare, cum in Salmulis fœminis nulla ova reperiantur, admiratione dignum est. De eorum *Saltu* ita Gesnerus. Mildam flumen præ cæteris diligit Salmo, & (ut quidam putant) ab aqua Albis fluvii qua cum permixta in mare se exonerat, discernit. Itaque plurimi eo in loco, ubi in Mildam in Albim influit (Dessaviam vocant, quod oppidum est principum Anhaltinorum) capiuntur, hoc modo. Ad Mildæ in Albim ingressum principes vallum sive obstaculum quoddam excitarunt, ut ita redundans aqua ad molendina reverteretur, octo cubitis aliquando altius: vallo graves & magnas arbores imposuerunt, & perticis magnis intus cancellarunt, ne Salmo transiliat. Inter perticas alicubi nassæ sunt collocatæ. Hunc locum cum attigerit Salmo, qui per Albim ascendit, saltu adversus aquæ præcipitium se proripit in altum, ubi vel in nassam incidit, & capitur, vel arborem perticasve contigit, indeq; violenter in Mildam se trajicit. Hoc si prima vice non successerit, secundo etiam tertioque experitur, & si ne tum quidem transilire aut assequi altitudinem valli potuerit, vadum petit, inibique sub laxis delitescens emaciatur ac contabescit. Si tamen flumen Albis augeatur & crescat, adversus illud subinde fontium & originis cupidus ascendit, parit, & consumptus tandem macie ac siccitate moritur. Adeò verò nativus huic pisci saltus est: ut Salmunculi etiam, si in vase aliquo venales cum aliis permixti in aqua fuerint, aqua eis ademta exiliant, unde & ab aliis piscibus dignoscuntur. Alii saltus causam in Robur, quidam in Hirudines, à quibus mense Iunio & Iulio infestantur, nonnulli in loca abrupta conscendendi libidinem, conjiciunt, quod apud Hectorem Boethium invenies. Singularem *in cibis* habent gratiam, ita ut omnibus piscibus præferantur, suavitatem si spectes. Habenda tamen ætatis, loci, & temporis anni ratio est. Salmunculi, qui sex vel septem digitos non excedunt, Aprili & Maio in deliciis habentur: adulti, tenuiores in fluviis evadunt, si ea non longè subiere. Moderati tum exerciti, si longius progressi sunt, nimio labore tabescunt. Plinius Aquitanicis palmam detulit, Rhenanis Albertus, qui mense Maio suavissimè eduntur. Miseni post Pentecosten placent. Partui vicini, cum & rostrum curvatur, & maculas ærei coloris gerunt, damnantur. Salitos & infumatos bona Europæ pars distrahit.

Rondelet. de Pisc. l.12.c.17. — *Plin. H.N. l.9.c.18.*

N. Icon. Salmonis Salviani ad Tab. 31.

CAPVT

CAPUT II.

De Lupo & Lato.

TAB. XXIII. 3. 4. *Aldrov. de Pisc. l. 4. c. 2.* QVem Latinè à voracitate *Lupum* vocant, Lucill. Catillonē vocavit, is Græcis λάβραξ, aut ἀπὸ τὸν λαβρεύειν, ut Athenæus author est, ab ipsa vehementia: aut quasi λαίμαργος, valde vorax, ut Eustathio placet, vel παρὰ τὸ μέγιστον αὐτοῦ τὸ στόμα, καὶ ἀθρόως καὶ ἰσχυρῶς ἐσθίοντα, *quod illi os hiet, & repente cumque impetu avide voret*, ut Suidas vult, dicitur. Nec *Lucium* esse, quod Philelphus voluit, quod hic in fluviis & lacubus degat; nec *Sturionem*, quod Volaterranus & Poggius Florentinus tradidere, quod hic squamis careat, nec carnivorus sit; nec *Lacciam* seu *Chiepam*, quod hæc dentibus destituatur, certum est. *Aldrovand. de Piscibus l. 4. c. 2. Athen. Dipnos. l. 7.* Piscis est squamosus, squammæ argenteæ sunt, mediocres, & serratæ, quæque carni & interse validissimè cohærent. *Rostrum* habet oblongiusculum, *Os* cum hiat valde patulum. *Linguam* oblongam, si Athenæo ex Aristotele fides, osseam, & adhærentem. De *dentibus* non conveniunt scriptores. Carere Massarius, & Rondeletius, quòd ob oris magnitudinem facilè prædam devoret, tradiderunt; tenues confuso ordine undecunque Bellonius posuit, plurimos, tenuissimos, multiplici ac vario ordine dispositos, pectinum instar, quibus lanarii utuntur, Salvianus. *Oculi* sunt magni. *Branchiæ* utrimque quaternæ. Harum operculum duobus ossibus constat, quorum superius postrema sui parte squamatim committitur. A summis brāchiis per utrumq; latus linea fere recta ad caudam ducitur. *Pinnas* Aristotele teste, binas haber parte pronā, totidemque supina. Quæ prona parte capiti proxima est, octo vel novem acutis & inæqualibus aculeis tenui membrana colligatis horret: altera unico tantū. Contra supina parte caudæ vicina aculeos habet ternos. *Cauda* in unicam pinnam degenerat. In parvulo, ut diximus, nigræ apparent *maculæ*, quæ in paullo adultiore prorsus delitescunt, Grandiusculus enim argenteus est, dorso tamen paullo minus quam vē-te cādido. Locus etiā *colorem* mutat, nam qui in mari capitur, ex cæruleo candicat, in ostiis fluviorum, totus albus est. *Carnem* habet secundū Ioviū lacteam, secundum Bellonium rubescentē, seu is diversæ speciei, sive Oceanus aliquid mutat. *Cor* triquetrū, ut Athenæus ait: *ventriculum* amplū, & longum: appendices binas maximè conspicuas, *jecur* subflavum, in duos lobos divisum, quorum dextro fellis vesica committitur; *Lienem* rubrum & longum, *intestina* lata nec multis complicata anfractibus: *folliculū* plurimo aere tumidum, spinæ dorsi validissimè annexum. Bellonius è pusillo *magnum* ac cetaceum, Salmonis more evadere solere testatur, ut ex Oceano libras quindecim non nunquā pendere visus sit. Salvianus ad viginti libras, aliquādo excrescere observavit. Quomodo Columella quosdā linea macula, varios alios faciat; & quid Plinius persuum Lanatū, intelligat, facile hinc colligi potest. Ita marinū esse piscem, ut & λιμνοθαλάσσας, & ostia fluviorum nō refugiat, Galenus præter Oppianum author est. Sed & in dulcibus, Lethonempe Lybiæ circa Berenicē fluvio nasci, Athenæus memorat: nihil de Columella, qui Velinum, Sabatinum, Vulsinēsem, & Ciminum, eosdem procreare innuere videtur, dicā: secus n. insequenti sentire creditur capite. In dulci potius quē Phanarium vocant, longè maiores vulgaribus reperias, apud Miletū quoq; prægrandes & plurimos, ut apud Aristophanis Scholiastē & Suidā legimus. Archestratus apud Athenæū γενναίας vocavit. Solet & mediæ cryptum penetrare saburræ. Qui in fluviis capitur. *Lanei* à Martiale nomē accepit, & expressē de iis Plinius. In Lupis in amne capti præferuntur. In Tyberi amne inter duos pontes tanti precii, ut Philippus, apud hospitem Cassino in oppido, authore Columella Lupum sibi in cœna appositum gustabundus expuerit, dicens, Peream nisi piscem putavi: quasi innueret, solos Tyberinos lupos piscis nomine dignos esse. Lucillius isti Catillonis quasi Catillorum liguri-

Columell. R.R. l. 8. c. 17. Plin. H.N. l. 9. c. 17. Galen. Alim. l. 3. Oppian. Halieut. l. 1. Columella R.R. l. 8. c. 16. Colum. R.R. l. 8. c. 16. Varro R.R. l. 3. c. 3.

guritoris nomen, teste Macrobio, imposuit. Solet enim cloacas subire, & obvia quæque devorare. In India exundantibus in agros fluviis, † in planis camporum vagantur, & ab aqua destituti prædæ sunt. *Vescitur* carnibus præcipuè, nec piscibus, vel corruptissimis escis parcit. In exenterati ventre serpens aliquando inventus est. Tangit & † algam, & stercora: Ἀλκίμον ἰχθὺν Oppianus vocat. Iis maximè locis † qua flumina in mare exeunt, ova *parit* æstate † & hyeme, ideo alicubi bis † idque inter fusaneos solus facere creditur, sed posterior partus infirmiorum. *Sublimes natant*. Athenæo sunt μονήρεις solivagi, Aristoteli χύνοι, fusiles seu fusanei. Mugilum, Luporumque capturam uno retis jactu centum aureis coronis venisse, Rondeletius oculatus testis est. *Solertia & ingenio* non destitui, docilesque sequentia docebunt. Rete circumdati harenas arant cauda, atque ita conditum transeunt rete. Et quamvis minus in providendo solertiæ quàm mugiles habeant; magnum tamen robur in pœnitendo habent. Nam ut hæsere in hamo, laxant vulnera, donec excidant insidiæ, quod præter Plinium, Oppianus, Ovidius & Plutarchus tradidere. In Eloro amne tã mansuetos esse, ut è manibus porrigentium cibum capiant, Nymphodorus author est. Et quia lapidem in capite hyeme sibi infensissimum se habere sentiunt; ideò in abditos se tum gurgites demergunt, qui in sublimi natant, frigore congelati moriuntur. Cur inter alios pisces cum Mugile, Salpa & Chromide *clarissime audire*, post Aristotelem Plinius scribat, & in vado vivere addat, nescio, nisi fortè sublimem natatum in causa ponat. *Capiuntur* sæpenumero dormientes fuscina. *Inimicitias* cum Mugile & Squillis gerunt. Caudam illi prærodere Nigidius apud Plinium author est. Pugnantes invicem sæpè Puteolis, præsente Bessarione, Perottus vidit. Statis tamen mensibus concordes sunt, & in unum gregem, si abundè cibarii, coeunt. Ab his cornu quod fronte exit, punctus interimitur, quem Oppianus & Ælianus descripsere: Magni olim apud Romanos Opsophagos æstimii erant. Plinius post Elopen & Acipenserem præcipuam iis & Asellis authoritatem tradit. Archestratus Milesium θεόπαιδα & quidem δῖον τὸ πολύτιμον vocat, & Tripatinum summam cœnarum luxuriam ingrediebatur. Sed maximi, lactes, cerebrum & epar fiebant. Illo Eliogabalus rusticos in mediterraneis pavit. Huius gratia, Hermæus Ægyptius piscium institor, non nisi exenteratum vendebat. *Carnis qualitas* non nisi loci, temporis, & Ætatis ratione habita, definiri potest. *Locus* si spectetur, in mari puro qui sunt, boni sunt Hicesio succi, sed pauci nutrimenti, † sanguinem consistentia tenuiorem gignunt, & diutissimè citra putredinem, inprimis si nive circumdentur, servantur. Inter duos pontes Romæ capti, ob vitiosam aquam, graviter olent, & facilè putredinem concipiunt. Illaudati, qui in piscinis habentur. *Tempus* si respicias, deteriores sunt dum in utero habent: summa hyeme & Ianuario captis gratia, nisi fortè nimio exercitio soliditatem carnis acquisiverint. *Lanatas* Plinius dixit, si ventrem attenderis, quo mollitie & pinguedine blandiuntur. *Ætatis* ratione, tenelli suaves & stomacho grati sunt, copiosè nutriunt, & facilè per corpus descendunt: mediocres optimo se commendant callo. Apparatum alibi vide. Ægris in albo jure aut ex aceto optimè elixantur. An quod ἀστεγανολόγοι, à Pythagora rejecti fuerint, dubito. Plutarchus certè postquam sic sentientium sententiam exposuisset, patrocinari ipsis videtur. De *usu in Medicina* pauca occurrunt. Tantæ est, si Marcello credimus, adversus strumas efficaciæ, ut ad quamlibet corporis partem admotus, earum vitium persanet. Lapilli capitis dolorem levare, Euporistῶν author tradidit.

LATVS, inter Nili pisces à Strabone numeratur. Esse & marinum Archestratus apud Athenæum prodidit. Candidissimus est, ducentarum sæpe libratum magnitudine, & quo-

Iuven. Satyra 5. — *† Ælian. H. A. l. 16. c. 12.* — *† Arist. H. A. l. 5. c. 10.* — *† Aristot. H. A. l. 6. c. 17.* — *Idem l. 5. c. 9.* — *Plin. H. N. l. 9. c. 51.* — *Aristot. H. A. l. 5. c. 2.* — *Plin. H. N. l. 32. c. 2.* — *Oppian. Halieut. l.* — *Plutarch. l. utra animal.* — *Aristot. H. A. l. 3.* — *Plin. H. N. l. 9. c. 70.* — *Plin. H. N. l. 9. c. 62.* — *† Galen. de Alim. facult. l. 3.* — *Strabo Geogr. l. 15.*

quovis modò patatus suavissimus. Rondeletius pro eo, Coracino ac Umbræ simillimum substituit Tarentinus *Latili* piscis meminit.

CAPVT III.

De Alosa, & Ziga Albis fluvii.

TAB. XXVII. 3. 4. Strabo Geogr. l. 15. ALosa nomen, huic de quo jam acturi sumus pisci, post Straboně Ausonius ex vulgari imposuit, Gregorius Tiphernas in Strabone, & Theodorus Gaza in Aristotele, θρίσσαν, quam moderni Græci φρίσσαν, forrè quod spinis seu aculeis aliquando soleat inhorrescere, eius nomine donarunt. Rondeletius Archippo & Mnesimacho θρίσσαν appellari tradit; quam tamen à Thrissa diversam, ut Trissam cum Trichide eandem, Gesnerus, *varium* ut Panthera & Pa- Aristot. H. 4. vo Atistoteles facit. Nec *Lupus* est, quod Platina voluit; quod hic Mugili caudam prærodat, illam edentulam sciamus; nec *Clupea*, piscis magnus, qui crescente luna albus est, decrescente nigrescit, corpore minimum aucto à propriis spinis interimitur, in Areni Galliæ fluvio nascitur, in capite lapidem grano similem, qui ad quartanas sinistro lateri decrescente luna alligatus facit, & Plin. H.N. l. 4. c. 4. † Attilum Padi, venam quandam in faucibus eius mira cupiditate apperens, morsu exanimat, ob rationem eandem. Universi corporis figura, si cum latitudine conferatur, ob longiuscula apparet, & in latera ita compressa, ut imus venter, rectâ lineâ præacutis aculeis & constructâ, & propterea non asperâ solum, sed ferræ etiam modo secante (si adversa deducatur manus) terminetur. *Spinis* sive *aristis* etiam scatet innumeris, & inter vescendum admodum molestis; quod cum Trichidibus quoque commune habet, unde Albertus, & Murmellius latinum eius nomen Aristosium sive Aristosum confinxetunt. *Caput* habet in latera valde compressum, *rostrum* acutum. *Os* cum maximè hiat, admodum patulum, edentulum, atque omnis asperitatis expers. *Branchiæ* utrinque quaternæ. *Squamis* tegitur magnis, tenuibus & facile deciduis. In capite supra oculos, utrinque veluti gemmæ smaragdinæ relucent. *Lingua* nigricat, superiotes mandibulæ deorsum prominent. *Ventre* & lateribus argentum æmulatur. *Dorso* verò & capitis vertice ex albo flavescit. Romæ cum maximè aucta bipedalem mensuram non superat. *Marinus* est † piscis, sed ex mari ineunte vere cum in utero habet, subintrat, † Strabo Geogr. l. 15. inchoante æstate revertitur. In Tyberim delapsæ strigosæ sunt, & quadam marinæ salsuginis ariditate parum amabiles, paucorum dierum mora, Tyberinis undis pinguescunt. Laudatas Arnus & Umbro in Hetruria, Lyris & Vulturnus in Campania præbent. Galliæ & Hispaniæ flumina maximas, Mosa in Hollandia suavissimas. In Aquitania ob frequentiam *plebis obsonium* Ausonius vocat. In Arverniæ fluvio juxta Marignensium oppidum, supra mille ducentas uno retis jactu capi, Rondeletius author est. In Euripo reperiri negat Aristoteles. Burdigalæ & Lugduni succu entiores quàm Massiliæ venduntur. *Pariunt* in fine æstatis in mari. Athenæus μονίμους Thrissas dixit, Oppiano, alternant vias Ponti curruntque per æquora, Hospitium mutant semper, Pontoque vagantur. Figulus veris adventum Mo- Oppian. Hal. l. 1. sellanis nunciare, & mense Maio tonitrubus, adcò terreri, ut plurimæ in ripa exanimatæ reperiantur, scribit.

In Arverniæ Oppido Maringnesio ad testudinis sonos adnatasse, & saltasse Rondeletius vidit, quod & de Thrissis Æliano & Porphy- Ælian. H. A. l. 6. c. 32. rio proditum, nec de mendo in Porphyr. περὶ ἀποχῆς l. 3. Athenæo, qui Trichidi hoc quicquid est adscribit, dubitandum Auson. est. In nullo apud Veteres fuisse

O precio,

precio, Ausonius testatur. Postquàm pingues evasere, succum mediocriter bonum, & qui facilè distribuitur gignunt: sed quia glutinosioris alimenti excrementa non facilè atteruntur, ideò ab ipsis exhalationibus, intempestiva somnolentia inducitur, & sitis excitatur. In pisculatiis Bavarorum legibus, teste Gesnero, interdicitur, ne duobus palmis vel septem digitis, propter aristatum & parvitatem & multitudinem capiantur. Vida prudentissimum, quod non nisi obesus, maximeque idoneo tempore, cum esu carnium interdicitur, appateat, dixit.

Aldrovand. de Piscibus l. 4. c. 5. ZIGA Albis fluvii, qui & *Goldtfisch* ab aureo circa caput colore dicitur, sicà Kentmanno describitur. Zige piscis est tenuis & siccus, paucæ carnis: colore pulchro, argenteo, dorso tamen subfusco, oblongus est, non ita latus, ut solent esse pisces Goldfisch dicti, qui in Marchia capiuntur: longitudo enim eius ad latitudinem quintupla est. *Caput* eius si foris aspicias, Harengi capiti non dissimile est, nisi quod in parte superiore oris scissuram habet. *Lingua* eius parva, quæ colore nigricat. *Dentes* utrinque ad latera in faucibus, mandibulis duabus duri adnati: sicut in eiusdem fluminis piscibus (de Capironum fluviatilium genere) Ieseno & Dibelo, ut vulgo nominant. *Caput* & oculi ad aureum colorem, pauco viridi permixtum, accedunt. In summis lateribus utrinque maculæ quaternæ nigræ digeruntur, quarum prima ad summas branchias, ultima paulo sub initio pinnæ dorsi. Ex Oceano in Albim *subit*, hic piscis & paulatim consumitur ac deficit. *Capitur* ut plurimum in hoc flumine, à festo Pentecostes usque ad Divi Iohannis diem quo tempore Sturio migrat.

A Sturione enim è mari in Albim pellitur. Quanquam autem ad velocitatem & fugam præ omnibus in Albi piscibus, comparatus sit; mollis est tamen & quam primum ex aqua in aerem subductus petit. Maximi huius generis in Albi apud nos (Missenos) duabus cum dimidia libris (sedecim unciarum) ad tres cum dimidia (quod tamen rarum est) perveniunt. Sive *assus sive elixus*, non boni saporis est. Si tamen præparatum, sale intus aspergas, tum in fumo aut sole leviter sicces, & ita butyro inunctum super craticula asses, melius (ut in hoc genere) sapit. Et quoniam acidi hi pisces sunt, sunt qui in aqua elixant, deinde exemptos condunt jure è butyro, zinzibere, aqua & modico aceti, sicuti etiam alios quosdam pisces siccatos condire solent, ut Truttas, Thymallos, Lucios, & Cyprinos latos. Quomodocunque paretur, nullus tamen in Albi piscis æque fermi aut vitosi saporis est; & à quo etiam nomen ei impositum conjicio, ut Zige, id est, Hircus dicatur, hircum enim præsertim insolatus, olet. Capitur & in lacu Svetinensi. Alosam Gesnerus credidit, metuo ne perperam.

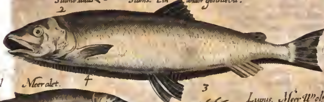
CAPUT IV.

De Mugilibus.

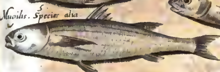
HIstoriam Mugilum, nomenclaturarum diversitas obscuram facit κεστρεὺς, λευκίσκος, κέφαλος, νῆστις, περαίας, μυξῖνος, σάργος, χελὼν, βάκχος, σφηνεὺς, δακτυλεὺς, κεφαλῖνος, βλεψίας, πλωτῆς, quæ apud Aristotelem, & Athenæum, ex Hicesio, Dotione, Eutydemo, Polemone invenies, præcipuæ sunt. κεστρεὺς, Aristoteli & † generis & speciei † nomen est. Hicesius speciei, Dorion generis duntaxat mentionem fecit, & in *marinum* & *fluviatilem*, illum iterum in *Cephalum* & *Nestin*, divisit. Appellationem ἀπὸ τοῦ κέστρου, seu telo, belli Persici tempore invento, sortitus est, quod eo telimodo in anum immisso apud Athenienses publicè adulteri pœnas luerent. *Leuciscis* seu Albarnis & Albulis ab albo colore nomen impositum est, perperam γλαυκίσκοι dicuntur. Galeno

Tab. XXIII. 4. 5.
Aldrov. de Piscib. l. 4. c. 6.
† Aristot. H. A. l. 5. c. 11.
† Aristot. H. A. l. 8. c. 2.

Salmo. Salm. Lachs
1

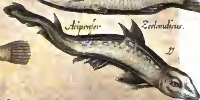

Salmo alius Salms. Ein ander geschlecht.
2

3
Lupus. Meer-Wolff.

Mugil Meeralet. 4

6
Capito Anadromus Elbnasen Meernasen.

Mugilis. Species alia
5
Caper. capri: scus
7
Sawfisch.

Acipenser Zeelandicus.
11

Stoer Sturio.
Acipenser. 1
8

9
Acipenser seu Sturio. 2.
Stoer.

10
Acipenser. seu Sturio 3.

Galen. de Alim. facult. l. 3.

Galeno sunt fluviatiles, κέφαλος generis quidem nomen est: sed quia παρὰ τὸ βαρύτερον τὴν κεφαλὴν ἔχειν nomen obtinuit, nec id omnibus magnum, non omnibus etiam competet, nisi fortè ideò dictum esse putes, quod in metu capite abscondito totum se occultari credat. Aristoteli, sanè

Aristot. H. A. l. 9. c. 17. † Arist. H. A. l. 8. c. 2.

† aliquando peculiaris & *unica Mugilum species est*; aliquando *duas* † sub se *species* complectitur: nec fortè malè Mugiles marinos in Cephalos & νῆστις distinxetis. Νῆστις epithetum est omnibus Mugilibus commune, quod omnibus carnibus abstineant. Περαίας speciei nomen est, sed speciem Cephali alteram, quæ muco suo vivit Epithetum, & idem cum μυξίνῳ videtur. *Sargus* seu ut apud Aristotelem σαργῖνος, quid sit, dubitatur, Rondeletius eundem cum νηστεῖ seu jeiuno facit, Aldrovandus discernit. *Chelones*

Plin. H. N. l. 32. c. 7.

cum Bacchis Hicesio iidem, & Plinius Banchos inter Mugiles recenset, sed cum Myxone eosdem facit. Rondeletius Bacchum quintam quandam speciem Hicesio esse, insinuat. Σφηνὶς, Salviano cuneatus, Gesnero Cunealius, quod λαγαρὸς καὶ τετράγωνος, *gracilis & quadratus sit*, ita dictus, à solo Eutydemo inter Mugiles reponitur. Alii σφηκιὰς legunt, ut à σφὴξ vespa, non σφὴν cuneo, isti pisces dicti fuerint. Δακτύλεος nomine Salvianus minorem aliquem in eodem genere ab Eutydemo poni putat, alii δακτυλοδεῖς, sed perperam legunt, cum duos in latitudine digitos non excedat: nec alii fortè fuerint, quàm quos Padi accolæ Canistrellos, quod in Canistris vænales ferri soleant, vocant.

Cephalinus quibusdam cum Blæpsia, teste Dorione idem, nisi mendum sit, & pro Blæpsia βλέννα, quod idem quod μύξα, ut Galenus scribit significat, legi debeat, & sic Cephalinus inter species Nestium numeretur.

Galen. de usu part. l. 8. c. 6.

Platarum nomen Cestreis à quibusdam imponitur, si Polemoni libro de fluminibus Siciliæ credimus. Actum de illis in capite de Murænis. *Species* Mugilum seu Cestriorum sunt quinque, apud Aristotelem, *Cestreus* nempe propriè dictus, *Cephalus* cognomento Chelon seu Labeo, *Cephalus pereas*, sive translitoranus, *Sargus* sive *Sargo*, & *Myxo* seu *Muco*. *Caput* nonnullis est magnum & depressum, *rostrum* breve ac tetusum, ut Capitonibus, aliis minus & rotundius, rostrum magis extentum & acutius, ut Cheloni. *Os* omnibus parvum, rotundiusculum & edentulum. *Squammis* omnes teguntur. Cestreus magnas & crassas habet, quæ numismatis speciem mentiuntur. *Pinnas* utrinque binas gerunt, illos si excipias, quos lacus Siphatum gignit, quibus teste Aristotele, una tantum utrinque est, & supinis carent. Præter binas illas pinnas, quæ utrimque consistunt, unam habent ab ano; in dorso duas, quarum altera aculeata est, altera aculeis caret; ad caudam spectans. Omnes à branchiis *lineas* aliquot subobscuras ad caudam deductas habere videntur, etsi haud æquè in omnibus sint conspicuæ. *Dorso* sunt subnigro: *ventre* vero candido. *Ventriculus* teste Aristotele carnosus est: cui parte altera plures appendices exeunt: altera una tantum, ut idem ait. Rondeletius longè alium esse scribit quam in carnivoris piscibus, densum nempe & carnosum instar ventriculi avium, foris planum, intus rugosum, figura verticilli vitrei, quod mulieres fusis appendunt. *Intestina* quoque crassa sunt, pinguiaque & in gyros acta; in quibus splen latet, ut idem observavis, & sub pinna locum aere plenum reperit. Hepar pallet; parvum, & tanquam manu ventriculū amplectens. *Fel* rufum sive flavum, aqueæ consistentiæ. *Cestreo* eiusdem Rondel. hepar ex albo rubescit: cæto mollior, laxior, minus candida, minusque pinguis quam Cephalo, additque gulam habere; ventriculum in longam appendicem desinere, semper inanem esse, uti & intestina. Lapis quem Cestreus in capite gerit, *Echinus* & *Sphondylus*, ab echinata specie dicitur. Lineæ quæ à branchiis ad caudam ducuntur, Cephalo breviores sunt. *Chelon* sive Labeo nigricantes à capite ad

Arist. H. A. l. 6. c. 13. Arist. de part. l. 4. c. 13.

 cau-

caudam æqualibus spaciis distantes protensas habet. Habet & labra crassa, spissa, prominentia, unde χειλὼν Labeonis nomen. Capite est paulo minore quàm Cephalus, oculis prominentioribus, sine pellicula illa concreta, quam veluti palpebram habet in capite. Marinos pisces esse nullum dubium, sed an omnes fluvios & stagna subeant, incertum. Capitonum alius translittoranus Aristoteli, quasi in alto mari degat. Galenus in stagnis quoque nasci scribit. Ut ut sit, Cestreum propriè dictum esse judico, qui longius à mari, ut in † Nisum ita in alios fluvios recedit. Cephali in eiusdem vicinia, propter dulcem aquam & limum morantur. Etsi autem aquas amēt, ab imbribus tamen adeò vehementer læduntur, ut *visum* amittant, ut Aristoteles prodidit. Cephaloni inprimis oculi per hyemem albescunt: ipse tum & macer & cœcus, quod in Nauplio terræ Argivæ agro accidit, capitur: inprimis, si hyems asperrima fuerit.

Aristot. H. A. l. 8. c. 2.

† Strabo Geogr. l. 15.

Aristot. H. A. l. 8. c. 19.

Marinos à fluviatilibus, spinarum numero & quantitate distinxit Galenus, plures his & minores innuens: certius indicium sapor ipse suppeditat. Acriorem & pinguedinis expertem Cephalum dicunt qui præstantior.

De *Cibo* non convenit inter authores. Carne abstinere Aristoteles tradit, vivente duntaxat Oppianus & Ælianus. Idem Cestreum alga & limo vesci scripsit. Gulosus autem maximè est & insatiabilis, ideò in proverbium abiit, aviditas sæpè tanta, ut cauda verberando excutiat cibos.

Ælian. H. A. l. 1. c. 3. Oppian. Halieut. l.

Tanta iisdem salacitas, ut in Phœnice & Narbonensi provincia, coitus tempore è vivariis marem linea longinqua per os ad branchias teligata emissum in mare eundemque linea retractum, fœminæ sequantur ad littus, rursusq; fœminam mares partus tempore.

Plin. H. N. l. 9. c. 17.

De ipsorum *Generatione* ita *Aldrovandus*. Quod ad ortum generationemque eorum pertinet: scribit Aristoteles esse qui omnes sponte oriri opinentur, quorum opinionem refellit, quoniam unicum tantum eorum genus sit, quod non coitu, sed ex limo arenave enascatur: cæterorum veræ fœminæ ova, mares semen genitale habeant. Pariunt autem eodem teste semel anno: sed an eodem omnes tempore, difficulter ex ipso colligas; alias enim Capitonem vere parere tradit ultimum, quoniam novissimè eius fœtus appareat: alias omnes Decembri mense gravescere ait, tricenisque diebus gerere, & in iis Capitonem quoque enumerat, alias Cestreos ait inter primos partum accelerare, parere hyeme, locis iis maximè quà flumina exeunt, dum uterum ferunt, præcipue graviter laborare, ideoq; fieri, ut tunc potissimum ruant in terram ac excidant: feriri porro gravi stimulo agitatos in terram, atq; omnino in temporis motu perpetuo incitati, donec pariant, sed requiescere à partu continuò.

De *Ingenio* & aliis hoc habe. Tam veloces esse, ut jejuni transversa navigia superiactent, & ubi dispositas piscatorum sensere insidias, tetia supervolent, ut veluti sagittæ arcu emissæ videantur. Curvos hamos habere suspectos, ideò postquam diu circumnatavere, cauda prius escam percellere, & quod avulsetūt deglutire, mox ore in angustum collecto, summis tantùm labris ac vellicatim escas stringere. Irritati, in sublime feruntur, & effugia quærunt; si aberravere, quiescunt, & necem prostrati expectant. *Visum in Cibis* quòd attinet, Hicesius omnes Leuciscos & Mugiles boni succi esse, facilè excerni, nec multum alere, scribit, nempe si mari puro capti sunt. Nam qui in cœnosis locis, quales tum illi, qui in Etruria in Prillino lacu apud Orbatellum ad mediterranea deferuntur tum hi, quos Padusæ atque ipsi luculenti Fossæ Clodiæ canales viscere prætenero, Ferrariensibus & Venetis copiosissimè præbent, pinguedinem humanæ naturæ infestissimam habent. Aristoteles in fluentis & lacubus, quod pinguiores fiant, præstare dixit. Lynceus Samius hyeme post partum laudat.

Plutarch. l. utra animal. Oppian. Hal. l. 2.

Æsta-

Æstate lutum quod stagna exsiccentur, olent. Septembri, quod luto putrescente pinguiores evadant, insalubres sunt. Optimi qui circa Abderam, deinde qui circa Sinopem capiuntur. Romæ maxima ovorum gratia, quæ teste Iovio, geminis folliculis circumcisa parte seminis, recentibus Cephalis eximuntur, & nomen *ὠῶν ταρίχων*, *ovorum salitorum* apud Græcos obtinuere. Quantum ad *Medicinam*, Ventriculus Mugilum, seu in cinerem redactus, seu in fumo siccatus, & vel vino albo, vel aqua absynthij ablutus, & in cibo sumptus, ventriculi exsoluti vires non minus quam ventriculi gallinarum potus interna reficit. Elixus in vino & ex acero sumptus vomitum compescit, prodente omnia Rondeletio. Lapilli in cerebro contra Nephritim valent.

CAPUT V.

De Capitone Anadromo Gesneri.

Tab. XXIII. 6. Aldrov. de Pisc. l. 4. c. 7. CApitonem Anadromum, *Gesnerus & Kentmannus descripsere.* Nasutus, *inquit*, ille, videtur, prominente & carnosa superiore oris parte, ut in nostris fluminibus, is quem Nasi nomine descripsimus: cui etiam reliqua corporis specie per omnia adeò similis est, ut discrimen nullum animadvertam, ne colorum quidem ferè, nisi quod Albinus hic Nasus magis albicat, noster fluviatilis, vero magis fuscus est. Sed noster plane fluviatilis est, Albinus è mari ascendit: prætereanoster vilis & plebeius est, Albinus vero inter laudatos, præsertim assus. Hoc etiam notandum, cum Albinus alio nomine *Blicca* dicatur, longe alium piscem eodem nomine à nostris vocari, de quo egimus inter albos pisces. Misseni etiam Zertam dicunt, quod nomen etiam Polonis usitatum audio. *Zerta* inquit Kentmanus, piscis longiusculus, argentei nitoris, *squamis* parvis tegitur, dorso subfusco: *pinnis* quæ ad branchias sunt & parte supina rutilis, pauco cæruleo admixto. Linea utrinque à branchiis ad caudam tendit, in qua puncta fusci coloris digeruntur. *Caput* crassiusculum, oculi pulchri, magni, albicãtes, nares magnæ non procul ab ore. *Os* molle prorsus, in quo nec dentes sunt, nec alia asperitas, sed ab initio gulæ seu faucium, maxilla utrinque valida, dentibus senis oblongis vallata. Maximi huius generis pisces qui apud Misenos capiuntur, bilibres sunt. Libram XVI. unciarum dico. Anno toto ex Oceano in Albim ascendit hic piscis, maxime vero circa Pentecostem, qui tempore parit, migrare solet, tũc etiam ad cibum præfertur, quod fœminæ ovis plenæ sunt. Manent & pariunt in Albi, proficiuntque ipsi & soboles: augentur enim & pinguescunt. Vescitur omne genus pisciculis, qui nullis præsertim spinis & aculeis rigent: item muscis aliisque insectis, quibus intra aut proxime supra aquam potitur. Habetur inter optimos qui in Albi sunt, assari solitos pisces. Caro enim eius optimi saporis est. Ritè etiam elixus non male sapit. Desquamatus nempe, exenteratus & elutus, in aquam fervere incipientem immittitur, cõditusque ac salitus ad iuris ferè consumptionem coquitur, quo modo permulti etiam alij fluviatiles pisces elixari solent. Sunt qui iuri haud fere cõsumpto copiosum butyrum addunt, eoque liquato piscem inferunt. Potest & aceti aliquid affundi, & Zinziber aspergi, pro cuiusque palato. Assus vel simpliciter, vel cum embammate è cœpis minutatim cõcisis, vino, croco, saccharo & Zinzibere, sapidissime estur. Nec displicuerit desquammatus, in frusta concisus, quæ in polenta aut secalis polline volvuntur, atque ita in butyro sive crudo sive liquato frixus. *Hæc omnia Kentmanus.* Addit Gesnetus non in Albi tantum, sed Sala etiam apud Misenos flumine Zertam capi.

Caput VI.

De Capro sive Caprisco.

Tab. XXIII. 7. *Aldrov. de Piscib. l. 4. c. 8.*

CAprum & Capriscum eosdem Salvianus, diversos Rondeletius facit. Maxima hic nominum affinitas, & uterque duram pellem habere traditur. An vere καπρίσκος, χοῖρος Strabonis, ὗς aliorum, & μῦς Oppiani & Æliani sint ijdem, dubitari potest. Equidem Athenæus Aristotelis κάπρον χοῖρον vocat; alij tamen σκάφρον, quidam σκαρον legi debere opinantur, nonnulli *Chalcidem* piscem vocalem & in dulcibus aquis habitantem credidere. *Porcus* etiam Niloticus Strabonis potius porca fluviatilis minor est, piscis rotundus, spinis in capite noxiis, ὗν vero ψαμμάθιδα, quasi in arena fodientem facit, quod terrestris suis more rostro arenam fodiat, Numenius facit, eandemque cum συνκίον, cui Simeon Sethi eas in nutriendo facultatis rationes attribuit, quas alii fere Rhombo tribuunt, Aldrovandus posuit. Salvianus cum καπρίσκῳ & χοίρῳ eundem iudicat, μῦν denique inter σελάχη seu cartilaginea Athenæus ex Aristotele recenset, inter quos, quis Caprum nostrum retulerit? Athenæus eundem cum Capris, cum ait καπρίσκος καλεῖται μὲν καὶ μῦς, esse censet. *Descriptionem eius* ex Salviano, eamque accuratissimam damus. Caper, inquit, Molę piscis instar, *caput* utrinque admodum compressum habet: *Oculos* rotundos, atq; in superioris capitis parte locatos: *Os* parvum, & valde denticulatum: utraque enim maxilla octonis dentibus validissimis, magnis, latis, non serratis, sed continuis, atque humanis simillimis minuta est. *Branchiis* utrinque quaternas non osseo & deatriculato (reliquorum squamatorum instar) operculo sed cute contectas, nec lata, sed modica scissura (Molæ piscis more) pervias habet. Nec si Aristot. dicat: *Habent quibus paucissimæ sunt, singulas branchias utrinque easque duplices, ut* κάπρος (sive Aper, ut Theodorus vertit) *aliis binæ utrinque sunt, alteræ simplices, alteræ duplices, ut Congro.* Suspicari debemus hunc nostrum piscem Congrum non esse, cũ neque etiam verum sit, quod binæ utrinque branchiæ Congro sint. Et propterea mirari potius eõ venit, cur hæc ita tradiderit Aristoteles. Utrinque una tantum *pinna* & rotunda ad branchias conspicitur: nam illis, quæ in piscibus aliis utrinq; in ventre sunt conspicuæ, caret prorsus. In dorso fere medio tres, membrana inter se iũcti reperiuntur *aculei* robustissimi & magni, quorum prior reliquorũ duorum triplus est, quosque omnes non solum ubi vult, deprimit, sed in sulcũ etiam osseum, in dorso ob id sculptũ, recondit. Depressi autem & reconditi uti quam facillimè simul eriguntur, ita eorum unus dũtaxat erigi nequit. Et pari ratione erecti omnes deprimi possunt, cum eorũ unus nequeat: suntque ea arte fabrefacti, ut cum prior & maior quantumvis impulsus deprimi nullo prorsus pacto possit: postremi tamen depressione, quæ facillima est, statim deprimitur, non secus quam in arcubalistis vocatis, in quibus parvo ac inferiori ferreo vecte compressus, tensus ilico remittitur arcus: ob cuius similitudinẽ hic piscis noster Romæ *Pesce balestra* vocatur. Et quod maiore dignum est admiratione, si postremus aculeus non prorsus deprimatur, sicuti prior quoq; proportione duntaxar deprimitur, sic ibidem etiam ita rursus eõ sistit atque obfirmatur, ut nullo impulsu ulterius deprimi possit, nisi reiterata postremi depressione. Hos ternos aculeos pinna sequitur, ad caudã usque deducta. *Osse* autem valido, lato & recurvo, ex cordis loco ad eam ventris partem, quæ è branchiarum regione est primum reflexo, deinde per ventrem sub cute usque ferè ad podicem extenso, ibidemq; postremo in acutissimum & conspicuum aculeum desinente, tota anterior ventris regio roboratur atque munitur. Quæ verò inter prædictum aculeum & podicem, ventris portiuncula relinquitur, plerisque aliis longè minoribus, sed satis robustis arq; serratis aculeis armatur. A podice per ventrẽ reliquum ad caudã, usque alia singularis pinna deducitur. *Cauda* quæ non sensim, ut reliquorum pisciũ, sed repente

pente extenuatur, in unicam & latã pinnam degenerat: *Ventriculum* habet amplum, & crassum: intestina lata & valde reflexa: hepar subalbidũ, cui fellis vesica hæret.

Corio tegitur squamoso, cuius tamen squamæ serpentis potius quam piscis videntur; nam præterquam quod eo ordine sunt commissæ, ut lineas, cancellatim sese intersecantes constituant, firmè etiam & valide adeo hærent, ut desquamari nequeant; unde ita durum & asperum efficitur eius corium, ut vix dissecari queat. Rondeletius sese expertum esse scribit, ne acutissimo quidem gladio penetrari posse, utq; ligna & ebora eo poliri possint. Quãobrem jure Ælianus atque Oppianus marino Muri pellem prædurã tribuere; & Athenæus Aristotelis testimonio, etsi apud Aristotelem id nunc non legatur, inter pisces qui aspera cute teguntur, κάπρον recensuit. Quod ad *colorem* attinet, ex livido viret, nonnullis parvulis notis cæruleis & rubentibus maculis quam plurimis insigniuntur. Estque totius piscis figura valde compressa, & lata, atque fere orbicularis. Ad multam magnitudinem non excrescit, duas enim libras rarò excidit, unde merito Oppianus & Ælianus eum haud magno corpore esse dixerunt. Hactenus ille. Non maris duntaxat, sed & fluviorum accola est, ut Plinius & Aristoteles scripsere. In amne Acheloo grunnitum habet. Vescitur carne, canceris, squillis atque testatis. *Solivagus* est, & raro capitur. Pugnacissimum esse, tum quod pelle prædura tegatur, tum quod dentium robori confidat, Ælianus & Oppianus sub nomine Muris marini prodidere. Carnem habet duram & suavem. Virus namque olet. Athenæus inter σκληρόσαρκα retulit.

Arist. H. A. l. 4. c. 9. Plin. H. N. l. 11. c. 51. Ælian. H. A. l. 9. 41.

CAPUT VII.

De Sturione.

Tab. XXIII. 8. p. 10. 11. Aldrov. de Pisc. l. 4. c. 9.

PIscis quem nos Gothico vocabulo Sturionem, quasi στυρίωνα, quod rostro suo proræ rostratæ speciem gerat dicimus, is Græcis nostri temporis ξυρίχι quasi Oxyrinchus, Cyprijs teste Bellonio *Morona* vocatur. Nec est veterum *Lupus* quod Poggio Florentino placuit, ut capite quarto huius tituli innuimus. Nec *Attilus*, ut Franciscus Philelphus voluit, cum Attilus is sit, qui hodie ab accolis Padi, veteri servato vocabulo Attina, Adilo & Ladino vocatur, piscis ipso Sturione amplior, effigie, sapore, pretio & tota fere natura ab eo dissimilis: Nec, *Tursio* Plinij, quod credidisse Theodorus Gaza creditur, cum hic Carchiæ, id est, Caniculæ, ut Athenæus apud Athenæum comprobat, species sit, & cum Turso sive Phocænæ in Ponto catulos pariat, hic oviparus sit, & ubique nascatur. Nec *Hycca* seu *Hysca* ut Hermolaus Barbarus in epistola ad Cortusium prodidit, cum vel ipse Athenæus, qui solus Hyccæ meminit, qui piscis Hycca sit ignoret, & duntaxat, à Callimacho sacrum piscem, à Cyræneis *Erythrinum*, ab Hermippo Smyrnæo Hyccam itidem vocari scribat.

Plin. H. N. l. 9. c. 9.

Nec *Delphinus*, ut Carolus Figulus voluit, quamvis in multis quoad formam conveniant, quod iste omnium veterum authoritate, inter cetos refertur. Niloum tamen Delphinum, de quo apud Solinum leges, quemque Delphino potius similem, quam Delphinum Marcellinus vocat, Sturionem existimare, nihil forte obetit.

Nec *Oxyrinchus*, veterum, cum hic Carnivorus sit, & hamo, ut apud Athenæum legimus, capiatur. An pro Oxyrincho Caspio Æliani, haberi debeat, comparatio ostendere poterit. Circassi sane cæterique Mœotidis accolæ, Sturionem Oxyrinchum vocant, si Gesnero & Scaligero credimus. *Silurum veterum* esse Salvianus contra Manardum apud Aldrovandum ostendere conatus est, quẽ prolixissime agentem vide. Ausonij esse nullum dubiũ, & ita Sturio à Venantio Fortunato Pictaviensi Episcopo, qui duobus post Ausonium seculis vixit, vocatur: Ve-

Ælian. H. A. l. 17. c. 32.

Iuvenal. Scalig. 14. & 14. rur: Veterum non esse, cum ex eo colligas quod non tantum teste Iuvenale & veteri eius interprete, sed etiam Antiphane & Theodoro Sinopensi apud Athenaeum, vilis apud eos piscis fuerit; tum quod eum in Garumna non invenias, quod & Scaliger monuit. (Scalig. in Leli. Auson. l. 2. c. 1.) γαλαξίαν seu γαλεξίας vocari Galeno crederem, nisi eandem in Graeciae mari, in quo Sturiones dantur nasci, negaret. (Galen. de Alim. facult. l. 3.) Acipenserem esse, qui ab Elope & Anthia distinguitur, Rondeletius erudite ostendere conatur, quem sequitur Iunius: obstare eius sententiae videtur, quod rarus invenitur, & unus omnium squamus ad os versis contra aquam nando meare, apud Plinium dicatur, & id Nigidius Figulus, referente apud Macrobium Sammonico Sereno, confirmet. (Plin. H. N. l. 9. c. 17. Macrob. Satur. l. 2. c. 12.) Aldrovandus Sturionem Acipenserem Romanis cum recens & in Italia captus esset vocatum fuisse; Silurum Graeco nomine cum ex peregrinis Graeciae in primis oris allatus, opinatur. *Descriptionem* eius Paulus Iovius hanc dedit. *Corpore* est tereti oblongoque, inter rotundos & planos ambigente, ut qui subtus quodammodo planus sit, dorso vero semirotundo. *Caput* quadratum est, & ad effigiem parvae pyramidis protensum. *Os* illi est sine maxillis, sine dentibus, diversum penitus ab reliquorum piscium forma, idque sub mento in ipsa prope iugulum parte, ad similitudinem fistulae arundinaceae rotundum, semperque patens, & cartilagineum & luminae candidum; cuius hiatum in procerioribus hasta brachij haud facile impleret: caeterum totum caput dura potius & callosa cartilagine quam certis ossibus constat, quod ex lento quodam & praepingui mucore concretum esse videtur. *Naribus* omnino quae illi praetenues sunt supra rostrum, refrigeratur. Sunt autem branchiae utrimque quaternae osseo operimento, non secus quam squamosis piscibus contractae. *Oculos* habet parvos. Ex rostro gemina barba, ut in Mullo dependet. Toto dorso crassiores quaedam squamę ossea duritie certo numero ordineq; distinctae, intercurrente spinae acie, ad elegantiam eminent, ut in magnificentioribus valvis hodie videmus, quas ferrei atque inaurati clavi certa serie confixi decentissimè figurant. Caeterae corporis partes cuticulari & scabro admodum operimento potius quam perpetuis squamis integuntur, idque ad subviridis atrique coloris speciem. *Venter* cute levi & argentea tegitur. *Linguam* habet crassam & duram, *gulam* undequaque rugosam. *Pinnae* sunt ad branchias duae & totidem in ventre ad podicem: praeter quas in dorso prope caudam alia unica erigitur, e cuius fere regione imo ventri alia etiam una subnectitur. *Cauda* vero in duas pinnas degenerat, quarum superior crassior atque duplo longior extat. *Ventriculus* est carnosus solidusque atque pertinaciter inhęrescens tergori, ut nisi discissus divelli inde possit. *Oesophagus* in rugas contractus. *Hepar*, in duos lobos oblongos pallidi coloris dividitur, quorum dextro vesica fellis validissime connectitur. *Lien* subruber: *intestina* crassa, & ternis gyris convoluta. Magnis piscibus annumerari debet, cum crebro & plerisque in locis centum librarum, & alibi longe maior capiatur. Ego aliquando Ferrariae Sturionem mercatus sum centum & quadraginta librarum, donavique Illustrissimo pariter ac Reverendissimo Ioan. Baptistae Cāpegio Episcopo Majoricensi Domino meo nunquam satis celebrando, qui paucis ante diebus ut labores meos promoveret, mille aureos donaverat. † Quantum ad *Differentias* (†Hactenus Iovius.) refert Bellonius, Ponticorum, Adriaticorum, Gallicorum, & Germanicorum inter se esse differentiā, quae magnitudine, crassitie, cutisque asperitate, & subnigro, subflavo, aut argenteo colore distingui possit: Sequanicum & Ligerinum adultum interdum tres orgyas excedere, Galeum piscem pinnis & forma referētem, exili corpore, hirta sursum pelle, deorsum plana ac levi: apud Ferrarienses, & Bononienses argenteo colore

colore fulgentem, dorsum, & latera tribus veluti carinis distincta ostendere. Scaliger quoque tria Sturionum genera, in Occa Sarmatiæ fluvio tradi scribit, & pretiosissimum illum, qui Bialarybitza vocatur ponit: sed Herbersteinius Bialarybitzam à Sturionibus distinguit. *Locum* si attendas, In Ponte, & circa Mæotidem plaudem frequentissimus est, inde ova in molem coacta, salita, & cadis conclusa, per Turciam & Italiam distrahuntur. Tyrrheno & Adriarico mari si Bellonio fidis, rarò visitur.

Maior tamen in fluminibus, quæ nonnisi quinque aut sex dierum itinere subintrat, quam Oceano, Tyberim si excipias, in quo parvi capiuntur. In Albi (hunc circa Pentecosten gregatim, authore Kentmãno ingrediuntur) capti, ducentas interdum libras singulas sedecim unciarum appendunt. Captus tempore Iohannis Friderici Electoris sexaginta supra ducentas librarum pondere; quem roridem florenis Princeps redemit. In Ligeri quoque & Rheno delicatior. In Tanai, Danubio, Rheno, Tibisco, Vistula, Garumna frequenter capitur. *Cibus* Sturioni non pisces & conchylia, edentulus enim, sed sordes & mucus, quidam sed perperam aëris tranquillitatem ei ad cibum sufficere crediderunt.

Dum escam quærit, suis more terram sub aquis fodere Isidorus prodidit. Cum branchiis omnino latis careat, naribus refrigeratur, & si quam hauriendo recipit aquam, eandem prono ore statim regerit. De eiusdem *Robore*, ex relatione Kentmanni ita Gesnerus. Sturio in aqua validissimus piscis est: & in terra quoq; cum ventri innititur. Cauda concussa hominem utcunque robustum prosternit, ubicunque contigerit, perticas etiam magnas & ligna per medium frangit. In terram extractus, lapides aliquando tanta vi cauda ferit, ut ignis exiliat, attritu nimirum ossiculorũ, quibus toto corpore mucronatus horret. Quãobrem cautè tractandus est à piscatoribus, ne vel crura eis confringat, vel retia disrumpat. Peritiores in aqua captum reti ad ripam impellunt, ita ut rete, non adversum, sed ad latus ei sit: secus enim rete vel sextuplex laniaret. Cum ripam attigere, caput eius omni contentione in altum levant, & piscem totum in latus declinant: sic enim robore suo nocere non potest. Videtur cum Salmone Amicitiam colere. Ducem enim istorum piscatores vocant. Zigam è mari pulsam, per flumina persequitur, sed frustra. Agilis enim hic & velox prævenit. Tanti olim *in cibis* apud Romanos; Traiani tempore, † si excipias, æstimij, ut cum tibiis, † & coronis in cœnis circumferretur, & Gallonij mensa, teste Horatio, eo famosa fuerit. Mares tamen fœminis præstant, hæ ovis plenæ probantur. Poggius Doctoris Poggij filius caput commendavit. *Caro* duriuscula est, præpinguis, viscosa, & ægrè concoquitur. *Hepar* adeo dulce, prodente Alberto, ut nauseam nisi felle tingatur, pariat. Græci sale inveteratos tribus nominibus insigniunt. *Rachis* ipsis dorsi portio pleura, costæ & latera; *hypocelium* alvus cum pube. Caviario, quod ex ovis paratur, Græci & Turcæ vescuntur. Iulio II. Pontifici mirifice idẽ placuit. Paratur & ex Cyprinorum ovis in Iudæorum gratiam. *De usu in Medicina* nil occurrit. Quæ enim de Siluro Plinius, huic vix competunt.

† *Macrob. Salmon.*
† *Archestrat. apud Athen.*

CAPUT VIII.

De Galeo Rhodio.

DE Galeo Rhodio ita scribit *Aldrovandus*. Rondeletius hunc piscem, cuius modo icon exprimetur, Galeum Rhodium esse eruditissime ostendit, propter maximam nimirum cum Acipensere sive Sturione similitudinem, non solum quo ad corporis speciem & partes, verũ etiam quoad gustum, & saporem, dempta, inquit, unica differentia, quæ

Tab. XXIV. 1. Aldrov. de Pisc. l. 4. c. 10.

quæ non nisi ab ijs poteſt percipi, qui citra ingurgitationem huius cibum ſumpſerint, quique exquiſito guſtatu fuerint: ferinum enim quid reſipit, quod tamen etiam non niſi pauciſſimum eſſe poteſt: nam Archeſtratus, qui in nullis non terrarum Orbis angulis gulæ cupedias diligentiſſime perquiſivit, id obſervaſſe in eo non videtur, quandoquidem Acipenſeri plane eundem eſſe credebat, ut Athenæus tradit, qui illius ſententiam refellit. Athenæi verba non ſolum Acipenſeris à Galeo Rhodio diſcrimen indicant, ſed verum GaleumRhodium hic depingi comprobant: Archeſtratus, inquit, qui Sardanapali vitam vixit, de Galeo Rhodio ſcribens, eundem eſſe opinatur cum eo, qui apud Romanos cum tibiis & coronis in cœnis circumferebatur, coronatis etiam ijs, qui geſtarent, vocantque Acipenſerem. At hic quidem Acipenſer parvus eſt, & porrectiore roſtro, & figura triangulari magis quam ille. Et paulo poſt, Archeſtratus de Rhodienſi Galeo loquens, amicis patrio more conſulens, ait: Galeum in Rhodio quem Vulpem vocant, ſi tibi vendere noluerint, vel mortis periculo rape. Nominant illum Syracuſani *κύνα πίονα*, id eſt, canem pinguem. Hæc ille. Quod ſi Galeū Rhodium cum Sturione ſeu Acipenſere contuleris, nullum planè comperies, (inquit Rondeletius) qui ei ſimilior ſit eo quem proponimus; his exceptis quod Sturio eſt longiore roſtro & corporis figura magis triangulari. Nam alioqui Sturionem totius corporis figura, tergi oſſibus acutis, & clypeorum modo efformatis, aliis item in lateribus diſpoſitis, pinnis, cauda, ore in ſupina parte ſito, omnino refert. Is quemadmodum Sturiones, relicto mari, amnes ſubit. Reperitur enim in Pado, & Rhodano, & pro Sturione venditur; nec ab eo diſtinguitur, niſi ab exercitatiſſimis & exquiſiti guſtatus hominibus. Hanc differentiam docuit ipſum Guilielmus Pelicerius Monſpelienſis Epiſcopus, vir ſingulari doctrina prædítus: tum ex capite craſſiore, & roſtro breviore, obtuſioreque: tum ex guſtu Galeum Rhodium ſive Vulpem deprehendi. Ferinum quid recipit, quod de Sturione dici non poteſt, carneque eſt duriore: à quo ſapore Galei & Vulpis nomen habet, Galei enim & Vulpes ex Galeorum genere ferini ſunt ſaporis & ingrati. Si tamen in dulci aqua diu naraverit, in cibis haud aſpernandus eſt. A nõnullis eodem Rondeletio teſte *Cops* vocatur, eoque nomine deſignatum atque optimè figura expreſſum ad ipſum Ferraria miſit doctiſſimus medicus Antonius Muſa Braſavolus. Alij nominis affinitate decepti Copſo appellant. Eſt enim id nomen alterius piſcis.

CAPUT IX.

De Cataphracto.

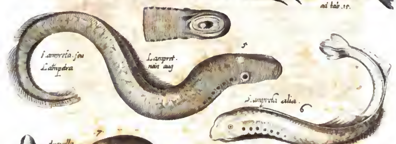
Piſci huic Schonveldius nomen impoſuit, ſicque eum deſcripſit. Eſt palmorum duorum longitudinis ad ſummum, Capitis fere triangularis, depreſſi, anguloſi, ac lati pollices vel digitos duos, cuius duo latera tuberculis plærisque horrent in ambitu, anteriora quæ os ſpectant cirrhos multos tenuiſſimos alunt, poſteriora aculei, retrorſum ſpectãtibus minacia ſunt. *Roſtrum* habet reſimum, quatuor apiculis munitum, quorum duo anteriores inſtar Lunæ cornutæ vel ſemicirculi ſe rotundant, reliqui poſt hos ſuis aculeis retro converſis conſpicui ſunt. *Os* in ſupina parte ſemicirculare habet, parvum, ad inciſuram eius utrinque binis, ſub mento pluribus tenuibus cirrhis barbatum.

TAB. XXIV. 2. Schonveld. Ichthyol. p. 31.

Truncus proxime caput depreſſior, octagonus eſt, prope caudam ſexagonus, prona parte fuſcus, nigris lituris interſparſis, circa ventrem plenum, in cuiuſque medio *podex* eſt, albicat. Totus *ſquamis* oſſeis contectus eſt, in quarum medio

tumor

Eperlanus.
Schmelt.
Roldein.
Galeus Rhodius.
ein art der Stir.
3
1
Redfisch.
4

Cataphractus.
Gabler
2
ad tab. 15.
Lampreta. seu Lampetra
Lampret.
5

Lampreta alia.
6
Anguilla.
7
Aal

Anguilla alia.
Aal
8
9
Meer Taube. Meerfisch Kugelfish.
Meer Taube.
10
Orbis

Orbis Stellatus Sternfisch
Species alia Orbis.
Schmaltfisch
11
12

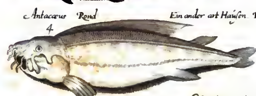

Orbis annumerandus piscis
Orbis britannicus.
Schnottolff
13
Orbib annumerandus piscis
14
Seehas.

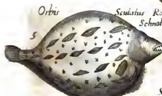

Huso
Hausen.
1

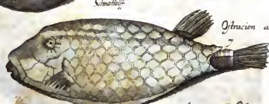

2
Huso seu. Antacæus stellaris.

3
Alius Huso. Hausen. ander art.

Antacæus Rond
Ein ander art Hausen Rond.
4

Orbis
Scutatus Rondel
Schnottolff.
5
Schnottolff

Ostracion prior Aldrou
Schalfisch.
6

Ostracion alter Aldr.
7

Ostracion
Americæ
9

Holosteum Bell. Ostracion Nili.
8

tumor durus, reduncus, erigitur, qui in omnibus continuatus corpus angulatum efficit, quod versus caudam valde gracilescit. *Pinnas* circa branchias habet latiusculas duas, sub ventre totidem, sed longe minores, binis fibris constantes. In *dorso* inter squamarum extantias concavo, duas contiguas, parvas, omnes nigris lituris pictas. *Cauda* in pinnam subnigram exiguam & rotundam definit.

Dentes nullos habet, sed horum loco labia aspera, & in faucibus officula aliorum in morem hirta. Frequenter circa Nortslandiam insulam Oceani Slesvicensi Ducatui subjectam frequenter & per totum annum, in ostio Albis & Ederæ sæpe capitur. Incolæ Steinbicker, Muller, & Bursbul vocant.

Victitat squillis & aliis pisciculis. Habetur ob carnis dulcedinem in deliciis.

Titulus II.

De Levibus.

Caput I.

De Husone.

Tab. XXV. 1. *Aldrovand. de Pisc. l. 4. c. 11.*

Actenus de ποταμοθαλασσίοις piscibus squamosis egimus, sequuntur non squamati seu *Leves Huso* nempe, *Eperlanus, Lampetra, Anguilla, Orbis & Holosteus Bellonii, Husonem*, quem à domo quasi Hauso, Germanis dici Bellonius opinatur. Plinius fortè *Marionem*, quem Danubio Porculo marino similem extrahi dicit, vocat; quidam *Esocem*, appellarunt. Æliano ni fallor est Antacæus, Germanicus. Magnitudinis est viginti quatuor pedum, & tantæ, ut vix biga à tribus vel quatuor equis trahi possit. Vadianus magnitudinis pondo quadringentorum minimos quinquaginta, frequenter centum, ducenta, trecenta, vidit.

Dorsum habet asperum. Nullum os in capite, si Alberto fides, si aliis multa, in corpore parva & pauca, cartilaginea potius, quam solida. Loco *spinæ dorsi* cartilago est, quæ foramen habet magnum & vacuum, à capite ad caudam tanquam terebello perforatum. Adipem pinguedini immixtum sicut porcus. Similia de suo Antacæo Ælianus. *Ælian. lib. 14. c. 26.* Cum ætate processerunt, ad maximi Thunni magnitudinem, in Istro accedere scribit, & tam pingui abdomine esse, ut eorum ventrem lactenris suos fœtus scrophæ ubera dicas, sicque aspero corio tegi, ut eo perpoliantur hastæ. Addit item capitis medio à medulla ad caudam mollem & strictam membranam pertinere, ex qua ad assum solem exsiccara, flagella ad concitanda iumenta efficere possis. E Ponto Danubium subit, & per centum quinquaginta millaria Germanica, adversis suavibusque undis progreditur.

De eius captura, ita quidam ad Gesnerum mercator. Mitto tibi, inquit, Husonis piscis effigiem vivam. Is in Danubio, nec ubique nec tempore quovis capitur, sed quando migrat. Terra argillosa & pingui gaudet. *Capitur* fere ab autumno usque ad Ianuarium, spacium decem milliarium inter Viennam & Posonium, Presburgum vulgo vocant: ubi ad insulam Schutam nomine, cum arce minutissima, ultimus huius piscis capturæ locus est.

Viennæ die Veneris plerumque quinquaginta vel septuaginta, & aliquando centum Husones, vænium, qui integri fere distrahuntur. Copiosissima eorum captura fit in Vualachia iuxta Chiliam non procul ab ostiis Danubij, quibus in mare Ponticum se exonerat. Inde salsi expottantur in remotas regiones.

Vadianus mensibus Octobri &

Decembri captos Viennæ invehi scribit. Timidius est, & à minimo etiam pisciculo in fugam vertitur. Sturio se ei per lusum affricare solet, in latebras profugum ejicit, & ventrem laniat, dumque unus fugit, alter persequitur, aquarum agitatione se produnt, & capiuntur. Captus lacte vel vino *potatur*, nõ ut diutius vivat, nec citius inebriatur, quã sextarios quatuor ebibetit.

Gregatim natant, & tubarum cantum sequuntur, ad eum postquam accessere, irretiuntur. In aqua tanto robore pollent, ut piscatorem cauda ictum è navi deiiciant, elato ex aqua capire, mortuis similem apparent. De Antacæorum captura, vide Ælianum.

Quantum ad *usum in cibis*, vitulinæ in dorso, porcinæ in ventre saporem habet, magna pars salsamentis cedit, lactibus nihil dicunt delicatius, sed & ova in cibum expetuntur.

Caput II.

De Eperlano.

Tab. XXIV. 3. *Aldrov. de Piscib. l. 4. c. 12.*

IN fluviorum in Oceanum, (verba sunt Aldrovandi) influentium ostiis, ut Rhotomagi & Antwerpiæ frequens est piscis, teste Rondeletio qui *Eperlan* (quam vocem vulgarem secutus Eperlanum ceu latinum nomen fecit) dicitur, à nitido & splendido (inquit) colore, quo unionem (perlam) refert.

Cæterum si à perla ipsi nomen est, verendum est appellari een, peerl; nam Epetlan Belgi, eum vocabulum non est: & Bellonius Epelanum nuncupat. Attamen etiam, Atherinæ modo transparere. Hic Anglis *Schmelt* vocari scribit ab odore (violam enim gratissime redolet, quamobrem quidam *violam* vocari posse censent, argumento quod Ælianus ab odore thymi Thymallum piscem nominavit,) vel à pinguedine. Gesnerus priorem etymologiam probat, quoniam Smelle Anglis sit odorari.

Smel tamen apud Belgas est liquescit, & proprie de pinguedine dicitur, à quibus Angli forte nomen mutuavetiur. Uterque *duo eius genera* esse scribit, *marinum* unum, *fluviatile* alterum. Sed Rondeletius marinum litorale esse, Bellonius saxatile dicit.

Rursus Rondeletius Epetlanum in marinum & fluviatilem distinguens, figura corporis nihil vel parũ differre innuit, ideoque unicam iconem exhibuit: Bellonius contra duas, admodum diversas; quare suspicari licet fluviatilem Rondeletii à marino non differre. Bellonius marinum item, partim marina, partim fluviatili aqua gaudere tradit, & Rõdeletius quoque ex mari ad fluvios ascendere insinuat, dum in Sequanæ ostiis optimum esse scribit, & in Angliæ fluviis.

Apud Neustrieos Caudebeccanos Angliæ populos uberrimus est, maior tamen proventus circa vindemias, quo tempore est delicatissimus. Tereti ac tenui est corporis compage, nonnunquam dimidium pedem æquante. Rondeletius ad pedis magnitudinem aliquando accedere innuit.

Asinos parvos refert, unde ex eorum genere esse iudicarunt, quos refellit Bellonius, propterea quod glabro sit corpore. *Os* hiatu satis magno est.

Dentes habet in maxillis, & in lingua. Truttam præter cætera dentibus refert. *Lingua*, ut ait Bellonius quasi gemina, hoc est, (inquit) in cuius radice posterior quædam appareat, in qua multo plures dentes sunt, quam in anteriore. *Pinnas* habet easdem quas Salmonum genus, maxime posteriorem illam dorsi pinnam subrotundam & pinguem. Prior totum piscem in æquales fere partes dividit. *Cauda* bifurca est. *Branchiæ* sunt utrimque quaternæ, decolores, & *violam olentes*.

Transparenti est *corpore*, dépra ſi-
ttea ni-

neanigra quæ spinæ internæ parti inhæret. *Calculos* habet in capite rotundos, albos, quosque facilè forinsecus propter piscis transparentiam per cranium videri posse Bellonius tradit (qui diligentissime de internis Expetiani partibus egit) sub posteriori cerebri parte sitos, ubi medulla in cerebro desinit. *Cor* branchiis semicircularibus & fimbriatis est admodum vicinum ac scutiforme: desinit quoque in angulos, rubrúmque est, cui molles ac sanguineæ sunt carnunculæ, quæ huic tanquam aures in terrestribus famulantur. Illæ enim moventur cum corde: quod septo ab hepate dirimitur: unius tantum lobi, in longum demissi ad secundum latus. *Stomachum* desinentem in mucronem habet in V. literam efformatum: *Lienem* admodum rubrum, seminis Atriplicis in modum latum.

Cumque stomachi dextrum latus sursum usque ad hepar reflectit, illic geniculo intercipitur: ubi *apophyses* duas latas emittit, quæ veluti secundum ventrem constituuntur. Aliud post hunc subsequitur, quod nec pylorum nec jeiunum, neque ileon commode nominare possis; si quidem sine anfractibus recta ad anum procedit. Sed rectum geniculo intercipitur, estque rubetrimum. *Mesenterio* nullam admixtam pinguedinem habet, quo stomachus & intestina obsidentur; ut nihil aliud in ventre, quam adipem esse dixeris.

Caridibus, culicibus, Aphyis, œstro, lendibus, mille pedibus, pediculis & eiusmodi deiectamentis *vescitur*. Carne est molli & friabili. Æstatis fine vel autumni initio *capitur*.

Caput III.

De Lampetra.

Tab. XXIV. f. 6. Lampetra, non tam à lambendis petris, quam ab *Alabeta* Plinii Nilidis lacus piscis, qui ἀλαβῆς, quod manu propter lubricitatem capi non possit, dicitur, vocatur. Doctiores Plinii & Ausonii Mustelam esse opinantur, nec tamen vel ex *marinis Aeliani* quas jecorino simillimas esse pupillis oculorum ad cyaneum colorem accedentibus, mento quam jecorini maiori; quam Chremetis minore, algas depascere; saxatiles esse, & omnium cadaverum in quæ incurrit oculos conficere; idem author scribit; vel ex *Mustelis*, qui Aristoteli cæterisque γαλεοὶ, qui flumina nunquam subeunt, & vivipari sunt, esse judico. Sed nec ex *Muranarum* genere esse credo, quamvis Dorioni apud Athenæum Muræna fluviatilis haud ineptè dicatur; quod illæ Branchiis integris careant; quas Lampetræ velut cartilaginem obtinent. Aldrov. de Pisc. l. c. 13 Plin. H. N. l. 9. c. 17.

Lumbricum marinum Plinii non esse, exinde quod pinnis omninò careant, colliges. At ex *Vermibus aquaticis* eiusdem esse, quos in Gange Indiæ Statius Sebosus, haud immodico miraculo attulit, branchiis binis, sexaginta cubitorum, cæruleos, qui nomen à facie traxerunt, eisque tantas vires, ut elephantos ad potum venientes, mordicus comprehensa manu eorum distrahant, Rondeletius credidit. Plin. H. N. l. 9. c. 20. Plin. H. N. l. 9. c. 15.

Idem ex βδέλλαις seu Hirudinibus Strabonis, quas in quodam Lybiæ fluvio septenum cubitorum perforatis branchiis, ita ut respirare possent nasci scribit; quod sanguisugarum instar saxis & navium clavis hæreant, opinatur. *Tineas fontanas*, de quibus apud Plinium, quod Hermolao placet, non esse, certum, quia illæ ex insectis. *Flutam seu Plotam* quod quoque Rondeletio visum, dici posse, quod nisi in summa aqua natet, ut aerem attrahat, facilè suffocetur, concedimus. An *Anguilla capaa* sit, cuius Archestratus apud Athenæum meminit, dubito. Strabo Geogr. l. 17 Athen. Dipnos. l. 7.

Quamvis enim sit ex ossis seu ἀπύρηνος, quod Anguillæ vulgari non competit: in eo tamen, quod An-

guillas Copaidas Agatharchides prodigiosæ magnitudinis esse scribit, diversa à Lampetra esse videtur. Echeneida Oppiani esse, Rondeletius censuit, nec abhorret ab ea Echeneidis descriptio, quam apud Oppianum vide. Bellonius quoque nautis præcipuè infestam esse ait, temonibus triduum fere inhærendo, caudamque in contrarium vertendo, recensque picaræ navis lateribus picem lambendo sic infigi, ut nautas ab itinere remoretur.

De *Generibus* ut dicam, non unum Lampetræ genus est. Sunt quæ è mari flumina subeunt, sunt quæ à salsis aquis omninò abstinent.

Marinarum triplex genus est, maius, medium Germanis & Belgis Prick dictum, & minus à Salviano depictum, qui, licet ætatis ratione tantum differre quispiam suspicari possit, quoniam colore tantum & magnitudine à maiori differt, differre tamen, & specie ostendit, cum maiores semper & maculosæ & bicubitales; minores contra sine maculis & pedales tantum reperiantur: Prick vero cubitalem magnitudinem haud superet, transversalibusque & nigricantibus lineis solum insigniatur.

Rursus ipsi maiores haud ubique æquè magni. Testatur enim Iovius in Arno & Tyberi ad generosum habitum adolescere: in omnibus autem Galliæ Cisalpinæ rivulis, ipsisque præsertim Ticini atque Adduæ emissariis multas reperiri pretiosas admodum, quanquam minimi digiti crassitudinem minimè superent.

Et Platina in Cisalpina (Gallia) parvas; in Hetruria mediocres, Romæ ex Tyberi permagnas capi tradit: nisi dicamus, haud recte ab his scriptoribus isthæc observata esse. Omnibus sive marinæ sint sive fluviatiles, commune est, Ceterorum more *fistulam in cervice habere*, per quam cum navibus aut saxis hærent, aquam ad branchias attrahunt. *Spina* item omnibus cartilaginea à capite ad caudam usque deducta, chordam Galli vocant, quæ vere tenerior, æstate durior est, & insuavior.

Branchiarum numero, figura & ordine conveniunt, *ore* item & *pinnis* & totius corporis figura. Murænis valde similes sunt, si caput exeipias. *Os* enim neque in longum neque in larum scissum est, sed excavatum velut in hirudinibus quas sanguisugas vocant. Gesnerus ab eo loculorum instar, qui ad servandos nummos loro contracti clauduntur, constricto lignum aut lapidem ita apprehendere ait, ut fugere videatur, idque tanta vi, ut ægrè avellatur, cucurbitularum medicinalium similitudine. Marginem item oris rotundum fibris quibusdam laciniosum esse, quæ nimirum ut firmius hæreat, fugatque efficiunt. In cavo illo sparsi sunt *dentes*, plurimi flavi, acuti, hamati, quorum interiores maiores esse idem Gesnerus observavit, eosque circiter viginti ordinibus distingui; & tanquam à centro ad circumferentiam digeri, ordinibusque singulis quateroos, quinos, senosve inesse. Esse & in ipso oris recessu duplicem *dentium* minorum ordinem, quorum maior, inquit, omnino serram denticulis utrimque denis refert, eos denticulos continuos esse, cæteros cutim habere interiectam. In eiusdem cavi imo teste Rondeletio particula est contraria occursu foramen interius occludens. *Cor* habent sub branchiis & foraminibus reconditum, cartilaginea membrana, spongiosa ac prætumida inclusum, subrorundum, ciceris crassitie: *hepar* oblongum, cæruleum, unius tantum lobi. *Felle* carent. *Intestinum* omnibus unicum, rectum, minimè complicatum; reliquum corporis in fœminis matrix ovis referta occupat. Pinnis lateribus carent; nullasque ad natandum habent, sed flexuoso corporis impulsu aguntur, & *pinnulis* membranaceis iter dirigunt, quarum una ferè supra caudæ extremū erigitur, altera paulo superior est. Lævi cute reguntur, quæ in maiori nigricat pronè, supinè candicat,

ad la-

ad latera, & in dorso subluteis ac nigricantibus maculis conspergitur, quibus minor caret. Gesnerus maiori maculam ait esse albicantem in vertice, in medio oculorum interstitio; & contiguum ei anterius foramen parvum membrana parum prominente circumdatum. *Pricka* cum maiori colore convenit, sed pro maculis quales diximus, transversales habet lineas. Omnes utroque gutturis latere *septem foramina* habent, quibus aquam acceptam reddunt. Platina *linguam* Lampetris tribuit, Rondeletius habere negat. Salvianus & Bellonius non meminerunt. *Oculos* rotundos & profundos habent. In maiori cæruleam pupillam aureus circumambit circulus.

De *Lampetrarum migratione* & hoc habe, Veris initio migrare, & circa Donati diem, qui est decimus septimus Februarii, nullas amplius apparere, sed aut recedere, aut corpore reliquo tabescente, licet capitis moles relinquatur, interire.

Initio Maii optimas, ab eo tempore irrequieto motu emaciari, & plærasque ante partum mori, parientium sobolem evanescere, nec unquam circa Argentinam apparere; adultas, quæ non pereunt, cum fluvio aqua secunda, Maio mense auferri, Argentinensium piscatorum relatio est. In mari & fluminibus parvas *parere*, eoque tempore quo in fluminibus capiuntur, in mari etiam capi, reliquisque anni temporibus vel in abditis locis latere, vel à littoribus in altum pelagus longè secedere; maiores in fluminibus rariores esse, Salvianus author est. *Vescuntur* aqua & musco. Quidam esca quadam composita in fontibus & aquis dulcibus eas nutriunt, & servant. Spumarum indiciis comperiri solent: captæque perperuò in aqua immergi, cum qua ex longinquis partibus in urbes deferuntur.

Vsum in Cibis quod spectat, Albertus dulcem & insalubrem vinoque condiendum, Alexan. Benedictus optimi succi, facit. Salernitani crassum & viscosum, minus tamen Anguilla, & quia veneni aliquid habent, in vino submergendas donec moriantur, posuere. Romæ olim proximam à Scaris quibus principatus debebatur habuere mensam. *Scribit Platina Romæ aulæ fortassis offensus*, bene à natura factum esse, quod Romæ ex Tyberi permagnæ capiantur, & delicatissimæ, quoniam vallatæ ibi gulæ inter se auctis pretiis certant. Emi (inquit) frequenter Lampetras quinque sex, septem aureis, & olim à laticlavio viginti, cum alter secum auctionaretur, emptam scimus: nec passa est ingenua gula tantam audaciam gratuitam esse. Dispensaro enim, quod suipsius arrogantiam & fastum (nolo dicere stultitiam) imitatus esset, centum aureos dono dedit, ne secundo ad certamen singulare provocatus, timidus ac infractus animo succumberet.

Cæterum non quovis anni tempore, nec quovis loco tanti fiunt. Scribit enim Iovius Romanis, id est, Tyberinis præcipuam nobilitatem à magnitudine & sapore esse adeò ut denis sæpè aureis veniant, ipso præsertim vere: & rectè quidem, quoniam incipiente æstate, spinalis medulla iis nervi instar durior efficitur; & marinæ, hoc est, quæ in mari capiuntur, aridæ semper ac velut agrestes judicantur. Iovius delicatiore condimento, multo maiorem quam ab ipsis pulpis nobilitatem accipere scribit. Necari enim solere in vino Cretico, eiq; myristica nuce os claudi, & foramina illa (branchiarum utrimq; septem) totidem caryophyllis adimpleri in reganoq; convolutã in spiras, additis avellanis tritis, medulla panis, oleo, vino Cretico, aromatibusq; ad temperatiores prunas certis momentis sedulo excoqui, quo condimento, inquit Leo x. in minori fortuna, joci causa, ut convivium exhilararet, Marianum cucullatum, salsum, & ridiculum hominem decepit.

Namque

Namque funem instar Lampetræ incoctum, multoque illo jurulento immersum, grandi in patina apposuit, ut notam omnibus eius edacitatem, gulamque eluderet: qui jam magna pultarii parte absumpta pseudolam petram aggressus, diu multumque cum ea maxillis ac dentibus inhærente colluctatus, cachinnum cunctis tollentibus, facetissime respondit: utinam sic mihi sæpius illudatis. Nam in hoc condimento non modo funes, sed & ipsas catenas (quibus insani vobis similes vinciuntur) & cum voluptate quidem absumerem.

Caput IV.

De Anguilla.

Tab. XXIV. 7. 8. QVem piscem Latini Anguillam ab anguis similitudine dicunt, illa Græcis veteribus ἐγχέλυς, ἀπὸ τῆς
Aldrovand. ἰλύ@, quod commoto cœno felicius
de Piscibus capiatur, modernis ἀχέλυ, vocatur.
l.4.c.14. Lacedæmoniis λυκολάτυς dictas, apud Hesychium legimus. Est ex piscibus κατωδρόμοις, qui in aquis dulcibus geniti, ad mare descendunt.

Duo ipsarum sunt *genera*, Maius & Minus. *Illi* caput brevius, crassius & latius, color fuscus: in profundo degit, & aqua deficiente sæpe in limo, ut inde effodiatur, occultat. Ad mare nunquam descendere, sed semper in vallibus degere, quidam affirmant. Mares Rondeletius vocat. *Huic*, quod Anguilla simpliciter dicitur, caput longius & acutius, & in mare descendit. Læves sunt in universum & lubricæ, ut manu teneri non possint, si inclusæ tenentur, quacunque caudam exerere possunt, eadem totæ evadunt. Aristoteles eis quaternas utrinque *branchias*, sed simplices tribuit.

Alias quoque branchias pauciores minusque continentes habere scripsit. Athenæus verò ex Theophrasto exiguas. Cuticulæ qua hæ teguntur, Parvula inest *rima*, quæ causa est, quod in turbidis aquis facilè strangulentur, & in aere diutius vivant. Teste eodem Aristotele *gulam* quæ paucis piscibus contigit, habent, licet exiguam, ventreque sunt exiguo. *Fel* jecori hæret. Hoc magnum est, illud aqueum. *Pingue* inest paucis, plurimæ eo carent. Hippocrates tamen pinguedinem habere scribit, eandemque naturæ hominis inimicam: cæterum hæc pinguedo à carne separata non est: quare alias dicebat Philosophus: seorsum enim à carne non pinguescunt: unde parvum eis in omento sevum esse solet. *Tergus* earum quam Murænis crassius teste Plinio: cuius locum de pinnis huius piscis, ubi lumbricis pro lubricis legebatur, restitui in Lampetra ex Aristotele, qui longorum vel *Aristot. H.*
lævium alios ut Anguillam & Con- *A. l.1.c.5.*
grum binas pinnas, alios ut Murænam nullas habere scribit. Has juxta branchias hærere idem asserit, supinisque pinnis carere. A medio dorso & ab excrementi meatu veluti limbus cutis potius, quam pinnarum substantia superiores corporis partes ambit.

Ventriculus & *intestina* in longum protenduntur. Color omnibus haud idem. Variat enim aquarum in quibus degunt, ratione. Quæ *puram & defluentem* incolunt, ventre (inquit Salvianus) sunt candido, dorsoque cineraceo sive subcæruleo: quæ vero in impura & stagnante commorantur, ventre subalbo, dorso vero subviridi vel subnigro apparent: *Os* habent satis apertum, dentibus, parvis, acutis minutim, multiplici ordine. *Magnitudo* quoque non
ubique eadem. Plinio atque Solino *Plin. H.N.*
testibus in Gange ad tricenos pedes *l.9.c.3.*
augentur: & Athenæi Pausaniæque *Athen. Di-*
testimonio Copaidæ, item Strymo- *pnos. l.7.*
niæ eximiæ magnitudinis esse dicuntur. Archestratus Copaidas apyrenos quasi spinas & ossibus carentes vocat: Gesnerus & Dalechampius Lampetras intelligi volunt; quoniam hæ prospinis cartilaginem

ginem habent. *Magnas* vel ad brachii crassitudinem capi audio in aqua mortua (ut appellant) Galliæ Narbonensis. In Italia ad viginti libras aliquando accrescunt; sed quæ superant, nunquam inventæ sunt.

Locum, si spectes Marinarum quoque Diphilus & Epicharmus apud Athenæum meminere, non quòd ibi nascantur, cum paucæ & nondum adultæ nunquam, magnæ & adultæ raro ibi reperiantur; sed quod, ut Plinius, Aristoteles & Oppianus firmant, maria ex fluminibus subeant. In nullo amnium qui Danubium influunt, reperiri, in omnibus, qui Rhenum, licet ex uno aliquando cum illis fonte scaturiant, Nauclerus & Albertus prodidere. Frigiditas Danubii forte in causa, cuius aquæ ante fauces Alpium ab Occidente in Orientem fluunt; maior pars ex Alpibus descendit, & à parte Aquilonari, ante Alpes delabitur. Copaidum, quæ ἀπύρωτοι, τευτλίδες, Pollux & Aristophanes commendant. Prodigiosæ eædem interdum magnitudinis à Bæotiis hostiarum more coronabantur, asperſaque mola, cum precibus Diis immorabantur. Regiæ, quas Lethus circa Berenicem fluvius sibi vendicat, sesquialteræ ad illas, quæ ex Macedonia & Copaide lacu habentur. Suus iis & qui in freto Rhegii, & in Mæandro fluvio capiuntur honos. Strymoniæ quoque, Elori amnis, & qui ad Euclea fluvium, in precio fuere. Pars Britanniæ Anguillarum terra à copia, quamvis ibi non degant, dicitur. Ad Aquas mortuas brachii crassitudinem æquant. In stagno Monspeliensi Latera dicto, trium vel quatuor cubitorum sunt longitudine. Ex Tarni fluvio, qui non solum auget, sed efficit Garumnam, qua parte in eum erumpit, tanta copia defertur, ut una die XVIM. in nassis inventa sint. In Mintio amne quandoque mille glomeratæ capiuntur, ut apud Cardanum extat. Malè ergo ἐν ταῖς λιμνώδεσι λίμναις, *in stagnis promanantibus*, ut Scaliger vertit, reperiri negat Aristoteles.

Athen. Dipnos. l.7. Aristot. H.A. l. 6. c.14. Aldrov. de Pisc. l.4.c.14.

Athen. Dipnos. l.7.

Scalig. ad Arist. H. A. l.6.c.15.

De *ortu* dissentiunt Authores. Plinius, Anguillas atterere se scopulis, ea strigmenta vivescere, nec aliam earum esse procreationem scribit. Secundum Aristotelem, in dissectis neutrum sexum, nec vel ova vel semen deprehendas; in temporibus siccis, sed post imbres, idque ex iis, quæ vocantur γῆς ἔντερα *terræ intestina*; quæ fiunt in cœno & putredine; maritimis quidem locis, quæ algam producunt; in stagnis verò & fluviis propè ripas, quia temporis sive calor istic putredinem gignit. Plinio Athenæus & Oppianus ex veteribus, ex recentioribus Rondeletius adstipulantur. Illi complexas coire, & strigmentitium, quid emittere, ex quo cum in limo fuerit, ἐν τῷ βορβόρῳ καὶ τῇ ἰλύι γινομένης ἐπ' αὐτῷ, animal generetur, prodiderunt. Hic inferiore ventris parte vulvam in fœminis, semen in maribus esse, multa pinguedine perfusas non apparere, corporum complexu coëuntes à se visas scribit. Utroque id fieri posse modo credo. Nam & Berniciæ in Scotico Oceano ex verme nascuntur, post ova excludunt. Eadem & Rondeletii sententia. Addit enim, cum equus mortuus in stagnum Megalonſæ injectus fuisset, innumerabiles paulò post ibidem visas Anguillas. *Nutrimentum* ipsarum sunt, radices herbæ & cuncta quæ in limo offendunt, visæ, tanis, vermibus & piscium partibus vesci. Paxamus hirudines, Homerus cadavera, quidam se ipsas invicem, Plinius edulia si quæ apponuntur, devorare, testantur. Purissimam tamen aquam impensius amant, ideò in quadam Britanniæ parte, ut Albertus ex Beda refert, in ortu Cosmico Plejadum hoc est XVII. Calend. Junii, quod tunc propter ventos, qui initio veris è terra erumpant oppositos aqua nunquam luto turbetur, ingens ipsorum copia; & à turbida abhorrent adeò, ut Athenæo teste, cum

Plin. H. N. l.9.c.61. Aristot. H.A.l.6. c.15. edit. Scalig.

Athen. Dipnos. l.7. Oppian. Halieut. l.1.v.158.

Aristot. H.A.l.8. c.2.

ventris turbatur suffocari, & quidem propter exiguas branchias, soleant. In exiguis aquis mori dixit Aristoteles, hyemem malè ferre, Plinius.

Aristot. H.A.l.8. c.2. Plin. H.N. l.9.c.21.

De reliqua ipsarum natura hæc habe. Noctu pasci, interdiu limo quiescere, ideo separatim ab aliis degere piscibus; exanimes piscium more non superfluitare, ut apud Plinium legimus, quod ventre sint exiguo, pingue paucis insit, plurimæ eo careant, ut Aristoteles tradidit, aqua tranquilla efflare, id bullarum indicio colligi eodem genere motus, quo serpentes in terra, id est celerrimè, moveri, ita ut dum Phalacrocorax integras devoravit, mox per intestina delabantur, idque vel novies aliquando fiat, in sinu detentas, hominem aliquando ita circumplecti, ut nonnunquam suffocent. Annis septem vel octo, quod branchias pauciores minusque continentes habeant, & paucum humorem admittant, vivere; extra aquam ad quintum, sextumve diem si loco umbroso, & frigido; (si à sole tangantur in terra brevi moriuntur) reponantur, à motu non impediantur, & ventus septentrionalis aspiret; excoriatas & in partes sectas sat diu. Tonitrua denique adeò timere, ut defundo ad superficiem enatent, frigoris adeò impatientes esse, ut eum Anno MCXXV. omnia gelu & glacie rigerent, in terram proreperent, & intra fœni cumulos se abderent.

Aristot. H.A.l.6. Athen. Dipnos. l.7. Aristot. H.N.l. 8. c.2. Plin. H. N. l.9.c.21.

Disciplina non omninò expertes esse videntur. In Jovis Lebradii namque fonte Anguillas è manu vesci & inaures additas, à veteribus proditum Plinius refert; & in Arethusa Chalcidensi, Anguillæ & Mugiles mansueti inauribus rum argenteis ornati accipiunt à largientibus cibos, à sacerdotibus viscera & caseos, ut Athenæus scribit, & Ælianus, item Plutarchus, qui feras hasce Anguillas vocari ait. Nymphodorus denique in Eloro amne tradit Lupos esse, & Anguillas magnas adeò mansuetas, ut è manibus etiam porrigentium panem capiant: quod & Apollodotus scribit in Chronicis. *Hostiliter* eas tractant, Ardea, Corvus aquaticus Phalacrocorax ex avibus: ex quadrupedibus Lutra, quæ tamen amputato plærumque capite discedit, ut piscatores prodidere.

Plin. H.N. l.32.c.2. Ælian. H.A.l. 14. c.8.

Quantum *ad usum in cibis*, delicatissimas olim fuisse certum est. Maeander inter paucas sumptuosissimi convivii, quæ talento ferè constarent cupedias enumerat. Phitterarus miseros divites, qui parcè viverent, & Anguillas non ederent, dicebat. Alii cœnarum Helenam, voluptatis reginam, præ Diis honorandam, &c. dicebant. Sybaritæ, iis, qui eas piscarentur aut venderent, immunitatem, teste Athenæo, decreverant. Hicesius denique succi bonitate cæteris præcellere, stomachoque gratas esse reliquit. At medicis quamvis carnem mollem habeant, succo tamen lento & pituitoso abundant; inflammationem pulmonis, quod pinguedine hominis naturæ maximè infensa oblinantur, inferunt; supersflua humiditate, quam partibus alluunt, turbidam & sonoram vocem reddunt; & secundum quosdam, nescio quid, quod nisi eximatur in periculum vitæ conjiciat, habent, ideo forrè caput, cauda, & à quibusdam oblonga, quæ nigricans per dorsum fertur vena, abscinduntur. Platina ubi præparationem Anguillarum eximiam dedit, subjungit acutissimè, *sic paratas hostibus apponendas, quod nihil boni in se habeant.*

Athen. Dipnos. l.12. Hippocrat. l.2.de Diæta. Galen. de Alimen.l.3.

His noxis infringendis, veteres betæ involutam, ut vitiositate sua humidum detergeret, comedebant: Salernitani vinum fortè hoc est generosum & crassum, quale est rubeum præscribunt, nam si tenuè biberetur, Chylus in venas anteperfectam coctionem abiret & in corpus raptus Cachexiam excitaret:

idem accidit, nisi pedetentim, & parum velut pitissando hauseris.

De Vsu in Medicina tantum observavi apud Authores; *Pinguedinem* in elixatione supernatantem unguentum ad plagas ingredi, de tosta destillatam, aurium & nervorum doloribus mederi; glabro capiti illitam capillos restituere; cum pinguedine anseris, succo rutæ, absynthii, hederæ terrestris, & Cynoglossi subactam, ad vulnera præstantissimam esse: Fumum ex salitarum cute exceptum; tormina ventris ex dysenteria sopire; in vino putrefactam vini tædium parere. Evisceratam, tusam, & in olla vitrea coctam, cum pinguedine ac liquore, qui in fundo vasis remanet, hæmorrhoidum cruciatus egregiè lenire. Cingari Anguillas Equis per anum inserunt, ut obesiores, & agiliores videantur, Hippiatri quidam equo asthmatico Anguillam vivam ori inserunt, ut per intestina elabatur. Alii & parvam imponi jubent purgationis causa. Nec propterea mortis periculum esse aiunt: quin Gesnerus asserit nautam sibi notissimum vivam integram deglutiisse, integram per alvum, vivam reddidisse. Idem author est, aliquos aureum & cholobaphicum colorem ex felle Anguillarum, aliorumve piscium vel boum parare: miscere autem aceti modicum & cum cretâ subigere in massam. Prætextatos earundem tergore verberari solitos Verrius teste Plinio tradit, & ob id multam his negat institutam. Prætextatos appellans impubes, eos nempe qui frugem aratro quæsitam nocte furtim secuissent, aut depopulati essent. *Plin. H. N. l. 9. c. 23.*

Caput V.

De Orbe.

Tab. XXIV. 9. 10. 11. 12.

Hujus piscis solus *meminit Plinius.* Durissimum esse piscem, *inquit,* constat, qui Orbis vocetur: rotundus est, & sine squamis, totusque capite constat. *Plin. H. N. l. 32. c. 11.* Gesnerus Apuleii, *Cranium* esse opinatur, quod ad cranii formam magnitudine, rotunditate, & dentibus humanorum similibus accedat. *Aldrov. de Pisc. l. 4. c. 15.*

Tria ipsius genera descripsit Rondeletius, *quartum* addit Aldrovandus. *Primus* qui Orbis simpliciter figura, si caudam demas, sphæricus est. Squamis prorsus caret, cute que tegitur admodum dura; quam asperam efficiunt aculei duri, quibus tota cõspersa est. *Rostro* caret: *Capitisque* nullum apparet vestigium; quin (ut Plinius ait) totus capite (malim ventre) cõstare apparet. *Os* habet parvum, dentes vero magnos & latos; utrinque binos. Supra os duo exigua sunt foramina, olfactus, auditusve instrumenta: *Oculi* mediocres. Circa corpus medium unica est & semicircularis utrinque *branchiarum* scissura; prope quam etiam utrinque unam haud magnam, sed rotundam pinnam habere Salvianus ait, & in icone exprimit. Rondeletius unicam esse ait, ut in Caprisco. Hic & in summo dorso pinnulam pingit qua Bellonii icon & Salviani quoque caret, & ipse in descriptione non meminit. Eam tamen etiam videre est in icone ad sceleton efficta à Gesnero, quæ hic exhibetur. Posterior corporis pars in *caudam* brevem & rotundam, inque latam & fere lunatam pinnam desinentem degenerat; in cuius parte media atque superiore, pinna una erigitur, altera quoque inferiori parti hæret. Color ei cinetaceus, lineis quibusdam latis & obscurioribus ex pisce medio exortis posteriorem eius partem ad caudam usque pingentibus. Est maris Ægyptii accola, ex quo Nilum quoque subit, & in eius ostio, quod Saiticum vocatur, capitur. Ob insolentem corporis detractum corium tomento impletur, & in domibus ornatus causa suspenditur; suspensus, rostro cæteri partem à qua flat ventus indicat. *Alter Scutatus seu Scutifer* dicitur, & in Septentrionali Oceano capitur. *Aldrov. de Pisc. l. 4. c. 16.*

Est corpore terete, mucoso, capite magis exerto quam superior: oris scissurâ majore, dentes in eo sunt plures & minores; oculi parvi, & exquisite rotundi. Branchiarum rimam multo majorem habet: intra has pinnas duas. Subest prosterno os illud, quod scuti specie esse diximus. Neque prona neque supina parte pinnas habet, cauda in unam latam desinit. A capite ad caudam usque ossa ovi figura disposita sunt inter quotum intervalla aculei interjacent. Piscis est ratus & non edulis. *Tertius* est *Echinatus seu Muricatus*. Aculeis totus hic Orbis riget, ut manu tollere non possis, nisi cauda extrema apprehensa, Capite est multo minus exerto quam proximè descriptus, corpore magis rotundato & majore, in quo nullæ sunt pinnæ præterquam in cauda, quæ in unam desinit. Sunt qui Hystricem ab aculeis, non incpte appellent. Possit etiam nonnullis videri Æliani *Sagittarius*, quem rubri maris piscem esse scribit. Sagittatius in eo mari procreatur, & quoniam erinacei speciem & similitudinem habet; firmis & bene longis armatur aculeis. Sed de hac re judicent ij, qui maris rubri pisces viderunt. Nihil temere de rebus parum compertis affirmare volo. *Quartus*, quem Aldrovandus dedit, quod ad oris figuram potissimum cum Scutato convenit, *Stellatus* sive *Asterias* cognominatur, quod totus conspersus sit stellis seu asteriscis: differtque à cæteris, quod neque ad branchias, neque in caudæ exortu pinnas habeat, sed ultra tergoris medium, nisi pictoris id incuria factum sit. Pinnæ etiam caudæ in extremo viridi sint colore.

Aldrov. de Pisci. l.4.c.17.

Ælian. H.A.l.12. c.25.

Caput VI.

De duobus piscibus Orbibus annumerandis.

Tab. XXIV. 13.14.

OBlongi quidem hi Pisces sunt, Orbibus tamen, annumerari posse censet Gesnerus, tû quod mucrones ut illi in corpore eminentes habent, tum quod à muco, quem similiter ore emittunt, vulgo *Snottolf* quasi *Myxini* aut Mucones appellantur. In *prioris* effigie color erat circa dorsum, qualis in terrestribus ranis videtur: circa latera & inferius ex subcæruleo & viridi permixtus. Antverpiæ cineteo colore capi audio. Sicille. *Alterū* & hic quoq; depictum, Snottolfi nomine missum, ex icone, sive ea, inquit, naturalis, sive aliqd etiam in ea artificiosum est, sic delineavit. Longa est dodrantem & palmos duos, lata palmum unum, circa medium præcipue ad caput attenuatur, sed magis ad caudam: *dorsum* medium fastigiatur, punctis noratur variis, subrotundis, & eminentijs exasperatur triangulis, per tres aut quatuor ordines digestis per intervalla. Oris hiatus, figuram fere ovalem refert. Pinnæ ad branchias binæ, una in fine dorsi, alteta in fine ventris, inter quas corporis pars extrema veluti discreta, & articulo distincta videtur. *Cauda* tripartita, sive natura, sive potius arte. Mucosus admodum est, inquit ille qui misit: non ossium, non carnium quicquam habet: mucoso tantum lentore expletur. Captu difficilimus. Nam ubi hamum vel retia senserit, suum illum mucum evomendo, lubrica reddit omnia, contractoque orbem exuvio prosilit. Mollem quidem & mucosam carnem, & eminentias trigonas, cum aliis Snotolfis communes habere videtur.

Caput VII.

De Holosteo Bellonij seu Ostracione Gesneri, & Catan.

Tab. XXV. 7.8.9.

DE hoc Pisce sic ex *Gesnero & Bellonio Aldrovandus*. Huncquoque è mari Nilum subire, etsi ignoremus, matimum tamen esse ex corii duricie cõjicimus, qua testâ fere ostreaceorum imitatur, unde cum ob hoc, tum quod *ὀστράκιον* à Strabone inter Niloos

piſces numeratur (in vulgaribus Strabonis codicibus impreſſis legitur σεεγκίων, ſed interpres Latinus ὀστρακίων legiſſe videtur, vertit enim ex teſtaceis, impetite: & in epitome ſcribitur ὀστρακίων.) Geſnerus *Oſtracionem* hunc piſcem nominandum conjicit. Bellonius vero non aſpernando nomine *Holoſteon* appellavit, quaſi totum oſſeum. Forma (inquit hic) ad pentagonum accederet, pedalis interdum longitudinis. Incolæ ab interaneis protinus emundari curant, deinde vero teſtam eam duram (teſtaceum corium) qua contegitur, multos annos incorruptam ſervant, ut inde lucrum conſequantur, quod à negotiatoribus externis novitatis gratia huiuſmodi piſcis emi ſit ſolitus.

Cæterum dum vivus eſt penicillum in *cauda* habet, & *pinnas* ſupra & infra caudam: ac tursus pinnam aliam utrinque; oculos albos, os parvum. Color eius lacteſcit, & velut in pallidum languens. Is quem ego in muſæo jam multos annos inter rariora reſervo, & hic depictum oſtendo, ab eo q; ſupra roſtrum conſpicitur tuberculo (naſum appellare liceat, piſcē ipſum ab eo *Naſum Niloticum*) ad extremam uſque caudam vix implet duos dodrantes. Totus eſt *pentagonus*, totuſque item ex articulis fermè pentagonis (ut icon oſtendit) conſtat, qui coctione, imo perſe temporis diuturnitate diſſolvuntur. Branchiarum ſciſſura ſemicircularis: juxta quas utrinque pinna eſt, parva quidem ſi corporis magnitudini compatetur, ſed perquam robuſta: poſt podicem alia ſimilis planę ſed brevior. Uropygium totum cutaceo corio tegitur, ut quod mireris, in oſtreaceum totius corporis tegumentum ita inſeritur, ut à lateribus ei annecti non videatur; quin haud aliter corpori affixum eſt, quam navi clavus; oportuitque cutaceum eſſe, ut mortui promptus, idoneuſque foret. *Oris* rictus p corporis portione exiguus; in quo dentes utrimque fere octo, non abſimiles dentibus murium. Utraque maxilla cutaceo etiā, nō oſtreaceo corio quod ad modum ineptum fuiſſet, conſtat.

Habes hic *huius generis piſcem alium* æque duro tegumento præditum, ſed qui dimidio minor eſt, nō pentagono corpore, ſed ventro triplo quam tergore, latiore, lateribus quodammodo concavis: cuius item articuli nō pentagoni, ſed ferè rotundi, & orbiculari, & in ſingulis aſteriſcus venuſtiſſimè ſpectabilis. Eminentia quæ in medio *dorſo* eſt, non pinna, ſed planè oſſa ſubſtantia gibbi ſpecie. *Pinna* vero in eius conſpicitur extremo. Cætera ſuperiora ſimilia habet, præterquam quod naſo (ut vocabam) caret, & oculi ſub majoribus tuberculis latent.

HISTORIÆ PISCIVM

LIBER III.

De Piſcibus fluviatilibus.

TITULUS I.

De Piſcibus fluviatilibus ſquamoſis.

CAPUT I.

De Trutta fluviatili.

Antum de Piſcibus ἀναδρόμοις & καταδρόμοις. Fluviatiles ſequuntur, & hi vel mere tales, vel qui etiam in aliis dulcibus aquis vivunt, vel lacuſtres. Inter *Fluviatiles* eoſque ſquamoſos primus eſt *Trutta*, Ambroſio *Trocta*, à trudendo Platinæ, quoniam ſemper in adverſum & impetuoſum flumen nitatur, adverſas undas ſuperare. Itali *Torrentinam*, quod in torrentibus & rivis montanis abundet vocavere. An veteribus fuerit cognitus incertum. *Thebdonem* Auſonij Figulus putaris; Rondeletius, Gillius, & Bellonius *Salarem* eiuſdem. Jovius *Lupum varium* Columellæ, Geſnerus Athenæi *Pyruntē*. Figulo obeſt, quod Thedonem, Salarem, & Farionem unum piſcem faciat. *Salarem* parvum eſſe Salmonem ſuperius dictum, & Poëta clarif-

TAB. XXVI. I.

Aldrov. de Piſcib. l. 5. c. 12.

clarissimè indicat. Nec *Trutta Lacustris* seu *Salmonata* erit, cum hæc in lacubus nascatur. Lupos inter duos pontes in Tyberi capi diximus: Truttas suburbani amnes ex Reatinis Sublaqueanisque quotidie suggerunt. Illi frigus vehementer pertimescunt, frigidioribus duntaxat locis gaudent. Quod verò Ælianus in Astræo Macedoniæ fluvio pisces τὴν χρόαν κατασίκτους gigni, & peculiares quasdam muscas circa summam aquam volitantes appetere; piscatores, pro his muscis purpurascente lanâ hamum vestire, & gallinaceas pennas duas cerei coloris addere, ut pisces deciperent, prodidit, egregiè Truttis conveniret, si nomen additum fuisset.

Ælian. H. A. l. 15. c. 1.

De *Pygantibus* credit Gesnerus Mnesitheum apud Athenæum loqui, cum ait. Ex fluviatilibus optimi sunt, qui in rapidissimis fluviis versantur, οἱ τι πυγῶνες. Hi enim non gignuntur nisi in rapidis & gelidis fluviis & faciliùs quàm cæteri fluviatiles concoquuntur. Convenirentque ista Truttæ nisi Causabonus pro οἱ τι πυγῶντες scribendum esse οἱ τι ῥοϊζώδεις, ita, ut sensus Athenæi sit, optimos ex piscibus fluviatilibus illos esse, qui in fluminum locis, quà maximè aquarum impetus vergit, quæque rapidissima sunt, quod plus exercitii habeant, vivunt, putaret. *De ipsarum Forma sic scribit Aldrovandus.*

Sunt Truttæ & Salmoni multa cōmunia; forma nēpe tota, & corporis partes externæ & internæ: *caro* rubicūda, *squamæ* exiles, *maculæ* seu pūcta, magnitudo, formæ mutatio, circa rostrum præsertim, ac simul nominis: (in Truttis Salmonatis peculiariter) ascensus ad summas aquas saltuum vis & agilitas, suavitas in cibo: quamobrem non est mirum si ex Truttis illis, quas Germani Lachsforen appellant, aliqui ætatis progressu Salmones fieri putaverunt: *Pinnis* etiam quatuor natant, quemadmodū Salmo. *Cauda* vero maximime invicem distinguuntur. In Salmonibus enim ea gracilescit, in Truttis semper lata est: in illis pinna caudæ longa & bifida, ut in Alosis; in Truttis brevis & non divisa. Hic accedit rostrum acutius in Salmonibus, quam in Truttis. Rursus *partibus* internis à Salmone & Umbra fluviatili non differunt, nisi quod ventriculi appendices plures & evidentiores habent. Cardanus formam Truttis omnibus communē esse tradit, quod quidem de fluviatilibus verum fuerit: nam quæ Salmonata cognominatur, non parum ab iis differt, ut cuilibet icones conferenti notum esse poteſt. Quæ flavescunt item & nigricant, ab *albis* differre Rondeletius testatur, quoniam illis rostrum sit acutius, & veluti in fronte macula nigra. Prætereа albas minores esse & carne minus flavescente.

Fluviatilis, corporis forma Lupo (inquit Salvianus) persimilis est, rostro tamen minus extento, magis retuso & paululum recutvo. Ore etiam paulo minore. *Alba* testante Rondeletio capite Mugilem quodammodo referunt: brevi nimirum, subrotundo, carnoso, vel potius pingui, coloris lactei. Maxillæ & lingua acutissimis dentibus armantur. *Sylvius sex* eorū ordines esse scribit, primum labris connatum, alios quinque à labro in pharyngem abscedentes; in quo tamen dentes sint in contrarium hamati, & qui cibum ex ventriculo regredi prohibeant. Idem ait, branchias utrimque quatuor dentibus humatis & asperis & duris contumaces habere: quæ verba non satis percipio. Cardanus & Bellonius sex inquiunt in lingua dentes habere: addit Cardanus & certo ordine dispositos: scilicet duos ante, totidem in medio, ad latera positos reliquos juxta radicem. Qui vero in oris rictu sunt, eorum Bellonius, quinque ordines in superiori parte palati facilè posse scribit denumerari. *Pinnas* duas sub ventre superiori tergoris oppositas, & duas ad radices branchiarū habet, unā rursus versū caudā, pxime ad anū, q̄ idem è regione est superioris indotſo, quæ longo minor est & cutacea. *Oculos* habet rubētes. *Corpus* squamis parvis tegitur, & cute quæ facile rugatur, & carne divellitur, abscedit q̃.

Dorsum,

Dorsum, imo totus fere piscis ex albo flavescit guttis, quales diximus. *Cauda* in brevem & latam pinnam degenerat. *Pinna* tergoris, iisdem quibus corpus maculis conspersa est. Cubitalem magnitudinem non excedit.

Differentias à coloribus duntaxar sortiuntur. Bellonius ex Rilla Neustriæ flumine variis notis pictas videri, aliis atque aliis multum diversas, tametsi in eodem tractu exceperis, scribit. In Santonum & Boiorum fluviis, reperiuntur, ut Rondelerius prodidit. Captam alicubi flavi coloris & admirationi fuisse, apud Gesnerum legimus. Subnigræ, maculis rubentibus notatæ, quem colorem ex senio contractum, quod eæ maximæ sint, Rondelerius putat, in Misnia sunt vulgares. Sunt ibidem *Lachsforen* dictæ, nomine ex Salmone & Trutta composito, quæ aureis maculis pinguntur. Subnigras rivi ad Crorrendorfum, & fluvius quem Nigram aquam vocant, Suarceburgum oppidum alluens, alit. Multis in locis optimæ reperiuntur; & quamvis in maioribus fluviis reperiantur, in minoribus tamen frigidioribus, saxosis & inter montes delabentibus potius quam contra se habentibus, nasci & degere constar. In altis item montium rivis, etiam tenuibus & exiguis aquis, Truttæ satis magnæ & pulcherrimæ habentur. Ascendunt enim altissimæ, cum & contra aquam luctari magna vi, & saltu se promovere, ad tres vel quatuor ferè cubitos interdum, in ascensu queāt. Ex quibus efficitur, ut haud falsa esse credamus, quæ de iisdem Paulus Jovius scribit, eas adversos amnes vel è præruptissimis etiā cautibus decidentes, incredibili impetu subire. Ab Nare enim fluvio in Velinum lacum, qui hodie Pedelucus est, stupendâ velocitate volucrum modo ascendere credi: qui lacus ab altissimo montis vertice certis primo coarctatus angustiis, & mox tota aquarū mole præcipitatus, nec subjectis quidem cautibus madefactis, veluti è cœlo in ipsum profluentem Narem effunditur. Idem in Gardonis fluviis fieri experientia docuit.

Vescuntur aquarum dejectamentis, phryganiis vermibus, locustis aquaticis, & piscibus. Percarum sobolem, Fundulos, & Phoxinos læves, rantâ sæpè aviditate appetunt, ut supra aquam elatæ in scaphas aliquando incidant. *Auro vesci* vulgus credidit. *Pariunt* mense Octobri, in modicis quas excavavere scrobibus. Laudantur vehementer in *Cibis*, maximè si in frigidioribus & putioribus amnibus procreatæ sunt.

Quæ adverso eorundem impetu fatigantur, atque occurrentibus in æqualium vadorum petris illiduntur castigatiora sumina, & aridiusculas carnes ostendunt, sed recenter captæ comedi debent: mortuæ enim paucissimis horis, quia ob pinguem teneritudinem ocyssimè putrescunt, saporis gratiam amittunt. In Malacca regione Indiæ, salitæ ad commeatus servantur, Cajuba vocant.

Caput II.

De Trutta fluviatili altera.

HVc apud Bavatos (inquit Gesnerus) nūcupatur piscis boni saporis, Truttis non nihil cognatus, cū alias ut pictura ostendit, quam ad vivum expressam Achilles Pyrminius Cassarus, præstantissimus Augustæ Vindelicorum medicus ad me misit; tum quod pinnulam illam adiposam similiter in fine dorsi habet, & punctis variatur: sicut & icon nostra, & quæ in libro Bavaricarum constitutionum publicato habetur, præ se ferunt: in quo etiam mensura huius piscis proponitur, duodecim aut tredecim digiti, quibus brevior vendi non debeat. Augustæ, ut audio hic piscis vocatur, ein Rot/Rotle/à colore rubicundo, quæ nomina nostri Vmblis (ut Sabaudi nominant) lacustribus tribuunt. Voracem esse aiunt, in cibo Truttis inferiorem. TAB. XXVI. 2. Aldrov. de Piscibus l.5. c.13.

In

In Carinthia Huchæ rubræ (Rot Huechen) quædam cognominantur in fluviis, eas Salmoni comparant: carne etiam rubrâ & boni saporis esse aiunt, & saliri ut inveterentur, solere: quod quomodo fiat Balthasar Stendelius ad finem lib. 4. Opiopœjæ suæ Germanicæ docet. Colores huius piscis in pictura nostra huiusmodi fere apparent. Aureolus color passim aspersus est, copiosius tamen circa branchias & oculos. *Pinnæ* circa branchias rubicondæ sunt: cæteræ omnes, sicut & *cauda*, fuscæ & maculosæ punctis partim nigricantibus, partim aureis. *Dorsum* fuscum est, utrimque ad indicum vel cæruleum colorem vergens, ubi & punctis nigris creberrimis distinguitur. *Linea* nigra & recta fere à branchiis ad caudam fertur. Latera media maculis quibusdam subcæruleis per intervalla distinguuntur. *Venter* candicat. Circa *rostrum* & branchiarum opercula roseus fere color, &c. in capite etiam viridis aliqua ex parte. Huchas istas quidam icone nostra inspecta in quibusdam Germaniæ locis ali, in piscinis nobis referebant: & in Traga flumine Carinthiæ reperiri, ætatis progressu in Salmones converti (specie rostri nimirum) sicut & lacustres Truttæ, quanquam & aliæ Truttæ Salmonum speciem præ se ferunt.

Caput III.

De Thymallo.

TAB. XXVI. 3. 4. *Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 14. Ælian. H. a. l. 14. c. 22.*

THymalli solus Ælianus inter Græcos, Ambrosius inter Latinos mentionem faciunt. A Thymo quem olet ita dici, Salvianus contendit. Bellonius Thymum vocavit. Itali Temarum, quasi temerarium, quod stolidus piscis, dicunt. Truttarum generis esse, cum pinnarum situs, tum totius corporis figura indicant. Eratque Ælianus Truttis, si eas notas sibi habuisset, potius quam vel Lupis vel Cephalis, quorum communem & mediam speciem similitudinemque gerere scribit, assimilaturus: quanquam & his non absimilis multum: similior interim Mugili, quam Lupo. Caput pro corporis ratione parvum, in acutum tendit. *Os* aperitur nõ longo, sed quadrato ferè hiatu. *Ventre* est prominentiore. Rondeletius latiorem, magisq; ventrosum pinxit, quam par est. *Pinnas* duas habet ad branchias, duas alias in ventre inferiore, à podice unam. In dorso prior magna est, maculis multis pulchrè varia: infra partim nigris, partim subrubentibus, supra rubicundis tantum. *Cauda* in duas latas pinnas desinit. Rondel. corpore ait esse cœruleo: Bellonius verò tergus ex livido in opacum vendere, & Gesn. fuscum id, vel subcinereum facit: Atqui hic exprimitur, Rondeletius scribit: fierique potest, quod vel loci, vel ætatis ratione evariet. Lineas per latera rectas habet, quarum quæ ea dividit à superiori branchiæ angulo spineo oritur, & rectà ad caudã defertur: sunt & aliæ per totum corpus non paucæ, singulæque per singulos squamarum versus, non rectæ, sed innumeris veluti arcubus, minimis triangulis undutæ; quod veluti operosum pictores nostri, inquit Gesnerus, non indicarunt. Obscurè sanè & in meo pisce quem ad vivum depictum in musæo reservo, pictoreas expressit. Latera præterea modo pluribus modò paucis punctis & lituris nigris temerè asperguntur.

Vidisse se idem Gesnerus in fine Decembris aliquando singulis tantum utrimque ad branchias *lituris* insignem scribit; aliumque initio Junii, uno altero puncto vix apparente. *Squama* ex eiusdem observatione, singulæ fere ῥομβοειδεῖς sunt, hoc est, rhombi figuram imitantur. Latera enim, inquit, earumque utrimque circuli segmentum referunt, supra vero infraque in cunei acumen tendunt, quod tamen in iconibus suis expressum negat. *Branchias* habet utrimque quaternas, & ut Bellonius addit, Harengi & Sardinæ modo, solidioribus horrent, uncinatisque officulis constant. Idẽ Bellonius *linguam* ostẽdere albam

albam scribit, dentibus carere, immo ne ullis quidẽ rudimentis eorũ prædirum esse: è contrario Gesnerus pro dentibus, inferius superiusq; labrum exasperati, limæ instar, introrsum ꝓ-ficere: & Bellonium haud bene istæc exanimasse apparet: nam alias *Lavaretum* Gallice dictũ piscem, ossicula ad fauces atq; Oesophagi ingressum utrimq; habere fenis hinc inde denticulis ait, ut in Themolo cõminuta; cũ alioqui in Thymallis, & in Lavaretis suis nihil quicquã tale reperias. *Ventriculum* habet mediocrem, intestina crassiuscula, pinguedine multa obvoluta; & ut Bellonius ait, apophyses plures ex pyloro dependent, à quo statim sequitur intestinũ unũ gracile, rotundum, q ad rectũ tendit, in quo excrementa recipiuntur, & ad anum deferuntur. Idẽ Bellonius, *cor* tã exiguũ habere scribit, ut ne inesse, q dem ei credatur. *Splenẽ* Salvian⁹ subrubrũ facit, Gesnerus in suo quẽ manibus tractavit, ferè nigricare asserit. Bellonio teste hic tã magnus est fere in hoc pisce, q̃ hepar, quod in nullo alio pisce (inquit) unquã viderã, oblongus rubra pinguedine mixtus. Unicus hepati lobus est, uti dẽ Bellonius obsetvavit, statim ubi gula finit, stomachũ amplectens. Salvianus *felle* carere putat: Bellonius vero tam exiguum id esse tradit, ut vix rudimentũ aliquod eius appareat: & Gesnerus quoq; suũ Thymallum felle caruisse negat, sed flavi vel subaurei coloris id habuisse. Bellonius folliculum piscium natationi accommodatum plenum semper vidit, ac per spinam delatũ. Cum maxime augetur, ad cubitalem *magnitudinem*, teste Æliano, excrescit: etsi qui crebrius capiuntur, minores sint, & ut Salvianus ait, libram non excedunt. Longitudo ad latitudinem ferè quintupla est, cauda etiam computata, ut Gesnerus advertit in eo quẽ manibus tractans descripsit, latus enim erat digitos tres, longus quatuordecim. *Gaudent* puris frigidis & saxosis aquis, in quibus etiam saxa repetiuntur: nec ulli magis in mõtanis & præcipitibus fluviis, Tuttas si excipias, capiuntur. Ambros. Hexam. l.5.c.11.

Gignunt eas in Germania Rhenus, Limagus apud Helvetios, & Floha apud Misenos; in Italia Ticinus, Abdua & Ambra. In Pado rarius capiuntur. *Victitant* insectis aquatilibus, dejectamentis mille pedibus, pediculis, caridibus, pulicibus aquaticis ac terrestribus. Ælianus alia quàm culice escâ capi posse negat. Volaterranus Thymallo vesci, & solus quidẽ inter scriptores, voluit. χρυσοφάγοι, id est aurivori dicuntur, seu q minutula auri fragmenta ꝓpter splendorẽ appetãt; seu quod cũ majori pretio væniant, obsophagorũ aurum absumant, & loculos exhauriant. *De odore eius ita Ælianus.* Eius capti odor non indignam admirationẽ habet: non n. ut cæteri pisces pisculentum quendã mittit odorem: imo vero existimes te ejus gẽtilem herbam, recentem ex terra lectã manibus tenere. Tanta ferè odoris suavitate fragrat, ut qui eum ipsum non videt, gratissimã apibus herbam, unde nomẽ duxit, in manu latere putet. Ambrosius de eo, qui gratam redolet suavitatem, dici facile scribit. Aut piscem olet aut florem: Omnibus sui partibus cõmendatur *in Cibis*: quibusdam tamen interiore tunicâ maxime blandiuntur. Circa Albim præferuntur Truttis. In Athesi & Addua captos tenerrimos Salvianus fecit. *Majo* mense maxime appetuntur, & loco marinorum saxatilium præscribuntur à Medicis. Ælian. H. A. l.c.

In Medicina, Adeps hujus piscis laudatur, tum contra auditum gravem, si mense Majo in vasculũ conjectus soli exponatur, & quod distillat, auri immittatur; tum contra oculorum pterygia, ungues, tuborem, fervorẽ, &c. si quotidie binæ guttæ cum pinna instillentur. Vidisse se puellã chemosi affectã Gesnerus inquit, quod malũ aliquãdo exanthemata puerorum sequitur, hoc remedio per septuaginta ferè dies continuato, (ut quotidie gutta instillaretur) curatam, rubore mox primis diebus sublato. Addit insuper, habere & pharmacopolas apud suos hunc adipem; & ab iis maxime ad oculorum remedia, ut maculæ in eis deleantur, peti solere, deinde etiam ad curandas igne vel aqua adustas partes.

Caput IV.

De Vmbra fluviatili.

Tab. XXVI. 5. *Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 15*

Umbræ fluviatilis Ausonius ex veteribus in Mosella sua meminit, Gesnerus pro eadem cum Trutta fluviatili, quod ista in Mosella inprimis ubi se in Rhenum exonerat abundet, accepit. *Rondeletius ita describit.* Piscis est non solum nomine, sed & colore marinis (Umbris) similis, à quo utrique nomen. Corpus enim est opaci loci modo subfuscum & subobscurum, cubitalem magnitudinem non excedens. Galli Narbonensis, demptis Monspeliensibus, Umbram vocant. Piscis est ex Truttarum genere, Carpioni Italico corporis aspectu affinis. Pinnis & earũ situ à Trutta non differt. Duas itaque ad branchias habet, duas in ventre, ab ano unicam, in medio dorso priorem majorem, posteriorem minorem, subrotundam, & pinguem, squamas parvas, & maculosas similiter habet. Carnis substantiam, partesque internas omnes easdem. *Capite verò à Truttis differt*, quo Carpioni (Italico, Gesnerus) similis est: capite enim longiore est, quam Trutta, ore minore nec ram hiante, rostro non acuro, sed obtuso, maxime in maxilla inferiore, sine dentibus, & sine magna maxillarum asperitate. *Oculis* est patulis, cornea tunica aurea, pupillâ nigrâ. Corpus à medio sensim gracilescit, in caudam latiusculam, & pinnam bifidam, latissimam deficit. A branchiis ad caudam linea recta (hanc in pictura non expressit) per medium corpus producta est. *Branchia* intus sunt quaternæ; *Ventriculus* longus & spissus pinguitudine quæ lacte candidior est, obductus, à quo multæ apophyses pendent. *Hepar* rubet, cui alligata est fellis vesica, *fel* nigerrimum est, *splen* longus & niger. *Intestina* fine gyris ullis ad anũ demissa sunt. *Vescitur* terrâ, aqualimo, unaque, cum his, & cum arena auri laminulas haurit: ob id vulgus auro nutriri Umbrã credit: & re vera in ventriculo & intestinis aurum reperiri certissimum est. Carne est sicca & alba, qualis est Truttarum parvarum caro. Hyeme latet: æstate cum Truttis capitur: cui cum insucco & substantia, permultisque aliis similis est, Truttarum generi & tractationi subjecimus. Pura aqua maxime delectatur. *Hæc Rondeletius*, nulla coloris facta mentione, quem Bellonius non tacuit: totum hunc piscem sub ventre argenteum, esse scribens: dorsum verò tersissimum habere ex livido opacum.

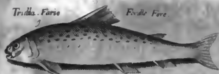
Caput. V.

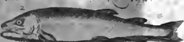
De Barbo.

Barbi quoque solus inter veteres Ausonius meminit. Nomẽ ei Cu raccii illi Cirii quæ barbæ quodam-modu similitudine ex utroque huius piscis labro dependent, fecere. Bellonius haud incongruo vocabulo *Mystum* vocat, & Græcorum vulgo *Mystacatum* vocari scribit. Sunt qui cum Mullis marinis piscibus, qui & ipsi barbati, confundunt. Corporis figurà Mugiles fere refert, aut Squalos, nam si latitudinem spectemus, oblongiusculus est rotundus, in laterã modice cõpressus. *Differt à Mugilibus*, quòd pinna quæ in medio dorsi, firmiori aculeo innixa est: pinnę ventris magis sunt flavæ; caudæ pinna rubescit: Rostro item est longiore & acutiore, cartilagineo & pingui. *A Squalo* etiam perspicuis quibusdã notis differt. Nam cum in extremo rostro Squalo fit os, infra rostrum in inferiore parte illud Barbus habet; unde & superior eius maxilla paululum prominet: Labra item longe crassiora sunt quam Squalo, capurque compressius. Postremò è superioris rostri extremo duæ appendices, ex lateribus duæ aliæ propendent: quibus & Squalus & Mugiles carent. Est autem appendiculum earum substantia cutacea quidem, sed mollis, lubrica, teres, subrubra. *Venter* est colore lacteo, latera argenteo. *Dorsum* ex albo flavescit, nigrisque quibusdam ac parvis maculis conspergitur. *Branchias* habet quaternas: quarum rima admo-

Tab. XXVI. 6. *Aldrov de Pisc. l. 5. c. 16.*

Tab. XXVI

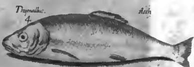

Barba
Barb. 6

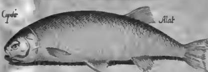

2

Umbra.
5

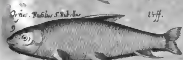

Thymallus
3

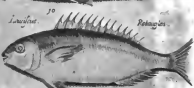

Barba
Barb. 6

Thymallus.
4
Asch

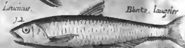

Alat

Capito fluviatilis rapax.
8

9

10
Retauglen.

Leuciscus. condel.
Polauglin.

Leuciscus.
12
Blecke. laugeler

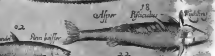

13

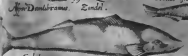

Corvus Niloticus
14

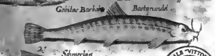

Kresling. Bachkress

Nasus.
15
Nase.

Gobio.
Kresen.

18
Asper
Pisciculus

19
Zindel.

Cobites Barbata
22
Bartgrundel

Cobites
23
Stein beysser.

25
Schmerlain

admodum parva est: quamobrem extra aquam satis diu vivit. Ab iisdem linea ad caudam porrecta, minus evidens est, quam in aliis. *Dentibus* caret. *Oculi* parvi sunt, pupilla nigra, quam ambit aureus circulus. *Fel* adhæret jecori. *Intestina* in spiras contorta, plurima pinguedine oblita. *Vterus* oblongus est & bifidus, ovis innumeris refertissimus, cum prægnans est piscis. Pondere plerunque libræ unius, quandoque duarum, raro trium. Salvianus ad octo libras excrevisse observavit. Bellonius frequenter in Nilo capi testatur, sed quo modo Lucius Italicus, inquit, à Gallico differt, sic Nili Mystus à nostro dissidet. Noster enim Mystus oblongus est, & quasi teres: Niloticus vero crasso & recurvo est corpore: Eiusdem tamen coloris sunt: & eodem modo barbis quatuor, seu mystacibus exornantur. Niloticus nostrum Cyprinum ipsâ formâ ferè æmulatur: ventrem enim habet expansum. Tantâ crassitudine in Nilo proficit, ut eum Memphis libras viginti pendentem viderim; quo in loco Myrhus vel Mystus dicitur.

Bellon. de Pisc. l. 1.

De *Loco eius & Natura* hæc Aldrovandus habet. In lacubus quidem nascitur; sed cũ multo frequentius nascatur in fluviis, fluviatilis potius, quã lacustris erit dicendus. Scribit Salvianus paucos esse lacus, qui Barbis abundent: plurimos vero esse qui eis careant: contra in omnibus fluviis gigni atque ali: Ideoque iure inter suos Mosellæ pisces Barbum recenseri ab Ausonio. Albertus author est, à piscatoribus sibi relatum, ova ab eo custodiri, ne ab aliis devorentur: addit que se observasse in cavernis domus suæ ad Danubium sitæ, quotannis post æquinoctium autumnale congregari hosce pisces, tantaque copia convenire ut manibus etiam capiantur, ita ut meo tempore, inquit, incolæ loci aliquando decem plaustra fere manibus eiecerint. Nam hoc genus piscis frigus non sustinet: quare semper languidus hyeme invenitur; æstate verò mundus & sanus est. Hæc ille. *Vescitur* algis, cochleis & pisciculis, & ne suo quidem generi parcere dicitur, Albertus cadaveribus capi quoque scripsit. *Degunt* gregarim, *pariunt* ineunte æstate prope litora. Gesnerus ex piscatorum observatione sub collibus & ripis prominentibus libenter versari asserit, & porcorum instar fodere, ita ut aliquando in cavernis inhæreant, & pereant: pinnasque eorum ab hirudinibus nonnunquam infestari, quas saxis affricantes in fundo aquæ depellant, aut rapidiora fluminis loca petant, ut aquæ impetu elidantur. Apparet verò cum Squalis quandã occultam exercere *amicitiam*. Nam quemadmodum in quovis lacuum, fluminumque Barbus, ibidem fere semper, & Squalus reperitur; ita è contrario ubi Squalus, ibi semper etiam Barbus, ut Salvianus refert. Claustra fert, & in piscinis æque & Squalus parit & pinguescit.

Quoad *usum in cibo* Cardanus eum omnino reiicit. Aliis, si in saxosis & puris fluminibus capitur benè sapit, concoctu est facilis, laudati succi, carnis candidæ & mollis, sed plurimis spinis firmatæ. Majo circa Rhenum ad Julium laudari, Augusto in Helveria, Gesnerus prodidit. Salvianus ineunte vere sapidiores dixit. Ausonio grandiores natu, majore in pretio. Nonnulli propter mollem carnẽ vino prius imponunt. *Ova* venenata, Majo inprimis mense Platina author est. Gazius scribit, cum experiundi gratiâ duos duntaxat de ovis hisce bolos comedisset, nihil inde aliquot horis postea noxæ percepisse: demum sub horam cœnæ, plurimam in ore ventriculi sensisse inflationem, quam ut dissolverẽ, inquit, anisum sumpsi, sed frustra. Post horam faciem apparuisse tanquam in syncope, ita ut astantes & admirari, & de mea salute timere inciperent. Se interim magnam non solum in stomacho & ventre, sed omnibus membris externis alterationem, & inæqualem quandam intemperiem in unaquaque carnis parte sensisse. Tum supervenisse passionem cholericam, donec infra, suptaque simul pluties ova purga-

rentur, magna cum anxietate & virium prostratione, & maximo vitæ periculo. Idem apud Gesnerum invenies. Sunt qui credant tum esse malefica, cum salicum, quæ fluviorum ripas obsident, floribus in aquam decidentibus vescuntur; sed quia nec salicibus nec aliis Barbi partibus ista vis, præstat culpam in idiosyncrasiam conjicere.

Caput VI.

De Capitone.

Articulus I.

De Capitone Ausonij, seu Squalo veterum.

Tab. XXVI. *Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 17.* Piscis quem hic descripturi sumus, à magnitudine capitis, *Capito* Latinis dicitur. Apud alias nationes varia invenit nomina, quæ apud Aldrovandum, Gesnerum & Bellonium vide.

Quis sit apud veteres, difficile est dictu, Bellonius *Thedonem* Ausonii, quem nullo spinæ nociturum acumine dicit, Rondeletius Capitonem ejusdem, Salvianus Alburnum Ausonii, & Galeni Lencesium, Aldrovandus Squalum ut Romæ vocatur, esse putat.

Marino Capitoni Mugilibusque aliis corporis figurâ similis est: dorso tamen minus lato & corpore compressiore. In dorso item unicam duntaxat *pinnam* habet, Mugilum verò genus duas, unam videlicet in eius medio, alteram inferius caudam. Mugiles denique lineas quasdam habent subobscuras à branchiis ad caudam productas, quibus carere omnino Squalum Salvianus scribit: unam tamen ei lineam esse Gesnerus profitetur, sed quæ leviter appareat. Idem Salvianus ait habere parvum, Rondeletius contra crassum & magnum: id quod pleræque etiam vulgares nomenclaturæ indicant. Rursus uterque dentes habere negat. Rondeletius os tantum asperum esse ait: Gesnerus verò dentes eius latere in faucibus asserit, maxilla ferè semicirculari, supernè leviter aduncos, ordine duplici, exterius quinos, interius binos. *Dentes enim ei tribuit Albertus his verbis: Piscium omnium dentes valdè acuti sunt, exceptis perpaucis, qui in lateribus gutturis, mandibulas habent, ut pisces fluviatiles magnis vestiti squamis, Barbellus (at huic squamæ sunt exiguæ) Monachus, & alii quidam. Hi enim habent dentes latos aliquantulum, magis ad conterendum cibum, quam ad dividendum idoneos: quamobrem etiam omnes æquales sunt: & ideo naturâ abscondit eos in gutture, ut clauso ore aqua non suffocet mandentes hos pisces.* Tales autem dentes maximè habet Carpo (ut Cyprianus) piscis, *Labra* sunt satis crassa. *Oculi* nigri, in circuitu aureoli, tempora subflava, *Os* rubicundum, *branchia* utrimque quaternæ, geminæ colore totus est argenteo: dorsum tamen minus quam venter & latera pollucent. *Squama* splendidæ sunt, albicantes, angulosæ, latæ, cute ultra medium obductæ, minimis variante punctis. *Aristis* in carne multis abundat, quarum etiam in Capitone meminit Ausonius, qui item à squamarum magnitudine squameum cognominavit, dum canit:

Squameus herbosas Capito interlucet arenas,
Viscere prætenero fartim congestus aristis.

Gesnerus cum circa Octobris calendas unum ovis gravidum magnum item & præpinguem inspiceret, nullas in eo apparuisse aristas testatur. Quare vel non omni tempore, vel non omni ætate in iis reperiri credendum est. *Ventriculum* parvum habet, intestina parva, *hepar* ex albo rubescens, fel in medio viride, *vesicam* geminam aëre plenam, *peritonæum* nigricans. Circiter libram plerumque implet, aliquando tres & quatuor, aliquando sed rarissimè, octo

Bellon. de Aquatilib. l. 1. octo aut novem. Non tantum in fluminibus sed & in lacubus, sed & iis paucis *degit*. In Lario invenitur, in Constantiensi non item. Ab Ausonio inter Mosellæ, à Bellonio inter Strymonis pisces refertur; sed nec claustra refugit. Dulci piscina inclusus, Varro R.R. l. 3. c. crescit, pinguescit, & prolem propagat. Expressè Varro. In tertia parte quis habebat piscinam nisi dulcem? & in ea duntaxat Squalos & Mugiles pisces? Servari diu & in aqua pura potest, si eandem sæpius mutaveris, vas ad summum repleveris, nec quicquam aliud injeceris, aliàs suffocantur. *Vescitur* cœno & sordibus, ideo un Vilain in quibusdam Galliæ locis dicitur: scarabæis & animalculis, qui in aquæ superficie natant; gryllis quoque campestribus, & uvæ acinis, & muscæ genere, quod propterea Aletmuggen Helvetii dicunt; cerebro denique bubulo, ideò à piscatoribus hamo subtiliter alligatur. In locis littoribus proximis, in fine veris & sub æstatis initium *parit*. Mense Majo patere ab uno latere, ab altero Cerasa quæ Helvetii Amarella vocant, matura sunt postea, aliqui Gesnero teste prodidere. Inter *gregales* esse censentur. *Vsum in Cibis* si spectes, inter viles censetur. Carne quidem est candida, sed insipida ac molli, & quæ mox extra aquā flaccescit, plurimis abundans aristis: utrumque tetigit Ausonius dum canit:

Viscera prætenero fartim congestus aristis,
Nec duraturus post bina trihoria mensis.

Improbantur præ cæteris, qui in lacubus, & in magnis cœnosisque fluminibus capiuntur; quamobrem Romæ, quod vel ex proximis lacubus, vel ex Tyberi afferatur, parvi fit, cum aliqui Tyberinus in ligneis vastis din vivus conservetur. Contra, in limpidis, parvisque ac saxosis fluviis torrentibusque captus, haud omninò aspernari debet, maxime ubi adolevit.

Major enim factus, minus mollis est, ut hic etiam, sicut de Barbo diximus ex Ausonio in senecta præferendus videatur. Commendantur apud nos verno potissimum tempore, cum prægnantes sunt: Alii tradunt per totam hyemem admitti mensis posse, & vere etiam usque ad initium Maij: æstate non probari.

Gesnerus apud suos commendari scribit mense Decembri, placereque circa Calendas Octobris, quo tempore unum ovis gravidum, inquit, reperi: magnus is & præpinguis erat: ova quoque sapiebant palato: nec ullæ apparebant *spinæ*. Idem caput in eo præferri asserit.

ARTICULUS II.

De Capitone fluviatili seu Squalo minore.

FRequens in fluviis est, *inquit Gesnerus*, vulgo nominatus ein Hašzle/ in lacu juxta Tugium Ganghašzle/ vel communiori nomine Weißfisch/ quasi albus piscis, item alio nomine Maysisch/ à Mense Majo, quo præferuntur, quod nomen Alausis, quoque attribui putar. Italicum huius piscis nomen nisi *Stretta* sit, (à corpore longiusculo forte, & stricto, id est, minime lato) in Lario lacu, & in Verbano *Gravetta*, aliud se nescire profitetur. Hæc verò cum scripsisset, piscator Lucarnensis in Verbano vocari ei asseruit, *Letta* vel *Aletta*. TAB. XXVI. 7. Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 18.

Conjicitq; eundem forte esse qui Papiæ *Cabacello* dicitur. Germanicum Hašzle/ videtur lepusculum significare, forte quod agilitate ac celeritate natandi lepores repræsentet. I. se Cephalos aut Mugiles fluviatiles minores vocat, quod fluviatilem Cephalum sive Squalum magis quam Leuciscos referat, adeo ut icone opus esse neget. Pisciculi, inquit, sunt molles, duns aut tres palmos longi, albicantes, per dorsum in viridi nigricantes, cauda & pinna dorsi glaucis; cæteris rubicundis minimè lati.

Squamulis tenuibus, argenteis, branchiis ternis. Caro eorum aristis referta est, ut & Mugilum fluviatiliũ maiorum. Ex his qui in fluvio apud nos capiuntur, oculis rubere audio, qui in lacu non item. Observavi postea lacustres superna oculorum parte flavere.

Dentes in faucibus utrinque conditos habet, ut Capito fluviatilis, in mandibula curva, exteriore ordine quinque majusculos, interius binos minores, omnes fere in summo leviter aduncos. *Parere* incipiunt medio Aprili, vel paulo ante. Suo tempore (Majo & Aprili præcipuè, deinde Junio & Julio: à Majo quidem mense etiam Meyfisch alicubi nominantur) satis grati in cibo, & salubres habentur. Aliquando verò vermes eis innascũtur, (*Ligulas* nostri vocant, & Nestel/) & omninò insalubres sunt. Hyeme macri sunt ac minime placent. Fluviatiles etiam lacustribus præferuntur. Elixari debent in vino fervido. Circa initium Novembris ova in hoc pisce reperi, quæ magis quam piscis placebant. Idem *Capitonem fluviatilem* CÆRULEUM cognominant differentiæ causa, quem Germani, Saxones potissimum, *Iesen* appellant. Quidam Alausam interpretantur, sed male, quoniam è mari fluvios non ascendit: Capitur in Albi, & in Danubio quoque, ubi *Ientling* vocatur. Cum Capitone fluviatili similitudinem habet, sed colore est in dorso & in aliquibus capitis partibus cæruleo. Præfertur assus. Germani ad Viadrum Jesitz appellant, Marchiaci ad Viadrum Jese scribunt: alicubi Bradfisch dicunt, hoc est piscem assari solitum, per excellentiam. Poloni Jasczcz, Hungari Zompo. Non est in magno pretio, neutiquam salubris, quod pinguiusculus sit, & non, saxatilium modo friabilis: suavis tamen satis, quantum ad gustum. Estur frigidus, assus potissimum, quamvis & elixus, & aliis modis. Longitudo eius cubitum non excedit, nec latitudo tres aut quatuor digitos. Post Pascha potissimum capitur.

Aldrov. de Pisc. l.5.c.19.

ARTICVLVS III.

De Capitone fluviatili rapace Gesneri.

HOc genus Capitonis, Miseni Rappe vocant, id est corvum, ut Kentmannnus Gesnero communicata icone significavit, quòd is volucris instar vorax & rapax sit, quamobrem Gesnerus rapacem cognominavit.

TAB. XXVI. 8.

Aldrov. de Pisc. l.5. c.20.

Piscis (inquit Kentmannus) est candidus, argentei splendoris, dorso tamen fusco, & subcæruleo, *Squamis* tegitur latiusculis, tenuibus & perspicuis, quibus pellicula tenuis argentei nitoris substernitur, quæ per squamas translucens, piscem velut argenteo illitum ostendit, quales etiam cæteri pisces, quos communi nomine albos cognominamus (Weißfisch) apparent. Piscis est longus, crassus, & carnosus: caro *aristis* plena. *Longitudo* ad latitudinem quintupla. *Dentes* ei non in ore, sed in faucibus sunt (ut aliis quoque huius generis) longiusculi, utrinque septeni, è mandibulis prognati. *Ventriculus* & *intestina* simul, piscis longitudinem non æquant. Revolutio eorum triplex est, ita ut in summo ventriculus sit, inde tenuius intestinum incipiens revolvi, duas sub eo helicas efficiat.

Tegit hæc dextro latere *jecur* (in quo vesica fellis longa conspicitur) altero *lien*. Vesica in eo aëre plena, oblonga est, ut in Lucio, Cyprino, &c. Maximi qui apud Misenos capiuntur, ad sex aut septem libras, (XVI. unciarum) accedunt.

Addit Gesnerus sese audivisse *branchias* molles esse, ut in Salmone: *pinnas* coloris è fusco punicei. Nomen à rapacitate tulit.

Est

Est enim velut prædo vehemens in aquis: nec minus ferè quam Silurus (Glanis) & Lucius, aut etiam amplius, damnosus est vorandis piscibus: quos dum persequitur, in ripam aliquando expellit, & simul etiam ipse interdum impetu in siccum delatus, relinquitur. Hic piscis in Albi nascitur, non aliunde subit, & toto fere anno (sed rarius & per intervalla quædam) capitur. A *partu* valde augetur, & pinguescit. *Parit* autem circa annuntiationem Divæ virginis; quo tempore à statutionibus suis catervatim procedunt, magni & parvi: duobus aut tribus diebus ante aut post illum diem: idque ita fore certum est. Quod si nihil impediat, sexaginta, plus, minus, uno retis tractu, interdum capiuntur. Piscis est *callidus* & extra hoc tempus, quo propter partum gregatim natat, difficilis captu: nisi vel nimij ventorum flatus, quo minus piscatores & retia trahenda audiat, efficiat: vel aqua pertubata, visum eius impediat: aliàs enim inter scamna, quæ arenâ accumulant, manet, nec facilè retibus includitur. Cæterum extra pariendi tempus hamo ferè *capitur*, hoc modo. Quoniam vorax est piscis, Phoxinus aliusve pisciculus hamo infigitur, & sic linea per aquam, ultro citroque agitur, eo in loco, ubi huius generis pisces degere conjectura est: Hicum pisciculo pariter hamū devorant, & capiuntur. Piscis est admodum laudatus & boni saporis, tum assus, tum elixus. A plerisque tamen parvi æstimatur, quod idoneum coquendi modum nesciant: nam nisi ritè coquatur, sive asses sive elixes, in partes aliquot dilabitur: quod si integrum servare velis, nō in fervidam, ut alios plerosque pisces solemus aquam, sed ab initio statim in frigidam præparatum immittes, ut pariter cum aqua concalfiat: tum condies, saliesque, & adjuris ferè consumptionēm coques. Assandum verò, desquamabis, exenterabisque similiter: deinde sale diligenter consperges & perfricabis, & per duas horas in sale relictum, tandem assabis: ita bonus & grati saporis piscis erit.

Sunt qui pisces assari solitos, simpliciter assent, ovis (aut lactibus) solum non exemptis & salviâ infarcta. Alii ova seu lactes, cum hepate & liene exempta; minutatim concidunt: adduntque multum piperis ac caryphyllorum, salem, uvas passas minores, vitellum ovi, hanc impensam in piscem infarciunt; & assant, putantque ita salubriores fieri.

ARTICULUS IV.

De Orfo Germanorum seu Capitone subrubro Gesneri.

ORfum Germani vulgo ein Orff/ genus hoc Capitonis vocant, (inquit idem Gesnerus) quod mihi videre nondum contigit, præterquam Augustæ Vindelicorum olim in piscina quadam, ubi mihi intuenti Cyprini colorem præ se ferre videbatur, aqua forte visum meum mutante. Ibidem depictam iconem clarissimus medicus Achilles Pyrminius Gassarus mihi communicavit.

TAB. XXVI. 9. TAB. II. Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 12.

Dorso est rubicundo, ventre albicante, *squamis* (ut apparet) magnis & latis. Alii laudantur, præcipue Aprili, & Majo mensibus. Linea à branchiis ad caudam, an probè adeo recta (præter plerorumque piscium morem) expressa sit inquirendum. Germanicus liber qui Bavaricas Constitutiones continet, eadem forma piscem hunc delineatum proponit, digitos 12. vel 13. longum, quâ longitudine inferiorem capi non liceat: cum vulgarem Ausonii Capitonem, vel novem digitos longum capere concessum sit: unde hunc (Orsum dico, qui tamen ab Orpho marino pisce toto genere differt) ad molem multò majorem excrescere conjecerim.

In

In diversis Germaniæ partibus aliter atque aliter (proximis tamen se vocabulis) nominatur, Orff / Erfle / Norfling / Wurffling: alicubi etiam Elfr / idem ni fallor. (Apud Hollandos Elfr est Alosa:) Intempestive captum, spinulis seu aristis tedundare ajunt. Duorum *generum* hunc piscem esse audio afflatos alios carne alba esse, qui Augustæ vulgo Weißfisch appellentur: alios rubicundâ vel flavescente, Truttæ Salmonatæ instar. Piscem Norimbergæ quoque in Begniza fluvio frequentem esse aiunt; præterti genus illud, cuius caro rubeat: insuperficie discrimen nô apparere: *squamas* paulò latiores esse, quam in Thymallo: carnem siccam, & friabilem, salubrem, ut vel purpureis concedatur, minus suavem quam Truttarum. Bellonius quoque visa apud me huius piscis effigie, forma ad Squalum (id est Capitonem fluviatilem) eum accedere ferebatur. Piscem audio lautum, & in pretio esse; muscis vesci. Cyprino minus lautum esse, sed crassiorem: non in aquis fluentibus, nec in lacubus, sed in piscinis fermè reperiri, apud Vindelicos, Norimbergæ, & alibi. Sunt qui *Pigo Picone* pisci Larii & Verbani lacus eum comparent: & similiter certo anni tempore è squamis ceu clavos quosdam emittere mihi retulerunt. Ad Cyprinos neigitur magis an Capitones pertinet, judicandum illis relinquo, quibus in promptu hi pisces sunt.

Caput VII.

De Leucisco.

Tab. XXVI. 10. 11. 12. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 22. Galen. de Alim. facult. l. 3.

Leucisci nomine omne Mugilum genus Hicesio apud Athenæum venire superius, ni fallor, diximus. Galenus suæ speciei piscem *fluviatilem* & *lacustrem* facit. Salvianus Squalum esse, ideò quòd eum Galenus τὴν γεῦσιν ὀξυτέραν habere scribat (sed perperam, Legendum enim est, κεφαλὴν ἔχον μικρότερον καὶ ὀξυκορυφότερον) credit; Modernis Græcis *Leucorinus* dicitur. Bellonius, *Albicellam* commodè vocari posse scribit, apud alias nationes, Germanos inprimis, varia sortitur nomina. In Germania, circa Argentinam ein Lauck / Helvetiis diminutiva voce *Laugele*, quo nomine Gelenus dici conjiciebat (inquit Gesnerus) quasi λευκίσκος, id est Albiculam, tanquam olim sic appellassent Græci, & ab iis mutuati essent Germani. In quibusdam Helvetiorum lacubus, ut juxta Tugium & Bielam *Vvinger* vocitatur, ut à Sabaudis circa Neocomum *Vengeron*.

Bellon. de Aquatil. l. 2.

Diversus tamen ab his piscis est Vangeron in Lemano dictus, cui Helvetii à tubore pinnatum nomen posuerunt. Brelenpes etiam *Onhopt*, id est, acephalos nominant hos pisces: amputatis enim capitibus, siccatos, alio venales mittunt: cum minimi densis agminibus natant. Helvetiis Seelen / id est animæ dicuntur.

Acronii lacus accolæ nominibus variant; *Grasig* Lindaniæ vocant: Vberlingæ *Laugele*: Constantiæ dum parvi sunt, Zienfische vel Grasing: adultiores, *Agonen*, *Agunen*, *Lagenen*. Aiunt enim pisciculos esse vix longiores palmo, *squamosos*, quibus multi abstineant, quod circa latrinas pascantur: suo tempore tamen commendari.

Æstate, inquiunt, innascuntur eis vermes, quos vulgus, *Nestel*, nominant, quo tempore insalubres habentur.

Ova gerunt usque ad Junium, deinde pariunt. Non solum autem inter se, sed cum illis etiam piscibus latis laeustribus, quos Helvetii Rotten vocant, & cum Scardulis sive Cyprinis latis *coeunt*, unde piscis genus enascitur, inter utrumque parentem medium, ein Drittfisch.

Sed

Sed alius est Agonus in lacubus Italiæ, & Germanicum nomen Grasing cavendum, ne quis cum diverso fluviatili pisciculo confundat, quem Greszling, vel Kreszling nominant. In Dunensi Bernensium Helvetiorum lacu, *Blauuinling*, id est, cæruleus, hoc genus Leucisci dicitur: nostri longè aliud lacustre tantum genus sic vocant. *Glyssen* à splendore factum, commune est piscibus illis qui vulgo dicuntur Laugelen aut Suualen.

Squamis mediis tegitur, quæ lineolis distinctæ sunt. Nonnulli cum priore Rondeletii Leucisco confundunt, sed corporis, inquit hic, latitudine differt, rostroque est acutiore, alioqui pinnis, earum numero, & situ similis est, Romani piscatores à Squalo, recte Bellonio, non distinguunt: neque enim adeò exactè pisces fluviatiles, ut Galli, internoscunt. Etenim Leuciscus aspectu multo hilarior, quam Squalus, minoribusque squamis contegitur. Albo colore nitet, & veluti inter squamas striis tectis interstinguitur. Caudam bifurcam & pinnas albas profert, neque ita latas, ut Squalus. Hic præterea Leucisco maior evadit. Alburnus eidem similis est Leucisco; tamen est paulo latiore corpore, & squamis elatioribus, ac labro inferiore melius infarcto. Est etiam nonnihil discriminis in linea, quæ utrinque corpus intersecat: si quidem Leucisco non tam arcuara est, quam Alburno, & Alburnus rotundiori corporis compage constat, ad Cephalum magis accedente. Bellonius nulla ait habere *dentium* rudimenta, verum fortassis haud diligenter inspexit, Gesnerus namque in faucibus utrinque mandibulam curvam quinis armatam denticulis reperit, ut in Bellero. Albertus utrinque mobilem in faucibus mandibulam habere air. In Pado (ut Gesnerus observavit) dodrantem nunquam excedit; crassitie fere æquali per totum corpus, à capite ad usque caudam. *Os* aperitur in oblongum, nec prominet mandibula superior. Addit irem Gesnerus apud suos paulo maiores capi in fluvio quam in lacu; longiusculos esse, non latos, Haselis non dissimiles specie, paulò breviores, si bene meminit: Dorsi colore esse fusco, flavo, & viridi ferè permixtum esse. *Pinnas* albicare, vel nimium ruffi admixtum habere, lineam qua terminatur laterum color, instar iridis resplendere ex flavo & viridi calore. Rondeletius quoque ex fusco partim viridem esse, partim flavum dicit, *ventriculumq.* habere parvum, hepar magnum, & in hoc fellis vesicam: denique multum *pinguescere*. Quo loco in cibis haberi debeat, apud Galenum legimus, qui condiram seipso meliorem effici, quod quicquid in sapore est mucoli abjiciatur; meliorem recentem, diutius in muria servato, scribit. Testatur Bellonius, nondum provecti magnum numerum veris initio capi, modicoque sale conspersum atque exiccatum, Byzantium deferri, vendique Maio, Iunio & Iulio mensibus. Eorum capturam maiorem fieri ex Epiri lacubus, Venetosque his maximè uti, ad seque navibus adferri curare, & eodem vocabulo cum Epirotica lingua, quæ Scouranicos dicit, Scourancas nominare: quæ eum Leucorinis, inquit, maiores sunt: ambo tamen pisces sale conspersi & fumo infecti atque exiccati, ad exteros mitti, ut nostri Harengi soreti, consueverunt. Sic Bellonius. Gesnerus commendari scribit Aprili & Maio mensibus, Februarioque non insuaves invenisse, quo tempore lactes in mare pleni erant, eodemque mense à suis laudari. In Italia quidem, hyeme inprimis capi. Veru tostos, sale, aceto, olivo, pipere, & cinnamomo conditos Grapaldus laudat: & Rondeletius denique molli suavique carne esse tradit, & pinguedinem eius aurium doloribus succurrere, & cum felle eiusdem permistam oculorum caliginem abstergere.

Bellon. de Aquatil. l. 1.

CAPUT VIII.

De Leucisco primo Rondeletii.

TAB. XXVI. 21. *Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 23. Bellon. de Aquatil. l. 2.*

HÆc Leucisci species, in Italia *Lascha*, in Gallia *Hardon*, quod facilè per longum tempus in vasculis aquatilibus servari possit, alibi apud Italos *Dorada*, quod in eo tractu caput eius aureo colore fulgeat, Helvetiis Rotetigle, quasi *trytrophtalmos* dicitur. Bellonius *Sargum Sargonemve*, qui inter marinos Mugiles fluvios subeuntes, ab Aristotele recensetur, perperam voce cavit. Capitoni seu Cephalo fluviatili corporis aspectu, pinnarum numero, situ, figura, squamis similis: sed capite est minore, corpore latiore. Dorso cæruleo cervice virescente, ventre candido, oculis flavescentibus. *Dentibus* caret. Imò palato ossa habet. Bellonius ad Cyprini magnitudinem unquam accedere negat: aitque corpore quam Squalus, compressiore esse, pinnasque habere subrubras, parvos item Gardonos pinnam caudæ longiorem exerere quam Leuciscum: (sic vocat piscem proximè præcedentem) & antequam in extremum pinnæ, quæ bifurcata est, desinat, rotundari: Latiusculis *squamis* contegi, ipsoque capite magis ad Leuciscum quam ad Squalum accedere. Oblongius & paulò crassius habere corpus, quam Abramis, ac denique tergore esse magis quam Squali nigricante, & auri colorem referente. In Ambra Melegnarum alluente numerosè *capitur*. Sed & Peni sinus lacus delicatissimos profert. Alacres sunt & vividi omnes *ova* habere, & fœminæ esse creduntur. Solidiuscula illa & rufa. *Partus* Aprili inchoatur, & ad Maii pergit medium. Laudantur antequam pariunt, Ianuario, Februario, Martio & tota hyeme mediocriter: sunt qui Aprili, & Maio commendant. In vinum fervidum immissi elixantur. Rondeletius carne esse fluxili & parum nutriente dixit.

CAPUT IX.

De Oxyrincho Rondeletii, Corvo Nilotico & Naso Alberti Magni.

TAB. XXVI. 13. *Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 4.*

OXYRINCHI nomen inter polysema censetur. Diphylo apud Athenæum Mugil est, fluviatilis; idem, ut Rondeletius insinuare videtur, cum superiori Gallorum Gardono: Strraboni, Æliano, aliisque inter Nili pisces recensetur: eidemque Æliano rubri maris quoque piscis est, ac denique maris Caspii, ut in Sturione dictum est. A quibus omnibus differt, (ni fallor) Oxyrinchus iste Rondeletii, Antverpiensibus *Hautin* vocatus, rostro longo, tenui & maximè acuto, unde Oxyrinchium rectè à se appellatum fuisse putat, nisi mavis, inquit, Sphyrænam fluviatilem vocare, quia marina Sphyrænæ rostrum simile habet, molle & nigrum. *Squamis* melioribus tegitur. *Pinnas* in dorso tres habet, in æquali spatio à sese distantes: totidem in ventre habet, quot Barbus. Quærendum nunquid idem sit, qui Frisiis *Snepel* appellatur, à Scolopace ave, puto, quam Snepam dicunt; Galli verò à rostri procerítate *beccassam*. Gesnerus in Albi fluvio quendam quoque piscem *Sneppelsingen* vocari tradit, sed à superiori diversum, parvum nempe, & candidum, Capitoni fluviatili similem.

TAB. XXII. 14. *Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 25. & 26.*

CORVUS Niloticus, corporis figura Mugilibus similis est, sed caput pro corporis portione (longum enim dodrantes duos) parvum *Maxilla* inferior superiore brevior. *Pinnæ* ad branchias, utrimque una breves: in tergore ultra medium alia oblonga: in supina parte à podice alia

alia in ventre una, de pisce hoc, quod præterea dicam, non habeo.

TAB. XXVI. 15. NASVS ab oris figura seu naso valdè crasso, nomen sortitus est. Nasonem vel Nasutum benè dixeris: & quia labrum seu rostrum superius crassum, simum obtusumque habet, non malè Græcè Pachyrinchus & *σιμὸν*, Latine Simus vocabitur. Genere Squalo ac Leuciscis fluviatilibus adscribendum esse, & corporis totius figura indicat, & Albertus quoque attestatur Monacho, hoc est, Capitoni fluviatili similem esse inquiens, sed tenuiorem, naso valde crasso. Et Gesnerus esse tradit, qui fluviatilibus Barbis hunc piscem comparant, quod ad corporis speciem: aliquos pisciculos Erflen vulgo dictis apud Germanos. Ipsi vero specie, squamis & colore Capitonem fluviatilem referre videtur: sed ad eam magnitudinem, inquit, non perveniunt. Lonicerus duorum triumve palmorum magnitudine esse ait, & oris formam peculiarem habere. *Venter* eorum intrinsecus nigerrima membrana ambitur: unde joculari nomine Germani hunc piscem, scribam cognominant. *Os* modice deorsum vergit. *Lapidem* habet in capite, teste Alberto. Capiuntur in fluviis & rivis. Libenter enim in rivos ascendunt, inquit idem Gesnerus, in lacum non veniunt, nisi ad initium eius tantum, præsertim vere. Albertus Danubii piscem esse ait, & aquarum in Danubium influentium. Cœno & spurcitiis *vescitur*. Caro alba & laxa est, spinulis referta, ut & Capitonis & aliorum multorum fluviatilium, præsertim circa caudam. Verno tempore præferuntur & pinguescunt. Apud Helvetios tamen Novēbri mense *laudantur*: si modo unquam laudandi sunt. Nam *caro* eorum semper laxa & insipida est: quamobrem assare eos potius quàm elixare coqui solent. In Rheno præstantiores habentur. In libello quodam Germanicè vulgato de piscibus, Februario & Martio & cum salices stillant, eos præferri legimus. Hæc ferè Gesnerus.

CAPUT X.

De Gobio fluviatili.

ARTICULUS I.

De Gobio non capitato.

GObio fluviatilis est duplex. Unus non capitatus; alter capitatus. NON CAPITATI Dorion apud Athenæum inter fluviatiles meminit, fortassis & Aristoteles, dum eos in fluviis pinguescere scribit. Mediolanensibus Varira, fortè quasi varius. Ubique enim rotundis nigris maculis distinguitur, vocatur Germanis *Kresling*, aliis Leutesser, quod cadaveribus submersis vescatur. A *Gesnero* ita describitur. Gobio noster, ein Greßling / quem nuper captum in lacu, inspexi, mense Ianuario ovis gravidus erat, barbatulus, *cirris* singulis in angulis labiorum. Pupilla oculorum nigra, ambitu candicante. *Maculæ* à capite caudam versus per media utrinque latera nigricantes, rotundæ, magnæ proportione, circiter decem, singulæ deinceps digeruntur: & similiter per medium dorsum. Cauda etiam maculosa est, & dorsi pinna. Vesica bifida, magna proportione. Longus est plerumque quinque aut sex digitos. *Fel* habet subviride, caudam bifurcam. *Os* cum aperitur rotundum & veluti è præputio se exerens, deorsum nutat. *Lapilli* in cerebro perexigui sunt. Hæc ille. — TAB. XXVI. 16. Aldrovand. de Piscibus l. 5. c. 27.

Squamis tegitur parvis. Quamvis ab Ausonio, qui eum *Barbi jubas* æmulari cecinit, fluviatilibus accenseatur, in lacubus tamen quoque capitur. Degit in fundo & cœno, unde Fundulos quibusdam vocari etiam diximus. Vescitur musco vel alga, item arenulis, & hirudinibus minimis lacuum. Creditur cadavera hominum submersa depasci, unde nonnulli anthropopha-

pophagum dicunt: quæ res aliis fortassis ansam præbuit, ut ex cerebro equorum procreari dixerint, quo quidem in aquas abiecto vesci, à ratione non est alienum, nam & Bellonius testatur calvariis bubulis in aqua proiectis oblectari, eiusque gnaros Ligeris accolas, calvarias eas studiosè adservare iis denique in Ligerim immersis, Gobios allicere, ut facilius eos postea capiant. Idem testatur Rondeletius. *Capiuntur* autem facilè & magna in copia, inquit Gesnerus, circa ripas laens nostri retis genere, quod Stolzbaren appellant.

Aliquando bis aut ter anno *pariunt*. Æstate vermiculis quibusdam in ventre viriari dicuntur, teste Alberto. Rondeletius *carne* ait esse molli insipida, virus nonnunquam resipiente: fallique medicos, qui Gobiones fluviatiles ægris apponi volunt, his eam inesse succi bonitatem existimantes, quam Galenus in marinis commendat, ab hisce enim illos hac dote multum superari. Cœnum aliquando resipiunt. Author de natura rerum, salubriores esse ait, ubi aquas arenosas in nutrimentum habent. Et Gesnerus elixum satis solidum esse testatur, nec contemnendum in cibo.

N. Ad Gobiones referimus piscem Rheni ac Mœni alumnum rariorem quem Obriß / *seu* Obreß / *q.* Obfreß / *Piscatores vocant. Ambire enim videtur inter Gobionem & Percam. Huius iconem, exhibet Tab. 31. ea figura ac magnitudine, qua cum duobus sociis captus est non procul Francofurto, 16. April. 1649.*

ARTICVLVS II.

De Gobio capitato.

TAB. XXIV. 9. *Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 28.*

GObio Capitatus nomen istud à Capite pro corporis ratione maximo accepit. Non tantum apud Italos, sed & inter Germanos varias sortitus est appellationes. *Gropp* dicitur inter Helvetios, *Cop* vel *Kop* in Carinthia, *Kaolrapp* in Franconia: alicubi *Mul*, circa Tridentum (qua parte Germanice loquuntur) *Tholmin*. Saxones & Misenì à capite, quod ferè globi instar rotundum habet, sed compressum, varia ei nomina fecerunt: *Keuling*, *Kulingk*, *Kulheit*, *Kaulheupt*. Anglice à *Bulhed*, à capite taurino, quasi Bucephalum dicas, nempe ob magnitudinem, non similitudinem formæ. Rondeletius & Bellonius *Bellon. de Aquatil. l. 1.* βῶκον vel potius βώτιον aut βώτιν Aristoteles esse volunt; sed cum is duntaxat in fluviis sub saxis stabulari, quod & aliis competit scribat, nihil definiri potest. Cremonensibus *Bot* vel inde vocatur, quod Bufonem, qui Botto vulgo, deformi oris rictu referat. Pisciculus est ranæ piscatrici similis, si parva magnis (inquit Rondeletius) conferre licet, corporis figura & colore. Capite enim magno est, lato & depresso. *Oris* magno hiatu, sine dentibus: sed pro iis labra instar limæ aspera habet; *pinnas* binas ad branchias, rotundas, & ambitu pulchrè cristatas: duas alias inferius parvas, longiusculas, albicantes in medio summi ventris: aliam ab ano ad caudam: in dorso quoque geminas, non singularem, ut Rondeletius scribit, qui alium fortè speciem, inquit Gesnerus, nobis ignotam vidit: nam & cauda quam suo attribuit Cotto, proportione multo longior est, quam in nostro. Ex his dorsi pinnis brevior, quæ capiti propior, altera longior caudam versus, quam tamen non attingit: idque in fluviatili & lacustri genere similiter. *Oculi* sursum spectant. Branchias quaternas habet, *hepar* magnum sine felle. Si corpusculum spectes, ventriculum magnum. Fœmina *ovis* immodicè turget, quæ in pectore in globos collecta, geminas veluti mamillas præ se ferunt, & membrana vestiuntur nigricante. *Lapillos* in capite habet. Qui in *lacubus* degunt, (ut Tigurini lacus exemplo ostendit Gesnerus) non solum magnitudine inferiores sunt *fluviatilibus*: raro enim ultra digiti medii longitudinem excrescunt; sed specie etiam differunt:

etsi vulgus forte non discernat. Nêpe, colore magis albicant, cum illi nigriores sint. (Corpus varium est, partimque albicantibus partim fuscis punctis, & maculis etiam nigricantibus trāsversis distinguitur) *Spinulis* circa brancbias pluribus & acutioribus, brevissimis tamen illis, & visum pene latentibus horrent; quibus digiti etiam, si retro ducas, configuntur. *Pupilla* oculorum aliqua ex parte pulchrè virescit, & gēmiæ instar resplendet, præsertim ad solem. E lacu in fluvium non migrāt: neque fluviatiles in lacum Gustus etiam suavitate fluviatilibus lõge sunt deteriores. Icon quam dedit Aldrovandus Gesneri est, diversa nonnihil ab ea quam Rondeletius exhibuit, pinna dorsi singulari, & cauda penicilli instar, longiuscula: unde suspicari licet, aliud genus Cotti circa Monspelium haberi. *Degunt* in rivis frigidis ac montanis, & fluviis præcipitibus, sub lapidibus & inter Saxa. *Carnivori* creduntur, & à se mutuo devorari certum est. Mense Martio circa festum Paschatos *pariunt*. In aquæ fundo non tam natant, quam subito impeditu teli instar se vibrant, & quo volunt traiiciunt. Gesnerus testatur, legibus piscatoriis licere, eos capi in flumine à Calendis Novembris usque ad Pascha: extra verò illud tempus, nec retibus, nec fuscina, neque alio modo licere: hamo autem nunquam. Nassis uti permissum esse, à die D. Marci usque ad exitum Maij, non arctius tamen contextis, quam ut Gobij capitati evadere queant. Cocta esse suavissimos & ori gratissimos cum ovis, quæ pinguia, copiosa, & delicatissima, Matthiolus prodidit. Carne molli, Rondeletius, dura Albertus fecit. Apud Helverios fluviatiles dūtaxat, & quidem circa brumam & Ianuario mense in deliciis sunt, quidam à Calendis Decembris ad Calendas Aprilis cōmendant; omnes, capita, quod spinis tantum cuteq; constant, reiiciunt. Placent & frixi.

CAPUT XI.

De Aspero Pisciculo.

Huius Rondeletius meminit, eidemque à maxillarum asperitate cognominatum inditum, aitque Lugdunensibus *Apron* appellari propter squamarum asperitatem, Rhodanoque peculiarem, cæterum non quovis eius loco, verum in ea fere parte reperiri, quæ inter Viennam & Lugdunum interiecta est. Pisciculus, inquit, est *capite* latiore, quā Gobio, in acutum desinente: ore medio, *dentibus* caret: sed maxillas asperas habet, foramina ante oculos. Colore est rufo, maculis nigris latis, à dorso ad ventrem oblique descendentibus varia: Pinnas ad branchias, & in ventre similes cum Cottis habet, sed in dorso dissimiles: duæ enim sunt à se se seiunctæ. Vulgus ait pisciculum hunc auro *vesci*, quia arenam cum qua nonnunquam auri laminæ sunt, haurit. *Carne* est siccior e quam Gobio. Tab. XXVI. 18, 19. Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 29.

Ad hunc referri potest, *& is piscis Danubianus, quem Iulius Alexandrinus ad Gesnerum dedit*. De eo ita Gesnerus. Forma quidam tota; & singulæ ferme corporis partes, inquit, in utriusque pictura cōvenire videntur, nisi quod pinna ab ano in nostra icone nulla est, pictoris forte incuria. Nulli enim piscium, opinor, hæc pinna deest. Rondeletius *Lacertum* peregrinum suum sine ea pinxit, quam Salvianus eidem addidit. Bellonius in sola Tænia hanc pinnam se non reperisse mihi retulit. Piscis quem exhibemus, Germanicum nomen est *Zindel*: velut alij scribunt, *Zinde, Zindel, Zinne, Zingel*. Ungari *Kolcz* appellant. Icon ad me missa, digitos XII. longa est; quam longitudinem in hoc pisce mediocrem esse audio. Colore est, partim è fusco ruffescente partim nigris *maculis* satis magnis per intervalla distinctus: quarum aliquæ à dorso ad ventrem, qui cinereus est, oblique redundt. *Oculis* color Indicus: & aliquid Tab. XXII. 19.

quid sub eis rubri. Audio eum ad libræ pondus, id est, unciarum XVI. accedere: (alii etiam trilibtem fieri retulerunt) *caudam* adeo duram habere, ut vix amputari possit: pinnas in dorso aculeatas in capite Percæ instar, (icon nostra pinnas molles, non aculeatas, præ se ferre videtur) nostrum acuminatum; carnem candidissimam. Sunt qui forma & colore Cani marino comparent: alii Lucio, præcipue quidem capite: absq; *squamis* esse aiunt, instar Anguillæ. (Rondeletius Asperum suum à squamarũ asperitate vulgo Gallice Apron dictum ait) Lautissimum esse addunt simul & *saluberrimum*, omnium Danubii piscium, ita ut vel puerperis apponatur, & divitum duntaxat mensas oneret: quod equidem miror, si squamas non habet: fere enim omnes qui *squamis* carent, minus salubres existimantur. *Ferunt* eum Danubius & Tibiscus. In Danubio prope Bosoniã magna eius copia capitur. Viennę etiam non deest; & in Bavariæ fluviis, ut Isara & Leisaca: hic quidemè latu Ammelse fluitein Rachelsee lacum, & inde rursus in Iseram fluviũ. In piscinis servari non potest. Eiusdem piscis effigiem illi quam dedimus, similem, coloribus tantum diversam (ventre & pinnis albicantibus) Raphaël Seilerus Iurisconsultus doctissimus, comes Palatinus, clarissimi Augustanæ reip. archiatri Geryoni filius, ad me misit: in qua similiter nulla ab ano pinna, nullæ squamæ apparent.

CAPUT II.

De Cobitide fluviatili.

ARTICVLVS I.

De Cobitide Rondeletij.

TAB. XXVI. 10. *Aldrov. l. 5. de Pisc. c. 9.*

TRiplex invenitur *Cobites*, fluviatilis Rondeletii nempe, Aculeata, & Barbatula. De illa ita ex Gesnero, & Rondeletio Aldrovandus. Idem Rondeletius fluviatilem hunc pisciculum antiquis, qui de fluviatilibus parum fuere soliciti, in dictum, *Cobiten*, *Cobitidem*, fluviatilem nuncupavit, quod marinæ, inquit, persimilis sit; cum alioqui neque situ neque numero pinnatum cum marina conveniat; quare similitudo isthæc ad Cobitidem barbatulam potius pertinet: ad hæc Cobitis marina lævis est, uti & Barbatula; contra squamosus, quo de loquimur, pisciculus est, nisi figura exhibita nos fallat, quod quidem suspicari licet. Ipse enim Gallis *Loche franche* vocari asserit, vel quod totus lævis sit, & aculeis careat; vel quod mollior sit, & salubrior: quãobrem Cobiten forte hunc pisciculũ, inquit Gesnerus vocat, quod ad Gobionem fluviatilẽ Ausonij accedat, non ad marinam Cobitin. *Degit* in rivulorum & fluviorum ripis, digitali magnitudine, rostro satis prominente. Corpus flavescit, & maculis nigricantibus notatur, subrotundum est & carnosum. *Pinnæ* duæ sunt ad branchias, duæ in ventre, unica ab excrementi meatu, unica in dorso. Gesnerus cum hoc piscitio idem putat, vel saltem simillimum, suis Ryserle nuncupatum; Digiti, inquit, longitudinem parvum excedit, colore per dorsum è cæruleo virescente, per latera & ventrem candido. In Silo torrente capitur ad Tigurum circa lapides: & ex eo Limagum amnem ingreditur, inter lautos pisciculos habitus Rondeletio suus Cobites carne est humida, & viscida: si in aqua sordida & cœnosa nutriantur, pinguescit, sed multo insalubrior redditur. Pro Cobite Rondeletij nos aliam iconem dedimus, eiusdem ni fallor, piscis

ARTICVLVS II.

De Cobitide aculeata.

TAB. XXVI. 11. 3. *Aldrov. l. 5. de Pisc. c. 30.*

COBITES *aculeata*, quæ Mustela parva imberbis dici posset, Gallis est Perce, quod Petras quasi videantur perforare (duos habent in branchiis aculeos, utrinque unum, ad caudam spectantes, denrium cerastis longitudine, quibus sese impellunt, ut minima

ßima inter lapides foraminula subeant) Germanis Steinbeis, seu Dacobythus, Oxyrinchus non incommode, aliis. Pisciculus est inquit Albertus, eodem colore quo Fundula. Non est autē rotundus, sed quasi columnalis compressus, & habet spinā acutam iuxta os, qua cum recurvato capite vulnerat manum se tangentis. Bellonius quoque & Rondeletius aculeum in operculis branchiarum utrinque unū habere tradunt. Albertus branchiis ipsum carere omninò ait; cuius errorem detegit nuper Georgius Fabritius, qui parva foramina circa oculos eis, sicut in Lampredis inesse observavit, teste Gesnero, qui pisciculum esse ait exilem seu tenuē, & oblongum, Fundulo, de quo mox, similem, paulo longiorem: nam quatuor aut quinque digitos æquare solere: maculosum, capite acuto & deorsum vergente. Rondeletius spinā internam duram quam in præcedente rigidiorem esse monet, ideoq; inter edendum molestiorem esse: sæpius vero etiam ichtyopolas parū cautis imponere, & pro levibus vendere, cæterum impostūram inter edendū facile deprehendi. *Degit* in aquis fontanis & rivis præcipuè. Ex his vero migrans cum alios fluvios, tū Albim maxime subit, ut Gesnerus refert, qui & apud suos nullum aut certe rarissimum esse scribit, circa Argentinam vero frequentiorem, & ex Georgij Fabritij testimonio in Misena optimos capi in Mulda prope Doblā oppidum: in herbis, algis & cœno *degere*, atque inde *victitare*. Majo mense cū Fundulis parere, aliquando vel bis vel ter. Rostro lapidibus mordicus se affigere, & aliquando vasis etiam, licet æneis, quibus in foro piscatorio à mulieribus, inquit, inijciuntur, ita ut fugere videantur. Esse quando cōplures gregatim hærentes inveniuntur. Rebus angustis, id est, quorū perangustæ sunt maculæ, capi, cum aliis pisciculis circa ripas fluminum. Bellonius pisciculum esse scribit admodum *vivacem*. Eidem delicatissimus est: contra insinuare nobis videtur Rondeletius in cautis pro lævi Cotitide obtrudi inquiens, fraudemq; edendo dete, i: & Gesnerus vilissimos vocat, carne tenaci, Fundulis multo ignobiliores. Aprili mense & Majo minus improbati; præferri gravidos: frigi debere butyro: Misenos circa bacchianalia, & Martio mense eos commendare, antequam migrent, quod tum ovis gravidi sint: præstantiores apud eosdem non in Albi, sed in Mulda capi.

Articulus III.

De Cobitide Barbatula.

Cobitis ista *Barbatula* nomen à Cirris tenuibus è rostro barbæ modo dependentibus obtinuit. Albertus M. Fondelam, Germani Grindela vocant. Gesnerus Mustelam fluviatilem dici posse putat. Indicis digiti crassitudine est, *inquit Bellonius*, quinque digitos longa (pinguis Lochia) tota puncturis seu punctis distincta: notasque in tergore & lateribus habet, nunc grandes, nunc parvas ac nigricantes, quibus ipsa etiam quoddammodo pulla apparet; sed ventre est candido. Pinnam utrimq; unam in lateribus gerit: item in ventre duas, in tergore vero summo unā admodum parvam: item sub cauda ad anum alteram. Pinna caudæ rotunda est: reliquæ omnes, obtusæ & latæ. Cirris quaternis, utrinque, duobus (Barbi modo) tanquam mystacibus insignis est. Os habet parvum sub longo *naso*: eiusque *intestinum* statim à stomacho (quem hepar fovet) recta per ventrem ad anum ducitur. *Fel* dextro hepatis labo adiutum: *Lienem* insignem, & rubrum habet. *Cor* sub branchiis, suo pericardio obvolutū, *ova* singulari vesicula, ut aliis piscibus bicorni folliculo conclusa. Hæc ille. Duo *genera* esse huius pisciculi Georgius Fabricius Gesnerum in epistola monuit. *Unum* commune, quod inter deliciis habetur, & insigni magnitudine apud suos (Misenos) capitur in Flohi amne: alterū & tenuitate corporis, & colore & sapore diversum, quod à Saxis nomē est consecutum, Stein-

Tab. XXVI. 22.23.
Aldrov. l. 5. 31.

Steinsmirlin. Limpidis & saxatilibus *locis* gaudent, quamvis & circa ripas & in cœno, unde Mosl gtundel dicũtur, reperiantur. Plurimi in rivis quibus maiora flumina ingrediuntur, capiuntur, idque præcipue Februario, Martio & Aprili. Gesnerus medio mensis Maij *captos*, ovis gravidos vidit; aitque post Pascha *parere* incipere: quamvis non desint, qui vel singulis mensibus eos parere asserant. De *Usu* ipsorum in cibis ita Aldrovãdns. Tam delicatus pisciculus est, ut Lonicerus inter omnes ferè primatum tenere scripserit. Teneros tamen præsertim & nuper natos in deliciis haberi, Gesnerus ait, eosque cum iure coctos ex eodem, quod mireris, cũ pane cochlearibus edi: quas delicias, inquit, aliquando circa summum Acronium lacum gustavi. Salubres vulgo existimantur, ita ut medici etiã ægrotis alicubi eos permittant Esse sane solidiuscula carne, & odore non piscoso, ut alij pleriq; sed magis grato, idem Gesnerus asserit, & cum exigui sint, nec pingues, non multum replere: præferri à Misenis maiores, & qui à saxis denominantur: colore saporeque differre, corpore tenuiore, carne duriore, & quæ in elixis re naeius spinis hæreat: Commendari maxime à natali Domini usque ad Pascha, quoniã tum parere incipiãt: alios Februario, Martio, Aprili mensibus eos præferre, usque ad initium Maij. Teneros verò nunquam non laudari, maxime si cum apio, petroselino, edantur. Vino calido iniecto elixari debere, idque brevi tempore & sub finem modico aceto affuso, ad eius fere consumptionem coquendos, quomodo Gobij capitati etiam parantur.

Caput XIII.

De Phoxino squamoso.

Tab. XXVII. 5.6. Arist. H. Quid de *Phoxino Aristotelis* statuendum sit, ex ipsius verbis colligere difficile est. Statim enim ae natus est ova habere, & semel in anno in stagnis fluviorum & arundinetis lacuum, quæ πολυμνώδας vocant, ova ponere dixit. A.l.6.c. 13.14. Rondeletius eo nomine *duos* squamosos *pisces* describit. *Unus*, quem in Picardia sub nomine Rosiere vidit, dimidiati pedis longitudinem nunquam superat. Corpore est lato & compresso, oculis magnis, colore luteo, branchis minimis, corporis specie simillimus. Semper uterum *Ovis* refertum habet, ideo cum illis nasci piscatores tradunt. *Alter* vocatur à rubore caudæ, Rose. Reliquo inquit corpore cæruleo est, paulo maior, minus læso corpore, *ovis* semper plenus, etiam maximus. Cũ priore eundem esse conijcit, qui apud Helvetios Bambela vocatur. Gesner. in Phoxin. Gesnerus. Pisciculus, inquir, est tres aut quatuor digitos longus: sex quidem digitis longiorem non vidi. Caput ei crassiusculum pro sua magnitudine, nigricans, iris oculorum crocea: qui color etiam ad pinnarum initia omnia spectatur, in pinnæ dorsi quoque initio, in maioribus & adultis. *Pinnarum* ad branchias articulus veluti carunculam quandam habet, in aliis parum, in aliis valde croceam (in aliis si bene memini, rubentem) pro ætatis nimirum & sexus differentia, fortassis & aquarum & regionum, in quibus degunt. *Squamos* habet albicantes. Linea fusca obliquè à capite ad caudam fertur. Pinna in dorso medio unica est, binæ ad branchias, totidem in medio ventre, alia post anum. In principio caudæ macula atra notatur, & aliis minoribus, singulis, ad initia pinnarum utrinque. Dorsum & latera nonnihil flavescũt. Sapor in *cibo* subamarus: Reperiuntur influentibus solum aquis, ut audio: non etiam in lacubus & cœno, ut læves, quos è rivis, lacus & flumina maiora ingredi diximus: unde eos, læves, nostri à rivis Bachbãmele nominant. Iidem in Glatto flumine apud Helvetios, parvo ac cœnoso, ab iis qui cancros captant, subinde inveniuntur, & abiiciuntur. A bacchanalium vel quadragesimæ initio usq; ad Calendas Maij nassas non angustius contextas, quam ut Gobij capitati

tati & Bambelæ ex ijs evadere possint, in flumen immitrere piscatoribus nostris licet. Bambelam nostram Itali quidam, ut audio, eodem quo Gobium fluviatilem nomine appellant, Varon. Verbani vero accolæ circa Lucarnum Stornazzo, vel sterniculo.

CAPUT XIV.

De Bubulca Bellonij, & Rutilo fluviatili Gesneri.

Aldrov. l. 5. de Piscib. c. 32. PHoxino *Bubulcam* Bellonij subiicimus, quia eum priori illi, quem Rosiere Piccardi vocat cognatã Gesnerus facit. Ita verò de eo Bellonius. Sordidus admodum & vilis pisciculus Gallico vulgo è reipsa Bouviera nuncupatur: aliis Peteuse, etymologia à bombis obscœnis tracta. Piscis est Sequanæ alumnus, non tamen usquequaque frequens, ut quinõ semper appareat. Nam quomodo Verones pisculi nusquam Augusto, Sept. & Octobri tibi, aut saltem raro apparebunt: sic Bubulca sero in conspectum venit. Plurima vere *capitur*. Brêmam aut Castagnolam marinam toto habitu æmularetur, nisi corpore esset minimo. Planus enim & latus est: sed & argenteo nitore refulget, atque orbicularem magis habet formam; quam in longitudinem protẽsam. Trium digitorum longitudinẽ excedit, neque sesqui digitalem latitudinem. Soli obiecta, *nigri* nihil habere competitur, quam in linea, quæ spinam comitatur ad caudam. Parvam in tergore gerit pinnulam; oculorum pupillam, omnem nigredinẽ superantẽ. Squamis tegitur magnis, & latis. Carneum quiddam, ut Cyprinus (quatenus parvum magno licet conferre) in fornice *palati* ostendit, *branchias* utrimq; quaternas simplices, ac sub ventre totidem, caudã bifurcam. *Ore* est parvo, dentibus vacuo. Pisciculos istos tempori credo propter fellis magnitudinem, quod vix possint exenterari, quin eorum *fellis* vesica disrumpatur: quo per totum corpus diffuso, plurimum amari invescendo sentiuntur: id autem sub hepatis lobo dextro coloris Smaragdini, magnitudine pisi continetur. *Folliculum* vento plenum in *utero* gestat geniculo interceptũ: *lienem* stomacho inhærentem, rubrum atque orbicularem. Huius etiam intestina multis in gyrum revolitionibus & infractibus circumvoluta sunt. Hactenus Bellonius.

RUTILO *fluviatili* à rubro pinnarum colore nomen Gesnerus, ad differentiam Erythrini vererum impofuit. Circa Comum in Latio lacu, inquir, Piora, ut circa Verbanum quoque dicitur: à Germanis Oceani accolis Roddovu vel Roddau: Sabaudis circa lacum ad Bielam & Neocomum, Vingeron, vel Vengeron, unde Germanorũ Vvingeron, vel contra, (quo tamen nomine Lucernæ accolæ Leucisci speciem intelligunt eam quam Vendosiam & Dardum Gallis diciin dicavimus) Anglis, Roche, Polonis, Pstrega. Piscis è foro ad Gesnerum delatus, latus erat ad digitos quatuor, longus duodecim. Pupilla nigerrima, iride aurea labiis subrubris: colore in cauda, pinnisque in ventre & ab ano siris, cinnabarino: nam cæteræ minus rubri habent. Linea à summis branchijs caudam versus obliqua, cauda bifurca: Supercilia & circa branchias locus, aureo colore nitent. Squamæ latæ, striatæ, validæ. Dorsum fuscum, venter pallidus: pinnæ quaternæ: *fel* viride, *vesica* gemina: *caro* aristis plena. In faucibus maxillas utrimque habet, recurvas dentibus minutas quinis, qui ab interiore parte singuli ferrę instar aspectantur: quod in aliorum piscium dẽtibus nondum memini animadvertisse. Piscis hic apud nos Helverios, *lacustris* tantum est, satis *vivax*. In nostro & Acronio lacubus, abunde capitur. Piscatores Constantiæ, & circa Acronum aiunt cum aliquando cum Cyprino lato *coire*: inde Hybridam, (ein Halbfisch) gignį, qui inter utrunque ambigat, Rutilo maior aliquando, minor autem Cyprino lato. TAB. II. 7. TAB. XXVI. 5.

lato. *Parit* Iunio mense. Muscarum fluviatilium (sive lacustrium) genus est quoddam magnum, oblongo, terete, varioque corporis alveo, has infigunt hamis ad inescandos Rutilos. Februario Martioque mensibus apud alios Germanos, Novembri apud nostros *in cibo* præfertur. Majo rursus deterior fieri, & imminui incipit. Parari iubent peritiores instar Cyprini; & vino frigido immissum elixari. Hactenus ex Gesnero. Putatur cum Vangerone Rondeletii esse idem. Hic autem corpore Balleto, (de quo suo loco) rostro Mugilibus simile esse ait, rostro tñ esse longiore. Dentib. carere: pinas ad brāchias duas habere subaureas, in medio ventre duas alias croceas; ab excrementi meatu unicam, in dorso aliam. Caudam in duas desinere hasque à squamis initio integi, etiamsi non adhæreant. Cyprino & corporis specie & carnis substantia succoque affinem esse, & vilem haberi.

Titulus II.

De Piscibus fluviatilibus levibus.

Caput I.

De Attilo Padi.

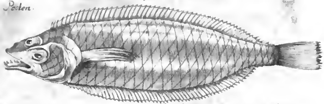
Tab. XXVIII. 2. *Aldrovand. de Pisc. l.5.c.1.* *Plin. H.N. l.9.c.15.*

Antum de Piscibus fluviatilibus squamosis, sequuntur Læves, inter quos præcedat *Attilus*, in Pado inertia pinguescens, ad mille aliquando libras catenato captus hamo, nec nisi boum iugis extractus, ut Plinii verbis utar. Piscis est Cartilagineus, Sturioni magna ex parte respondens. Huius enim more *ossa* gerit clypeata, sed ea tempore dicitur abiicere. idque in causa esse cur alii sine ossibus, alii cum ossibus depingant: post quæ, *pinna* dorsi est unica, cui parte supina subiacent duæ, quales omnino sunt Sturioni. Cauda etiam in duas deficit. *Os* clausum ad obliquam lineam incisum est, sed apertum & hians rotundum. Ante illud pendēte rostro *appendices* carnosæ & molles. Brāchias opertas habet, ad quas pinnæ sitæ sunt. Quomodo vero à Sturione, quem Franc. Philelphus Attilum esse credebat, differat. Cœlius Calcagninus perquam eruditè docet his fere verbis. Quod à me percontaris, an Attilus, quem Ladanum vulgaris nomenclatura solet appellare, is sit quem Italia Moronem, Usonem Pannonia vocat: paucis respondebo, me eundem non existimare, vel ex Plinii testimonio, qui eum Pado vult peculiarem esse; quo loco de propriis quorundam amniū piscibus ait. Sed ego, et tecum agam liberalius, non modo te ad Plinii, sed ad oculorum etiam tuorum testimonium provoco. Totamque itaq; Attili effigiem ac membratutam qūanta potui brevitate perstrinxi. Et quia non satis perspicue id fieri posset, nisi noti alicuius piscis exemplo uteremur. Hyccam sive Sturionem, qui nullo ferme loco non nascitur, mihi proposuisti. Qui licet in mari natales habeat, solet tamen adversus amnes mira subire voluptate, donec iam præpinguis redeat. Motonis sive Usonis exemplo nondum dixi, quod neque ii pisces non cognoscantur, neque mihi eorum imago satis memoriæ inhæreat. Sic ergo accipe: Attilus hoc differt ab Hicca sive Sturione, quod Sturio pelagius est: Attilus amnicus est, & Pado peculiatis. Sturio non temere visus æquare quatuor talenta Attica, id est, trecentas libras: Plinius scribit Attilum ad mille libras, id est, supra XIII. talenta excrevisse. Quæ magnitudo sane insignis & rato perspicua. Attilus cum ad certam magnitudinem excrevit, *squamas* hispidas abjicit, quas per quinque versus dispositas gerit, in summa scilicet dorsi spina ex utroq; latere geminatas, & sibi quasi parallelas, extremus versus pinnas attingit. His abiectis tactu lævis evadit, nec haber quod unguem offendit. Contra Sturio semper hispidas squamas

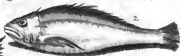
Ælian. Hi. A. l.14. c. 26.

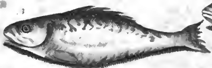
Pecten

Araneus minor. Peterman.

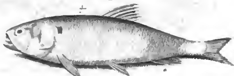
Alosa Elft

Alosa seu Clupea

Phoxinus Squamosus Maior

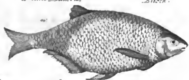

Phoxin. Squam. minor

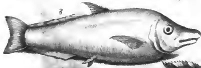
Plica Bellonii Bleck.

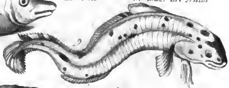

Glanis. ein art Welsen.

Barbota ein ander art Trusch

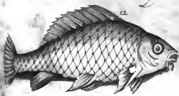

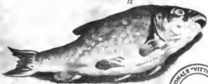
Cyprinus monstrosus.

Cyprinus. karpf

Cyprinus Alius ein and art karpff.

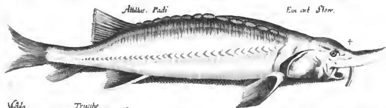

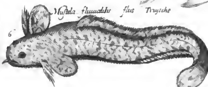
Tab XXVIII.

Phoxinus
Weysslem Bambeln
Phoxinus.
Elritz.
Phoxinus Laevis.
Mulling Erling
3

Attilus. Padi
Ein art Storr.
4

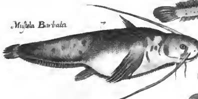

Mustela
Trysche
6

Antacaeus Stellatus.
Geshernter Stör oder hausen
5

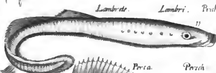

Mustela fluuiatilis flus Trysche
6

Mustela fossilis.
8

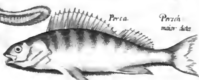

Mustela. alia
9
Trysche

Mustela Barbata
7

Lambrata
10
Nonaug

Lambrete.
Lambri.
Prick.
11

Salmerinus.
Salmling.

Perca.
Persch
maior dicta

Perca
Persch.

Schrallus.
Schrollen

Erplanus.
Rottelain

Stichling
Pungitius
Stichling

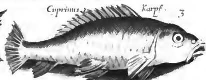

Lucius
Hecht.
Tab. XXIX

Carpio. Spiegel Karpf.

2

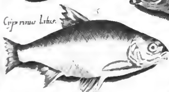
Cyprinus 1

Karpf. 3

Cyprinus 2

Karpf.

4

Cyprinus latus.
5

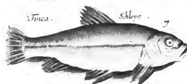
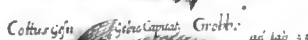
6
Cyprinus 3
Karpf.

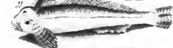
Lota Gallorum.

10

Tinca.

Schleye.

7

Cottus Gesn. Gobius Capitat. Grolb.

ad tab. 22

11

8
Perca.

Bersich.

Fundulus.

Grundel.

12

Alburnus.

Blieck.

13

Perca. alia

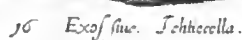
Bersich. ander art

Finart. Hausen.

14

Salar. Salmo parvulus.

Salmling

15

16 Exos sive. Ichthiocella.

mas suas tota æstate retinet: Caro Sturionis callum habet, & mitifice palatum oblectat. Attili contra, fluxa est, & mollis, & palato parum iucunda. Existimant piscatores πρωτομὴν, id est, partem priorem Attili, ad posteriorem vix eam habere proportioné, quam quatuor ad unum. Tota n. vis huius piscis sita est in *capite*, & parte capiti attigua. Quæ observatio etsi ad Sturioné etiam, aliosq; pisces pertineat, authore Aristotele & Plinio: cuius verba sunt, videlicet capita piscibus portione corporum maxima, fortassis ut mergantur, tamen in Attilo nescio quomodo præter cæteros luculenta est atq; admirabilis. Parvi sunt *oculi* Attilo, in tãta mole capitis. Sturio & Attilus habent os in parte prona, (supina dicere voluit) eo prope in loco, cui in cæteris perfectioribus animantibus, respondent, omoplatæ. *Os* utrique sine dentibus, sed Sturioni ferme orbiculatum. Attilo multo maius, & ad lineam obliquam incisum, quo apetto, vasto illo hiatu pisces devorat, quos respirando κατὰ διακολὴν (ita piscatores putant) contraxit. *Loca* pisculenta, maximè frequentat, hyberno præcipue tempore vorticosas voragines, ad quas pisces frigotis impatientes, temporis gratia se recipiũt. Rostrum Sturioni resimũ ac latiusculum, ad imaginẽ fere Delphini & Oxyrinchi; Attili planum, & paulominus quam in mucronem desinens, Attilo tergicolor albicans & lanosus. Sturioni vergit in glaucum. Hæc itaq; Cœlius. De eius cum clupæa inimicitia ita Plinius. Minimus hunc piscis, appellatus Clupea, venam quandam eius in faucibus mira cupidine appetens, morsu exanimat.

CAPUT II.

De Antacæo Borysthenis Rondeletij, & Stellari.

TAB. XXVIII. ... TAB. XXV. 5. ANtacæi pisces dicuntur prægrãdes, inquit Rondeletius, & vastæ magnitudinis in Mæotide & Borysthene; quos aliquando in ostiis in glacie concretos effodi author est Strabo. (Nec alios, ut coniicio. Solinus intelligit, inquiens: Apud Nuros nascitur Borysthenes flumen, in quo pisces egregij saporis, & quibus ossa nulla sunt, nec aliud quam Cartilaginis tenerrimæ. Nec dubito, quin Plinius de his loquatur his verbis: Et in Danubio Mario extrahitur porculo marino similis. Et in Borysthene memoratur præcipua magnitudo nullis ossibus spinisque interstitis.) Ex his salsamenta fiebant, præsertim ex maxillis & ijs quæ circa palatum sunt partibus, quod eæ partes aliis suavitate præstarent. Ex his igitur unus est, quem hic proponimus rostro oblongo, acuto, *oris* vasto & rotundo hiatu in supina parte Bellonius similem figuram exhibet Attili nomine, nisi quod unicam ei tantum in dorso pinnam appinxerit. Ingentis, (inquit) est magnitudinis: Cætera Sturionem tã internis quã externis partibus refert, hoc dempto, quod pro eminentioribus ac callosis illis elatis tuberculis, quibus Sturio quinis catinis prẹditus est; hic stigmatis tantum lividis sessilibusq; maculis in cute minus aspera, ad latera sit distinctus: Præterea unicam tantum *pinnam* ab ano ad caudã gerit. Sturio autem duas habet. Cæterum *Os* Attilo prominet oblongũ, fistulosum, sublongo etiam naso. Hactenus Bellonius, qui deinceps non nulla de hoc pisce scribit, quæ vero Attilo conveniunt. Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 2.

ANTACÆUS STELLARIS in Danubio prope Straubingam captus, & depictus, ad Gesnerũ missus est. Colorem ubique ferè cæruleum ostendebat, venter erat candidior ad roseum inclinans. Spinæ in dorso & stellæ pallidi coloris puncta etiam passim ex pallido albicantia, vel fusci Indici coloris. Cognatus huic est, qui Sick vel Tick vocatur, & in Danubio circa Pestam vel Budam capitur, mole corporis quæ ad XXV. libras accedat, cute varia undiquaque stellata, sed rostro longiore & graciliore quam vel in Husone, anserino fere simili. Aldrov. l. d. c. 3.

CAPUT III.

De Ichtyocolla.

Tab. XXIX. 16. Plin. H. N. l. 32. c. 7. ICthyocollæ meminit Plinius ex veteribus dum inquit. Ichtyocolla appellatur piscis, cui glutinosum est corium, idemq; nomen glutini eius. Quidam piscem Iudaicum vocati scribunt, quod nomẽ Zygænæ apud Parisienses competit, alij Antacæum ab Herodoto, à Pomponio Magnum vocari dicunt, nonnulli Plinij Marionem appellant. Bellonius Tanais accolis *Barbotam* dici, quod quaternis veluti barbis ad labia sit cõmunitus, prodidit. Nec alium Dioscorides intellexit, cum gluten ventrem esse piscis cetacei, laudariq; candicans, ratione Ponticum scripsit. Tale enim & hodie ex ei⁹ intestino ex Põto mittitur. Est autem Piscis cetaceus figura oblonga ac prope tereti. Ossibus ac spinis caret, capite est crasso & lato, ore magno & in promptu posito: è superiore maxilla quatuor apophyses carnosæ, velut barbæ dependent, unde Barbotta dicitur. Oculos parvos habet pro corporis magnitudine. Bellonius ait hoc à Stutione atq; Attilo prçcipuè differre, quod rostro careat, magnum oris rictum præ se ferat, fitque sublurea, dura, lævi ac glabra cute convestita carne. Bina ante oculorum canthum, parva atq; aperta foramina habet: pinnas in tergore duas (quas aliter Rondeletius, aliter Bellonius pingit) ad caudam erectas. Branchię veluti spineo tegmine comnuniuntur. Sturionis modo: Cauda quã huic magis bifurca; præcipua à cæteris piscibus nota discernitur, quod paulo supra spineum operimentum branchiarum, quodam ad eius latera impresso foramine pervius sit. *Folliculus*, sive vesica, ex qua glutinum fit à capite ad caudam, per spinæ longitudinem extenditur. *Carne* est secundum Rondeletium prædulci, & glutinosa admodum, ob id salituræ idonea, qua melior redditur & rubescens Salmonis modo, arque etiam durior, quam ob causam aliquãdiu macerãda, priusquam coquatur. Eam Tanais & Ponti accolæ Romã & Venetias transmittunt, illicque in foro piscatorio venditur. Ichtyocolla authore Plinio epinyctides tollit, Erugat cutem, extẽditq; in aqua decocta horis quatuor, denuo contusa, collura & subacta ad liquorem usque mollis. Ita præparata in vase novo cõditur, & in usu quatuor drachmis eius, binæ sulphuris, & anchusæ totidẽ, octo spumæ argenteæ adduntur, aspersaq; aqua teruntur una. Sic illita facies, post quatuor horas abluitur. Idem alibi. Lethargicos (inquit) coagulum vituli adiuvat in vino polum oboli pondere: idẽ Ichtyocollæ. Valet ad conglutinandas omnis generis charras, atq; instrumenta musica, reliquaque lignasia incrustamẽra, quæ tessellato, imbricato, & vermicula to opere fiunt.

Dioscor. M. M. l. 3. c. 102.

Bellon. de Piscib. l. 2.

CAPUT IV.

De Glanide.

Tab. XXVII. 8. PIscis, qui Aristoteli & Pausaniæ Glanis, Plinio sæpe Silurus aliquãdo Glanis, Glanus, & Glanius vocatur. Ab Æliano Siluro explicatur. Veteres sequuntur recentium plurimi, interq; hoc Gesnerus & Schonfeldius, nos quid senrirem⁹, superius diximus. Nomen à Glanide Italiæ & Cunæ fluvio accepit, si Stephanum sequimur, eiusdemq; vestigia apud Byzantinorum vulgus, qui hodieque Glangnũ teste Manardo, vocãt, quasi Glanum, retiner. Descriptionem quod attinet, sunt ipsi spinæ pro ossibus non Cartilagines. *Corpus* fuscum, nigris maculis plenum, squamæ nullæ, corium satis crassum, & lubricum. Caput grande, depressum. *Os* obtusum. Oculi parvi. Rictus amplus & ad capitis latitudinẽ patulus. Labia superiora gemino, inferiora unico ordine denticulorum confusaneorũ, inrrorsum reclinatorũ aspera, quibus prædã retinet. *Fauces* binis utrinq; ossiculis, limæ instar asperæ sunr. À labro inferiore dependenr barbulæ quatuor, tenues, oblongæ, pallidæ, à superiore duæ, eiusdẽ coloris, dutæ, longissimæ, prætenturarum instar, quas ante se modo exerit, modo cõponit. *Pinna* illi in dorso post cervicẽ unica est, parva, quatuor aut quinque fibris

Schonfeld. Ichtyol. p. 69.

fibris elata, post branchias duæ: quarum prima, faucesque proximè spectans, aculeo constat osseo, duro, quo infestos sibi pisces arcet, &c.

Venter magnus est, deformis, & subalbidus, obscurè fuscis lituris cõspersus. *Cor* inter branchias utrinque quaternas situm est, à reliquo diaphragmate separarum, quod gula ampla perforat, à qua ventriculus dependet, & intestina, quæ unica revolutione in anum desinunt. Ventriculo incumbit *Epar*, ex rubro pallens, duobus lobis distinctum, cui vesicula fellis diluti aquei, adhæret. Dorso adjacet vesica simplex, peritonæum candidum est.

Ad multam magnitudinem excrescit: non solum enim ducentarum librarum, sed maior etiam capi solet. Gesnerus testimonio eruditi cuiusdam Ungari in Tibisco, qui Daciæ fluvius Danubio miscetur, aliquando captum fuisse scribit septem vel octo cubitorum, plaustrum occupantem: eum in fluvio annis sedecim sub culina Viri cuiusdam nobilis latuisse: hamo tandem inescatum esse, dum fœturam suam custodiret: ubi se captum sensit exsiliisse; secutos impetum eius piscatores ad milliaria duo, denique defatigatum cœpisse: barbas eum supra infraque os habere, rictum latum, caudam versus attenuari. *Dentes* habere instar pectinis illius quo laneę vestis depectuntur, à carduis denominati vulgo: squamis carere: in aquis cœnosis *versari*. Ipse vero Gesnerus dentes habere negat, sed labia limæ instar exasperari, atque ita prædam facilè retinere: retentam mandere & comminuere: ei opus non esse, sed faucibus & gula maximè patentibus integram vorare. Idem & in Viadro apud Silesios tantum esse scribit, ut captus, impositus currui, plerumque ultra currum emineat. Variat ab isto ille cuius Gesnerus Iconem sub Siluri tertii nomine ponit. Piscis, inquit, Similitudinem aliquam cum Mustelis fluviorum & lacuum habet. Oculi sunt parvi: barbulæ fuscæ, non longæ, è crassiusculis paulatim attenuantur; binæ superiore labro, ternæ inferiore. Pinnæ ad branchias binæ, in dorso nullam ostendit pictura, sed tantum carunculam quandam mucronatã eminentem, qualis & in Mustela palustri maiore, eodem fere loco visitur. In ventre vero una & continua longissima pinna ad caudam usque albicat, maculis distincta fuscis. Corpus à capite retrorsum subinde attenuatur, finis latiusculus & obliquus est, & quid mireris nullam caudæ pinnam habent. Os magnum & latum. Capitis colore cæruleo subviridis; reliquum corpus viridi & flavo colore mixto pingitur, sed maculas etiam diversi coloris habet. Huius generis duos in suo stagno civis quidam aluit, qui cum ante annos triginta sex, (verba sunt Stuibii ad Gesnerum) ad Hundsfelden in Rheno cum aliis piscibus illis quos Argentinæ vocant Rufelken, simul nassa capti essent, vix digiti longitudine, & Argentinã in forum advecti, à cive quodã raritatis gratia empti, in piscinam coniecti sunt, in qua alter ab eo tempore usque adeo excrevit, ut jam sex cum dimidio pedes meos (hominis mediocris proceritatem aut amplius) longitudine contineat. Caput qua crassissimum est, filo complexus, duorum pedum & dimidii fere circumferentiam deprehendi. Alter huic per omnia similis, sed longitudine longe est inferior. Maior ille piscibus quibusvis, excepto carpione sive vivis sive mortuis, *vescitur*. Hyeme nihil quicquam gustare unquam visus est. *Cornua* quæ supra & infra os habet, quotannis decidunt, & rursus nova succrescunt, sicuti cervis.

Repetiebatur in pluribus fluminibus tempore Æliani; temporibus Plinii præcipuè in Mœno, nisi Rhenum velis legere. In Aeno grassatum quem quidam Mœno & Rheno substituunt prope Visbium, quod ad eius amnis ostia conditum Aventinus prodit, tanquam loco magis cœnoso, verisimile est. In Cydno Ciciliæ fluvio procreatos sed minutos, quod eius confluens nitidus & frigidus a- *Ælian. H. A. l. 12. c. 29*

 pud

pud Ælianum habetur. Pyramus, Sarus, Orontes plurimos producunt, quia limosi; nec pauciores in Ptolemæorum fluvio, Apamiēsi stagno. In Bubasto Ægyptiaci cicures alūtur plurimi. Strabo, & Athenæus, dū Siluros in Nilo esse scribunt, Glanides intelligunt, nō Sturiones. Nam qui è mari fluvios subeunt, præter Delphinum Mugilē & Alosam, nullus alius Nilum intrat propter Crocodilos. Plinius dū maris peculiarem facit Gladinē, fallitur. Expresse Schonfeldius. Fluviatile hoc animal est, nec unquā aquam salsam ingreditur: ubi circa Hāburgū capitur, statim Albis ex aquis pluviis aut nivalibus exæstuantis metus est, quas ut passim ex locis montosis, stagnis seu lacubus collectas, fugiens, Silurus cedit, & partes Albis spaciosiores sequitur. Reperitur & in Istro, Tibisco, Vistula. In Helveti. stagnis paucissimę capiuntur in Bernensibus Neocomensi & Morerano aliquando. *Vescitur* carnibus, nec minoribus duntaxat pisciculis ventrē implet, sed & in maiores, imo homines & equos grassatur. Captū in Pannonia fama receptū, in cuius visceribus humana manus ornata annulis reperta sit. Puerum in Danubio ad Posoniam natantē ab hoc pisce devoratum, & in capti visceribus fragmenta eiusdē reperta, à fide dignis Pannonibus proditū est. In cius, quem subculina viri cuiusdā Nobilis la tuisse supra diximus ventre, caput humanum cum dextera manu & tribus annulis aureis inventum est. Aristoteles dentibus dūtaxat valere, & ἀγκιστροφάγον esse scripsit. Cauda cōcussa, pisces præsertim minores ori admovet. Caniculæ exortu sideratur, & alias fulgure sopitur. De *Coitu* & partu apud Aristotelē legimus. Cohærentes fœtus edere, sicut & ranas. Maiores profundis aquis patere, quippe nonnullos etiam ubi fenum pedum altitudo fit: minores, locis brevioribus ferè ad radices salicis, aut alterius arboris cuiuspiā, juxtaq; arundines, atq; etiam muscū. Tardissimum eis ex ovis incrementū: atque idcircò assidet mas, quadragenos, quinquagenosq; dies, ne devoretur fœtus ab occurrentibus pisci-bus. Eodem quoq; die, aut etiā post, capiunt ova incrementum, quæ contigerit semen. Glanii ad erui magnitudinem. Quantum ad *Vsum* in cibis, Salvianus durā carnem habere scribit. In Germania & Polonia pinguis est, & boni saporis: laudaturq; in cibo tum recens, tum sale conditus. Circa festum Iohannis optimus est, trium librarū inprimis. Obsonatores venā candidam, quam per spinam dorsi tenuissimo tectam involucro, transire, Benedictus Martinus scribit, tanquam venenatam eximunt.

Plin. H.N. l.32. c.11. — *Arist. H.A. l.9. c. 37.* — *Aristot. H. A. l.8. c.20.* — *Aristot. H. A. l.6. c.14.*

CAPVT V.

De Barbota Gallorum.

A Glani, licet maximo pisce, non malè de hoc parvo dicetur, ob corporis barbæq; similitudinē. Galli vulgo Barbotam vocant, non à barbis (inquit Bellonius) aut arunco, sed ex hoc, q̀ Galli barborare, cœnum & lutum rostro, anserum modo commovere dicunt. Ipse Clariam fluviatilem vocat, sed cum Lota Lugdunensiū de quo suo loco; implicat. Anguillæ, aut Congri modo glabram *cutem* habet, atq; idem caput. Cirro recto breviq; & simplici in maxilla inferiori barbatur. Continuā in tergo pinnam gerit mollem, ad caudam (quę illi rotunda est) desinentē. In nonnullis duas pinnas, ut in Icone quam à Bellonio missam ex Rondeletio exhibemus; in tergo videas: quarum exigua est, quæ capiti magis est vicina, sed & inter anum & caudam rursus aliam pinnam gerit: unam præterea utrimque in lateribus circa Branchias, quas utrimq; quaternas habet: duas vero sub vētre capiti multum propinquas. Cęterum duos in inferiori maxilla habet denticulorum ordines admodū parvos: atq, in superiori maxilla totidem, ut nihil quam asperitas in eis sentiatur: nam alios etiam in fornice palati gerit. Tergus & latera fulvum vel sublividum colorem habēt: *venter* autem albicat. Semipedalem non excedit longitudinem. *Hepar* lobum oblongū ad sinistrum latus demittit, sub quo est

Tab. XXVII. 9. — *Bellon. de Aquatil. l. 1.*

est *Stomachus*. In pyloro apophyses; seu cęcos viginti quinque connumerare potes: *lienem* quoq; videas, neq; dextro neq; sinistro, sed in medio spina stomacho inhærentem. *Anus* eius propinquior est capiti, quam caudæ. *Intestina* pluribus quam tribus inflexionibus non circumducuntur. *Ova* in bicorni vulva fert utrinq; permulta. Huc ferè Bellonius. Vita & moribus cum Lota Lugdunensium convenit. *Hepar* magnum habet ac delicatum; Carnem quam Lota glutinosiorem: mucore & cœno vescitur, in eoque delitescit.

CAPUT VI.

De Mustella fluviatili & lacustri.

TAB. XXVIII. 6.7.8.9. Aldrov. de Pisc. l.5. c.7. Cardan. Variet. Rer. l.7.37.

QVam nos Mustellam vocamus, illã Iovius inter Larii pisces Trissium Latine dixit. Mediolanẽses Bottam vocãt, seu quod utri similis sit, ut Cardanus scribit; seu quod capite ranas refetat. Insubr. alii Botetrissias dixere. Specie fluviatiles è Lacustribus apud suos differre Gesnerus asserit; Esse enim minores, colore nigricare, carne albiore, solidioreq; in cibo lautiores; duabus per dorsum pinnis, quã obrem separatim etiam describit. Cæterum corpus ait esse utrisque lubricum sine squamis (licet quibusdã, inquit, squamulæ minimæ radendo appareant) flexuosum, quod caudam versus attenuatur veluti in tæniam. Coloris varietas maculosa, pinna ab ano ad caudam ferè, oblonga. Binæ omnibus ad branchias, & binæ aliæ eodem circulo inter caput & ventrẽ: pupilla *oculorum* alba, pars ambiens nigra. Branchiæ quaternæ simplices. *Caput* magnum, latum, & veluti compressum. In cerebro lapilli. Os grande rescissum. Barbulæ circa os infra supraque; numero & magnitudine differentes in diversis generibus. *Dẽtes* nulli, sed veluti in lima exasperatũ os. Voracitas, piscium quos devorare possunt. *Caro* mollis & dulcis. *Iecur* magnum. In delitiis *Vesica* (aut folliculus) nulla, *intestinum* parum anfractuosum, fere simplex. Stomachus: ab eo ventriculus, & in circuitu multæ appendices. Iã vero *Botarissiam fluviatilem fœminam* (eam intelligit quã nigricantem modo dixi.) Ianuario mense diligenter contemplatus his verbis (ex quibus tamen etiã nonnulla aliis huius generis speciebus conveniũt,) descripsit: Piscis est forma & flexibus serpentẽ ferme referens: Capite lato, caudam valde versus attenuatur. *Brachia* ei quaternæ. *Pinna* ad latera brachiatum utrimque una nigricat: & aliæ duæ paulo inferius in pectore parvæ albicãt à podice exorta una oblonga, paulo citra caudam desinit: itẽ in dorso oblongior alia, ultra mediũ dorsum continua tradit: & alia ante ea minor caput versus, quã pictor in Icone per incuriã nõ expressit. Pinnæ omnes molles sunt & sine spinis. Carũcula sub mento pili instar prominet. *Cauda* non bifurca, sed circularis, nusquam omnino divisa, sed ubiq, sibi instar membranæ cõtinua: Colore vario, è fusco & nigro dorsum tenerum albicat: latera juxta dorsum minimis punctis nigris in colore subalbido distincta sunt. *Os* aperitur hiatu rotundo, totus piscis sine *squamis* & viscosus est. Maxillæ minimis *denticulis* serratæ. Color subalbidus (linea subalba nimirum) à capite incipiens obliq; per latera caudã versus procedit. Nam cauda in colore nigricantẽ variat. Membranea vero caudæ extremitas partim nigricat partim subflava est. *Lapillos* duos in capite gerit, albissimos & bene duros, figura & magnitudine granorum oryzæ. *Lacustris* modò in Trissia in Griffio lacu capta ab eodẽ considerata huiusmodi erat. Longa dodrantes, duos cum palmo: filum ambiens Ventrem triũ palmorum. *Denticuli* minimi, frequentes, ut serpentiũ. Superior pars oris duos ordines dentium habet, unum scil. interius in medio, cui nullus respondet infra. Sunt & in intimo oris recessu, duo denticulorũ ordines seu in maculis duabus. Brãchię quaternę. *Squamulæ*, rotundæ minimæ, quæ dũ pellis cultro taditur, apparent, in parvis generibus v. tum fluviatili, tum Lacustri luteo minore nullo prorsus, per *cutim* passim

passim ceu foramina, ceu puncta cava rotunda, conspiciuntur; quæ si quis caput versus validè radat, albissima videntur: sin iterũ caudam versus, rursus obscurẽtur. In *ventre* meatos duos; unus excrementi, alter genituræ: qui compressus lacteo succo manabat. Et rursus alias *alia ex lacu* huiusmodi: subflava, punctis nigris, barbula à mento demissa, albicans. Ante initium pinnatum in *dorso* carnosa particula, mollis, teres, intusq; cava, prominet. Inde mox sequitur pinna brevis, longitudine pollicis: deinde una continua, octo vel novem digitos longa, ab ea nudum pinnis dorsum est, per tres fere digitos: cum sequuntur aliæ duæ parvæ, triangulares fere, inter quas digiti propemodum spatium intercedit: ex quibus infima & ultima, minor & caudæ coniuncta est. *Fel* subviride: vesicula eius tum iecori tum intestinis affixa. In ventriculo pisces duo integri erant, uterque digitos septem longus, tres latus: nec aliud quicquam. Pondus totius, unciæ quinquaginta. Coctæ pellis subviridi & deformi colore erat, caro albissima, bona, satis solida. *Iecur* album, non ut in minoribus subruffum, grande, suavissimum. In *alia Trissia parva, fluviatili*, forte digitos decem longa, pinnæ dorsi inquit, sic sunt. Primum, caruncula illi brevis non est, sed pinnula digito brevior: & minimo spacio intercedente, alia duos digitos longa: deinde post spatium duorum digitorum, alia paulo brevior, media, & mox cauda. Rursus ab hac differt alia, paulò longior, (ut semel animadverti: non enim simpliciter hæc accipi debent, quod ad magnitudines & colores) cui minus erat flavi in corpore, plus nigri, & eius splendidioris. Primum enim pinna illi brevis est, deinde una longa continua usque ad initium caudæ: Ergo magna Trissia lacustris; præter caruncula illam, pinnas in dorso quaternas habet, ex minoribus, nigricans binas; luteola verò maior ternas, minor binas: si modo species duæ sint luteolæ: quod accuratius considerandum est: Minoribus lacuum Trissiis pinnæ in dorso binæ, adeo propinquæ invicem sunt, ut unica putentur: Colore fusco, non pulchro. Differẽtia à pinnis certior: nam colores multas ob causas variare possunt. In Rheno supra Acronium lacum aliquando ad tres libras sedecim unciarum accedunt. Constantiæ tanta capta, ut drachmis duabus cum dimidia venderetur. Captæ & Ptagæ aliquando, pulcherrimæ, coloribus distinctæ, flavo, croceo, candido, roseo, atro, oculorum pupilla nigra, parte ambiẽte cerulea. Nigriores circa ripas fieri, magis in profundo flavas, quibusdam placuit. *Carnivoræ* sunt, nec ullus piscis pro sua magnitudine maiores pisces devorat. Profunda petunt, adeò, ut Albertus scribat, in lacu circa Cõstantiam ad trecentos passus sub aqua hamis extrahi: sæpe cum ranis extrahuntur; quæ quia illis ore adhærent, tanquam exsugendi cibi gratia, ideo ore cum ranis aquaticis coire, quidam prodiderunt. *Parere* incipiũt Decembri, alicubi & Ianuario. Solæ piscium senectute *obcæcantur*. Maximè commendantur *incibis*, illæ inprimis, quæ in puris rapidisq; fluviis degunt, quod candidiorem ac solidiorẽ carnem habeant. In iecinoribus tanta saporis gratia est, ut apud Thuringos olim comitis cuiusdam Bichlingorum mattonã, omnes, dicant, principatus sui reditus in eorum delicias consumsisse. Laudãtur hæc præcipuè ante Natalem Dominicũ: circa partum improbantur, quod hoc tempore nonnullis in aquis grandinosa fiãt. *Ova* aiunt semper valde noxia esse, quibusdam in locis, ut circa Neocomensem lacum Sabaudiæ. Caupones aliqui excisis iecinoribus, pisces vivos aquæ reddunt, consuto prius vulnere. *Ventriculũ* huius piscis cum suis appendicibus miras habere vires tradit Encelius. Inveteratum enim, ut fit (inquit) in Saxonia à matronis, trahere mirifice secundas hærentes aut relictas in partu, in potu datum: & magni momenti esse ad omnia vitia matricis. In Suevia passim in Cauponis & diversoriis parietibus hęrentes hi vẽtriculi

triculi circa Zetarum fornaces visuntur, ab edentibus illuc reiecti, ut exsiccati serventur, & cum potione aliqua hausti à colicis cruciatibus liberent. Colligi aiunt & oleum ex hepate ad solem vel ad fornacis calorem suspenso, intra vas vitreum: clarum id & flavum esse, adversus oculorum suffusiones utile, item nubeculas & maculas, quæ ab angulis oculorum nasci incipiunt.

N. Mustelæ marinæ Iconem vide Tab. 46.

CAPUT VII.

De Piscibus Fossilibus.

TAB. XXVIII. f. *Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 9.*

PIscium Fossilium & Veteres & moderni meminere. Ex illis ita de eorum natura & ortu Theophrastus. Pisces alicubi fossiles sunt, ut circa Heracleam & alibi in Ponto. Nascuntur autem circa fluvios, & aquosa loca, quæ cum siccantur (certis temporibus) paulatim, pisces subinde humorem sectando terram subeunt: qua demum siccata, remanent in ea, veluti vivi sepulti, vel ut animantia quædam in suis latibulis hyeme condita durant, sine sensu ferè & motu torpida. Quod si loca illa priusquam denuò aqua accedat, fodiantur, pisces illi moventur. Sic & in Ponto contingit pisces glacie & gelu occupari, neque sentire, aut moveri prius, quàm in ollas coquendi injiciantur. Præ cæteris autem Gobio hoc accidere videtur. Ferè autem fossiles pisces fiunt, eo quod ab inundatione fluviorum, in locis quæ resiccantur, vel ova, vel alia principia gignendis idonea piscibus relinquuntur. Nonnulla enim non ex ovis oriuntur, ut Anguilla & Centriscus. Et hoc in Heraclea, circa Lycum fluvium contingit. Principia autem hæc in terra relicta, perficiuntur, durantque. Neque absurdum est hos pisces durare.

Multa enim huiusmodi animantium exiguo egent nutrimento, sicuti serpentes quoque & quæ latibulis se abdunt. Primum scilicet ipsa ova humore è terra manante, deinde eodem nati ex ovis pisces nutriuntur. Ad magnitudinem tamen aliquam eos excrescere neque verisimile est, neque fertur, cum & loci angustia & alimenti penuria impediant. Cæterum durare in aere hi pisces non æquè valent, ac illi qui ab aquis ad pastum egrediuntur; qui scilicet exigua refrigeratione, & quæ ab aere eis præstari possit, indigent; nam vel ipsa branchiarum angustia indicat, non multa refrigeratione eis opus esse; quamobrem & Anguilla tum in aere multum temporis vivit, tum in aquis turbidis illico suffocatur. Et similiter fossiles pisces à terra eos ambiente, quantum satis est, refrigerantur. Sed quod circa fossiles in Paphlagonia pisces contingit, peculiarem & abditam rationem habet. Illic enim profunde admodum multos & bonos pisces effodi aiunt: cum neque inundate aquam animum iis in locis neque aliter colligi animadvertatur; unde semina & principia generationis relinqui dicimus. Reliquum est ut sua sponte nascantur, idque continuò. Neque enim coire inter se possunt. Aut igitur hoc fieri existimandum est ratione loci, qui humidus sit, & omnino ferax huiusmodi piscium propter certam humidi calidique commoderationem. Oriuntur autem & alii quandoque quidam pisces sponte; aut humores quosdam alicunde manare cogitandum est, qui generationis principia secum adferant: quæ mox locus idoneus & recipiat & alat. Præterea hoc inquirendum de utrisque, tum illis qui in aere vivunt, tum fossilibus, utrum in aquam immissi vivere valeant, aut in proprio duntaxat loco; qui eis naturalis sit; sicuti sua & marinis & fluviatilibus aqua. Nam ex his quoque non nisi pauci mutationem sustinent. Nam qui in aquis resiccatis terram subeunt, & qui glacie gelati detinentur, iis familiarem esse humorem magis quam aliis (è fossilium genere) constat. Ergo piscium

alii simplicis naturæ videre debent, alii amphibii secundum Democritum, ut & aliæ quædam animantes. Vtuntur enim aere quædam (ex aquaticis) ut prædictũ est. Theophrastum sequitur Plinius, dum inquit: Circa Heracleam & Cromnam (aliàs additur, & Lycum amnem: probè nimirum, mox enim sequitur) eodemque Lyco amne, & multifariam in Ponto unum genus esse Theophrastus prodit, quod extremas fluminum aquas sectetur, cavernasque faciat sibi in terra, atque in his vivat, etiam reciprocis amnibus siccato litore, effodi ergo: motu demum corporum vivere eos approbant. Circa Heracleam eandem eodemq; Lyco amne decedente, ovis relictis in limo, generari pisces, qui ad pabula petenda palpitent, exiguis branchiis, quod fieri non indigo humoris, propter quod & Anguillas diutius vivere exemptas aquis. Ova autem in sicco maturari, ut testudinum. Eadem in Ponti regione apprehendi glacie piscium maximi Gobiones, non nisi patinatum calore vitalem motum fatentes. In his quidem, tametsi mirabilis, est tamen aliqua ratio. Idem tradit in Paphlagonia effodi pisces gratissimos cibis terrenos, altis scrobibus, in his locis, ubi nullæ restagnant aquæ, miraturque & ipse gigni sine coitu. Humoris quidem vim aliquam inesse, quam (qualem &) puteis arbitratur, cum in nonnullis reperiantur pisces. Quicquid est, hoc certe minus admirabile talpatum facit vita subterranei anima'is, nisi fortè vermium terrenorum & piscibus natura est. *Neotericis* est piscis fossilis ille, quem Germani *Beisher*, alii Peisher, quidam Meerpurten vocant. *Duorum* sunt Agricolæ *generum*. *Maiores* nempe, & *minores*. Sonum omnes edunt acutum. E fluminibus, quæ currunt in locis paludosis egressi, per ripatum venas longius, & interdum in proximi oppidi cellas, neque subterraneas penetrant. Quidam Eruditi *Mustellam fossilem* vocant, eamque ita descripsit Fabricius. Longitudine est palmi crassitudine digiti, quanquam multò maiores etiam repetiuntur. (Agricola palmos quatuor longos maioris esse scripsit.) Dorsum coloris cinerei: cum punctis multis, maculisque transversis, partim nigris, partim cæruleis. In lateribus linea utrinque nigra & alba. Venter flavus cum maculis albis, & punctis rubris ac nigris, ita parvis ac si acu factæ essent. Ab ore carneæ particulæ eminent, quos nando extendunt, extra aquam contrahunt. In Misena trans Albim duobus locis, quod scio fodiuntur. Ad Polnitium amnem; prope Orlranrem: & ad Dobram rivum prope Hanam oppidum dum. Item in pratis ad Rederam fluvium copiosè effodiuntur, si flumen inundet. Exterræ cavernis etiam ingrediuntur lacus & paludes: Cum aquæ extra ripas excrescunt, è terra prodeunt: aquis autem residentibus, in pratis campis relinquuntur, & ubi greges sunt, relicti votantur à suibus. Sordes amant, & in cloacas, quæ alia purgari ratione nequeunt, iniecti, omnia consumunt. Cum in rivis paludibusque capiuntur recentes, solenrà tenuioribus etiam mensis adhiberi. Serviunt imprimis fraudi agyrtarum, qui eos alunt, & vitris inclusos multitudini ostentant pro serpentibus, quia forma à parvo serpente non multum figura differunt. Sunt qui eos spirare putent. Ubi enim plures huius generis pisces simul sunt, spuma supra eos effertur. Vitro inclusi ore angusto, *crescunt*, & suo quodam succo vivunt usque ad semestre.

CAPUT VIII.

De Lampetra Fluviatili, & Vario, seu Phoxino lævi.

QVam nos *Lăpetram fluviatilem* dicimus, in Tholosanis Chatillou, à titillatione, quod cum manu tenetur, TAB. XXVIII. 10.11. *Aldrov. de Pisc. l.5. c.9.*

tur, quasi titillationis sensu variis fluxibus videatur contorquere se & elabi; Germanis Neunaug seu ἐννεόφθαλμος dicitur. Matinis, inquit Rondeletius partibus internis & externis & colore similes, sola magnitudine differunt: quædam enim magnitudine: aliæ vermibus terrestribus crassioribus assimilantur. Caro est tenax, *spina* nulla; pro spina dorsi, unus continuus nervus cavus, quo *humor* albus continetur, simplex, absq; ullis nervorum costarumve ramulis. Intestina tenuissima. *Ventriculus* vix apparet: nec mirum cum solo suctu vivat. Foramen in capite supra, sicut Lamperræ maiores, habet. In fluviis & rivulis in quibus capiuntur, nasci vel inde liquet, quod nullis marinis Lampettis ibi aditus patere possit, cum neque illi in mare confluant, neque mare cum iis ulla parte sit coniunctū. Capiuntur sæpius reti cum Variis sive Phoxinis pisciculis. Vescuntur luto & aqua, iisdem Locis degunt quibus vermes: Autumno in brunam usque in Albi capiuntur, torrentur recentes in craticula, aceto condiuntur, & vasis ligneis exceptæ, in varia loca distrahuntur. Vernis quadragesimo ieiuniis gratum delicatulis obsonium. Salitæ item leviter, fumo indurantur. Carne sunt satis molli & glutinosa, quod quantulumcumque est virii, condirum & coctum facilè beneficio corrigitur, nisi aquæ in qua vixerunt vitio, plus solito virosæ fuerint.

TAB. XXVIII. 1. *Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 10.*

VARIVM seu PHOXINVM lævem, Romani *Morellam* quod nigris punctis & tenuissimis lituris sugilletur, Insubres Sanguinerol à rubore, dicunt: Rondeletius à Græcis quibusdā ἐρυθρόφθαλμον vocari scribit. Germ. Elritz. Diversis toto corpore coloribus depingi hunc pisciculum ex diversis inprimis nomenclaturis ostendi potest. Dorsum (inquit Rondeletius) aurei splendoris est, venter argentei, *latera* purpurascunt, Cauda in pinnam auream & latiusculam desicit. *Cute* lævi integitur, punctis notata, nigris nempe. Pinnę laterum multum ad ventrem tradunt: quarum radices, quæ corpus pertingunt, rubro sunt colore persusæ, inde sanguinaria dictus. Nigricat quoq; in tergoribus per intervalla. Linea quæ latera utrimque secat arcuata est. Digiti longitudinem seu palmum, nunquā excedunt. Circa lacuum & fluviorum oras aquis stagnantibus capiuntur reticulis. Bellonius *ovis* semper prægnātes esse asserit, ideoque Aristoteles Phoxinum esse autumat. Gesnerus vero sexu distingui dum ait, coire invicem etiam insinuat; quin, quod si (inquit) Phoxini, minimi isti pisciculi sint; nil mirum si ptopter parvitatem mediocres etiam ex eis nuper nati videantur. Verum nec ipse Aristoteles simpliciter nuper natos, sed verbis ὡς εἰπεῖν, id est, prope dixerim, additis, gravidos capi tradit. Verisimile est autem rantillos pisciculos, sicut & mures inter quadrupedes, brevi tempore perfici & generare posse. Carne est molli & satis suavi: sed non nisi evisceratus coquendus est.

CAPVT IX.

De Salmerone, seu Salmerino.

TAB. XXVIII. *Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 11.*

TRidentini, piscem sibi peculiarē, *Salmerinum* vel nomine ab Salmone detorto, quo cum carnis rubedine conveoit, vel quasi Salmonem lacustrem, nuncupant. Aldrovandus à Cardinale Madrucio acceptum ita describit. Corporis forma pinnatum, numero ac situ cum Truttis ac Salmonibus fere convenit: Cæterum squamis caret; etsi squamosum esse profiteatur Salvianus: Capite est rotundiusculo, retuso rostro. *Oculorum* pupillam nigram aureus, qui in mortuo postea fuit ruberrimus, circulus ambit: ac quam maxime splendens. Ante eos foramina duo, auditus vel olfactus instrumenta, rotunda, manifesta. Oris maxilla inferior nonnihil recurva, Unco sursum vergente: estque tota ea mandibula alba. Lingua eiusdem coloris, item palatum.

Totum os insigniter dentatum. Piscis ipse rotundus potius, quam latus est. Pinnæ sunt numero septem, omnes sine aculeis: quinque supino binæ prono corpore, juxta branchias duæ, totidem in medio ventre, quinta à postrema à Podice, longæ omnes ac latæ. Quæ ad branchias sunt, triplici colore præditæ. Ubi enim longiores sunt, hoc est, in ipso exortu, albicant, mox totæ rubent, exceptis nervis, qui nigricant, reliquæ tres sicuti in exortu magis quam illæ albent, ita quoq; rubedo in his intensior est, nigredine vero plane carent. Priores quatuordecim nervis constant, subsequentes novem, novissimæ decem: quæ vero in medio fere dorso cõspicitur, duodecim nervos habet, altera non longe à cauda, iis caret, mollis & curacea, ut in Truttaceo genere: malèque ceu nervosa à Salviano expressa est: utraque dorso concolor, id est, nigricans. *Cauda* Lunata est, eiusdem coloris, non rubra, ut ille ait. Podex in imo ventre juxta exortum posterioris pinnæ. A branchiis ad caudam linea exilis, recta ad caudam usque fertur asperiuscula. Latera nonnihil albicant, & nunc rotundis, nunc oblongis, iisdemque nunc maiusculis, nunc exiguis maculis subfulvi coloris conspergunrur. Torus venter coloris ferme crocei, aut vulgaris minii. *Vterum* habet admodum procerum atque latissimum, utpote qui totam corporis capacitatem occupat, ovis refertus eiusdem fere magnitudinis, fulvis auroque resplendentibus, margaritas aureas diceres. Intestina alba, pluribus circumvolutionibus intorta. *Iecur* breve, latum, unico duntaxat lobo constans, flavescens. Vesicam fellis invenire non licuit. *Lien* maiusculus ex atro rubens. *Ventriculus* longus & carnosus. Caro, ut in Salmone, rubra. Longitudo totius piscis à capitis initio ad caudæ extremũ, Spithamas binas explet. *Locum* si attendas, in lacubus Tridentinorum montium capi innuit. Salvianus in frigidissimis & saxosis fluminibus nasci prodidit. *Vescitur* pisciculis; & in horum defectu, recrementis. Quin singuli capiuntur, ideo solitarios esse concludimus. *Coit* in fine Novembris & Decembris. Piscis est, si quis alius delicatissimus. Caro ei tenera quidem, & quæ brevi tempore putrescit, sed minimè viscida, satisque friabilis.

TITVLVS III.

De Piscibus, qui præter fluvios alias quoq; dulces aquas incolunt.

CAPVT I.

De Perca Maiore.

[T]Antum de Piscib. Fluviatilibus, tam squamosis quam lęvibus sufficiat, sequuntur illi qui præter fluvios alias quoque aquas dulces incolunt: *Perca* nempe *Maior*, *Perca fluviatilis minor*, *Scrollus*, *Pungitius Alberti*, *Alburnus Ausonii*, *Epelanus fluviatilis*. *Lucius*, *Cyprinus latus*, *Ballerus*, *Tinca*, & *Lota Gallorum*. TAB. XXIIII. 13. 14. TAB. XXIV. 9.

PERCÆ MAIORI, quæ Germanis Baets & Bersich, corporis figura lata & compressa est: *rostro* prominenti non aliter quam marina, verum non adeo acuto: Ore etiam ut illa mediocri, imò pro corporis ratione parvo. Dentibus caret, sed labia habet denticulis horridula, ut Bellonius testatur. Squamis tegitur parvis ac aridis, quæ difficillime à corpore avelluntur, maximèq; ancillis fastidio esse solent. Color ei varius, vẽter nempe; Corpus reliquũ fere cineraceum; nigricãtibus quibusdã ac latis maculis à dorso descendentibus (non aliter ac in marina) latera depingentibus. Pinnæ ac cauda rubescunt. In *fœmina* v. nihil, vel parum falsè. *Pinna* in tergore duæ, quarũ quę capiti proxima, maior est & aculeata, posterior minor sine aculeis: totidẽ ad Brãchias quos Rondeletius altiores esse putat, *Aldrov. l. 5. c. 33.* *Bellon. Aq. l. 1.*

quam

quam in reliquis fluviatilibus: totidē item in ventre: quæ vero ab excrementorum est orificio, aculeo crenato vallatur. Brāchias habet utrimque quaternas easque duplices, id quod Aristoteles quoque vidit. *Cauda* bifurcatim dividitur. Ad maiorem *magnitudinem* excrescit, quam marina: nam & trilibris aliquando capi solet inquit Salvianus: in Lario lacu ad pedalem etiam teste Iovio magnitudinem. In Suerinensi vero lacu ulnam id est cubitum æquare Gesnerus intellexit. Ventriculum habet mediocrem, intestina pauca & tenuia, *hepar* subpallidum: à cuius maiori lobo vesica pēdet, in qua fel est tenue & aqueum: *Lien* subrubet. *Lapillos* habet in cerebro. Plinius eam mari & fluviis communem facit, sed perperam. In dulci enim aqua vivere & usu, & Aristotelis Ausoniique testimonio, qui eum cum Cyprino, Glanide & aliis nominat, constat. Ælianus in Danubio capi scribit. Rhenus eo caret, forte quod altiores aquas amet. Præcipua in Verbano lacu & Pado flumine producitur, prodente Platina. Fama est Larij lacus Percas fuisse advectitios & inquilinas, tralatis scilicet è lacu Eupyli, qui Lambrū emittit amnem, seminibus. In omnibus *iecur* grandine affectum est, nec quoquam alio vitio laborant. *Devorant* alios pisces tum proprij generis sobolem. *Pariunt* circa littora & frutices ut Aristoteles prodidit, in Helvetiis lacubus verno tempore in profundo, Aprili & Majo mensibus, ut Gesnerus. Partus tempore facile capiuntur in Sleia, & frequenter, hinc à littoribus ad pastum excurrunt, vaganturque locis spaciosioribus. Circa Iohannis festum rursus capitur, dum littora ex profundo repetit. Lucio læso opitulari, fabulosum puto; nec ille huic parceret, nisi propter pinnas cogeretur. Gesnerus narrat, piscatores in Lemanno lacu observasse, Percas hyeme emittere per os *Vesiculam* quandam rubram ex ore pendentē; quæ vel invitas, inquit, supernatare cogit: coniectant autem id ab eis fieri præ iracundia, quod in retia incide-

Aristot. H. A.l.6.c.14.

rint: hoc enim tum maxime pati, cū retia trahunt piscatores: sed mirum esse quod hyeme tantum id ipsis accidat. De ipsa tum *Salubritate* diversæ sunt Authorum opiniones. Rondeletius dotibus illis quibus marina instructa est carere, scribit. Gesnerus Rhenanas, & quæ in fluviis & lacubus maioribus purioribus versantur probat: quæ in minoribus minusque puris aquis degunt, non item. In Gallia summam alendis febricitantibus dignitatem obtinent, si Iovio credimus; In Italia quæ in Lario lacu laudatissimi, eadem ad pedalem magnitudinē crescunt, & maturescentibus præsertim uvis, ab ipso pingui & præteneris interaneis cōmendantur. In Germania quovis anni tēpore, April. & Mart. mensem si excipias, laudantur. Ausonius in pretio habitam fuisse testatur alibi inerti gustu prodidit. Minimas quas *Hornas* cognomināt, coqui peritiores vino calido immersas elixant. Maiusculæ propter spinas & aculeos pinnarum dorsi, vescentibus molestæ sunt: in minimis propter teneritudinem nō curantur. Parvulæ etiā, butyro frigi solent, frequentius q̄ ulli alij pisces. Circa Verbanum lacum Percas modice apertas, verubus ligneis transversas insecunt & assant: semissas butyro illinūt. Ibidem omne genus pisciculorum ad solem inveterant, maxime vero Perculas. Vulnus aculeis pinnarum dorsi inflictum, non facile sanatur.

Caput II.

De Perca Fluviatili minore.

Tab. XXIV. 8. Aldrov.l.5. c.34.

Perca fluviatilis minor, quibusdam *Cernua*, & *Acerina* medici Plinij, Straboni *Porcus Niloticus*, quia porcū continente spinarum serie admodū setarum mentitur, Trago *Aurata fluviatilis*, quod extra aquam educta a suo humore detersa, aureo fulgore in Cæruleum abeunte insignis sit; Caio Anglo *Asprēdo*; Pictorio *Aspretilis* dicitur. Piscis est toto corpore asper, pinnis spinosus.

Percæ forma & magnitudine, colore per summa fuscus, per ima cum pallore flavus; duplici per maxillas semi-

femi circulorum ordine notatus: oculo ex dimidio superiori fuscus, ex inferiori subaureus, pupilla niger. Linea per dorsi longitudinem porrecta, & veluti filo trāsverso corpori affixa singularis: notis per caudam atq; pinnas nigris maculosus: quæ, *pinnæ*, cum ira subest, inhorrescunt: cum animo conquiescunt, residunt. Bellonius scribit nullum alium *Channam* exanimem melius exprimere: mortuum n. hiare & oris rictum apertum tenere. Idem ait, recens *captum* hilari quadam ac subvirenti opacitate ceu pavonis torqueus, refulgere: imo vero extra aquam eductum, ac suo humore detersum, aureo fulgore in cæruleum abeunte insignem esset. Percam plurimum æmulari, nisi trāsversis lineamentis (quæ Percæ insunt) careret: oreque magis esset recurro. Hoc potissimum signo dignosci, qui spineum branchiarum tegumentū, crenatum ut in Lupo & sua rima luxatum habet. Ubi autem linea quæ piscium latera secat, ad branchias incipit, ibi aculeum caudam spectantē ut in Dracone marino videri. Sed & hoc à Perca differe, quod perca duas in tergore pinnas habeat. Cernua (sic vocat) unicam tantum, nullisque dentibus, sed neq; lingua manifesta prædiram esse, *squamasq;* habere quadrangulas, robustas, crenulis tenuibus in gyrum incisis, quæ piscem Scabrum admodum efficiant. Radiis denique solaribus obiectam, *maculis nigris* per dorsum distingui percipi: at totam sub ventre candicare. Cæterum non advertit Bellonius extremis branchiis, id est, branchiarum margini alterum paulo inferius aculeum adiūctum esse, quod observavit Gesnerus, qui tamen neutrum in duabus quas dedit, iconibus expressit, Sunt n. inquit, perexiles: ut in mediis etiam branchiis denticulatæ aliquot spinnulæ crenatim (ut ita dicam) apparentes, si de proximo intueatis: superius minores & frequentiores: inferius maiores, pancæ & maioribus intervallis. Sunt autem illæ, inquit, digestæ in margine portionis cuiusdam branchiarum, quæ à parte subiecta deduci & elevari potest. Est & supra branchias spinea pars obliqua, utrinque versus occipitium se colligens tantillis serrata denticulis, ut tactui magis quam visui pareant. Item alia pars supina triangularis superiunnata, à branchiarū scissura, statim supra pinnas ibidem, retrorsum spectat, & in brevissimum sed acutū spiculum desinit. Idem Gesnerus squamas rotundas esse negat, sed rotūdas esse fere ut in aliis piscibus ait. Pinnam etiam dorsi unam esse oblōgam & continuam, ut Bellon. dixit, & Cajus in communicata icone probe repræsentavit: differre tamen partibus: nam anteriorem aculeis constare quatuordecim, quorum primi duo breviores propius iūcti sint, medij longiores, longitudine paulatim ad ultimum usque decrescente: partem posteriorem, molliorem esse, fibris non aculeis distinctam, breviorem, & ab anteriore intervallo quodam inchoato discerni. Iam v. tres esse pinnas in supina parte, unam post anum, & binas summo ventre quæ nigris lituris, ut cæteræ omnes non distinguuntur. Feruntamare *torrentia*. In Hollandia copiose in stagnantibus aquis capiuntur. Rarus est in Tamesi, plurimum in Ranello, quod Oxonium præter fluit. Cum *natat* Gobij & Bottæ more universas pinnas movet, si Cardano credendum. In vivaria coniectus, pisces alios exurere, quod ipsis aculeis molestus sit dicitur. Hyeme latet, in quadragesima commendatur. *Lapilli* quos in cerebro gerit, adversus renum lapillos & pleuritin commendantur.

Bellon. Aquat. l. 1.

CAPUT III.

De Scrollo, & Pungitio Alberti.

SCROLLUS Danubianus piscis est. Color in Icone, quam Raphaeli Seilero acceptam Gesnerus refert, dorso fuscus est, lateribus subviridis, plurimis punctis fuscis intervenieētibus:

Tab. XXVIII. 15. 16. Aldrov. l. 5. c. 35. & 36.

bus: quales etiam in pinna dorsi (cujus aculei albicant) conspiciuntur: venter candidus est. Initium pinnarum ad Branchias rubet, &c. Rato longior fit, quam figura ostendit. Quoquomodo paratus, in cibo optimus est.

PUNGITIUM Alberti, Rōdeletius *aculeatum* vocat. Author de rerum natura *Spinochiam*. Pisciculus est, inquit Albertus, minimus, qui lanceolas (aculeos) binas habet in radicibus pinnarum ventris. *Mas* sub gutture rubet, *fœmina* rubore caret. *Squamas* non habent. Piscatores hoc genus piscium sponte *generari* ajunt, & ex ipsis alios omnes, hac observatione inducti, quod in lacunis novis primo statim anno inveniantur, & postea sequentibus annis pisces alij diversi, quanquam nulli fuerint immissi.

CAPUT IV.

De Alburno Ausonij & Epelano fluviatili.

Tab. XXIX. 13. Bellon. Aq. l.2. Aldrov. l.5. c.37. & 38.

ALBURNI meminit in sua Mosella privatim Ausonius. Bellonius circa Vercellas in amne Lagogna Ticinum influenti, *Scavardinum* à piscatoribus appellari scribit, Germani Weißfischlin/ & Rotaugen/ id est, ἐρυθρόφθαλμον dicunt. Piscis est & fluviatilis & lacustris, Alphyis albis similis, oculis magnis, rubescentibus, dorso virescente, ventre candido. Bellon. lineam utrinq; esse ait arcuatã, quæ eius latera dividat. Sed Rondel. duabus distingui profitetur, altera à brãchiis ad caudam ducta, medium corpus dirimi: alteram minus evidentẽ à radice pinnæ branchiarum orta deficere, priusquam ad caudam perducta sit. *Nare* est parum sefina. Pinnas easdem habet quas Gobio. Capite est parvo: corpore latiusculo, sed depresso, vixque ad duorum digitorum latitudinem extenditur. *Felle* caret. Argenteis tegitur *squamis* ac tenuibus. Carne est molli & parum pingui. *Vorax* est piscis, quam ob causam facile homo capitur; unde Ausonius prædã puerilibus hamis, rectè dixit. Observavi Alburni duas alias species, quarum prior tergore fere ad castaneæ colorem vergit: altera ad cœruleum. Vtriusq; pinnæ & cauda etiam ad castaneum vergunt. Cætera argenteo colore resplendent.

EPELANUM fluviatilem Bellonius Sequanicum cognominat, à Galliæ fluvio, ubi abundat, additq; sic vocari quasi excellanum à præstantia, qua cæteros sui generis pisciculos excedit. Ferrarienses *Borbolum* vocant, Alburno simillimum atq; hoc tantum ab eo dissidentem, quod tussas radices pinnarum Gardonis & Veronis modo habet, ac lineam quæ latera ejus secat, versus caudam admodũ inflexam & velut arcuatam. Quinq; digitorum longitudinem, pollicis latitudinem interdũ exuperat. Pisciculus est *odoratus*, de bonitate & principatu cum aliis omnibus contendens. Rothomagenses *Ovellam* eo argumẽto nominant, quod semper ovis prægnans sit. Epelanũ si suas *Squamas* habentem conspicias, prę nimia albedinis tersitudine tibi refulgere videbitur. Squamis autem exutus *tergus* ostendit variis coloribus emicans, in iridis aut arcus cœlestis morem. Marino crassior est & brevior. Tab. XXVIII. 17.

CAPUT V.

De Lucio.

Tab. XXIX. 1. Aldrov. l. 5. de Piscib. c.39.

LVcius vel ἀπὸ τῦ λύκυ à lupo, vel à lucendo dictus est. Nulla ejus apud veteres Gręcos mentio, & ostendit egregie contra Philelphum Salvianus Oxyrinchus Niloticus quod Bellonius vult dici posset, nisi Plutarchus eundem marinum, tanquam è mari Nilum intrarer faceret. Esocem Plinii, quem in Rheno magnitudine excellere putat, haud difficulter cõcedi potest, & videtur abinde Belgicum Snock originem suam traxisse. Apud Anglos & Gallos diversa, pro diversitate ætatum sortitur nomina. Corporis figurâ oblonga est, eademque ideo oblõgior videtur, quõniam piscis latera modice dilatantur.

Dor-

Dorsum latum est,& fere quadratum, perpetuoque æquale, donec ad postremas pinnas ventum sit: & cum reliquis fere *Squamosis* piscibus dorsũ ipsum magis aut saltem æque atque venter extubetate solent : huic uni venter,quam dorsum magis extuberat,potissimũ ubi pinguior sit factus, quod tamen aliquando ichthyopolarum impostura etiam fieri Romæ obsetvavit Rõdeletius,piscium quorundam ventres infarcite tradens vilibus herbis,atque ita ceu pinguiores carius vendete. Caput habet macrũ, osseumque ac quadratum. Ossium seu *spinarum* in capite formas diversas reperiri ajunt: unam vulgo ctuci comparant,aliam lanceæ, tres alias clavis seu paxilis, passionis Dominicæ instrumentis. Author obscurus de natura rerum scribit Lucium in cerebro lapidem crystallo similẽ gerere, sed hunc cum ævum in longum duxerit. Gesnerus vero testatur sese in capite Lucij etiam parvi, lapillos geminos candidos reperisse. Rostrũ habet longum & rictum maximum, Anserino rostro comparat Rondeletius. *Maxilla* inferior superiore longior est, & cochlearis modo excavata. *Dentes* in eo plurimi, haudque uno modo dispositi,ut & Albertus ait, diversarum acierum; nam in maxillæ inferioris anteriore patte dẽtes parvi sunt,in os recurvi: in superiore maxilla nulli sunt, qui cum ea latior sit, dentes extra os prominentes & inferioribus non occurrentes inutiles forent. Horum igitur loco natura (inquit Rondeletius) duos dentium ordines palato infixit. *Oculi* coloris auri sunt æmuli, ante quos duo foramina in unicam cavitatem coeuntia: *Corpus* squamis tegitur parvis tenuibusve adeo,ut ijs carere videatur, & cũ ijs coquatur,& inter edẽdum, si parvus sit piscis, negligantur: sin major, duriores & evidẽtiores abijciantur. Venter albicat, dorsum vero ex subflavo nigrescit, à quo lineæ plurimæ latæ, non recte, sed multipliciter inflexæ, obliquæ potius quam trãsversæ, in aliquibus magis, in aliquibus minus & flavæ & conspicuæ deducuntur,totumque piscem pulcherrime pingunt. Pinnis natat quatuor; duo sunt ad branchiarum ima : qui pinnarum situs est fluviatilib. piscibus communis,ut facilius in aqua suspendantur & efferantur: contra altius sitæ sunt eædem pinnæ in marinis,qa dulcis aqua tenuior est,& liquidior,marina crassior & spissior: ob id hæc põdus magis sustinet, illa min'. Inferiore vẽtris loco duæ aliæ sũt magnæ & validæ. In dorso nulla est, sed non procul à cauda duæ sunt, vna superior est nigris maculis notata. Cauda brevis, in duas pinnas desinit similiter pictas. *Linea* medium corpus dirimẽs vix cernitur, quia ex minutis punctis constat. *Ventriculum* ita gutturi continuatum habere Albertus scribit, ut aliquando eum reijciat aviditate glutiendi piscem. Rondeletius permultas eius ait esse appendices, in quibus chylus cõfectus servetur, ne ob gulæ laxitatem facilè reijciatur: Vidi ego magnitudine insigni Lucium,qui alium, & ipsum insigniter grandem ventre contineret, & hic rursus mutem aquaticum, ut latissimum habere ventrem necesse sit hoc genus piscium. *Intestina* tribus longis convolutionibus cõstant. *Hepar* ventriculum cõplectitur, in quo vesica est felle viridi distenta. Nullæ pulpis eatum *spinulæ* intercurrunt, ut aliis fluviatilium plerisque. In lacubus & stagnis ubique ferè *reperitur*; obscuras verò ulva cænoque lacunas obsidet. In mari nunquam visitur, in ostiis Rhodani & stagnis marinis aliquãdo, sed tabidos capi Rondeletius author est, sed & in fluminibus nonnullis haberi Ausonius in Mosella sua prodidit, in Tiberi vix quotannis denos, Salvianus. Nec difficulter dignoscuntur. Arctioti enim sunt corpore, toti argentei, flavisq; illis lineis catent. Tam est *vorax*, ut non tantum in pisciculos alios, & ranas. Sed & in animalia quædã grassetur. Narravit mihi, inquit Rondeletius, quidam vir fide dignissimus, vidisse se mulæ, quam iter faciens in Rhodanum potatum duxerat, labrum inferius, à Lucio dentibus apprehensum,

cujus

cuius de morsu cruciatam & territã inde fugisse, & crebra capitis quassatione Lucium in terram deiecisse, quem ille palpitantem & in aquam redire conantem cepit, domumque tulit. Anseris pullos duos in eiusdem repertos ventre se vidisse, quidã Polonus testatur, idem & fulicam invẽtam, & pedem ancillæ in piscina ab eodem ad morsum prodit. Tã avide pisces persequitur, ut præ nimio celeritatis impetu, supra aquas elatus, in scaphas incidat quod me vidisse, cũ Anno M.DC.XXXI. in meo ex Anglia reditu, Landsberga noctu scapha veherer memini. A porculo seu minore perca abstinere quidam credũt, alij apprehenso capite devorare, ne si cauda arriperet, à squamis & spinis læderetur, opinantur. Albertus captum dentibus conterere, mortuum in ventrem propellere, vivum non devorari, prodidit. Summam ranæ cum Lucio antipathiam, eleganti Historia expressit Dubravius, quam vide. *Vitam* ei longissimam ex Lucio Friderici II. Imperatoris cognosci potest, quem in stagno quodã vixisse CCLXVII. annis ex annuli ærei, quem cum stagno eum Imperator inderet, in branchiis sub cute abdiderat, inscriptione Græca colligitur, quæ talis est. Εἰμὶ ἐκεῖνος ἰχθὺς ταύτῃ λίμνῃ παντόπρωτος ἐπιτεθεὶς διὰ τῶ κοσμητῶ Φιδερίκω β. τὰς χεῖρας ἐν τῆς ἡμέρᾳ τῶ ὀκτωβρίω, id est, *Ego sum ille piscis huic stagno omnium primus impositus per mundi rectoris Friderici II. manus, die quinto Octob.* Fuit enim inventus iste annulus in capto eo Lucio anno salutis M. CCCC. XCVII. ut testatur Conradus Celtis referente Gesnero in sua Epistola nuncupatoria. De eiusdem *vivacitate* ita Cardanus. Mirum est illud, quod à tot audivi viris, ut impudentius fuerit tot testibus mendaciũ non credere, quam veritatem adversus eorũ authoritatem tueri: Lucium scisso vẽtre ostẽdẽdi lactis causa; inde consuto atque inter Tincas in vivariis reposito, sanare humore earũ, dũ se illis Lucius vẽtre affricat. Martio Aprilique mensibus *ovis* turgent & pariunt, perguntque ad Iunium usque. Alij è Tincarum semine generari credunt. Quidam & sponte & ex alieno semine provenire, quod neque soli neque sati procreentur in eis, opinantur. Ex ovo editos, à quibusdã piscibus intra Branchias foveri, Encelii nugæ sunt. Quantum ad *Vsum in cibis* Iovius inter obsonia plebeja recenset. Poggius etiam ex Cymino lacu, & quidem præpingui, nullam unquam inesse gratiam scripsit, nisi cum solus in maxima convivarum inedia prandiis apponitur. Thrasymenus lacus laudatiores profert. Braccianus, qui olim Sabatin⁹, inferiores. In Gallia tamen, Germania & alibi tanta puratur salubritatis, ut Adamus Lonicerus et puerperis concedat. Pinguiores tamẽ sunt Iulio mense & Octobri laudatiores, quibus Cyprini soboles: in piscinis esse deteriores cũ semina spargunt. Ab Arnoldo inter duræ carnis pisces recensetur, sunt qui caudam & partem posteriorem præferunt. Mediæ ætatis meo iudicio optimi sunt. Ova piscatoros circa Argentinam tanquam medicata abiiciunt. Gesnero sunt æque ut Barbi noxia. Apud nos absque periculo in usu. *Vsum in Medicina* quod spectat, Mandibula in pulverem redacta in Calculo, urinæ difficultate, & pleuritide usurpatur. Saliti ossa pulverizata spodij vicem præstant, & ulcera exsiccant.

Dubrav. de piscinis pag.

CAPUT VI.

De Cyprino.

CYprinus Oppiano κυπρῖνος dicitur. Nomen forte à Cypride, ut Gesnero placet, quod fœcũdissimus sit, sortitus est, ut λεπιδώτης apud Athenæum, vel à squamis seu latissimis & maximis, ut Rondeletio visum, seu ita firmiter vallatis, ut lapidis ictus facile repellatur ut Bellonius credidit. *Carpam* Cassiodorus vocat, Brasavolus ob magnitudinem *Reginam*, *Carpionem* alij. Crassior est magis quã longior, nec ulli piscium magis quam Tincæ similis. Superius enim *labrum* rotundum est ac croceum, ex quo utrimque (Tincæ instar) gemina barba

Tab. XXVII. 11.12. Tab. XXIX. 2. 3.4.6. Aldrov. l. 5. c. 40. Cassio. l. 12. Epist. 4.

barba pendet, lõgior una, mollis flavescens, in acurum deficiens; Μύσακας (inquit Rondeletius) possis appellare: brevior altera, & ideo minus evidens, nigricans. Capite est brevi pro corporis ratione, Tincis hac etiam parte similis. Ore medio, labris adiposis, carnosisque; *lingua* caret: sed eius loco palatum carnosum dedit natura saporum percipiendorum causa: quod evulsum, linguæ formã adeo referre Salvianus & Rondeletius aiunt, ut non solum vulgus, sed etiam viri docti (Alberrus linguam sapidissimam esu dixit, improprie itaque) linguam vocent, & linguam veram esse perfectè defendant. Imperfectam tamen piscibus esse linguam, & carnosum Cypriano palatum, non modo vetustati & Arist. visum, sed & experientia, quæ substantiam illam palato affixam inferiori parti nullo modo hærentem, nec ullo pacto solutam aut liberam testatur. Gesnerus tamen testatur sese linguam (ut vocant) separatam à palato, in parva etiam Carpa duos digitos latam vidisse, linguæ in quadrupedibus proprie dictæ figura: substantia quoque & gustu sapore eve simili. Usum quoque eius & facultatem gustandi, similem esse, inquit, dixerim. Quare linguam appellare, nihil prohibere putat, quoniam ut lingua sit, vel dicatur, neque locus aut situs facit, cũ aliæ etiam partes situ diverso nomen idem retineant. *Dentibus* carere hoc genus piscis Rondeletius asserit, horumque vice os palati medio infixũ planum habere, læve, triangulare: ex adverso, in parte inferiore ossa duo incisa, in gulam recurva. Bellonius vero Cyprinum dentes quidem in ore non habere ait, sed tantum in ingressu faucium: & Gesnerus intra fauces eius dentes latere asserit, sed neque vel oculis diducto ore, neque tactui immisso digito apparere. Esse autem in maxillæ recurvæ medio dentes qui nos fere accumulatos, chæradum instar, situ & magnitudine inæquales tres maiusculos, duos exiguos præduros, cavos, superficie summa lata sive plena, obtusa, sed lineis quibusdam exasperata, unum tantum & candidiorem cæteris & superficie lævi in mucronem brevissimum fastigiata. Idem Gesnerus lapillum in capite habere tradit iuxta linguam, candidum, durum, ad minimi numismatis magnitudinem, interdum paulo maiorem. Habere & in medio capitis substantiam quandam maiusculam, crassum, cordis fere figura, duram sed tenacem & flexilem, dum recens est, sub dentibus mordentis, tanquam in acetabulo quodam repositam, similiter ut Leuciscus fluviatilis, quem Gardonum vocant Galli. De hac forte sensit, (inquit) Encelius, & improprie lapidis nomine appellavit, his verbis: In Carpæ faucibus reperitur gemma seu *lapis*, forma triangulari, magnitudine proportione piscis, coloris candidi extra, intus flavi, *Oculis* est mediis, ante quos sunt foramina. *Pinnis* natat latis. Duæ sitæ sunt ad branchias magnæ, in medio Ventre duæ: inter quas & caudam alia est unica: quæ serrato aculeo & valido innititur: inter hanc & præcedentes est excrementi meatus. Ex medio dorso unica erigitur, ad caudam ferè continua, robusto etiam incisoque aculeo fulta. Cauda lata est ex nigro rubescens, ut & postrema pinna. Ipse vero colore est flavescente, maxime cum senuit. Iunior enim colore magis est ad fuscem inclinante. *Branchias* utrinque quaternas, duplici ordine, novissima excepta habere Cyprinum testatur Aristoteles: Gesnerus vero quaternas in ea se reperisse tradit, sed omnes duplices. *Squamis* magnis, validisque regi, ideoque Lepidotum Dorioni vocari. Eas etsi ἀργυφέους, id est, argenteas vocaverit Orpheus, docti haud necesse propterea esse putant, alias esse statuendum, cum de coloribus Poetæ sæpe loquãtur improprie, & epithetis aliquando abutantur; creditque Gesnerus commune hoc squamarum epitheton esse, quod ut facile credo, ita hic ἀργυφέους si quis splendentes vertat, eũ peccaturum non puto. Ipsæ autem ad auteum inclinant. Sunt qui hunc piscem

Aristot. H. A. l. 4. c. 8.

Bellon. Aquat. l. 1.

piscem pro sua magnitudine, plus sanguinis habere dicunt, quam cæteri pisces, ideoque minus frigidi temperamenti esse probabile videri. *Ventriculum* mediocrem habet: *Hepar* subrubrum, cui sub nigra *fellis vesica* hæret, & *intestina* admodum pinguia, *splenem* magnum. Crebro quinque & sex librarum pondere reperitur, aliquando etiam viginti: Iovio vero teste in Lario lacu ducentarum quoq; Maximum enim aiunt, qui in eo nascuntur piscium. De *loco* non convenit inter authores. Plinius marinum facit, Oppianus littoralem. Aristoteles inter fluviatiles reposuit, Ælian. in Danubio quoque capi scripsit. Dorion inter fluviatiles & Lacustres collocat. In Lario lacu admirandæ magnitu dinis capi, Iovius author est. Larius, inquit, lacus, ob longitudinē à Virgilio maximus nuncupatus, pisces longe omnium maximos gignit. Troctas (Trutas) centum aliquando librarum pondere, & Bulbaros ducētarum; Sed Bulbari illi ingentes videri potius liquidis ac perspicuis in undis quam capi retibus possunt, cū ea imponenti impetu plerumque dilacerent. Subeunt solstitij dieb. umbrosos specus in rupibus Licinianis, quæ sunt in adversa Larij ripa contra Insulam, Euripumq; illum gemmeū à Cæcilio Plinio celebratum. Eos industrius quidam sacerdos sagittis arcubalista emissis, cum in profundo quiescentes fuscinis atque tridentibus attingi nō possent, vulnerare conabatur, neque tamen sagittæ longo alligato funiculo, nisi avetsi officiebant, cum illa squamarum serie thoracati earū ictus facile repellerēt. In lacubus Allobrogum maximi quoq; proveniunt. Alicubi in piscinis & vivariis includuntur, alicubi in paludes & stagna coniiciuntur, in quibus plurimum proficiunt. Ut vero scribit Albertus: Hic piscis in aliquibus aquis generat, & in aliquibus grassatur & crescit, sed optime valet in fundo argilloso, tritico primo seminato, & postea argilla desuper sperfa, & postea aqua superfusa. De *partu* & quæ circa ipsum eveniunt, isthæc fere Aristoteles prodidit. Cyprini &c. vide Scaliger. Sponte etiam *nasci* & Rondeletius & experientia comprobant. Vidi inquit ille, in aquis, in cava loca & montibus septa receptis, & collectis sponte generatos Cyprinos, in q̄ loca nec rivus, nec stagnum, nec palus, nec lacus, nec fluvius ullus, nulla deniq; aqua præter cœlestē influxisset. Fœminam *lac* ore suscipere, inde futura ova concipere falsum est. Herbis, luto, muro, & aliis *vescitur*, Atheneus carnivorū dixit. Astu plurimū valere, & ut reti capiendus evadat, varia machinari Albertus arq; autor de natura rerum tradunt: primum n. circumeuntem, foramē quærere: hoc nō reperto transilire conati, vibrato in aerem corpore: aliquādo sub reti, suffodiēdo sc. in fundo, effugium quærere: alias herbam aliquam ore tenere, atque ita retinere sese, ne trahatur à reti: alias caput fundo ingerere, haud ignarum, rete, dum nisi caudam tangit, elidi. Refert Gesnerus se cognovisse ex homine fide digno, in Palatini regione Germaniæ, in loco cui nomen à Michaele & campo vel agro, in fossa circa arcem Carpam esse, quæ centesimū vitæ annum attigerit, unde longævū piscem esse coniicere possumus. *Carne* sunt in universum molliore, nec tamen ita insalubres, quod humiditas non sit viscosa, præsertim eorum, q in rapidis & puris aquis nascuntur. Martio inprimis cōmendantur. Majo & Iunio, quod geniturā vel emittat vel recens emiserit, non item. Mas fœminæ præstat, maiusculus minori. Caput à ganeonibus expetitur, propter linguā forte, quæ si assetur, prædulcis est, & bene cum succo citri apparatur. Ex ovis Caviarium rubrum apparatur, quod Iudæis dicatum est. *Medicinam* si spectes, lingua vim augēdæ Veneris habet. Lapillus de capite, crudo pisce extractus, febricitantiū æstum sedat, & sanguinis è naribus fluxum cohibet.

CAPUT VII.

De Cyprinis Monstrosis.

TAB. XXVII. 10 Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 41.

MIram hanc piscis speciem Lugduni in foro piscarotio vivam aliquando vendiram, nullus fuit (in-

quit Rondeletius) qui non demptis capite & Rostro Cyprinum esse iudicarit. Nam squamarum figura & Colore, pinnis earundem situ, cauda idẽ plane est cum Cyprino. Pinna dorsi initio aculeum incisum habet, ut in Cyprino. Eundem aculeum habet alia pinna quæ excrementorum meatum sequitur, quæ rubescit, item caudæ pars ei respondens. Tota cauda lata est, ut in Cyprino. Duas alias pinnas habet ad branchias, similiter duas in ventre. Caput habet non protensum ut Cyprinus, sed Delphini capiti simile, rostrum satis lõgum, sed obtusum, quale revera pictura repræsentat. Ex superiore rostri parte iuxta oris scissuram appendix carnosa utrimq; una dependet, ut in Cyprino, hac superior est alia brevis & vix apparẽs, nisi propius inspicias utrimque ẽt unica. Hæc Rondelet. *Similem huic monstroso Cyprino*, sed barbulis insignem, quas in suo Rondeletius non expressit, Gilbertum Cognatum Nozerenẽ ad se misisse testatur Gesnerus, in Nozerethano stagno repertũ, anno salutis 1554. In Cognati vivario novem tãtum diebus vixisse. Verum longe pulchetrimum fuisse nec specie colorib. rarum & admirandum Cyprinum illum, qui anno Domini 1546. Omburgi in Ditione Comitis Palatini, Marchionis Ioachimi Brandeburgensis captus & Augustã missus est ad Carolum V. Cæsarem in comitiis illic agentem, qui eum Sotori Mariæ donavit, coctum etiam colores retinuisse. Picturã eius sibi cõmunicasse Io. Thannmyllerum iuniorem chirurgum Augustanum peritissimum, in qua longitudo, inquit, apparet trium dodrantum: latitudo digitorum novem, quæ est in medio dorso ad ventrem medium. Pinnæ dorsi initiũ partim aureo, partim rubro colore est, deinceps v. pulcherrimè cærulea: reliquis pinnis omnibus color aureolus, ut capiti ẽt magna ex parte ac ventri, sed passim etiam rubedo intervenit, quæ barbulas quoq; quaternas tingit. Dorsum ex viridi cæruleum, latera superius viridia, inferius aurea, &c. In summa suavissimis floridissimisque coloribus vndequaq; adeo eleganter pictus atq; distinans est, ut vel cum tab. maris elegantissimis quibusdam, maximiq; variis piscibus certare posset. Narrat item captum esse aliquando apud suos Cyprinum hermaphroditum, in quo utriusque sexus notæ (hoc est & genituræ & ovorum vasa) comparuerunt. In piscinis vero contrarium quandoq; reperiri, nempe neutrius sexus Cyprinos, nec mares nec fœminas, & hos forte esse, quos sponte nasci Rondeletius author est. Idem Gesnerus hac quoq; forma Cyprinũ alium captum esse testatur in Acronio sive Constantiense lacu, prope Retz, duos fere dodrantes longum in præsentia illustris & Generosi viri Comitis Wolff de Schamburg, anno salutis 1545. idibus Novemb. Picturã ad se misisse Archillem Pyrminium Gassarum medicum eo tẽpore præstantissimum. Pronam partem nigro colore pictam fuisse, latera fusco, supinam luteo. Spectabilem in eo præcipue faciem, æmulam humanæ latitudine sua, necnon oculis, ore, naso buccis ac mento. Hæc scripserat, cũ eundem piscem Raphael Seilerus iuvenis Augustanus clarissimi medici Geryonis filius, cum omnimoda eruditione, tum iuris scientia & comitis Palatini dignitate nobilis, pictum ad eum dedit, cum descriptione huiusmodi. Piscem hunc omnino qualẽ de pictum mitto, fuisse captum in flumine Austriæ (quod vocant die Eris) in ditione comitis Iulij de Hardegg prope urbem Retz anno 1545. mense Octobri, viri quidam eruditi & graves, mihi veluti testes oculati confirmaverunt. Faciem non aversam, prout reliqui, vel obtusam sed repressam, ob aliquo in planum aspectu tendente, cum temporibus utrimque latis, oculis binis, naribus, ore, mandibula, omnia effigie humana habuit. Pinnis, squammis, cauda, totoque corpore posteriore, ipsaq; adeo magnitudine atque colore Carpam præ se tulit. Rete captus est solus, & ob raritatem ac maxime quod sensibus etiam ignotus esset, diu conservatus, & veluti miraculum quoddam passim asportatus.

CAP.

CAPUT VIII.

De Cyprino Lato Rondeletii.

TAB. XXIX. 5. Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 42.

CYprinus latus Germanis *Bresem*, Italis *Scarda* seu Scardula dicitur. Bellonius *Abramidem* veterum nullo fundamento adiecto arbitratus est. Cyprino adiungitur, quia est squamis, corporis specie & vita similis. Piscis est maximus & latissimus, *capite* parvo pro corporis magnitudine, dorso repando & cultellato, corpore compresso, *squamis* magnis tecto. Linea à branchiis ad caudã ducta curva est. Ad branchias pinnæ duæ sunt, in medio ventre duæ aliæ, ab excrementi meatu alia ad caudam continua. Huiusmodi pisces in lacubus maximis *nascuntur*. Vidit Rõdeletius in Arverniæ lacu quodã istiusmodi pisces, qui binum cubitorum, pedum totidẽ latitudinem æquarent. Nostro in foro copiosissimè prostant: minores Scardas, maiores propter dorsum insigniter repandũ Gobbos quasi gibbosos nuncupant, suntq; pedales plerumq; bipedales rarissimi. Scribit Gesnerus *vadum* amare argillosum, vel albicãti argillæ simile: ideoq; in lacu Tigurino nõ passim, sed superiore eius parte capi. Stagnantibus a. aquis præcipuè delectantur, illicque muco, luto, herbisq; *vescuntur*. Quare in iis tantũ capiuntur fluviis, qui tardius fluũt, turbidaq; sunt, & crassiore aqua, qualis est Araris: multi itẽ in Gallia Belgica: nec in his ad eandem unquã magnitudinem accrescunt, ad quã in lacubus & stagnis. Mirum quod narrat idem Gesnerus, nimirum quẽdã in Polonia permultos horum piscium coniecisse in piscinam quæ mox superveniente hyeme tota congelata esset: & cum parendi convivii causa, remoto gelu pisces capere vellet, ne unum quidẽ invenire potuisse: sequẽti a. vere rursus omnes apparuisse. Ad hosce latos Cyprinos referri debet piscis huiusmodi è Polonia missus, ubi Kloszcz dicitur, totus ex subcæruleo ad violaceum vergens, exceptis pinnis & cauda quæ albicant. Pinna quæ ab ano est longiorem & in exortu latiorẽ quam pars est, à pictore puto expressa est. Habentur à quibusdam in pretiõ in Arvernia imprimis, ubi in lacu quodam magni & pingues capiuntur. Nonnulli partem in eis mediam expetunt: alii plus molestiæ ob minutissimas spinas inter edendum quam voluptatis afferre arbitrantur.

CAPUT IX.

De Cyprino lato alio, & Ballero.

TAB. XXIX. 5. Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 43.

GEsnerus ex relatione Kentmani, *tria* huiusmodi piscis *genera* in Albi reperiri tradit. *Primi generis* pisces esse parvos, tenues, latos, colore sub aureo, cui circa dorsum fuscus admiscetur. Dupla eis ad latitudinem longitudo, caput parvum. Pinna dorsi & cauda fusci coloris sunt: reliquæ verò quinq; pinnę, è fusco puniceı. *Squamæ* ut in Cyprino. Genus hoc Misenì parvum cognominant, *kleinkarass*, vel à colore *Gblichen*. Vivaces sunt admodum. E piscinis & stagnantibus aquis in Albim veniunt. Raro octo digitos longitudine excedunt. Vescuntur gramine & argilla, ut & reliqui huius generis pisces: quamobrem magis amant piscinas, quàm fluentes & lapidosas aquas, propter vadum herbosum & argillosum. Itaque rarius in Albi reperiuntur. In piscinis quidem multiplicari eos non patiuntur domini, impediunt enim incrementa & saginationes Cyprinorum, quos à pabulo depellunt. *Alterius verò generis karas*, aliquanto crassiores & longiores sunt. *Squamas* similiter ut prædicti vel ut Cyprini, è gilvo seu flavo nigricantes habent: vocantur autẽ Halbkarass, id est dimidii Carasi, quoniã è Caraso & carpa veluti compositi videtur. Hi quoq; ut primi generis Carasi, & piscinis aut stagnantibus aquis Albim ingressi, pariunt in eo & crescunt. Utrisque caro est subflava, & in cibo viscosa, quomodocunq; parata.

Quo diutius verò in Albi immorantur, eo sapidioris solidiorisque carnis evadunt. *Tertii demum generis* Carasi tenuiores & latiores sunt, quã dimidii nunc dicti, similes primis sed maiores & pulchri, cãdoris argentei, habentq; pinnas parte supina rubentes, superior vero pinna cũ cauda obscurius è fusco punicea est. Hi pisces in Albi nascuntur, non aliunde (ut prædicti) ingrediuntur. *Pariunt* primũ lunio mense, secundò Ianuario, sicut & superiores, quibus temporibus etiam præcipuè capiuntur. Mediocriter augentur, ut sesquilibres aliquando aut bilibres capiantur. Assari solent & in pretio habentur. Fœminę ovis gravidæ, elixæ etiam in aqua ad juris ferè consumptionem, vel copioso butyro ad jus sub finem adiecto, non displicuerint. Est in Frisia orientali piscis, quem *karutz* appellant, Carpa multis partibus minor, tergo magis arcuato & gibboso. Sexies in anno parere unanimiter affirmant, qui ipsum in vivariis servant.

TAB. XXVII. 7. De BALLERO ita Aldrovandus. Aristoteles Ballerum inter fluviatiles & lacustres bis meminit. Ballerus, inquit, & Cyprinus & cæteri fere omnes, cum parturiunt, undis se intrudunt. Et alibi: Ballero & Tilloni lumbricus canis exortu innascitur, qui debilitat, cogitque ad summa stagni efferri, qua æstu intereunt. Hunc Rondeletius eum esse conjicir, qui à Lugdunensibus, & lacuum qui in Allobrogibus sunt, accolis Bordeliere nominatur, quod littora semper sectetur & quærat. *Bord* enim littus significat. Cæterum cur Ballerum faciat, nullum adducit argumentum, nisi quod vita & moribus à Cyprino, quo cum nominatur ab Aristotele, non differat. Vilis est piscis. Strymonis amnis accolæ vulgo *Plestyam* teste Bellonio vocant, in Macedonia ad Pischiacum lacum, ubi plurimus est, modo *Platanes*, modo *Plestyam*, modo *Platogniam*. Hollandi, apud quos cum ob copiam, tum quod per se insipidus sit, vilissimus habetur, *een Bleye*. Bramæ, inquit Rondeletius, tam similis est, ut patum cautis pro Bramis sæpè vendatur, sed ab iis magnitudine corporis & squamarum differt & pinnarum & caudæ colore. Est igitur Ballerus capite brevi, ore parvo, sine *dentibus*, sed horum loco ossa habet aspera: sine lingua, sed *palato* carnoso: Pinnas duas habet ad Branchias, duas alias in medio ventre, ab excrementi meatu unicam ad caudam usque in dorso aliam. Posteriores pinnæ cum cauda rubro colore perfusæ sunt, ut in Percis fluviatilibus videre est; quæ in dorso est, nigricat. Linea à branchiis ad caudam curva producta est. Branchias quaternas habet, os in medio palato, ex adverso sita sunt ossa duo loco inferiore, altera parte serrata, quibus contrario occursu cum palati osse herbæ atteruntur. Ventriculum parvum habet, intestina pinguedine oblita, hepar ex alborubescens, in quo fel viride splenem rubrum. Multis spinis abundat, frequentes *squamas* habet, rotundas & tenues. Tergus eius nigricat, venter candicat. Oculorum pupillam Bellon. non ut in aliis nigram, sed veluti crystallinam esse asserit, iridem vero albissimam, ac tredecim squamarum ordines utrinque in lateribus habere.

Aldrovand. de Piscibus l.5.c.44.

Bell. de Aq. lib.

CAPUT X.

De Tinca.

TIncam vulgatissimum ubiq; terrarum piscẽ, à solo inter veteres Ausonio memoratum, ab aliis quod nullo in pretio fuerit, neglectum, Iovius existimat. Bellonius Aristotelis φύλαινα, quẽ Gaza *Fullonem* vocat Dorionis apud Athenæum γναφεὺς, Id est Fullonem dici, credit: metuo ne perperã. Non tantum n. Tincæ decocto, sed & aliorum glutinosorum pisciũ, Ichtyocollæ, Anguillæ, &c. maculæ eluuntur. Fullo quoq; Aristoteli marinus piscis est, Tincã inter fluviatiles & Lacustres reponimus. *Manã* non esse, q; Platinæ placet, vel ob ultimã hanc rationem, quia marinus est, certũ est. Quid si verò, inquit Aldrovandus, Romanam vocem esse dicamus, à qua

TAB. XXIX. 7.

Aldrov. de Pisc. l.5. c.45.

à qua sententia idem Iovius non videtur declinasse. Celebratur enim apud Ciceronē, quidam facetus orator Placentinus cognomine Tinca, fortassis, inquit, ab hoc pisce cognominatus, quemadmodum Florentiæ Laurentius Medices senior, uti erat perurbanus, cuidam celebris familiæ civi, se domi Tincā ingentem exquisita arte coctam falso jactanti, Tincæ cognomen, quod illi postea fuit æternum, indidit. Quemadmodum Merula ob similitudinē cum Tinca, item Callarias noster, Tinca marina vocari meruerunt, quid vetabit, si Tincam etiam Merulam palustrem dixerimus? Hoc sanè nomine usus est doctissimus Scaliger his verbis: Ausonius sui temporis secutus plebem, usitatis nominibus, pulcherrimū poëma non est veritus inficere potius, quam aut ipse in ambiguo versari, aut jactare Authorem in obscuro: sic Alosam pro Clupea sive Thrissa, Tincam pro Merula fluviatili posuit. Habet quibus cum Cyprino similis est, habet item quibus cum plurimum ab eo discrepat. Corporis enim specie, pinnis earumq; situ, & palato carnoso cum eo convenit: squamis verò nō item. Hæ Cyprino maiusculæ, Tincæ vero perquam exiguæ tenuesque & muco semper obductæ: adhæc Tinca juxta oculos circulum habet rubrum qui in Cyprino flavescit. Color omnibus haud idem, aliquæ enim subalbidæ sunt; plurimæ ex albo flavescentes, nonnullæ virides, quæ verò in maris degunt paludibus, ut in multis Hollandiæ locis, subnigræ sunt. Ausonius viridem dixit, cū plerumq; flavescat potius. *Rostrum* habet breve ac retusum: os fere rotundum, ad ventrem inclinans, planè edentulum, at pro dentibus sertata ossa. Ex utroque oris latere, ubi inferius labrum superiori committitur, appendix pendet, ut in Cyprino, cutacea, rotunda, brevis, mollis, ac lubrica adeò, ut nunquam explicetur, conspicuave fiat, in digitis comprehensa extendatur. *Oculi* sunt magni & aurei. Pinnæ binæ sunt ad Branchias, totidem aliæ in ventre, à podice una, in dorso alia brevis sine aculeo. Cauda in latam pinnam definit. Branchias habet quaternas duplices, lapillos in capite Auratæ & reliquorum marinorum more, binos exiguos. Stagnantes potius quam currentes aquas amat, ideoque in stagnis, lacubus ac paludibus quàm in fluminibus frequentiur, & inter arundines ulvasque plerumque victitat, omnique anni tempore hisce in locis capitur. E rivis a. flumina maiora quandoque intrat, sed degunt maxin è, ubi vadosa sunt, vadūque ipsum limosum. Gregalis est, putrescentis limi sordibus vescitur, carne nequaquam. De *amicitia* eius cum Lucio supra dictū est, quibus si lubet, adde, q cum Lucius in cęteros tyrannidem exerceat, à Tinca quasi beneficii memor, ptorsus abstinet. Cū occiditur, diu supervivere fertur. *Usum* in cibis quod spectat, insuavē habent carnem, quia impurum & damnatum alimentum: ideo commune est apud Italos mulierculas diverbium. *Nessuno mangia Tenca, che febre non sente*, & Ausonius vulgi solatia dixit. Diebus tamen canicularibus inprimis noxiæ putantur, quanquam Marsicana è Tucino lacu, qui nunc Celanus, quæ labio inferiore trito, quod saxoso eius loco volutentur, à vulgaribus distinguuntur, laudantur: nec non illæ, quas parvus lacus quarto decimo ab urbe lapide, apud Bacanam sylvam, profert. Hac teste Iovio, nobilis quidam propinalis lautitiæ studiosissimus, autumno captas, allio larido que contritis, additisque odoratis oleribus & multo aromate, in teganis ad vaporem tepidioris furni felicissime percoxit. Laudatur deniq; Thrasymena Tinca, de qua idem Iovius: Cum in cœna Leonis X. Pontif. discumbentes, pelagios pisces vario judicio certatim atq; impensius laudarent, nobilis quidā Florentinus Tincis fortasse solum assuetus, extollatis, inquit, convivæ, ut lubet marinos pisces: ego certè Trasymenam Tincam conditam leucophago, his vestris Triglis, Spigolis & Rhombis prætulero: quo suo insulso dicto lachrymas omnibus præ risu excussit.

Vete-

Veteres medici (inquit Medicus quidam apud Gesnerum) ad sopiendos capitis & artuum dolores, torpedines admovebant, quarum loco à mediterraneis Tincæ forsan usurpari potuerunt. Sunt qui non febrientium modo æstus Tincis pedibus subditis, seu alligatis vivis temperari, sed idē remedium advetsus arquatum etiam morbum proficere putent. Iovius quoque scissas per dorsi longitudinē, pedum & manuum plantis applicatas, ardentis febris ardoribus plurimum adversari, quosdam tradit putare ex secta Iudæorum, qui quanquam sordidæ admodum, inquit, & ridentibus aliis talia experirentur, aliquando tamen ipsis æstuantibus exoptata blandimenta feliciter attulisse comperti sunt. Monet vero Rondeletius, ut id opportunè fiat, quod alioqui non modo nihil profuerit, sed contra maximè obfuerit. Frigiditate siquidem intro repellente ac magis constringente augeri incendium. Alii ictericorum jecori aut umbilico vivam imponunt. Ictericis aliqui Tincam viventem alligant umbilico, donec immoriatur, postridie rursus aliā alligant, idque etiam certo die repetunt. Tinca immortua intus ac foris veluti croco tincta redditur, & plerique hoc remedio restituūtur. De *felle* hoc ex libro Germanico manuscripto habet Gesnerus: Fel de Anguilla, Thymallo, Tinca & porcello lactante, misce ad aurium remedia. Hoc enim infuso, pelliculas rumpes, fluxiones curabis, vermes aurium occides.

CAPVT XI.

De Lota Gallorum.

TAB. XXIX. 10. *Aldrovand. de Piscibus l.5.c.46.*

LUgdunenses, inquit Rondeletius piscem qui in Arari invenitur, *Lotam* vocant, qui à Gebennensibus *Motella* quasi Mustella nominatur. Si quis Mustellam lacustrem vel fluviatilem appellaverit, non ineptè mea quidem sententia fecerit, modo non eam accipiat, quæ ex mari fluvios petit, qualis est Mustella Ausonii, qui Mustellæ nomine Lampretam nostram describere videtur. Lota Piscis est fluviatilis & lacustris. Mustellæ marinæ vulgari, de qua alibi diximus, similis admodum, nisi esset corpore rotundiore & spissiore. Ex maxillæ inferioris extremo pilus unicus veluti ex mento barba propendet, nullus in superiore eminet, ut in marina. (Gesnerus tamen in suis putat etiam supra duos pilos esse, sed in mortuis ferè latere, ut in maxima observavit.) *Pinnis* quatuor natat, duæ sunt ad Branchias sitæ, duæ in ventre, ab ano unicam continuam habet ad caudam, huic æqualem & similem in dorso, quam præcedit alia pinnula. *Cauda* mucroni gladii figura similis est. Parvulis *squamis* corpus tegitur, quod è ruffo fuscum est, & maculis nigris undulatim dispositis conspersum. *Dentes* parvulos & tenues habet. Muco oblita & lubrica Lota est, ut Anguilla. *Ventriculum* parvum habet cum multis appendicibus, intestina convoluta; *hepar* albicans, in quo fellis vesica, quæ ex viridi flavescit, splenem rubrum, *vesicam* oblongam aere plenam, branchias quaternas & duplices. *Nascitur* in lacubus & fluviis leniter fluentibus, ut in Arari. *Hepar* pro corporis ratione magnum est, & delicatum habetur. *Ova* noxia, quemadmodum ova Barbi, quæ ventriculum lædunt & alvum turbant. Caro tota à Lugdunensibus habetur in pretio.

TITULUS IV.

De Piscibus lacustribus.

CAPVT I.

De Umbla vulgari, & Rondeletii.

TAB. XXX. 1.2.

Nter *Lacustres* pisces censentur, *Umbla*, *Trutta*, *Lacustris*, *Carpio*, *Lavarelus Allobrogum*, *Bezola*, *Albula*, *Albus Salviani*, *Farra*, *Pigus*, *Sarachus*,

rachus,& Schilus. Umbla, quasi umbra, quod haud exiguam cum umbra fluviatili similitudinem habeat, dicitur. Rondeletius *Salmonem lacus Lemani*, quod corporis specie, pinnarum numero, situque & partibus internis. Salmonem referat, vocat. Helvetii à Colore circa ventrem rubicundo, *Rotele* nomen indidere. Duo eius esse *genera* magnitud ne maxime differẽtia in Lucernensi lacu Gesnerus tradit. Majorem circa Bielam Rott, alicubi Roote appellari: à Sabaudis *Routte*; circa Lemanum vero Umble minorem diminutivo nomine Rotele privatim dici. (Est & alius in Suevia & circa Augustam Rotele dictus, sed fluviatilis, non lacustris piscis, Truttis quoq; affinis, Germanis cæteris ferè Huch nuncupatus, quo de suo loco diximus) Sabaudiæ circa Bielam *Ronson* vel *Bondelle*, illo nomine colorem indicari, hoc forte bonitatem. Denique piscem qui in lacu Bavariæ Ammersee vocatur, Germanice **ein Pitsling**/non aliũ quã Umblam minorem videri: conferti enim Salmoni parvo; & à dorso usq; ad media latera coloris lutei esse dici, adeoque tenerũ, ut statim *extra aquã* exspiret, nec in alio ullo eius regionis lacu inveniri. *Vmbla major* corporis forma partibusq; omnibus Salmonibus & Truttis similis est. Os haber magnum, *dentes* vero nõ solũ in maxillis, sed etiã sex magnos in lingua. Caput livescit, branchiarum opercula argentei sunt coloris in extremo aurei. Magis albicat q̃ minor. Nullis suggillatur lituris, unicã esse parvam tergoris pinnã Bellon. scribit: Rõdel. tamen nõ lõge à caudę exortã aliã sed admodũ exiguã depingere videtur, & ipse Bellon. candẽ in icone exprimit, & mox puto apophysim carnosam vocat. Idẽ Bellonius juxta vẽtrem, pinnã (in impressis codicibus branchia legitur sine sensu) utrinque unã esse air, sed quã nec ipse, nec Rõdeletius quoq; pingit: duas sub vẽtre huic oppositas, omnes sine aculeis: postremas piscẽ in duas æquales partes intersecare, sed partẽ quæ ad caput est, paulo lõgiorẽ esse. *Cutim* adeo glabrã esse, ut squamis carere videatur. Tergus præ multo livore opacum apparete: ventrẽ præ albedine uti argentũ micare: apophysim carnosam habere supra *caudã*. Umbræ, Truttarũ, &c. more. Quaternis prædictã esse *dentiũ* ordinibus in palato serpentiũ more, *linguã* ostendere aduncis in gyrum dentibus, crenatis, exertis & hamaris senis, vel eo pluribus cõmunitã, præter hoc maxillã etiã inferiorem parvulis aliis exertis & parũ falcatis in ambitũ vallari, brãchias habere utrimq; quaruor: latera eius virgula recta secari utrimq; p mediũ corpus, parũ repandũ versus ventrẽ. Tres aut quatuor dodrantes plerumq; longa est. In Lucernensi lacu brachii fere longitudine excrescere Gesnerus testatur, & Rõdeletius duos aliquando cubitos longas à Lemano lacu Lugdunum advehi. *Minor Vmbla* (ut idem Gesnerus refert) dodrantalis plerũq; aut brevior, pedẽ raro excedit, aursi amplius, increscit. Vidi n. inquit, aliquando palmos quinq; longã. Octobrimense in Lacu nostro captã corpore latiusculo, nunquã tamen Umblæ majoris magnitudinem attingit. *Ventre* turgidulo aliquãdo spectatur, ꝑpter *vesicã* nimiũ inflatã. Est a. vesica ei oblonga, ut Albulis, non distincta per mediũ. *Dorsum* torũ cum dimidia laterũ parte subroscum: Inferiora latera albicãt. *Venter* albissim[9] est: caudæ color idẽ, q dorsi pinnulam mollẽ & parvam, ut Truttæ; dorso extremo gerit. *Maxillis* est dentatis. Spinas etiã ceu dentes in *lingua* habet. Pinnæ omnes partim subalbẽr, partim crocei coloris sunt, Branchiæ quaternæ. *Lapillos* in cerebro habet. *Mares* ventre, pinnis & caudâ magis rubẽt, fœminæ candicaut: eædem capite superius & dorso magis virent. Non tantum in Lemani lacu, sed & in aliis capitur. *Vescitur* pisciculis, quisquiliis & aliis. Si vel parũ *sauciatur*, velut moribunda supernatat. Capta quã primum aquas reliquerit, exspirare traditur. *Carne* est suavi, sicca, & cũ senuerit dura, & quæ multorũ judicio Asellis, imo saxatilibus succedere queat. Pinguis potissimum apud Allobroges capitur rantiq; fit, (inquit Bellonius,) quanti ditiorũ bursa æstimare potest. Commendatur ab Helvetiis Novembri mense,

Bellon. de Aquatil. l.1.

mense, & aliàs circa initiũ Decẽbris: quo tẽpore Gesnerus *ova* habere ait bona & solida, tardins vero cato eius insulsa, pinguiuscula & flaccida apparet, & ova dilutiora sunt. Tẽpore partus mensis inepta est. Cũ elixatur, vino prius fervido injicitur, ne nimis mollis reddatur. Apud Allobroges pastitiis includi Bellonius refert.

Facit Rondeletius alterius mentionẽ, quã Lemani lacus accolæ *Vmble chevaliere* fotte ob magnitudinem, præstantiã & robur nominanr. Neq; verò à superiore solũ differt, vel sexu, vel ætate, ut ex sequenti descriptione perspicuum fiet. Est igitur hic piscis Salmonibus & Truttis, q̃ vulgo Salmonatę dicuntur, similis, *rostro* recurvo, quo à superiore differt, id n. longius habet & acutius. Maxillæ inferioris extremum incurvum in maxillã superiorẽ, eius rei gratia excavatum recipitur ut in Salmonibus videre est. Maxillæ lineis multis distinctæ sunt. *Dorsũ* ex cæruleo nigricat. *Venter* aureo colore est. *Hepar* flavescit, in eo fel: *splen* nigricat. *Ventriculus* gulæ subjectus est, longus, spissus, cuius innumerabiles sunt appendices, quemadmodum in superiore. In insignẽ magnitudinẽ excrescit. Caroe est sicca & dura: in assulas dividitur, q̃ Caryophyllis confixæ in craticula assantur, & oleo sive butyto irrigantur. Paratur etiam hic piscis Truttæ modo. Caput maxime commendatur, ut Salmonis.

CAPUT. II.

De Trutta Lacustri.

TAB. XXX. 3. *Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 50.*

QUam nos Truttã Lacustrem vocamus, eã Galli *Truttã Salmonatã*, Rondeletius *Salmonẽ lacustrem* voeat, eumq; Truttis vulgarib. grandior sit, Salmone minor, *Sarionem* ab Ausonio dici Bellonius & Rondeletius opinãtur. An sit *Anchorago* Cassiodori, quod Gesnerus opinari videtur, superius diximus. Ex Truttarum genere esse, Salmoniq; similẽ eũ ex corporis forma, partiumq; externarum & internarum similitudine, tum ex nomenclatura Gallica notũ est. *Differt à Salmone* magnitudine & maculis. Minor n. & maculas in lateribus purpureas, multo quã Salmo copiosiores habet Truttę, itẽ q̃ in fluviis rapidis & limpidis inveniuntur, nõ sunt adeo maculosæ, magnitudineq;, succo, carnis colore & substantia multo inferiores. Umbla vero nullis ut dictũ est litturis suggillatur. *Gesnerus hunc piscẽ diligenter intuitus, his verbis describebat: Squamulis* tegitur minimis, bene dentatus est, & *lingua* ẽt utrimq; dentibus munitur. Caput colore nigro, cæruleoq; mixto, dorsum partim glauco, partim subnigro, partim cęruleo, partim subviridi. In lateribus puncta nigra. Pinna in medio dorso multis nigris maculis variatur, reliquæ albent. Habet & ultimã illã dorsi mollẽ *pinnulam*, ut reliquæ Truttæ: Brãchias quaternas. *Appendices* nõ toto circuitu intestini, sed ab una tantũ parte magnas, oblõgas, bipartitas, utrimq; circiter 18. habet, & alias sex separatim ex opposito, ventriculũ seu majus intestinum versus. Hæc ille. Ad duum triumve cubitorum *magnitudinẽ* accrescit, in Lario lacu ad 50. quinimo, Jovio authore, ad 100. etiam libras. Initio æstatis *caro* eius rubere incipit, duratq; is color usq; ad Augustum, vel saltem ad Divi Jacobi diẽ, quo tẽpore partu jam absoluto, colorẽ rubicundum amittit. Gesnerus loco differre invicẽ istiusmodi lacustres testatur; alias n. in vado ipsius aquæ degere, præsertim argilloso, hasq; magis pinguescere, & pa lato sapidiores esse, alias circa summas aquas, ubi muscas appetunt, minus pingues & vilioris pretii: illas apud suos Grundforinẽ/ has Schwabforinen appellari. Duo itẽ *genera* capi in mõtanis lacubus quos Athesis facit, quorum unum ab aureo colore Goldforinen/ alterum à nigredine Schwartzforinen appelletur.

De loco & natura huius piscis ita Aldrovandus. Lacustris piscis est, sed qui ex lacubus fluvios quandoq; subit certo tẽpore, instante nempe partu. E Lemano in Rhodanum *ascendere* ajunt vere, inquit Gesnerus, ut & circa Sedunum capi: at in Tigurino & Acronio lacubus neq; eodem tempore migrare putat. Acronii lacus incola *pariturus* ad Rheni influentis ostiũ ascendit, ubi cum pepererit, rursus descendit.

dit. Conferri ajunt hunc piscem junipero, nam sicut hæc tertio demum anno fructum perficit, ita etiam eius fœtus ad tertium usq; annum crescens, perficitur: *parere* plerumq; Julio & Augusto, alias citius tardiusve, prout cœlum magis minusve calidum fuerit. Jam vero magno licet sit corpore, suâ tamen naturâ agilis quoque est, aliarum Truttarum more. Tradit Jovius sese audivisse majores istas Truttas lacus ripis lasciviо excurso extremos arenæ margines aliquãdo justi passus longitudine ꝓsulcasse. Laudantur vehementer *in cibis*, Carnẽ habẽt solidã, rubicundam, & saporis optimi: aliquando tamen præ nimia pinguedine nauseã movent, & mortuæ paucissimis horis, ꝗ pinguis illa teneritudo quam sæpissimè cõputrescant, gratiã saporis amittunt. Larianæ multo succo corpora replent, & genitalẽ humorẽ copiosè suggerunt. Præferuntur, si Jovio credimus, Soranæ aliis, in Acronii lacus parte inferiore captæ, illis quę in superiore parte capiuntur: item quæ circa fundum pascantur, iis quæ circa summam aquam. Ab Helvetiis Februario commendantur, ab aliis simpliciter æstate, dum pulpæ earum rubent. Spinæ dorsi & Caudæ assæ, vel principum mensis inferuntur.

Caput III.

De Carpione.

Tab. XXIX. 2.3. *Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 50.*

QUi sit apud Veteres Carpio, ignoratur, Moderni quidam in solo Benaco lacu repetiri, & à carpendo auro dici ajunt. Alii ablatâ priori syllabâ, *Pione* vocatum fuisse, ac tandem *Carpione* ꝗ cum quidam piscem edisset, careq; suppuranti solvisset, carè se Pione edissere diceret, perhibent Fracastorius à carpo nauta, à Saturo Benacum trajecturo, ꝗ aurum ipsi extorqui vellet, in carpionem mutato derivat. Lacustri potissimum Truttæ cõgener statui potest. Nam & corporis figurã, partium numero & carnis substantiã et similis est: punctisque similiter nigris notatur, ac denique pinnulam dorsi posteriorem mollem, ut illa habet. Evidentibus tamẽ ab eã interstinguitur notis. Prominentiori enim rostro, majoribus oculis, candidiore & turgidiore ventre, ac nigricantiore dorso est: *magnitudo* Truttæ lacustri duorum triumve plerumque cubitorum, cum Carpio pedem excedere nunquam visus sit. *Dentes* habet non in maxillis solum, sed etiam in palato & lingua, *squamis* tegitur tenuibus. Ventrem habet candidum atq; argenteum, dorsum subnigrum. Qui ab Aldrovando exprimitur, lateribus est ferè rubicundis, intenlius verò rubet lineã corpus dividens. Ventre pinnisque candicat, *Tergus* ad cæruleum inclinat. Solius Benati lacus alumnum esse omnes ajunt: negatque Petrus Bembus alibi capi, huncque piscem capere atque cognoscere Friderico Imperatori voluptati fuisse. Atqui Salvianus reverà reperiri nascique asserit in parvo & limpido lacu, haud procul ab Alviro Campaniæ oppido ex oriente, (vulgo il lago della posta appellato) ex quo Fibrenus fluvius exoritur: esse tamen Benacinis minores, & vix libram unam implere. Profundiora aquæ *loca* amat. Pisciculis *vescitur* & quibusdam lacus recrementis. Bellonius Phryganii edacem esse tradit. Auro *vesci* paulo ante negavimus. Carne est duriuscula, siccaq;, minimè glutinosa, rubescente, Truttis & Salmonibus simili. Plus æquo servatos contrabescent & deteriores fieri ajunt, id ꝗ & multis aliis piscibus accidit, maximè iis qui delicatiore & friabili sunt carne: quamobrem Benaci accolæ, in sartagine frixum, foliis involutum, aceto in quo aromata pri⁹ ebullierint, irrigarum, per ꝓximas urbes circumferre, quem condiendi modum vulgus ab hoc pisce acarpionare, alii amarinare nuncupant. Platina spinam in capite gerere scribit pernitiosam, eamq; inter edendum cavendã: cujus tamẽ apud alios nulla mentio est.

Caput IV.

De Lavareto Allobrogum, & Bezola.

Tab. XXX. 4. *Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 51.*

LAvaretus à munditie & candore, quod nunquam sordidus sit, no-

mense, & aliàs circa initiū Decēbris: quo tēpore Gesnerus *ova* habere ait bona & solida, rardins vero caro eius insulsa, pinguiuscula & flaccida apparet, & ova dilutiora sunt. Tēpore partus mensis inepta est. Cū elixatur, vino prius fervido inijcitur, ne nimis mollis reddatur. Apud Allobroges pastitiis includi Bellonius refert.

Facit Rondeletius alterius mentionē, quā Lemani lacus accolæ *Vmble chevaliere* forte ob magnitudinem, præstantiā & robur nominant. Neq; verò à superiore solū differt, vel sexu, vel ætate, ut ex sequenti descriptione perspicuum fiet. Est igitur hic piscis Salmonibus & Truttis, q̄ vulgo Salmonarę dicuntur, similis, *rostro* recurvo, quo à superiore differt, id n. longius habet & acutius. Maxillæ inferioris extremum incurvum in maxillā superiorē, eius rei gratia excavatum recipitur ut in Salmonibus videre est. Maxillæ lineis multis distinctæ sunt. *Dorsū* ex cæruleo nigricat. *Venter* aureo colore est. *Hepar* flavescit, in eo fel: *splen* nigricat. *Ventriculus* gulæ subjectus est, longus, spissus, cuius innumerabiles sunt appendices, quemadmodum in superiore. In insignē magnitudinē excrescit. Carne est sicca & dura: in assulas dividitur, q̄ Caryophyllis confixæ in craticula assantur, & oleo sive butyro irrigantur Paratur etiam hic piscis Truttæ modo. Caput maxime commendatur, ut Salmonis.

CAPUT. II.

De Trutta Lacustri.

TAB. XXX. 3. *Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 59*

QUam nos Truttā Lacustrem vocamus, eā Galli *Truttā Salmonatā*, Rondeletius *Salmonē lacustrem* vocat, cumq; Truttis vulgarib. grandior sit, Salmone minor, *Sartonem* ab Ausonio dici Bellonius & Rondeletius opinātur. An sit *Anchorago* Cassiodori, quod Gesnerus opinari videtur, superius diximus. Ex Truttarum genere esse. Salmoniq; similē cū ex corporis forma, partiumq; externarum & internarum similitudine, tum ex nomenclatura Gallica notū est. *Differt à Salmone* magnitudine & maculis. Minor n. & maculas in lateribus purpureas, multo quā Salmo copiosiores habet Truttę, itē q̄ in fluviis rapidis & limpidis inveniuntur, nō sunt adeo maculosæ, magnitudineq; succo, carnis colore & substantia multo inferiores. Umbla vero nullis ut dictū est litturis suggillatur. *Gesnerus hunc piscē diligenter intuitus, his verbis describebat: Squamulis* tegitur minimis, bene denratus est, & *lingua* ēt utrimq; dentibus munitur. Caput colore nigro, cæruleoq; mixto, dorsum partim glauco, partim subnigro, partim cęruleo, partim subviridi. In lateribus puncta nigra. Pinna in medio dorso multis nigris maculis variatur, reliquæ albent. Habet & ultimā illā dorsi mollē *pinnulam*, ut reliquæ Truttæ: Brāchias quaternas. *Appendices* nō toto circuitu intestini, sed ab una tantū parte magnas, oblōgas, bipartitas, utrimq; circiter 18. habet, & alias sex separatim ex opposito, ventriculū seu majus intestinum versus. Hæc ille. Ad duum triumve cubitorum *magnitudinē* accrescit, in Lario lacu ad 50. quinimo, Jovio authore, ad 100. etiam libras. Initio æstatis *caro* eius rubere incipit, duratq; is color usq; ad Augustum, vel saltem ad Divi Jacobi diē, quo tēpore partu jam absoluto, colorē rubicundum amittit. Gesnerus loco differre invicē istiusmodi lacustres testatur; alias n. in vado ipsius aquæ degere, præsertim argilloso, hasq; magis pinguescere, & palato sapidiores esse, alias circa summas aquas, ubi muscas appetunt, minus pingues & vilioris pretii: illas apud suos Grundforinē/ has Schwabforinen appellari. Duo itē *genera* capi in mōtanis lacubus quos Athesis facit, quorum unum ab aureo colore Goldforinen/alterum à nigredine Schwarzforinen appelletur.

De loco & natura huius piscis ita Aldrovandus. Lacustris piscis est, sed qui ex lacubus fluvios quandoq; subit certo tēpore, instante nempe partu. E Lemano in Rhodanum *ascendere* ajunt vere, inquit Gesnerus, ut & circa Sedunum capi: at in Tigurino & Acronio lacubus neq; eodem tempore migrare putat. Acronii lacus incola *pariturus* ad Rheni influentis ostiū ascendit, ubi cum pepererit, tutius descendit.

dit. Conferri ajunt hunc piscem junipero, nam sicut hæc tertio demum anno fructum perficit, ita etiam eius fœtus ad tertium usq; annum crescens, perficitur: *parere* plerumq; Julio & Augusto, alias citius tardiusve, prout cœlum magis minusve calidum fuerit. Jam vero magno licet sit corpore, suâ tamen naturâ agilis quoque est, aliarum Truttarum more. Tradit Jovius sese audivisse majores istas Truttas lacus ripis lascivo excursu extremos arenæ margines aliquādo justi passus longitudine ꝑsulcasse. Laudantur vehementer *in cibis*, *Carnē* habēr solidā, rubicundam, & saporis optimi: aliquando tamen præ nimia pinguedine nauseā movent, & mortuæ paucissimis horis, ꝙ pinguis illa teneritudo quam sæpissimè cōputrescant, gratiā saporis amittunt. Larianæ multo succo corpora replent, & genitalē humorē copiosè suggerunt. Præferuntur, si Jovio credimus, Soranæ aliis, in Acronii lacus parte inferiore captæ, illis quę in superiore parte capiuntur: item quæ circa fundum pascantur, iis quæ circa summam aquam. Ab Helvetiis Februario commendantur, ab aliis simpliciter æstate, dum pulpæ earum rubent. Spinæ dorsi & Caudæ assæ, vel principum mensis inferuntur.

CAPUT III.

De Carpione.

Tab. XXIX. 1. *Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 50.*

QUi sit apud Veteres Carpio, ignoratur, Moderni quidam in solo Benaco lacu reperiri, & à carpendo auro dici ajunt. Alii ablatâ priori syllabâ, *Pione* vocatum fuisse, ac tandem *Carpione* ꝙ cum quidam piscem edisset, careq; supputanti solvisset, carè se Pione edisse diceret, perhibent Fracastorius à carpo nauta, à Saturo Benacum trajecturo, ꝙ aurum ipsi extorqui vellet, in carpionem mutato derivat. Lacustri potissimum Truttæ cōgener statui potest. Nam & corporis figurâ, partim numero & carnis substantiā ei similis est: punctisque similiter nigris notatur, ac denique pinnulam dorsi posteriorem mollem, ut illa habet. Evidentibus tamē ab eā interstinguitur notis. Prominentiori enim rostro, majoribus oculis, candidiore & turgidiore ventre, ac nigricantiore dorso est: *magnitudo* Truttæ lacustri duorum triumve plerumque cubitorum, cum Carpio pedem excedere nunquam visus sit. *Dentes* habet non in maxillis solum, sed etiam in palato & lingua, *squamis* tegitur tenuibus. Ventrem habet candidum atq; argenteum, dorsum subnigrum. Qui ab Aldrovando exprimitur, lateribus est ferè rubicundis, intensius verò rubet lineā corpus dividens. Ventre pinnisque candicat, *Tergus* ad cæruleum inclinat. Solius Benati lacus alumnum esse omnes ajunt: negatque Petrus Bembus alibi capi, huncque piscem capere atque cognoscere Friderico Imperatori voluptati fuisse. Atqui Salvianus revera reperiri nascique asserit in parvo & limpido lacu, haud procul ab Alviro Campaniæ oppido ex-oriente, (vulgo il lago della posta appellato) ex quo Fibrenus fluvius exoritur: esse tamen Benacinis minores, & vix libram unam implere. Profundiora aquæ *loca* amat. Pisciculis *vescitur* & quibusdam lacus recrementis. Bellonius Phryganii edacem esse tradit. Auro *vesci* paulo ante negavimus. Carne est duriuscula, siccaq;, minime glutinosa, rubescente, Truttis & Salmonibus simili. Plus æquo servatos contabescent & deteriores fieri ajunt, id qui & multis aliis piscibus accidit, maximè iis qui delicatiore & friabili sunt carne: quamobrem Benaci accolæ, in sartagine frixum, foliis involutum, acero in quo aromata pri⁹ ebullierint, irrigatum, per ꝓximas urbes circumferre, quem condiendi modum vulgus ab hoc pisce acarpionare, alii amarinare nuncupant. Platina spinam in capite gerere scribit perniciosam, eamq; inter edendum cavendā: cujus tamē apud alios nulla mentio est.

CAPUT IV.

De Lavareto Allobrogum, & Bezola.

Tab. XXX. 4. *Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 51.*

LAvaretus à munditie & candore, quod nunquam sordidus sit, nomen

men sortitus est. Bellonius ex Truttarum genere esse ait, at Rondeletius, Salmonum, Truttarumque generi adjungendum suaderet, inquit, pinnula illa dorsi posterior adiposa Salmonum & Truttarum generi propria nisi multa alia reclamarent, ut oris constitutio Thrissis quam Salmonibus similior. *Os* sine dentibus, caput compressum, corpus *maculis* carens, caro mollis & cādida. Quamobrem Lavaretum inter Salmones (Truttasque) & Alosas, ambigere judicat. Bellonius exactissimè delineavit his verbis: Piscis Lugduni satis cognitus, Umbrę simili[s], nisi *simus* esset, *dentibusque* omnino careret: *Bisulam* (Bezolam) tamen vulgarem magis refert: sed Lavaretus nunquam pedem excedit, neque crassior est eo quod pollex & index capere possunt. Capite est oblongo, *squamis* tenuibus, albis, atque ut in Trutta parvis exiguam in tergore gerit pinnam, duas ad ventris latera utrimq; circa branchias, ac totidē sub vētre ei oppositas, quæ tergoris fastigium occupat: aliā quoq; parvam in eo interstitio, quod est inter caudam & anum, quæ omnes nigricantes apparent. *Linea* à supercilio subrubra per latera ad caudam protensa insignis est: *cauda* bifurna, pinnisque ad extrema nigris, fimbriatis ac laciniatis. Ventre laxo & prægrandi, ut in Trutta. Hoc item à Cæteris piscibus differt, quod *nare* est recutta, atque (ut in Harengiis ac Logiis) ossiculis quibusdam prominentibus insigni, labiis nullum *dentium* rudimentum ostendentibus, appendice glabra ac carnosa *caudæ* insidenti, in Umbræ modum. Neq; tamē *dentibus* caret: ossicula n. ad eius fauces atque œsophagi ingressum utrimque conspiciuntur, fenis hinc inde denticulis, ut in Themolo, cōminuta. *Branchiæ* illi sunt utrinque quaternæ ac simplicissimæ, quarum extrema, quæ capiti inhæret, reliquis sane minor est, nullis lateribus maculis est insignitus, totumq; huius piscis corpus, dempto tergore argentum est. Verū tamen si ad eius interna partes advertas, *costas* quinque & triginta utrinque connumerabis, cernesque *cor* illi esse pallidum ac trigonum, pericardio inclusum: *hepar* album, unius tantum lobi, ut in Exocæto & Delphino, in cuius latere dextro fellis vesicula adsuta est. *Lien* à sinistris apophysibus & stomacho incumbit. *Intestina* nullas habent revolutiones. Nā gula usque ad ventriculi fundum deducitur, qui per piscis longitudinem delatus, ac sursum quidem reflexus, duodenum parit à dentibus suffultū, in cuius gibbo innumeræ apophyses spectantur: ex quibus vena oritur, per quam sanguis defertur ad hepar A pyloro sequitur aliud intestinum, quod nullis anfractibus circumductum, rectà ad anum tendit. *Vulvam* utrimque bicornem habet, tenuibus *ovis* conspicuam. Cætera in congeneribus piscibus describentur. Lacum Allobrogum, ut Burgetii & Æquibeletii proprium Rondeleti[us] facit. Bellonius ex Lemano quoq; adferri scribit. Caro ei candida, mollis, suavis, minimè glutinosa, boni succi, mediocriter nutriens. Bellonius in tantis in Gallia delitiis haberi scribit, ut regiorum œconomorum chartæ frequenter inscriptum habent.

Bellon. de Aquatil. l. 2.

BEZOLÆ nomen huic pisci lacus Lemani accolæ dedere, Bisulam Bellonius dixit. Latine *Cephalum* vel *Mugilem Lacustrem*, vel potius *Leucifcum Albulamve* lacustrem appellare licebit. Bellonius semel tantum huius piscis meminit, Lavaretum Bisilam magis quam Umbram referre inquiens. Sed Rondeletius exactius, ut Lavaretum, inquit, Lacus Burgetius, & Æquibeletius ferunt, ita Lemanus Bezolam vulgo dictam, non admodum dissimilem, nisi quod colore minus est candido ad cæruleum inclinante: rostro acutiore, capite minore, ventre latiore & prominentiore. Nullum piscem reperias, cum quo melius cōparari possit, q̄ cum Harengo, quam in marinis depinximus. Carne est molliore quam Lavaretus, & ab eo saporis suavitate & succi bonitate multum separatur, nec in pretio habetur. Proprius est Lemani lacus.

TAB. XXV. 5.

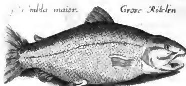
Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 52.

CA-

Tab. XXI.

Vmbla maior. Grose Rötelin

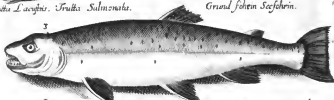

2 Vmbla min. Rötelen pößling.

Trutta Lacustris. Trutta Salmonata. Grund fohren Seefohren.

3

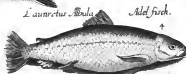

6 Albula Lacustris Gang fisch.

Lauaretus Albula Adel fisch.

4

Alb. minima hegling

7

Albula Cærulea Lacustris Bezola. Blaufing. Bratfisch.

5

Albula Parua Albelen weiß gangfisch.

8

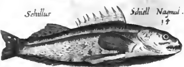
Carpio Benaci See fohrin.

13

Schillus Schiell Nagmul.

14

Alburnus Albur. S. vinum Weis. fisch.

9

Squalus. Ein Art hering.

10

Clauatus cyprinus Piga Domi Brasiymm

14

Farra albulæ lacustris species

11

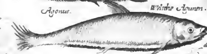

Farra Alius generis

12

Agonus. Welsche Agunen.

Chalcis altera Rondeletij. Ein Heringart in Süssen Seen

17

CAPUT V.

De Albula parva, & minima Gesneri.

TAB. XXX. 7. 8. Aldrov. de Piscib. l. 5. c. 53.

ALbulam parvam non sui generis piscem esse, sed Albulam sive Bezolam cæruleam secundo tertiove suæ ætatis anno ita vocari, quidam opinantur, quibus piscatores nostri, inquit Gesnerus, contradicunt quod cæruleos observarint secundo etiam ac tertio anno forma coloreque à genere Albularum (de quibus hic loquimur) differre. Cognatus est hic piscis cæteris lacustribus albis. Nam & species & sapor fere omnium non dissimilis est. Albula magis quam Bezola albicat: cauda tamen & reliquæ pinnæ, præter eas quæ juxta branchias sunt, nigricant in extremitatibus. *Dorso* color glaucus: alicubi tamen purpurei quiddam & cærulei mixtum videtur. Caput ex glauco cæruleum. Inter caput & dorsum color viridis, ceu gemma relucet. Branchiæ ei quaternæ. Hyeme aliquando memini me videre hunc piscem *squamis* per latera exasperatum, eminentibus per singulas squamas veluti tuberculis. Ajebant hoc indicium esse recentium & vivarum. *Capiuntur* Albulæ in summa parte Tigurini lacus, juxta locum quem Buchberg vocant, diebus ferè quatuordecim post diem divi Martini, & ad oppidum Rapperfullam circa ipsum divi Martini diem. A *partu* in lacum nostrum descendunt (sed non tam procul ut exteræ Albulæ) usque ad Ver: deinde rursus ascendunt tota æstate, usque ad divi Martini diem. Capiuntur etiam in Gryphio agri Tigurini, multo majores quam in nostro, & in Halvillensi Bernensis agri. Augusti & Septembri mensibus præcipue laudantur, quod suaviores eo tempore solidioresque sint. Postea enim pariunt, & mollior earũ caro fit, & succus in fœturam consumitur.

De ALBULA MINIMA sic Gesnerus: Albulam minimam hunc piscem voco, inquit idẽ Gesnerus, quẽ nostri Hagele vel Haling, quasi Haleculam appellant. Friburgi Helvetiorum (ut audio) Pfarren/ Lucernæ Nachtfisch/ quod noctu fere irretiatur ut quidam putant. Sed mihi piscator Lucernensis affirmarit, Nachtfisch vocari Albulam cæruleam anno primo, cum circa diem divi Johannis æstate jam ad digiti longitudinem excrevit. Tota specie accedit ad illam quam proxime albulam parvam nominavi, sed plerumque minor est, & in capite minus viridis. Si piscem erectum inspicias per dorsum aliquid coloris purpurascentis in lateribus apparebit. Branchiæ ei quaternæ sunt, pinnulæ albent. Ore aperto superioris mandibulæ extremitas deorsum tendit. Os habet longiusculum, *dentes* nullos. Julio *coëunt*. Noctu tantum *capiuntur* retibus ad passus quadraginta aut quinquaginta demissis. Cum cœlum serenum est, altius descendunt cum nubilum, ascendunt. Densissimis gregibus præ cæteris Albulis capiuntur, non passim in lacu nostro, sed maxime à pago Vædesuilla, usque ad Insulam & versus alteram ripam à loco Surenbach usque ad arborem longam. Diebus quatuordecim fere à natali Domini capi incipiunt & immixtæ eis Albulæ cæruleæ aliquot, & mox expirant. Cum captæ mox expirent, ut recentes habeantur matutino tempore potius ad prandium coëmuntur, & assi in craticula quam calidissimi à gulonibus devorantur, qui eam ob causam non universos, sed paulatim alios assari jubent, ut statim assumtis prioribus, fervidi posteriores mensis afferantur. Embamma additur ex aceto, sapa, pipere, sale & porri aut cepæ foliis concisis. Placet item recens in jure albo frigido, apio copiose insperso, maxime per mensem Decembrem. Sale idem conditus infumaturque comendatur.

Aldrov. de Pisc. l. 5. c. 54.

Caput VI.

De Albo Salviani & Farra.

Tab. XXX. 9. 10. *Aldrov. de Pisc. l.5.c.55.*

Albus Salviani, *Capto lacustris* Gesneri est. Quamvis Squalo Alburnoe appellato pisci persimilis sit, ab ab eo tamen evidentibus quibusdam notis facilè internosci potest. Primum enim etsi uterque latitudinis ratione oblongus appareat, eadem nihilominus utriusque existente latitudie, Albus paulo longior Alburno conspicitur. Deinde rostro acutiore, oculis majoribus ac dorso magis repando Albus est. Nam cum Alburni sensim atque modice, Albi repente ac plurimum à capite extuberat *dorsum*. Pinnarum autem tum in lateribus, tum in dorso ac in imo ventre existentium, situ ac numero ei cum Alburno conveniente, earundem colore ab invicem discrepant: subnigras enim Albus: subrufas verò Alburnus eas habet. Postremò amplioribus *squamis* albus tegitur. Ventreque atque lateribus, æquè atque Alburnus candidus atque argenteus est: capite vero ac dorso magis quam ille subviridis. Magnitudine non differunt. Uti enim Alburnus, sic & Albus pedalis, frequens: bipedalis verò aliquando tantum reperitur. Lacustris piscis est, non tamen in lacubus omnibus aut eorũ quam plurimis, ut Tinca, Lucius, Squalus ac Barbus, sed eorum nonnullis solùm reperitur. In Trasymeno enim lacu, ubi etiam Albo vulgo vocato, frequens satis in fine veris *capitur*. In fluminibus eum reperiri huc usque non observavimus: estque advertendum, ne quispiam eum in fluminibus etiam reperiri contendens, Squalum pro Albo nobis ostendat, in mari nec nascitur, neque ex lacubus fluminibusve ad id descendit. Duram *carnem* habet Albus, & propterea ægre coquitur. Insipidus adeo est, ut piscium omnium jure vilissimus censeatur. Nec enim ulla condiendi ratione sapidus effici potest. Torrefactus tamen paulò minus ingratus est palato, solumque in aliorum piscium penuriâ eo vesci solemus.

Farra, Fora & Pala quoque dicitur. Lavaretos vel Thrissas refert, ut scribit Rondeletius, magnitudine cubitali, ore parvo, sine dentibus ut in Thrissis, colore cinereo, corpore depresso & lato, *squamis*, pinnarum situ & numero Lavaretis similis, linea à branchiis ad caudam recta & candida ducta est. Pinnulam dorsi mollem pinguemque habet, caudam latissimam. *Carne* est candida & suavi, quæ Laveretorum Truttarumque carni non cedit. — Tab. XXV. 11. 12. *Aldrov. l.c.cap.56.*

Æstate & autumno *capitur*, hyeme in altis gurgitibus latet. Sale conditur & servatur in hyemem. Sic ille. Cæterum monendus est Lector in Rondeletii codicibus diversum piscem, quem in Lemano Vangeronem vocant, huic capti haud rectè per librariorum incuriam præfigi.

Caput VII.

De Pigo, & Schilo.

Pisci, quem descripturi sumus, Verbani Lariique lacus accolæ *Pici, Pigi* & *Picqui*, quod clavis suis seu aculeis pungat, nomen imposuere. Rondeletius *Cyprianum clavatum*, Albertus *Vergiliadem*, quod Vergiliarum ortu apparent, dixit. Cypriano, describente Rondeletio ita est, similis, ut demptis aculeis Cyprianum esse affirmes. Est enim eodem corporis habitu, pinnas totidem eodem in loco sitas, os, oculos, eodem modo carnosum, interna omnia similia habet. Vita item, moribus, sapore, succo Cypriano similis, nisi quod paulo melior est. *Salvianus diligenter sic descripsit.* Pigus piscis est capite rotundo: rostro obtuso, nec admodum extento, ore mediocri & edentulo. — Tab. XXX. 13. 14. *Aldrov. l.c.cap.57.*

Bran-

Branchias habet utrinq; quaternas, & juxta eas, pinnas binas, utrinq; vnã: aliasque in imo ventre, caudæ magis quã capiti vicinas. In dorso ferè medio una haud magna, nullis aculeis armata repetitur. Imo vẽtri ꝓpè caudã alia una etiã minor hæret. *Cauda* ipsa in falcatam pinnã desinit. Totius *figura* ni paulo lõgior esset, ovata censeri posset. *Squamis* magnis tegitur, ex quarum medio albi & pyramidati *aculei*, in fine veris & ineunte æstate, enascuntur. Quibus cum primis 40. æstivis diebus horreat, æstate procedente imminuuntur primũ, demũq; prorsus delitescunt. Quapropter primis illis æstivis diebus demptis, reliquo anni tempore prædictis pyramidatis aculeis omninò caret: unde cũ Plinius scribat: Duo lacus Italię in radicibus Alpium Larius & Verbanus appellãtur, in quibus pisces omnibus annis vergiliarum ortu existunt squamis conspicui crebris atq; præacutis clavorum caligarium effigie, nec amplius quã circa eum mensem visuntur. Dubio ꝓcul Pigum piscem, etsi innominatum eum relinquat, describit, cũ is (ut infra monstrabimus) Larii & Verbani lacus alumnus sit, & (uti diximus) in prima æstate (quoquidem tempore vergiliæ exoriuntur) eius squamæ parte media, clavorum caligariũ instar, præacutæ fiant. Habent enim caligares clavi, qui à caligis militaribus, quibus suffigebantur, dicti sunt, pyramidata capita. Eiusmodi a. aculeos, sicuti Majo & Junio tantum mensibus, in dorsoq; solum & lateribus; & nõ in vẽtre, Pigo enasci asseverant omnes, sic nõ fœminas, sed mares tantum inhorrescere, testantur nonnulli: Venter ex albo langoide rubet: tergus ex cæruleo nigricat. Quod ad interanea attinet, nil habet præ cæteris piscibus peculiare atq; animadversione digum. Cum maximè excreverit, quinas aut senas libras nõ excedit. Solius Larii atq; Verbani lacus accola est. Nemo enim in alio lacu flumin eve eum reperiri hucusq; (q; sciam) animadvertit. Et licet frequentiores in prima æstate, cum clavis illis caligaribus insigniti appareant, in iis lacubus capi soleant, reliquis etiam omnibus ferè anni temporibus, in eisdem, etsi non æque crebro, capiuntur. Majo Mense circa lacus littora *parit*. Sapore & succo Cypriano est similis, paulo tamen melior. Salvianus ei carnem tribuit tenerám atque sapidissimam, ideoque cum optimis quibuscunque dulcis aquæ piscibus conferri posse & maxime in æstatis principio captum : hoc enim tempore nulli piscium esse fecundum, & quovis denique modo conditum, probe semper sapere.

SCHILUM, qui & *Nagemulus*, ita describit Gasserus. Nagmaul piscis est in Ambronis lacu Bavariæ, qui raro capitur, quoniam raro altius natando evehitur. Longissimus ulnam æquat. Formâ non dissimilis est Lucio, nisi quod in aqua subviridis, extra aquam verò dilutior apparet : oculis albicantibus, ore tetro juxta maxillas minus lato. Squamarum magnitudine, ordine & asperitate Percam refert. Pinnæ dorsi erectæ, *aculeis* tres fere digitis rigent. Præter dorsi spinam paucas alias & parvas habet. Parit Martio. In cibo quidem optimus est Majo & Junio. Elixatus, assatus & frustratim concisus etiam frigi solet. Pinguis est admodum, & carnem etiam coctus albissimam servat. *Aldrov. l.c. cap. 59.*

CAPUT VIII.
De Saracho.

PIscem quem Albanenses *Sarachũ*, Ichtyopolæ *Sarachinũ* vocant. Bellonius *Agonum*, Jovius & Salvianus *Aconem*, Fracastorius & Jovius *Aquonem* vocant, ab ossiculis sine dubio illis acutis, quæ aspetam spinosamque in eius ventre lineam constituunt, & veluti acus quidã sunt. Rondeletius *Chalcidem*, quem Gaza *Aëricam* vocat, dici opinatur, alicubi forte *Sardanella* dicitur. De ipsorum Generibus ita Bellonius. Tres sunt apud Insubres lacus in quibus piscem vulgari Mediolanensium idiomate, Agonum nominatum capiunt, varium quidem eum. *TAB. XXX. Aldrov. de Piscib. l.5. c.58. Bellon. de Aquatilib. l.2.*

Larius

Larius enim lacus, qui hodie Comiensis cognominatur, Agonos educat exiguos ac magis populares, Sardis similes, dempto quod ventre sunt latiore: neque alio quam Mediolanum transferuntur, aut saltem rarò Mantuam prætergrediuntur. Eos doliis muriâ conditos adservant, quanquam etiā mediocriter sicci sine muria cōperiantur. Verbanus lacus, quē laeum majorē cognominant, multo majores Agonos quā Larius educat. Indi, enæ urbiū, quæ ad eius litus sitæ sunt, Aronan, Palencza, Cornobio, Locaria & Eugudræ vocatos pisciculos magno proventu capiunt, mediâ magnitudine inter Larios & eos ex lacu Lugaræ, quos Indigenæ urbium nominant *Campignon* & *Buisson*. Benacus autē Laeus magnitudine insignes Agonos profert. Sed nec Urbani aut Benaci Agoni muriâ condiri solent, ut minores. Hæc ille; & mox rursus de Satacho. Duo, inquir, tresve lacus sunt in Epiro, in quib. Sarachi capiūtur, quos ubi sale condierint, exiccaverint, & fumo infecerint, Venetias, Anconā & aliò navigiis transvehunt. Quorum eos maximè in pretio habere solent, quos de la Boiane huius nominis flumine ac lacu cognominant. Horum verò duo comperiuntur *genera*, alterum minus, alterum autē Clupeæ ferè magnitudinis. Minores Sarachi quadrante longiores non sunt, maiores pedalem implent longitudinem. Ambo eâdem linea sub ventre præditi sunt, quâ Clupea insignita est. Cæterum Agoni omnes (inquit idē Bellonius) *squamas* habent levi contactu decidentes, renues, latas & transparentes: corpora argenteo colore nitentia, sed parum nigricant in tergo. *Desquamati* super argentum tersissimum refulgent. Oris rictum habent grandiusculū sine *dentibus*: pinnā in tergo simplicem, parvam, duas in lateribus sub branchiis, quarum omnium cæterus tegumentum spineum in medio erenarum est. Oculos valde grandes proferunt, caudam in penicilli modum discissam. Utrinque nonnunquam lituris duabus, rotundis, ac nigris, interdum pluribus sigillatur in rergo. *Lineam* sub ventre habent serratam, ad anū desinentē. quam si digito in adversum cōfrices, cultri modo acutam percipias. *Branchias* habent utrinque quatuor, interiā parte veluti simbriatas, quod etiā Harengis, Celerinis & id genus piscibus accidit. *Cor* ut semen Cicerculæ trigonum inter anteriores pinnas sub branchiis occultatum. *Hepar* subtubrum sinistro stomachi lateri & œsophago incubans, ipsumq; pylorum amplectens. *Stomachi* figura in conum turbinatur, à cujus superiore parte pyl. rus exit, multis apophysibus cœcis ac circundatur. *Lien* dextræ Stomachi parti, inhæret ruber, à pyloro intestinū non reflectitur, sed rectā ad anum tendit. Triginta sub ventre *ossicula* acura, asperā in hoc pisce lineam constituentia, connumerare potes. Hæc omnia itaque Bellonius, quibus addi potest, Hosce pisces ita pinguescere referente Rondeletio, ut cum in craticula assantur, pinguitudo veluti oleū distillet, adeò ut ab hac pinguedine, sint qui *Liparim* appellent. *Carnivori* sunt, & pulices aquaticos venantur. De *generatione* prodit Salvianus, Agones fœminas ovis gravidas, maribus semine refertis consequentibus, ad saxosa litora Majo mense adnatare, ibique illas parere sua ova, hos suo semine fœcundare, moxque pusillos inde procreari pisciculos, q intra paucos dies ad digiti augeantur magitudinē, tuncq; vulgo *Antesitos* vocari. Aqua exempti mox *emoriuntur*. Gregatim *vivunt*, & temerè in retia incidūt. Adeo sunt *timidi*, ut vel à tremula umbra terreantur. A Luciis, Cyprinis & Truttis adeo sibi metuunt, ut aliquot aliquando millia, insequentem inimicum longo per lacū tractu pavidi fugiant, jucundo intuentibus spectaculo. Alosis sapore persimiles, vere graciles, autumno optimos Jovi⁹ facit. Salviano Julio, Augusto, Septēbri & Octobri mensibus probantur. Crassiusculū tamē succū gignunt, difficulter concoquuntur, & mediocriter nutriunt. Cum saliendi causa exenterantur, *oleum* ex interaneis ad lucernarum usum colligitur.

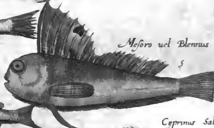
HISTO-

Tab XXXI.

1
Porcus Supinus Saluiani.

Gobius Bottatrice Salu.
2

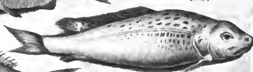

4
Alburnus Salu

Mesoro uel Blennus Salu
5

Thymus Salu.
6

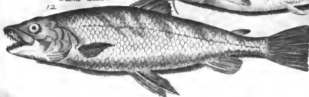

Cyprinus Salu
7

Salar et Varius.
9

Orbis.

Rubellus Salu
10

Barbus Salu.
11

Salmo Salu.
12

HISTORIÆ NATVRALIS

De Piscibus

LIBER IV.

De Piscibus Exoticis.

TITULUS I.

De Piscibus squamosis.

CAPUT I.

De Tajasica, Paru, Pira-Acangata, & Acarauna.

Poterant quidem & isti, quos hoc libro tradimus pisces, ad sua genera in præteritis referri: verùm cum tardè nimis ipsorum descriptiones & icones in manus nostras pervenerint, coacti sumus eos peculiari libello includere.

TAB. XXXII. I. 2. *Tajasica* itaque prout Brasiliensibus vocatur: piscis est octo aut novem digitos longus, corpore obtereti & pyramidali, extenuatur enim versus caudam. *Caput* est illi grossiusculum & compressum: *Oculi* eminentes & nigri, circello aureo: os edentulum. Sex habent pinnas; nimirum sub qualibet branchia unam oblongam, sub his in medio inferius unam breviorem: unam in medio dorso, aliam longiorem versus postremam dorsi partē, & è regione huius unam in infimo corpore: septima est cauda, oblonga & in exitu rotundata. Tegitur squamulis parvis, coloris hyalini pallidi, maculis variis fuscis vermiculatis variegatus per totum, exceptis pinnis postbranchialibus & infimo ventre, quæ ex pallido subflavescunt. Marcgrav. Hist. Brasil. lib. 4. c. 2. Cauda est undata fusco. Latet in arena absconditus; ideoque capitur pedibus, eos ponendo super arenam ubi latet.

Coctus atque assatus bene sapit & convenit cum Hollandorum Post/ est enim carne albissima & friabili.

PARU, Piscis est latus & subrotundus, verum haud crassus, novem aut decem digitos longus ab ore ad pinnam caudæ quæ duos & semis digitos longa & totidem lata. latitudo piscis septem digitorū. *Pinnas* obtinet sex: duas magnas ac latas duos circiter digitos: unam in dorso, alteram in ventre, quæ utrobique ad caudam extendūtur; habetque quævis pinna in fine prominentiam instar funiculi, ea videlicet, quæ in dorso quinque digitos, quæ in ventre tres digitos longam. Post branchias in quolibet latere etiam pinna est duos digitos longa, unum lata; & duas in inferiori ventre sub his, duos digitos longas, angustissimas. *Capite* est parvo, ore elato, angusto, minutissimis dentibus albi coloris; oculis conspicuis, flavo circulo circumdatis. Totum corpus vestitur squamis mediocribus, quarum dimidius numerus niger est, dimidius autem flavescit, ita ut lunulas flavas in nigricante corpore gestare videtur. Circa branchias flavedo est, & in initio pinnarum, post aures macula flava in qualibet.

Piscis est edulis.

PIRA ACANGATA, idest, piscis duro capite: Percæ mediæ magnitudine, septem aut octo pedes longus, ore haud amplo, oculis nigris, circello nigricante aureo & russo colore mixto. *Pinnas* habet sex & septimam pro cauda: duas postbranchiales, duas in infimo ventre junctas, unam versus posteriora in ventre, & unam per totius dorsi longitudinem usque ad caudam extensam & erectam, firmis spinis suffultam quam in vaginam recondere potest. Pinna caudæ furcata. Tegitur squamulis argenteis, aureo & igneo colore transplendente, præsertim in dorso: in ventre in argenteo thalassinus color translucet.

Pinna dorsi argentea transplendens & maculis fuscis insignita. Pinnæ laterales albæ, quæ in ventre cærulescentes. Caudæ quoque pinna in extremitate cærulescit. Est edulis.

ACARAVNA, Piscis magnitudine exæquat Paru, sed non est ita latus, & squamulas habet nigricantis coloris. Cauda est bifida, pinna tres digitos longa, duos lata. Pene utramq; branchiam etiam pinnam habet, inferius in antica parte duas angustas. Per totum dorsum & per ventrem etiam pennam utrobique extensam, acutam, continuam, in postica parte corporis circiter unum digitum latam. *Os* parvum, angustum, denticulis minutissimis. *Oculi* haud magni. In utroque latere prope caudam acutissimum habet aculeum; quos in latera potest recondere & evaginare & alios pisces lædere: quilibet aculeus ferè digitum longus osse piscino constans.

Piscis est edulis.

CAPUT II.

De Guaperua, Piranema, & Acarapucu.

TAB. XXXII. 3. *Marcgrav. Hist. Brasil. lib. 4. c. 2.* GVAPERVA Brasiliensibus. Piscis est corpore lato & compresso, quatuor digitos longo, tres lato, ubi latissimus. *Ore* parvulo, denticulis minimis. *Pinnas* habet sex: post quamlibet branchiam unam, parallelogrammi figura: in infimo ventre duas oblongas: in dorso & inferiore ventre extremo longam ac latam, quæ in acumen desinunt, subulæ figura. *Cauda* quadrata seu potius parallelogramma, unum digitum lon[g]a, duas tertias digiti lata. Tegitur squamulis coloris nigri, splendentis instar bombycini, quarum oræ (non omnium sed quarundam) fimbrias flavas habent instar semilunularum. *Pinnæ* sunt nigræ, Circa os linea crassa purpurei est coloris, & illi perpendiculariter altera supposita Corpus tres lineæ latæ ambiunt, quarum duæ per latus & posticas pinnas extenduntur. Caudam etiam talis secat linea & ejusdē coloris; una pro fimbria ipsi est oculorum pupillā ni[g]ra, circulo aureo.

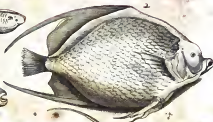
PRANÈMA, Piscis mediocris Capionis seu Percæ magnitudine: novem, decem aut undecim digitos longus; latus, ubi maxime, tres digitos aut paulo amplius, *Os* habet amplum, subrotundum, edentulum quidem, sed acutissimis prominentiis asperum: *oculos* magnos instar solidi Hollandici, pupilla crystallina, circulo aureo splendente, qui superius ad dimidiam partem coloris est miniati. Branchias habet admodum amplas. Pone has in quolibet latere pinnæ digitum quidem longæ sed haud latæ, & subter has in ventre duæ sibi propinquæ duos digitos longæ & sesquidigitum latæ, triangulares, spinis suffultæ. A ventris medietate ad caudæ exortum usque pinna protenditur tres & semis digitum longa, unum lata, itidem spinis interrexta, quam abscondere fere potest in rima ad hoc comparata: per universum dorsum ab occipitis fine ad exortum caudæ pinna extenditur quinque digitos longa, paulumplus digitum lata, tenui membrana constans, duabus & viginti spinis interrexta, quam erigere atque deprimere & fere abscondere potest in rima. *Cauda* quæ à corpore protenditur sesquidigitum est longa, unum lata, pinnam habet tres & semis digitos latam, & plusquā sesquidigitum longā. Calor totius piscis est argenteus laccatus lacca florentina. Squamulas habet minutulas quasi triangulares: in ventre plus albicat, seu argenteo minus laccæ intermixtum cernitur.

Capitur in mari & boni est saporis, edulis.

ACARAPVCV, fluviatilis piscis, in sesquipedalem longitudinem excrescit, ubi latissimus quatuor aut quinque digitorum. *Os* acuminatum circiter

Tab. XXXII.

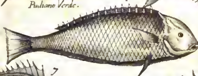

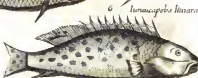

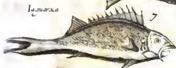

Guaperua. 3

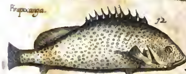

citer duos digitos longum, haud amplum, labia abscondere & contrahere potest ut solum hiatus appareat, nullos habet dentes. *Oculi* magni, pupilla nigra splendente, circulo ex albo & fusco mixto. *Pinnas* habet septem: unam per dorsi longitudinem ad caudam fere extensam, non latam, quam erigere & spinis sustentare, atque recondere potest: postbranchiales duas, totidem in infimo ventre, unam post anum: Septimam pro cauda, furcatam quatuor aut quinque digitos longam. Totus splendet squamis argenteis minoribus: in dorso tamen aliquid aurei admixtum: & in quolibet latere sex oblongæ maculæ cæruleæ rufescentes, non ita conspicuæ. Pinna dorsi & canda dilutè cinerei sunt coloris, ut & laterales: duæ in infimo ventre flavescunt paulù, ut & ea quæ prope anum. Edulis est.

CAPUT III.

De Pudiano vermelho, Pudiano verde, & Iuruucapeba.

TAB. XXXII. 4.5.6. *Marcgrav. Hist. Brasil. lib. 4. c. 3.* PVDIANO *Vermelho* vulgo, sed rectius *Bodiano*: Brasiliensibus *Aipimixira*, & *Tetimixira*, Piscis mediocris Percæ magnitudine. Latitudo corporis, ubi maxima, duorum digitorum prope caudam unius aut paulo plus. Corporis fere æqualis latitudo est. *Caput* parvum, *os* acutum, superius in anteriori parte tres denticuli acuti, minimi, inferius item, & versus interiora in utraque mandibula alii minimi denticu.i. *Oculos* habet paululum eminentes, pupilla nigra, exteriori albo, hinc flavo circulo. *Pinnas* habet septem: nimirum duas plus digito longas, haud latas, post branchias in utroque latere unam: sub his duas junctas in ventre: aliam in ventre versus caudam duos digitos longam, secundum longitudinem adnatam: unam item talem in dorso, tres & semis digitos longam: & septimam pro canda, q̃ est quadrata, digitū longa & lata. Tegitur piscis squamis subtilibus, ita arctè cōplicatis, ut ad tactū glaber esse videatur. *Color* totius corporis flavus cum aureo mixtus. Summitas autem capitis & totum dorsum ad media utrimque latera, & fere usque ad finem dorsalis pinnæ purpurei est coloris egregii cum lacca mixti: extrema ora pinnæ majoris in ventre versus caudam etiam purpurascit ut & pinnæ illi junctæ totaliter: reliquæ pinnæ flavæ cum aureo colore mixtæ, ut & totum reliquum corpus. Pars u tima pinnæ majoris in dorso etiam flava ut & cauda. Piscis est edulis.

Pudiano Verde Lusitanis. Piscis oblongus, nimirum decem digitos ab oris extremo ad caudæ initium; corpus tres digitos latum, circa caudam autem sesqui. *Os* acuminatum, haud amplum, antetius in superiori mandibula habens duos dentes acutos, longos; & seriem denticulorum minimorum: inferius in anteriore parte quatuor, longos, acutos, & seriem minutorum candidorum. *Oculos* habet parvos, pupilla nigricante, circello primum aureo, dein exterius albescente. *Pinnas* obtinet septē, nimirū unā per dorsi longitudinem extensam, sex & semis digitos longam, dimidium latam, quam spinis erigere & sustinere potest: post utramq; branchiarum unam, duos digitos longam, paulo plus uno latam: sub ventre duas parvas junctas: à medio autem ventre inferiori una tendit pene ad caudæ exortum, quatuor digitos longa, unum fere lata: Septima pinna est cauda, quæ est quadrata aut parallelogrammi figura, sesquidigitum longa, duos lata,

Totus piscis vestitur squamis latis quæ ita compositæ sunt, ut meri cubi sibi appositi videantur; lutei seu aurei coloris ac per totum ambitum linea seu fimbria elegātissima azuri seu cærulei caloris. *Caput* superius aureum est cum magna macula coloris ex viridi thalassini, circumdata azureo & azureis flavis subviridibus & albican-

Z 2 tibus.

tibus striis variegatum. *Pinnæ* duæ laterales seu postbranchiales & duæ in ventre albicant, in laterali ambitu cærulea lineola præditæ. *Pinna* dorsalis aurei est coloris & striis undulatis cæruleis secundum longitudinē notata, quæ in ventre major ex ruffo ad brunum vergit colorem, striis itidem cæruleis secundum longitudinem. *Cauda* rufescit striata thalassino ac cæruleo secundum longitudinem, in extremitate autem paululum virescit.

Piscis insignis coloris & edulis. Capitur in mari.

Iuruucupeba, aut etiam *Itaiara*. Piscis longus septem aut octo digitos, duos aut tres latus, ubi latissimus: *ore* satis patulo, & ex triangulari rotundo lingua angusta, brevi, denticulis minutissimis: *oculis* rotundis, pupilla crystallina & circulo rubro. Post branchias in utroque latere habet pinnam sesquidigitum longam, quadratam & exterius circinatam: subter has, duas in inferiori vente junctas; paulo post occipitium incipit pinna anteriori medietate spinis suffulta, posteriori mollis, quæ tendit secundum longitudinem dorsi ad caudam usque, & semper fit latior, prope caudam digitum lata. In inferiore corpore versus caudam etiam pinnam habet haud amplam. *Cauda* constat pinna sesquidigitum longa, plus uno lata & quadrata.

Squamatus piscis, sed squamis ita complicatis ut lævis esse videatur. Piscis universi color egregiè ruber, in ventre autem ex rubro & albo maculatus; in lateribus autem constanter maculas habet puniceas, nigras, varias, majores & minores. *Pinnæ* omnes sunt rubræ & nigro maculatæ.

Pinguis est piscis & boni saporis, optimus tamen assatus. Capitur in mari inter scopulos. Parieti recens appensus noctu toto corpore clare lucet.

Caput IV.

De Iaguaraca, Carauna, Cururuca, & Guatucupa Iuba.

IAGVARACA. Piscis est mediocris Perex magnitudine, *ore* acuto, edentulus. Oculos habet magnos, pupilla crystallina nigra, magna & ampla, circulo coloris argentei, & superius maculam sanguineam habente. *Pinnas* habet in lateribus & infimo ventre similes præcedenti pisci: per dorsum verò secundum longitudinem extenditur pinna digitum lata, usque ad unum digitum ab initio caudæ, constans tenui membranula undecim spinis acutissimis suffulta, quam potest elevare & substernere pro libitu: atque non solum componere, sed & abscondere in rima cui pinna insidet. Tab. XXXII. 7.8.9. Marcgrav. Hist. Brasil. lib. 4.c.3.

Hanc sequitur alia contigua unum digitum lata, perringens ad caudæ exortum, duos digitos longa, triangularis & superius desinens in acumen. *Cauda* autē pars reliquo corpori subrensa rotunda est, sesquidigitum longa, continens pinnam furcatam, cujus pars inferior duos digitos longa, superior paulo longior. Ad branchias in utroque latere, in quolibet duos habet aculeos, in quorum medio alii sunt minimi: his branchiis & aculeis ferit & vulnerat: ferit etiam cum spina dorsali & cum iis quæ sunt in infimo ventre, ad quarum singularum latus aculeus est satis longus, & quidem in pinna prope caudam in infimo ventre spina est unū digitū longa.

Totus piscis tectus est squamulis elegāter dispositis; & quælibet squamula in ambitu minutissime est serrata. Color totius corporis est argenteus, in ventre plane albicat. *Caput* superius incarnati est coloris, & hispida testa munitum. *Pinnæ* omnes coloris sunt dilute incarnati: ea autem quæ in dorso spinis suffulta, prope spinas auro est umbrata.

Car

Caro pinguis & boni ſapotis, præ-ſertim ſi piſcis aſſetur. Capitur in mari inter ſcopulos.

Carauna. Magnitudinem & figuram habet ut *Iurnucapeba*, differt tamen capite & colore corporis. *Pinnas* quoque eodem modo poſitas habetut ille. *Os* autem obtinet lunatum: denteſque habet acutiſſimos, ſed minutos: *Branchias* amplas, quæ aculeis in poſtica parte ſunt munitæ. *Oculi* verſus ſummitatem capitis in lateribus poſiti non longe ab invicem haud magni, pupilla ovali nigra, quam ambit circulus ruber. Squamulis in vniverſum veſtitur lunatis, coloris miniati per totum, & ubique punctula nigra, magnitudine ſeminis papaveris inſparſa habet, præterquam in ventre.

Capitur in mari inter ſcopulos: eſt que edulis, molli admodum carne atque boni ſaporis.

Cururuca, ſpecies *Corvina*; Piſcis fluviatilis, ſeſquipedem longus, corpore oblongo; ore ſatis amplo, oculis mediocribus, nigris. *Pinnas* habet ſeptem: unam per dorſi longitudinem ad caudam ferè protenſam, quæ diviſa eſt & prior pars latior, tres digitos ferme; & totidē longa, triangularis, ſpinis ſuffulta, poſterior longior, ſed exilior. Cauda fere quadrata. Squamas habet mediocris magnitudinis argenteas cum auro & ſubfuſco pauco mixtas, præſertim in dorſo & lateribus. Pinnæ in dorſo & lateribus ac cauda, cinereæ; in medio ventre flaveſcunt, & fuſceſcunt. Edulis eſt.

Idem. Lib. 4. cap. 4. *Guatacuba Iuba*, in duorum pedum longitudinem excreſcit, dorſo paulū incurvato. *Os* habet triangulare, acuminatum, dentes parvos acutiſſimos. *Oculos* magnitudine ſtuferi Hollandici, pupilla magna, nigra, ſplendente circulo rubro. *Pinnas* habet molles ſine ſpinis in lateribus; nimirum unam in quolibet latere, poſt branchias, anguſtam, duos & ſemis digitos longam: duas tales junctas & ventre ſubter illas unica ſpina munitas: & unam prope anum digitum longam ac latam, unica quoque ſpina armatam. Ante medium dorſum verſus occiput, incipit pinna deſinens ad caudæ initium, quinq; digitos longa, unum fere lata, quæ duabus & viginti ſpinis erigitur: cauda duos pene digitos lōga, unū lata, pinnā habet plus uno digito longā & quatuor latam paululumque exterius verſus interiora arcuatam. Veſtitur ſquamis paulo majoribus, coloris argentei & ſtriis flavis & ex argenteo ruſeſcentibus ſecundum longitudinem extenſis à capite ad caudam uſque. In utroque latere etiam à capite ad caudam eminens linea tendit. *Caput* ex argenteo, ruſo, flavo mixtū. Pinnæ albæ ſive argenteæ, caudæ pinna ruffa: venter albus.

Capitur in mari inter ſcopulos. Boni eſt ſaporis, & lingua & caro circa mandibulas longe optimi ut in Carpione.

CAPUT. V.

De Pira Iurumenbeca, Tamoata, Acara, & Pira Pixanga.

PIRA JURUMENBECA vulgo *Bocamolle*, quia molli ore & aquis ex- TAB. XXXII. tractis ſtatim moritur: vivit in mari 11.12. in cœno: oblongus piſcis haud latus: *Idem lib. 4. c. 4.* novem aut decem interdum pedes longus, duos & ſemis latus, ubi lariſſimus. *Os* habet elevatum; quod ampliare & rotundare poteſt: oculos magnos, pupilla cryſtallina, circulo ex argenteo & brunno mixto. *Septem* habet pinnas, duas anguſtas poſtbranchiales, duos digitos longas: duas in infimo ventre junctas, duos fere digitos longas, unum latas: unam poſt anum firma ſpina ſuffultam: ſextam per dorſum extenſam & biſectam; anterior eius pars ſeſquidigito longa, unum lata, triangularis, quam erigere & in rimam recondere poteſt, mollis & translucens, altera pars uſque ad caudam fere porrecta, tres digitos longa, ſemidigitum lata, itidem mollis. Septima eſt cauda, duos fere digitos longa, ſeſquidigitum lata, figura pentagoni cuius baſis inſerta in corpus.

Squamas habet toto corpore argenteas, splendentes, mediocris magnitudinis: in dorso viridis & aureus color transplendet. Pinnę argenteæ & in medietate exteriore aureæ. In quolibet latere linea tendit paulum elata, etiam argentei coloris ut reliquum corpus.

Edulis est & boni saporis.

Idem lib. 4. c. 5. TAMOATA, Lusitanis Soldido (quia armatus) piscis fluviatilis seu aquæ dulcis, edulis. Longitudo corporis ab occipitio ad initium caudæ trium & semis digitorum; longitudo capitis unius digiti; latitudo paulo major. Crassities corporis ubi maxima, nimirum post occipitiũ, trium, circa caudam duorum. *Caput* latum tanæ fermè modo; *os* haud amplum; ad cuius quodlibet latus filum habet unũ digitum longum instar barbæ, os edentulũ. *Oculi* minimi crystallini, magnitudine seminis papaveris, circello aurato cincti. Pinnas obtinet octo; ad quamlibet branchiam unã, digitum longam, firmam instar cornu in uno latere, directè à latere protensam: duas in infimo ventre, non ita firmas at eiusdem magnitudinis: unã in medio dorso, alteram in eodem dorso prope caudam, minimã: unã parvam in infimo ventre prope caudam & octavam pro cauda, digitum longam & latam. Totum caput superius tegitur testa dura instar clypei: & universum corpus vestitum est lorica ex oblongis squamosis corporibus composita: suntque hæc corpora per ambitum minutissime serrata & quadruplici ordine tota lorica disposita: id est, coeunt partes seu squamæ loricæ in utriusque lateris medio, in dorso & in infimo ventre. Color totius piscis obscure ferreus, præsertim in capite. Carne bona est.

Piscis hic aqua carens influvio ubi est, tempore sicco, per terram abit ut aquam quærat.

Idem lib. 4. c. 6. *Acara Pinima.* Piscis est latus, dorso incurvato, sex aut septẽ digitos longus, quatuor latus, ubi latissimus, parvi Carpionis figura aut verius Percæ misnicæ. *Os* habet haud amplum, denticulos minutissimos: oculos satis magnos pupilla nigricante transplendẽte, circulo rubro, fusco & albo: *Pinnas* septem; unam per totum dorsum extensam & continuam versus anteriora minus uno digito latam, versus posteriora latiorem: huius pinnæ medietas anterior spinis suffulta est & illam in rimam potest recondere: post branchias in utroque latere unã duos digitos longam, haud latam, in medio ventre duas junctas semidigitũ ferme longas firma spina sustentatas: inter anum & caudã inferius itidem unam firma spina munitam: Septima pro cauda est furcata, plusquã sesqui digitum longa, totidem lata.

Totus vestitur squamulis argenteis ex auro splendentibus: in quolibet latere septẽ magnas habet strias secundum longitudinem ad caudam usque extensas, coloris fusci splendentis (in quibusdam aurei seu lutei) à summo item capite per utrumque oculum ad extremitates oris, in quolibet latere capitis lata stria nigra descendit, ad cuius orã aliquid cęrulei admixtum est. Ultra harum striatum exortum in dorso, nimirum ubi pinna dorsi initium sumit, itidem per quodlibet latus descendit nigra stria usque ad exortum pinnæ lateris seu oram branchiarum. Omnes pinnæ & cauda coloris sunt lutei seu aurei splendentis. Capitur in mari inter scopulos: & est edulis atque boni saporis.

Pira Pixanga, Belgis Gatvisch/ quia in initio antri inter scopulos degit in mari. Longus est novem digitos, ab initio oris ad exortum caudæ. *Cauda* duos digitos longa. *Os* sesquidigitum amplũ, minutis sed acutissimis denticulis præditum. *Caput* haud magnum: oculi magni, prominentes, pupilla coloris instar Turcoidis optimi, circulo nigro, cũ aureo & sanguineo mixto. Branchiæ in triangularem figuram desinunt, ampla & acuta spinula præditæ. *Pinnas* habet septem: unam per totius dorsi longitudinem extensam, unum ferme digitum latã, & in postica parte latiorẽ, cuius prior medietas undecim firmis spinis sustinetur, posterior est mollis.

Post

Post branchias in utroque latere unam, duos digitos longam & totidem latam, subrotundam & carnosam: duas junctas in medio pene infimo ventre, unica spina singulas firmatas: unam mediocrem post anum spina munitam. Septima est pro cauda, duos fere digitos longa & totidem lata, nō secta sed extremo ambitu subrotunda. Tegitur squamulis parvulis per totum corpus, ad tactum glaber nisi à cauda versus caput digitis fricetur. Totum corpus, caput, pinnæ, cauda ex albo flavescunt: & per totum variegantur maculis sanguinei coloris diluti, rotundis, magnitudine seminis canabis: quædam etiam in ventre majores. Pinnæ eodem modo maculatæ in ambitu suo obscurius rufescunt. Figuram ferè Auratæ habet. Edulis est ac boni saporis.

Captus per trihorium extra aqum potest vivere: bihorium postquam mortuus esset, aperiebam illum & cor adhuc movebatur exemptum: cor situm erat statim post fauces, & aspera arteria in id inferebatur, eratque digitum remotum à reliquis visceribus per mediastinum; minimum utique & vix granum tritici æquans etiam quando spiritu inflatur.

CAPUT VI.

De Vubarana, Capeuna, & Acarapitamba.

TAB. XXXIII. 1. 2. 3. Idem H. B. lib. 4. c. 7. VVBARANA. Piscis figura corporis Trutæ nostrati similis, ubique ferme æqualis crassitiei, paulum tamen in dorso exaltatus, versus caudam autem angustior. Corpore oblongo, quadrāte cylindraceo: pedalis longitudinis, semipedem crassus. *Caput* acuminatum seu coactum, haud magnum: oculi stuferi magnitudine, pupilla nigra, circulo primum aureo, exterius argenteo: *Os* edentulum & lapis illi pro lingua. In medio dorso unicam habet pinnam duos pene digitos longam, unum anterius latam, trapezii figura, non tamen duris spinis firmatam. Post branchias in quolibet latere versus inferiora parvam pinnam oblongam & angustam obtinet & duas tales laterales ad infimum ventrem è regione dorsalis: prope anum unam parvam. *Cauda* constat pinna furcata instar harengi plus duobus digitis longa. Squamulas habet ordine lineari secundum longitudinem corporis positas, ita affabre ut ad tactum quaqua versus glaber videatur. Superne si aspiciatur olivacei est coloris, at eminus aut lateraliter si intuearis plane argenteus ac splendens videtur, & dorsum cærulescit ex argenteo: venter plane albus: branchiæ ita glabræ sunt ut laminæ argenteæ videantur.

Assatus boni est saporis, nec opus est desquamare: coctus non ita commodus ob multitudinem spinarum per carnem dispersarum.

CAPEVNA. Piscis corpore oblongo non lato qui in septem digitorum longitudinem excrescit. *Os* illi obtusè acuminatum; habetque in superiore atque inferiore mandibula unam seriem minimorum denticulorum: tota cavitas oris cum lingua sanguinei coloris insignis: *Oculi* illi parvi, stuferi magnitudine, crystallini, circulo partim argenteo colore variegato. *Pinnas* obtinet septem; in quolibet latere post branchiam unam oblongam, tenuem quasi triangularem: duas triangulares in infimo ventre; unam post anum firma spina munitam: unam per dorsi longitudinem excurrentem, cuius anterior medietas spinis munita, quem recondere potest, posterior mollis & sine spinis: cauda bicornis, molli pinna. Tegitur squamulis parvis argenteis, in quibus aliquid aurei transplendet. In quolibet latere habet duas lineas crassas aurei coloris, unam à summitate oris per oculos & medium latus tendentem ad caudā, alteram magis superius per dorsi latum pergentem. In summitate capitis livescit. Pinnæ omnes sunt cinereæ: *Venter* albus ut & eius pinnæ.

Co-

Coctus boni est saporis. Capitur in mari inter scopulos.

Idem. Lib. 4. cap. 8. ACARA PITAMBA, Piscis oblongo corpore ut mullus seu barbus, in duorum pedum aut etiam majorem longitudinem excrescit: *Os* habet minutum & dentes: *Oculos* amplos, pupilla crystallina, circulo miniato: *Pinnas* septem; unam à summitate dorsi tendentem ad exortum caudæ fere, spinis suffultam, digitum latam aut paulo amplius: post quamlibet branchias unam tenuem & longam; subtus in ventre duas junctas, & prope anum unum: *cauda* constat pinna quinque digitos longa; quæ in duo obliqua cornua desinit. *Squamis* totus vestitur modo Carpionis, eleganter ex purpureo cæruleis. In utroque latere in medio ab oculis ad caudam tendit linea sesquidigitum lata; aurei coloris, per totum autem dorsum & latera usque ad hanc lineam puncta aurea majuscula habet: sub linea in lateribus subtiles lineas aureas seu flavas, secundum longitudinem. Venter albicat. Pinnæ laterales & ventris ex albo flavescunt. Dorsalis pinna & tota cauda aurei sunt coloris.

Optimè sapit assatus, & melius quam coctus. Pinnæ ejus lucent noctu. Capitur in mari.

Hic piscis à crustaceo quodam animalculo vexatur, sesquidigitum longo, digitum crasso, figuræ oblongæ, ut cauda Gammari & eodem modo formato & crustato: constat autem semptem juncturis, & habet quatuordecim brevia crura, unguiculis acutis prædita, in quolibet latera septem: anterius corpusculum paululum ampliatur. *Corpus* molle est sub crusta instar cochleæ lenta cute obductum: nec oculi nec os apparent. Hoc animalculum ori piscis se ingerit & unguiculis suis arctè faucibus inhæret, nec unquã piscis se ab illo liberare potest. Postero die adhuc vivebat capto pisce & pridie mortuo; in totum albi est coloris.

CAPUT. VIII.

De Iaguacaguare, Curimata, Tareira, d. Alto, & Tareira de Rio.

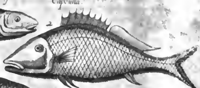
IAGVACAGVARE, Lusitanis *Jaqueta*, id est, interula, à colore, qa nigritæ ejusdem coloris amiciuntur. Piscis instar Percæ nostræ latus & obrotundus, ad summum octo digitos, quinque aut sex latus, *Os* habet parvum, cum minutulis dentibus ordine digestis: *Oculos* mediocres crystallinos, circulo fusco: *Pinnas* porro septem, unam à medio dorso ad exortũ caudæ protensam, spinis suffultam, anteriore quidem parte semidigitum latam, posteriori latiorẽ & trianguli figuram desinentẽ. Duas postbrãchiales, duas in inferiori ventre; unã post anum lariusculam: caudam deniq; duos digitos longam, parellelogrammi figura, quæ in duo cornua desinit. Squamis vestitur, instar percæ, majusculis; quæ è cinereo cærulescunt. A dorso autẽ per latera latæ lineæ descendunt ad ventrẽ nigræ, in quolibet latere quinque. Supernus caput quoq; nigrescit; venter verò albescit atq; rubescit. Pinnæ omnes è cinereo cærulescunt & quodamodo nigricãt versus extremitates. Tota deniq; cauda nigra est. Edulis est piscis. TAB. XXXIII. 4.5.6.7. *Idem lib. 4. c. 8.*

Haud malè convenit cũ Mormyro Gesneri, nisi quod Icon in eo differat, quod in Mormyro Gesneri plures lineæ nigræ vel pullæ à dorso ad ventrem per latera descendant.

CVRIMATA. Piscis Carpioni, figura, colore, carne valde similis: sesquipedem longus, quatuor & semis digitos latus: *capite* Carpionis; *ore* rotundo & edẽtulo: *corpore* oblõgiori, & squamis majusculis. *Pinnas* habet septem præter caudam; nimirum duas postbranchiales, duas in medio ventre inferiori, unã post anũ, & unã plane parvulam parallelogrammã huic oppositam in dorso; unam denique in medio dorso, magis longã quam latam. Totus piscis coloris est argentei ut Carpio, & ejusdem saporis. Non capitur nisi in dulcibus aquis.

TA-

Vubarana.
1

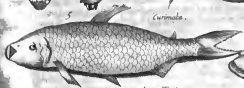

Caxima.
2

3

Iaguacaguare.
4

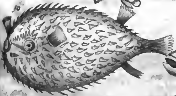

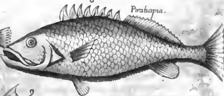

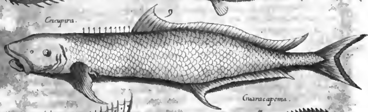

5
Curimata.

Tareira de Rio Seu fluuiatilis.
6

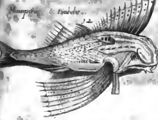

Tareira.
7

Guamaiacu Guara
10

8
Pirabapia.

Cacupira.
9

Guaracapema.
11

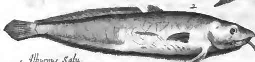

12

Larius enim lacus, qui hodie Comensis cognominatur, Agonos educat exiguos ac magis populares, Sardis similes, dempto quod ventre sunt latiore: neque alio quam Mediolanum transferuntur, aut saltem rarò Mantuam prætergrediuntur. Eos doliis muriâ conditos adservant, quanquam etiã mediocriter ficci sine muria cõperiantur. Verbanus lacus, quẽ lacum majorẽ cognominant, multo majores Agonos quã Latius educat. Indi, enæ urbiũ, quæ ad eius litus sitæ sunt, Aronan, Palencza, Cornobio, Locaria & Eugudræ vocatos pisciculos magno proventu capiunt, mediâ magnitudine inter Larios & eos ex lacu Lugaræ, quos Indiginæ urbium nominant *Campignon* & *Buisson*. Benacus autẽ Lacus magnitudine insignes Agonos profert. Sed nec Urbani aut Benaci Agoni muriâ condiri solent, ut minores. Hæc ille; & mox rursus de Saracho. Duo, inquit, tresve lacus sunt in Epiro, in quib. Sarachi capiũtur, quos ubi sale condierint, exiccaverint, & fumo infecerint, Venetias, Anconã & aliò navigiis transvehunt. Quorum eos maximè in pretio habere solent, quos de la Boiane huius nominis flumine ac lacu cognominant. Horum verò duo comperiuntur *genera*, alterum minus, alterum autẽ Clupeæ ferè magnitudinis. Minores Sarachi quadrante longiores non sunt, maiores pedalem implent longitudinem. Ambo eâdem linea sub ventre præditi sunt, quâ Clupea insignita est. Cæterum Agoni omnes (inquit idẽ Bellonius) *squamas* habent levi contactu decidentes, tenues, latas & transparentes: corpora argenteo colore nitentia, sed parum nigricant in tergo. *Desquamati* super argentum tersissimum refulgent. Oris rictum habent grandiusculũ sine *dentibus*: pinnâ in tergo simplicem, parvam, duas in lateribus sub branchiis, quarum omnium exterius tegumentum spineum in medio crenatum est. Oculos valde grandes proferunt, caudam in penicilli modum discissam. Utrinque nonnunquam lituris duabus, rotundis, ac nigris, interdum pluribus sigillatur in tergo. *Lineam* sub ventre habent serratam, ad anũ desinentẽ. quam si digito in adversum cõfrices, cultri modo acutam percipias. *Branchias* habent utrinque quatuor, internâ parte veluti fimbriatas, quod etiã Harengis, Celerinis & id genus piscibus accidit. *Cor* ut semen Cicerculæ trigonum inter anteriores pinnas sub branchiis occultatum. *Hepar* subrubrum sinistro stomachi lateri & œsophago incubans, ipsumq; pylorum amplectens. *Stomachi* figura in conum turbinatur, à cujus superiore parte pylorus exit, multis apophysibus cæcis ac circundatur. *Lien* dextræ Stomachi parti, inhæret ruber, à pyloro intestinũ non reflectitur, sed rectà ad anum tendit. Triginta sub ventre *officula* acuta, asperã in hoc pisce lineam constituentia, connumerare potes. Hæc omnia itaque Bellonius, quibus addi potest, Hosce pisces ita pinguescere referente Rondeletio, ut cum in craticula assantur, pinguitudo veluti oleũ distillet, adeò ut ab hac pinguedine, sint qui *Liparim* appellent. *Carnivori* sunt, & pulices aquaticos venantur. De *generatione* prodit Salvianus, Acones fœminas ovis gravidas, maribus semine refertis consequentibus, ad saxosa litora Majo mense aduatare, ibique illas parete sua ova, hos suo semine fœcundare, moxque pusillos inde procreari pisciculos, q intra paucos dies ad digiti augeantur magitudinẽ, tuncq; vulgo *Antesitos* vocari. A qua exempti mox *emoriuntur*. Gregatim *vivunt*, & temerè in retia incidũt. Adeo sunt *timidi*, ut vel à tremula umbra terreantur. A Luciis, Cyprinis & Truttis adeo sibi metuunt, ut aliquot aliquando millia, insequentem inimicum longo per lacũ tractu pavidi fugiant, jucundo intuentibus spectaculo. Alosis sapore persimiles, vere graciles, autumno optimos Jovi⁹ facit. Salviano Julio, Augusto, Septẽbri & Octobri mensibus probantur. Crassiusculũ tamẽ succũ gignunt, difficulter concoquuntur, & mediocriter nutriunt. Cum salliendi causa exenterantur, *oleum* ex interaneis ad lucernarum usum colligitur.

HISTO-

Porcus Supinus Saluiani.

Gobius Bottatrix Salu.

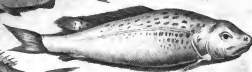

Alburnus Salu.

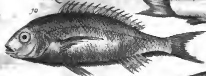

Mesoro uel Blennus Salu

Thynnus Salu.

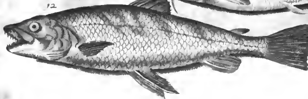

Cyprinus Salu

Salar et Varius.

Obris.

Rubellus Salu

Barbus Salu.

Salmo Salu.

HISTORIÆ NATVRALIS *De Piscibus*

LIBER IV. *De Piscibus Exoticis.*

TITULUS I. *De Piscibus squamosis.*

CAPUT I.

De Tajasica, Paru, Pira-Acangata, & Acarauna.

Orerant quidem & isti, quos hoc libro tractamus pisces, ad sua genera in præteritis referri: verùm cum tardè nimis ipsorum descriptiones & icones in manus nostras pervenerint, coacti sumus eos peculiari libello includere.

TAB. XXXII. 1. 2. Marcgrav. Hist. Brasil. lib. 4. c. 2. *Tajasica* itaque prout Brasiliensibus vocatur: piscis est octo aut novem digitos longus, corpore obterete & pyramidali, extenuatur enim versus caudam. *Caput* est illi grossiusculum & compressum: *Oculi* eminentes & nigri, circello aureo: os edentulum. Sex habent pinnas; nimirum sub qualibet branchia unam oblongam, sub his in medio inferius unam breviorem: unam in medio dorso, aliam longiorem versus postremam dorsi parte, & è regione huius unam in infimo corpore: septima est cauda, oblonga & in exitu rotundata. Tegitur squamulis parvis, coloris hyalini pallidi, maculis variis fuscis vermicularis variegatus per totum, exceptis pinnis postbranchialibus & infimo ventre, quæ ex pallido subflavescunt. Cauda est undata fusco. Latet in arena absconditus; ideoque capitur pedibus, eos ponendo super arenam ubi latet.

Coctus atque assatus bene sapit & convenit cum Hollandorum Post/ est enim carne albissima & friabili.

PARV, Piscis est latus & subrotundus, verum haud crassus, novem aut decem digitos longus ab ore ad pinnam caudæ quæ duos & semis digitos longa & totidem lata: latitudo piscis septem digitorū. *Pinnas* obtinet sex: duas magnas ac latas duos circiter digitos; unam in dorso, alteram in ventre, quæ utrobique ad caudam extendūtur; habetque quævis pinna in fine prominentiam instar funiculi, ea videlicet, quæ in dorso quinque digitos, quæ in ventre tres digitos longam. Post branchias in quolibet latere etiam pinna est duos digitos longa, unum lata; & duas in inferiori ventre sub his, duos digitos longas, angustissimas. *Capite* est parvo, ore claro, angusto, minutissimis dentibus albi coloris; oculis conspicuis, flavo circulo circumdatis. Totum corpus vestitur squamis mediocribus, quarum dimidius numerus niger est, dimidius autem flavescit, ita ut lunulas flavas in nigricante corpore gestare videtur. Circa branchias flavedo est, & in initio pinnarum, post aures macula flava in qualibet.

Piscis est edulis.

PIRA ACANGATA, id est, piscis duro capite: Percæ mediæ magnitudine, septem aut octo pedes longus, ore haud amplo, oculis nigris, circello nigricante aureo & ruffo colore mixto. *Pinnas* habet sex & septimam pro cauda: duas postbranchiales, duas in infimo ventre junctas, unam versus posteriora in ventre, & unam per totius dorsi longitudinem usque ad caudam extensam & erectam, firmis spinis suffultam quam in vaginam recondere potest. Pinna caudæ furcata. Tegitur squamulis argenteis, aureo & igneo colore transplendente, præsertim in dorso: in ventre in argenteo thalassinus color translucet.

Pinna dorsi argentea transplendens & maculis fuscis insignita. Pinnæ laterales albæ, quæ in ventre cærulescentes. Caudæ quoque pinna in extremitate cærulescit. Est edulis.

Acaravna, Piscis magnitudine exæquat Paru, sed non est ita latus, & squamulas habet nigricantis coloris. Cauda est bifida, pinna tres digitos longa, duos lata. Pone utramq; branchiam etiam pinnam habet, inferius in antica parte duas angustas. Per totum dorsum & per ventrem etiam pennam utrobique extensam, acutam, continuam, in postica parte corporis circiter unum digitum latam. *Os* parvum, angustum, denticulis minutissimis. *Oculi* haud magni. In utroque latere prope caudam acutissimum habet aculeum; quos in latera potest recondere & evaginare & alios pisces lædere: quilibet aculeus ferè digitum longus osse piscino constans.

Piscis est edulis.

Caput II.

De Guaperua, Piranema, & Acarapucu.

Tab. XXXII. 3. *Marcgrav. Hist. Brasil. lib. 4. c. 2.* Gvaperva Brasiliensibus. Piscis est corpore lato & compresso, quatuor digitos longo, tres lato, ubi latissimus. *Ore* parvulo, denticulis minimis. *Pinnas* habet sex: post quamlibet branchiam unam, parallelogrammi figura: in infimo ventre duas oblongas: in dorso & inferiore ventre extremo longam ac latam, quæ in acumen desinunt, fubulæ figura. *Cauda* quadrata seu potius parallelogramma, unum digitum lon a, duas tertias digiti lata. Tegitur squamulis coloris nigri, splendentis instar bombycini, quarum oræ (non omnium sed quarundam) fimbrias flavas habent instar semilunularum. *Pinnæ* sunt nigræ, Circa os linea crassa purpurei est coloris, & illi perpendiculariter altera supposita Corpus tres lineæ latæ ambiunt, quarum duæ per latus & posticas pinnas extenduntur. Caudam etiam talis secat linea & ejusdē coloris; una pro fimbria ipsi est oculorum pupillā ni ra, circulo aureo.

Pranēma, Piscis mediocris Capionis seu Percæ magnitudinis novem, decem aut undecim digitos longus; latus, ubi maxime, tres digitos aut paulo amplius. *Os* habet amplum, subrotundum, edentulum quidem, sed acutissimis prominentiis asperum: *oculos* magnos instar solidi Hollandici, pupilla crystallina, circulo aureo splendente, qui superius ad dimidiam partem coloris est miniati. Branchias habet admodum amplas. Pone has in quolibet latere pinnæ digitum quidem longæ sed haud latæ, & subter has in ventre duæ sibi propinquæ duos digitos longæ & sesquidigitum latæ, triangulares, spinis suffultæ. A ventris medietate ad caudæ exortum usque pinna protenditur tres & semis digitum longa, unum lata, itidem spinis intertexta, quam abscondere fere potest in rima ad hoc comparata: per universum dorsum ab occipitis fine ad exortum caudæ pinna extenditur quinque digitos longa, paulum plus digitum lata, tenui membrana constans, duabus & viginti spinis intertexta, quam erigere atque deprimere & fere abscondere potest in rima. *Cauda* quæ à corpore protenditur sesquidigitum est longa, unum lata, pinnam habet tres & semis digitos latam, & plusquā sesquidigitum longā. Calor totius piscis est argenteus laccatus lacca florentina. Squamulas habet minutulas quasi triangulares: in ventre plus albicat, seu argenteo minus laccæ intermixtum cernitur.

Capitur in mari & boni est saporis, edulis.

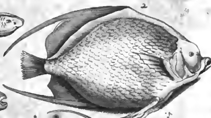
Acarapvcv, fluviatilis piscis, in sesquipedalem longitudinem excrescit, ubi latissimus quatuor aut quinque digitorum. *Os* acuminatum circiter

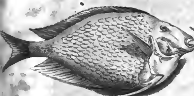
Tab. XXXII.

Taiasica. 1

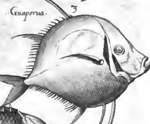

Paru. 2

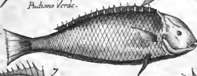
Guaperua. 3

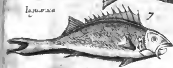
Pudiano Vermelho. 4

Pudiano Verde. 5

Iaguaraxa 7

6 Iunuucapeba Itiuara

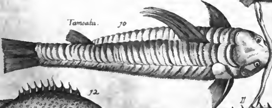
Carauna. 8

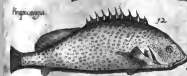
Guatucupa tuba. 9

Tamoata. 10

Pirapoanga. 12

11 Acara Pinima.

citet duos digitos longum, haud amplum, labia abscondere & contrahere potest ut solum hiatus appareat, nullos habet dentes. *Oculi* magni, pupilla nigra splendente, circulo ex albo & fusco mixto. *Pinnas* habet septem: unam per dorsi longitudinem ad caudam fere extensam, non latam, quam erigere & spinis sustentare, atque recondere potest: postbranchiales duas, totidem in infimo ventre, unam post anum: Septimam pro cauda, furcatam quatuor aut quinque digitos longam. Totus splendet squamis argenteis minoribus: in dorso tamen aliquid aurei admixtum: & in quolibet latere sex oblongæ maculæ cæruleæ rufescentes, non ita conspicuæ. Pinna dorsi & cauda dilutè cinerei sunt coloris, ut & laterales: duæ in infimo ventre flavescunt paulũ, ut & ea quæ prope anum. Edulis est.

CAPUT III.

De Pudiano vermelho, Pudiano verde, & Iuruucapeba.

TAB. XXXII. 4.5.6. *Marcgrav. Hist. Brasil. lib. 4. c. 3.* PVDIANO *Vermelho* vulgo, sedrectius *Bodiano*: Brasiliensibus *Aipimixira*, & *Tetimixira*, Piscis mediocris Percæ magnitudine. Latitudo corporis, ubi maxima, duorum digitorum prope caudam unius aut paulo plus. Corporis fere æqualis latitudo est. *Caput* parvum, *os* acutum, superius in anteriori parte tres denticuli acuti, minimi, inferius item, & versus interiora in utraque mandibula alii minimi denticuli. *Oculos* habet paululum eminentes, pupilla nigra, exteriori albo, hinc flavo circulo. *Pinnas* habet septem: nimirum duas plus digito longas, haud latas, post branchias in utroque latere unam: sub his duas junctas in ventre: aliam in ventre versus caudam duos digitos longam, secundum longitudinem adnatam: unam item talem in dorso, tres & semis digitos longam: & septimam pro cauda, q̃ est quadrata, digitũ longa & lata. Tegitur piscis squamis subtilibus, ita arctè cõplicatis, ut ad tactũ glaber esse videatur. *Color* totius corporis flavus cum aureo mixtus. Summitas autem capitis & totum dorsum ad media utrimque latera, & fere usque ad finem dorsalis pinnæ purpurei est coloris egregii cum lacca mixti: extrema ora pinnæ majoris in ventre versus caudam etiam purpurascit: & pinnæ illi junctæ totaliter: reliquæ pinnæ flavæ cum aureo colore mixtæ, ut & totum reliquum corpus. Pars ultima pinnæ majoris in dorso etiam flava ut & cauda. Piscis est edulis.

Pudiano Verde Lusitanis. Piscis oblongus, nimirum decem digitos ab oris extremo ad caudæ initium; corpus tres digitos latum, circa caudam autem sesqui. *Os* acuminatum, haud amplum, anterius in superiori mandibula habens duos dentes acutos, longos; & seriem denticulorum minimorum: inferius in anteriore parte quatuor, longos, acutos, & seriem minutorum candidorum. *Oculos* habet parvos, pupilla nigricante, circello primum aureo, dein exterius albescente. *Pinnas* obtinet septẽ, nimirũ unã per dorsi longitudinem extensam, sex & semis digitos longam, dimidium latam, quam spinis erigere & sustinere potest: post utramq; branchiarum unam, duos digitos longam, paulo plus uno latam: sub ventre duas parvas junctas: à medio autem ventre inferiori una tendit pene ad caudæ exortum, quatuor digitos longa, unum fere lata: Septima pinna est cauda, quæ est quadrata aut parallelogrammi figura, sesquidigitum longa, duos lata,

Totus piscis vestitur squamis latis quæ ita compositæ sunt, ut meri cubi sibi appositi videantur; lutei seu aurei coloris ac per totum ambitum linea seu fimbria elegãtissima azuri seu cærulei caloris. *Caput* superius aureum est cum magna macula coloris ex viridi thalassini, circumdata azureo & azureis flavis subviridibus & albican-

tibus striis variegatum. *Pinnæ* duæ laterales seu postbranchiales & duæ in ventre albicant, in laterali ambitu cærulea lineola præditæ. *Pinna* dorsalis aurei est coloris & striis undulatis cæruleis secundum longitudinē notata, quæ in ventre major ex ruffo ad brunum vergit colorem, striis iisdem cæruleis secundum longitudinem. *Cauda* rufescit striata thalassino ac cæruleo secundum longitudinem, in extremitate autem paululum virescit.

Piscis insignis coloris & edulis. Capitur in mari.

Iurucupeba, aut etiam *Itaiara*. Piscis longus septem aut octo digitos, duos aut tres latus, ubi latissimus: *ore* satis patulo, & ex triangulari rotundo lingua angusta, brevi, denticulis minutissimis: *oculis* rotundis, pupilla crystallina & circulo rubro. Post branchias in utroque latere habet pinnam sesquidigitum longam, quadratam & exterius circinatam: subter has, duas in inferiori ventre junctas; paulo post occipitium incipit pinna anteriori medietate spinis suffulta, posteriori mollis, quæ tendit secundum longitudinem dorsi ad caudam usque, & semper fit latior, prope caudam digitum lata. In inferiore corpore versus caudam etiam pinnam habet haud amplam. *Cauda* constat pinna sesquidigitum longa, plus uno lata & quadrata.

Squamatus piscis, sed squamis ita complicatis ut lævis esse videatur. Piscis universi color egregiè ruber, in ventre autem ex rubro & albo maculatus; in lateribus autem constanter maculas habet puniceas, nigras, varias, majores & minores. *Pinnæ* omnes sunt rubræ & nigro maculatæ.

Pinguis est piscis & boni saporis, optimus tamen assatus. Capitur in mari inter scopulos. Parieti recens appensus noctu toto corpore clare lucet.

Caput IV.

De Iaguaraca, Carauna, Cururuca, & Guatucupa Iuba.

IAGVARACA. Piscis est mediocris Percæ magnitudine, *ore* acuto, edentulus. Oculos habet magnos, pupilla crystallina nigra, magna & ampla, circulo coloris argentei, & superius maculam sanguineam habente. *Pinnas* habet in lateribus & infimo ventre similes præcedenti pisci: per dorsum verò secundum longitudinem extenditur pinna digitum lata, usque ad unum digitum ab initio caudæ, constans tenui membranula undecim spinis acutissimis suffulta, quam potest elevare & substernere pro libitu: atque non solum componere, sed & abscondere in rima cui pinna insidet. TAB. XXXII. 7.8.9. *Marcgrav. Hist. Brasil. lib.* 4.c.3.

Hanc sequitur alia contigua unum digitum lata, pertingens ad caudæ exortum, duos digitos longa, triangularis & superius desinens in acumen. *Caudæ* autē pars reliquo corpori substensa rotunda est, sesquidigitum longa, continens pinnam furcatam, cujus pars inferior duos digitos longa, superior paulo longior. Ad branchias in utroque latere, in quolibet duos habet aculeos, in quorum medio alii sunt minimi: his branchiis & aculeis ferit & vulnerat: ferit etiam cum spina dorsali & cum iis quæ sunt in infimo ventre, ad quarum singularum latus aculeus est satis longus, & quidem in pinna prope caudam in infimo ventre spina est unū digitū longa.

Totus piscis tectus est squamulis elegāter dispositis; & quælibet squamula in ambitu minutissime est serrata. Color totius corporis est argenteus, in ventre plane albicat. *Caput* superius incarnati est coloris, & hispida testa munitum. *Pinnæ* omnes coloris sunt dilute incarnati: ea autem quæ in dorso spinis suffulta, prope spinas auro est umbrata.

Caro pinguis & boni saporis, præsertim si piscis assetur. Capitur in mari inter scopulos.

Carauna. Magnitudinem & figuram habet ut *Iurucapeba*, differt tamen capite & colore corporis. *Pinnas* quoque eodem modo positas habet ut ille. *Os* autem obtinet lunatum; dentesque habet acutissimos, sed minutos: *Branchias* amplas, quæ aculeis in postica parte sunt munitæ. *Oculi* versus summitatem capitis in lateribus positi non longe ab invicem haud magni, pupilla ovali nigra, quam ambit circulus ruber. Squamulis in vniversum vestitur lunatis, coloris miniati per totum, & ubique punctula nigra, magnitudine seminis papaveris insparsa habet, præterquam in ventre.

Capitur in mari inter scopulos: est que edulis, molli admodum carne atque boni saporis.

Cururuca, species *Corvina*; Piscis fluviatilis, sesquipedem longus, corpore oblongo; ore satis amplo, oculis mediocribus, nigris. *Pinnas* habet septem: unam per dorsi longitudinem ad caudam ferè protensam, quæ divisa est & prior pars latior, tres digitos ferme; & totidē longa, triangularis, spinis suffulta, posterior longior, sed exilior. Cauda fere quadrata. Squamas habet mediocris magnitudinis argenteas cum auro & subfusco pauco mixtas, præsertim in dorso & lateribus. Pinnæ in dorso & lateribus ac cauda, cinereæ; in medio ventre flavescunt, & fuscescunt. Edulis est.

Idem. Lib. 4. cap. 4. *Guatacuba Iuba*, in duorum pedum longitudinem excrescit, dorso paulū incurvato. *Os* habet triangulare, acuminatum, dentes parvos acutissimos. *Oculos* magnitudine stuferi Hollandici, pupilla magna, nigra, splendente circulo rubro. *Pinnas* habet molles sine spinis in lateribus; nimirum unam in quolibet latere, post branchias, angustam, duos & semis digitos longam: duas tales junctas & ventre subter illas unica spina munitas: & unam prope anum digitum longam ac latam, unica quoque spina armatam. Ante medium dorsum versus occiput, incipit pinna desinens ad caudæ initium, quinq; digitos longa, unum fere lata, quæ duabus & viginti spinis erigitur: cauda duos pene digitos lōga, unū lata, pinnā habet plus uno digito longā & quatuor latam paululumque exterius versus interiora arcuatam. Vestitur squamis paulo majoribus, coloris argentei & striis flavis & ex argenteo rufescentibus secundum longitudinem extensis à capite ad caudam usque. In utroque latere etiam à capite ad caudam eminens linea tendit. *Caput* ex argenteo, rufo, flavo mixtū. Pinnæ albæ sive argenteæ, caudæ pinna russa: venter albus.

Capitur in mari inter scopulos. Boni est saporis, & lingua & caro circa mandibulas longe optimi ut in Carpione.

Caput. V.

De Pira Iurumenbeca, Tamoata, Acara, & Pira Pixanga.

Pira Jurumenbeca vulgo *Bocamolle*, quia molli ore & aquis extractis statim moritur: vivit in mari in cœno: oblongus piscis haud latus: novem aut decem interdum pedes longus, duos & semis latus, ubi latissimus. *Os* habet elevatum; quod ampliare & rotundare potest: oculos magnos, pupilla crystallina, circulo ex argenteo & brunno mixto. *Septem* habet pinnas, duas angustas postbranchiales, duos digitos longas: duas in infimo ventre junctas, duos fere digitos longas, unum latas: unam post anum firma spina suffultam: sextam per dorsum extensam & bisectam; anterior eius pars sesquidigito longa, unum lata, triangularis, quam erigere & in timam recondere potest, mollis & translucens, altera pars usque ad caudam fere porrecta, tres digitos longa, semidigitum lata, itidem mollis. Septima est cauda, duos fere digitos longa, sesquidigitum lata, figura pentagoni cuius basis inserta in corpus.

Tab. XXXII. II. 12. Idem lib. 4. c. 4.

Squamas habet toto corpore argenteas, splendentes, mediocris magnitudinis: in dorso viridis & aureus color transplendet. Pinnę argenteæ & in medietate exteriore aureæ. In quolibet latere linea tendit paulum elata, etiam argentei coloris ut reliquum corpus.

Edulis est & boni saporis.

Idem lib. 4. c. 5. TAMOATA, Lusitanis soldido (quia armatus) piscis fluviatilis seu aquæ dulcis, edulis. Longitudo corporis ab occipitio ad initium caudæ trium & semis digitorum; longitudo capitis unius digiti; latitudo paulo major. Crassities corporis ubi maxima, nimirum post occipitiũ, trium, circa caudam duorum. *Caput* latum ranæ ferme modo; *os* haud amplum; ad cuius quodlibet latus filum habet unũ digitum longum instar barbæ, os edentulũ. *Oculi* minimi crystallini, magnitudine seminis papaveris, circello aurato cincti. Pinnas obtinet octo; ad quamlibet branchiam unã, digitum longam, firmam instar cornu in uno latere, directe à latere protensam: duas in infimo ventre, non ita firmas at eiusdem magnitudinis: unã in medio dorso, alteram in eodem dorso prope caudam, minimã: unã parvam in infimo ventre prope caudam & octavam pro cauda, digitum longam & latam. Totum caput superius tegitur testa dura instar clypei: & universum corpus vestitum est lorica ex oblongis squamosis corporibus composita: suntque hæc corpora per ambitum minutissime serrata & quadruplici ordine tota lorica disposita: id est, coeunt partes seu squamæ loricæ in utriusque lateris medio, in dorso & in infimo ventre. Color totius piscis obscure ferreus, præsertim in capite. Carne bona est.

Piscis hic aqua carens influvio ubi est, tempore sicco, per terram abit ut aquam quærat.

Idem lib. 4. c. 6. *Acara Pinima*. Piscis est latus, dorso incurvato, sex aut septẽ digitos longus, quatuor latus, ubi latissimus, parvi Carpionis figura aut verius Percæ misnieæ. *Os* habet haud amplum, denticulos minutissimos: oculos satis magnos pupilla nigricante transplendẽre, circulo rubro, fusco & albo: *Pinnas* septem; unam per totum dorsum extensam & continuam versus anteriora minus uno digito latam, versus posteriora latiorem: huius pinnæ medietas anterior spinis suffulta est & illam in rimam potest recondere: post branchias in utroque latere unã duos digitos longam, haud latam, in medio ventre duas junctas semidigitũ ferme longas firma spina sustentatas: inter anum & caudã inferius itidem unam firma spina munitam: Septima pro cauda est furcata, plusquã sesqui digitum longa, totidem lata.

Totus vestitur squamulis argenteis ex auro splendentibus: in quolibet latere septẽ magnas habet strias secundum longitudinem ad caudam usque extensas, coloris fusci splendentis (in quibusdam aurei seu lutei) à summo item capite per utrumque oculum ad extremitates oris, in quolibet latere capitis lata stria nigra descendit, ad cuius orã aliquid cęrulei admixtum est. Vltra harum strias rum exortum in dorso, nimirum ubi pinna dorsi initium sumit, itidem per quodlibet latus descendit nigra stria usque ad exortum pinnæ lateris seu oram branchiarum. Omnes pinnæ & cauda coloris sunt lutei seu aurei splendentis. Capitur in mari inter scopulos: & est edulis atque boni saporis.

Pira Pixanga, Belgis Gatvisch/ quia in initio antri inter scopulos degit in mari. Longus est novem digitos, ab initio oris ad exortum caudæ. *Cauda* duos digitos longa. *Os* sesquidigitum amplũ, minutis sed acutissimis denticulis præditum. *Caput* haud magnum: oculi magni, prominentes, pupilla coloris instar Turcoidis optimi, circulo nigro, cũ aureo & sanguineo mixto. Branchiæ in triangularem figuram desinunt, ampla & acuta spinula præditæ. *Pinnas* habet septem: unam per totius dorsi longitudinem extensam, unum ferme digitum latã, & in postica parte latiorẽ, cuius prior medietas undecim firmis spinis sustinetur, posterior est mollis.

Post

Post branchias in utroque latere unam, duos digitos longam & totidem latam, subrotundam & carnosam: duas junctas in medio pene infimo ventre, unica spina singulas firmatas: unam mediocrem post anum spina munitam. Septima est pro cauda, duos fere digitos longa & totidem lata, nō secta sed extremo ambitu subrotunda. Tegitur squamulis parvulis per totum corpus, ad tactum glaber nisi à cauda versus caput digitis fricetur. Totum corpus, caput, pinnæ, cauda ex albo flavescunt: & per totum variegantur maculis sanguinei coloris diluti, rotundis, magnitudine seminis canabis: quædam etiam in ventre majores. Pinnæ eodem modo maculatæ in ambitu suo obscurius rufescunt. Figuram ferè Auratæ habet. Edulis est ac boni saporis.

Captus per trihorium extra aquam potest vivere: bihorium postquam mortuus esset, aperiebam illum & cor adhuc movebatur exemptum: cor situm erat statim post fauces, & aspera arteria in id inserebatur, eratque digitum remotum à reliquis visceribus per mediastinum; minimum utique & vix granum tritici æquans etiam quando spiritu inflatur.

CAPUT VI.

De Vubarana, Capeuna, & Acarapitamba.

TAB. XXXIII. 1. 2. 3. Idem H. B. lib. 4. c. 7. VVBARANA. Piscis figura corporis Trutæ nostrati similis, ubique ferme æqualis crassitiei, paulum tamen in dorso exaltatus, versus caudam autem angustior. Corpore oblongo, quadrāte cylindraceo: pedalis longitudinis, semipedem crassus. *Caput* acuminatum seu coactum, haud magnum: oculi stuferi magnitudine, pupilla nigra, circulo primum aureo, exterius argenteo: *Os* edentulum & lapis illi pro lingua. In medio dorso unicam habet pinnam duos pene digitos longam, unum anterius latam, trapezii figura, non tamen duris spinis firmatam. Post branchias in quolibet latere versus inferiora parvam pinnam oblongam & angustam obtinet & duas tales laterales ad infimum ventrem è regione dorsalis: prope anum unam parvam. *Cauda* constat pinna furcata instar harengi plus duobus digitis longa. Squamulas haber ordine lineari secundum longitudinem corporis positas, ita affabre ut ad tactum quaqua versus glaber videatur. Superne si aspiciatur olivacei est coloris, ate minus aut lateraliter si intuearis plane argenteus ac splendens videtur, & dorsum cæruleseit ex argenteo: venter plane albus: branchiæ ita glabræ sunt ut laminæ argenteæ videantur.

Assatus boni est saporis, nec opus est desquamare: coctus non ita commodus ob multitudinem spinarum per carnem dispersarum.

CAPEVNA. Piscis corpore oblongo non lato qui in septem digitorum longitudinem excrescit. *Os* illi obtusè acuminatum; habetque in superiore atque inferiore mandibula unam seriem minimorum denticulorum: tota cavitas oris cum lingua sanguinei coloris insignis: *Oculi* illi parvi, stuferi magnitudine, crystallini, circulo partim argenteo colore variegato. *Pinnas* obtinet septem: in quolibet latere post branchiam unam oblongam, tenuem quasi triangularem: duas triangulares in infimo ventre; unam post anum firma spina munitam: unam per dorsi longitudinem excurrentem, cuius anterior medietas spinis munita, quem recondere potest; posterior mollis & sine spinis: cauda bicornis, molli pinna. Tegitur squamulis parvis argenteis, in quibus aliquid aurei transplendet. In quolibet latere habet duas lineas crassas aurei coloris, unam à summitate oris per oculos & medium latus tendentem ad caudā, alteram magis superius per dorsi latum pergentem. In summitate capitis livescit. Pinnæ omnes sunt cinereæ: *Venter* albus ut & eius pinnæ.

Co-

Tab. XXXIII.

Vubarana. 1

Capeuna. 2

Acarapitamba. 3

Iaguacaguare. 4

5 Curimata.

Tareira. de Rio Seu fluuiatilis. 6

Tareira. 7

Guamaiacu Guara 10

8 Pirabapia.

Caxupira. 9

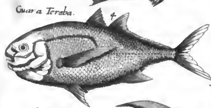
Guaracapema. 11

& Pirabebe. 12

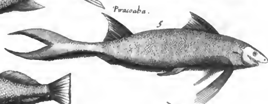

Piabucu.
1

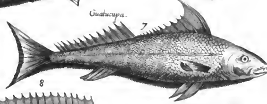

Nhaquunda.
2

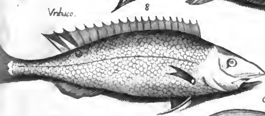

Guara Tereba.
4

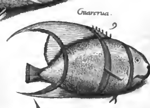

Amoreꝰpixuma.
3

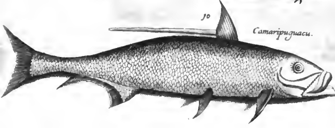

Piracoaba.
5

Corocoro.
6

Guatucupa.
7

Vribaco.
8

Guarerua.
9

10
Camaripuguacu.

Idem H. B. lib. 4. c. 9. TAREIRA d'ALTO, id est marinus, piscis tereti corpore, decem digitos longus (reperiuntur & maiores) quinq; crassus, ubi etaſſiſſimus, nam versus posteriora sensum minuitur. *Caput* habet colubrinū, supra oculos in duo tubera elatum: oculos pupilla nigra, circulo flavescente; os acuminatum satis amplum, inferius flavum denticulis acutiſſimis munitū, quales & lingua habet. *Pinnas* obtinet octo, nimirū in quolibet latere post branchias unam, uno plus digito longam, trientem latam, directè a latere protensam: post has interstitio pene sesquidigiti in infimo ventre duas junctas figura trapezii, duos digitos longas & rotūdē fere latas in extremitate: versus caudam in infimo ventre unā duos digitos longā in corpore extensam, sed plane angustā, supra hanc in dorso parvula est instar cuspidis cultelli: in medio dorso una pene quadrata, duos digitos lata, plus uno longa: Octava est cauda vix sesquidigitū longa & furcata. *Pinna* a. instar foliorū papaveris sunt tenues, & mollib. spinis sustentantur. * *Squamulis* vestitur peltatis, ita affabrè compositis ut ad tactum glaber videatur. Vēter totus albicat: latera & dorsum secundum longitudinem lineas habent alternatim flavas & virides. *Ora* squamulatū circumcirca brunnę sunt, & videntur quasi thōbi ordine positi essent brunnis lineis circumscripti, & ac si per unum ordinem tenderet linea, flava, per latera viridis. Pinna in dorso secundū longitudinē strias habet brunnas reliquæ flavas. *Cauda* itidem striata brunno. Caput superius maximam partem brunnum. Piscis assandus, nam coctus non ita bonus est. Sapore autem multo antecellit Tareira do Rio, qui multas habet spinas.

TAREIRA do Rio, i. e. fluviatilis, oblōgo corpore, dorso tecto, ventre paululum protuberante: inferior illius mandibula lōgior superiori: dentes habet acutiſſimos & inter eos duos longiores in medio inferioris mandibulæ & quatuor tales in superiore: mordet vehementer: *Oculi* satis magni, prominuli, pulchri, pupilla atra, cætera nigri. *Caput* Lucii capiti parum simile. Longus est piscis quindecim aut sedecim digitos. *Pinnas* habet sex: nimirum duas oblongas post quamlibet branchiam unā, duas junctas oblongas in infimo ventre, unam post anum parallelogrammi figura; unā in medio dorso magnā, rectam, parallelogrammā, plus tribus digitis longā, duobus latā. *Cauda* parallelogramma pinna constat, duos & semis digitis longa, sesquidigitum lata, in extremitate circinata. Totus tegitur squamis satis magnis, fuscis in dorso & lateribus; verū in lateribus fuscum argēteo est variegatum, ut ita per fuscum argenteū videatur. *Caput* tegitur dura testa fusca. Venter totus albicat. Pinnæ omnes fuscæ, sed nigro undulatæ transversum ut Nisi cauda: itidem & cauda. Capitur in fluviis. Edulis est, sed multas habet spinas.

CAPUT VIII.

De Piratiapia, Ceixupira, & Piquitinga.

PIRATIAPIA piscis est oblōgo corpore & satis crasso, interdum tantam magnitudinem acquirit ut quinquaginta libras æquet: *Oris* pars inferior lōgior superiori. *Denticulos* habet acutos, in ordinare positos & tota oris cavitas cum lingua est rubra. *Oculi* prominētes, pupilla crystallina ovali & circulo rubro. Ante utrumq; oculum habet foramen. *Branchia* desinūt in triangular. figuram, & sunt amplæ. A summitate dorsi ad caudam usque extenditur pinna, quæ ad medietatē anteriorem spinis surrigitur, reliqua medietas est mollis. In inferiori corpore prope anum etiam pinnam mollem habet obrotundam: in quolibet latere post branchias unā, & duas in infimo ventre junctas, oblōgas. *Cauda* fere quadrata est, at in extremitatē paulo latior quam in exortu. *Squamis* vestitur parvis. *Dorsum* & infimus venter cinnabrii sunt coloris, latera ex gryseo fuscescunt. TAB. XXXIII. 8. 10. *Idem Hist. l. 4. c. 9.*

In totum præterea est maculatus, & in dorso quidē maculas habet maio-

 res

res nummo misnico, ex gryseo fuscas, in lateribus vero & infimo ventre minores eiusdem coloris. *Pinnæ* omnes cinnabrii coloris, in extremis oris lineam albissimam habentes, adque eam fimbriam latam nigerrimam. Postbranchiales pinnæ totaliter cinnabriæ sunt sine fimbria nigra aut alba. Dorsalis pinnæ medietas anterior tota rubra, reliqua fimbriata albo & nigro ut reliquæ. Optimi saporis carnem habet si coquatur.

CEIXUPIRA, acquirit interdum longitudinem novem ac decem pedum, atq; crassitiem corporis humani corpore oblongo & capite atq; figura corporis Tuberoni haud absimilis. Quem describo tantū duos pedes erat longus cum semisse. Erat illi *caput* cōpressum & latum, septē digitos longum & fere quinque latum: *Os* haud inamplum pro mole corporis, parabolicæ figuræ, edentulū, prominentiis tamen acutissimis confertim repletum: lingua lata: oculi albi haud magni, paulò maiores duplo stufero Hollandico, pupilla crystallina. *Brāchias* habet satis amplas: *Pinnas* septē, nimirum post quālibet branchiam unam, directè à latere protensam triā gularem, semipedē longam, duos & semis digitos latam, ubi latissima. Interstitio ferè sex & semis digitorū ab occipitio in medio dorso incipit pinna quatuordecim digitos longa, in initio triangularis, & quatuor digitos alta, hinc sensim minuitur & ad caudam ferme pertingit, ibiq; triangulo definit. Huic opposita est eiusdē figuræ una in infimo ventre, undecim digitos longa, desinens cum superiore, sed non cum illa incipiens. Infra duas postbrāchiales in infimo ventre duas habet junctas, quamlibet tres & semis digitos longā & sesquidigitū latam. Septima pinna est cauda, incipiens duorum digitorum interstitio à fine dorsalis & ventris, bicornis, superius cornu fere octo digitos longum, inferius paulò brevius, nimirū septem digitorum. Pinnæ omnes anterius spinas habent, sed molles. In interstitio inter occiput & dorsalem piñam, octo osseos triangulares aculeos prominentes obtinet, quos recondere in carne & erigere potest, ac pro armis usurpare. Ante quemlibet oculū, intervallo unius digiti foraminulū habet duplex. *Caput* osseum & glabrum. Totum corpus exiguis squamulis vestitur, ita ut totus piscis glaber videatur. Colore totus est niger, excepto tamen ventre, qui albissimus instar cretæ; in lateribus (inter album & nigrum) paululū canescit nigredo, cætera, ut dictum, nigerrima. *Pinnæ* omnes nigræ, exceptis duobus infra post branchiales in infimo ventre quæ albæ sunt, oris nigricantibus. In utroq; latere piscis linea quædam profundior reliquis squamulis tēdit ad caudā usq; eiusdem cum corpore coloris.

Piscis gravis ac pinguis est, ac pro optimo habetur inter omnes in Brasilia, præsertim quādo adhuc medioc; criscit magnitudinis. Capit. in Mari.

PIQUITINGA est duos, aut paulò plus digitos lōgus, figuræ pene ut Parabucu à quo non multum differt ut dicam. *Os* habet parvulum, sed q̄ ampe aperire & rotundare potest: *Oculos* satis magnos, nigros, circulo argenteo: branchias amplas: pinnas sex & septimam pro cauda: nimirum duas post branchiales, triangulares, inferius positas: duas junctas in medio infimo ventre: unam tri ngularem in medio dorso, unam post anum: cauda constat pinna furcata. Color capitis argenteus splendens superius olivaceo imbutus. Tegitur squamulis albis, in dorso tamen olivaceus color translucet. Pinnæ omnes albæ. Differt à *Piabucu*, quod ille paulò maior evadat, & linea illius lata non splendeat, cum reliquum corpus splendeat, quod in hoc contrario se habet. *Piabucu* etiam pinnam habet in dorso prope caudam, qua hic caret. Cæterum cato similis, edulis. *Idem l.4. c.10.*

CAPUT IX.

De Camuri, Guaracapema & Mivipera.

CAMURI Lusitanis *Robalo*, piscis est duos pedes longus. Lupo nostro figura corporis similis atq; etiam ore, ctas- TAB. XXXIII *Idem lib.4. c.10. & 12.*

crassus plus uno pede, ubi crassissimus: *caput* sesquipedem pene longũ: *os* semilunate, in medio paulum acuminatum, sex digitos longum, sed quod ma_is dilatare atque rotundare potest, ita ut circumferentia eius fiat tredecim digitorum: *oculos* habet dupli stuferi magnitudine, pupilla crystallina, circulo aureo: *Pinnas* octo; nimirum duas in dorso, priorem tres digitos longam & paulo plus latam, firmis spinis sustentatam, quam in rimam recondere potest: alteram huic magnitudine parem, sed spinis destitutam, nec habentem quo condatur: duas post branchiales, paulo plus tribus digitis longas, duas in infimo ventre quatuor digitos lon_as, duos & semis latas, unam talem post anum; octavã pro cauda, quæ est furcata, quinque digitos longa, sex lata. *Squamas* habet ut Carpio, coloris argentei, splendentes, in dorso autem & lateribus aureus admiscetur. Venter plane albicat: Pinnæ sunt aurei coloris, quibus aliquid fusci admixtũ est, in quolibet latere superius à fine branchiarum usque ad medium exortus caudæ, ductam habet lineam crassam, nigram.

Gvaracapema mas est Doradæ. Piscis compresso corpore & latus, licet non ita crassus. *Caput* desinit in figuram quadratam, estque in fronte ita in aciem eductum, ut facilius fluctus maris natando secare posset. In sex aut septem pedum longitudinem excrescit: latitudo sive altitudo, ubi maxima, nimirum versus anteriora & pone caput, sesquipedalis. *Os* habet haud ita amplum, pro magnitudine corporis, mandibulas cõpressissimas, denticulos acutos. Paulo supra os & quidẽ versus eius interiora oculi positi inferiori loco, ne nimirum in aquis impetiose ageret, qui alius linceus. *Oculi* autẽ sunt magni, rotundi, pupilla crystallina, cęterum argentei coloris. Branchias habet amplas: *Pinnas* septem, nimirum unam insignem à summitate capitis per totũ dorsum extensam usque ad caudæ exortum, latam in medio septem aut octo digitos, quæ sensim minuitur, constans membrana ad tactum coriacea, & spinis mollibus interius sustentata: hanc natãs in æquore erectam tenet. A medietate infimi ventris ad caudæ initium itidem pinna producitur, sed vix unum digitum lata, in exitu triangulata: post utramq; branchiam pinnam habet oblongã octo vel novem digitos: sub his in infimo ventre duas propinquas paulo longiores. *Cauda* circiter sesquipedem longa in duo cornua ampla distenditur. Squamulis minimis vestitur totus, quæque ad tactum vix sentiuntur; ita ut glaber videatur. Color in capite, dorso, lateribus ex viridi & argenteo mixtus, uti & in piñis, in ventre vero albicat. Per totum autem corpus (nimirum latera, dorsum, caput) maculis variegatus cæruleis, variæ magnitudinis, milii, grani hordeacei, erui. Carnem habet siccam, boni saporis.

Velocitate natandi superat porcos marinos, & eodem modo saliendo progreditur. Vescitur pisce longo vulgo *Petumbo* appellato.

Miivipira & Pirabebe Brasiliensibus, *Peixe volador* Lusitanis. Piscis est volans, vel hirundo piscis: variæ est magnitudinis: maior erat *Halece*, quem hic describo, & formæ rarioris. Figurã corporis habet (instar Zãdat Pomeranorum) teretem & posteriora versus acutiorem. Totius longitudo ab ore ad finẽ caudæ tredecim digitorum; crassities, ubi maxima, nimirum circa exortum alarum, septẽ fere digitorum, ad exortum a. caudæ duorum. *Caput* crassum habet, superius cõpressum & latum, nimirum superius fere duos digitos & quasi in tubera supra oculos elatum, os non ita magnum, edẽtulum, at ossa eius paulum serrata instar limæ. *Oculi* magni, rotundi, stufero Hollandico ęquales, pupilla nigra, circulo flavo, & exterius altero fusco. *Pinnas* habet sex cũ cauda; duas in dorso, unam parvulã in medio, paulum tamen versus anteriora, alterã post hanc duos digitos longam, sesquidigitum latam, tenuẽ, at octo spinis suffultã; duas robustas in infimo ventre, subter illa, duos & semis digitos longas, firma spina cõ-

 stantes

ſtantes ſed anguſtas, & unam parvam in inferiore corpore ex oppoſito majoris in dorſo; ſeptima eſt cauda, duos digitos longa, totidemq; lata & furcata. Præterea habet duas alas magnas, in quolibet latere unam, habentes exortum ſuum ſeſquidigitum fere poſt oculos, poſt branchias paulum; eſtq; alarum longitudo ſeptem digitorum, latitudo in exortu plus uno, in extremitate ſex digitorum: conſtant alæ tenui membrana inſtar chartæ puræ (Poſtpapier) ex albo ſeu cinereo ſubfuſci coloris: habent a. aliquot plicas & ſuſtentantur ſpinis tenuibus per longitudinem extenſis. Ad utramq; alam in initio eiuſdem parva quaſi ala exit, duos & ſemis digitos lōga, ſed planè anguſta & ſua ſpina munita. Totum caput cum initio dorſi (ab ore nimirum ad quinq; digitos numerādo) veſtitur teſta oſſea, dura, quę verſus ſuum finem dupliciter diviſa in duos aculeos deſinit quaſi ſpinas. *Branchiæ* a. ad duos digitos extēduntur in aculeos uſq; ſub alis. Totum a. corpus veſtitur ſquamulis elegantibus, ordine diſpoſitis, quæ in ventre triangulares, in lateribus & dorſo verius ellypticæ figuræ. In ventre a. ita diſpoſitæ ſunt ut piſcis ad tactum glaber videatur: at in lateribus & dorſo quęlibet in ſui medio habet tuberculum, ita ut ordine naturæ diſpoſitæ in recta linea, repræſentēt lineas rectas, elatas, tuberculatas. In toto ventre albicat, in lateribus & dorſo ſubfuſcus, & ſplendens ut Harengus. Spinę quæ alas ſuſtinent, & per eas extenduntur etiam albicāt. Alæ ipſæ ex cinereo fuſceſcentis ſunt coloris, maculis, nigricantibus variegatæ. Volat hic piſcis ſuper aquas inſtar Hirundinis per ſpatium quantū ſclopecto pertingi poteſt: nimirum uſq; dum ſicceſcāt alæ, tunc n. iterū aquæ ſe imittit alas humectādi gratia & denuo volat. Natura a. huic piſci alas dedit, ut ſe ſalvare poſſet, dum hoſtis eius Dorada magna caterva ipſum perſequitur. Sæpiſſime mille eorum ſimul volātes vidi in Oceano Tropicis interiecto: interdum etiam volando incidunt in naves, ut nobis eriā factum memini. Caro boni eſt ſaporis cocta. Actum & de Hirundinibus ſuperius, ſed quia huius Icon ab illis diverſa, addere & hanc placuit.

CAPUT X.

De Guaibi Coara, Guaperua & Piraya.

GUAIBI COARA Braſilienſibus, *Buraco de Velha* Luſitanis; Piſcis eſt corpore latiuſculo; dorſo elevato & à capite arcuato, duodecim aut quatuordecim digitos lōgus, quatuor latus, ubi latiſſimus. *Caput* & *os* acuminatum, ſatis amplum, habens in utraque maxilla ſeriem minimorum denticulorum, linguam conſpicuam; quę una cum cavitate inferiori oris, ſanguinei eſt coloris: *Oculos* ſtuferi magnitudine cryſtallinos, circulo coloris ex aureo & fuſco mixti. *Pinnas* obtinet ſeptem, nimirum poſt brāchias in quolibet latere unam, quaſi triangularem, mollem: in infimo ventre duas junctas: unam poſt anum dupliciſpina munitam: per dorſum a. una extenditur, cuius medietatem anteriorem undecim ſpinę erigunt, quam recondere poteſt in cute, poſterior medietas mollis & ſine ſpinis. *Cauda* conſtat pinna bicorni, & parallelogrammi figura à corpore extenditur. *Squamas* habet mediocres, inſtar Percæ, argenteas, quæ per oras ſunt melini coloris, & aſpectu referunt meros cubos: in occipitio & dorſo ſummo ſquamæ ex argenteo cæruleſcunt, & per oras itidē ſunt melini coloris. Totum a. caput ſuperius & ad latera eſt aurei coloris, ſtriis cæruleis ſecundū longitudinē variegatū. Pinnæ omnes melini ſunt coloris, exceptis duabus in infimo ventre, quę magis albeſcūt: platus a. utrumq; verſus dorſū ſecundū lōgitudinē tendit linea melini coloris ad caudā usq;. Piſcis boni ſaporis coct*: capitur in mari interſcopulos. TAB. XXXIV. Marcgr. H. Braſil. l.4. c.12.

GUAPERUA Braſilienſibus, *Peixe Porco* Luſitanis, Græcis *κάπρος*. Ab ore ad initium caudæ quindecim digitos longus, in medio ubi latiſſimus, octo latus: corpore paulum compreſſo ac lato: dorſo arcuato, ventre adhuc magis curvo: capite porcino: dentibus caninis, albis, longis, octo in qua-

qualibet mandibula, duo medii tam inferius quam superius longiores sunt reliquis: dentes inferioris mandibulæ aliis quasi brevioribus sustentantur. *Os* subrotundum, angustum: quatuor fere digitorum interstitio ab ore superius sunt oculi, sesquidigitum à se invicem distantes, maiores grosso misnico (& ante eos quasi vestigium foraminis) pupilla crystallina, circulo aureo maculato cæruleo. Branchiarum loco rimam habet duos digitos longam, plus unô latam. In dorso tres penè digitos post oculos, duo habet cornua, unum pennam olorinam crassum, tres digitos longum, quod versus posteriora paulum inclinatur, alterum parvum per membranam alteri adnexum, utrumque in rimam recondere potest demissum. Trium & semis digitorum intervallo post hæc pinna est, in initio fermè triangularis, hinc magis magisque angustatur ad caudam fere, quinque digitos longa, initio paulo plus duobus lata: & è regione in infimo ventre talem, initio duos & semis digitos latam, magis magisque arctatam versus caudam. *Cauda* quadrata figura à corpore extenditur, & pinnam habet quatuor digitos latam, duos longam, quæ in duo cornua dilatatur, ut totius longitudo sit quatuor digitorum. In medio inferioris corporis parvam habet pinnam & ante eam cornu sesquidigitum longum. *Pinnæ* omnes sustentantur spinis & sunt cærulei coloris; venter albicat. Squamis vestitur elegantibus, in superficie sua punctulis thalassinis cum cæruleo indico umbratis, in dorso magis cæruleis. Ab oris summitate in utrumque latus ad pinnas postbranchiales, semilunari figura, duæ lineæ crassæ cæruleæ, unius digiti intervallo, ducuntur. Comeditur assatus, coctus non valet.

Dedimus huius & in superioribus descriptionem, sed quæ cum isto non convenit.

PIRAYA & PIRANHA Brasiliensibus: Piscis pedalis longitudinis, lato corpore circiter sex digitos, ubi latissimus: dorso incurvato, capite obtuso ut Dorada. *Oris* hiatus parabolicus, quod exactè claudere potest, habet labia parva quibus dentes tegit; obtinet enim tam superius quam inferius ordinem dentium triangulatorum, alborum, acutissimorum, quatuordecim in qualibet mandibula (minores habent duodecim) quibus uno morsu partem carnis ex quacunque parte hominis potest abripere quasi novacula esset abscissa: Si quis ingrediatur aquam vel saltem immittat pedem vel manum, statim ab illo lædi potest, ita sitiens est sanguinis & cupiens carnis humanæ, quare caute ab illo cavendum. *Oculos* habet rotundos, parvos, crystallinos pupilla nigra, & inter illos duo foraminula seu spiracula: branchias amplas, exterius duras & osseas: sex pinnas & septimam pro cauda; duas nimirum postbranchiales paulum elatas à ventre infimo, duos digitos longas, unum latas: in medio infimo ventre duas junctas parvulas, vix unum digitum longas & angustas: è regione harum in medio dorso incipit pinna, & ad duorum & semis digitorum longitudinem extenditur versus posteriora, paulo plus uno digito lata: duorum autem digitorum interstitio à parvulis in infimo ventre incipit pinna firma spina anterius munita, cætera mollis & maximam partem squamulis tecta & paulo plus duobus & semis digitis longa, extenditurque ad exortum caudæ, unum digitum lata: exortus caudæ sesquidigitum longus, ipsa bicornis, & quodlibet cornu in exitu arcuatur. *Squamulis* tegitur: tota summitas capitis dorsû & latera usque eo si linea ducatur à postbranchiali pinna ad medium pinnæ squamosæ, coloris est cinerei diluti cum pauco cæruleo mixti, ac squamula quælibet fimbriam habet ignei & cærulei coloris transplendentis, reliquum laterum seu inferior pars & venter coloris sunt flavi obscuri, ut & capitis inferior pars, ac pinnæ postbranchiales & omnes infimi ventris.

Pinna dorsalis & cauda coloris est è cinereo cærulescentis.

Edulis est, & carnem habet albissimam, paululum siccam & boni saporis. Sæpissimè comedi. Hæc species maximè gaudet cænoso fluvij fundo.

Pyraya alia species hic reperitur magnitudine & figura plane similis priori, excepto quod parvulam adhuc pinnam habeat squamatam inter dorsalem & caudam, & quod colore differat: nimirum summitas capitis, totum dorsum & laterum superior pars eo usque si linea ducatur à pinna postbranchiali ad medium pinnæ squamosæ, coloris sunt aurei cum cinereo mixti, & cæruleo transplendente.

Capitis inferior pars, reliquum laterum & infimus venter insigni colore croceo fulgent, cui aureus persplendet. Eiusdem coloris croceo aurei sunt pinnæ postbranchiales & infimi ventris. Dorsales duæ & cauda cinerei diluti cum pauco cæruleo mixti, ut & dorsum.

Hæc species magis gaudet arenoso fluvij fundo. Edulis est ut prior.

Reperitur & alia *Pyrayæ* species alba, figuræ ut antecedentes, solum caput non ita obtusum, sed os paulum prominet figura conica: color ventris & laterum argenteus: dorsum & caput argentei coloris cum pauco cæruleo transplendente: pinnæ omnes argentei coloris cum gryseo mixti.

Dentes habet parvulos triangulares ordine dispositos, nec ita mordet ut cæteri. Paulò minor quoque est reliquis speciebus, cæterum non minus edulis, quam illæ.

CAPUT XI.

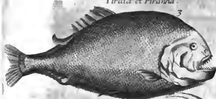
De Amore Guacu & Guacari.

TAB. XXXIV. 4. 5. *Idem l. 4. c. 13.*

AMORE GUACU Brasiliensibus; in semipedis longitudinem excrescit: corpore oblongo, capite crassiusculo, branchiis amplis, minutissimis in ore denticulis: *Oculi* illi parvi nigri circello aureo. *Pinnas* habet septem: nimirum duas postbranchiales oblongas, quasi triangularis; duas sub his junctas; duas in dorso, anteriorem minorem posteriore; & è regione posterioris unam in infimo ventre. *Cauda* oblonga iuscula, parallelogramma, in extremitate circinata. Tegitur squamis pro sua magnitudine majusculis. Piscis in totum ferrei coloris, in ventre tamen paululum è ferreo albicat. Est edulis.

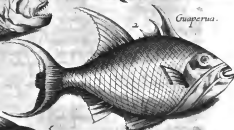
GUACARI, piscis subrotundo seu pyramidali corpore, pedalis vel paulo majoris longitudinis; octo digitorum crassities, ubi maxima est. *Caput* inferius planum, lateribus ellypsin describit, superius subrotundum.

Os parvum rotundum habet subter in plano capitis: loco dentium in utroque latere processus habet quasi setis equinis factos: inferius labium explicatum, lunatum, membrana constans, quæ in lateribus oris in suis extremitatibus in cirrhum desinit, triennem digiti longum, qui cirrhi pro barba serviunt. *Oculi* parvi, rotundi, nummi misnici magnitudine, cinerei fusco maculati, superne positi & inter quemlibet foramen, distans dimidium digitum ab oculo versus interiora. *Branchiæ* angustæ inferius versus & ante quamlibet proxime corpusculum parallelogrãmum, semi fermè digitum longum, quod extendere & recondere potest, ita ut reconditum vix videatur. Continet illud corpusculum in extremitate denticulos acutos setaneos, quibus alios pisces pungit. Et post branchias in quolibet latere inferius ad planum, triangularem quasi pinnam, quatuor digitos longam pene, plus uno latam, oblongam, spina ossea in extremitate laterali sustentatã & aliis minoribus secundum longitudinem discurrentibus: spatio autem sesquidigiti versus posteriora directè post has iã descriptas, iterũ duas inferius pinnas habet quadratas, in quolibet latere unam, duos & semis digitos longas, duos latas, eodem modo

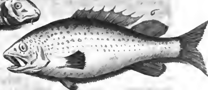

Piraia et Piranha.
3

1
Guaibi Coara.

Amore Guacu
4

2
Guaperua.

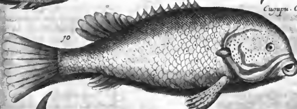

Guacari.
5

Piraumbu.
6

Acarauna.
7

8
Acara.

Guaraguaru.
9

Cugupu. Guacu.
10

Piaba.
13

Maturaque.
11

Carapo.
12

modo spinis hispidis osseis sustentatas. Post anum in infimo ventre angusta est piña, parallelogramma, duos digitos longa. In medio dorso pinna est, quatuor digitos longa, duos longa, spinis hispidis ordine dispositis sustentata, ac anterius spina dura crassiore suffulta, post hanc prope ortum caudæ superius parva quædam est pinna, membranosa, quæ anterius corniculata spina fulcitur. *Cauda* constat pinna tres digitos longa inferius, duos superius, bicornis, spinis firmis suffulta. Totum caput testa vestitur dura ad tactum hispida: totum corpus squamis triangularibus, versus anteriora majoribus, ordine positis.

Sunt autem squamæ omnes ad tactum asperæ, quasi exsculptæ, quælibet in sui medio extuberantiam habens: scilicet totum corpus loricatū est, & quælibet pars loricæ habet quatuor angulos, & in quolibet existit tuberculum, ita ut in quolibet latere sit quadruplex ordo tuberculorum. *Color* totius piscis croceus dilutus, in ventre saturatior; ac per totū maculatur maculis rotundis, magnitudine seminis sinapi, fuscis. Maculæ hæ in lateribus & pinnis paulo sunt maiores, in capite minores, ac in summitate capitis maculæ ruunt quasi rivuli. Posterior medietas ventris nullas habet maculas. *Pinnæ* omnes ut corpus coloratæ & maculatæ, excepta pinnula prope caudam, quæ constat membranula nigra, corniculata autem illius spina crocea est & maculata ut reliquæ.

Diu vivit extra aquam, ad quinq; horas. Editur defracta lorica, sed paucam habet carnem: intestina lōgissima, æqualis omnia crassitiei, instar crassioris fili quo vela consuunt. Habebat unus piscis quindecim digitos longus, intestina viginti octo pedes longa, quæ dimensus sum.

Repetitur & hic *Guacari*, magnitudine & figura plane similis priori, qui in flumine S. Francisci capitur solo colore differens & bonitate carnis: est enim totus umbræ coloris obscuri, & per totum maculis adspersus obrotundis, nigris, seminis sinapi magnitudine: Caro huius boni est saporis.

CAPUT XII.

De Piraumbu, Acaraja & Acara.

PIRAUMBU Brasiliensibus; *Chayquarona* Lusitan. Piscis Carpionis magnitudine & figura, decem digitos longus ab ore ad initium caudæ, paulo plus quatuor digitos latus, ubi latissimus: versus caudam angustior & æqualis latitudinis, duorum nimirum digitorum. *Os* habet instar Carpionis, oculos magnos prominentes, pupilla crystallina, circulo aureo cū albo mixto. *Pinnas* obtinet octo, nimirum unam in medio dorso, paulo plus tribus digitis longam & unam latam, quam in rimā recondere potest, & erectam novem firmis spinis sustentare: huic contigua est alia tres fere digitos longa, minus uno lata nullis innixa spinis: post utramque branchiam unam habet tres digitos longam, unam latam in exortu: in infimo ventre duas junctas, duos digitos longas, vix unum latas, firma spina munitas; post anum unam, digitum latam, dimidium longam, itidē firma spina sustentatam: octava est pro cauda, tres digitos longa, totidem lata & furcata. Squamas habet maiores, instar Carpionis, argentei splendentis coloris, pauxillo aureo mixti: quælibet autem squama mediam partem usque ab insertione sua coloris est *feuliemort* sub capite & vētris priore parte magis argenteus est: Omne pinnæ dilute cinerei sunt coloris. In ore superius & inferius lapidem habet, denticulis minimis præditum, vix sensibilibus.

TAB. XXXIV. 6. 7. 8. *Marcgrav.* *H. Bras. l.* 4. c. 14.

Edulis est ac boni saporis.

ACARAIA vulgo corrupte *Garanha*: Piscis qui trium pedum longitudinem adipiscitur, figura Carpionis. *Dentes* in inferiori mandibula habet acutos, instar acicularum: in superiori duos longos paulo crassiores, quibus interjacent minutissimi

vix sensibiles. *Oculi* ipsi magni sunt, pupilla crystallina, circulo sanguineo primum, hinc argenteo. *Pinnam* longam habet per dorsi longitudinē expansam, cuius mediam partem versus anteriora spinis surrigere, & in rimam recondere potest: reliquas quinque pinnas communes habet cum aliis piscibus: septimā pro cauda, quæ lata & penè bicornis est. *Squamis* vestitur argenteis, mediocris magnitudinis, quæ sanguineo colore umbratæ sunt, ita ut maximā partem sanguineus videatur, argenteo colore transplendente; in ventre totus est albus, ut & sub faucibus. Pinnæ omnes sanguinei coloris, exceptis iis quæ sunt in infimo ventre, quæ albæ sunt, in extremitatibus tamen sanguineæ.

Edulis est piscis. Sale etiam conditur & servatur.

ACARA piscis palmum longus, dorso curvo, & alto corpore ut Perca. *Os* habet angustum, & dentium loco limam. *Oculos* habet magnos, nigros, circulo aureo. *Pinnas* obtinet sex, nimirum sub qualibet branchia unam longam, triangulum acutum referentem: à summitate autem dorsi pinna extenditur, firmis spinis sustentata & in triangulum acutum prope caudæ exortum desinens. *Cauda* oblonga est, parallelogramma, in extremitate recta. Vestitur squamis satis magnis, argentei coloris, sed in capite, dorso, & lateribus ita umbra mixtis, ut fuscus videatur. Venter albicat. Pinnæ omnes & cauda fusci sunt coloris ex umbra. In medio quolibet latere magnam habet maculam nigram, ut & prope exortum caudæ.

Edulis est piscis, & capitur in dulcibus aquis.

CAPUT XIII.

De Guaru-Guaru, Cucupu-Guacu, & Maturaque.

TAB. XXXIV. 9.10.11. GUARU-GUARU pisciculus est minutus, nunquam maior sesqui digito, exili corpore, oblongo, instar minimi Eldritz. Capitulum habet compressum: ocellos nigerrimos, circulo aureo: pinnulas quinque, nimirum duas post branchiales, & duas subtus ferè in infimo ventre, & unam in posteriore medietate dorsi. *Cauda* constat pinna parallelogramma, in extremitate circinata. Vestitur squamulis, & totum caput superius, & dorsi anterior medietas sunt fusci coloris, posterior & latera aurei, squamulis umbratis umbra: caput inferius & venter albi splendentis ut mater perlarum, pinnulæ flavæ. Prope caudam utrimque maculam habet nigram. *Idem l. 4. c. 14.*

Edulis est & capitur in lacubus & stagnis.

CUCUPU-GUACU Brasiliensibus, Lusitanis *Meros*, Belgis Iacob Evertsen: ingens fit piscis: habui, inquit Marcgravius; quorum corpus cum capite, quinque pedes erat longum & cum cauda sex. Corporis ambitus quatuor pedum, octo digitorum, altitudo unius & semis. *Caput* & *Os* magnum habet, quod apertum in rotūdum dilatat, edentulum: oculos mediocres, pupilla crystallina nigricante, circulo flavo: *Branchias* in ambitu rotundas, medio aurem in triangulū desinentes: Pinnas quinque; nimirum unam à summitate dorsi incipientem & non ita longe à cauda desinentem, ad anteriorem partem seu medietatem plane angustam & acutis spinis munitam; posterior autem medietas lata est, & semilunata in ambitu, spinisque haud firmis erigitur: prope anum unam eiusdem figuræ, cum medietate posteriore dorsalis, sed dimidio minorem: Post brāchias prope infimum ventrem duas longas & latas, tenuioribus spinis intertextas. *Cauda* magnam pinnam habet quadratam, in extremitate latiorem, quam in exortu. *Squamas* habet parvas. Totum caput, dorsum ac latera cinerei sunt coloris, cum umbra mixti, & versus dorsum paulo saturatioris. *Venter* albicat. Pinnæ omnes cum cauda dilutè brunnæ. Per totum caput, dorsum, latera & pinnas post-

postbranchiales maculæ parvæ nigræ, seu puncta frequētissima dispersa. Venter verò & reliquæ pinnæ cū cauda his punctis carent. Bonam habet carnem. Capitur in mari.

Maturaque piscis est corpore oblongo, & fermè parallelogrammo, figura scilicet *Tamoate*, Quinque aut sex digitos longus, sesquidigitum latus ubi latissimus. *Caput* habet latiusculum, dura testa tectum. Oris pars inferior paulò longior superiori: & in inferiori sex denticulos acutissimos habet, in superiori aliquot minimos: Branchias satis amplas: oculos rotundos, nigros, circello aureolo, extetius fusco: Pinnas sex, nimirum duas postbranchiales oblōgas, haud latas: duas tales in medio infimi ventris, & unam post anum trapezij figura, & similem in medio dorso. Cauda constat pinna quadrata, unum ferè digitum longa, in extremitate circinata. Tegitur magnis squamis ordine positis. Totum caput superius, dorsum & latera nigra sunt, venter ex albo obscurè canescit. Pinnæ omnes nigræ.

Capitur solum in lacubus & paludibus, non in fluviis. Boni saporis est.

Caput XIV.

De Carapo, Piaba, Piabucu, & Nhaquunda.

Tab. XXXIV. 12.13. *Marcgrav. l.4.c.15.* Carapo prima species, corpore oblongo figura cultri, dorsum nimirum crassum & obtusum, venter acutus ut culter: posterius autem corpus definit in acumen: unum pedem circiter longus, duos digitos latus, ubi latissimus. *Caput* acuminatū, sed compressum, inferius labiū paulò longius superiori, os angustum, inferius ordinem denticulorum minutorum, superius nullos habet. *Oculi* minimi, nigri, vix grani papaveris magnitudine. Branchiæ angustæ, & post quamlibet parvula pinna oblonga. Unius ferè digiti intervallo à capite in infimo corpore incipit pinna tenuis, angusta, & per totum ventrem æqualiter porrigitur ad finem corporis: nam caudam nullam habet, nec ullam aliam pinnam in toto corpore. Squamas habet mediocres. Totus piscis est coloris ex fusco & pauco rubro mixti, ac in dorso & capite magis nigrescit. A branchiis in quolibet latere linea tendit ad finem corporis usque, quasi cultri acie tracta, & sub hac linea maculæ nigræ per corpus dispersæ, seminis sinapi magnitudine.

Capitur in lacubus & est edulis.

In flumine S. Francisci capiuntur Carapo huic priori speciei similes, excepto quod longiores sint, & in extremitate acuminati instar subulæ, ad trium digitorum longitudinem squamulas parvas habent.

Carapo secunda species, priori figura, colore & lineis lateralibus similis, excepto quod dimidiæ tantum sit latitudinis, nec ullas maculas habeat. Capitur in lacubus. Caro spinosa, sed boni saporis.

Piaba magnitudine *Phoxini*, pisciculus duos aut tres digitos longus (interdum quatuor aut quinq; quando maximus) ocellos habet nigros, circello aureo. Squamulis vestitus. In medio dorso pinnula erecta triangularis: post quamlibet branchiam unam habet oblongam; duas in medio infimo ventre & post has unam, quæ ad caudę exortum protenditur: cauda est furcata. *Caput* ad latera auro & argento splendet: totum dorsum argenteo viridi & multo Indico: medium laterum secundum longitudinem argenteo & Indico mixtū: *Venter* aureo & argenteo & pauco Indico. Post quamlibet branchiam maculam habet rotundam, satis magnam Indici coloris, & statim post hanc eiusdem coloris maculam lunæ corniculatæ figura, eiusdem coloris oblongam in quolibet latere ad caudæ exortum. *Pinnæ* omnes & cauda aurei coloris, quæ in infimo ventre rubræ. Capitur in omnibus fluviis currentibus Brasiliæ, ac summa vi contra aquæ cursum nititur.

Brasiliani involvunt foliis arborū,

 & ci-

&cineribus condunt, deſuper ignem imponentes; ſic præparatos comedunt. Saporis ſunt haud contemnendi.

Piabucu piſciculus ſex digitos lõgus, ſeſquidi itum latus, ubi latiſſimus, ventre paululum extuberanre, oculis elegantibus, pupilla cryſtallina, circulo argenteo, cui ſuperius parum rubri admixtum. *Septem* habet pinnas, octavam pro cauda furcatã: nimirum poſt branchiales duas in infimo ventre, unam in medio dorſo, circa anum unam longam extenſam verſus caudam; & è regione huius in dorſo parvulam. Tegitur ſquamulis argenteis ſplendentibus. Per mediũ laterum ſecundum longitudinem tendit linea alba lata, nõ ſplendens. Dorſum autem ad hanc lineam olivacei eſt coloris, cui viridis hyacinthinus perſplendet. Pinnæ albæ.

Capiuntur facillimè aciculis, vel corbe, aut olla immiſſa in aquam, cui parum farinæ de mandioca, aut mica panis intrita. Cocti comeduntur & frixi. Si quis vel leviter vulnerato uno aut altero membro, vel ulcuſculum tenens aquam ingrediatur, ſtatim hic piſcis vulnus petit mordendo, ita ſitiens eſt ſanguinis humani.

Nhaquunda: Mas & fœmina reperitur. Mas corpore eſt oblongo, ferè ubique æquali, ſeptem, octo, aut decem digitos longus, duos altus, ubi altiſſimus; *Caput* & os ferè *Lucij* habet, ſuperius labium extendere, & oris hiatum rotundare poteſt: Dentiũ loco habet limas, linguam tenuem, branchias amplas, oculos conſpicuos, pupilla nigra, circulo fuſco: ſeptẽ pinnas, poſt quamlibet branchiam unam, duos ferè digitos longam; ſub his in infimo ventre duas junctas, & poſt anum unam penè quadratã. Ab initio ferè dorſi una propenditur penè ad caudæ exortum, tres digitos longa, unũ ferme lata, æqualis, mollibus ſpinis ſuffulta, quæ in fine paulo latior, & in triangulum deſinit. *Cauda* teſta dura tegitur nigra. Totum corpus ſquamis mediocris magnitudinis veſtitur, ac totum dorſum & latera obſcuri gryſei ſunt coloris cum argenteo tranſplendente. Venter albus. In utroque latere unum ordinẽ habet macularum, rotundarum, nigrarũ, piſi magnitudine, & inter has diſperſa pũctula multa cęrulea. Pinnæ omnes aureæ, ut & cauda: & pinna dorſi inſuper variegatur per totũ punctulis cæruleis. In utroque latere per ordinem macularum nigra tẽdit linea, incipiens à fine ſuperiore branchiarum, & ad regionem finis pinnæ dorſalis deſinens, & ſemidigiti ferè interſtitio ſub huius fine, alia linea incipit, ac in medio exortus caudæ deſinit. Lineæ hæ elatæ ſunt ac aureæ.

Capitur in fluviis, ac boni eſt saporis.

Fœmina mari per omnia ſimilis, excepto quod punctulis cæruleis in lateribus & pinna dorſali deſtituatur, & quod venter circa anum rubeſcit. Comeditur ut mas.

Capvt XV.

De Amore Pixuma, Amore Tinga, Guara Tereba, Piracoaba & Cororoco.

Tab. XXXV. 3.4.5.6. *Marcgrav. H. Braſil.* 4.c.17.

Amore Pixuma Braſilienſibus, vulgo corrupte *Amorea* piſcis magnitudine *Tamoata*, capite lato, ore amplo, & edentulo, corpore oblõgo, ita ut fere *Tamoatam* referat. Coloris eſt obſcure ferrei; in ventre, qui extuberat, albi. Tegitur cute molli: pinnas habet ſeptem & octavam pro cauda in ambitu circinatam. Carne eſt ſicca & bona, ut *Tamoata*.

Amore Tinga Braſilienſibus, piſcis eſt eiuſdem plane figuræ cum *Amore Guacu*, ſed tantum minor: habetque ſquamas in *totum* albicantis, ſeu pallidi coloris, & in totum maculatur maculis fuſcis, ut *Tajaſica*. Cauda tamen illius eſt fuſco undata. Edulis eſt ut præcedentes.

Guara Tereba. Piſcis magnitudine ſeptem aut octo digitorum: capite obtuſo, oculis cryſtallinis, circulo aureo: os

reo: os denticulos habet minimos: Branchias amplas: dorsum incurvatum, unde & *Corcovado* minor potest appellari. *Pinnas* obtinet septẽ: post quamlibet branchiam, unam longã: sub his duas junctas in infimo ventre: in medio autem ventre duas spinulas acutas, quæ membranula coniũguntur; & post has triangularem, quæ deinceps angustata ad exortum caudæ extẽditur: in summitate dorsi triangularem mediocrem, & post illam aliam similem majorem, quę angustata ad exordium caudæ porrigitur. *Cauda* in duo cornua extenditur. A branchiis linea tendit ad medium piscis, quæ dein obliquè deorsum vergit, & directè usque ad caudam porrigitur: hæc posterior lineæ medietas hamulis postetius versis armatur, & utroque latere triangulatibus vestitur squamulis, quæ minimæ sunt, ut ad tactum glaber videatur. Coloris est in dorso & lateribus usque ad medietatem longitudinis ex hyalino cærulescentis: reliquum laterum & venter albicat, sed aureus color transplendet. *Pinnæ* vẽtris albæ, reliquæ cum cauda aurei sunt coloris.

Edulis est piscis.

Piracoaba piscis pedalem longitudinem adipiscitur, corpore oblongo, ut *Zandat* Pomeranorum. *Os* habet acuminatum, amplum, edentulum; mandibulam superiorem longiorem inferiore, & superior pars oris prominet in rotundum conum è cartilagine constantem: *Oculi* illi satis ampli, pupilla crystallina, circulo aureo. *Pinnas* habet octo: nimirum duas in dorso triangulares erectas, interstitio sesquidigiti: post quamlibet brãchiam unam longam, angustam; duas his breviores in infimo ventre junctas, & prope anum unam triangularem; octava est cauda furcata. Sub qualibet pinna postbranchiali barbã habet sex pilis crassiusculis constantem, tres digitos ferè longis, estque eius exortus prope exortum pinnarũ, vergens retrorsum. Totus vestitur squamis mediocris magnitudinis argentei coloris, & in dorso a c summitate capitis paulum cãnescit. Pinnæ quoque omnes cani, seu cinerei sunt coloris: postbranchiales tamen nigredine dilutæ sunt. Barba alba. Capitur arenosis locis in mari. Boni est saporis.

CorocoRO piscis dorso incurvato, eapite & ore obtuso: pedalis lõgitudinis. Denticulos habet parvos, haud acutos: branchias satis amplas, quarum anterior pars in spinam desinit acutã: sex pinnas: nimirũ in quolibet latere post branchias unã tres digitos longam, subtus in infimo corpore duas triãgulares fere, sed in extremitate circinatas & anterius firmã & acuta spina suffultas, post anum una crassa, dura & acuta spina nixam, cui parvula spina antistat. A summitate dorsi pinna incipit, q̃ arcuatim ad medium dorsum tendit, firmis ac acutis spinis sustentata, hinc definit & contigua illi est mollis, quæ & arcuata fere est, & pene ad exortũ caudæ protenditur. *Cauda* duos digitos lõga, quatuor lata. *Squamis* majusculis vestitur totus argentei coloris, sed in toto dorso, & eius summitate diluta umbra mixtis & per latera trãsversim (non tamen ad ventrem usque) in quolibet octo striæ, digitum latum crassæ, ex diluta umbra descendunt: venter totus albus, ut & illius pinnæ. Pinna dorsalis, postbranchiales & cauda ex argenteo & diluta umbra mixtæ. Pinnam autem anteriorem dorsalem in rimam potest recondere. Capitur in mari, & est edulis.

CAPUT XVI.

De Guatucupa, Vribaco & Guarerva.

GUATUCUPA Brasiliensibus, *Balabolla* Cõngensibus, *Corvina* Lusitanis. Piscis corpore oblongo, dorso paulum, ventre minimum curvo: lũgitudinem duorum pedum non raro adipiscitur. *Os* habet acuminatũ, cuius inferior pars paulo longior superiore, quodque ample potest diduce re; *dentes* minimos, linguam conspicuam, branchias amplas; *oculos* stuferi magnitudine, pupilla nigra, circulo TAB. XXXV. 7.8.9. *Idem ibid.*

 argen-

argenteo. Pinnas obtinet septē; post quamlibet branchiam unam oblongam; duas sub his in infimo ventre paululum versus posticam partē, unam post anum triangularem, unam triangularem ac latam in summitate dorsi, duriusculis spinis suffultam, & huic fere contiguam alterā in posteriore parte dorsi oblongam, quæ æqualis fere latitudinis, atq; ad exortū penè caudæ protenditur. *Cauda* constat pinna fere quadrata & lata. Parvulis rotūdis squamis totus vestitur, coloris per totum argentei splendētis, cui tamen in dorso aureus transplendet, & ad tactum videtur lævis. Pinnæ & Cauda ut & venter albicāt. A summitate autem branchiarū per medium latus ad caudæ exortum tēdit linea argentei coloris. Capitur in mari, ac optimi est saporis.

URIBACO piscis dorso incurvato, ventre protuberante, quindecim aut sedecim digitos longus, quinque, aut sex altus, ubi altissimus. *Caput* & *os* obtusum, conum referens triangularē: dētes parvuli, acuti, lingua lata: brāchiæ amplæ in triangulum delinentes: Oculi dupli stuferi magnitudine: pupilla crystallina, circulo argenteo, cui aliquid cinnabrii mixtum est. *Pinnas* habet sex, nimirum post quamlibet branchiā, unam longam triangulum acutum referentem, sed exterius paulum circinatam: sub his in infimo ventre duas triangulares, anterius firma spina munitas: post anum unam oblongam, in exteriori ambitu circinatam, molliusculis spinis per medium suffultam, anterius autē dura & acuta spina: à summitate autem dorsi ad exortum fere caudæ pinna latiuscula, latitudinis fere ubique æqualis, & acutis spinis fulcītata. *Cauda* itidem lata in duo veluti cornua distenditur. *Vestitur* squamis magnis, in totum argentei coloris, sed cui parum cinnabrij translucet. Pinnæ laterales, & infimi ventris albæ seu argenteæ, dorsalis & cauda plus cinnabrij, quā argentei habent. A summitate deniq; branchiarū ad caudā usq; (paulum arcuatim) tendit linea rubra, & supra eam in posteriore parte corporis, in utroq; latere, maculā habet nigram magnitudine grossi misniei. Capitur in mari. Edulem habet carnem & bonam.

Guarerva, piscis corpore lato, compressoq; quatuor digitos longo, tres lato, ubi latissimus, *ore* patulo, denticulis minutis. *Pinnas* habet sex, nimirū post branchiales duas, parallelogrāmi figura; duas oblongas & latas in superiori dorso, & infimo ventre posteriori, quæ in acumen desinūt, figura subulæ. *Cauda* quadrata, seu potius parallelogrāma, unum digitum longa, & duas tertias partes digiti lata. Squamulis tegitur nigri coloris splendentis instar bombycini, quarū orę (quarundā tātum, non omnium) fimbrias habent flavas instar lenulunularum. Pinnæ omnes nigræ. Circa os linea crassa est ferrei coloris, & alia illi perpendiculariter superposita. Corpus tres lineę latę ambiunt, quarum duæ per latas & posticas pinnas extenduntur; (caudam etiam talis linea secat, & eiusdem coloris) una pro fimbria ipsi est. Oculorum pupilla nigra, circulus aureus.

CAPUT XVII.

De Camaripuguacu, Piratiapua, Curema, Parati, & Aramaca.

CAmaripuguacu piscis dorso recto, ventre paululum extuberante; pinguis ad tactum & revera. *Caput* habet anterius acuminatum, *os* amplū, edentulum, quod in rotundum diducere potest, nimirum superiore mandibula, inferiori inmota permanente, ita ut duos pugnos humanos iuxta se, vel etiam humanum caput possit admittere. *Linguam* habet conicā, crassam, superior autem mandibula brevior est inferiori, ita ut clausum os superius habeat: *Oculos* latiores Imperiali, rotundos, crystallinos, & argenteos, branchias amplissimas. Longitudinem adipiscitur undecim aut duodecim pedum, crassitiem viri. *Pinnas* obtinet septem; duas haud procul distitas à branchijs, in lateribus proximè ventrem anteriorem, longas, triangulares; cuilibet autem harum parvula subest, quæ tamen natan-

TAB. XXXV. 10. Marcgrav. H. Brasil. 4 c. 18.

hatando vix videri potest: in medio inferiore ventre itidem duas coniunctas, triangulares, latiores prioribus, sed breviores: has versus posticā partem corporis inferioris sequitur alia solitaria piña, triangularis, lata, squamata, quæ appendice continua, angusta, protenditur ad caudæ ferè exortum: in dorsi altera mediet ate versus posteriora, pinna est elata triāgularis, lata, quæ appendicē habet versus posticam partem vergentem, elevatam, triplo longiorem, instar funis crassiotis. Septima pinna est pro cauda, quæ secta est, & in amplam extenditur furcā. Squamis vestitur magnis, obrotundis seu peltatis, maioribus Imperiali, in dorso tamen minoribus materia squamarum alba, pellucida instar mattis perlarum; sunt autem arctè sibi impositę squamę, ita ut quadruplices aut quintuplices iaceant, ac de qualibet ante aliam prominet pars figura lunæ bisectæ, quæ argenteo obducta est (revera repræsentat argētum) & rivulos hinc inde discurrentes monstrat argenteos in argenteo campo: ita totus piscis argēto obductus videtur, pręterquam in dorso, ubi cæruleus est, argēto tamen translucente. Pinnæ omnes argenteę, pręter dorsalem, quæ eundem colorem habet cum dorso. Carnem habet lentam, quæ diu coqui debet, multæ in carne spinæ, sed satis crassæ, ut facilè inter edēdum extrahi possint. Magis aspectu quam esu piscis delector.

Comedi sæpius eius carnem, sed lenta est, & tantū famelico conveniens. Os superius ossa habet duritie æqualia ossibus alicuius animalis.

Piratia Pua ingentē adipiscitur magnitudinem, ut *Capuripima*. Inferior mandibula paulo longior superiori: dentes acuti in tota mandibula inferiori, in superiori solum in medio, qui longiores, quemadmodum & mediū in inferiori: *Os* ampliare amplissimè potest in rotundum foramen. *Oculos* obtinet non ita longos pro corporis mole, pupilla crystallina. Branchias amplas, duras seu armatas. Corpore a. est oblongo, dorso paulū incurvato versus caput, & ventre mediocriter amplo. Pinnas habet septem: Vnam à summitate dorsi (incipientem versus capitis ferè exortum) ad caudæ usq; initium protensam, quoad medietatem anteriorem spinis suffultā, quoad posteriurem mollem sine spinis, in medio a. sui angustiorem, anterius latiorem, posterius adhuc magis latam & quasi circinatam in extremitate. In quolibet latere post branchias, unam latam, & in extremitate circinatam, cætera quasi quadratam: sub his in infimo ventre duæ propinquę sunt oblōgæ, haud latæ, firmis spinis nixæ: prope anum unam habet satis amplā, itidem circinata fimbria posterius, uti ea quæ in dorso. Corpus posterius quadratè extenditur, & continet septimam pinnā pro cauda, quæ ampla est, & figuræ penè quadratæ. Squamulis vestitur parvulis, ita ut ad tactum glaber videatur, etiā si antrorsum mulceatur. Coloris est per totū corpus ex obscuro aureo epatici, qui tamen obscurior in dorso & sumo capite huic a. colori per totum retis in modum cinerei coloris liturę obtenduntur. Pinnæ omnes eiusdem cum corpore coloris, laterales a. præterea fimbrias habent aureas, reliquæ epaticas. Carne satis probata est, si iunior sit, nimirū sex, septē aut octo pondo: & assatus magis quam coctus, nam pinguis est: adultior verò ducentorū aut plurium pōdo carnem habet pro baiulis; nec delicatiorē carne *Camarupim* *assu*, nimirum lentā, tenacem, ac difficilis coctionis. Capitur in mari.

Curema species *Tainhæ* grādis & crassa. Piscis marinus, in duorum pedum longitudinē excrescens, corpore oblongo, ferè cylindraceo, more Truttæ fluviatilis, crasso & pręcpingui. *Caput* in conum obtusum desinit, superius cōpressum & latum, durum, squamis duris tectum. *Os* pro mole corporis parvum, parabolicū, labio superiori conspicuo, mobili, inferius a. os triangulare, obtusum discūbit, & paulo brevius est superiori, edentulū. *Oculi* magni, rotundi, anterius positi, nigri, circulo argēteo. Duo narium foramina supra os. Branchiæ semilunares, haud amplæ. Pinnas habet septem (octavā p cauda, quæ in duo cornua desinit) nimirū duas post branchiales, triāgu-

latas duas, magis versus posteriora in infimo ventre, junctas: in summo dorso parvam, tribus suffultam duriusculis spinis: post anum unam bicornem, & illi oppositum in dorso eiusdem ferè magnitudinis. Tegitur squamis magnis clypeatis, planis: color totius piscis in summitate capitis, dorso & medietate laterũ obscurè cinereus, cui hyalius transplendet: reliquum laterum, venter & caput inferius argentei splendentis coloris, uti & pinnæ ventris, reliquæ pinnæ cum cauda eiusdẽ cum dorso coloris. Prapinguis est & coctus vel assatus sine oleo vel butyro comedi potest. Salit⁹ & in sole siccatus asservatur magna copia. Salitus quoque & in muria servatur. Optima illius pars venter.

TAB. XXXVI. 1.2. *Parati* Lusitanis *Tainha*, piscis est in longitudinẽ pedis excrescens, figura corporis ut *Curema*, cui per omnia similis est excepta magnitudine, & q circulum aureũ habeat circa oculos. Carne est ficciori, & quæ inter coquendum pinguedinem flavam de se fundit. Magna copia saliti in sole exsiccantur & recõduntur. Capiuntur retibus, ut & *Curema*, transiliunt a.tetia eleganti spectaculo, quando illud trahitur: quando malacia est magno numero ex aquis exsiliunt.

Aramaca Lusitanis *Lingoada* & vulgo *Cubricunche*, soleæ est species cõpresso corpore, & figurã habens soleæ q̃ Belgæ vocant *Tonge*. *Os* denticulis acutis p̃ditum: caret lingua: *Oculos* habet duos in uno latere (ubi lapidei est coloris) in altero nullum, pisi magnitudine, unum ꝑpe latus posterius oris, alterum superius & magis versus posteriora vergentem, pupilla lunata, crystallina, hyalino colore transplendente. Branchiæ satis amplæ, in quolibet a. latere post brãchias est pinna una, duos digitos lõga, angusta, superius in pilum tenuẽ desinens; ad brãchiarum finẽ in infimo corpore sunt duæ parvæ pinnæ junctæ. Per totum a. corpus tam superius, q̃ inferius secundum longitudinem habet pinnam usq; ad caudã extensam, tenuem, vix semidigitum latam; cauda se è quadrata cõstat pinna tenui. Vestit' squamulis parvulis, & in toto sinistro latere, ubi oculos habet, lapidei est coloris, in latere dextro albi, vivit in mari interatenas. Edulis est & boni saporis.

TITVLVS II.

De Piscibus Exoticis Lævibus.

CAPVT I.

De Piscibus in totum lævibus.

ARTICVLVS I.

De Guamaiacu, Ape & Petimbuaba.

Pisces Exotici læves sunt in duplici differentia: Vel enim sunt in totum lęves, vel cum aliqua lævitate spinosi. Ex istis sunt quos hic describemus. TAB. XXXVI. 3.4. *Marcgr. H. Brasil. l. 4. c. 1.*

GVAMAIACV APE Piscis triangularis; duplex est, unus cornutus, alter sine cornibus. Cornutus ab ore ad initium caudæ septem digitos est longus, (interdum & longior) à ventre ad dorsi summitatem tres digitos latus seu altus: venter vix duos digitos latitudine complet: cauda unum digitum lata, desinens in pinnam duos digitos longam & totidem latam. *Os* ipsi parvulum, & pisi tantum capax: habens in superiori mandibula duodecim denticulos angustos, acutos, in inferiori quinque. *Caput* ab ore ad cornua usque in gibbum assurgit, convexitate sesquidigiti; dorsum autem ad eundem modum in gibbum arcuatur: & unicam tantum habet pinnam in postica parte versus caudam, & quidem exilem. *Oculos* habet satis amplos, diametro trientis, supernè in capite in fronte positos prope cornua, ab ore circiter sesquidigiti intervallo: & ante singulos oculos foraminulum unũ. *Pinnas* in universum obtinet quinq; unã in extremo dorso, ut jam dixi, & in quolibet latere unã, lõgè infra oculos versus posticam corpo-

corporis partem paulum vergentes, unum digitum longus: & prope utrãque rimã, unam plus semidigito longam, branchiarum loco: unã denique pinnã inferius in ventris extremitate ꝓpe exortum caudæ, unum pene digitum longam, dimidium latã: quinta facit caudã. *Cornua* duo directè ante se protensa in fronte gerit prope oculos, magnitudine calcario galli gallinacii, duo itidem æqualis magnitudinis in infimo vẽtre versus quartam pinnam. Caret squamis, sed tegitur densa cute, in ventre quidẽ alba, reliquo a. corpore fusca, atque in ventre & lateribus usq; ad altitudinem oculorum figuris trigonis, tetragonis, pẽtagonis, sexagonisque mirè distincta & notata. Ubique a. (excepto infimo ventre) eadem cutis variis maculis nigricantibus est insignita. De altera specie superius egimus.

Idem H. B. lib. 4. c. 4. *Petimbuaba* piscis tres aut quatuor pedes longus: corpore instar Anguillæ. *Os* edentulum acuminatum, superiori mandibula breviori quam sit inferior: estque lõgitudo oris sesquidigiti, amplitudo, ubi maxima, vix unius. *Caput* novem digitos longum est ab oculis ad oris extremum, crassities eius post oculos quinque digitorum, hinc paulatim minuitur, ita ut prope os sit trium tantũ digitorum. In summa a. longitudo capitis à fine branchiarum ad oris extremum est unius pedis & unius digiti. *Oculos* habet satis magnos, magnitudine nucis avellanę & pene figura, pupilla splendida cærulescente, quã tunica ambit argentea, in parte anteriori & posteriori macula miniata notata. Post branchias in utroque latere, pinna directè ꝓtenditur à latere sesquidigitum lata & longa rufescentis coloris: hinc sex & semis digitorum intervallo versus posticam corporis partem, duæ pinnæ parvę rufescunt in quolibet latere una, sed magis versus ventrem.

Posthas pedis intervallo sequitur pinna rufescens duos digitos longa, sesquidigitum lata: sub hac autem eiusdem magnitudinis & coloris una in infimo ventre: demum à fine hatũ intervallo fere quinque digitorum, sunt adhuc duæ pinnæ rufescentes paulo minores superioribus, una sursum, altera deorsum elata, & inter has ortum sumit cauda instar murenę tenuis, teres, sex digitos longa. Corporis a. longitudo à fine branchiarum ad caudæ initium est duorum pedum & trium digitorũ. Cute est instar Anguillæ glabra, coloris in toto corpore & lateribus ab ore ad caudam, hepatici, in dorso triplici, in lateribus unica serie macularum cærulearum magnitudine nummi Misnici ferè: hæ maculę à medio corporis in lateribus ad caudã usq; in lineas coeunt: inter omnes a. maculas cæruleas ordine intercedunt maculæ virescentes. In inferiori corpore tam sub capite quã ventre albescit, & videtur aliqua rubedo inspersa. Corpus a. universum non exactè teres est, sed compressum & latiusculũ, ventris n. latitudo prope secundum par pinnarum, ubi latissimus, duorum digitorũ, crassities ibidem totius corporis sex digitorum. Hinc paulatim attenuatur, donec prope exortum caudæ sit sesquidigitum paulo plus aut minus crassum. Edulis est piscis. Potest Acus piscis vocari. Iconum quas supra dedimus, nulla cum hac convenit, nisi fortè Acus minor Bellonii.

ARTICULUS II.

De Nhambdia & Guaperua.

NHAMBDIA Brasiliensibus, *Bagre do Rio* Lusitanis, piscis corpore oblongo, obeso, ventre molli, versus posteriora angustiori. *Capite* cõpressо, & *ore* parabolicæ figuræ, & denticulis minimis prædito. Est autem corpus duodecim aut quatuordecim digitos longum, duos & semis altum, ubi altissimum. *Oculi* parvuli, paululum protuberantes, rotundi, pupilla nigra, circulo ex auro & umbra mixto. Branchiæ satis amplæ, & barba sex filis constans, duobus supra & quatuor infra os: Eorum quæ supra os versus latus stant TAB. XXXVI. f. 6. Marcgrav. lib. 4. c. 5.

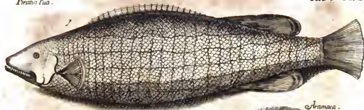
ftant quodlibet craffitiem habet fili, quo literæ obfignantur, quinque digitos longum, & poft cuiusque exortum fovea eft oblonga, in quā barbæ initium incumbit, vertēdo illam poftica parte, ut femper facit: quatuor inferiorum quodlibet exterius duos & femis digitos longum, interius fefquidigitum; funtq; inferiora fila barbæ non ita craffæ ut fuperiora. *Pinnas* habet feptem, & octava eft ꝑ cauda: nimirum poft quamlibet branchiam unam oblongam, firmiffima & acuta fpina munitam (quemadmodū & in exortu ipfius poft branchiam os durum eft, triangulare) ad medietatem corporis ante anum duas junctas oblōgas, in extremitate circinatas: verfus caudam in inferiore ventre unam ferè quadratam & in extremitate circinatam: in fummitate dorfi magnam quadratam multis fpinis fuffultam & poft illam unam longam anguftam, cute carnofa conftantem, qua & corpus eft tectū. *Cauda* bifecta eft, & quęlibet pars in exitu circinata. *Cute* tegitur non fquamis.

Caput dura tefta tectum, osque fuperius totum umbræ coloris: dorfum & latera cinetei cum pauxillo cæruleo mixti: Venter albus: pinna dorfalis prior prope exortum eiusdem coloris, cætera in totum nigri, fpinis cineteis: pofterior eiusdem coloris cum dorfo & lateribus: pinnæ poftbranchiales totæ nigræ: barba nigra, uti & pinnæ ventris & cauda, licet in exortu paululum ruffæ. A fummitate branchiarum per quodlibet latus tendit in medio linea rubra usque ad caudæ initiū. Capitur in fluviis, & eft optimi faporis, vulgoque comeditur.

Guaperua pifcis cuius longitudo ab initio oris ad exortum caudæ paulo plus duorum digitorum (reperiuntur tamen & duplo maiores) corporis medii craffities, ubi maxima, trium: laterum quodlibet unum digitum altum. Caret omnino brāchiis: *os* habet fatis amplum & elatum, proiectum inftar canis, minutiffimis denticulis; loco linguæ lapidē habet inftar Carpionis: ocellos vix grani milii magnitudine, colore egregii turcoidis. Inter ocellos in medio fuperioris labii, feu in fronte corniculū gerit furfum erectum, & paulū retrorfum verfum, & ante illud corniculum etiam filum tenue, & dimidium fermè digitū longū verfus anteriora directè ꝑpenfum paululum tamen elevatū, cui appendiculum adhæret ut in Liliis: filū hoc retrò recēdere poteft: nam poft corniculū fovea eft in vertice, hinc parva eminentia & iterum vallis, tunc ad uniꝰ digiti longitudinē pinna in dorfo porrigitur quadrantem lata. *Cauda* pinnulā habet plus femidigitum longam: à cauda interftitio aliquo verfus anteriora circa ani regionem iterum pinnula eft femidigitum longa & duę parvulæ in inferiori corpore fub pectore. In medio a. ferè corpore, magis tamen verfus anteriora, in quolibet latere brachium obtinet, definens in pinnā duas trientes digiti longam, & penè ita latam, pinna a. brachiorum octo conftat fpinis, quæ per pinnæ lōgitudinem difparguntur, & anterius prominent inftar octo unguiculorum acurorum. Brachiū quodlibet unica conftat junctura ac verfus anteriora deflectit, ut ita naturæ pifcis comodius ferviat. Caret in totum fquamis, fed tegitur cute in ventre molli, reliquo corpore ad tactum afpera & fcabra, ut in Tiburonibus. *Color* cutis eft obfcurè rubricans, cui fufcus admixtus, & per totum corpus maculas habet nigras, figura undarum. Pinnæ & brachia etiā eiusdem funt coloris cū fufco mixti. Sed piña in dorfo in quolibet latere quatuor habet maculas nigras maiores: cauda verò & omnes pinnæ minores eleganter variegatæ funt. Ventriculū habet duos digitos longum, cum orificio tres digitos lōgo, & duos circiter amplo, q; in ipfas fauces inferitur: Vnde ventriculum inflare inftar utriculi poteft. Caro eius non comeditur. Ad orbium claffem pertinet. Vefcitur quillis: natans egregie explicat pinnas & inflat fe, ut inftar orbis, feu pilei appareat rotundus. Habui alium totum colore differentem, duos & femis digitos longum qui totus erat coracini coloris fplendentis, & fe inflabat. *Cutis* horum pifcium facilè detrahi poteft, & tomento impleta fervari.

Tab. XXXVI

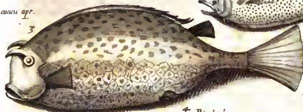
Piraha Pua.

Aramaca.

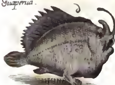
Guamaiacu ape.

4 Petimbuaba.

Guaperua.

Nhamdia

Curuata Pinima.

Puraque.

Piscis innominatus. 9 Harder

ARTICVLVS. III.

De Curvata Pinima, Puraq; & Pisce innominato.

TAB. XXXVI. 7.8.9. Marcgrav. Hist. Bras. lib.4.c.5. & 6. CVRVATA PINIMA, *Lusitanis Bo-into*. Piscis est *Cordcovadi* magnitudine, vel etiam maior, corpore oblongo, satis tamen lato & crasso, amplis branchiis, oculis grandibus atgēteis. Caret *squamis*, & tegitur solummodo cute præterquam in medio laterum: nam cuiuslibet lateris mediū à branchiis usq; ad caudam permeat lata linea aurei coloris; hinc à branchiis incipiēs alia parallelos superius ducitur ad duas partes totius longitudinis: hinc hæc parallela secat oblique auream, & pergit parallelos usq; ad caudam: linea hęc parallela aureæ anterius, & usque dum auream secat, duplici squamularum serie minimarum insignitur, & tota est glabra, postica parte, ubi secat auream, & infra itidem duplici serie squamarum notata, sed maiorum, & linea ipsa nō est glabra, ut anterius, sed aculeata quasi denticulus piscium. Color piscis in dorso & lateribus subvirescens, in vētre albus & splendens. *Pinnas* habet septē, nimirum post quamlibet branchiam unam oblongam: duas sub his versus posteriora junctas in infimo corpore: unā in medio ventre, & huic oppositam unam in summo dorso, & adhuc in dorso unā magis versus anteriora. Ab ultima dorsali & ventris pinna continua, haud lata, acuta utrobiq; abit ad exordium caudæ: quæ furcata est. Capitur frequentius in mari, & boni est saporis.

PVRAQVE, Lusitanis *Piexe viola*, ob figuram quam cum Cithara communem habent qua ludunt Lusitani. Piscis est latus, non crassus, cartilagineus. Longitudo eius ab initio capitis ad finem caudæ unius pedis, & novem digitorum. Ab initio seu acumine capitis ad octo digitorum intervallum versus posteriora, cordis lati figuram habet, uti pingi solet, latitudo eius, ubi maxima septem digitorum, excurritque ibi in latere in pinnas instar Raijæ, estque penè transparens cum luci obvertitur. Caret branchiis. *Caput* in coni figuram desinit. Ab acumine capitis tres digitos & semis retrò numerādo, occurrunt oculi unum digitum ab invicem distantes, rotundi, prominētes, mediocris avellanæ magnitudine, pupilla nigra, circulo aureo. Ad utrumque oculum versus posteriora habet fistulam, minimi digiti apicem capientē, per quam aquā evomere potest. Sub oculis, in inferiori tamen corporis parte, os habet, distans tantum ab initio capitis quantum oculi, sesquidigitum amplum, edentulum, & duo spiracula sesquidigitum post os versus posteriora: In quolibet latere quinque incisuras habet, ut Raijæ & Tiburones.

Post anteriorem illam cordiformem corporis partem reliquū corpus teres, aliquantulum tamen compressum, & ibi latū tres digitos, & in quolibet latere habet pinnā mollem, tres digitos longam, & sesquidigitum latam: hinc angustius fit corpus usq; ad caudæ pinnam, ubi digitum est crassum. *Cauda* pinna fermè duos digitos longa, paulo plus uno lata, superius longior, q̄ inferius, ut in Tiburonib⁹. Inter duas a. illas pinnas secundas laterales versus caudam in dorso, distantia duorum digitorum ab invicem adhuc duas pinnas erectas habet, ad tactum instar membranæ crassioris, triangulares, duos digitos longas, sesquidigitum latas. Tegitur cute molli, nullis squamis, ac in toto inferiori corpore in medietate anteriori est albus, in posteriori incarnati coloris cum albo mixti. In dorso, ant superiori corpore glutinis est colore, fuscis maculis variegato, inspersaque egregia varietate puncta ex albo cærulescentia. Pinnæ quoque glutinis habent colorem, ac in lateribus aliquid rufescentis mixtum. Acumen capitis cartilaginis colorem obtinet, qua etiam constat. Per totius dorsi longitudinem ad tactum spina dorsi, quasi tuberculis minimis eminet. *Caput* illius recens lucet noctu. Caro eius non comeditur. Sed si comeda-

tur, asserunt piscatores, per tres horas semifatuos reddi homines, dein sponte ad se redire. Vnius attactus, crepitum articulorum manus, & brachii causat, qui tamen statim desinit: & si in medio tangatur, artuum tremorem efficit.

Capitur mensibus pluviosis, quando tempestuosum est in Bibribi fluvio, longè ex terra adveniens, cum Raijs & Pastinacis.

Piscis Innominatus in septē digitorum longitudinem excrescit; figura similis illi, quem vulgo Harder appellamus; pinnis tamen aliter firmatis: duæ enim quæ in infimo ventre anteriore sub branchiis sunt, magnæ & latæ, duæ post branchias in lateribus parvæ, in dorso duæ mediocres, & in inferiori ventre posteriori parva. *Cauda* constat pinna furcata. *Os* parvum, oculi magni. *Cutem* habet glabram, sine squamis: in dorso nigricantem, ac in utroq; latere quatuor nigricantes maculæ magnæ à dorso protenduntur, in ambitu suo violacei coloris: Inter maculas autem versus dorsum prominet thalassinus color: reliquum corpus argenteum. *Pinnæ* nigricantes cum violaceo mixtæ, & duæ illæ magnæ sub ventre quinque argenteis maculis singulæ insignitæ. Insignis coloris piscis, quando natans videtur. Victitat venenis illis Besaenen.

Articulus IV.

De Mucu, Abacatuaia, & Acaramucu.

Tab. XXXVII. 1.2.3. Marcgrav. H.Bras. l.4 c.11. Mucu Brasiliensibus, piscis tereti corpore, ut *Enneopthalmus*, vulgo *Lampreta*, Germanis Neunauge/ nec crassiori: circiter duos pedes fit longus, magis aut minus: Capitulum habet acuminatum, conicum; ocellos parvos nigros: os item parvulum: guttur inflare aliquo modo potest. Caret pinnis: per latera lineas obliquas nigras habet, angulos obliquos per medium laterum invicem facientes.

Edulis est & capitur in lacubus & paludibus. Iconem eius Nobilissimus de Laët in Americæ descriptione, sub nomine *Vbirre* dedit verum descriptio *Mucu* cum icone non satis convenit, ideo non est mirum, quod diversum à *Mucu* esse sentiat.

Abacatuaia, Lusitanis *Peixe gallo*. Faber & Gallus marinus. Passeris magnitudinem habet, altus & latus instar illius, subrotundus, neq; illo crassior: *Os* illi est haud amplum, edentulum; *Oculi* nigri, circulo argenteo. *Pinnas* habet quinque, unā in dorso, unā in ventre, utramque descendentem, & continuam ad caudam usque: itidem post branchias utrimq; unam: *Cauda* constat pinna furcata. Præterea habet duo quasi fila in longum extensa ab inferiore corpore, & unicū tale in dorso ante pinnam dorsalem. Caret squamis, sed tegitur cute lęvissima, splendente, coloris argentei totusq; est illius coloris, exceptis filis illis, quę nigra sunt. Carnem habet bonisaporis. In descriptione Americæ sub nomine *Avvah kattoe*, sive *Iavvke* datur. Icon superius data, non in totum convenit, ideo repetimus.

Acaramucu Piscis *corpore* est cōpressō, nec crasso, verum oblongo, decem enim digitos longus est, quatuor latus, ubi latissimus. *Os* illi parvulum, angustum, rotundum, apicem minimi digiti admittens, ut piscis triangularis. Superius & inferius in anteriori parte oris utrimq; dentes triangulatim acuti. *Oculi* stuferi magnitudine, crystallini, pupilla nigra. Distāt oculi ab ore, duos digitos & semis, plane in alto positi, tres quartas partes digiti à dorso sub utroque oculo, in quolibet latere, branchiarum loco fissurā habet oblique factam, unum digitū longam, trapezii figura. In dorsi summitate directè supra oculos, instar fili majoris, seu crassioris cordæ violæ, corniculum habet oblique erectum versus posteriora, quatuor digitos longū & teres. In postica corporis parte inferius & superius utrimq; pinnam habet tenuem, tres digitos & semis longam, tres quadrantes digiti latā, quæ desinunt circa caudam, quæ parallelogrammi figura exoritur à corpore, Idem Hist. l.4.c.12.

habet

Tab. XXXVII.

2 Abacatuaia.

1 Muru.

3 Acaramucu.

4 Pinaru.

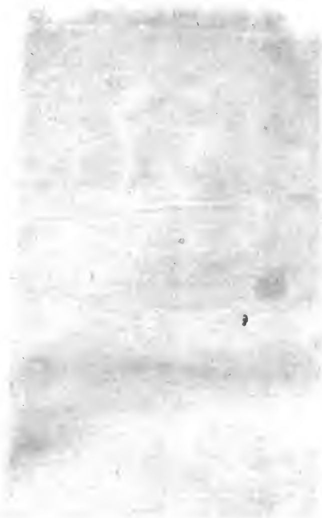
5 Pinaru.

6 Timucu.

7 Guebucu.

8 Niquy. Pietermn.

habetque pinnā sesquidigitum longam, paulo plus duobus latam. Caret squamis, sed tegitur cute glabra, parum tantum hispida, ut Xiphiæ, coloris albicantis, cui cryseus est admixtus, & in dorso paulum fuscus; pinnæ quoque grysei coloris. Non est edulis: in ventriculo algæ seu musci marini multum inveniebam. Parieti appensus noctu clarissimè lucebat in tenebris.

ARTICULUS V.

De Punaru, Timucu, & Guebucu.

TAB. XXXVII. 4.5.&c. Marcgr. H. Brasil. l. 4. c. 13. PUNARU pisciculus est quatuor digitos longus, corpore oblongo, capite crassiusculo, & anterius obtuso. Os habet parvum, in maxilla inferiore duos solummodo denticulos, longos, acutos instar acicularum: oculos superius & in fronte positos, pupilla nigra, circello aureo: & supra hos duo subra fila brevia, prominula; branchias amplas: utpote quæ una ei est è duabus conflata. Pinnas post branchiales duas oblongas, & sub his duas plane angustas. Paulo post occiput incipit pinna, quæ ad caudam usque producitur, spinulis prominulis fulfulta. In medio infimo ventre incipit similis, ferme ad caudam usque pertingens. Cauda a. longiuscula, & parallelogramma. Tegitur cute fusca, & pinnæ sunt eiusdem coloris.

Reperitur hic & alia PUNARU species, figura corporis priori similis, sed mandibulas habens rostratas, quasi è minimis denticulis compositas. A summitate capitis pinna latiuscula extenditur usque ad exortum caudæ, quæ mollibus texitur spinis non prominulis. Post branchiales habet ferè ut prior, ut & in ventre & cauda. Color ut prioris, sed variegatus est in lateribus lineis curvis obscurè purpureis. Vtraque species inter scopulos vivit, & intrat etiam testaceorum domicilia.

Idem H. B. lib. 2. c. 14. TIMUCU Lusitanis *Peixe agulha*, Piscis duos est pedes longus, corpore tereti instar Anguillæ. *Rostrum* habet osseum, tres vel quatuor digitos longum, acuminatum, utrobique denticulis minimis refertum: inferior rostri pars paulò longior superiori, & id quod prominet molle, non osseum; caret lingua. *Oculos* habet rotundos, crystallinos, circulo argenteo: sex pinnas, nimirum duas oblongas post-branchiales, duas junctas in infimo ventre ante anum parvas, post anum unam, quæ ferè ad exortum caudæ porrigitur, & similem huic oppositam in dorso. *Cauda* pinna quasi bisecta constat. Caret squamis, sed regitur cute. Summitas capitis & rostri ac dorsi cum medietate laterum olivacei est coloris: inferior medietas cum ventre argentei. Perutrumque autem latus secundum longitudinem linea tendit virescens, distinguens olivaceum ab argenteo. Pinnarum color respondet parti cui apposita sunt.

Edulis est. Capitur in mari, & fluviis salsis. Boni est saporis, præsertim frixus butyro: Caro eius non est spinosa.

GUEBUCU Lusitanis *Bicuda*, piscis rostratus; oblongo & fermè tereti est corpore, ut *Dorada*: capite porcino, rostrato, cauda in duo cornua diducta ut *Albacara*, *rostrum* acutum, osseū, durum: partis superioris longitudo sedecim digitorum, inferioris decem. Crassities totius prope insertionem septem digitorum: utramque autem rostri partem movere potest. Branchias habet amplas: *Os* interius orbicularis figuræ, in medio sui hyperbolico foramine; lingua oblonga, alba, dentibus omnino caret. Oculos habet solidi magnitudine, pupilla crystallina, circulo argenteo. A rostri insertione caput in altum assurgit, ut in *Dorada* mare: Est autem caput ab oculis ad occiput longum septem digitos, novem altum. Corporis longitudo ab occipitio ad caudæ exortum quatuor pedum, & altitudo lateris post occiput unius pedis; in medio autem corporis decem digitorum, & prope caudam duorum. *Cauda* in duo cornua extēditur & ampliatur, quodlibet octodecim digitos longum, ad cuius exortum in quolibet latere duę Idem lib. 2. c. 15.

Cc 2 auri-

auriculæ membranaceæ. *Pinnas* habet sex: proxime post quålibet branchiam unam, directè à latere protensam, dura membrana constantem ut in *Tiberone*, figura trianguli acuti, undecim digitos longam, & in exortu, ubi latissima, duos tantum latam: è regione harum in infimo ventre duo bacilliformia corpora juncta habet, ex osse nigro constantia, dura, plane ut os *Sepiæ*, quodlibet novendecim digitos longum, utrumque junctum, in rima longa, profunda recondere potest, quæ à natura secundum longitudinem ventris facta est ad caudam usque. Interstitio duorum pedum à fine huius fissuræ seu ano, in infimo corpore pinnam babet triangulatam sex digitos longam, latere anteriori firma spina munitam; etiam hanc in rimam quandam recondere & rursus surrigere potest: Octo digitorum interstitio ab hac pinna, parvam habet versus caudam, in acutum triangulum versus posticam partem desinentem, & è regione huius similem & æqualem in superiore corpore, has duorum digitorum intervallo sequitur cauda, quam supra descripsi. Maxima a. omnium est piña dorsalis, incipiens à sūmitate occipitis, quę ꝑtenditur ꝑ dorsum in trium pedū longitudinē, constans membrana pergameni æmula, costis intertexta, hanc quoq; totā demittere potest ac in ꝓfunda rima cōdere: lata est sesquipedē, ubi latissima, & versus posteriora paulū angustatur. *Cute* crassa, subaspera vestitur, tota subfusca: spinulis oblongis, trientē digitis longis, ut ita solida sit & aspera, cum squamis careat. Venter & caput inferius albicant, latera cinerei & argentei coloris: dorsum ex cinereo argenteo obscurè fuscū, ut & caput superius & rostrū: reliqua rostrū cinerescit flavo. *Pinnæ* omnes cū cauda ex cinereo argenteo fuscescunt, ut & dorsalis, quæ præterea maculis orbicularibus, numi misnici magnitudine est variegata, illa post anum paulū undulata maculis fuscis: Carnem copiosam babet, non spinosam, pinguē, non glutinosam, ideo ad comedendum aptiorem, quam caro Marlorum. In ventriculo interiore multos integros pisces pedales inveniebat author.

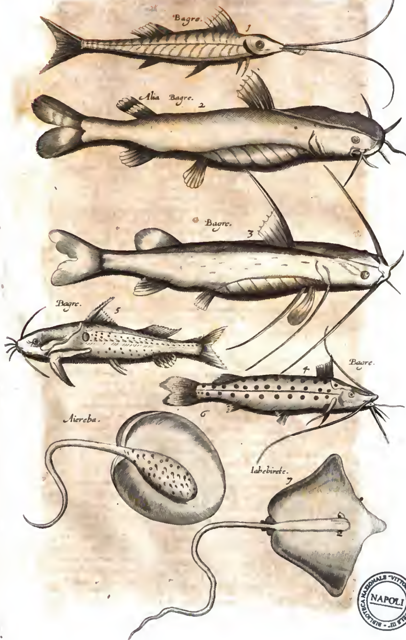
ARTICVLVS VI.

De Bagre aliquot Speciebus.

BAGRE piscis sex ponit author Species. *Prima* est oblongo corpore, initio dorsi paulum elevato, capite acuminato seu conico, ꝙ dura testa est tectum ad initiū elevationis dorsi, pedalis longitudinis: Barbā habet sex cirrhis constantem, quorum quatuor inferiores sesquidigitū longi, duo superiores longitudinem totius piscis æquant. *Pinnas* obtinet septem, octavā pro cauda: nimirum duas post brāchiales loco inferiori positas, & ante quamlibet fortem aculeum, dentatū osseum, unā in summitate dorsi elevatā, & ante illam item aculeum fortem, ęqualis cum pinna longitudinis: duas junctas in medio ferè infimi vētris, magis tamen versus posteriora, unam membranaceā sine spinis versus caudam, & huic oppositā mediocrem mollibus spinis suffultam. *Cauda* constat pinna furcata, caret squamis, sed tegitur cute per totum argentei coloris splendentis. Pinnæ omnes argentei sunt coloris, ut & barba & caput. Per medium utriusq; lateris tendit linea argentea ad caudā usq; constituta ex 77. protuberantiis. *Oculi* nigri satis amplii os parvulum, edentulum, labiis elevatis. Piscis est edulis, si quis ab eo læsus fuerit, difficulter sanatur, & magnos patitur dolores.

TAB. XXXVIII. f.2. 3. 4. 5. *Marcgrav. H. Brasil.* L.4 c.16.

Secunda corpore oblongo, capite compresso & plano, ore inferius parabolicę figurę, obtuso, edentulo, *Caput* octo digitos longū, testa dura pūctulata tectum. *Oculi* parvi, rotundi, crystallini, quatuor ferè digitos abinvicem distantes. Barbam habet sex cirrhis constantem, quorum exteriores longiores, quatuor digitorum, reliqui breviores: septem illi pinnæ, octava pro cauda: una nimirū in summitate dorsi, firma spina anteri⁹ munita, erecta, tres digitos longa, totidē lata: duæ postbranchiales, itidem firma spina munitæ, quatuor digitos longæ, duos latæ, Interstitio sex & semis digitorum post branchiales

Tab. XXXVIII.
Bagre.
1
Alia Bagre.
2
Bagre.
3
Bagre.
5
4
Bagre.
6
Aiereba.
Iabebirete.
7

chiales in infimo ventre (qui paulum extuberat) duæ junctæ, tres digitos longæ, duos latæ, in ambitu circinatæ: septem digitnrum intervallo à dorsali, alia in extremo dorsi, carnosa, sesquidigitum longa, unum lata, in extremitate mollibus spinis munita, & sub hac in infimn ventre alia paulo major cauda sequitur trium digitorum intervalln, in duo cornua diducta, crassa seu molli membrana constans duos & semis digitos longa, in quolibet cnrnu duos lata. Totũ caput superius, & ad latera, dorsum totum & latera ad protuberantiam ventris usq;, candidi cum diluto flavo & aureo mixti est coloris, in testa capitis etiã aliquid viridis transplendet: *Pinnæ* nmnes & cauda gryseæ sunt: Venter & laterum inferior pars & caput inferius (quod planum est) albi coloris. Caret squamis, sed vestitur cute. Bona satis est carne, melior quam Camarupi, cuius magnitudinem ferè æquat.

Tertia figura & magnitudine ut præcedens, sed barbam habet quatuor tantum cirrhis constãtem, duobus nimirum longis nctn digitos, & latiusculis instar ligulæ, duobus brevibus: ad pinnam dorsalem similis ligula novem digitos longa, & postbranchiales pinnas eodem modn: cætera similis præcedenti.

Quarta Belgis vulgo *Clipbagre* decem digitorum longitudinem habet; cnrpore oblongo: Capite lato & cõpresso: ore parabolicn, edẽtulo. Barba constat sex cirrhis, quorum quatuor inferiores unum digitum, superiores duos lnngi. Oculos habet parvulos, cæruleſcentes, quatuor digitorum interstitio ab ore in summitate dorsi tegitur testa dura nssea, & pnst branchias in qunlibet latere pyramidalis testa angusta tegit latera. Pinnas habet septem, & octavã pro cauda: nimirum unam in summitate dorsi, elevatam, mollem, sesquidigitum altam, plus uno latam, anterius spina nssea crassa dupliciter serrata, duos & semis digitos lata sustentatã. In medio ventre infimo duas parvas: in fine penè dorsi, carnosam, parvulam, angustam, & è regione hnius inferius aliam parvulis spinis suffultam: cauda diffisa in duo cornua sesquidigitum longa. Tegitur cute: ac in capite, initio dnrsi & lateribus, ubi testaceus est, umbræ est coloris, per reliquum totum dorsum & latera umbræ dilutintis, & fuscis maculis mediocris magnitudinis variegatur: in ventre albicat. A testæ latiore fine ad caudam usque in quolibet latere, per lineam rectam tendit ordo denticulorum acutorum, posterius versnrũ, qui clypeo durn serrato in medio insunt, nam angulĩ nbtusi figura positi sunt usque ad caudam hoc modn 7.

Edulis est, sed pauca carne, quæ non magni fit.

Quinta præcedenti similis, & maculis nummi misnici magnitudine variegatus: Verum caret denticulis illis in lateribus: lineam solummodo habet: & duos cirrhos, & sex lnngiores quam alter. Hæc species habet carnem bonam & pinguissimam.

Sexta magnitudine & figura similis illi, quem secundo locn descripsimus: sed barbam haber tantum quatunr cirrhis constantem, duobus nimirum longis octo digitos & latiusculis instar li ulç, dunbus admodum brevibus. Ad pinnam dorsalem similis ligula est novem di_itos longa; & ad postbranchiales endem mndo; cætera per omnia similis illi, quem diximus; nam & ventrem ita protuberantem habet.

ARTICVLVS VII.

De Ajereba, Iabebirete, Niqui, & Guatacupu.

AIEREBA Brasiliensibus *Raja* species, piscis planus, circinatus, unum pedem & novem di_itos longus, & toridem latus (reperiuntur & duplo maiores.) Quatuor digitorum interstitin ab anteriori circumferentia in superiori superficie duo foramina habet satis ampla, tres digitos ab invicem distantia, prope cau- TAB. XXXIIX. 6. 7. *Marcgrav.* *H. Brasl.* 4. c. 16.

dæ exortum orbicularis incisura est in quolibet latere: *cauda* teres, quatuor pedes longa, & circiter in medio sui, duas osseas spinas crassas retro dentatas habet, quibus pungit, quando ad spiracula apprehenditur, caudam incurvatam supra corpus levando. *Os* inferius habet, haud amplum, edentulem, incisuræ quasi parabolicæ. *Cute* tegitur in superiori corpore ferrei coloris, & in medio dorso insignitur tuberculis nigris, parvis: inferius corpus totum album. Caro nihili æstimatur in cibis.

Iabebirete Raja species, ejusdem magnitudinis cum *Ajereba*, figura autē obtusi vomeris ad latera extuberantis: sectiones prope caudam ut in illa, & præterea duo corpora cylindracea digiti crassitie protuberantia. Cauda longa. Color piscis superius è cinereo fuscus, inferius albus, carne probata est & bona.

Reperitur hic & alia *Raja* species præcedenti similis; excepto quod processibus illis cylindraceis prope caudam destituitur. Color totius corporis superius umbræ, punctulatus per totum maculis nigris, seminis sinapi magnitudine: *Cauda* aculeis caret. Carnem habet bonam.

Reperiuntur hic & *Raja*, quarum caudæ tres & semis pedes longæ, crassæ in initio tres digitos, & in fine plane acuminatæ, plenæ tuberculis nigricantis in totum coloris, flexiles ut scutica.

TAB. XXXVII. 8. l.1.c.17. Niqui Belgis Pieterman: Piscis est capite crasso, ore ranæ amplo, edentulo, crassa lingua, inferiore mādibula paulo longiori quam superior. Anterior corporis medietas est paulo latior, posterior angusta & teres: estque ut plurimum sex aut septem digitos longus, latus anterius quidem sesquidigitum aut paulo latior: Ocelli ipsi parvi quidem, sed exserti, cylindracei more cancrorum terrestrium, pupilla nigra, circulo è cinereo fusco. Branchias habet amplas, & post quamlibet pinnam unam, digitum longam & latam, in ambitu circinatam: in ventre sub his paulo inferius duas junctas: à medio dorso pinna ad caudam pene continuatur, semidigitum lata, at in fine paulo angustior, cui respondet similis in infimo ventre: *Cauda* plus digitum longa, minus lata, parallelogrāmi figura, in extremitate circinata. Ante exortum pinnæ dorsalis duos habet aculeos fortes, & supra postbranchialem utramque unum acutum. Tegitur cute, cujus color ex nigro & umbra, gryseoque mixtus, nimirum in toto dorso, capite & lateribus, pinnisque omnibus; Venter albicat, & in lateribus etiam plus albi, quam nigri aut gryſei est. Per totum dorsum, caput & latera, puncta nigra, magnitudine seminis papaveris, dispersa.

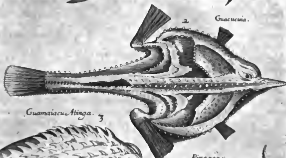
In arena absconditus jacet prope littus Maris, ac incedentes vulnerat.

Edulis est, si jecur & fel bene separetur, aliis lethalis.

Guarapucu Lusitanis *Cavala*, Belgis **Koningsfisch**/ est corpore oblongo, fere æqualis ubique crassitiei, excepto versus posteriora, ubi magis magisq; attenuatur. Ut plurimum in septem pedum longitudinem excrescit, & crassitiem corporis humani. *Caput* & *os* habet acuminatum, dētes acutos, rotundos, ordine positos, oculos magnos crystallinos, circulo argenteo: *Pinnas* octo, videlicet post quamlibet branchiam unam triāgularem, directè à latere protensam: unam tenuē angustam ferè in initio dorsi, post hāc unam in eodem dorso triangularem erectam; sub hac in infimo ventre triangularem; duas mediocres triangulares in infimo vētre subter postbrāchiales. *Cauda* constat magna pinna in duo cornua amplè extensa. A pinnis autem triāgularibus, tam in dorso, quam infimo ventre, parvulæ ordine pinnulæ oblongæ sunt dispositę usq; ad caudam. Vestitur cute argētei coloris, cui in ventre paulum cærulei, in dorso multum miscetur, ut color resplendeat. In quolibet latere linea subtilissimis squamulis contorta describitur ad caudam usque. Boni est saporis. Est quidem *Scomber*, sed quia Icon quàm supra dedimus, non cōvenit, ideo & hāc adjicere placuit. TAB. XXXIX. 1.

CAP.

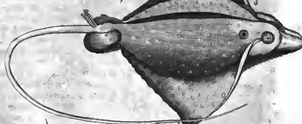

Guarapocu

2
Guacucuia.

Guamaiacu Atinga. 3

Piraaca. 4

Cucuri. 5

Narinari

Tiburonis.
7

Iperuquiba & Piraquiba.
8

CAPUT II.

De Piscibus non omnino lævibus.

ARTICULUS UNICUS.

De Guacucuja, Guamajacu guara, & Guamajacu Attinga.

TAB. XXXIX. 213. Marcgrav. H.Braſ.l. 4.c.1.

GUACUCUIA, *Monoceros* piſcis: *Veſpertilio* Aquaticus poſſet appellari. Corporis figura anterius eſt inſtar vomeris: *Corpus* octo digitos longum, quinque latum in medio, ubi latiſſimum: medietas autem corporis poſterior rotunda eſt, & verſus caudæ pinnam faſtigiatur in conum: medietas autẽ anterior vomeris ſeu lati cordis figuram obtinet. Piſcis autem non craſſus, ſed latus; caput vix prominet ſeorſim à corpore, eſtque illi inter oculos ſupra os cornu impoſitum, durum, duos pene digitos longum, conicum. *Oculos* habet nummi miſnici magnitudine, pupilla cryſtallina lenticulari, reliqua pars variegata maculis, & lineis flavis albiſque. *Oris* hiatus caſtaneam poteſt capere, ipſum edentulum eſt. Supra os carnea prominentia eſt inſtar tonſillæ humanæ ferè. In utroque latere in medio piſcis, brachium eminet, quatuor digitos longum, una junctura conſtans, inferior medietas brachij duos digitos longa eſt, unum lata in infimo ventre inter brachia duas habet pinnas ſeſquidigitum lõgas, quæ quaſi pedes ſunt. *Cauda* cõſtat pinna duos digitos longa, ſeſquidigitum lata, ac fere quadrata. In inferiore corpore, ſeſquidigiti interſtirio à cauda etiam pinnulam habet parvam, & talem etiam in dorſo, trium digitorum intervallo à cauda. *Cute* tegitur, non ſquamis, quæ ſuperius fuſca eſt, multis tuberculis duris, per dorſum inſignita verſus anticam partem, & utrumque latus. In utroque autem latere undecim nigras habet maculas lentis magnitudine & figura, binas ac binas juxta ſe poſitas. Prope inſertionem utriuſque brachij etiam multas ejuſmodi maculas nigras habet, & ibidem in quolibet latere foramen parvum in corpus.

In ſumma, in lateribus, circa oculos, in extremis branchiis, mirè variegatur punctulis albis, nigris, lineiſque itidem albis & nigris, ut vix exprimi poſſit à pictore. In toto autem inferiori corpore egregij miniati eſt coloris, atque ibi cutis æqualis, verum ad tactum paulum hiſpida.

Guamaiacu Guara, Luſitanis *Peixe porco* & *Diabo*: Orbis eſt ſpecies. Longitudo ejus ab initio oris ad pinnæ exortum in cauda quatuordecim digitorum: pinnæ caudæ longitudo plus duorum digitorum: Rotundo eſt corpore, & craſſities ejus duorum & viginti digitorum. Caret ſquamis, tegitur cute, per totum corpus ex fuſco ochræ coloris pallidi, in ventre albi. Totum corpus aculeis munitum eſt, qui in lateribus longiores, in reliquis partibus breviores (longiores autem ſunt duorum digitorum) teretes, in extremitate valdè acuti, & ſinguli tribus inſertionibus, quaſi triquetris cuti infixi. Inter aculeos cutis ubique maculis nigris ſcatet, excepto ventre. Oculos habet magnos eminentes: Os parvum obrotundum, edentulum: pinnas tantum quatuor, duas in lateribus duos & ſemis digitos longas: unam in dorſo verſus caudam eiuſdem magnitudinis, & minorem ſub ano. TAB. XXXIII. 9. Idem l.4. c.10.

Poteſt orbis muricatus Geſneri dici.

Habui inquit author, alium minorem vivum Menſe Febr. anni 1639. item alios duos menſe Septembri vivos. Cutis eorum erat è fuſco vireſcens, in ventre nigricans: aculei ut prioris, & planè ſimilis figura corporis: prope quamlibet pinnam, maculã habebant nigram, ut & utrimque ad latera prope os. Pinnarum color erat flavus: oculorum pupilla nigricãs, circulo luteo. Supra utrumq; oculorum cornu exile, ſatis longum, molle, cutacea ſubſtantia conſtans, quod

quod præ se fert natans, quando autem extra aquam est, flavescit. Inflare se potest & iterum considere. Sonum edit Wich/Wich. Si velis ut se inflet, trahe pinnam quæ in dorso est.

Idem l. d. c. 14. *Guamaiacu Atinga* Brasiliensibus, Marcgravio *Orbis muricatus* Ranæ rictu, septem digitorum longitudinem habebat, & corpus oblongum: *os* Ranæ simile, & loco dentium tam superius, quam inferius; os durum; oculos magnos, rotundos, protuberantes, pupilla crystallina circulo flavo: Branchiarum loco foramen in utroque latere digitum admittens, & pone hoc pinnam trapezii figura, unum digitum longam, duos latam: In extremitate dorsi versus caudam etiã pinnam oblongam, haud amplam, & è regione huius similem in infimi vẽtris extremitate. Cauda constat pinna sesquidigitum longa, unum lata. Totum corpus regitur cute spinosa, quæ in capite in duram testam abit. Spinæ illæ constant duris ossibus & acutis: in infimo tamen ventre caret spinis, sed mollis est instar Ranæ. Totum corpus & caput superius ex gryseo & fusco est maculatum: magis tamen suffecit, inferius totum ex albo flavescit, ut & spinæ totius corporis. Pinnæ omnes flavescunt. Post utrãque pinnam post branchialem maculam habet nigerrimam stuferi magnitudine, & supra hanc utrobique, paulum tamen magis versus anteriora aliam minorem nigerrimam. Ad utrumque latus exortus pinnæ dorsalis etiam similem habet, parvulas item sub oculis & ore. Vtrisque modo se inflare potest. Edulis est, & capitur in fluviis dulcibus.

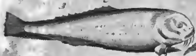
CAPUT III.

De Narinari, Tiburone, & Iperuquiba,

Tab. XXXIX. NARINARI. Sunt aliquot illius species, hæc quam hic describimus, appellatur *Narinari pinima:* Lusitanis *Raja*, Belgis Pijlstert vel *Deicle*. Pastinaca marina. Corpus habet magnum, latum, fermè triangulare: constãs ad utraque latera latissima pinna triangulari, carnosa: & prope caudam habet duas pinnas, palmi magnitudine, subrotundas æqualis longitudinis: caput magnitudinem habet medioeris porci, crassum, compressum, in medio quasi fossam habens. *Os* triangulo subrotundum, cõpressum paulò & in promuscidem desinens: nam oris hiatus quinque distat digitos ab extremitate promuscidis versus ventrem: amplitudo oris duorũ & semis digitorũ; edentulum, sed loco dentium os habet linguę figura inferius in ore, quatuor digitos longum, sesquidigitum latum, ad fauces usque pertingens, & simile os superius, transversim positum, duos digitos longum & totidẽ latum. Inferius os constat è septendecim ossibus, albis, duris literæ U figurã habentibus, quæ arctè per mẽbranas coniunguntur, hisce alia septendecim subiacent, singula singulis, spongiosa ad aspectum, nec ita dura, superius os constat quatuordecim ossibus literæ J figura, quæ eodem modo per membranas sibi invicem agglutinantur, iisque etiam alia quatuordecim ossa superiacent: duo autem illa ossa per membranas annectuntur aliis ossibus capitis. *Cranij* cavitas sex circiter digitos longa est, vix duos lata, in qua cerebrum latet. Promuscis tantum constat cartilagine. *Oculos* habet parvos, nummi misnici magnitudine: post oculos in quolibet latere spiraculum amplum, pomi vulgaris capax: intra hæc branchiarum folia recondita jacẽt: ad latera inferius à fine capitis in quolibet quinque oblongas inscissuras. *Color* totius superius ferreus, maculis albis per totum inspersis, magnitudine nummi misnici, inferius totum album. *Cutis* tota glabra lævisque. *Corporis* longitudo ab occipite ad exortum caudæ sesquipedalis, latitudo inter extremitates pinnarum triangularium, trium pedum, & decem digitorum.

Pinna-

Anthropomorphos
Tab. XL.
1
2

Piraamo Brasil.
3

Pirametara.
4

Petim buaba.
Tabac pijpe.
5

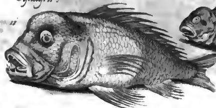

Sallema seu Salema.
6

Camaripuguacu.
7

Leo marinus.
8

Frater Hugo.
9

Galerita
See mönch.
10

Synagris.
11

Pinnarum prope caudam longitudo septem digitorũ, latitudo quatuor. *Capitis* longitudo decem, latitudo septem digitorum, crassities sesquipedis. *Caudæ* longitudo quatuor pedum & trium digitorum: crassities sesquipedis. *Caudæ* lõgitudo quatuor pedum & trium digitorum: crassities in exortu quinq, digitorum, quę sensim gracilescit. Paulo post exortum caudæ superius parvam pinnam curtam habet, paulo plus digito longã, & mox post eam duos hamulos sibi invicem super erectos, piscatoriis hamulis similes & incurvatos, longitudine trium digitorum. Caro boni est saporis, sufficiens quadraginta hominibus saturandis.

TAB. XXXIX. *Tiburonis* species minor. Belgis een Crupshape, à figura. Convenit eum majore, excepto capite, quod triangulare habet seu prout cor vulgo pingitur. *Oculi* parvi ad latera ipsius capitis. *Os* parvum, triangulare longe infra positum, triplici ordine dentium minorum, unde ita nocere non potest, os quippe habens angustum. Caro melius sapit, quàm majoris.

TAB. XXXIX. *Iperuquiba*, & *Piraquiba*. Lusitanis *Piexe pogador* & *Piexe piolho*, nostratibus *Duyger*, quia Tiburoni adhæret sugens. Octodecim digitos longus, ferè teres, quatuor digitos crassus, ubi crassissimus, in postica parte attenuatur. *Os* habet triangulare, cuius pars superior brevior inferiori, etiã linguam. *Caput* superius ad dorsum usq; duos digitos longũ, circiter planum & figuratum, ut palatum alicuius piscis strijs transversis, hac parte Tiburoni firmiter adhęret in ventre, & capto illo simul capitur. *Oculi* parvi, flavi, pupilla nigra, semicirculo flavo. *Dentes* nulli, sed eorum loco multæ minutissimæ prominentiæ. Post branchias utrobique pinnã obtinet triangulatam, duos & semis digitos longam, subter in ventre duas junctas: à medietate corporis tam superius, quam inferius, etiam pinna extenditur angusta usque ad caudã, quæ pinna constat sesquidigitum lõga. *Cute* tegitur per totum corpus cinerei coloris.

TITULUS III.

De aliquot aliis, & inter hos monstrosis piscibus.

CAPUT I.

De pisce ἀνθρωπομόρφῳ *& Remoranti.*

Piscem ἀνθρωπόμορφον, ita describit Kircherus. Capitur certis anni temporibus in mari Orientali Indiæ ad insulas Vissajas, quas insulas Pictorum vocant, sub Hispanorum dominio, piscis quidã ἀνθρωπόμορφος, id est, humana prorsus figura, quam ideò Peche muger vocant, ab indigenis Duyon. Caput habet rotundum, nulla colli intercapedine trunco cõpactum. Extremæ aurium fibræ, quæ & auriculæ nominantur, ex cartilaginea carne eleganter vestita, quarũ interior pars amplissimis formata anfractibus, verum hominis referr aurem; Oculos suis ornatos palpebris, situque & colore non piscis sed hominis iudicares; naso nonnihil aberrat: malam inter utramque non usquequaque eminet, sed levi tramite bipartitur; sub eo verò labra magnitudine specieque nostris simillima. Dentium non quales insunt piscium generi serratilium, sed plenorum & candidissimorum continua series. Pectus alba cute contectum, hinc atque hinc paulò latius quàm pro corpore in mammas extuberans; neque eas ut fœminis pendiculas, sed qualis virginibus globosas, plenas lactis cãdidissimi. Brachia non longa sed lata ad natandum apta, nullis tamen ipsa Cubitis, ulnis, manibus, articulisve distincta. In administris soboli propagandæ membris, in utroque sexu nulla ab humanis distinctio: posthæc in piscem cauda desinit. Hactenus ingeniosissimus Kircherus. Ossa huius piscis insignem vim sanguinem si-

TAB. XXXX. 1. *Kircher. Artu Magnet. l. 3. par. l. 6. p. 675.*

præstaret: nemine interim junctura-rum proportionem satis observante. Conglobatus, nulla, vel vi, vel machina divelli aut expediri poterat: relictus tamen, sponte se iterum pandebat aut explicabat, & qua via patebat errabat.

CAPUT III.

De pisce ludicro, Pusta, & Michipillin.

Nieremb. H.N.l.11. c.13. IUluvies menstrua, & ludicrus gestus, unde nomen meruit, commẽdant *Axototl*, h. est, lusum aquarum. Genus quoddam est piscium lacustrium molli cute intectum, ac lacertarum more quadrupes, dodrantis longitudine pollicemq; crassum, etsi interdum cubitum excedat. Vulvam habet muliebri simillimam, ac venter eius maculis fuscis distinguitur, eotpore medio ad caudam usque, nempe prolixam & quæ juxta finem tenuissima fit, paulatim ac sensim gracilescit. Pro lingua est cartilago brevis ac lata. Quaternis natat pedibus, in totidem digitos, persimiles ranarum, fissis. Caput depressum est, & reliqui corporis proportione magnum. Hiscens rictus, aterque color. Huic mẽstrua singulis quibusque mensibus fluere observatum sæpe sæpius est, haud aliter ac mulieribus, tum venerem abunde excitare, haud secus ac scinci facere solent, quos terrestres crocodilos quidam vocant, ad quorũ genus fortasse pertinet. Salubre ac gratum præbent alimentum, nec dissimile anguillarum carni. Multis modis parari solent, frixi nempe, assi, elixique. Verum ab Hispanis magna ex parte ex aceto mulso, addito pipere, caryophillis, atque siliquastro Indico: à Mexicanis vero siliquestro solo, seu intacto, seu integro, familiarissimo illis ac prægrato condimento.

Nieremb. H.N.l.11. c.14. *Pustæ* capiuntur in fluminibus Panucinotum, minimi digiti vix æquantes longitudinem atque crassitudinem, sed ventre ranunculorum instar paulo protuberantiore, quibus simul cum miltomame permixtis & admotis, subveniturpassis erisypelata, brevitate & facilitate mirabili. *Michipillin* seu ova piscium, dicitur genus quoddam lacustre, album, quod ex omni piscium in lacu degẽtium Mexicano conflatur multitudine, unde factum est illi nomen. Nieremb. H.N.l.11. c.41. Statis anni temporibus eadem capitur palude, haud aliter quam thynni, trichiæ, scombri, similesque pisces, alij gregatim vagantes in Oceano. Agmen pisciculorum esse creditur, haud lendibus majorum. Medio id procedit alveo, in neutrum littus inclinans, tã numerosũ à multitudine, ut quinque cubitorum intervallum aut amplius occupet. Non prætermittunt occasionem piscatores, sed diligenti observatione & cura vagantes pisciculos captant excipiuntve retibus, atque ita non mediocris solet sępenumero fieri captura. Coquuntur ijdem alienis fictilibusve vasis, ferculisque ubi opus est, adiiciunt, addito siliquastro chillive: quo apparatu neque modico neque ingrato cibo constant, sed quo non modo Indi, verum advenæ quoque Hispani sæpenumero vesci gaudeant.

CAPUT IV.

De Ambiza & pisce mulari,

Nieremb. H.N.l.11. c.55. ADnectam quod Philippus Pigafeta scribit de quodã pisce Zairi, qui membra duo habet manus humanas referentia, & caudam clypei & forma & magnitudine. Vocatur hic ab incolis *Ambize angulo*, id est, *porcus aquatilis*, propter pinguedinem qua porcum refert. Caro, quæ ab incolis fumo induratur, & ad lautitias reservatur, & gustu & odore est grato. Aquam dulcem non relinquit. Pabulum ejus est gramen, & omnis generis herbæ in littore enatæ. Ore bovem refert. Tantæ interdum &

magnitudinis, ut quingentas libras pondere elevet. Capitur à piscatoribus non ut pisces, sed fere ut bos. Observato enim loco diligenter, ubi pasci solet, scaphis suis exspectant, & advenientem contis aut remis occidunt: occisum ad aulam regiam deferunt; aliter enim capitali proposita pœna (ut & alios pisces, qui hinc Regij dicuntur, nempe trutas, & cacongo piscem singularem, salmonem figura referentem, sed colore diversum, caro enim ea est alba; & tam pinguem, ut prunis superimpositus eas extinguat) vendi non potest. Unde diligenter ne impunitas audaciores reddat, observantur piscatores ab Aulicis, & deprehensi absque ulla remissione plectuntur.

Nieremb. H.N.l.11. c.62. De *pisce mulari* sic scribit Nierembergius.

Sub Philippo II. visa in Oceano bellua duabus velificans alis, navis specie. Fregit unam bombardæ ictus. Irrupit per fretum Hereuleum bellua furens, & horribilibus frendens mugitibus atq; illapsa per mediterrancas Hispaniæ oras, Valentiam appulit, ubi demum exanimata, centum & quinquaginta dodrantes prolixa, molis circuitus centum, vacuitas cerebri septem homines capiebat.

Eques in os consistere posset. Maxillæ servantur in Escuriali usque ad decem & septem pedes porrectæ, viginti armatæ dentibus duorum dodrantum, minimi unius. Genitalia immodica. Appellatum idcirco monstrum piscis mularis. Aliqui eruditi lamiam fuisse putarunt ob fauces & ingluviem. Duo cadavera in stomacho reperta. Creditum quoque aliquibus huius generis belluam devorasse Ionam Prophetam. Quis certo sciet?

CAPUT V.

De Pisce tauriformi & Amilotl.

Piscis tauriformis est Francisco Hernando pisculus vix duos palmos longus, sed pinna munitus caudæ instar, sed pæne prolixa digitos: corio intectus duro, fusco, sed circa ventrem candenti, & ubique pentagonis sex angulisve distinctos figuris. Os est minimum, sed longiusculis munitum dentibus: Oculi magni, pinnæ circa aures binæ satis parvæ, quemadmodum & aliæ duæ, quarum altera circa extrema ventris est, altera verò juxta postremum dorsum; mirum est, in hoc pisciculo duas ptominere juxta frontem spinas acuminatas, infractæ duritiei, instar corniculorum, ac totidem alias eadem magnitudine & forma circa ventris postrema. Vide an ad Boopa vel Acanthiam referri possit. *Amilotl* vero est piscis teres, lacustris, squamosus, candescens, maculis aspersus pullis, sesquidodrantem longitudine, & pollicem crassitudine excedit. Binas pinnas habet in dorso, totidem in ventre, utrimque unam, ac infra ventrem alteram. Caput est oblongum, rostrum acuminatum; sed inferna maxilla prominentior. Oculi sunt nigri, iris aurea. Aureum caput, venter luteus, adeoque reliquum pænè corpus. Victum eius sic commendat Franciscus Hermādus. Optimum & concoctu facile præbet alimentum; nam & ovis capitur magna ex parte onustus, adeoque gratum, ut cum gravem quamdam evasissem ægritudinem, mihique nutrimenta omnia, à sanis hominibus & sagacioris palati vehementer expetita, fotderent displicerentque vehementius, hoc uno cibi genere suavissime usus sim, & ad vires instaurādas non mediocriter adjutus. Sed magnitudo ipsa adeo gratiam commendat, ut quo in majorem amplitudinē adoleverit, eo majori habeatur in precio, expetatur avidius, tarius inveniatur venalis, inventusque ematur carius.

Nieremb. H.N.l.11. c.24.

Nieremb. H.N.l.11. c.26.

HISTO-

HISTORIÆ NATVRALIS

De Piscibus,

LIBER V.

DE CETIS.

CAPUT I.

De Cetis in genere.

Cetorum nomine sæpè tam apud Græcos † quàm Latinos ingentis molis pisces intelliguntur; hic pro illis duntaxat sumimus, qui pulmones, arteriam, collum & alia membra cum terrenis quadrupedibus communia habent, quibus omne propriè dictorum piscium genus destituitur. Specialius aliquando, seu pro Pistrice, seu pro Balæna sumi, apud Ciceronis Aratum, & Oppianum videbis. Integuntur *corio*, qui Macedonibus, dum è Mesambria Tocam navigarent, visus, corio squammoso, tam crasso ut cubitum æquaret, ostreisque patellis, & algis oppletus, pro monstroso habendus est. Lora ex eo fiunt, quibus maxima pondera per cochleas sublevantur, simili duritie & nervos esse, & chordas ex iis ad bellica instrumenta confici, prodidit Ælianus. *Pulmones* habent, quod plus caloris, quia ingentis molis animalia, ut possint moveri, requirunt. Branchiis † ideò carent, sed *fistulas* (ora vocat Plinius, nares Ovidius, Cardanus oscula) accepere. Ductus hæc ab ima palati ad extimam parte duplex, septo distinctus, & nostratum narium foraminibus ad palatum deductis, proportione quodammodo respondens. Vnicum in extima parte literæ C. figura foramen apparet, quod carne pingui, tanquam operculo, tegitur. Respirationis gratia datas, vel exinde colligas, quod obturatas, citius moriantur, quod in Delphino Rondeletius observavit. *Os* ipsos subter habere, Aristoteles & Plinius reliquere, ut dum resupinantur, pisces quos captant, evadendi tempus habeant, in promptu habere, observavit Rondeletius. Resupinatos tamen cibum capere, tum ob dictam causam, tum propter longam & multum infra descendentē oris scissuram. Carent quidam *Dentibus* instructi quidam, serratis, planis, exertis, aliquando hominis similibus. Eboris instar candidos, ad opera firmos, anteriores latos, ne hæreret cibus, posteriores acutos, ut promptius divideretur, apud Cardanum legimus. *Mammas* fœminæ habent; detractos aliquando ex una in Aquitanico littore duo lactis cados, Rondeletius prodidit. Audire certum, & nulla manifesti instrumenti vestigia, ut putat Aristoteles, Rondeletius tamen in Delphini cranio, meatum qui ad cerebrum usque excurrit invenit. Vehementer *pinguescunt*, quod piscium carne alantur, & moveantur tardissimè, quod tardo motu digeri posset, densitate corii præpeditur. *Internas partes* verbis Rondeletii describam. Sub peritoneo, inquit, partes quæ ad nutritionem & generationem conformatæ sunt, ad quadrupedum terrestrium magis quam ad piscium partes accedunt. Nam *Epiploon* habent, sed minus pingue, quo ventriculus & intestina incalescunt, & foventur. *Ventriculum*, magnum, cum ad justam magnitudinem accreverint: in recens natis exiguus est, & geminus videtur. Eius fundo *pancreas* hæret, desinit in *intestina*, quæ in multos gyros convolvuntur, eadem ferè ubiq; crassitudine, præterquam in extremis, quæ mediis paulò sunt latiora. *Mesenterium*, vertebris annectitur, glandulas nigras, venas, arteriasque intertextas habens. *Renes* venæ magnæ trunco, arteriæque magnæ per emulgentes annectuntur, sunt inter epar & testes siti. *Vrina* per

[Margin notes: † Galen. 3. de Alim. facult. c. 21. & 37. — Ælian. H. A. l. 17. c. 6. — † Plin. H. N. l. 9. c. 7. — Aristot. H. A. l. 9. c. 2. & 4. de partib. c. 13 — Cardan. variet. c. 37 — Arist. H. A. l. 4. c. 8.]

ureteras in vesicam percolatur: quæ terrestrium animalium vesicis similis, sita est inferiore ventris parte. In iis qui utero adhuc gestantur, in utachum desinit, per quem urinam deponit in allantoidem tunicam ad diem usque partus. Editi in lucem, per pudendum urinam veluti terrestria emittunt, & per musculum sphinctetem retinent. *Vracho* arteriæ umbilicales adhærent, arteriæ magnæ inferioribus ramis insertæ. Utrinque sunt *testes* oblongi, quibus præparantia vasa præposita sunt, infiniti scilicet venarum arteriarumq; è magna vena ortarum ramuli, qui post varios & multiplices anfractus, in epidymin inseruntur. Cum enim magna sanguinis copia, multo semini generando necessaria sit, quæ longo vasorum ductu, ob spatii brevitatem transmutari & elaborari non potest, solerter admodum natura gyros illos vasorum constituit, ut illis, id quod longitudini deest, pensaretur, & quibus singuli meatus capreoli intorti dependent, & glandulosa corpora radici pudendi adnata desinunt: ex quibus meatu urinario, nervo cavo *genitale* constat humano simile, cuius extremum foris propendet, in glandem tenuem linguis avium similem desinens, quæ præputio non omninò integitur: intus replicatum latet, ad veneris usum exoritur. Venas suas, nervos, arterias, idem pudendum habet. Ossi innititur, quod ossi pubis proportione respondet. *Thorax* costis veris ac mendosis, sterno, vertebris, musculis constat: cuius capacitatem *pulmones* magni complent, densiore substantia quam in terrestribus: crassitudine & colore hepar quadrupedum referunt, tum, ne aqua in rariorem substantiam penetrans, ejici non posset; tum ne in magnis exspirationibus, quibus in aquis ferè semper coguntur, tenuior substantia ferè disrumperetur. Hi in duas partes divulsi sunt, parte inferiore adeò gracilescunt, ut membranam esse affirmes. Undique *Cor* complectuntur pericardio conclusum, in medio thorace locatum, nulla in re porcorum cordi absimile: duos sinus, totidem auriculas, denique omnia similia habet. Ad hæc, asperam arteriam, Oesophagum, musculos & quæcunque in terrestribus corporibus sunt, clavicula exempta, reperire est. *Caput*, cum vertebris articulatur. *Cerebri* dispositio diversa. Nam in anterius & posterius divisum est, nō in dextrum & sinistrum, ut in homine. *Nervorum* coniugationes ex eo nascuntur, plexus χοροειδὴς, in eo rete mirabile, meninges duæ pro integumento. *Vulva* in fœminis cervicem palmum unum longam habet: ea deinde in ramos duos distribuitur, veluti in quadrupedibus terrenis videre est, testes ad uteri cornua positi, pudendum inter umbilicum & podicem. De *Magnitudine* in singulis speciebus dicetur. *Locum* si spectes, in solo nec tamen omni mari (Pontus Euxinus nullos habet) reperiuntur. Semperque ferè in alto versantur. Circa solstitia maximè visuntur, quod tunc illic ruant turbines, tunc imbres, tunc delectæ montium jugis procellæ ab imo vertant maria, pulsataque ex profundo, belluas cum fluctibus volvant. Aliàs in fundo maris ferè degunt, molis suæ pondere. *Cibus* ipsis pisces, harengi inprimis, quos quandoque tam avidè persequuntur, ut in littora vadosa impingant. *Generant* intra se, & catulos enituntur. Hi teneri sequuntur matrem, quod à nautis visum. *Motu*, ob corporis molem, & ventris ingluviem tardo feruntur. *Visus* & *auditus* ipsis hebetior. Hinc curiosæ omnium naturæ beneficio, pisciculo, si credere fas est, tanquam duce utuntur. Odore picis adeò delectantur, ut sese navi affricent. Strepitu terreri Arrianis in rebus Alexandri M. prodidit. *Vsum* in cibis, apud Ichtyophagos, prodente antiquitate invenere.

Præparationem vide apud Aldrovandum.

CAPUT II.

De Cetis in specie.

ARTICULUS I.

De Balæna.

TAB. XLI. TAB. XLII. ET hæc de Cetis in genere sufficiant, in specie jam de iisdem agentur. Numerantur autem inter eos, *Balæna*, *Balæna vulgi*, *Physeter*, *Pristis*, *Orca*, *Delphinus*, *Phocæna*, *Scolopendra*, *vitulus marinus*, & *Manati Indorum*.

Vossius de Idol. l. 4. c. 32. Plin. H.N. l. 9. c. 3. BALÆNA, Græcis φαλαίνα, vel ... τὸ βάλλειν, id est emittere, quod maris aquas per fistulas emittat, vel à φάλον quo vocabulo Græci meatum in galeis militaribus, cui plumas inferebant, indigitant, vel à Chaldæo בלע, quod & devorare dicitur. Ingentis est magnitudo. Visa in Indico mari, quaternum jugerum, seu nongentorum sexaginta pedum longitudine. Centum & quinquaginta cubitos obtinebat, quem Nearchus eiectum vidit. *Describitur* à Bellonio, Rondeletio, & Aldrovando. De *suo* scribit Bellonius, adipem eius velut oleum non concrescere: pinnas habere utrinque unam & tertiam in dorso, qua totum corpus dirigit. Caudam lunatam, Corium nigrum, cui pinguedo pedis altitudine subsit, laridum quadragesimale appellant. Lingua eidem aliquot librar. pondo. Ante oculos prætenturæ, seu tenues quædam assulæ, quatuor ulnas longæ, ac sesquipedem latæ, longissimis villis præditæ, quibus iter prætentat. Ossa tam magna, ut postes ex iis fieri soleant. *Rondeletius* suæ parvam linguam, & quæ quatuor duntaxat vel quinque vasa salsamentaria adscribit. Alibi, penem se unius vidisse, qui à procero homine humeris depottatus terram contingeret, scribit. In eius quam *Gesnerus* describit ventriculo tria dolia crudorum pisciculorum, inter quos salmo unius ulnæ longitudine, inventa sunt. Pelle nigro undique tegebatur, nisi quod maculæ duæ candidæ, utrinque supra medium oculi inciperent, & retro renderent. Tota maxilla inferior erat candida, & pars quædam sub ventre. Plura apud Gesnerum vide. *Aldrovandi* prior colore erat subcæruleo, tota maculis nigricantibus conspersa, ventre candido. Altera, quam Bufalinam vocat tota nigricabar. Capta erat An. M.D.LXXVII. in Scaldi decem ab Antverpia milliaribus monstrosa, quam Pareus descripsit. Longitudo eius erat pedum octo & quinquaginta, altitudo sexdecim. Cauda quatuordecim pedes lata, ab oculo ad extremum rostrum intervallum sexdecim pedum, Maxilla inferior senum in singulis lateribus pedum erat, viginti quinq; dentibus armata, qui totidem foraminibus in superiore dentibus omninò carente excavatis, recondi poterant. Tot dentium longissimus sex pollices non excedebat. *Locus* ipse procul à terra ubicunque degit. Plurimas aurem circa Islandiam, Gronlandiã, & vicina Septentrioni loca, à Biscainis, Anglis Hollandis, circa æstivum inprimis solstitium, quo tempore sinus recessusque maris pacatiores quærunt, capiuntur. In Taprobanæ mari Thunnis insidiari, apud Ælianum legimus: in Gaditano Oceano non ante brumam conspici: statis temporibus in quodã sinu placido & capaci, mirè gaudentes ibi parere, condi, Plinius prodidit. *Victus* ipsis pisces, visus qui quadraginta asellos devoraverat, eosque adhuc recentes, quos oculatus restis dissectos & sale conditos ad solem siccavit. Sunt qui comedere masticando negent: pisces deglutire integros, eosque minutos, quod interna gutturis membrana nil magnũ ingredi sinat, dicunt. Quidam carne vesci negant, quod in captæ visceribus præter mucum & spumam nihil reperiatur. Pisciculum Lodel venatoribus dictum, si copiosè voravit inobviatur quasi, & in furorem Schonfeld. in Ichtyol. Ælian. H. A. l. 16. c. 18 Plin. H.N. l. 9. c. 6. Schonfeld. in Ichtyol.

rem acta, nec hominibus nec æqualibus suis parcit. De *Coitu partuque* (verba sunt Schonfeldii) venatores referunt, Balænas contracta societate & consuetudine in amorem mutuum, quem coniunctione, saltatione, aliisque affectuum coniugalium significationibus inter se testantur coire; hinc unà natare semper, amicitiamque cæptam conservare, donec accensa ad libidinem fœmina, erecto ad perpendiculum & in caudam corpore, marem eodem positu obviam, pinnis suis, tanquam brachiis duobus amplectatur, mutuoq; complexu per horæ dimidiam, vel integram utræque hæreant: Inde coniugium & conversationem ad mortem usque colere. Fæmellæ fœtum autumno inter Octobrem & Ianuarium pariunt, unicum, tauro non minorem, imò maiorem pro matris quantitate, qui sub maternarum pinnarum præsidiis & tutela tutas, non deserit parentes, nisi ablactatus. Philostratus faucibus ab eis filios abscondi, si quando maiorem belluam fugere contigerit, prodidit, quod & apud obscurum de natura rerum authorem invenies. Terræ defectu aquæ affinis, aquâ ore recepta & ejaculata succurrere, fide eiusdem dicitur. *Dormire* edita per summa, fistula Aristoteles author est: stertentes audiri, Plinius: in siccum exire ut à Solis radiis calefcant, Oppianus & Ælianus. *Inimicitiam*, cum Delphino, Thunnis & Orca gerit. A gladio pisce ut septem diximus vehementer timetur. Ziglerus castoreo aqua diluto & in mare effuso adeò terreri, ut totus grex dissipetur prodidit. De *venatione* & *captura* vide Schonfeldium. *Usus* adipis, in lucernis, ad inungenda coria, curruum rotas, & alia. Cardanus viscera quia pinguia, & sapore & violæ quasi odore commendari scribit. Galenus eis mucosum saporem tribuit. Viginti balænarum *genera* apud Hattenium inveniuntur, ex quibus *Primum* quot Ninting vocatur hominem fugit, & comestibile est. *Decimum*, quod Fiscraake, haleces versus terram fugat. *Undecimum*, quod triginta ulnarum, ultra septuaginta dentes habet, & eos tam magnos, ut inde tabulæ ac manubria cultellorum fiant. *Duodecimum*, non habet pinnas in dorso. *Decimum quintum*, quod Rodkemling vocatur, subvertit naves, & XL. est ulnarum. *Decimum sextum*, quod Nahwal, anterius in superiore mandibula, dentem longitudinis septem ulnarum, adeò exactè tortum in circuitu, ut humano ingenio melius fieri non posset, habet. *Decimum septimum*, quod Skeling, octuaginta ulnarum, diversos superciliorum supra oculos habet ordines. *Decimum octavum*, quod Nordhwal, nonaginta ulnarum, non vivit nisi de pluvia & rore cœlesti, quod fabulosum credo. *Vicesimum*, quod Haffnegruffiæ, magis insula esse videtur quàm piscis. Fides sit penes authorem.

Philostrat. l. 2. de vita Apollonii.

Aristot. H. A. l. 4. c. 10.
Oppian. Halieut. l. 1. v. 404.
Ælian. H. A. l. 9. c. 50.

Galen. l. 3. Alim.
Schonfeld. in Ichtyol.

ARTICULUS II.

De Balæna vulgi, & Physetere.

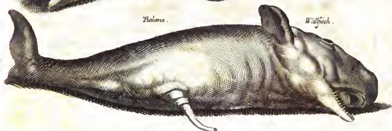
Bellua hæc ut plurimum triginta sex cubitos longa est, octo alta, ut Rondeletius describit. *Oris* scissura ad duodeviginti pedes porrigitur. *Dentes* in eo nulli, sed horum loco in utraque maxilla, corneæ sunt laminæ nigræ, sensim in pilos suillis similes desinentes, quæ in anteriore & posteriore sive interiore otis parte breviores sunt, in media longiores. Ab interioribus *Lingua* intus continetur & coërcetur: inde abducta vel abscissa ita diffunditur, ut in eundem locum iterum recipi non possit. *Oculi*, quatuor ulnarum spacio à se distant, foris parvi apparent, intus capitis humani magnitudinem superat. *Pinnas* duas maximas in lateribus habet, quibus natat, & catulos in metu occultat, in dorso nullam habet. *Cauda*, situ caudis Delphinorum similis est, figura non multum absimilis, quam cum movet, ita mare agitat, ut naviculas submergat. *Rostro*

Aldrov. de Cetis c. 7.

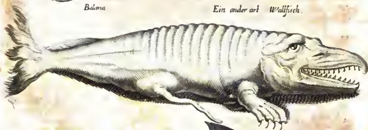
est

Tab. XLI.

Balæna.
Wallfisch

Balæna.
Wallfisch.

Balæna.
Mondrosa.

Balæna
Ein ander art Wallfisch.

Phocæna
Meer Schwein. Braunfisch.

NAPOLI

Balæna   Ein Grosser Wallfisch von 60 Schuh lang und 41 Schuh hoch.   Tab. XLII.

est brevi. *Fistula* caret. *Corio*, duro, nigro, integitur, sine pilis, cui lepades, & ostrea hærentia aliquando reperiuntur. *Internæ partes*, veluti in Delphino. In ventriculo mucus, spuma, aqua, alga fœtida, ambra inveniũtur, ur exinde Carnivorã nõ esse colligas. Vitulos vivos parit. Carnis nullus *in Cibis* vsus, sola lingua commendatur, sale condita. Viginti tria sæpe vasa eâ implentur. *Aristot. H. A. l. 3. c. 12.* Μυσίκητον Aristotelis esse, vel exinde colligitur, quod pro dentibus setas, quibus intus os hirsutum est, habeat. *Plin. H. N. l. 11 c. 37.* Plinius musculum manuum benè dixit, sed pro duæ Balænæ malè posuit.

PHYSETER, qui & Physalus, ἀπὸ τὸ φυσᾶν, id est à flando dicitur, quod copiosiorem aquarum eluviem præ cæteris efflare scribatur. Gesnerus eidem vel saltem affinem cum Pusti, qui πρηστὶς, πρῆστις, & πρίστις dicitur, facit, quem vide. Diversum esse à Physalo maris rubri, ex descriptione videre *Ælian. H. A. l. 3. c. 18.* est. Magnitudine bic adulti Gobionis, sine ore, cum branchias tamen habeat, perniciem ei qui gustaverit creat. Intumescit enim, tandemque ventris profluvio vita finitur. De *Descriptione* inter authores non convenit. *Plin. H. N. l. 9. c. 4.* Plinius ingentisq; columnæ modo se attollere scribit. Solinus super antennas navium velis quondam diluvium eructare addit, quod Strabo *Strabo Geogr. l. 15.* commune cetis in mari extero circa Turdetaniam facit. Turnerus portentosæ magnitudinis cetum facit, & singulos se eorum tantum aquæ è fistulis, quas in capitibus habent ejaculantes vidisse, ut singulis singulas naves aquarũ copiâ in profundum submergerent, adjicit. Bellonius hoc solo à Balænis differre, quòd nullas prætenturas habeat, neque tam vastâ corporis mole, figuraque sit magis tereti. Rondeletio est ore maximo, dentibus acutis, ferratis, linguâ carnosâ & magnâ, fistula longè quam reliquis crassiore, pinguedine multa.

ARTICULUS III.

De Puste & Orca.

PUstes à secãdo, quod perniciosissimè natet, dictus est. *TAB. XLIII.* Perperã à Bellonio capire vasto, rotundo, & cacabi figuram exprimente describitur, quo *Aldrov. de Cetis c. 5.* modo namque aquam velociter secaret? Rondeletio est rostro, valdè *Bellon. de Aquatilib. l. 1.* longo, osseo, utrinq; aculeato. Aculei validi sunt, & Delphinorum dentibus similes. Aloysius Cadamustus serram aquaticam vocat, eaque in assamenta *Aloysius l. 6. Navigat.* secari ligna scribit. Clusius ipsius formæ tarione inter Galeos seu caniculas reponi debere affirmat: eumque ita ex pictura describit. Erat hic piscis, *Clusius Exot. l. 6. c. 19.* inquit, corporis formâ & colore Galeorum generibus, aut Caniculæ Aristotelis valdè similis: nullis tamen maculis ntilla, conspersam cutim habens, perinde tamen rudem, & instar Zygænæ cutis asperam, fusci in dorso coloris, in ventre candicantis, & sex pinnas habet; in lateribus, medio videlicet pænè corpore binas, &c. Caput in longum & angustum, planum & firmum rostrum porrigebatur, utrinque cum iis dentibus, sive osseis firmisque & tectis spinis, ex adverso sitis serræ instar munitum, viginti vel etiam plnribus, &c. Binos oculos in prona capiris parte habebat, binas nares in supina, & infra illa oris fissurã, *ut Zygæna* ferè transversam. Reperitur plerumq; in Oceano occiduo.

ORCA Latinis à vasis oleatii aut vinatũ similitudiue dicitur. Quodnam *Aldrov. c. 6.* apud Græcos habeat nomen, vix cõpertum, nisi vocabulo Orygis apud Strabonem, quẽ in mari extero circa Turdetaniam ponit, veniat. Bello- *Strabo Geogr. l. 3.* nins ocrynũ Oppiani esse credit, sed perpetam. Thunni enim hic genus maximum. Delphino est corpore totovigesies crassior, potissimum circa ventrem: Toto tergore atra, ventre ex alboroseo, ad latera ferè cærulea. *Rostrum* habet simum, sursus repandum; cuius labri inferioris tanta est crassitudo, ut à superiore sejungarur

Ee dum

dum piscis pronus est, quadraginta truculenti in eo dentes, quorum anteriores obtusi & graciles, posteriores acuti & crassi sunt. *Oculi* eidem sunt parvi, pinnæ pro corporis magnitudine pusillæ. *Cutis* glabra & politissima. *Cauda* lunata, & ulnam distenta excedens. *Pudendum* mari in medio ventre abstrusum, duor. pedũ longitudinem excedens; in fœmina ano vicinum est, ad quod utrinque duorum digitorum intervallo, quædam foramina visuntur, in quibus mammarũ papillæ delitescunt. Sæpe octingentas, aliquãdo & mille libras excedunt. *Lienem* unico orbiculari globo in placentæ formam effectum habet. Plurimum aquæ per fistulas ejaculari, Plinius author est. *Orca*, inquit, *in portu Ostiensi visa est oppugnata à Claudio Principe. Venerat tunc exædificante eo portum, invitata naufragiis tergorum è Gallia advectorum, satiansque se per complures dies, alveum in vado sulcaverat, accumulata fluctibus in tantum, ut circumagi nullo modo posset, & dum saginam persequitur, in littus fluctibus propulsa, eminente dorso, multum super aquas, carinæ vice inversa. Prætendi jussit Cæsar plagas multiplices inter ora portus, profectusque ipse cum prætorianis cohortibus, populo Romano spectaculum præbuit, lanceas congerente milite, è navigiis assultantib. quorum unum mergi vidimus reflatu belluæ oppositum unda.* De earum & Balænæ pugna ita quoque Plinius. Balænæ & in nostra maria penetrant. In Gaditano Oceano non ante brumam eas conspici tradunt. Condi autem æstatis temporibus in quodam sinu placido & capaci mirè gaudentes ibi patere. Hoc scire orcas, infestam his belluam, & cujus imago nulla repræsentatione exprimi possit alia, quam carnis immensæ dentibus truculentæ. Irrumpunt er, ò in secreta, & vitulos earum & fœtas vel etiamnum gravidas lancinant morsu, incussaque ceu Liburnicarum rostris fodiunt. Illæ ad flexum immobiles, ad repugnandum inertes, & pondere suo oneratæ, tunc quidem & utero graves, patiendive pœnis invalidæ, solum auxilium novere in altum profugere, seseque opponere, & cautium angustiis trucidare, in vada urgere, saxis allidere. Spectantur illa prælia ceu mari ipso sibi irato, nullis in sinu ventis, fluctibus verò ad anhelitus ictusque, quantos nulli turbines volunt.

Hucusque Plinius.

ARTICVLVS IV.

De Delphino.

PIscis quem Latini Delphinum vocant, is Græcis δελφὶς & δελφὶν & si minutus δελφινισκὸς, plærisque Europæ nationibus, Porcus marinus dicitur. Ex Cetis esse, quòd branchiis careat, pulmonemque & arteriam habeat, Aristoteles reliquit. Repando dorso incurvum esse plærisque proditum, unde incurvè cervicum pecus Pacuvius vocavit, seu quod talis oculis nostris, dum ab undis exsiliens in mare præceps fertur, propter celeritatem motus appareat; seu quod, quia branchiis destituitur, revera corpus, cum se vibrat, incurvet, ut promptior in gurgitem pronus feratur. TAB. XLIV. Aldrov. de Cetis c. 7.

Rostrum ei est simum, unde Simonis nomine gaudere Plinius scribit. *Linguam* mobilem, brevem, latam, carnosam, exertam in ambitu serratam, suillæ non absimilem. *Dentes* parvos, acutos, pectinatim coëuntes. *Oculos* magnos, sed cute adeo tectos, ut pupilla solum appareat, non longe ab oris scissura, quin in eadem propemodum linea sitos. De *Fistula* situ non convenit inter authores. In dorso esse scribunt Aristoteles & Plinius, ante cerebrum Rondeletius, cuius verior sententia, inter oculos Bellonius. In dorso esse creditum veteribus, quod magis ad posteriorem partem quam in balæna spectet. *Pinnis* duabus validis natat, quæ veluti hominis brachia cum omoplatis articulis junguntur. Earũ musculi quatuor robusti dorsi pectoriq; annectuntur. Hę in vẽtre sunt, ita sitę, ut nõ solum nata- Plin. H. N. l. Aristot.

Tab. XLIV.

Caput Delphini. *Delphins Kopf.*

Gladius piscis Serrae *Der Kopf des Schwerdtfisch*

Scolopendra cetacea.

Vitulus marinus. *Seehund*

Vitulus *Seehundt.*

Rosmarus *Wallross.*

Vetus. *Ein Alt Meer Ros.*

Rosmarus iuuencus. *Ein Iung Meer Ros.*

Plin. H. N. l.9.c.9. bio Plinii verbis, qui Tursiones Delphinorum similitudinem habere scripsit, Phocænã Tursionẽ vertit, & pro iisdem, Scaliger, Bellonius, Gesnerus, Jovius & alii agnoscunt. Differt tamen & ab eo qui Athenæo θυρσίων *Plin. H. N. l.9.c.3.* dicitur, & à *Platanista*, quem Plinius in Gange Indiæ rostro & cauda Delphini, magnitudine verò quinque cubitorum, facit. *Descriptionem* si attendas, ita de iis Plinius. *Delphinorum similitudinem habent, qui vocantur Tursiones. Distant & tristitiâ quidem aspectus: abest enim illa lascivia: maxime tamen rostris. Canicularum maleficentia assimilati.*

Cardan. in variis. Nobis ex Bellonio & Cardano, ista placet. Phocæna Delphini est magnitudine, breviore tamen crassioreque corpore. Captus aliquando in Neustria, qui mille libras pendebat, adeò pinguis ut teres videretur. *Caput* habet obtusum, *Rostrum* tam simum ut cum capite ferè rotundetur; *Meatus auditorios* admodum obscutos si reperire volueris, ab oculi majore cantho, sex digitor. intervallo caudam versus accuratè disquirere, illucque grandem culmum inserere oportebit. *Pinnæ* eidem solidæ ac nigræ. Tergoris color ex cæruleo in obscurum livens, *Cauda* lunata. Cardanus eum qui Dieppæ in Neustria captus erat, *fistulam* in medio per quam aquam effunderet, digiti magnitudine habuisse scribit: *dentes* quoq; obtusos, & hominis molarib. similes. Minxisse, ore aperto respirasse & suspirasse; *Lachrymatũ* fuisse, ꝑ fluentib. ex oculis guttulis; diuque supervixisse, quamvis sanguis è vulnere, nõ secus ac vinum è siphunculo flueret, addit. Nullius non maris est incola. Bellonius sæpius in Oceano Gallico quam Delphinos capi scribit. Rondeletius etiam in Ponto *Arist. H. A. l.8.c.13.* vivere, & in loco illo, Aristotelis, ἔξω γὰρ φαλαίνας καὶ δελφῖνος οὐδὲν ἐστὶν ἐν τῷ Πόντῳ, &c. φωκαίνης pro φαλαίνης ex eodem Aristotele, qui antea Phocænam in Ponto nasci scripserat, legendum esse putat. Hoc alii de vitulis marinis accipiunt. *Parit* magna ex parte binos vel singulos ut Aristoteles prodidit. Bellonius in for. Parisiis, diebus Veneris inprimis adferri reliqt. Delphino tamen est deterior, quia pinguior.

SCOLOPENDRÆ CETACEÆ, Ælianus solus meminit. Exerunt ali- *Ælian H. A. l.13. c.13.* quando totum è mari caput. Natium pilos magna excelsitate apparere, caudam perinde atque locustę latam conspici, reliquum corpus aliquando in superficie æquoris spectari, & cum triremi justæ magnitudinis conferri posse: Permultis pedibus, utrinque ordine sitis, tanquam ex scalmis appensis natare. Addunt inquit harum rerum periti ac fide digni, ipsos etiam fluctus ea natante leviter subsonare. Pro hac Cetacea Scolopendra, hanc quam exprimi curavimus Aldrovandus exhibet. Tota ad colotem cæruleum vergebat; ad latera tamen & in ventre nonnihil ruffescebat.

ARTICVLVS VI.

De Phoca, seu Vitulo marino.

ETsi Phoca animal sit amphibium, *Tab. XLI.* quia tamen humore potissimum victitat, nec diu extra aquas vivere potest, inter aquatilia referre placuit. Græci φώκην dicunt, seu ex βώκη beatu quem edit, unde Servius apud Virgilium, Phocas, *marinos boves* interpretatus est, seu aliunde ducto vocabulo. Plinius & Gaza vitulos marinos; ille, quandoque Vitulos simpliciter dixit. Festo *Bocas*, ut Gesnerus cõiicit, vocatur. Varinus ἐναλιοκήτης, Oppianus θῆρας εἰνάλιον dixit. Differt *Corporis figura* ab omnibus tum piscibus, tum Cetis, adeò ut quadrupedem vocaverit Aristotel. Habet quippe, ut oculatus testis Rondel. scribit, veluti *brachia* sine cubito, sine ulna, brevissima: Quod sequitur, Carpo nostro respondens, ex multis ossibus constat: Metacarpium verò, ex quinque ossibus quæ pelle tantum teguntur: inde tanquam manus indivisa, præterquã in extremo, in quo quatuor linearum distinctiones, tantum spectantur; ungues autem quinque distincti. Quia pinnarum vicem agunt, ideò Homerus φώκας νέποδες cognominavit. *Corio* tegitur duro, solido, pilis nigricanti-

bus & cineteis, quædam maculas parvas albicantes in ventre habent. Plinius *Cartilagines* non ossa habere scribit, sed Aristoteles carne abundare mollemque esse, & cartilaginib. ossibus cōstare, author est. *Caput* est breve, & pro corporis magnitudine parvum. *Collum* longius, quod pro arbitrio extendit & contrahit. Inferior *maxilla* Lupinæ similis est, superior q̃ in lupo latior, hacque & naribus vitulis terrestribus affinis est. Oris scissura mediocris. *Superciliorum* locum & superius labrum pili duri aliàs nigri, aliàs albi tegunt. *Dentes* sunt serrati & lupinorum similes. *Oculi* splendent & subinde in mille colores ut hyænæ transeunt. *Lingua* est scissa, id est bisulca. Plinius duplicem facit, Rondeletius latā esse addit. *Auribus* caret, quod vitam in humore traducat, partes verò aurium meatibus addita, ut motus aëris à longè delatus servaretur: sed loco eorum meatus angustissimos & exiguos habet, qui in viventib. sunt evidentes, in mortuis difficillimè inveniuntur. Lato est *pectore*. Omoplatas enim habet quaternis musculis conexas, superiore vel posteriore in parte quam canes terrestriaque alia animantia, quæ in latetibus eas habent. *Fel* in hepate habere negat Aristoteles, omninò habere, Bellonius. *Plinius* tribuit, sed partem non exprimit. *Renes* ei sunt firmissimi & solidissimi, cum reliquor. omnium magis minusve cavi. *Genitale*, maribus oblongum, fœminis ad terrestria accedens. Aristoteles simile Rajæ esse ait. *Locus* Phocæ aqua & terra. Nec penitus illa carere potest, nec in ipsa agere fecus, nisi per intervalla quædam respiret.

Aristot.

Vescuntur piscium carnibus, & in vivaria immissè, furibundi in eos sæviunt; apud Troglodytas extra sinū Arabicum piscium capturæ non minus ac homines intenti. In retia delapsi, dilacerant eadem, & piscibus una capitis effugiendi ansam præbent. Leporum & aliorum retro mingentium ritu *mingunt* & *coëunt*, nempe aversi, inque medio coitu cohærent. *Pariunt* in terra pecudum more, nunquam geminis plures, ut scribit Plinius. Secundinas emittere scripsit Aristoteles. Prolem circa duodecimum à partu diem in mare deducunt, quod Calpurnius inter impossibilia recensuit. Maxima ex parte per litrora vagantur, & vicinos agros, vineta & pomaria deperdunt. Si quando colliculum ascenderint, indeque fecedere coguntur, pedibus ac capite in ventrem contractis, ac toto corpore in globum constricto, maximo impetu in mare devolvuntur. Non procul tamen à littore recedunt, quod ipsis difficilis pedum in terra usus sit. Difficulter *interficiuntur*, nisi capite eliso, quòd corpus totum carnosum sit. Extra aquam ad solem in arena littoris vel super saxa *dormiunt*, ut liberius respirent. Nullum animal graviora somno premi author est Plinius. Nos aliquoties, cum Andreapoli in Scotia studiis operam daremus, tam prope ad stertentes accessimus, ut lapidibus infestari potuerint. Postquam se in aquas conjecissent, elato ex undis capite nos intuebantur. Inter dormiendum tam altè stertunt, ut mugitum edere videantur, quod Aristoteles quoque & Plinius meminere. In causa pituitosus humor, qui in aspera arteria, inspirando & exspirando exagitatur. Sed & in aquis fortè dormiunt. Nam & ranæ, quarum more sub aquis diu urinantur, longissimo anni tempore, sub aqua latere possunt, ne quicquam de *pulmone* dicam, qui exiguus, spumosus, nec sanguineus *Ingenium* si spectes. Sæpissimè mitescit, & naturam feritam deponit, & quod mireris, accipit disciplinam, voceque pariter & visu populum in spectaculis exhibitus salutat, & incondito fremitu, nomine vocata, respondet, sed & in hominem amore fertur, hac in parte nihil à Delphini natura abhorrens. Visus aliquando vitulus marinus, qui ad principis Christiani nomen gaudio perfundi videbatur, obmutescebat ad Turcæ. Is etiam cuius Rondeletius iconem dedit, in Lerini insulæ Cœnobio, nullo metu cum hominib. per

Plin.

Plin. *Iuvenal.* *Satyra* 3.

per multos dies versabatur, adeò ut & gradus ascenderet. Damnis apud *Philostr. l.2. de vita Apollonii.* Philostratum, Phocam à piscatoribus captum, filium quem in cavea peperat, ita deplorare mortuum vidit, ut per triduum à cibis abstinuerit. Tzetzes verò testatur, cum suis catulis mori, istos cum suis matribus, parentesque senio confectos, in natando juvare. Summa ipsis cùm mari *Sympathia*. Pili enim excoriati si mare turbatum in fluctus surrexit, similiter eriguntur; si desedit, in planum sternuntur. Quod cum non crederetur, facto in Indico mari circa Hispaniolam insulam periculo, non amplius fabulosum haberi Cardanus asserit. Plinius sensum æquorum retinere, semperque æstu maris recedente inhorrescere scripsit: Rondeletius verò mutationes aëris significare, austrinis ventis surrigi, borealibus ita desidere, ut nullos planè affirmes, sæpius *Plutarch.* observavit. Fulmina & grandines corium prohibere Plutarcho & Palla- *Sueton. in Augusto.* dio proditum. Ideò, & summas velorum partes eo obtegi, & Augustum Cæsarem pellem vituli marini perpetuo circumferre cõsuevisse, & Severũ Imperatorẽ eãdẽ tectũ voluisse *Pallad. R.R.* legitur. Grandini verò obviare Palladius credit, si per possessionis terminos circumferatur, & in villæ aut cortis ingressu suspendatur, cum malum videris imminere. Ursos metuere Oppiano debemus, congressos aliquando cum iisdem in spectaculis, *Ælian.* Lycosthe rustico apud Calphurnium fugere & arietes marinos, & forti anhelitu è cavernis extrahi, Æliano. Negligitur etiam ab infima plebe in *Cibis*. Caro enim ipsius, mollis est, spongiosa, & pinguis, adeò ut liquetur si diutius manibus contrectetur. *Plin.* In *Medicina*, dextra pinna capiti subdita somnum adfert, quòd nullum animal graviore somno prematur. *Pellis* à podagra præservat, si ex ea calceos gestaveris. Adeps in muliebri- *Plin.* bus morbis vehementer ab Hippo- *Theoph. H. l.9. c.12.* crate laudatur. *Coagulum* quod evomere dicunt, ne in hominum manus incidat, cum panace, vel succo punici, Comitiales morbos sanat. Cælius Aurelianus tamen id reprehendit.

ARTICULUS VII.

De Manati Indorum.

Hujus piscis nemo veterum meminit, nisi fortè Bos sit Aristote- *Tab. XLIII.* lis, quem in Historiis inter Cetacea *Arist. H. A.* reponit. Belgæ vaccam marinam vo- *l.6. c.11.* cant. Nec incongruè iste dicetur, cũ quòd capite terrestrem bovem refe- *Lopez* rat; tum quòd ejusdem more herbis *Hist. Gener. c.13.* in terra pascatur. Utri est similis, ideò *Clus.* fœdissimus aspectu. *Caput* habet bovis *Exot. l.6. c.19.* instar, *Oculos* exiguos, *Pedes* circa caput binos, crassos tanquam alas brachiorum loco, quibus natat. *Aurium* loco duo foramina exigua quibus audit. *Lapides* seu ossa in cerebro bina parvæ pilæ palmatiæ magnitudine, orbicularia. Circa *caudam* strictior est & quasi præcinctus, quæ etiam ab inde ad extremum tota conspicitur nervosa. Fœminæ duo sunt ubera in pectore, quibus catulos lactat. *Corium*, quo integitur est simile ustulati porci corio, digitum densum, cineraceo colore, rarisque pilis præditum. Adeò magnus est, ut jugo boum opus sit ad unum vehendum. Nonnunquam quatuordecim aut quindecim pedum longitudinem superat, octo verò palmarum crassitudinem. Circa insulam Hispaniolam in mari capitur. Subit tamen & flumina, & secundum ripas eorum herbas depascitur. *Mansuescit* aliquando. Aluit quendam per viginti sex annos in lacu Guaynabo Caramatexi Regulus, tam mansuetum, licet jam grandem, ut nomine Matonis inclamatus, è lacu egrederetur, & ad ædes cibi sumendi gratia perreptaret, iterumque in lacum remearet, pueris atque viris, quorum cantu delectari videbatur comitantibus. Idem denos simul pueros tergo exceptos ex una lacus parte in oppositam transvehebat. Cum quidam ex Hispanis hastam in eum vibrasset, etsi non læsus, nunquam tamen imposter. emergere voluit, si viros vaste indutos, & barbatos conspexisset. Intumescente fluvio Hayboaico, & in lacum illum se effundente, in mare regres-

regressus est. *Usum* & in *Cibis* & in *Medicina* præstat. Caro enim ejus resiccata, Anglicæ bubulæ similis est, & diutissimè incorrupta manet; cocta Thynni carne est præstantiot. Cauda in partes concisa, & soli per quinque dies exposita, tandem in patella cocta, multa pinguedo elicitur, quæ, quia rancorem non contrahit, ad ova in sartagine frigendo adhibetur. *Ossa* in capite colicæ passioni & doloribus nephriticis valdè adversantur, si primò adusta, contrita & per cribrum transmissa, in vino drachmæ unius vel alterius pondere, assumpta fuerint. Ex Corio cingula etiam & calceorum soleæ fiunt.

ADDITA-

natatum, sed & motum, quo sursum se effert respirandi causa, adinvenit. In dorso quæ est, aculeatam Plinius, & Pausanias faciunt, propter duritiam sine dubio. Nam rigidam satis esse Rondeletius testatur, duæ quæ in cauda, ex ejusdem lateribus, altera dextram, altera sinistram partem versus, ita ut cauda, quæ lunata, aquam latitudine sua verberet. *Sextum* si attendas, pudendi in *fœmina* orificiū, ano vicinum est ad terrestria animalia accedens, binas eædem, si Plinium sequimur in ima alvo papillas tantum gerunt, nec evidentes, & paulò in obliquum porrectas. Aristoteles mammas propè genitale continere ait, papillas quadrupedum more conspicuas habere negat, sed velut alveolos quosdam humoris duos esse scribit, utroque de latere singularem, è quibus lac fluit, quod one catulorum parentem sectantium excipitur. *Vulva* cervicem palmum unum longam habet, quæ deinde in ramos duos veluti in quadrupedibus terrenis videre est, distribuitur. Testes ad uteri cornua, pudendum inter umbilicum & podicē gerit *Mari* foramen quoddam in medio ventre apparet, è quo pudendū quadrupedibus simile exit, quod in congressu erigitur, & extra eminens profertur. Ideò fortè Aristoteles genitale foris

Plin. H. N. esse dixit, testes intus, qui secundum Plinium prolongi, ad alvum necti. *Felle* omninò caret. *Locum* si spectes, nullum ferè sine Delphinis mare; adeò ut & in Ponto, quem nulla piscibus inimica belluā ingreditur, reperiantur, & in Adriatico quamvis rarò capiantur, sed & aquas dulces subit, & Nilum ipsum, ibique pascibus aliquandiu pascitur. Illos tamen

Solinus Polyhist. non esse, quos Solinus serratas cristas habere. Crocodicolos studii ad natandum eliecre, demersosque astu fraudulento tenera ventrium subternatantes secare & interimere, scribit, facilè mihi persuaderi patior, quod Marcellinus non Delphinos, sed Delphinis similes vocat. Accepit à Græcis qui circa Propontidem sitant Bellonius, eosdem instar aliorum piscium migrare, è mari mediterraneo videlicet Septentrionem versus, Hellespontum & Propontidem emetiri, Euxinum ingressos certo tempore immorari, tum denuo loca prius relicta repetere. *Cibus* Delphino pisces, in quos crudeliter grassatur, habetque Cepphos aves comites, quæ ab eo occisorum sanguine pascuntur, ut Oppianus scribit. *Vita* satis lōga, ad tricenos sæpe annos pro ducitur, fortè quod felle careat. *Coitus* humano similis, illeque paulò quam piscium qui attritu ventrium coëunt, diuturnior. Aristoteles tamen cæteror. more congredi scribit. Gestat utero * decem mensibus, & singulos uno partu, interdum & binos edit. Parere æstate, nec ullo alio in vulgatis Plinii codicibus legimus.

Aristot. H.A.l. 5. c.5.

* Aristot. H.A. l.6. c.13.

Rondeletius fœtum verè aliquando extraxit, alterā fœminā Octobri dissecuit, inque eius utero tum demum formari cœptū fœtum invenit. Chorio amnio & allantoido tunicis, is in utero involvitur, sanguine per venas umbilicales nutritur, & spiritum per easdem arterias recipit. Proles celeriter adolescit, quippe quæ annis decem ad summam magnitudinē perveniat, ut tradit Aristoteles. Pro *voce* ipsis gemitus est humano similis, ut Plinius prodidit. Rondeletius stridorem edere scripsit, vocisque nonnihil. *Visum* habent acutissimum, ita ut piscem etiam sub lapide vel in caverna aliqua latitantem videant. Omniū tum terrestrium tum aquatilium velocissimos Aristoteles dixit, ocyores volucre, ocyores telo. Nam cum fame concitati fugientem in vada ima piscem, diutius spacium continuere, ut arcu emissi ad respirandum, emicant; tantaque vi exiliunt, ut plærumque vela navium transvolent saltu. Pernicieì sæpe causa ista velocitas. Nam aliquando, dum Mugiles persequuntur, nec incitatum cursum inhibere possunt, terræ impacti, præda fiunt; quod & tum fit, cum vel asylo infestantur, ut Rondeletius observavit, vel nimio piscatorum strepitu gravantur. Plinius tellure tactas mori ait, repugnante experientia. Nam & Aristo-

Aristot. H.A. l.9. c.48.

Plin. H. N. l.

Ælian. H. A.l.12.c.12.

Plin. H. N. l.9.c.8.

ADDITAMENTUM

De

CANE ARISTOTELIS.

Nierenb. H.N. l. 11. c. 20.

Pisces qui hodie Tubero dicitur, Canis Carcharias esse vulgò creditur. At quia ille quem Franciscus Hernandus describit, exactè descriptioni, quam attulimus, non respondet; ideò placet & hanc apponere. Cetaceus inquit piscis est, ex genere oblongorum, Oceani incola, quindecim interdum dodrantes longus, voracissimus, cursu velox, nec omninò stupidus, & bina humana corpora sæpenumerò crassus; ore quòd rostro unciarum decem intervallo subjacet, lunato, vallatoque supernè trino dentium præacutorum, ac sese mutuo serræ modò subintrantium, ac quaterno infernè binum dodrantum rictu, & brachiis utrimque quinis: rostro tanæ obrotundo, pinnis singulis utrimque juxta branchias, totidem juxta pudenda, juxta caudam unicâ alterâ omnium maxima imminente dorso statim à branchiis, alteraque juxta caudam modicâ, à contrario alterius parvæ, sed in oppositam partem vergente caudâ magnâ, crassâ, falcataque, & superna parte triplo aut quadruplo longiore atque latiore, & juxta exortum quibusdam parvis cavitatibus insigni: oculis modicis longo inter sese distantibus intervallo: pupillâ magnâ, & sub lutea iride, corio verò ceterorum cartilagineorum, cum sese tendit, nullis ictibus penetrabili: dorso ac lateribus cæruleis exsaturatis, ac ventre candenti. Mirum est, bina pendere mari, ossea pudenda, cava, alba, dodrantem longa, & ternis singula, glandis loco, longiusculis noxia acuminibus, quibus novaculæ modo facilè quidvis obvium abscindit. Maleficum animal est, atrox, ac hominum devorator: adeò vivax, ut in perquam tenues etiam divisum apalectos, affixumque veru, ac vitam adhuc videatur mordicus retinere. Mediocre præstat, & quale alii congeneres pisces, dum parvum est alimentum; sed provectius, durum, ingratum, insalubre, & fluxum alui ciens. Vnicum est illi intest num, satis amplum; unde tam improba contigit voracitas. Cor parvum subalbidum, laxum, & usque adeò vivax, ut eductum, & in varias partes sectum, diutius conspiciatur moveri, ventriculisq; distinctũ. Stomachus vastus est, hepar candens, in duas partium tænias, quatuor dodrantes longas, ac decẽ uncias latas. Splen vero jocinoris longitudine, sed duas tantum uncias longus.

Cæterum solent circa tuberones pisciculi quidam natare *Romeri* dicti, de quibus ita Hernandus. Piscis est spinosus, Oceani Septemtrionalis alumnus, dodrantem plus minus longus, tres uncias crassus, corio tectus molli & pæne teres. Lunatâ constat caudâ, & rostro resimo atque compresso, oculis magnis, si magnitudini corporis comparentur, pupillâ nigrâ ac luteâ iride. Senis natat pinnis, quarum altera medio pænè dorso in caudamusque procedit, sensim sese attenuans, & à quibusdam præacutis spinulis sumens exordium: altera à pudendo pænè ipso in caudam sese descendit, utrimque à brachiis singulæ, binæque paulo ante initium ventris. Nierenb. H.N. l. 11. c. 19.

Color

Color universi ex albo in cæruleum tendit, quamquam dorsum caputque cyaneo exsaturato videantur nitere, universumque corpus senis pavonini coloris transversi in discurrentibus orbibus ambiatur. Extrema corporis caudam contingentis quadrata sunt, & quaternis veluti dorsis distincta quarum bina quæ in latera excurrunt, desinunt in acumen. Caudæ initium pavonino exsaturato splendore. Micant mediæ utrimque partes, dilutiores sunt sequentes exsaturatæ, ac demum postremæ candentes.

DE GLAVCO ÆLIANI.

Nieremb. H.N.l.11. c.21. AD Glaucum Æliani videtur referri debere, & hic quem Clusius exenteratum & resiccatum ita describit. Erat, inquit, corpore longo, trium ferè pedum longitudinem explente coloris (resiccatum enim & exenteratum dumtaxat conspiciebam) ex cineraceo fusci, in quo tamen quidam candor, præsertim in tergore, adhuc elucerer: vivum enim & recenter captum argentei pænè coloris fuisse intelligebam. Medii corporis ambitus pedis, hoc est, duodecim unciarum longitudinem æquabat.

Cartilagineus verò erat, & lævi cute prædicatus; tostro lato, sed in obtusum deinde acumen desinente. Oculi magni erant, è quorum infima parte enata erat membrana, quæ sursum sese attollens, velut nubes caliginem illis offunderet.

Oris rictus non valde latus, in supina capitis parte maxillas in obtusum angulum desinentes habebat, ferè ut simiæ: quaternis autem dentibus os prædítum erat, binis in superiore maxilla, totidem in inferiore: iisque firmis, quorum singuli quibusdam sulcis erant distincti, ut pluribus dentibus armatum os esse videretur. Corpus à cervice sensim gracilescebat: spina sive aculeo in eâ parte, quâ dorsum cervici connectebatur, sito, eoque sex uncias longo, infimâ parte lato & cavo supernâ autem valdè acuto. Pinna surrecta innitebatur quatuor pænè uncias longa. Binas dumtaxat in lateribus branchias valdè apertas observabam, utrimque videlicet unam, cum aliorum galeorum genera denas habeant, in singulis lateribus quinas.

Has sequebantur duæ pinnæ ad natandum idoneæ, longiores quam in ullo galeorum genere conspexerim, novem videlicet unciarum longitudinem æquantes. Binas alas habebat ex utraque podicis parte, quatuor uncias longas, illasque bifidas, hominumne industria sic fissas, an à natura nihil pronunciare possum.

Alia deinde pinna in dorso paullò infra eam, quæ ad aculeum erat, exoriebatur, ad extremam ferè caudam usque inæqualiter porrecta, hoc est, ad eam usque caudæ partem, quæ tenuissima, & septem uncias longa, muris caudam quodammodò æmulabatur. Podici, qui in supina parte, ut in reliquis piscibus, situs, vicina apparebant bina foramina, in quem usum, ignoro.

Capitis porro cutis siccitate adeò erat contracta, ut nulla circa oculos, nulla ante eos, foramina observare potuerim.

De Pisce Gibbo.

HUic similis est *Acacana*, qui est dodrantalis piscis, insignis prolixitate inferioris labri, & eminentiâ gibbâ, quæ à capitis exordio usque ad os, quod perexiguum est, arcuato descendit flexu. Nieremb. H.N. l.11. c.25.

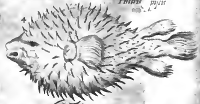
Dorsum lateraque cyanea sunt, venter ac laterum pars alba, ac præter duas pinnas quæ circa branchias sunt utrimque, unicam angustam & longam, & aliam parvam, duæ aliæ visuntur breves, altera à medio ventre, altera vero à dorso in caudam usque procedens.

Squa-

Tab. XLV.

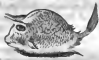

Cete admirabilis forme.

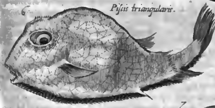

2
Gali genus.

Histrix piscis
4

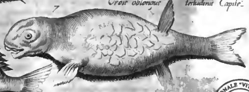

Orbis spinosa.
3

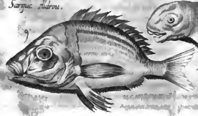

5
Orbis Rana rutu.

6
Piscis triangularis.

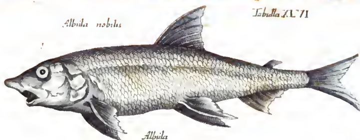

8
Scarus Creticus.

Orbis oblongus testudinis Capite.
7

Sargus Aldrou.
9

Albula nobilis

1

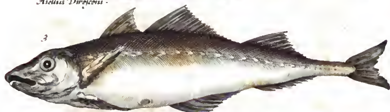
Albula

2

Asellus Virescens.

3

Asellus Varius

4

Cataphractus.

5

Taenia Cornuta.

7

Idem supinus.

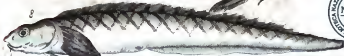
6

Mustela marina Vivipara.

8

6

Tab. XLVII

Aculeatus marinus Maior.

Lupus marinus Schönfeldy

Lycostomus Balthicus.

Scorpius Marinus alter

Idem Supinus

Spinachia.

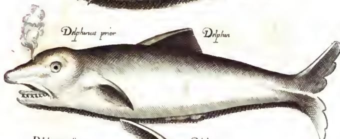

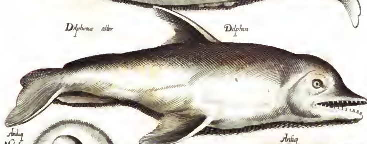
Siluri vera effigies.

Vitulus Piscis serram ad instar Pristis habens.

Delphinus prior
Delphin

Delphinus alter
Delphin

Antiq Metal

Antiq. Metal.

Delphinus fœmina.
Delphin Weiblein.

Delphinus alius.
Ein ander art Delphin.

Squamosus non est, & tamen bono constat alimento. Mare illum ad me misit Australe; etsi quidam referant, in Septentrionali quoque reperiri.

De Ostracione Gesneri.

Nierenb. H. N. l. 11. c. 15. OStracioni affinis est *Catan* qui piscis est quindecim pedes, cum in perfectam magnitudinem adolevit longus, cortice rectus durissimo, laminis rhomboidis figuræ, paucisque contexto, testaceæ pæne duritiei, nitidis, ac circa ilia elatis, qui vicem loricæ præstare posset. Rostrum est prælongum & acutum, serrati dentes, & quaterno ordine dispositi, ac pinnæ crassissimæ binæ juxta branchias, ac juxta caudam unica. Vivit in lacubus aut magnis fluminibus provinciæ Panucensis. Salubri constat nutrimento: sed cum parandus est, hic piscis, spoliatur corio. Vivit ex aliorum piscium canumve raptu, homines quoque interdum aggreditur.

Editur vero assus, non coctus aut elixus.

AD LIBRUM V.

De Phoca.

De Laet. Ind. Occident. l. 2. c. 6. PHocatum generis est Wallrus seu Mors, animal amphibium, quod Vorstius apud Delaetium ita describit. Belluam hanc marinam vidi, magnitudine vituli, aut canis Britannici majoris. Phocæ non dissimilem: capite rotundo, oculis bovillis, naribus depressis ac patulis, quos modo contrahebat, modo diducebat, aurium loco utrimque foramina; rictu oris rotundo necita vasto, superiore parte aut labro mystaca gestabat setis cartilagineis, crassis ac rigidis constantem. Inferior maxilla trigona erat, lingua crassa brevisque, atque os interius dentibus planis utrimque munitum, pedibus anterioribus posterioribusque latis, atque extrema corporis parte Phocam nostratem plane referebat.

Pedes anteriores antrorsum, posteriores retrorsum spectabant cum ingrederetur.

Digiti quinque membrana intercipiente distincti, eaque crassa. Posterioribus Digitis ungues impositi, non prioribus caudâ plane carebat. Postica parte repebat magis quam incedebat.

Cute crassa, coreacea, pilisque brevibus ac tenuibus obsita vestiebatur, colore cinereo. Grunnitum apri instar edebat, seu crocitabat voce gravi & valida. Repebat per aream extra aquam, quotidie per semihoram aut amplius dolio aqua pleno immittebant, ut se ibi oblectaret. Catulus erat, ut ferebant qui attulerant ex nova Zembla, decem hebdomadarum, dentes seu cornua exerta, ut adultiores, nondum habens, tubercula tamen in superiori labro præcipiebantur, unde brevi proditura facile apparebat. Ferum & validum animal calebat ad tactum, valideque per nares spirabat.

Pulmentatium ex avena, milio-ve comedebat lente & suctu magis quam degluttiendo, herumque gestantem cibum ac offerentem magno nisu ac grunnitu accedebat, sequebaturque; nidore ejus allectus. Lardum ejus gustantibus haud insuave visum est.

Conspiciebantur ibidem duo majorum capita, dentibus duobus exertis Elephantorum instar, longis ac crassis & albicantibus munita, qui deorsum versus pectus spectabant. Eorum coria cccc. aut Ib. pondo pendisse ferebant Angli qui attulerant.

Hisce dentibus rupes ascendere, seque sustinere ajebant. Et prodeunt in continentem seu terram ut somnum ibi capiant gregatim.

Pabu-

HISTORIÆ NATURALIS
De
EXANGVIBUS AQVATICIS
Liber I.
De Mollibus, ſeu Molluſcis.

Titulus I.
De Molluſcis in genere.

Ariſtot. H. A. l. 1. c. 4. & 8. l. 4. c. 1.

QUATUOR Exanguium genera Ariſtoteles conſtituit, *Mollia*, nempe ſeu *Molluſca*, quæ carne molli foris obducta, ſolidum interius modo ſanguinei generis continent. *Cruſtata*, quæ cruſtis colliſis teguntur. *Teſtacea*, quæ teſtis duris fragilibus muniuntur, & *Inſecta*, quæ Græci ἔντομα dixere, *Zoophyta*, hiſce adnumerari meliori jure poſſunt, quàm ut inter plantas, numerentur. *Ariſt. H. A. l. 4. c. 1.*

Nomen. *Molluſca* præmittimus, tum quod nobiliora ſint, & partium numero ac robore longè præcellant; tum quòd idem Ariſtoteles & Plinius fecerint. Nec malè Aquatica Piſcibus ſubiungentur, cum & Plinio, ea, piſces nuncupare placuerit. *Plin. H. N. l. 9. c. 28.* Molluſca ſeu μαλάκια dicuntur, quòd neque aſperam, neque teſtaceam cutem, neque ſquammam habeant, *Galen. de Alim. facult. l. 3.* Athenæus πολύποδα, ſeu Loligini ſimilia dixit. Dici & μαλακόδερμα Gazæ & Rondeletio viſum: deceptos, & Cartilaginea Ariſtoteli talia dici Salvianus oſtendit. *Ariſtot. de Gener. l. 1. c. 10.*

Naturam inter carnem & nervum mediam obtinent: fiſſilis hæc, in anfractum, ut ad vires commodior eſſe poſſit: loco oſſium, quod piſcium ſpinis proportionetur omnia, Polypum ſi excipias. *Deſcriptio.* *Ariſtot. de part. l. 2. c. 8.* *Exteriores partes* tres præcipuè habet *Caput*, *pedes* ſive brachia, quos Ariſtoteles quandoque πλεκτάνας, Gaza crura, barbas, cirros vocat, & τὸ κύτος ἀδιόριστον id eſt, *alveũ indiſcretũ*. *Caput* omnibus inter pedes & ventrem, ſeu ut Ariſtoteles, ἐν μέσῳ τῶν ποδῶν τῶν καλουμένων πλεκτανῶν. *Plin. H. N. l. 9. c. 28.* In capite *Os* eſt & bini *dentes*, qui potius, cum immobiles ſint, neque ad retinendam prædam firmè innitantur, ῥύγχος ſeu roſtrum dicendi ſunt. Eſt enim hæc pars, (os & dentes) adunco carnivorarum roſtro per quam ſimilis, ex duabus partibus compoſita, ſuperiore & inferiore commiſſura pyxidata, ut loquitur Rondeletius, ita ut inferior ſuperiori inſeratur. Loco *linguæ* carnoſum quiddam in ore gerunt, *Ariſtot. de part. l. 4. c. 5.* quo eſculentorum voluptatem diſcernunt. In capite *oculos* binos grandiuſculos, quibus exigua quædam cartilago, diſcrimen cerebrum

brum parvulum continens, præstat. *Pedes* habent parti prioti, circum caput, infra oculos circa os & dentes vinctos, quòd pars eius posterior ad priorem adducta sit, extremaque coëant ac confundantur, hinc fit ut exctementa meatu ori vicino infra emittant. Octoni hic sed singulis eorum generibus diversi. *Acetabula* sunt quibusdam, cirramentaque, implicamentis illis quibus digitos antiqui medici indere solebant, similia fibris implexa, quibus carunculas cæteraque cedentia ttahunt. Aliis breves & inutiles, binæque promuscides prælongæ, quibus veluti anchoris innituntur, seque contra æstus matinos navigii

Arist. H. A. l.4.c.1.l.8. c.2. Plin. H.N. l.9. c.12. modo stabiliunt. *Fistulam*, supra caput, & brachia ante alveum, getunt, cavam, quam modò in dextram modò in sinistrā partem transferunt, & hac, mare tranimittunt. Aristotele hæc modo, αὐλὸς modò μυκτήρ. Gesnerus φυσητῆρας legit, Gaza & Plinius

Aristot. de part. Anim l.4.c.10. narem transtulere. *Pinnulam* quoque habent circumdantem alveum, ut natare, & se in natando dirigere possent.

Alveus à capite ampliotis capacitaris propendet, cuius caro non in ditectum, sed in otbem fissilis & cute integitur. Cutem tamen Salvia-

Plin. H.N. l.9. c.12. nus denegat, & Plinius, nulla, Polypos vestiri scribit. *Capillamenta* in toto eorum latere conspiciuntur, quotum is, qui branchiarum in aliis piscibus, usus. Scholiastes Nicandri ὀσλίγγας, Aristoteles τριχώδη vocat. *Interiora* si spectes. Os *gula* excepit angusta, quam sequitur ingluvies, πρόλοβος, ampliuscula, neque avibus absimilis, cui jungitur *venter*, tanquam ὕστερον facie buccinorum claviculæ.

Intestinum ab eo tenue, partem versus repens superiorum ad os fertur, quod laxius est quàm gula. De *Cerebro*, vel quod ipsi proportione respondet, supetius diximus, *vesica* carent. *Mutis* adhuc superest, quam

Aristot. de partib.l.4. c.5. Aristoteles, principatum sentiendi obtinere dicit, ac si hæc cordi esset ἀνάλογον. Humida ea & corpulenta pars per quam gula in ventrem pertendit, adnata magis tetgo. Atet humor, quem quidam τὸν θόλον, alii ut Athenæus & Dioscorides τὸ μέλαν vocant, pro sanguine ipsis inest, si Plinio credimus: probile, ut Plin. H. N. l.9. c.29. Rondeletio placuit. Non solet, scilicet, natura, id quod pro sanguine servat, in quolibet metu effundere: nec ullus meatus venæ proportione respondet, quo alendi corpotis causa in universum corpus distribuatur. Secretus is ab alimento in vesica, seu tunica membranea; Aristoteles μήκωνα, Gaza Papaver appellavit; exitum finemque habente, qua alvi excremenra emittunt, parte quæ fistula vocatur, quæ in supinis posita est.

In salsis aquis degunt: sed in potulentioribus non inveniuntur, idcò frustrà in Ponto quæras. Locus. Arist. H. A. l.9. c.28.

Vescuntur carnibus. Nec *sexus* ipsis denegatus. Atistoteles enim vulvas bifidas, ac testes geminos juxta genitale in omnibus reperiri ait. Cibus. Arist. H. A. l.4. c.1. de Gener. l.1. c.1. & 3.

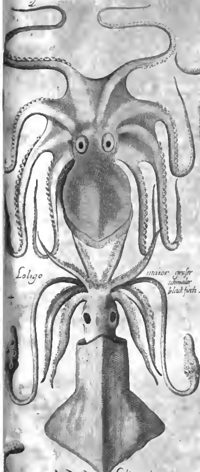
Differunt fœminæ à maribus, quod mas prona sui corporis nigriora supinis, partesque omnes asperiores habeat quàm fœmina, & lineis intervenientibus varias, caudamque acutiorem. In mare quoque meatus quidam subditus gulæ, à Cerebro in ima alvei pertendit, idq; ipsum ad quod fertur, speciem mammæ imitatur: in fœmina duplex illud idem, supraque positum habetur. Sexus.

Generationem quod spectat, Tetgis copulari, & diu in venere, quia frigida, morari, compertum. Ore coire, & renixu atque complexu mutuo brachiorum jungi, prodidit alibi Aristoteles. Generatio. Arist. de Gener. l.1. c.15 & l.3. c.8.

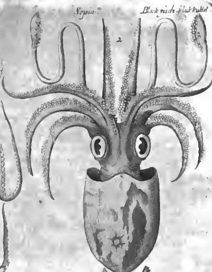
Semen per meatum emittunt, idque parte cotporis supinâ, qua *putamen* distat, & mare illabitur, faciunt. Continent fœminæ primò ova indiscteta, mox discreta in plura: sed quia imperfecta excludantur, augescunt more vermium, postquam vim vitalem ab asperso maris semine accepere. Sic glutino uvæ instar cohærent, & quam

ptimum

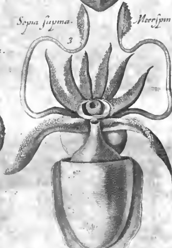
Tab. I.

Polypus.
Polkuttel.
Loligo
maior grosser schmaler blackfisch.

Sepia.
Black visch. black kuttel.
2

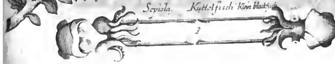
Sepia suyma.
Meerspin.
3

Loligo minor.
Oua separum.

Lepus marinus. Seehas
6

Sepiola.
Kuttelfisch. Klein blackfisch.
3

primum vitale virus attigere, animalcula ex ijs nascuntur.

De *sensibus* nullum est dubiũ. Dormire & somniare apud Aristotelem habemus.

Vsus. *Arist. H. A. l. 4. c. 14.* *Arist. de Gen. l. 3. c. 19.* *Galen. l. de bon. & mali succi cibu.*

Apponebantur olim mensis; & probabantur maxime gravida. Nunc à culina exulant, quædam Polyporum genera si excipias. Succum salsum exiguum crudum copiosum habere scripsit Galenus. Flatus parere, elixataque probiora effici, quod humor noxius eluatur, Diphilus. Ova an aliquando in cibo fuerint, dubium.

****

TITULUS II.

De Mollibus in specie.

CAPUT I.

De Polypo.

Tab. I. 1. *Aldrov. Exangv. l. 1. c. 2.*

ANTUM de Molluscis in genere sufficiat, iam in specie de iis agemus. Numerantur autem inter ea, *Polypus, Sepia, Loligo*, quibus *Leporem marinum* adijcimus.

Nomen.

Polypus, qui pro ratione Dialectorum, πολύπους, πωλύπους, πώλυπος, πούλυπος, & πώλυψ vocatur, à multitudine pedũ, nomen sortitus est. Antiphyllus Byzantius in quodam Epigrammate πωλυπόδην dixit. Lacones ἀνέστιον, alij ὄνον, seu asinum marinum, infimæ ætatis Græci Octapodia, seu Octapodos vocavere.

Descriptio.

Descriptionem quod attinet, *Ventrem* tum figura tum tactu, cũ Sepiis similem habere, stomachum nimirũ sive gulam ab ore prælongam, quam ingluvies excipit; tum ventrem coniungi, ac intestinum simplex ventri annecti, & usque ad exitum tendere, Aristoteles prodidit. *Cerebrum* in dissecto duplex conspici, citat ex Aristotele Athenæus, qui & *atramentum* eius subtus esse, & in vesica, quã μήκωνα vocant, quoque supra ventrẽ, auctoribus Æliano & Scholiaste in Aristophanũ, sita est, contineri, scribit, minusque huius quàm Sepiam, & quidẽ ad mutim habere, quod etiã habeat colorem que mutet, ubi amissum est, accrescere, & nunquã eius copia desit, Aristoteles addidit. *Caput* ei prædurum quam diu vivit, & quasi inflatum est. Alveus id in cæteris mollibus dicitur, quod brevior & rotundior conspiciatur. *Oculi*, supra duos pedes: *Os* & dentes in pedum medio. *Pedes* habet ut reliqua octonos membrana interiecta magnos, non solum ad natandum, sed & ad ambulandum utiles, quorum medii quatuor habentur maximi, ut bina sæpe cubita superent, cum acetabulorum ordine duplici, quibus ori cibum admovẽt; reliqui quatuor, duo superne, totidem inferne, memini. A quibusdam brachia, ab aliis, Crura, Cirri, à Plinio barbæ, vocãtur. Acetabula Aristoteles πλεκτάνας, alij κοτυληδόνας, Antiphilus Bizantius ἕλικας, Antipater Thettalus πλοχμούς, Ovidius flagella, dixere, πλέγματα à Hesychio & Varino dici, nonnulli credidere, aliĩ id capiti tribuunt. *Dorsum*, Plinius partem lævem appellat, à qua acetabulorum ordo inchoatur. *Cervicẽ*, habet imbecillam, cum premitur. *Pinnulam* ipsi angustam, de medio ortam, quod parvum habeat alveum, quem pedibus suis dirigere possit, Aristoteles tribuit. Plinius ob eandem causam, habere negat. Tam esse exiguam, ut minimè aut vix conspici possit, experientia didicimus. *Fistula* ipsi in dorso, cava, qua mare transmittit: eamque modo in dextram partem, modò in sinistram transfert. *Rostrum* Psittaci, si Scaligero & Belonio, fides. *Cutis* nulla, quamvis Belonius pedes cute contegi reliquerit. *Caro* alba, cãvernosa, meatuumque plena, quod apud Galenum & Plutarchum legimus.

Aristot. de part. l. 2. c. 8. *Athen. Dipnosoph. l. 7.* *Arist. de part. l. 4. c. 5.* *Arist. H. A. l. 9. c. 37.* *Athen. Dipn. l. 7.* *Arist. H. A. l. 4. c. 1.* *Arist. de part. l. 4. c. 9.* *Arist. H. A. l. 4. c. 9.* *Plin. H. N. l. 9. c. 29.* *Scalig. Exerc. 218.* *Bellon. Observ. l. 1. c. 14.* *Galen. de sympt. caus. l. 3.*

In *mari Adriatico* sunt frequentissimi: Thasus & † Caria optimos, Corcyra magnos alit. In exterioribus Cartejæ locis ad talenti pondus accedere, Strabo scribit. In Ponto Euxino non reperiuntur magni, si Oppianum sequimur: circa Hellespontum nulli, quod hoc mare ad Boreã spectans

Locus. *Plut. qu. natur. 19.* *† Athen. l. 7.* *Strabo Geogr. l. 3.* *Oppian. Hal. l. 1.*

spectans imbribus ferè fit obnoxiū. *Victus* ipsis carnes cōchularum, quas complexu crinium frangunt: itaque præjacentibus testis cubilia eorum deprehenduntur, Carabi, Cancri, Paguri, Locustæ, quarum carnes quandoque exsugunt, & succum exhauriunt; salsamenta, & pisces. Hæc omnia tanta aviditate devorant, ut ne à proprio quidem genere abstineant, & si Æliano fides est, qui minores retibus inclusi capiuntur, majorum esca fiunt. Humanas verò carnes inprimis appetit. Et refert Trebius Niger apud Plinium, ad conficiendum hominem, in aqua, nullum hoc atrocius esse animal, luctari cōplexu atque sorbere, & numeroso suctu detrahere, ac in naufragos urinantes impetum facere. Depasci & arborum fructus, in siccum æstivo tempore egressos, certum. Ex plantis autem olea maximè delectari eiusque truncum flagellis sæpissimè amplecti, præter Athenæum, Oppianus prodidit. Ficis ad mare natis affigi, & fructum mādere, ex Clearcho habemus. Anbrachia sua tempore penuriæ, sub brumam comedant, quæ rursum renascantur, dubium quidem est, à maximis tamen authoribus, Alcæo, Diphilo, Hesiodo, Oppiano, & Æliano, affirmatur, hinc αὐτοφάγους dici Iohanni Grammatico ajunt. At Aristoteles, Plutarchus id falsum censent, & ille, aliquos sua bracbia à congris habere, addit. Distingui *Sexu*, nullum dubium, & Marem à fœmina differre, quod ille capite esse productiore, & brachio suo gerit, quod genitalis speciem referat, in quo duo amplissima acetabula habentur. Nervo id quasi constare, porrectum ad medium usque brachium confirmant, totumq; nari fœminæ annecti. Athenæus, acutius & solum albicans esse, parte sui extrema bifurcatum, dorsoque annexum tradit. Plinius forte *caudam* vocat.

De *Coitu* ipsorum hoc scimus, cum latent, (conduntur autem binis mēsibus) idque hyeme coire, & ova parere. Os ori, acetabula acetabulis componunt. Cum eo, quod vocant caput, in terram reclinato, unus invitetur, brachiaque pandat, alter, passis item flagellis, adaptat sese ita, ut acetabula continuentur. Edunt ova & quidem verno tempore, fistula. De Ovis ita Aristoteles. Deponūt aut in cavernis aut in testis, aliove cavo loco simile quiddam labruscæ cirrulis, & candidæ populi fructui. Edita ova dependent ab ambientibus specuum parietibus, tanta copia, ut exemta, vas impleant longè maius, quam caput ipsius, in quo ipsa continebantur. His quinquagesimo demum die disruptis, pusilli polypi generantur: & magno agmine serpunt, phalangior. more. Ac quanquam nō omnibus membrorum singulorum natura conspicua est: tota tamen apparet forma. Multi autem propterea quod invalidi sint, pereunt. Adeò verò aliquando exigui reperti sunt, ut nihil haberent discretum; cætera discreti moverentur. Quod ita brevissimè Plinius. *Polypi vere pariunt ova tortili simulata pampino, tanta fœcunditate, ut multitudinem ovorum cunēti recipiant cavo capitis, quo prægnantes tulere. Excludunt quinquagesimo die, è quibus multa propter numerum intercidunt.* Polypus fœmina modò incubat ovis, modò cavernam cācellato brachiorum implexu claudit. Artificiosè hęc extructa, & circumjecta concharum tenuiorum & scabrarum congeries velut lotica dura erigitur. De *Ætate* hæc apud Aristotelem legimus. *Paucissima genera Polyporum biennium vivunt. Natura enim facile contabescit, Argumento est. Pressus enim, aliquid semper emittit, ac tandem evanescit. Patiuntur hoc fœmina, post partum magis, ac stupidæ fiunt, neque fluctibus agitatæ sentiunt. Facile quoque ab urinantibus manu capiuntur. Muccosa quoque evadunt, neque ad venandum consistere queunt, quod autem bimatum non expleant, inde capiunt argumentum. Nam postquam polypuli orti sunt, tum in æstate, tum sub Autumnum, haud facile invenias polypum grandem. At ante id tempus maximi sunt. Vbi igitur ova ediderint, sic consenescere atque debilitari utrumque affirmant, ut etiam à pisci-*

Marginal notes: Arist. H. A. l.8.c.2. — Victus. — Ælian. H. A. l.6.c.32. — Ælian. H. A. l.1.c.1. — Athen. Dipnos. l.7. — Oppian. Halie. l.4. — Oppian. Cyneget. l.3. — Arist. H. A. l.8.c.2. — Sexus. — Arist. H. A. l.5.c.6. — Athen. Dipnos. l.7. — Generatio. — Arist. H. A. l.5.c.12. — Arist. H. A. l.5.c.6. — Arist. H. A. l.5.c.18. — Plin. H. A. l.9.c.51. — Arist. H. A. l.9.c.59. — Scalig.

pisciculis exedantur, perfacile quoque abstrahi à cubilibus. Ante id tempus, nihil tale. Ælian. H. A. l. 9. c. 30. Ælianus hoc Veneri adscribit, cui & Oppianus assentitur. Vivit tamen etiam in centum dissectus partes. Motu. *Natant* & pinnis & pedibus, & quidem obliqui. Pedes in eam porrigunt partem, quæ capitis nomine appellata est, ita, ut cum natant, in adversum prospiciant, & caput ex adverso habeant. Sub aquis, ita in solido ingrediuntur, ut humoris beneficio suspensi fluctuent. In sicco (in siccum exeunt asperum, lævitatem odere) eum cambulario cum pulsu & tractu fiat, alterum solum est in Polypi motu. Scalig. Exerc. 218. Acetabulis enim iactis procul, ut, cuique applicuere id apprehensum tenent: tum brachiorum contractione corpus admovēt, ita subvehunt sese in eam partem cui adhæserunt.

Ingenium. *Ingenium & sagacitatem* si spectes, ἀνόητον quidem Athenæus, brutum Plinius vocat, quod ad homines adnatet, nec persequentem fugiat: est nihilominus callidus & solers. Arist. H. A. l. 9. c. 37. Nam primò, omnia in domum comportat, dein putamina erosa carne egerit, ad natantesq; ad ea pisciculos venatur. Idem Conchas artificiosè discuneat, & eatundem carnibus vescitur. *Non sunt,* inquit Plinius, Plin. H. N. l. 9. c. 30. *prætereunda & L. Lucullo Proconf. Beticæ comperta de Polypis, quæ Trebius Niger è Comitibus eius prodidit, avidissimos esse Concharum; illas ad tactum comprimi, præcidentes brachia eorum, ultroque escam ex prædante capere. Carent Conchæ visu, omnique sensu alio, quam cibi & periculi. Insidiantur ergo Polypi apertis, impositoque lapillo extra Corpus, ne palpitatu ejiciatur, ita securi grassantur, extrahuntque carnes: illæ se contrahunt sed frustra, discuneata. Tanta solertia, animalium hebetissimis quoque est.* Colorem eum mutare, sic pisciculis imponere, vulgare; in eo non convenit, quod Theognis, Phocyllides, Ion, petrar. duntaxat mentiri colorem scribunt. Athen. Dipnosf. l. 2. Plin. H. N. l. 9. c. 37. Plinius verò & Antigonus ad similitudinem, ille loci, hic rerum, quibus appropinquat, quod & de arena Scaliger innuisse videtur, eandem suscipere, prodant. Causas huius rei diversi diversas assignant. Plutarchus id astu facere & quod corpus porosum & transparens habeat, ait. Alij, ut Theophrastus scribit, metui id assignant, ut cū hominis genæ, pro varia cordis concitatione, hoc vel illo colore tinguntur. Bellonius, ob mollem pellem, quæ facile deglubi potest, id fieri credit. Cuius colorem, nunc album (hunc assumere non posse, apud quosdam invenies) mox ruffum, postea lividū, mox variis coloribus distinctum videas. Huc pertinet & illud quod apud Plinium extat. Plin. H. N. l. c. Polypum hamos appetere, brachiisque complecti, nō morsu, nec prius dimittere, quam escam circumroserit, aut harundine levarum extra aquam: Monstro verò propiora sunt, quæ Trebius Niger, apud eundē prodidit. *Carteja,* inquit, Plin. H. N. l. 9. c. 30. *in Cetariis prodire assuetus, exire in lacus eorum è mari apertos, atque ibi salsamenta populari, convertit in se custodum, indignationem, assiduitate furti immodici. Sepes errant obiecta, sed has transcendebat per arborem, nec deprehendi potuit, nisi canum sagacitate: Hi redeuntem circumvasere noctu: Concitiq; custodes expavere novitatem. Primum omnium magnitudo inaudita erat, deinde color muria obliti, odore diri. Quis ibi Polypum expectasset,* aut ita cognosceret? cum monstro dimicare sibi videbantur. Namque & afflatu terribili canes agebat, nūc extremis crinibus flagellatos, nunc robustioribus brachiis clavarum modò incussos, ægreque multis tridentibus confici potuit. Ostendere Lucullo caput eius dolij magnitudine, amphorarum quindecim capax, atque (ut ipsis Trebij verbis utar) barbas, quas vix utroq; brachio amplecti esset, clavarū modo torosas, longas pedū XXX. acetabulis sive caliculis urnalibus, pelvium modo: dentes magnitudini respondentes. Reliquiæ asservatæ, miraculo pepēdere pondo DCC. Quæ de alio, mercatorū res salsamentaq; Puteolis depopulante, dicuntur, apud Ælianum vide. Ælian. H. A. l. 13. c. 8. Athen. Dipnosf. 4

Usus. Quantum ad *usum* appositos olim mensis, nullum dubium. In convivio nu-

vio nuptiali Sphicratis, qui Cotys Regis Thracum filiam ducebat, erant centum. Mnesimachus in Hippotropho apud Athenæum, eosdem apparat. Apud Græcos, quoque cum Ἀμφιδρόμια celebrarentur, ab amicis mittebantur. Duræ tamen sunt carnis, & ad concoquendum difficilis. Ideo ligno contundunrur, vel ad lapidem atteruntur, ut fibrosæ carnis durities frangatur. *Caput* suavissimi saporis esse perhibetur. *Caro*, si concoquatur, copiosum alimentum, sed succo crudo scatens, suggerit. Plinius muriam ex sese emittere, scribit, & ideò non debere in coquendo addi, & arundine secari: ferro enim infici, vitiumque trahere, natura desinente. Elixi magis probantur quam assi. Philoxenus Dythiramborum Poeta, quod totum excepto capite devorasset, in ęgritudinem incidit, & mortuus est. Idem Diogeni Cynico accidit, quod crudum † deglutivisset. In venere & *in Medicina* locum. Polypo tuso & apposito sisti sanguinem, scripsit Plinius. Myrepsus in clibano cũ lignis oleæ eundem urit, donec in cinerem vertit, pulveris unciam, cum dimidia Chalcanti miscet, & naribus ad tollendum Polypum insufflat. Secundum Hippocratem, tosti puerperii purgamenta purgant, bene ad concipiendum dantur, menses in vino albo suffocati, movent. Uteros molliunt, & in dislocatione eorundem bene præscribuntur. Ad Venerem stimulare, præter Diphilum, Æginetam, Dioclem, Alexis & Xenarchus apud Athenæum testantur. Iovius verò, sale inveteratos Venetias ex Dalmatia & Illytico deportari, & à senibus acetabula & extremitates cirrorum, ad sobolem procreandam expeti, scribit. Causam Mnesitheus in flatuositatem, Iovius in salsedinem Aldrovandus, in feminis copiam, quam suppeditant, coniiciunt.

Athen. Dipnosf. l. 9

Plin. H. N. l. 32. c. 10.

† Plutar. l. An aqua ignę melior.

Hippocr. l. de uter. affect. de Natura muliebri &c.

Antipathia.

Inimicitias cum Locusta, Cammaro, Congro, & Muræna exercet. Locusta cum in tantum pavet, † ut si juxta viderit, omnino moriatur, quod & Ælianus prodidit. A Congris † laceratur. Murǽna eidem dentium firmitate brachia † abscindit. Cum apud Epidaurum easdem secaret Bellonius, ventriculos cirris Polyporum refertos comperit. Immobiles manere si quis rutam coniiciat, Ælianus author est.

† Plin. H. N. l. 9. c. 62 Ælian. H. A. l. 10. c. 38.

† Plin. l. c.

† Ælian. H. A. l. 1. 32.

Ælian. H. A. l. 1. c. 37.

Differentia.

Quantum ad *Differentias* & *Genera*, variant circa ea authores. Apud Athenæum ex Aristotele & Speusippo, Heledonem, Polypodinem, Bolbotynen, & Osmylen, species Polyporum invenies. Apud eũdem Nautili & Trepsichrotis fit mentio. *Aristotelis* hæc sunt verba, ex Scaligeri interpretatione. *Polyporum multa sunt genera. Vnum genus est frequentissime summa aqua natans, quod & maximum est. Horum littoris accolæ longe sunt maiores quam qui in alto degunt. Aliud genus parvorum, ij vario sunt calore, neque esitantur. Item alia duo. Nam* Eledona *tum peculiari crurum longitudine: tum, quia molluscorum sola singularibus tantum acetabulis prædita est. Cum bina alij habeant. Et quam alij vocant* Bolitænam, *alij* Olentiam. *Postremo alij duo in conchis. Vnus, à quibusdã &* Nautilus *&* Nauticus, *appellatur, ab alijs autem ovum* Polypi. *Ejus testa pectunculo similis est, cava: neque ei connexa natura. Is prope terram pascitur sæpe numero: quare à fluctibus eijcitur in aridam, ubi elapsus de Concha, aut capitur, aut in humo perit. Hoc genus & pusillum est, & simile Bolitænis. Alter in testa tanquam limax, is ex ea nũquam exit: sed interdum brachia exerit.* Tantum Aristoteles: Quinque itaque Polyporum genera sunt, quorũ duo in conchis hærent, tria, sine conchis conspiciuntur, inter quæ levem & exiguam moderni differentiam esse putant. *Eledone* ἀπὸ τοῦ ἑλεῖν, quod comprehendat, vel ἀπὸ τοῦ ἑαυτὴν ἔδειν, quod se seipsam rodat, dicitur, ὄζαινα, ὀζολις, ὀσμύλος, à gravi capitis odore nomen habet: Osmylus adeo benè olet, ut Gyllius, nihil moscosius se sensisse, etiam tum cum mortuus esset, scribat. Pollux tamen inter cirros & caput fistulam gerere, è qua tetrum emittat odorem, prodidit.

Athen. l. 7.

Arist. H. A. l. 4. c. 1.

Scalig. edit.

Bolitana, quo & βολβιτίνη, Scaligero olentia, vel potius Putilia dicitur. Gyllius eam, ut & πολυποδίνην, nomine

ab Os-

ab Osmylo duntaxat differre, scribit. Epicharmus apud Athenæum, mare olere ait. Non alit eam Euripus: in Laconia frequens est. Illa Menulas Sepiolasque venatur. Ad venerem plus cæteris valet. Exsiccatur à quibusdam, ut vestibus fragrantiam in aquis conciliet.

Plin.H.N. l.9.c.30.

Caput II.

De Sepia.

Tab.I. 2.3.7.8.

Nomen.

Sepia, quæ Thebanis *Opisthobia*, Arabibus *Sarathan* & *Sarthan* audit, Græcis ita dicitur, non quod sepibus intereclusa facilius capiatur, ut Isidoro placet, nec quod profuso atramento se sepiat, ne capiatur: sed quod atramento, veluti putrida quadam sanie, quam Græci σηπεδόνα vocant, abundet.

Descriptio.

Descriptionem quod attinet, multas cum Polypis, plurimas cum Lolligine, communes habet, partes quasdam etiam proprias. Cum Polypo convenit, quod pinnas exiguas habeat. Angustam esse, & per totum alveum circumductam apud Aristotelem legimus, ventrem tum figura tum tactu similem. Cum Loligini- bus, sortita est alveum corporis magnum, qui tamen Sepiæ latior, Loligini longior: crura † brevia; pedes supra dentes senos exiguos, eorumque novissimos duros majores, reliquos octonorum duos infra, omniū maximos, promuscides binas longas acetabulo parte extrema bino asperiusculas, quibus veluti anchoris innituntur, seque tempestate urgente modo navigij stabiliunt, venantur, & prædam ori è longinquo admovent, pedes Plinius vocat. Vulvam quoque articulatam habent, ut bifida cernatur, cum Polypi rotundum conglobatumque uterum habeant. Proprium Sepiæ est præter fistulam inter caput & alveum prominentem, atramenti copia, & vel ideò quàm cæteris maior, quod vitam littoralem traducat, & nihil aliud quo sibi auxilietur habeat, cum Polypis & brachia, & mutatio coloris inserviat. Continet hoc non ea quā μύτιν vocant, quam Plutarchus vesiculam collo dependentem facit, sed infra ad alveum, qua intestinum petere incipit superiora, foramenque suum eadem obvolutum habet. Vocatur hoc Galeno θόλος ὑπόσταγμα & ἔντερον, Nicandro χολή, Æliano, ἀπόσφαγμα. Aristoteles noctu prefulgere ut quorundam piscium capita, addit. Habet & ξίφιον, in dorso, robustum & latum, inter spinam & os, mediam præ se ferens naturam, fungosam intra se complectens & friabilem corpulentiam. Athenæus, & Dioscorides ὄστρακον, Columella testum vel testam vocavit. Exemtum idè Sepiæ dorso, candidum est superiori parte, durum ac læve: inferiore autem fungosa quadam medulla repletum, quę & leviter aspera, & ligni modo frequentibus venis distincta visitur. Germani Fischbein vocant. Sæpè binum cubitorum magnitudine capiuntur.

Arist.de Part. Animal. l. 4.c.8.

† Arist.H. A.l.4.c.1.

Arist.de Part. Anim. l. 4. c.9.

Plin.H.N. l.9.c.28.

Arist.de gen.c.8.

Arist.de sens. & sensat.

Locus.

In Ponto nullas *reperiri* Sepias, Plinius author est. In septentrionali Oceano degere, cum sint frigidæ & exangues, mirum. Major earundem in Gallia quam Italia copia, maior in Adriatico quam Tyrrheno mari. Archestratus, eas quæ prope Abderas & Maroniam capiuntur, laudat. Littoralem tantum vitam vivere, apud Aristotelem, cavernas maris incolere, apud Oppianum habemus.

Aldrov.l.1. c.4.

Arist.de part.l.4. c.5.

Victus.

Victitat pisciculis, sæpe & mugile, quem longis promuscidibus venatur. Aliquando & majores pisciculos vincit.

Arist.H.A. l.9.c.37.& l.8.c.2.

Generatio.

Generatio sic perficitur. Coëunt corpora inter se amplexæ, adaptantesque mutuo ex adverso narem (μυκτῆρα) & brachia, quod ore coire & lingua Plinius falsò dixit. Vere uterum fœmina gerit, continet partum diebus quindecim: Ova statim candida specie grandinis: magnitudine myrtillorum grandiusculorum. Editis superinfundit de suo atramento. Itaque & nigra fiunt: & quasi glutino hærescunt inter se ad racemuli figuram. Mas quoque genituram suā effun-

Plin. H.N. l.9.c.31.

Arist.H. A. l.15.c.17.

Scal.edit.

effundit, qua illa & nigriora & duriora fiunt, atque augescunt uvæ ad acini magnitudinem: Ex candida fit Sepiola, exitque die quinto decimo cute obrupta, exitque in capur & ventre annexo, ut aves. Quanquam nexus ille umbilici nondum satis constat. Crescenre itaque Sepia, decrescit albumen, ut in avium ovis vitellus, ac tandem deficit: Oculi Sepiolarum ut in cæteris quoque animalibus grandissimi. Perfecta iam Sepia cum est egressura, se membranula secare occipit. Sepiola perterrita & stercus edit, & rubescit. Parit verò juxta terram inter arundines & sicubi enata alga, aut aliud quidpiam è mari ejectum, ut materia sarmentorum aut lapides. Bimatum non complere Aristoteles prodidit.

Arist.l.c. *Plin.H.N. l.9.c.51.* *Arist.l.c.*

Sexus. *Arist.H.A. l.4.c.1.l.5. c.12.* *Sexus* dignoscuntur facilè. Mares prona sui parte nigriores sunt, partes omnes asperiores habent, & lineis intervenientibus varias, caudã etiam acutiorem. Fœmina intestina continet duo veluti mammas, quæ alvo dissecta facillime conspiciuntur.

Ingeniũ. *Plin.H.N. l.9.29.* *Arist.H.A. l.9.c.37.* Ad *Ingenium* pertinet, quod percussæ tridente fœminæ auxiliatur mas: at fœmina icto mare fugit: quod soli suo utitur atramento, non solum cum metuit, sed & abscondendi causa: quod ambo ubi sensere se apprehendi, effuso eodem, quod pro sanguine his est, infuscata aqua abscondantur: quod à collo acetabulum instar funiculi, quo hamus dependet, dimittit, & pisciculis mordendum exhibet, eodemque retracto prædã ad se adducit: quod denique tempestate urgente, propriis scopulis devincta flagellis hæret, & nativos dura connectit caute rudentes.

Plin.l.c. *Ælian. H. A.l.1.c.34.* *Philes in Iambis.* *Oppian. Halieut. l.2.*

Vsus. Habent ut olim ita & nunc in *Cibis* locum. Nam & cum Amphidromia celebrabantur, mœnas cum Sepiis mollire, & plurimos cirros diligenter stringere solebant, & in Ipsicratis nuptiis, assarum fit mentio. Optimæ putantur gravidæ, mensibus inprimis Ianuario, Februario, & Martio. Elixantur magna ex parte, assisque præferuntur. Majores sale conservantur in Illyride, indeque Venetias deferuntur, ut & Genua Mediolanum. Ad Venerẽ ciendam quidã cum nucibus adhibent. Ova in siccũ ejecta, nonnulli in sartagine coquũt. Sethi difficulter concoqui, parumq; in se continere succi, scripsit. Est & in *Medicina* earum *Vsus*. Ad dentium dolorem, cum ovorum putaminibus & oleo miscet Galenus. Hippocrates in morbis mulierum sæpissimè præscribit. Celsus & Dioscorides atramentum alvum emollire produt. Ova urinã movent teste Plinio. Marcellus ad tincturas & maculas corporis abolendas ex iisdem remediũ facit. Dentifriciis aptissimum est os Sepiæ; quod & thoracis vitiis cum aqua potum prodesse Gesnerus scribit.

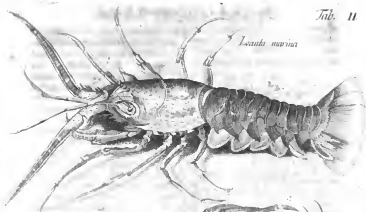
De Differentiis nihil occurrit. Rõdeletius pisciculum hunc, quem ita tiæ. describit, Sepiolam vocavit. Sepiæ, inquit, nascenri similis est, pollicis crassi magnitudinem non superat: octo pediculis constat: duas proboscides habet, nec sepium in dorso, nec gladiolum habet: utrique lateri pinnula, veluti ala parva affixa est, rotũda, nec figura, nec situ pinnis Sepiarũ & Loliginum similis, &c. Colore est vario, parvulus enim punctis in dorso notatur. Ore, oculis, fistula, partibus internis à Sepia non differt. Garne est molliore. Differen-

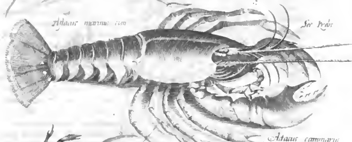

Caput III.

De Loligine majore & minore.

Loligo major τευθὸς Græcis, Gazæ Lolium, Gallis Calamar, à thecæ scriptoriæ similitudine, sive quod in ea reperiuntur, quæ ad scribendum necessaria sunt, dicitur. Minorem τευθίδα vocavere. Quænam cum Polypo & Sepia communia habeant, capite de Sepia explicatum est: hoc solum addimus, Loliginum promuscides, Ligulas vocari Apulejo: id vero quod durum ac solidum intus per 1. corpo- Tab.I. 4.5. Nomen. *Apul. Apol.*

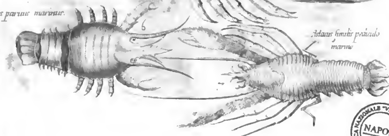

Locusta marina

Astacus cammarus
4

Elephantus
5

parvus marinus.
6
marino

corporis prona continetur, ξίφος, seu gladiolum dici. Differunt à Sepia, quod alveum, quem Aristoteles κοιλίαι, Athenæus ζωμάτιον vocat, longiorem habeat: & bina quidem conceptacula gerat, quæ ventris ferunt speciem, sed alterum minus ingluviē imitetur & tactu discrepet, quoniam & Corpus totum carne molliore constat. Quin & præter atramentum, quod prope mutim habet, gerit & succum purpurascentem, ἄχθον Athenæus vocat, Oppianus ὑπίευδον, Gladiolus autem, quem Athenæus ὄστρακον dixit, cartilagineus est, pellucidus, & ab uno parte cultrum, ab altera calamum referens.

Oppian. Hal. l. 3.

Aldrovandus crystalli instar splēdidum depinxit. Peculiarum *descriptionem* si attendas, Teuthos, describente Bellonio ipsa quidem Loligine major est, ut cubitorum interdum quinque esse, inquit Aristoteles. Exteriore quoq; corporis nota aliquantulum à Loligine discernitur. Pars enim Lolii, quæ exit in acutum, in Loligine latior est. Quin etiam pinnulæ totum Lolium ambiunt, junctæ perpetuæque, quæ alioquin in Loligine partem aliquam relinquunt. Minus autem accedit ac Polypū quàm Sepia. Nam corpus ei oblongū est, cartilagineū, duabus pellibus obductū: *gladium* arctiorē & magis cartilaginosum in tergore continens, translucidum vitri modo, tenui theca inclusum: rostrum aquilinum, psittaci figura. Sed eodem modo *atramentum* quod Sepia emittit, & cirros octonos habet, breves tamen: in quibus tot *acetabula* conspicies quot in Sepiis. Ac præter illos octonos duo quoq; longa flagella, seu promuscides, multis in extremo acetabulis circumsessa videbis. Hæc acetabula præter Sepiarum & Polyporum morem, tribus introrsum osseis aculeis robustis, in gyrum munita sunt. Latas in gyrum diffundit pinnas: à cuius ore corneo gula prætenditur angusta, & usque ad stomachum longa, quem habet amplissimum, atque adeò ingluviem, quæ hunc præcedit. *Loliginis minoris* descriptionem, quæ ferè nihil ab ista differt, vide apud eundem.

Aldrov. de Mol. lib. l. 1. c. 6.
Descriptio.
Bellon. de Piscib. l. 2.

Reperiuntur in profundo † mari, etiam propè † Eubœam, quin & in Ponto, in quo nulla Sepia. In nostro mari, inquit Plinius, quinûm † cubitorum capiuntur. *Victitāt* piscibus: nec à Cancris Paguris & Astacis abstinent; diligenterque, quicquid in stomachum dimiserint, rostro, quod robustissimum habent atterunt.

Locus.
† Arist. de part. l. 4. c. 4.
† Athen. l. 7. Dipn.
† Plin. H. N. l. 9. c. 15.
Idem l. 9. c. 30.
Victus.

De *Coitu* idem in Loliginibus occurrit, quod in Sepiis diximus. Pariunt in alto, & conserta ova edunt. Apparērhæc gemina, quod vulva earum ita articulata sit, ut bifida cerna tur. Neque his bimatu † longior vita. Mas à fœmina differt, quod intus meatus duos habeat, quibus mas caret, sicuti in Sepiis evenit. Non tantum suis pinaculis natant, † sed etiam iisdem extra aquam se efferentes volitant: & sæpe tanta multitudine, ut, quod ex Trebio Nigro Plinius prodidit, navigia quoq; demergant. Dum volitant tempestatem prænunciant, quod caro ipsarum nuda & glabra, frigoris quoq; sit impatiens, ut Plutarchus prodidit.

Generatio.
Plin. l. 9. c. 5.
Arist. de gener l. 3. c 8
† Plin. H. N. l. 9. c. 3.
† Plin H. N. l. 9. c. 29
Plut. qu. natur. 18.

Usus Loliginum ut olim in Cibis fuit, sic nunc est. In cœna lauta appositos Pherecrates apud Athenæum testatur: Scholiastes Aristophanis, & Suidas inter viles reponunt. Præferuntur gravidæ, & quas Ambracia dedit, Romæ mensibus frigidis laudantur. Et assarum, & in sartagine coctarum, Athenæus meminit. Antiphanes farcta delectatur. Decterius jus sine atramento confici opinantur. Quomodo sapidiores reddantur, vide Aldrovandum. In *Medicina*, stomachicis convenire in cibo apud Galenum legimus. Torminosis assatas prodesse Marcellus Empiricus prodidit.

Usus.
Galen. de Comp. sec. gen. l. 1.

* *
*

CAPUT IV.

De Lepore marino.

TA.I, 6. Nomen. LEPUS marinus, Græcis λαγὼς & λαγώς θαλάσσιος, à colore leporis terreſtris, quem ἠπειρώτην vocant, nomen ſortitus eſt. Monſpelienſes ebrium vocant, quòd vivus colore ex rubro nigricante ſit, quali plerūque ebrii conſpiciuntur. Mortuus ex fuſco albicat.

Deſcriptio. *Ælian. H. A.l.2.c.45* *Apulej. in Apologet.* Variè à veteribus *deſcribitur*, qui eum modò offæ informi, ut Plinius, modò cochleæ teſta exemptæ ut Ælianus; modò Lolligini parvè, carneam ſi reſpicias, ut Dioſcorides: aſſimilarunt. Apulejus cætera exoſſem, duodecim tamen numero oſſa ad ſimilitudinem talorum ſuillorū connexa & catenata gerere, reliquit.

Differentia. Rondeletius *tria genera* deſcripſit. *Primum genus* maximè lethale eſt, cochleæ nudæ admodū ſimile, maxime poſteriore corporis parte. Os habet in dorſo veluti Sepia, volutæ inſtar contortum, qua parte caudam ſpectat; in lateribus Sepiarum modo pinnas habet alveum ambientes replicatas: mox cornicula duo carnoſa, qualia ſunt in cochleis, altera tantum capitis parte Zygenæ caput imitatur: altera parte foramen eſt, per quod carnoſam quandam ſubſtantiam exerit, quam etiam pro arbitrio rettahit. In harum duarū partium medio rima eſt pro ore, *atramēto* & reliquis partibus internis loliginem refert. Idque in hoc genere eſt mirabile, quòd cum in omnibus animantibus partes ſiniſtræ dextris ſimiles ſint, in hoc ſint valdè diſſimiles, ideò offa informis meritò dicitur. Odore eſt Piſculento tetroque. *Alterum genus* ſuperiore eſt maius, partibuſque & aliis ſuperiori ſimile, ſed parte priore duas laras appendices carnoſas habet, in quarum medio rima eſt. Paulò infra cornicula duo, qnalia in ſuperiore deſcripta ſunt, niſi quod acutiora & breviora ſint. In dorſo os nullum, neque poſterior pars, cochleæ exenteratæ ſimilis eſt. Huius poſterioris partis utroque latere, veluti in Sepia pinnæ ſunt magis replicatæ & expanſæ. *Tertii generis* prona & ſupina pars exhibetur. Quod in partis ſupinæ medio conſpicitur, eſt os: Suprapoſita ori pars alveus, qualis in Sepiis, ovi figura, ſed in ambitu crenatus. Ori ſubiecta pars membrana eſt tenuis, carnoſa, magis expanſa in rotundum, cuius ora fimbriata eſt, fimbriæ nigræ ſunt. Intus cerebri nigri parum eſt, gulam excipit ventriculus, ex quo oritur inteſtinum inſtar capreolorum vitis convolutum. In medio ſubſtantia quædam eſt fungoſa, ſuccum fuſcum continens, fortaſſis μήκων cum atramento ſuo. Toto corpore eſt ſplendido: Cryſtallum vel pituitam concretam con elatamque dixeris. Odore eſt ingrato & piſculento nauſeumque movet. Hoc genus Bellonius pro communi lepore deſcripſiſſe videtur. Fulvum inquit leporis terreſtris colorem imitatur. Pulmonis marini more per mare divagatur, tametſi pinnis careat. Pellucidū habet corpꝰ ovi anſerini magnitudinē non excedēs, q̧ pro lubidine huc & illuc trāsfert. Septē habet appendices innumeris promuſcidibus ſtipatas ex Indico in cyaneum vergentes, quibus ſugendo corpori alimentum ſuggerit: appendicum autem ſubſtantia fungoſa eſt. Ex aqua emergens naturam ſuam emittit, & in ſeipſum concidit. Linguam demorſus vellicat ut ari radix, paulò tamen remiſſius, &c.

Addit Ælianus & *Indicum*, quod ex omni parte ad terreni leporis ſimilitudinem accedit, præter pilos, qui ſpinoſi & erecti. *Ælian. H. A.l.16. c.19.* Tertium illud genus in alto mari degit, ideoque rariſſimè capitur. Primum in ſtagnis marinis luculentis, & alga limoque veſcitur. Frequentes inter cycladas inſulas occurrere Bellonius prodidit. Dari in hoc genere marem & fœminam apud Plinium habemus. *Plin.H.N. l.22.c.1.* Cum ad Rondeletium delatus eſſet qui lingula carnoſa careret & ore in dorſo, marem eſſe judicavit, primo loco deſcriptam fœminam, quod in ea Polyporū ovis ſimile quid reperiretur.

Adhi-

Usus. *Galen. l. 11. de sympt.*

Adhibitus est in Medicina olim. Galenus & Plinius inter Psilothra referunt. Archigenes ad ægylopas lanæ tomentum sanguine leporis marini tinctum indit. Iubent quidam & lepore marino recenti podagram fricari, prodente Plinio. *Venenatum* esse certissimum est, cum inprimis qui in Indico mari. Eo Titus à fratre Domitiano sublatus est, & Plinius ait. Non sunt minus mira quæ de lepore marino traduntur. Venenum est aliis in potu aut cibo datus, aliis etiam visu. Hi quidem gravidæ si aspexerint fœminam duntaxat ex eo genere, statim nausea & redundatione vitium fatentur, ac deinde abortum faciunt. *Plin. H. N. l. 32, c. 1.* Remedio est mas induratus sale, ut in brachialibus habeant: eadem res in mari & tactu quidem nocet. Alibi tamen, mortem sæpè inferre, & si nihil aliud ventrem doloribus acerbissimis torquere scribit: quod & Ælianus prodidit. *Ælian. H. A. l. 2. c. 24.* Quæ de mulieribus dicta sunt, à Rondeletio experto confirmantur, sed remedii non meminit. Symptomata quæ insequi solent, egregiè vetustissimus Poëta descripsit *Nicand. in Alexiphar.*

Post bibitum hoc virus viridis stagnantia fellis
Excrementa manent, tenebroso lumina visu,
Caligant, liquida abeunt in corpore carnes:
Nausea adest, tumet alta cutis, taliq; calescunt:
Subque cavis oculis roseo fucata rubore
Apparet facies, sistensque urina moratur,
Quæ nunc purpureo, nunc sanguineo esse colore
Cernitur, & quemcunq; videt contemnere piscem
Assolet aversans, ut qualibet aquoris ager.

Hinc patet vix pulmoni propriè infestum, cum tot affectus sumpto eo oboriantur. Fatendum tamen plerumque tabem invadere. Alexipharmacorum quæ contra adhibentur haud paucus est numerus. Exhibetur primò helleborus niger, hinc lac asininum inprimis: nec non decoctum malvæ, & alia de quibus Aldrovandum vide. *Aldrov. de Moll. c. ult.* Rondeletius mulieri quæ nauseam ex odore conceperat, cancrorum usum præscripsit.

HISTORIÆ NATVRALIS

De Exanguibus Aqueis.

LIBER II.

De Crustatis.

TITVLVS I.

De Crustatis in genere.

QVæ Crustata Plinio, illa Latinis aliis Crustacea, quòd molli crusta operta sint, Græcis μαλακόστρακα, eandem ob causam dicuntur. *Plin. H. N. l. 11. c. 32.* *Nomen.* Medium inter Testacea & Mollusca sortita locum videntur. Nam quatenus foris crusta, etsi fragili & tenui obteguntur, cum testaceis conveniunt: quatenus molle carnosumque intus continent, Mollibus comparantur.

Descriptio. *Ossibus* carent, quòd ossa juncturis indigerent, ut Cardanus scribit, nec sub crusta extendi possent. Communes ipsis cum cæteris exangnibus partes, Caput, Alveus, Gula, venter, & intestinum. *Aristot. H. A. l. 4. c. 3.* *Alveus* totius corporis indiscretus est: nec *caput* distinctum, nec aliud quicquam. Ideò ea Galenus capite truncare voluit: quod cave de Caudatis accipias. καρίδες ista dicuntur, non tam quòd magnum caput habeant; exiguum enim hoc: quàm quod maximum inter cætera crustata. Et videtur Athenæus apud quem ista leguntur κεφαλὴν catachresticè pro thorace & capite sumere. *Athen. Dipnos. l. 3.* In Capite *Os* est quod protinus ventrem in omnibus, præterquam in Locustis excipit, mox à ventre intestinum. *Arist. H. A. l. 4. c. 5.* Exiguus is, si proportionis in

corporum magnitudine ratio habeatur: hoc, ſimplex uſque ad exitum excrementi dejicitur.

Plin. H.N. l.11. c. 37.

Dentes in ore habent duos priores, & quia hi ad exactam ciborum contritionem non ſatis, quoad intima corporis penetrare queat. tres in ventriculo, altrinſecus ſingulos, inferius tertium. Longi qui in ore & tegmine duplici operti, inter quæ talia quædam interiacent qualia locuſtarum dentibus annecti ſuo loco dicemus. Intra hos binos dentes carnoſum eſt illud, quod linguæ proportionem eiusque effigiem gerit.

Ariſt. H. A. l.4.c.2.

Supra os *Oculi* ſiti ſunt, iique duri omnibus, apti intrò, foras, & in obliquum & quidem celeriter moveri, ideò palpebris carent: Cardanus in latus moveri ait noſtri comparatione, directè autem oculorum ſuorum. Melius enim eſſe ut altero utrinque proſpiciant etſi diverſis oculis, quàm utroque ſimul nec ante nec poſt. Prominere autem quia à lateribus: quia aliter antè penitus proſpicerent: à lateribus autem collocari, quia ſi ſupra caput non viderent, ante verò non poterant, quia os infra reponere neceſſarium fuiſſet, quia caput habent immobile: neque ante ſimul os & oculos eſſe, quoniam oportuiſſet eſſe latam faciem, unde in motu etiam tardiores evaſiſſent.

Cardan. variet. l.37

Caput etſi exiguum, appendicibus tamen & cornibus munitur, quæ & ad pugnandum & ad prætendandum iter data ſunt.

Plin. H.N. l.9. c.31.

Pedes omnibus octoni, omnes in obliquum flexi. *Brachia* forcipibus denticulata ſunt bina, quæ Græci χηλὰς, Apuleius furcas, alii nomine Græco ſervato Chelas nominant. Horum pars ſuperior in primoribus his, ut loquitur Plinius, movetur ſuperiore immobili; hisque pro manibus utuntur, & contra quam pedes flectant. Omnibus magna ex parte grandior & validior dexter quàm lævus *forceps* eſt. *Caro* colore ſanguinis rubra & tactu lento. In alveo humor eſt pallidus, & minuta quædam oblonga & albida, ruſſa etiam alia maculis diſperſis.

Ariſt. H. A. l.4.c.2.

Papaver eis parcius. brachior. annexus communis. *Tabellas* quidam Latini vocant quas πλάκας Ariſtoteles, quibus cor cruſtæ coagmentantur. *Lapides* ſub cruſta genitos refert Cardanus, de quibus in Cancris agemus.

Locus.

In ſtagnis potius marinis & juxta amnium oſtia, ſaxorum foraminibus & limoſis locis morari ex Ariſtotele & Athenæo babemus. Lapillis, alga, limo & ſtercore victitant: nec à carnibus abhorrent.

Ariſtot. de Gener. l.3. c.11. & Athen. Dipnoſoph. l.3.

Generatio.

Coeunt more eorum quę in averſum mingunt, ineunte vere, & cum ficus matureſcunt, propè terram, & quidẽ quòd exanguia ſint & naturę frigidæ, diutiſſimè. Fœmina ovum rubidum, membrana prætenui obvolutum, ventri, lateri, & utrique inteſtino annexum, & ad carnem uſque adhærens parit. Imperfectum illud, quod foris editum, incrementum capiat.

Ariſt. deGener. l.1. c.11 & 14.

Ariſt. H. A. l.4.c.2.

Ariſt. H. A. l.4.c.ult.

Plin. H. N. l.9.c.31.

Sexus.

Diverſitas *Sexuum* ex nonnullis cognoſcitur. Maior & craſſior mas, tenues genitales meatus habet, & primum pedem ſimplicem. Nec non duabus particulis candidis, quas in carne pectoris habet, ſed à fœ ina diſcretas tum colore tũ concretione ſimiles Sepiatũ promuſcidi. Verticoſæ hæ ſunt, quemadmodum buccini anfractus, quem Græci μήκωνα, id eſt, papaver vocant. Oriuntur eæ ab acetabulis, quæ ſub extremis ſunt pedibus. Fœminæ operculum diſtantius, hirſutius, & opacius: vulvæ membraneæ ad inteſtinum hinc atque inde fiſſæ, in quibus ovum gignitur; primus pes duplex, & cauda latior.

Plin. H.N. l.c.

Vita.

Longæ *vita* eſſe ſcripſit Plinius. Nulla *reſpirant*, ſed aquam per fiſtulam egerendo refrigerantur. Humorem ore accipiunt, & meatu oris ſuperiore emittunt. Hebes omnibus *viſus*, tum quòd oculos habeant duriores & promittentes, tum quod à latere poſitos. Valent *guſtu* & *odoratu*, & ad morem aquatilium *dormiunt*. Nullum ſonum vel vocem emittunt, & obliquo motu incedunt, caudaq; tantum natant.

Ariſt. H. A. l.4.c.10.

Mores.

Ad *Naturam* & *Mores* pertinet, quòd hyberno ſolum tempore conduntur, vere & autumno pingueſcũt, quod autennis potius & cornibus quàm chelis quibus tamen magis valent

Plin. H.N. l.8. c. 1.

Arist. H. A. l. 5. c. 17. l. 8. c. 17. lent inter se depugnant, istis cum aliis, quod denique vere & autumno post partum operculum exuant.

Vsus. *Plin. H. N. l. 9. c. 37. Athen. Dipnos. l. 3. Lem. de Occult. Natur. l. 3.* *In Cibo* laudantur plenilunio, quia sydus tepido fulgore mitificat temporeverno & autumnali, & cum uterum gerunt. Grati sunt saporis, sed duræ carnis, ideò coctionis arduæ. In *Medicina*, ad canis rabidi morsum, tabem, & fervidorum humorum deustionem conferre, Lemnius tradidit.

******* **** ** **********

TITULUS II.

De Crustatis in specie.

CAPUT I.

De Crustatis caudatis.

ARTICULUS I.

De Locusta.

TAB. II. I. Crustata in Caudata & Rotunda optimè dividemus. Illa sunt, *Locusta, Astacus & Squilla. Locustam* Isidorus, à pedum longitudine dici putat.

Nomen. Græcis est καραβος, παρὰ τὸ τῇ κάρᾳ βαίνειν, quòd capite incedat, vel eo sit multum prominente, καραβις apud Trallianum, Hesychio & Varino Ἀκνλήρος à caudæ motu, καβάρος & κηραφίς. Ab aliquibus γραφαῖοι, ab aculeis, πρὸς τὸ γράφειν καὶ χαράττειν, id est, ad scribendum & sculpendum idoneis. Aristophanis scholiastes πηγάς τοὺς παρ' ἡμῖν καράβους exponit. Hirto asperoque sunt corpore.

Descriptio. Duo eis ante oculos cornua magna, initio aspera & aculeata, deinde rotunditate præpilara, (κέντρα Oppianus & Ælianus, Aristoteles κέρατα, nos antennas vocamus) in exortu crassissima, quæ paulatim magis ac magis ita gracilescunt, ut tandem in tenuissimum cirrum desinant, in omnemque partem pili instar flecti possint. *Oculi* cornei semper prominentes, & exerti, in obliquum mobiles, aculeis acutissimis firmissimisque utrinque tanquam propugnaculis muniuntur. Oris lateribus additæ appendiculæ tanquam parvi pedes ad tutelam. *Dorsum* asperrimum est & aculeatum, velut è fronte aculeus magnus eminet. In lateribus *brâchias* habet velutiè pilis coagmentatas, *pedes* utrinque quinos annumeratis extremis chelis, quas Gaza modò forcipes denticulatos, modo brachia forcipara interpretatus est: flectunt eos in obliquũ, ut chelas introrsum. *Cauda* lævis & sine aculeis ex quinque tabellis contexta, in pinnas quinq; desinens, natandi causa, ei tanquam remo innititur, & in ea totius corporis robur situm est, quod experieris si ea parte Locustam apprehendas. *Dentes* habent primores binos maiusculos & *gulam* ante ventrem exiguam, in quo nonnulli dentes, & similis muti humor. *Cor* ex nigro rufescere observavit Bellonius. Mare cum excipiunt ore, transmittũt id ad suas branchias, quarum plures quàm alia crusta inrecta obtinent. Præterea *meatus* pectore dependet usque ad exitum excrementi: is pro vulva fœminis est: genitale verò semen continet in manibus. *Arist. H. A. l. 4. c. 2.* Iacet autem in concavo carnis, ita ut interiaceat caro. Nam intestinum ad partem curvam situm est, meatus ille ad cavam; non alio modo quam in quadrupedibus continetur. Neque verò id alia specie est in masculo & fœmella, sed utrisque & tenues & candidi, ac pallidum continent humorem. Et utrisque eadem origo à pectore. Quem Aldrovandus appinxit dorsum habebat inter atrum & cæruleum medium, dentem superiorem triplo maiorem inferiore. Vterque intus tuberculis caret, & utrinque est acutus.

Reperiuntur in mari, circa Sigæon inprimis Athon & Ligustico. In Indico quatuor sunt cubitorum. Hyeme verò aprica littora sectantur, æstate in opaca gurgitum recedunt, petrosisq; locis vivunt. In Ligustico nigricantes Pietius Valerianus conspexit. Locus. *Plin. H. N. l. 9. c. 3. Arist. H. A. l. 5. c. 17.*

Victus ipsis pisciculi, quos circa cubilia capiunt, & captos ori forcipe suo admovent. Murænas & congros maiores devorare, & cibos ore terere, quod Victus.

re, quod oris constitutio & gulæ angustia ostendit, observavit Bellonius. *Vita* omnib. diuturnior. De *Generatione* ira Aristoteles. In genere crustatorum locusta post coitum impletur, & continet ova circiter menses tres, Maio, Iunio Quintili. Deinde edit ea sub ventre ad plicaturas: ubi crescũt, quomodo solent vermiculi. Id quod commune est & molluscis & piscibus oviparis, ut omnium ova crescant. Locustarum igitur ovum est solutile in arenæ modum, octo in classes partitum: pro numero scilicet cooperculorum, quæ lateri adhærent. Quorum singulis cartilagineum quiddam additum est: circum quod hærent cumulata specie rami: unumquodque enim horum cartilagineorum in plura scinditur. Quod deprehendas, si diducas: sin aliter intueare, unum corpus concretum putes. Grandissimum quodque non est ad foramen, sed ad medium: postrema autem minima. Minimis magnitudo quanta fici granulo. Neque continuò ipsi meatui hærent, sed medio. A cauda namque ad pectus, duo, singula utrinque sunt potissimum intervalla. Sic enim etiam opercula ipsa disposita sunt, ut à latere tegere non possint. Quare extremitatibus suis imposita cooperculi modo contegunt omnia. Videtur autem parturiens producere ova ipsa ad illa cartilaginea caudæ applicatu. Comprimens enim sese atque statim curvans parit. Cartilaginea hoc tempore augescunt ita, ut ovorum ipsorum capacia esse possint. Nam ad cartilaginea pariunt sicut Sepiæ ad malleolos, aut alia quæ fluitant. Is est pariendi modus. Concoquit autem ibidem potissimum vicenis diebus. Tum abjicit cuncta simul consistentia sicut cum eiecit, videntur: inde ex his locustæ oriuntur die ferè quinto decimo: capiunturque sæpènumero minores digito. Ante Arcturum pariunt, post Arcturum amittunt ova. Hucusq; Aristoteles.

Bellon. Aquatil. l. 2. c. 3. — Genera-tio. — *Arist. H. A. l. 5. c. 17.* — *Aristot. H. A. l. 4. c. 2.* — Sexus.

Sexus differentia in eo consistit, quod fœminæ primus pes bipartitus sit, mari continuatus uno ungue. Fœmina quoque pinnulas quæ subtus sunt magnas habet, sed collum versus decrescentes. Mas omnes æque minores. Maris etiam pedibus postremis quasi calcaria quædam sunt: eaque tum magna, tum acuta, fœminæ eiusmodi pars parva & inoffensa. Rondeletius addit in caudæ supina parte fœminam habere appendices duplicis pinnis similes, ad contegenda & conservanda ova; mari simplices & parvas. Vulvam bifurcatam habere, Aristoteles testis est.

Aristot. de Gener. l. 1. c. 8.

De *Natatu*, pedes anteriores, in eo qui maiores sunt moveri Bellonius negat, sed pinnulis quas partim sub cauda gerit, partim in extremo eiusdem, cum quaternis reliquis pedibus natare asserit. Cum nullius rei metu afficitur anteversus progreditur non prætensis sed obliquatis ad latera cornibus, ne aqua contra natantem ruens reprimat cornua, & ulterius progredi prohibeat. Retrocedens in metu, demittit & laxat eadem, & tanquam remis altius demissis Scapham propellens, multum itineris conficit. Latent mensibus quinis, & more arietum cornibus dimicant. Lædi non posse nisi sub cauda tradit Rondeletius. *Antipathiã* si attendas, tantum Polypum paver, ut si juxta viderit omninò moriatur. Murænam eadem aggreditur, & ex victa prandium instituit.

Motus. — *Bellon. Aquatil. l. 2.* — *Ælian. H. A. l. 9. c. 25.* — *Plin. H. N. l. 9. c. 30.* — Antipathia. — *Plin. H. N. l. 9. c. 30.*

Usum in Cibis si spectes, Collimedon ideò Carabi accepit nomen ꝙ hoc cibi genere impensè delectaretur. Eliguntur gravidæ & tempore plenilunii. Præferuntur in Italia ab Octobri usque ad Aprilem: præferuntur & maximæ, quales capiuntur in mari Indico, & circa Africæ quoddam littus loco petroso, ut scribit Synesius. Plus carnis habent quàm Cancri, ut Diphilo Siphinio apud Athenæum visum, difficulter concoquuntur, sed admodum nutriũt salsi humoris sicciq; participes, & si aqua dulci sæpius coquantur, ventrem cohibent. Conditurasvide apud Aldrovandum. *Usum in Medicina* ꝙ spectat, Hippocrates puerperæ ut melius

Usus.

Hippoc. l. de morb. mulier.

melius purgetur præscribit. Simeon Sethi testas combustas ac cum meraco vino potas renes calculosos expurgare scribit.

ARTICVLVS II.

De Astaco.

PUNCTUM I.

De Astaco marino communi.

TAB. II. 2.

Nomen.

ASTacus ex sententia Rondeletii, quasi ἀστάκτος, id est, non destillans sed abundè fluens dicitur, quòd tubercula plurima, tum alba tum purpurea guttarum, sive lachrymarum specie forcipibus inspersa habeant.

Descriptio.

Aristot. H. A. l. 4. c. 2.

Est vel Marinus vel Fluviatilis. Ad eum Leo seu Elephantus Plinii, & istæ quem hic descripturi sumus pertinet. Est autem Astacus colore toto nitido, sed nigritia insperso. Pedes inferiores grandes, ad octo usque habet: ab his grandes ipsos duos multò majores & mucrone latiore, quàm locusta, sed specie diversâ. Dextri namque summum latum obloogum tenue est: sinistri crassum & teres: utriusq; verò bipartitum ac quasi mandibula cum dentibus infra supraque. Quanquam dextro dentes serrati sunt omnes, alterius primores serrati: at interiores tanquam molares. Inferiorum ordo quaternis æqualibus, superiorum ternis inæqualibus expletur. Movent partem superiorem utrique, & ad inferiorem premunt: ac valgi quidem sunt situ inferiore, tanquam à natura destinati ad protendendũ & premendũ. Supra hosce duo alii hispidi paulò infra os. Mox haud longè infra, branchiæ circum os multæ & hispidæ, quas assiduè motat. Hi pedes qui ori præstò sunt, extantibus quibusdam tenuibus barbulis asperantur. *Dentes* duos habet ut locusta: supra hosce cornicula breviora ac tenuiora quam locusta. Tum alia quatuor eâdem specie, sed breviora & tenuiora, super his oculos pusillos breves. Prominet *pars* cui subsunt oculi, acuta & aspera quasi frons, major quàm locustis. Omninò facies acutior, pectus autem latius: totumque corpus carnosius ac mollius quam locustæ. Octo *pedum* quatuor bifidi, quatuor nõ: quod collum appellatur, quinque in partes divisum est extrinsecus. Tum est sexta pars lata quinque producta plagulis. Hactenus Aristoteles. Gesnerus Chelam faciẽ hominis ridiculã repræsentantem exhibet. Nam Chelæ pars minor maximum & aquilinum nasum refert: & quæ in utriusque partis confinio apparent verrucæ, oculos, si supercilia addantur. Superiorem partẽ quatenus seu cornicula quatuor supra nasum & frontẽ eminent, cæruleo aliove colore si pictor inducat, ad repræsentationẽ pilei auriti & ad latera descendentis, ita tamen ut aures lateant: retrò & circa tempora pili prominant nigri. Facies partim albo induatur pigmento, partim roseo fuco niteat. Linguæ instar partis chelæ majoris tubero rubicundo culore insigniantur. Quòd si cristam quoq; è pennis præsertim gallinacei, capi aut pavonis nutantẽ, foramini summo indideris, planè Gorgoneam & terribilem habebis faciem.

Locus.

Oppian. Halieut. l. 1.

Arist. H. A. l. 5 c. 17.

Nunquam nõ in Oceano frequentes: in Euxinio tamen nulli. In saxis habitare Oppianus prodidit: Aristoteles in terrenis. Circa Thasum & Hellespootum nascuntur. *Coëunt* eodem modo quæ cætera crustata. Mas fœminaque nulla nota insigni inter se differunt.

Generatio.

Ælian. H. A. l. 8. c. 22.

Ælian. H. A. l. 6. c. 22.

Nam utriusvis utram liber forcipem majorem deprehendes; quanquam utramque æqualem unquam neutri. Ore mare excipit, cum locustæ ad branchias transmittant. Sine humore longius à mari deferri nequit: & tam est loci patrii amantissimus, ut non longè deportatus, eodem adrepat, Polypum extimescit.

Usus in Cibis.

Quantum ad *Usum in Cibis*, optimi illi apud veteres qui in Methymna capie-

capiebantur. Omnes difficulter coquuntur, & tardè descendunt: ritè confecti & præparati non imbecilliter alunt. Mnesitheus assos elixis prætulit.

PUNCTUM II.

De Leone seu Elephanto & Astaco parvo Rondeletij.

TAB. II. 5. Nomen. Bellon. de Aquatilib. l.2.c.3. Ælian. H. A. l.14. c.9. Descriptio.

CRustatum quòd hic descripturi sumus, nomē Leonis vel à magnitudine, ut Aldrovando videtur, vel à colore flavo, quo vivus conspicitur, ut Rondeletio placet, fortitum est: Bellonius cum Elephanto Plinii idem facit, quòd eadem sit Leonis apud Ælianum & Elephanti apud Plinium descriptio.

Corporis specie Astaco affinis est, sed brachia longiora habet, forcipes tenues & latiusculos, quorum scissura major, quàm in ullo alio Crustatorum genere. *Pedes* tres qui proximè brachia sequuntur, longiores sunt, aculeati, in calcaria terminati: ultimus exiguus brevis & tenuis, neque aculeis, neque pilis munitus. Præterea ab Astaco dorso aculeis differt, quibus cum locusta convenit. Utrinque *cornua* duo longissima tenuissimaque habet, item alia in fronte brevia, inter quæ unum in fronte eminet acutum, neutrâ parte serratum: hæc sunt oculorum propugnacula, qui cornei sunt & prominent. *Corpus* totum undulatum est, instar panni ex hircorum camelorumque pilis contexti. *Cauda* perinde ac in Astacis in pinnas quinque desinit, sed lineis magis distincta. Scaliger unum vidit, cujus brachium puerilis brachii magnitudinem æquabat, quantum & ille quem Aldrovandus Brundusio sibi missum describit, habebat.

Plin. H. N. l.32. c.11. Plinius Elephantum suum nigrum esse vult, id est, violacei exsaturati coloris. Nam *μέλας* Græcè de nigro, ut de Æthiope, & cæruleo, ut de mari dicitur. *Forcipibus* adeò valent, ut observatum sit, Massiliæ vulpem per totam noctem, ab uno detentam fuisse.

Apponuntur lautis in Italia conviviis, Ælianus, adipem squalidæ & infuscatæ faciei nitorem afferre, reliquit. Usus.

ASTACUS *parvus marinus Rondeletii* semper est parvus. *Corpus* ei vivo rubescit, alioqui lineis cæruleis transversis variatum. *Capite* & thorace est rotundiore quàm fluviatilis, in lateribus inciso. E capite eminet *Cornu* latiusculum, magnum si totum corpus spectes, utrinque serratum, inter oculos situm, quas recondit & exerit. Cornua quatuor oculis præfixa sunt, dum & breviora cornu serrato vicinora, alia duo multò longiora, flexibilia, articulata. Chelam utrinque unicam habet denticulatā, quaternis articulis connexam. Utrinque pedes sine forcipibus. *Collum* tabellis constat, & in pinnulas desinit. Sub cauda appendices sunt ovis reponendis destinatæ. TAB. II. 6.

PUNCTUM III.

De Cammaro seu Astaco fluviatili & aliis.

ASTaci fluviatiles Galeno χαμμαρίδες, Athenæo κάμμαροι, modernis Græcis Caranides & Caranidia dicuntur. TAB. II. TAB. III. Nomen.

Circa eos. *Descriptionem* non est quòd multum laboremus, hoc tamen poni potest. Ventriculum mutim undique ambire, quam quidam stercus esse credunt, Bellonius hepar, sed falsò, quòd hoc solis sanguineis datum sit: Eundem tam miro artificio fabrefactum, ut etiam in ejus fundo alterum os comperias suis maxillis & dentibus refertum. Utrinque etiam spiraculum seu foramen sub cortice ad latera oris videas, per quod aquam ore acceptam reserunt. Branchias habere ex Aristotele Gaza & Rondeletius prodidere. Philosophus enim βραγχιώδη, hoc est, partis branchiis similes dixit. Descriptio. Arist. H. A. l.4. c.2.

Gesne-

Tab. III.

Cammarus. *See Krebs.*

Astacus Minor. *Klainer Krebs.*

Astacus Maior. *grosser Krebs.*

Astacus supinus.

Gesnerus cirros potius esse judicat, ad motum progressionis natationisque à natura datam, vel ne aqua introrsum penetret. De *Lapidibus* memorabilia prodidit Helmontus, quæ sequuntur. Per plurimas inquit atque uniformes cancrorum discretiones ista comperi. Inprimis stomachum cancri esse in capite propè verticem. Mares enim quotannis ægrotare incipiunt, à mensis Junii medio: fœmellæ dein in Julio ante testarum exuvium. Sunt enim per dies novem & amplius velut semiexanimes ac immoti. Qua tempestate stomacho illorum exterius obducitur membranula nova, inter quam & stomachum veterem, est liquor quidam lacteus, qui sensim exterius in globum stomachi convexum, quà parte attingit, obducitque stomachum veterem, contrahitur utroq; latere in concavum, statimq; lapidescit. Interim nec tunc nec multò post cancer esitat quicquam. Ideoque (penè incredibile) vetus sive interior stomachus, sensim in mucilaginem alimentariam absumitur; exteriorque ac novus alter stomachus, in vicem absumpti, succedit. Siquidem isti lacti, ad stomachi veteris convexum subnato, obtenditur statim pellicula, per modum lacti tepenti solitum: erescitque lac istud, inter utramque præfatam membranam, utriusque scilicet stomachi. Quæ cuncta ducentis fortè cancris dissectis, dietim observavi, jucunda admiratione. Tandem residua pars lactis, cancro cedit in alimentum. Nihil autem cancer edit, aut in eius stomacho reperitur, quantisper isti lapides sunt in stomacho eius, vivitque circiter XXVII. dies tam ex veteri suo stomacho, sensim absumto, quam ex usu resolutorum postea lapidum. Hucusque Helmont. Albertus plenilunio crescere putat.

Helmont. de Lithiasi c.7.

Locus. *Reperiuntur* passim in fluminibus, lacubus, & rivis. In Pannonia tam frequentes ut Julius Alexandrinus sæpe supra triginta currus Astacis onustos, in foro Gammario Viennæ numeravit. In Hispania non haberi affirmant quidam.

Victus. *Victitant* cadaveribus, & carnibus, & quidem his adeò delectantur, ut in Danubio de navibus suspensis, magna multitudo adhæreat. Ranas quoque appetere, Albertus testatur, & nos experientiâ comprobatum habemus. Per tredecim dies vivum absque cibo conservavit Gesnerus *Sexus* notis distinguuntur. Mares in ea parte quâ corpus ad caudam continuatur subtus, quatuor longas prominentes virgulas habent, quibus fœminæ destituuntur. Cauda etiã illius, rotundior, planior & spissior; tenuis, vacua, & latahuius, majorq; tabellarum in eadem distantia.

Generatio. De *Generatione* hoc sciendum, Marem in coitu primò supra dorsum fœminæ ascendere, mox se istam supinã vertere: per solam meatuũ applicationẽ coire: membro n. q alterius corpus ingreditur destituuntur: Ova per anum, per quem & excrementa reddunt, parere: & sæpe minimos Astacos caudæ matris adhuc adhærentes conspici. Albertus ova fœminæ primò in corpore valdè compressa esse, dein paulatim exire & virgulis curtis sub cauda dones complectantur adhæresceere, scripsit. Hyeme mensibus quinque *latent*, si cõmunem opinionẽ sequaris. Aliqui enim tũ etiam apparere ac ad litora prodire; æstate ad optatas aquas gregatim concedere dicunt. Novilunio emaciantur, plenilunio pinguescunt.

Antipathia. De mirâ quædam inter Cancros & parvos *antipathia*, sic Helmontus. In Marchia Brandeburgica locupletissima est cancrorum piscatio. Vectores autem coguntur noctu excubias agere, ne fertè porcus aliquis vel leviter subter currum transcurrat. Nam id si contigerit, manè quotquot cancri, in curru fuerint inveniuntur mortui. Tam exitialis est porcus cancro.

Differentiæ. *Dividuntur* in *Minores* & *Majores*. Illi, quòd sub saxis degant, saxatiles dicuntur, parte supinâ albicant, pronâ nigricant, elixi non undiquaque rubescunt. *Majores*, rotundiori sunt magisque crenato in Pado corpore,

pote, quàm in ſquama, cuius dexter pes ſiniſtro tenuior eſt.

Vſus. Locum in *Cibis* habere, omnes norunt, quamvis etiam difficilioris concoctionis eſſe certum ſit: quia & longiore in ventriculo morâ, mandatis frigidis & humidis in caput vaporibus, ſoporem inducunt. Martio & Aprili menſibus à quibuſdam cómendantur, lunâ inprimis accreſcente. Venæ quæ in eis interdum reperiuntur, improbantur. Varias præparationes apud Aldrovandum vide. *Medicis*, contra canis rabidi morſum, phthiſin, febrem hecticam, urinæ retentionem, calculum, inflammationem linguæ & gutturis, & Cancrum in mammis inſerviunt. Contra anginam ſic à quibuſdam præparatur. Aſtacos circiter decem vivos contere: & ſtillatitios liquores intybi roſarum & papaveris erratici affunde, inde expreſſus ſuccus vinum rubellum refert. Eo linguam abluere & diligenter ac penitus gargarizare oportet, deinde ét hauſtū eius mediocrē bibere, Linguā abſterſam & purgatam larido inſulſo percinge, poſt horam & dimidiam, quicquid viſcidæ pituitæ inſederit, rurſus abſterge, & ſucco Aſtacorum præſcripto denuò lava. Reliqua in Aldrovando vide. Præparatio contra mammarum cancrum apud Hartmannum optima. *Lapides* quòd ſpectat, rariſſimum ex iis diureticum, febrifugum, & vulnerarium parari poſſe exiſtimat. Helmontius, ſi in formam priſtini lactis reſolverentur. Uſurpantur quoque contra calculum, cum nucleis perſicorum & meſpilorum: Contra ſanguinis grumos, cùm carbonibus è tilia aceto reſtinctis, &c. Huc pertinet *Aſtacus Caraboides*, & *Gammarus terreſtris*. Ille colore eſt omni parte corporis cinereo, antennis quatuor, duabus longioribus, reliquis brevioribus, pedibus & chelis hirſutis. Pedes duo priores chelis proximi tabellas in extremitate circum undique ſerratas habent, ad natatum faciliorem fortè utiles. Quantum ad hunc, Cruſtacei quoddam genus in terra latitat, maximè in India Occidentali, Cuaraſſas vocant, tam prope Gammarorum formam, ut cùm effoſſum è terra conſpexiſſet Julius Cæſar Scaliger, ac roganti quid eſſet, in ſepulchris inveniri alii dictitaſſent, à Gammaris abſtinuerit diu.

Aldrov. de Cruſtat. c.6.
Hartman. in praxi Chymiatrica.

ARTICVLVS III.

De Squilla in genere.

Tab. IV. 3.4.5.6.&c. Nomen. *Aldrov. de Cruſtat. c.8.*

CRuſtata, quæ Latinis Squillæ, Græci κωρίδας, κουρίδας, & καρίδας vocant, ſeu ἀπὸ τῆς κάρης capite, quod Squillis majuſculum eſt; ſeu ἀπὸ τῆς σκαίρειν, ſ. initiali abjecto. Heraclides Colybdænas apud Athenæum vocat, quo nomine Epicharmus, ut Nicander vult pudendum marinum intelligit.

Deſcriptio. *Ariſt de part. l.4. c.8.* *Ariſtot. H.A.l.8. c.ult.*

Deſcriptionem ſi attendamus, *Caudam* habent, ſed forcipe carent, fortè quòd pluribus pedibus, in quos redundantia illa abſumitur, inſtructi, ſi Ariſtotelem & Rondeletium ſequimur: At Bellonius pedes forcipatos habere ſcribit, quas etiam Ælianus, & quidem maximas Indicis in Gange fluvio attribuit. *Corpore* ſunt vere nigreſcente, ſed poſtea albedinem recipiunt. *Cornua* etiam habent Oppiano teſte acuta, & in ſummo capite poſita: Ælianus aculeum acutiſſimum triremis roſtro ſimilem, & ſecturas, ſerræ modo habere ſcribit. *Oculi* ſub eodem munimento præduri eminent. *Inteſtinum* quoque rectè in caudam veluti Locuſtis & Aſtacis finit, qua excrementa emittunt & ova pariunt.

Locus. *Oppian. Halieut. l.1.*

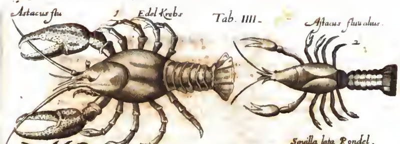
Vivunt in marinis paluſtribus & ſaxoſis locis. Ab illis ἰλύοι, Æliano, ab his petreæ Oppiano dicuntur. Indicum mare majores alit, quæ in profundo hærent, ut minores littoribus gaudent. In diffractis ſaxis in mari rubro reperiri, prodidit Theophraſtus, quod de vivis an de figuris ſumendum ſit, dubitatur. Habentur & in Oceano Germanico, & Gallico, mari Tyrrheno & Adriatico. Circa Jaſum magnas celebrat Archeſtratus.

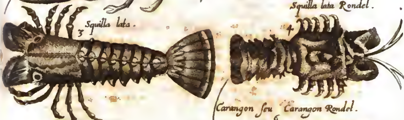
Victus. *Ælian H. A.l.1.c.30.*

Victitant oſtreorum carnibus: Ælianus quaſdam alga vivere prodidit.

De

Tab. IIII.

Astacus flu
1
Edel Krebs
Astacus fluuialus.
2

Squilla lata Rondel.
3
Squilla lata.
4

Carangon seu Carangon Rondel.
6

Squilla gibba Garner.
5

Squilla parua.
7

8
Squilla Vrsa minor..
hoger Krebs.

Squilla mantis.
9
Squilla.
10

Squilla lata Bären Krebs
12

Leo Rondel.
Leu.
11
Squilla gibba.
alia.

13

NAPOLI

Arist. H. A. l.4.c.2. Sexus. De *Sexu* ita Aristoteles. Distinguitur à fœmina mas duabus particulis candidis, quas ipse peculiares habet in carne pectoris, sed ab ipsa discretas tum color, tum concretione, similes sepiarum promuscidi. Vorticosæ hæ sunt, quemadmodum buccini anfractus, quem Græci μήκωνα, id est, papaver vocant: Oriuntur ex abacetabulis, quæ sub extremis sunt pedibus. Est etiam in pectore caro rubra, sanguinis colore, quæ tamen attrectata dilabatur, neque similis carni fit. Ab ea meatu qui in pectore buccini refert speciem, alia est sinuatio funiculi crassitudine, sub qua duo, quædam sunt appensa inrestino arenacea genitali semini destinata. Atque hæc mas habet. At fœmina ova ibi, colore rubra, quæ annexa ventri, atque utrinq; latus intestini, ad carnosas usque partes, membranâ tenui continentur.

Generatio. *Coëunt* more quadrupedum retrò mingentium, scilicet, ut fœmina caudam supinam exponat, mas suas superimponat & applicet; & coëunt ineunte vere juxta terram, & cum ficus maturescunt.

Antipathia. *Inimicitias* cum Labrace exercent, & à Phycide ac Lupo comeduntur. Quo se modo ulciscantur, apud Ælianum habemus. Cum se, inquit, interceptas sentiunt, fastigium quod eminet à capite, quodque simile est acutissimo triremis rostro, atque in summa parte secturas habet, modo ferrulæ uncinatæ, hoc, inquam, animosæ illæ bestiolæ cum incurvarint, summa lævitate saliunt, & tanquam saltatorium versant orbem. Lupus ore hiante squillam lassam comprehendit, hæc in gutturis laxitate saltat, ut gula intumescat. (Ælian. H. A. l.1. c.30.)

Vsus. *Vsus* earum & in *Cibis* est & in *Medicina*. In *Cibis* preciosum piscem Juvenalis nominat. Apicius tanti granidiusculas faciebat, ut earum gratia in Africam navigaret, cumque priusquam navi exiliret Minturaensibus minores animadverteret, gubernatorem, nulla excensione factâ, eâdem via Italiam repetere juberet. Hodiè elixantur & cum aceto comeduntur: (Iuven. Satyr.3. Athen. Dypn. l.1.) frigantur etiam in Carragine cum oleo satinâ adspersâ. Olim ficus fol is assatæ involvebantur. Difficulter côcoquantur, stomacho nocent, & Veneris desiderium excitant. Hoc & sibi contigisse Cardanus testatur. Hecticis eximiè prodesse nullum dubium. Ajunt tritas & particulæ impositas, cuspidem vel sagittam, si quæ infixa, singulari attrahendi vi educere. Quidam escæ ad mugiles capiendos admiscent. Iisdem & lupus piscis inescatur.

ARTICULUS IV.

De Squilla in specie.

PUNCTUM I.

De Squilla lata sive Vrsa.

QUam Squillam latam Rondeletius vocavit, hanc nos *Vrsam* & quidê Aristotelis cû Bellonio & Scaligero dicimus. Ubi enim porrectaja-cet, ursi corium extensum repræsentat. A Squillis eam separavit Aristoteles, quod sub Squillatum nomine non notet. Neapolitani Messanenses in Sicilia Messacaram, quasi sit ἡμείζων καρίς, vocant. (TAB. IV. 3.4.8.12. Nomen. Scalig. Ex. 245.)

Descriptio. Rondeletius eam ita *describit*. Locustarum est magnitudine, sed latior, multo & magis depresso corpore & hirto, in fronte ossa duo, utrinque unicum, in ambitu serratum, in quibusdam acutius, in aliis latius. Hi pinnæ duæ alligantur. Inter hæc duo enascuntur coroua, initio articulata, circa media bifida, ut ex duabus quatuor fiant, non valdè longa. Brachia duo habet cum aculeis, veluti clavis eminentibus, pedibus majora, non bifida, quæ in os flectuntur, quibus ori cibum tanquam pedibus admovent. *Pedes* utrinque quatetni sunt. *Oculi* patû prominent. *Frons* quadrata, & latior quàm in ullo Crustatorum genere. *Tumores* multi p dorsum sparsi sunt, ex quibus extant tubercula, quorum summa pars adeò rubet, ut carbunculus in annulorum pala inclusas dicas.

In Cœnosis *vivere* argumento est, quòd luto obsita è mari extrahatur. Rarò in Gallia capitur: Romæ & Neapoli frequenter: in Africa frequentissimè. Circa Minturnas Campaniæ oppidum majores sunt Smyrnæis. Idem eis pariendi tempus natura statuit quod Locustis. Per hyemem & vere prius quàm ova excludunt laudantur, Et hæc de Ursa, quæ *Major* dicitur, accipienda sunt. Est alia quam *Minorem* & *Calatam* vocant. Scaliger *Cangren* Aristotelis credit, Rondelerius *Cicadam marinam*, quòd cum Cicadis terrestribus magnam similitudinem habeat. Quinque tabellis constat, & dorso egregio naturæ artificio variè cælatis & sculptis. Tota rubet. Dodrantalem magnitudinem vix superat.

Scalig. Ex. 245.

PUNCTUM II.

De Carangone & Squilla gibba.

Tab. IV. 6.

QUas Aristoteles κεραγγόνας aut κεράγγας, Hesychius κεραγγίνας vocat, ex Gazæ sunt Crangines.

Descriptio

Est verò hæc Squilla, si *Descriptionem* attendas, palmi majoris longitudine. Contegitur crusta tenui, lævi, candida, nonnunquam ex albo parum rubescente, quæ cocta, tota rubescit, cornu instar pellucida. E dorso enascitur *cornu* in fronte serratum, sursum recurvum, cuius denticulatæ asperitates in superiore & inferiore sunt parte non in lateribus. *Oculi* sunt cornei, in quibus subjecta pars cava cochlearis modo. *Cornua* sunt quatuor, ex quibus duo benè longa, tenuia & flexibilia. *Pedes* habet quinos; qui in calcar terminantur terni sunt.

Posterior pars pro reliqui corporis crassitie & magnitudine longa, septem tabellis constans, in quatuor pinnas desinit: è quarum medio extat aculeus latior quàm in Squillagibba. Quam Gesnerus vidit, partim rubebat, partim dilutius albicabat, ad latera flavescebat.

Sunt omnium crustatorum sapidissimi. Carne tenera dulci, bonique & multi alimenti constant. Caudæ in primis crusta spoliatæ, cum pipere, sale & aceto, mensibus Februario, Martio, Aprili, Majo, laudantur. Usus.

SQUILLA GIBBA κυφὴ, propter gibbum quem habere videtur dum se curvat dicitur. Alii καμαρύλας & κυρτὰς vocant. Græci moderni Caridas & Caranidia nuncupat. Crangonibus sunt tenuiores maximè in cauda extrema. Senos ante frontem gerunt valdè tenues cirros. Caudam contractam, in cuius extremo pinnæ sunt quinæ: quarum quæ medio loco posita est, serratam duram, atque in acutum fastigiatam formam habet. In Santonum littora maxima earum copia. Ova *pariunt* & generant Locustarum more. Certum menses circiter quatuor gerunt. Cornu frontis elatum in palatum Lupi piscis infigunt, eumque interimunt. Ubi tanguntur saltant, ac tangentem sæpè expavescunt, corpusque in aqua gibbosum arcuato motu promovent erucarum modo. Vendebantur olim in sportulis ex junci rimine conrextis, friguntur cum oleo in farra, ine: aut elixantur in aqua & comeduntur cum aceto.

Tab. IV. 5. 13.

Descriptio.

Arist. H. A. l. 5. c. 17.

Alexandr. in Pindarr.

PUNCTUM III.

De Squilla parva, & Squilla Manti Rondeletij.

Tab. IV. 7.

SQuilla parva nomine proprio caret. Σκύλλαρον Aristotelis, non est, ut perperam Gaza convertit. Chelas enim hoc, Astaci modo habet. Quidam ἐγχλώρους à colore fortasse, quem vivis Rondeletius obscurum tribuit, dici volunt. Alii μελικηρίδας apud Athenæum propter suavitatem in cibo. Duplex istarum est *genus*. Unum *Majus*, duriore crusta quàm Squilla gibba, quod vivũ in aëre saltat, & noctu ut candela lucet, *Cambaretto* Romanis.

Arist. H. A. l. 5. c. 15.

Differentia & descriptio.

Alterum *Minimum*, ut tam exi-

guum,

guum, ut mille vix libram æquent pondere, Venetiis frequens. Cocis quibusdam Brava, Vasconibus, Civade, id est, avena, pugillatim enim devoratur. *Caput* habet pro Corpusculi magnitudine crassum & latum, sine cornu. *Caudam* tenuem, gibbum parvum. Oris appendicibus & aliis Gibbæ similes, punctis aliquot variatur. Bellonius vivas subfulvas spectari ait, coctas rufescere.

Locus. Et in mari, & in fluviis nascuntur: etsi Bellonius longè à mari provenire dicat. De Garumna canistris excipi, Scaliger testis est. Tarentinus fluviatiles nominat.

Usus. Carne sunt adeò dulci, ut fastidium patiant. Vix ullum aliud Cibi genus, teste Rondeletio; dulcius degustaveris. In aqua hordei lotæ, & in carnis jure coctæ, hecticis maximè conveniunt. Cum crustis adjecto pipere elixæ, venerem stimulant. Icon quam hic damus, Gesneri squillam parvam exprimit.

TAB. IV. 9. Aldrov. l.2.c.16. SQUILLA MANTIS, nomen à bestiola quadam ex Locustarum genere accepit, nec antiquis est dicta. Occitani eam Preguedicus, id est, precantem Deum appellant, quod semper manus junctas teneat, & corpore sit, jejunantium instar, gracili & macilento. Divinare eandem vulgus credit, & de itinere quæsitam alterum brachium extendere.

Mathiolus *Hippocampum* appellat, Bellonius *Cicadam marinam*, quam *Speusippe Nymphi* esse suspicatur, eandem ita *descripsit*.

Descriptio. Tenuis est, inquit, huius crusta, cruda ita albicat, ut ferè transpareat. Una cum pisciculis marinis sæpe suo cortice contecta extrahitur, & simul cum carplonatis, bocis, mænis, & trachuris canistris infestitur. Natura incredibili ferè artificio. Cicadæ oblongum corpus decem *tabellis*, affabrè articulatis loricavit: quarum prima, quæ caudam extremam conficit, caudam in lateribus expandit. Cauda porrò duabus maculis phœniceis subrubris insignita est, quę duorum oculorum speciem præ se ferunt, estque aculeata & crenata. Prima tabella à cauda incipiens, versus secundam, tertiam, quartam, quintam, & sextam, pinnulis fimbriatis multiplicibus subtus munita est; quibus, dum in mari natat, aquam percutit, & corpus incitat.

Tres *tabellæ*, quæ sex prædictas subsequuntur, ternis utrinque pedibus communitæ sunt; ad cervicis autem initium, duo brachia majora oriuntur, quibus cibum apprehensum ori suggerit: sed ea cancris, alter quam locustis forcipantur. Sunt enim in longum exporrecta, atque in extremo grandioribus crenis suffulta, quibus eum cibum corripit, ex uno brachio, ad aliam brachii articulationem transfert.

Horum autem extrema velut in duritiem osseam abeunt dentiscalpiis conficiendis ob id expetita. Pars quæ capiti contigua est, in exile quiddam terminatur, & contra quam cauda se in latum diffundit. Extra aquam prorsus immobilis & imbecillis est.

Aculeum unum habet utrinque ori præfixum, ut Phalangium & Scolopendra, quo mordicus cibum à pedibus suggestum continet quem postea dentibus conficiat, & in stomachum derrudat.

Dentes illi natura in oris lateribus protulit, unico utrinque ossi crenato, V. litteræ formam referente infixos. Cujus anterioris partis officium est, ea incidere quæ manditi posterioris verò quæ crenas habet, conterere. Nam idem os, duos habet dentium ordines.

Pratenturas duas in fronte breves, ursinis similes, ostendit, trifariam in extremo diffissas: ac rursus duas alias in lateribus prædictis breviores. *Oculos* habet virides, exertos, quos non alveo ur Cancratium & Locustarium genus condit: sed ante hos pinnulas exporrigit eis similes quas in cauda gerit: ex quo multi decepti caudam *caput* esse crediderant. Strias rectas in tergore, atq; in capitis tabella ductas

ductas proferr. Pisce dissecto, *dentes*, fortib. musculis movere conspiciuntur. *Cerebrumque* adeò esse exiguum, ut vix hordei grani magnitudinem æquet: Oprici tamen ad oculos perduci apparent. Rondeletius toto corpore pellucido esse addit. Eodem modo parit & coit, quo aliæ squillæ.

Vsus. Carne est molli, dulci, delicata.

TAB. LI. Huic affinis est *Tamarugvacu* Brasiliensium, *Camaron de Salgado* Lusitanis dicta. Caput habet triangulare. Barbam cancerinam octuplam. Et in eo tantum à Manti differt, quod in anteriori parte corporis pedes non habeat, nec brachia interius serrata. *Marcgrav. hist. Brasil. l. 4. c. 20.*

CAPUT II.

De Crustatis rotundis.

ARTICULUS I.

De Cancris in genere.

CRustata quæ Larini Cancros vocant, Græcis καρκίνοι, quasi καρκίνοι, quòd κόρας, id est, pupillas, & oculos mobiles habeant, dicuntur. Siculi κάραβας vocant, Hesychius καβούρι. Apud Varinum ἀθάραξις vel παξαμις Cancer dicitur, quod ostrea lapillo inter testes seu valvas (ἀθυρας ἢ πύξιν) injecto, venetur. *Candam* habent revolutam, sine ἐπικάλυμμα ἀθυρωδης Aristoteles vocat, quæ ex tabellis constat, & corpus posteriore parte integit: *Caput* indiscretum *Cerebro* carent, etsi partem quæ cerebri fungitur munere habeant. In obliquum aspiciunt inclusis crustæ fragili oculis. Pedes quin obliquum feruntur eis deni cum forcipibus, quorum dexter in omnibus major, & in primoribus superior pars movetur inferiore immobili. Descriptio. *Arist. H.A. l. 4. c. 10. & 3.* *Plin. H. N. l. 9. c. 13. & l. 11. c. 48.*

Dentes interius bini primores, & inter eos caruncula linguæ effigie. *Stomachus* ori continuò junctus exiguus. *Arist de part. 4. c. 8.*

Mollibus & petrosis *locis* gaudent: quin & sub terra inveniuntur. Hyeme aperica littora sectantur æstate in opaca gurgitum recedunt. *Plin. H. N. l. 9. c. 31.* Locus.

Vescuntur conchiliis. Polypum ob nimiam Venerem imbecillum devorant, nec à suo genere abstinent. Aquam quam ore excipiunt, parte oris exigua emittunt, hinc apparet circa os spuma, quod aqua & aër, qui cum ea hauritur, per attractum & rejectum agitentur. Victus. *Arist. H. A. l. 4. c. 2. & l. de Respirat.*

Galenus dulci & salsâ aquâ vivere scribit. Lacte potatos sine aqua diutissimè, author de natura rerum. *Galen. de cib. bon. & mali succ.*

Generationem si spectes, Cancri parte priore copulantur, sua opercula, loculosa illa rugosaque, mutuâ consertione cōponentes. Primum Cancer minor ab averso supervenire solet, tum major, ubi ille supervenerit. *Ova* edunt in operculo, hinc istud fœminis latius, & hirsutius; ita à maribus discernuntur. Generatio. *Arist. H. A. l. 5. c. 7.*

Addit tamen Plinius, fœminæ primum pedem duplicem, mari simplicem, eundem duas inter ventrem & caudam spinas habere, quibus illa caret. *Plin. H. N. l. 9. c. 31.*

Soli è crustatotum genere non natant, sed incedunt, & quidem transverso latere quod simiis & ursis, propter posteriorū pedum latitudinem competit. Cum enim motus tractatione & pulsione fiat, & sic secundum artuū flexiones, quæ Cancris introrsum ad pectus sunt; ideò quasi cum triremes circumaguntur, lateris unius remiges impellunt, altrinsecus inhibent, aut retrò trahunt, ita quam in partem processurus est cancer eius lateris utitur cruribus ad carpendū solū alterius lateris ad aspellendum. Motus.

Insidias incredibili sagacitate subodorantur, & confestim se vel luto obruunt, vel inter saxa subducunt. Universi ubi aliquando congregantur, os Ponre evincere non valent: quamobrem regressi circumeunt, apparetque tritum iter. Concurrunt inter se ut Arietes adversis cornibus. In capiendis ostreis & conchis, summa calliditate utuntur. Calculos enim & lapillos, patulæ hiantique eorum testæ ingerunt, ita ut occludi nequeat, mox dentato forcipe pisculentā carnem abra- Natura & Ingeniū. *Plin. H. N. l. 9. c. 38.*

abradentes devorant. Sole signum Cancri transeunt, Cancrorum cum exanimati sunt corpora in sicco trãsfigurari in Scorpiones Plinius author est. Ovidius, brachiis orbos, scorpios, si sub terra occultẽtur producere, prodidir. Latent mensib. quinis, & veris principio senectutem anguinm more exuunt renovatione tergorũ, & tum mollis ad modum crusta subnascitur, & vix præ teneritate ambulare possunt.

Ovid Metam. l. 15.

Plin. H. N. l. 9. c. 30.

Usus.

Duræ sunt carnis, ideò difficiles, concoctu, sed firmi alimenti. Id apud Galenum, Athenæum, & aliis invenies. Nec in *Medicina* spernuntur. Plinius Sole cancri signum transeunte cõtra serpentum ictus mederi tradit. Sues percussas hoc pabulo sibi mederi Thrasyllus author est. Apri hyosciamo devorato Cancros pro remedio quærunt. Cervi à phalangio vel quovis alio admorsi iisdem sibi medentur. Carbunculos & carcinomata in mulierum parte, præsentissimo remedio sanari, tradunt, Cancro fœmina cum flore salis contuso, post plenam lunam, & aquâ illitâ, ut apud Plinium legimus. Ad stranguriam, tres, in aceti cyatho cocti, in mortario contusi & expressi propinantur. Succus cum aqua florum Cyani destillata expressus, gingivis puerorum in dentitione salubriter illinitur. Pulverem Ranzovii ad dissectionem nervi apud Aldrovandum vide. Lapis in capite repertus, & aceto acerrimo immissus, motum manifestum habere deprehenditur.

Plin. H. N. l. 9. c. 32.

ARTICULUS II.

De Cancris in specie, & quidem de Cancris extra conchas in salsis aquis degentibus.

PUNCTUM I.

De Cancro marino.

TAB. IV. TAB. V.

CAncri degunt extra conchas, vel in istis. Illi vel sunt in aquis salsis, vel in dulcibus. Inter illos qui in aquis salsis sunt. *Cancer marinus, Cancer Maja dictus, Pagurus, Cancer eques, Cancer flavus, undulatus Rondeletii, Cancer varius, Cancer cordis figura* & alii *Chelarũ lõgitudine* differẽtes. *Cancro marino* generis nomen inditum est, nec in eius descriptione Rondelerius, Bellonius, & Gesnerus conveniunt.

Aldrov. de Crust. l. 2. c. 17. TAB. IV. 1. TAB. V. 2.

Descriptio.

Rondeletii acuminatus magis est parte anteriore prope oculos, & duo habet cornicula, quibus horũ caret. Rorundo est ac circinato corpore Bellonii, anteriore parte crenis divisio, crustaceo tegmine cõvestito. Majores trium aut quatuor digitorũ latitudinem non excedunt. *Hepar* habent rubrum, quod Aristoteles mutim neminare videtur. Intestina multiplicibus cirris obsessa, moventurque horum partes solidiores albis musculis agentibus. Aldrovandus aliam observavit speciem, cujus pes ultimus qui ab utraque parte est, brevioribus & crassioribus constat internodiis, & aliis pedibus est curtior, in fine duabus, aliis articulationibus latior. Plurimi propè insulam Canibalorum, quæ hodie Domeneca dicitur, reperiuntur, & quia in saxis habitant, πετραῖοι Oppian. dixit. Et *mares* & *fœminæ*. Illis color rubentior, his ex livido in cyaneum tendit. Mares fœminas opprimere videntur antequam inẽant. Crura in ventrem inflectunt dum incedunt. Rondeletius fœminæ partem inesse quandam croceam scribit quâ mares carent. Ovorum putat esse materiam. In Bosphoro Thracio, vento violento ingruente, contra fluctus nituntur: Circa promontoria, ubi major vis venti, singuli in sinuoso loco se tenent.

Ælian. H. A. l. 7. c. 24.

Usus.

Maximè, *in Cibis*, fœminæ cùm ovis turgent laudantur, ideò majus earundem Bononiæ pretium. In India succo dulci cũ luna parturit turgere, plenam eodem destitui, à quibusdam proditum. *In Medicina*, phtisicis carnem prodesse Rondeletius experientiâ docuit, quod & apud Marcellum invenies. Stranguriam sanant si duarum drachmarum pondere ex lacte materno vel nutricis infantibus porrigantur. Ad quartanam, scabiem, & oculorũ lachrymas ab Avicenna; ad Carcinomata à Plinio laudantur. Iidem pilosè mamma tollunt.

PUNCTUM II.
De Cancro Maja dicto.

TAB. V. & TAB. VI. 2. Nomen. CAncer Majas dictus, nomen à magnitudine sumsit. Nam μαῖα quæ amitam & nutricem significat, aliquando etiam pro grandiore natu sumebatur.

Descriptio. Eo à Pagnro differt, quòd hic parte anteriore latus sit, Maja se posteriore in latitudinem diffundat, anteriore coarctetur, & magis orbiculata sit.

Corpus illi tam grave, ut ad incessum sit ineptissima, idque vivæ livet, aut virescit, aut rubore phœniceo aspersum est; quam si supinam contempleris, tria parte anteriore brevia specula ab ipsius crustæ regmine continuata cernes, inter quæ prætenturæ duæ delitescunt. *Crura* quaternis articulis intercepta sunt, alta & exilia. *Pedes* utroque latere quaterni, quinis articulis intercepti, unguibus benè muniuntur. Tibiæ multa scabritie exasperantur. *Fœmina* operculum latiusculum habet, sub quo duo foramina membrana occlusa, in ipsis posteriorum tibiarum radicibus collocata apparent. Quatuor præterea semicirculis utitur in natando, à quorũ radicibus octoni ꝓdeunt pinnati ramuli, quibus hærent ova in fœtus. *Interanea* si spectes, in capite atque adeò ore ipso duos osseos dentes gerit: in palato, caruncu lam quã linguæ vice fungitur: ante dentes bina denticulata ossicula, atq; in ejus ore cavitatem statim ante gulã, in qua q; rubrum continetur, habet multiplices flexus. Vulvam esse Bellonius putat. Ex hac enim ova prodire compertum est. Subsequitur cavitas satis capax, vacua quidem ea, dum jejunus est piscis, ut vel os alterum, vel ventriculum ejus esse dicas: cui etiam dentes adsunt numero quaterni, incisorii, & unus molaris, à quibus gula incipit, in cujus summo epiglottidem manifestè videas: ea autem ad apophyses meatibus cõmitrirur adeò exilibus, ut vix appareant: & quemadmodũ vulva adimplebat majorem partem recessũ, sic apophyses ubiq; per cavitates immittuntur, tenuibus tamen ligamentis adstrictæ, & maximè musculis. Nec est aliud intestinum manifestum, quam illud in quo desinunt apophyses, excrementi scilicet receptaculum. Est autem id teres, cæteris partibus incumbens, ad caudam usque protensum. Sed & vesicam utrinque unam in ipsa alvo, robustam, magnam & membranosam cernas, cuius exitus est per ea duo foramina, quæ sub operimento latent. *Branchias* habet utrinque sub testa in lateribus numero senas: quæ certâ membranâ ab ipso tegumento distinguuntur. Aquam enim in ore acceptam permeatus qui ad radices crurum sunt egerit. Hæc omnia ferè Paguro suo Rondeletius adscripsit, quẽ vide. Ad Mæam pertinent & aliquot sequentes.

Primus Hippocarcinus à magnitudine, cum addito *hispidus*, quod universum tergus aculeis spinosisque quibusdam operculis obsitum sit, quæ ad latera majora videntur, dicitur. Supra oculos emissitios è tabulis quibusdam ad latera protensos fronte media, duo velut cornicula acuta exeunt. *Os* infimo loco situm, duo veluti brachiola intus tota villosa muniunt. Quinque ab utroque latere pedes, si brachia annumeres, in totidem articulos distincti. Chelæ anteriori parte, brachiũ puerile æquant, forcipibus fusci coloris, è quibus villosa quædam prominentia stamina instar penicilli. TAB. IV. 6.

Alter est parte supina Hippocarcino non dissimilis. *Cauda* est ovalis ferè figuræ, & extremo in angustam, appendicem scutiformem quinque angulorum seu pentagonam desinit. Insignis in eadem scutellata cavitas apparet. *Os* multis veluti brachiolis villosis, supernè & infernè circumsepitur. In *ventre* plana cavitas, ovis retinendis aptissima.

In *Tertio* senæ spinæ majusculæ latera utrinque ambiunt: & binæ maximæ frontẽ muniunt. Duos palmos est longus, chelis, brachiis, & supina corporis parte tuberosus, & hispidus.

Quartus

Tab. VI.

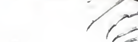

Cancer brachyochelos. Pondel.

Cancer minutior.

Cancer brachyochelos.

Congener.

Quartus eiusdem est figuræ, sed pluribus spinis ab utroque latere & in dorso horret, pedibus & brachiis hirsutus, & supina parte, variis coloribus sed præsertim rubro maculatus.

TAB. IV. 4.5.6. *Quintus* quem Heracleoticum Rondeletius vocat, aculeos in fronte habet & in lateribus. Pars testæ prona aculeis aspera est, & hirta, coloreque fusco.

Sextus asperitatem in testa tomentosam habet, coloreque est cinereo & fusco.

Locus. Reperiunt in Ægæo, Jonio & Adriatico mari.

Vsus. Mares eliguntur autumno, hyeme & Aprili mense *ad Cibum*, in plenilunio: fœmina verò reliquo anni tempore usque ad Septembrem. Assantur etiam in furno ano & ore clausis, ne quod intus est liquidi effluat.

PUNCTUM III.

De Paguro.

TAB. V. 13.14. TAB. VI. 1.3.4. Nomen. Paguro, παρὰ τὸ πάγον, καὶ φυλάττεσθαι ἐν πάγοις, id est, κρημνοβάτης, quod in locis præruptis versetur, nomen inditum est. Simeon Sethi eum Carcini appellatione dignatur. A Palladio Cancer marinus dicitur. Scholiastes Aristophanis Caraburi exponit. Moderni Græci Paguri nomen adhuc retinent, idemque in Dalmatia, teste Massario retinetur. Latior est quam longior, & ex Oceano in pedalem longitudinem abit. Visus in Anglia decem libras pendere. Valida crustâ integitur & in lævi, eaque novem in gyrum crenis imbricis modò incisa est. Color vivorum viridiorum præ nimia rosei exhalatione veluti subnigra tergora apparent. *Crura* utrinque blæsa quatuor habent, villis hirta, ternis articulationibus geniculata, in quibus ungues acuti oblongiq; sunt, mioimè bifidi. *Brachia* bisulca parte anteriore binis articulis intercepta forcipibus crenatis munita, in extremo nigra: quibus quæ constringunt ut edant, etiam dura confringere possunt. *Branchias* utrinque in latere ostendunt dispositas, ut reliquum genus Locustarum, sub tergoris crusta senis ordinibus ad tibiarum radices insertas. In *ore* tot comperies naturæ secreta, tot adstantes appendices, tot pelliculas, ut coactus incredibile artificium necesse est fatearis. *Mutim*, quæ hepar est, habet dulcissimam, maximâ ex parte subrubram, cum infinitis propè apophysibus flavis grandi stomacho adjacentibus. Reliquæ partes internæ musculis albis constant, quibus externæ moventur. Rondeletius sub nomine Cancri Majæ descripti. *Differentias* si spectes, alius est Mas, alius Fœmina. Scaliger alium orbiculatiorem, fusciorem, & majorem facit; alium quadratiorem & minorem, colore dilutiore, & penè pallida viriditate. Porellos vocant Veneti. TAB. V. 3.10. Differentia.

Descriptio. Huc pertinet *Cancer Heracleoticus* Bellonii ab urbibus Heracleis, quarum una *Ponto*, altera Propontidi adjacet, dictus. *Crusta* firmiore munitur ut Maia, *Tibias* utrinque quaternas habet, *brachia* duo admodum firma, binis articulis geniculata, forcipibus robustis bisulca, hispida, & benè armata, quorum pars superior elatis crenis vallata est. Nonnulli *Gallum marinum* vocant, quòd brachia eius in crista galli modum tornata videantur. *Dorsum* tuberculis exasperatur & coloris est miniacei.

Huic similis est *alter* pilorum densitate Ursi corium referens. Differt à priore primum chelis, quæ longiores sunt, & in extremo pars utroque, quæ forcipem facit, & instar dentium sibi invicem dum clauduntur contingunt, colore miniaceo: præterea pedibus brevibus, quorum duo posteriores utrinque brevissimi, antennis & oculis magis à se invicem distantibus. *Invenitur* in mari Tyrrheno & Adriatico: sed in Oceano maximus. Vidit Rondeletius unum, cuius latitudo palmum majorem superabat, longitudo ad semicubitum accedebat. Alexander apud Ælianum genus quoddam Cancrorum commemorat, quorum testa circũferentia undique pedis mensuram impleret. Miras eo- Ælian. H. A. l. 17. c. 1.

d 2 rum

rum magnitudines in sinu quoq; Persico Strabo refert. Suetum ipsis integumento se exuere. Hoc cũ luxari & à corpore abscedere sentiũt, furiis quasi agitati huc & illuc feruntur, & plenio-rem victũ quærunt, ut tumore inflatis facilius crusta rumpatur. Elapsi similes mortuis in sabulo jacent, sibi restituti sabulum gustant, & postquam se abdidere, nõ ctius ex latebris egrediuntur, quã pristina armatura instructi. Musicæ sunt adeò amantes, ut eãdẽ capiuntur. Captos aliquando foramina subire, & mortuos in Scorpios mutari Nicander prodidit.

Ælian. H. A. l. 9. c. 45.

Nicand. in Therica.

Vsus. Inter lautissimos numerantur cibos, sed difficillimè digeruntur. Cum coquuntur parum tuffescunt & parum nigrescunt.

PVNCTVM IV.

De Cancro Equite.

Nomen. Cancer Eques à volocitate cursus nomẽ accepit. Hesychio est δρ'μων, Æliano δρομία Cursor, aliis Græcis ἱππεὺς Eques. Major est Castaneâ parvâ, colore subalbido, pũctis subrubris conspersõ, & ut Pagurus, tornato. Soli objectus totus pellucidus est, præterquam in ea corporis parte, quæ interanea continet. *Oculos* grano phaseolinõ habet maiores, quibus acutissimè cernit. *Tibiæ* sunt villis levibus obsessæ, utrinq; quinæ: quarũ duæ anteriores brachia sunt forcipata, quib⁹ cuncta cõplectitur: reliquæ graciles vnguib. rectis & obliquis variatę. Huius generis fortè erit, qui Rondeletio *Cancer latipes* dicitur, nucis juglandis magnitudine aliquãdo paulò maiore. *Chelas* habet denticulatas & articulatas, pedes utrinq; quatuor. Postremus & minimus, q; in osseam latitudinem desinat, nomen Cancro impositum. *Testa* est lęvi, parte superiore albescente, quodammodo nigricante. Cum maris purgamẽtis in littus eiicitur. Huic similis est quem Bellonius Græcis μικρὸν καραβίδιον, Romæ Grancettum vocari scribit. Pũctis frequentibus cãdidis in tergore variatur Ophitæ modo. Singulares digiti quaternis constant articulationib⁹. Amphibii sunt, & in maximis ardoribus meridiano tempore è mari egrediuntur, diemq; sub sole, trãsigunt, circa vesperã mare repetunt. Tanta velocitate ferri vidit Bellonius, ut ne unum quidẽ unquam cursu consequi potuerit: quin nec lacertam ex ambrosia sub qua delitescebat exilientem, assequi eundẽ potuisse. Volare potius quàm currere videbatur.

Aristot. H. A. l. 4. c. 2. Plin. H. N. l. 6. c. 3. Aldrov. l. 2. c. 20.

Descriptio.

Locus. Dromonem Hesychii quidam in maris æstuariis capi scribunt, sagittæque modo per aquas summum decurrere. Facit Ælianus quorundã mentionẽ, quos πετηλίας à volando (Gillius legit πηλίας) vocat, quòd perparvis alis volatum exerceant, quibus currẽtes non utuntur. Potest ipsis ποδαρίμων titulus, qui ex Cratete Comico ab Athenæo datur, tribui. Negliguntur in cibis propter exilitatem.

Ælian. H. A. l. 7. c. 30.

PVNCTVM V.

De Cancro flavo undulato Rondeletii, Marmorato, Cordis figurâ, & aliis Chelarum longitudine differentibus.

Cancer flavus undulatus, à colote & lineis, quæ in prona parte sunt similes undarum modo, non aliter quàm Cameloto vulgò nuncupato, nomen fortitus est. Pedes quaternos habet longos & hirsutos: Chelas duas magnas, etiam hirtas: Cornua duo satis longa: in fronte appendices duas, in lateribus alias. Capitur circa Antipolium & Letinum insulam.

TAB. VI. 6. *Aldrov. l. 2. c. 21.*

Cancer Marmoratus sive varius, quod testa sit lævi, ac perpolita, & maculis viridibus cæruleis, albis, nigris, cinereis, Jaspidis instar & marmoris perspersus sit. Si mortuus in sole exsiccetur, totus fit flavus, maculæ verò in mortuo statim evanescunt. Forfices habet aliis breviores & crassiores. Tubercula veluti gemmæ in eis eminent, ut in Astaco. Cornicula duo è frõte exrant. Post oculos, qui satis à se distant, testa est serrata. In saxorũ cavernulis degunt, & ita pedibus hærent, ut vix avelli possint. Crusta sunt

TAB. VI. 5. *Aldrov. l. 2. c. 22.*

cæteris

cæteris duriore. In saxis Agathensis littoris degunt.

TAB. VII. 4. *Cancer cordis figurâ*, Cornua duo è fronte prominentia habet, brachia quoque duo brevi forfice, & quaternos pedes. Pelagius est, & panagro ex alto mari cum piscibus in littus pertrahitur. In maiorum Asellorū ventriculis sæpissimè reperitur.

Aldrov. l. 2. c. 23. *Cancri chelarum longitudine differentes*, vel sunt μακρόχηλοι, vel βραχύχηλοι. Chelis vel tenuib. vel crassis. μακρόχηλοι chelis tenuibus, sub Aranearum marinarum nomine apud Aldrovandum veniunt, & sub tribus generibus exhibentur.

TAB. VI. 7. 8. 9. 10. 11. *Primum* est fusco & cinereo colore, parte priore quâ caput est, acutum, oculis parum à se invicē distantibus, cornibus duobus acutis.

Alterum corpore est rotundiore, quod sub Aranei crustacei nomine venit.

Tertium magis rotundius, colore cinereo & fusco, chelis quàm priores crassioribus, cui Aranei marini crustacei alterius in Tabula nomen inditum.

Differt ab his *Aranea marina*, cuius Aristoteles in Cancelli descriptione meminit. Formâ enim similis araneis est, nisi quòd partem capiti & pectori subjectum araneo maiorem habeat. Brachia forcipata habere pro corporis exilitate longissima Rondeletius addit. μακρόχηλοι crassis brachiis, sunt hirsuti & aspeti, ut aculeati videātur. *Vnus* est prona parte corpore & pedibus albus, unde albicantis nomen. Chelis cærnleis, supina verò rubet. *Alter* priore minor colore nigricante, unde nigricantis appellatio.

TAB. VI. 12. 13. 14. 15. βραχυχήλων aliquot sunt species. Ex quibus Rondeletii ex rubro nigricat, Chelis valdè brevibus ac tenuibus, pedib⁹ proximis longissimis pro corporis ratione, crassis, acutissimis, lanugine quādam obducta. Frequens est in Lorino insula.

Reliqui sunt tenues & læves, supina pars aculeos habet. Ex his unus ore est acuto admodum, & oculis à latere utrinque prominentibus, corpore undiq; aspero. *Minutior* dicitur.

Congener brachichelo Aldrovandi lagenam crasso ventre refert, caudam demas. Capite est valdè acuto, corpus parte supinâ aculeis horret, coloreque est cæruleo, pronè albicat, forcipes Chelarum rubent.

ARTICVLVS III.

De Cancris fluviatilibus.

CAncer fluviatilis seu fluvialis, καρκίνος ποτάμιος Græcis dicitur. Simeon Sethus & Galenus, Pagurum fluviatilem vocavere. Eo à marino differt, quod sit testâ duriore & crassiore; tibiis asperioribus, brachiis rugosioribus, & cùm marinus lividum loti corticis colorem referat, fluviatilis ex russo nigrescit. Marino, præterea, ungues extremam tibiarum articulationē faciunt: fluviatiles multas crenas in gyrum circa ungues habent. TAB. III. Aldrov. l. 2. c. 24.

Frustrà eos in Gallia, & Germania quæras. In Græcia, Creta, Sicilia, & Etruria inveniuntur. Bellonius in Atho Macedoniæ monte vidit, & in Ciliciæ rivulis, qui non longè ab Isso defluunt. Tanta aliquando eorū ibi copiā, ut temporis momento mille capi possint. In Nilo habitare apud Ælianum habemus. Locus. Ælian. H. N. l. 5. c. 52.

Sunt Sarcophagi, & cum invicem tāgunt, pedes sibi arrodunt & vorant. Rondeletius cū ducentos Romæ emisset, denique in aquam ut sese reficerent coniecisset, ita inter sese conflictati sunt, ut plures quinquaginta mutilatos reperiret. Eo tandē deventum est, ut omnibus necatis, unus tātum superstes fuerit. Ibidē ligonibus effossa scrobe vel paropside capiuntur. Juxta Ephesiam metropolim serpentes, qui ex caverna quodā egressi paludē tranare conantur, forcipibus arreptos interficiunt. Romæ in foro piscario, filo appensi ac trajecti, prostant. Victus. Ælian. H. A. l. 16. c. 38.

Eduntur omni tempore, sed æstate sunt meliores, & postea quam durū corticem exuerunt, magnatum mensis apponuntur. Lacte à quibusdam suffocantur. Avicenna in hecticis febribus cū aqua hordei valde probat. Vsus.

In *Medicina* easdē ferè habent vires quas & alii. Tritos potosque ex aqua recentes seu cinere asservato, contra omnia venena prodesse, privatim cōtra Scorpionū ictus, cum lacte asinino, vel si non sit, caprino, vel quocunque, Plinius author est; quod & apud Dioscoridnm invenies. (*Plin. H.N. l.32.c.5.*) Ad viperæ morsum bibunturè vino per se, vel cum staphide agria, sale & polio, ut testatur Ægineta. Cinis ustorū prodest pavore potus periclitantibus ex canis rabiosi morsibus Æschrion empiricus vivos in patella æris rubri tam diu urebat, donec facilè in lævorem redigi possent, lunâ decimâ octavâ, post canis syderis exortum, cum sol leonem ingressus esset. Huius pulverem tenuissimum cochlearii unius mensurâ ex aquę cyatho propinabat, cum recentior esset morsus; augebatur quantitas, si inveteraverat. Huic remedio tantam vim inesse scribit Galenus, ut dicat nullos periisse, quibus hoc in tempore datum esset. Id exproprietate substantiæ fieri idem credidit. Triti in oleo & aqua perunᾶti, ante accessiones in febribus prosunt, teste Plinio. (*Plin. H. N. l.32.c.10.*) Archigenes apud Galenum ex cancris siccis tritis, pedib⁹ & eminentiis amputatis, drachma unâ, & asari drachmâ alterâ, cum aqua ex eodem flumine ex quo cancri sumtâ, medicamentum aquas educens componit. Hippocrates in vino suffocatos in flexu uteri propinavit. (*Hippocr. de morb. mulier. l. 1.*)

ARTICULUS IV.

De Cancris in conchis degentibus.

PUNCTUM I.

De Cancris parvis.

TAB. VII. 35.

PRæter ea quæ hactenus retulimus crustata, sunt & alia, quæ in alienis conchis, ut Mitulis, pinnis, pectinibus, ostreis, ac variî generis turbinatis degunt, ut Cancelli, Cancri parvi, Squili, & Scylari, figurâ non usque adeò à prædictis diversâ.

Cancer parvus, qui pinnis innascitur πιννοφύλαξ, quasi ὁ τῆς πίννης φύλαξ, ut Suidas, Hesychius, & Varinus tradunt, πιννοτήρης Chrysippo, ut Athenæus citat, ἀπὸ τοῦ τηρεῖν ἢ φυλάσσειν τὴν πίνναν, dicitur. (*Descriptio.*) Sunt autem qui in ostreis teperiuntur, parvæ fabæ magnitudine, toto corpore candidi, præterquam, quòd pronæ crustæ medium rubescat. In pinnis qui degunt, majores sunt & magis rubri, alioqui chelis, pedibus, toto denique corpore aliis similes. A Cancellis eo differunt, quòd parvi cancri viventium pinnarum & ostreorum hospites sint: Cancelli inanes duntaxat testas & turbinatas subeant, sintque longo corpore Locustis non Cancris similí.

De *Generatione* non conveniunt authores. (*Generatio.*) Piscatores cum illis quorum testis inhabitant, quasi ex eodem semine nasci tradunt, teste Aristotele. (*Arist. H.A. l.5.c.15.*) Apud eundem ista invenies verba. Pinnæ quæ petris aut saxorum cavernis adhæserint, radices agunt, illic Margaritam generant. Vivunt autem & nutriuntur per partem carni hærentem. Huius autem conchæ ori adnascitur animalculum chelas habens, & cibum assumens, quod cancro parvo simile est, & vocatur Pinnophylax. Rondeletius cum sæpissimè Cancros parvos in Conchis & Ostreis ovis turgentes viderit, ex Coitu maris & fœminæ & ovis provenire affirmare audet. Ut ut sit, nō possunt isti in aliis procreari, ut nec vel viscū vel polypodium, nisi super aliis arboribus crescere.

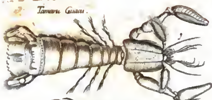
Quæ de eorū prudentia apud Plutarchum, Oppianum, & alios invenies, quod nempe pinnā regat, & de appropinquante præda admoneat, fabulosa sunt. (*Mores. Plutarch. de solertiâ animal. Oppian. l.2.Halieut.*) Decem Pinnas aperies antequam unum pinnophylacem invenias.

Aqua tantum & luto eædem pascuntur, ut Mytuli. (*Victus.*) Latere in eis credeut vitam servent vitam, Molliore testa præditi, injuriis magis sunt obnoxii. Ideo & spongiarum cavernulis saxorum rimis, & in externis testarum quibus Ostrea tecta sunt cavis, sæpissimè Cancros parvos se reperisse, Rondeletius affirmat.

PUN-

Tab. V.

Tamaru Guacu.

Cancer marinus. Krab.

Cancer Anonimus Rondel.

Cancer Heracleoticus Rondel.

Cancer maias. mar. spin.

Hippocarcinus.

Cancer Heracleoticus alter.

Cancer Crabbe

Cancer Heracleoticus. 3.

Cancer Rondel.

Cancer Krabbe.

Pagurus mas. mar. spin.

Pagurus fam.

Tab. VII.

Cancer Mollucensis pronus. 1

2 Cancer Mollucensis supinus.

Cancer parvus. alius 5

Cordis figura Cancer. 4

parvus. 3

Cancellus nudus. 6

Cancellus in testa 7

Cancellus aldrou 8

llus ruber. 9

Cancellus in Bucone. 10

Scyllarus siue canell: in Nerite concha. 11

Cancellus auena. 12

Cancellus oblongus. 14

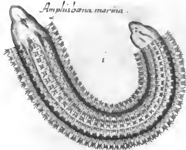
Cancri Hirsuti Rondel speciar. 13

15

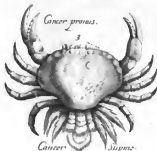
16

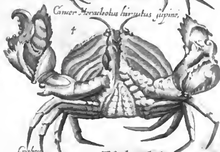

Tab. VIII.

Amphisbæna marina.
1

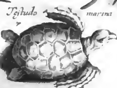

Cancer Heracleotius hirsus proné,
2

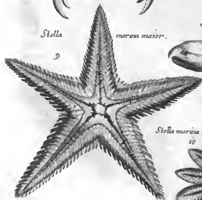

Cancer pronus.
3

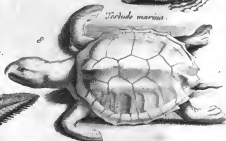

Cancer Heracleotus hirsutus supine,
4

Cancer Supino.
5

Craben
6

Testudo marina
7

Stella marina maior.
9

Testudo marina.
8

Stella marina tredecim radis.
10

Stella marina minor.
11

PUNCTUM II.
De Cancello.

Tab. VII. Nomen. QUi Latinis Cancellus, Græcis est καρκίνιον, Oppiano καρκινάς. Plinius eum & Cancrum parvum sub Pinnotheris seu Pinnophylacis nomine cōfudisse videtur, ut Aldrovandus ostendit. Gallis Eremite, Bernard l'Eremita dicitur. Eremitam, quod alios fugiens in testa quasi in solitudine vivat. Bernardum autem, quod vulgo In Gallia Bernhardus fatuos proverbio dicitent: hunc autem fatuam, quòd crusta tectus, chelas habens, quæ ad vitam tuendam satis esse possent, alienas domos in quibus latitet, quærat. Aldrov. l. 2. c. 26. Exactissimè ab Aristotele describitur. Descriptio.

Communis ferè est, ait Philosophus Crustatorum & Testatorum focius, quippe qui specie locustis simili spectatur, nascique seorsum per se solitus est. Arist. H. A. l. 4. c. 4. Verum quod testam deinde petit, quam ingressus est, hinc similis testa cōtectis animantibus est: quapropter is in accipiti esse, genusq; sibi vindicare utrumq; videtur. Formâ tamen, (quod simplicius dixerim) similis Araneis est, nisi quod partem capiti, & pectori subditam ampliorem quam Aranei habent. *Cornicula* duo russa tenuia gerit, quibus *oculi* totidem subjacent, qui nunquam intrò recedant, ut Cancrorum, sed semper eminentes appareant. *Os* sub iis est, quod veluti capillamentis pluribus circumdatur. Is pedes subjuncti duo, bifurces, quibus cibū ori admovent. Bini item utrique adhærent lateri, & tertius parvus. *Thoracis* pars inferior mollis tota est, dissectoque fine pallidum intus cernitur. Meatus ab ore ad ventrem pergit. Foramen excrementi perspici nullum potest. Pedes ac thorax duritiem præ se ferunt, sed minus quam Cancri. Nexu nullo testis adhæret. Buccinarum ac Purpurarū modo solutus liberque vagatur. Omnes sinistrum pedem crassiorem dextro habent. Cum enim in testa circa medium corporis complicati vivant, quantum dextræ parti cōpressę alimenti ac proinde incrementi decedit, tantum sinistræ liberiori ac laxiori accrescit. Bellonius addit, *Oculos* instar Astaci claros habere, quos porrigit ac contrahit, maculis albis distinctos. *Dentes* osseos. Ab ore *œsophagus* tenuis ut filum ad stomachū protenditur. *Intestina* bis tantum tevolvuntur: ac qui in eius stomacho viridis humor spectabatur, is in intestinis apparet candidus.

Tres ipsorum *species* Aristoteles facit. Differentiæ. *Oblongior est*, qui Turbinem scilicet ingreditur, quàm qui Neritim. Qui in Narice degit, dextrum bifurculatum pedem parvum habet, cum lævum grandiusculum habeat, eoque potissimum in rediatur. Ad tertiam spectare videtur, de quibus idem ita. Sunt inter Cochleas, quæ inter se bestiolas habent Astacis parvis similes, quæ in fluminibus gignuntur. Sed et differentia, ut præmollem intra suam testam caruunculam habeant, formâ qualesnā sint ex dissectionibus contemplare. Nos hic ternas Icones damus.

Scaligero Squilla minima, Vasconibus Civada, Pugillatim enim devoratur. Reperiuntur in pisciculis, pedes novissimos latiusculos habent, ut ad nandū utiles sint. In saxosis locis, cœno, & luto versantur. Ex eodem gigni credidit Aristoteles, sed perperam. Aristot. H. A. l. 5. c. 15. Ad latera enim adhærent tanquam racemi aut globuli ova filo annexa. Et observatum est mares à fœminis apertè distingui. Nari conchulas ingrediuntur; ubi excrevere in ampliores transeunt.

Usum & in Cibis habent. Usus. Dorion enim apud Athenæum, inter hepsetos refert. Gesnerus, Coctum odorem colorem & saporem fluviatilis babuisse scribit. Bellonius non esse edulem, sed Julidibus, channis, Percis, & id genus saxatilibus gratissimum ait. Galenus eorum usu Mullos deteriores, & mali odoris evadere testatur: sed forte hoc de Cancellis, qui in spongiis, & qui φυκίοις à fœtido colore dicuntur, sumendum est.

Et tantum de Crustaceis.

APPEN-

APPENDIX.

De quibusdam Crustaceis Brasiliensibus Cancris inprimis.

CAPUT I.

De Guaja Apara, cancro maximo.

TAB. IX.

VAIA APARA, cancer maximus elegantissime variegatus. *Corporis* figura est Lunæ bissectæ similis, in latitudine habens tres digitos, in longitudine duos & semis (quanquam & majores reperiantur) *Testa*, ut dixi, lunata est, in utroque latere posterius exsecta, & in acumina desinens. Anterior pars testæ ultra medietatem coloris est obscurè brunni, & variegata maculis ex albo flavescentibus: posterior pars ex albo flavescit, striis brunnis secundū longitudinem ornata.

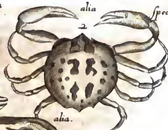
Pedes habet octo: singulos quatuor internodiis constantes, subrotundos, ex albo flavescentes: brachia duo, quodlibet duos & semis digitos longum, & sesquidigitum latum, quodlibet parva forcipe præditum, quibus non ita arctè comprehendere potest, ut alii cancri. Est autem quodlibet brachium superius armatum & dentatum instar cristæ galli, ita ut quando vivus brachia corpori applicatis ea componit, uti aptissimè potest, cristas duas galli sibi invicem appositas esse appareat. Tenacula repræsentat rostrum galli, brachium itaque totum rostrum galli cum sua crista. Brachia autem etiam ex albo flavescunt, & maculis brunnis sunt variegata. In aquis natans per os aquam exsufflat, quasi ex fonte exsilitet.

GVAIA alia species. *Corpus* rotundum, paulo oblongum, juglandem cum suo viridi cortice æquat, octo habet *pedes* cancrinos: duo *brachia*, quodlibet ferè duos & semis digitos longum, at exilia: in parte extrema corporis tres habet aculeos obtusos, & oculos planè exiles. *Color* totius corporis, brachiorum & pedum est albus: ac tota testa dorsi egregiis maculis brunnis ordinatim distincta, in summitate majoribus, at in lateribus, minoribus. *Brachia* parvulis maculis ex ruffo purpureis sunt variegata: pedes albicant in totum, ut & venter.

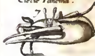
GVAIA alia species quæ rarius capitur. *Corpus* ellypticæ figuræ, latum, tres digitos & totidem longum, aut paulo minus: testa tecta est ellyptica, in ambitu multis corniculis prædita, superius autem convallibus: *ocelli* parvuli, ut aliis: in quolibet latere pedes quatuor cum quatuor juncturis, *Crura* subhirsuta, & in extremitate unguem nigrum corniculi figura habentia. Anterius autem crus tres digitos longum, reliqua semper breviora unum altero. Brachiorum cum forcipibus, cujuslibet longitudo trium digitorum, crassities humani digiti, forcipe sesquidigitum longa & satis crassa. Ipsæ extremitates forcipis paulo plus sesquidigitum longæ, rostratæ & exterius versus dentatæ, quasi denticulis humanis, & ita aptè sibi invicem quadrantes complicatæ, quasi quis rostrum dentatum clauderet, in una tenacula forcipis, quæ movetur seorsim, in medio etiam est dens albicans. Color totius cancri vivi saturatè rubens, ut pruna nostratia majora esse solent, in medio corpore saturatior, reliquis partibus dilutior: extremitas tenicularum ruffi cum brunno mixti, ut cerasa nigra tingere solent. Coctus retinet colorem.

Tab. IX.

Guaia Apara
1

Guaia alia Species
2

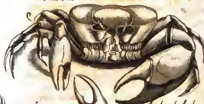

Cunuru
6

Ciecie Panema
7

Guaia alia
3

Guaia Miri
4

Carara Una
5

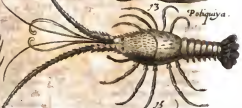

Vca. Una

Aratu et Aratupinima
11

Ciri Apoa
8

Maracoani
12

Guanhumi
10
Potiquiquiyxe
14

Potiquiya
13

Guaricuru
16
15
Paranacare

NAPOLI

CAPUT II.

De Guaia Miri, Carara Una, Cunuru, & Ciecie Ete.

GUAIA MIRI, cancetculus in salsis fluviis degens, nunquam excedit pruni magnitudinem; *testa* est ellyptica, anteriore parte in multos angulos desinente: *Ocelli* parvi, breves: *brachia* duo, dextrum paulo minus sinistro: *crura* octo, quatuor internodiis constantia, & brevibus pilis hirta: color testæ ferrugineus: brachiorum & crurum obscurè violaceo-purpureus. Pili crurum pallidi, inferius forcipum latus albicat.

· CARARA UNA Cancer parvus, cuius corpus quadratum refert, cuius singuli anguli transversim abscissi, cæterum compressum, magnitudine semi digiti. *Oculi* prominuli, haud longi, nigri, in angulis abscissis consistentes. *Brachia* brevia, forcipibus obrotundis crassiusculis: crura octo haud crassa, sed compressa. *Testa* cum cruribus epatici coloris, seu instar hepatis tosti: brachia itidem: forcipes brunni coloris, qualis succus cerasorum nigrorum. Crura minutulis pilis hic inde vestita, eiusdem cum cruribus coloris.

CUNURU, fœmella est *Uca* una, figura & colore conveniens, solum magnitudine corporis & brachiorum differt, minor enim est, quam mas, & brachia habet parva, brachio maris sinistro vix æqualia, sinistrumque paulo grandius dextro; raros quoque habet pilos, cum *Uca* una tota sit hirsuta.

CIECIE ETE Brasiliensibus: *Crangversinho des Manges* Lusitanis: *corpus* ad quadratam figuram accedit, & totum vix superat maioris avellanæ magnitudinem: *Oculi* prominentes longiusculi quos recondere potest. *Crura* octo: brachium sinistrum ipsi maximum, non tamen crassum, forcipis tenacula tenuia & longa, æqualia, sine dentibus: dextrum brachium tenuissimum. *Testa* coloris hepatici: reliquum totum corpus cum cruribus obscurè flavum ex pallido.

Edulis est; & Brasiliani illo curant morbum, quem vocant *Mia*.

CAPUT III.

De Ciri Apoa, Uca Una, Guanhumi, & Aratu Pinima.

CIRI APOA Brasiliensibus. Cancer marinus, *testa* quasi ellyptica tectus, quæ in medietatis anterioris *ora* dentata, & in quolibet latere in acutum definit angulum, mediocris magnitudinis. *Brachia* habet duo medioctia, itidem dentata: *sex crura* & septimi & octavi loco posterius duos remiges planos, quatuor internodiis, circum circa pilosos, quibus utitur natans. *Oculi* longè à se invicem distantes, parvuli, cylindracei, crassiusculi, non tamen longi & ad quemlibet cirrhulus eminet instar pili. Totius testæ color fuscus, seu nigricans, in qua diverso fusco cordis figura, aliæque depictæ. *Brachia* fusca, forcipes ex cærulescente albent. *Crura* ad medietatem internam viridi & albo mixta: medietates exteriores cæruleæ: remigum extrema pars, quæ lata est, cærulea, reliqua viridis & albo mixta. *Corpus* interius etiam cærulescit. Boni sunt saporis. *Ciri* ordinariè in fundo aquæ salsæ ambulant, interdum tamen ad littora prodeunt cum decremento maris, sed rarius. Capiuntur maris refluxu.

UCA UNA Cancer in palustribus degens, *corpus* eius ellypticum, superius convexum, juglandis cum suo cortice magnitudinem æquans

vel etiam superans. *Crura* habet octo, quatuor juncturis: anteriora lon iora, posteriora breviora: *Oculos* haud longè distantes, cylindraceos, haud longos, quos erigit & recondit, coloris pallidè flavescentis, pupilla hyalina. *Brachium* dextrum ipsi maximum, interius multis tuberculis acuminatis praeditum, ut & forceps: sinistrum parvum. Color *testa* superius olivaceus, flavo in extremitate intermixto. *Corpus* interius pallidè flavescit. Omnia crura & brachia castanei sunt coloris, forcipes etiam superius, caetera pallidè flavescentia una cum tenaculis. Crura omnia inferius vestita sunt copiosis pilis longiusculis obscurè castanei coloris. Carne sunt bona.

GUANHUMI, Cancer terrestris: corpus illi rotundum, sed paulum compressum, magnitudine Auriaci mali.

Pedes habet octo, quinque digitos longos, quatuor internodiis: *crura* longis pilis vestita: os magnum & ad latera oris utrimque latitudine unius digiti hirsutum, ut & corpus: *Brachia* duo, dextrum magnum, sinistrum parvum, magnum longum octo digitos, latum plus duobus; parvum vix quartam partem illius aequat.

Oculi bini, quos instar parvae pilae erigit, & iterum in longa cavitate abscondit: circa os quasi duo brachiola quae recondere potest, & iterum depromere, & usque ad oculos deducere.

Celerrimè currit, & quidem transversim, ita ut oculos ad latus convertat & brachium maius elevatum gestet. Maximo numero in silvis paludosis oberrant. Carnem habet bon m.

ARATU & ARATU PINIMA. Cancer terrestris, quadratae figurae, *corpore* haud magno, *testa* multiplici colore picta, brunno, caeruleo, albo, rubro punctatim variè intermixtis.

Oculi prominentes longè distantes, nigri, in angulis rostri positi.

Crura octo, quatuor internodiis, compressa, ruffa, ac per totum maculis purpureis, nigris ac albis distincta. *Chela* duae non ita magnae, aequales, ruffae, in extremitate ex albo flavescentes. In ventre etiam flavescit. Crura raris pilis nigris vestiuntur.

CAPUT IV.

De Maracoani, Potiquiquiya, & Tamaru Guacu.

MARACOANI, cancer parvus, in locis ambulans, quae refluxu maris sicca evadunt, alio enim tempore è latibulo suo non prodit: *corpore* est ferè quadrato, digitum longo & lato, anterius tamen paulò latiori: *Oculi* prope sibi invicem appositi, longi plus semidigito, tenues instar aciculae crassioris, quos erigere & aptè in rima recondere potest.

Os habet amplum & maius quam caeteri cancri: *crura* octo, quatuor internodiis. Brachium dextrum illi maximum, tres digitos longitudine superans, satis crassum, & se totum post illud potest abscondere: forceps autem brachii latior, haud crassus, referens forcipem sartorum, extuberantiis haud acutis loco dentium praeditus; superficies brachii etiam parva tubercula habet: *brachium* sinistrum minimum, minus uno è pedibus, forcipula minima instar scorpionis.

Crura raros habent pilos fuscos. Coloris est in testa fulvi, ut & in pedibus & minore forcipe, atque in inferiori corpore: extremitate pedum magis rufescunt. Brachium dextrum è fulvo obscurè rufescit. Est edulis.

POTIQUIQUIYA Brasiliensibus. Locusta marina, Belgis Zeekreeft. Longitudo *corporis* à fronte ad exortum

ortum caudæ septem digitorum, *cauda* sex: latitudo *testæ* dorsi septem, *ventris* duorum & semis: totius corporis ambitus novem digitorum & semis; *caudæ* ambitus quinque, quæ constat sex tabellis, septem juncturis sibi invicem appositis: & habet cauda ad quodlibet latus inferius quatuor pinnas, sesquidigitum longas, unam latas: extremitates laterales cuiusque tabellæ desinunt in cornu acutum: in quolibet latere quinque habet crura, quinque internodiis distantia; primum par crurum sex digitos longum, alterum novem, tertium pedem, quartum septem digitos, quintum quinque: Quodlibet autem unguem habet incurvum, acutum, pilis multis flavescentibus hirtum, instar penicilli pictorum: crus anterius crassitie digitum æquat, reliqua graciliora.

Testa corporis variè tuberculata, frequentibus eminentiis instar corniculorum rectorum, acutorum, anterius scatet.

Oculi prominentes cylindracei, & post eos duo cornua surrecta antrorsum inclinata, digitum longa; ante oculos supra os quatuor cirrhi exortum sumunt, primo duo magni pollicis humani crassitie in exortu, ubi quatuor internodiis constat, longi sesquipedem & undique spinosi, inter hos duo minores, quatuor internodiis, teretes sine spinis, ac ultra medietatem bisecti, decem in totum digitos singuli longi.

TAMARV GVACV, Brasiliensibus: *Camaron de Salgado* Lusitanis. Locustæ marinæ species, novem digitos longa, vel paulo plus. *Capitis* longitudo duorum digitorum; versus caput magis magisque angustatur.

Corpus autem habet undecim quasi juncturas, quemadmodum cauda in Gamaris: in postica parte corporis ad quodlibet latus duos habet processus subhirsutos.

Totum corpus tectum est crusta cancrina, albicante, splendente instar cornu politi, ad juncturas autem subnigricat aut purpurascit: pedes in quolibet latere tres, nimirum ad tertiam, quartam & quintam juncturam à collo numerando; exilia, duos circiter digitos longa.

Caput triangulare, olivæ magnitudine sub testa albicante splendida latet, duos digitos longa. Pone caput ad quodlibet latus habet brachium unum, septem digitos longum, quatuor juncturis constans, estque extrema pars brachii ab ultima junctura incurvata instar falcis maioris, & novem dentibus acutissimis prædita: his brachiis ferit, & qui vulnerati sunt, ægrè sanantur.

Oculos habet prominentes, oblongos: barbam cancrinam octuplam: prope oculos duas prominentias retrorsum versas, digitum longas, læves, at in extremitatibus hirsutas: infra caput adhuc octo prominentias, duos digitos longas, quæ in extremo tubercula gerunt. Versus posticam corporis partem inferius multas latas quasi pinnas habet, quæ natationi haud dubio inserviunt, & quasi folia complicata ventri inferius adjacent. Non comeditur.

CAPUT V.

De Paranacare & Guaricuru.

PARANACARE: *Gammarus* in concha degens, haud edulis, tres digitos longus: brachia habet duo cum forcipibus, crura quatuor longissima, nimirum tres digitos longa, & post hæc quatuor planè brevia; caudam sesquidigitum longam instar aliorum Gammarorum; oculos longos & prominulos: duos cirrhos pro barba.

Corpus tegitur testa obscurè castanei coloris; eiusdem coloris est

e 2 &cau-

& cauda, nigris striis secundum longitudinem variegata, corpus inferius & exortus crurum & brachiorum interius cærulescunt, uti & oculi & barba; per totum corpus habet pilos ochræ coloris.

Concha quam inhabitat fermè quatuor digitos longa, turbinata coloris pallidè subflavescentis.

Variæ autem magnitudinis reperiuntur, planè parvulæ, magnitudine minoris pruni, turbinatæ & variis tuberculis acuminatis præditæ, pallidæ, rufescentes, nigræ, ad littus prope fluvium Paraiba.

GVARICVRV Brasiliensibus, *Gammarus* vulgo *Camaraon*; quatuor digitos longus: crura habet sex, tribus internodiis constantia, cum unguiculo in extremitate: anterius par crurum quasi furas habet, crassius reliquis & vicem brachiorum fungens; paulo plus duobus digitis longum, ultimum paulo plus uno, omnia aculeata seu spinosa.

Cirrhos prope os prodeuntes habet sex; duos longissimos. nimirum tres digitos singulos, versus posteriora reflexos; duos unum digitum, & duos semidigitum: sub ore parva tenacula quatuor crassiuscula, & quatuor tenuiora, quibus cibum tenet. Oculi similes reliquis. Color totius fuscus. Cocti eduntur.

HISTORIÆ NATVRALIS

De Exanguibus Aquaticis.

LIBER III.

De Testaceis.

TITVLVS I.

De Testaceis in genere.

TEstacea quæ vulgò dicuntur, ea alii Testata, Horatius testas, Cicero, belluas nativis testis adhærentes, Palladius clausa maris animalia, Albertus testudines, plurimi Conchas, & Conchilia dixere. Græci ὀστρακόδερμα, ac si dicas testaceæ cutis animalia, ὄστρεα, quod apud Philosophum invenies, ὄστρεια, ut Athenæus testatur, ὀστρακηρὰ ὀστρακώδη καὶ κογχυλιώδη, q; Strabo scribit, σκληρόδερμα, λιθόρρινα, quod Empedocli tribuitur, ὀστρακόεντα, ὄστρακα, ὀστρακόδερμοι ἰχθύες, seu testaceos pisces, quod apud Suidam, ut illud apud Oppianum legimus, λιχάδας Hesychius & Varinus, πυμανφορτίδας idem, appellavere. *Horat. l.2. saty.* *Nomen.* *Arist. H.A. l.1. c.6.*

Partes corporis si spectemus, Omnibus testa intus lævis æqualisque habetur, Caro item quam Græcè spondylum, latinè callū dici Hermolaus author est, quam Lunæ incremento augeri prodidere quidam. Terrenū illud quod continet & conservet foris est, hoc calorem leviculum, quia sanguine carent, tanquam furnulus fovet & conservat, & testa dicitur. Non mutant eam, tum quòd nō moveātur, tum quòd non siccentur. *Oculos* habere negat Aristoteles, Plinius movere etiam, scribit. *Dentes* ipsis primores, & *carnosum* illud quod proportionatur ad sentiendū cibum *caput* omnib. infra, plantar. modo. *Stomachus* ori cōtinuò jungitur, isq; proportione magni- *Descriptio.* *Arist. H.A. l.1. c.9.* *Plin. Epist. 136.*

magnitudinis exiguus. Hunc excipit *venter*, in quo q. *papaver* dicimus. (μήκων) situm. Mox intestinum continuum tendit simplex, originem à papavere illo ducens. Excrementū illud quod papaver dicimus, continent turbinata omnia sua clavicula, univalvia fundo, bivalvia qua nodo ligantur. Laborant omnia per frigus, & æstum atque exuperantiam temporis pati nequeunt. *Nutriuntur* more plantarum per poros, & quidē humore dulci, si Aristoteli credimus. Ideò eis anni pluvij prosunt, Purpuras si excipias. Moventur omnia parte dextra, non ad vertiginem sive claviculam, sed in adversum.

Victus. *Arist. H. A. l. 8. c. 2.* *Arist. H. A. l. 8. c. 20.*

Differentiæ.

Differentias quod spectat, mira in ipsis naturæ ludentis varietas. Tot color. differentiæ, tot figuræ, planis & concavis, longis, lunatis, in orbem circumactis, dimidio orbe cæsis, in dorsum elatis, lævibus, rugatis, denticulatis, striatis, vertice muricatim intorto, margine in mucronem emisso, foris effuso, intus replicato, jam distinctione virgulata, crinita, crispa, cuniculatim, pectinatim, imbricatim, undata, cancellatim reticulata, in obliquum, in rectum expansa, prædensata, porrecta, sinuata, brevi modo ligatis, toto latere connexis, ad plausum apertis, ad buccinum incurvis. Rondeletius eas breviſſimè complexus est. Alia ab aliis testæ duritia superātur, ut pulmones, Holothuria, Echini, longè minus dura testa conteguntur, quàm Purpuræ & Buccina. Aliiundique circumteguntur, ut nihil interioris corporis tegi possit, ut Ostrea, Tollinę, Pectines. Alia altera tantum parte testam habent, alteri parti testæ loco est scopuli pars cui hærer. Chamæ & Dactyli sive Solenes utrisq; extremis non integuntur, per quæ caput & posteriorem partem exerunt. Eorum quæ undique integuntur: alia turbinata sunt, ut Purpura, Buccinum, alia turbinata non sunt, ut conchæ, quæ à Gallis Porcellainos vocantur. Alia unica cōcha cōstāt, ut Lepades. Alia duabus, & Myruli. Testat. aliæ læves, ut Unguiū, Mytulorū. Alię asperę, ut Purpuratum, Buccinorum, Ostreorum, quarum rursus testarum, permagna est in asperitate varietas, quæ in singulis declarabitur, &c. Nos ea breviſſimè in Turbinata, Turbines, Bivalvia & Univalvia distinguimus. *Locus* ipsis mare, quod ita amant, ut apud Ægyptios maris symbola conchylia haberentur. In mari rubro mira quadam magnitudine augentur. Bibacta iisdem referta est, ut & maris Ægei & Laconici littora. In montibus & remotis procul à mari locis reperiri, nullum dubium. Causas alibi inquiremus. Ad *Temperiem* spectat, quod plurima eorum algore & ęstu lateant. Limaces hyeme, Purpuræ & Buccinæ canis exortu triecenos circiter dies conduntur. Æstate tamen potius plures vigent, Pirēsem Euripum si exceperis, in quo non minus hyeme probantur, quod tum, piscibus alio migrantibus pabulentur ubetius.

Plin. H. N. l. 9. c. 33.

Arist. H. A. l. 8. c. 13.

De ipsorum *Generatione* accuratiſſimè Aristoteles in libris generationum egit, eoq. res redit, ut omne genus testatum sponte oriri pronunciet. Apertum, inquit, id hinc est, quod navigiis putrescentibus, fæce spumosa adnascuntur, & locis multis ubi nihil tale aderat ante, post per inopiam humoris facto cœno, Ostreæ prodiere: ut apud Rhodum insulam, cū classis applicuiſſet, & fictilia projecta essent, in mare, tēpore post cœno obducto testis. Ostreæ in eis repetiebantur. Nihil antem partis genitalis emitti ab iis, argumentum est, quòd cum Chii quidem ex Pyrrha Lesbi insulę Ostreas vivas portaſſent, & in loca quædam maris reciproci æstus, & luto similia dimisiſſent, plures nihilo fuere temporis spacio, quāquam incremento corporis plurimum profecerunt. Quæ autem ova vocantur, nihil ad generationem conferunt, sed indicium suot nutricationis melioris, quale in sanguineis pingue est: quamobrem sapore per id tempus præstant, ciboque laudātur. Quæ de Conchis Ælianus scribit, in speciali historia adferemus.

Generatio. *Arist. Gen. A. l. 3. c. 11.* *Arist. H. A. l. 5. c. 14.* *Scalig.*

c 3 Sensus

Sensus. *Sensus* eis Plinius adimit, tribuit Aristoteles. Purpuris escas putidas Purpurarii emoli. accedüntq; odore fine dubio illectæ ad ipsas. Ungues ad strepitum se subtrahunt, inferiusque subsidere cernuntur, quoties ferramentum sentiont admoveri. Exiguo namque extant, reliquo autem toto corpore periode ac in cubili occiduntur. Natiees qui capiunt non adverso, sed secundo flato adeunt, quoties escam persequuntur, nec voce ulla sed silentio agunt.

Antipathia. *Antipathiam* cum tonitru habere creduntur, & adhærefeeotis tempestatis signa sunt.

Usus. Adeò olim *in Cibis* adhibebantur, ut inde conformatum sit adagium, coochylia viduarum cupedias, & Plinius, luxuriæ matrem Conchyliorum, precia margaritis propemodum æquasse, quæritur. Commune omoibus salsum queodam in sua caroe succum habere, quo alvum ciere nata sunt: quòd si probè assentur, maximè tum salsa evadunt, ut quæ fuecum jam habeant ab igoe veluti succensum, & propè dixerim, absumptum. Mollitie tamen & duritie operationis variatur eventus. Venerem invirare certum, unde eam Concha Cyprum vectam quidam, alii è concha oatam voluerunt. In *Medicina* quoque locum invenisse in specialibus dicemus.

Titulus II.

De Testaceis in specie, & primò de Turbinatis in genere.

SUPERIORE titulo Testaceorum omne genus, in Turbinata, Turbines, côchylia bivalvia seu δίθυρα, & μονόθυρα seu univalvia distinximus: Turbinata vel *in genere*, vel *in specie* considerantur. *In genere dicta Turbinata* sunt illa, quæcumque in volutas & anfractus seu spiras, quales in prælis & torcularibus visuntur, Testas suas quoquo modo reflectunt. Græci στρομβώδη vocant, Gesnerus ἑλικοειδῆ quoque dici posse putat, quòd ἕλικας voceot, quas diximus, volucas. At Rôdeletio στρόμβος in genere pto omnibus Turbinatis sumitur, Turbo autem est id quod ex amplo & lato paulatim in mucrooem desinit, cuius figuræ est & Turbo lusorius. Proprium illis est testam habere continuam totam & unicam. Si externa spectemos, si interna considerentur, quodammòdo similem naturam nacta sunt omnia, magnitudine autem distant & aliis affectibus qui exeêssu comparantur. Quædam enim quæ maiora sunt suas quoque partes conspectiores habent: mioora autem minus: sic etiam duriora & molliora, & ejusmodi alia alii. Nam quæ *caro* summa à testæ ostto exorra est, eam quædam firmiorem quædam solutiorem habent. Ex eius medio *caput* est & cornicula bina; in majoribus proceriora, in minoribus minima. Eximendi capitis eadem omnium ratio, & perterrefactis contrahêdi. Habent quædam *os* & *dentes*, minutas, tenues. Quædam etiam muscarum more habent *proboscidem* linguæ specie. Hæc dura est buecinis & purpuris. Nam quemadmodum Tabani & asilus tergora quadrupedum pertundunt: ita his tanta est duritia, ut escarum testas perforent. Subest ori statim *venter* similis avium ingluviei, qualis est etiam umbilicis. Infra duo candida quædam, firma, specie *mammillari*, qualia in sepiis inveniuntur: sed hæc solidiora. A ventre *gula* duplex longa ac papaver usq; ad fundum, quod in fundo est. Quæ omnia perspici possunt, in sinu vorticeso testarum. Quod gulæ jungitur *intestinum* est, à qua, continuò tractu fertur totum simplex usq; ad exitum, iocipi e as à vorticoso sinu quo *papaver* continetur, atque inde laxiorum. Est autem papaveris magna pars quasi excrementum in omnibus ostraceis. Inde intostinum reciprocans rursum ascêdit ad carnosas partes, atq; circiter Aristot. H. A. l. 4. c. 4.

caput

Tab. x.

Polypus.
1

Nautilus.
2

Testa Nautili.
3

Nautili Structura.
4

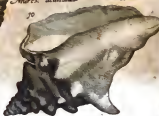

Purpura.
5

Purpura alia.
6

7 Testa Nautili.

Buccina.
8

Cochlea rugosa.
9

Murex aculeatus.
10

Strombus magnus.

caput terminatur, qua emittitur excrementum omnibus turbinatis tam terrenis quam marinis. Hucusq; Aristoteles. *Crescere* ut vermes, scilicet anfractibus, qui subinde accrescentes plures efficiuntur in partem priorem, quod caput vocatur, experientia docuit. *Serpunt* parte dextra non ad claviculas, sed in adversum. De *Congressu* in speciebus dicetur.

TITVLVS III.

De Turbinatis in specie.

CAPUT I.

De Turbinatis in anfractum tortis.

ARTICULUS I.

De Nautilo.

TAB. X. *Aldrov. l. 3. c. 3.* Uum sunt Turbinata apud Aristotelem generum, vel enim ἑλικὰ habent, vel sunt σφαιρωτὰ seu in globum circumacta. Ex illis sunt *Nautilus, Purpura, Buccinum, & Conchylium.* *Arist. H. A. l. 4. c. 1.*

Differentiæ. *Nautilus*, quem Suidas ναυτίλον, alii ναυτικὸν & ὠὸν πολύποδος vocant, vulgo ναύπλιος dicitur, & cum *Nauplio Athenæi* idem esse videtur. A modernis Græcis ξυλάρμενον ταχύπλοον vocari Robertus Constantinus author est.

Arist. H. A. l. 4. c. 2. *Duo* ipsius apud Aristotelem habemus *genera*. *Unum* est, cuius testa pectunculo similis est, cava, neque ei connexa natura. Is prope terram pascitur sæpe numero: quate à fluctibus eiicitur in aridam, ubi delapsus de concha, aut capitur aut in humo perit. Hoc genus pusillum est & simile bolitænis: quæ Polypi species est. *Alterum* in testa tanquam limax est. Is ex ea nunquam exit: sed interdum brachia exerit. Illud respicit Plinius cum dicit. Inter præcipua miracula qui vocatur Nautilus, ab aliis, Pompilos (potius polypodis ovum) Scipinus (verius pronus) in summa æquorum, pervenit, ita se paulatim subrigens, ut emissa omni per fistulã aqua, velut exoneratus sentina, facile naviget. Postea prima duo brachia retorquẽs (potius attollens ex Athenæo) membranã inter illa miræ tenuitatis extendit. Qua velificante in aura cæteris subremigans brachiis, media cauda, ut gubernaculo se regit. Ita vadit alto, Liburnicar. ludens imagine, & si quid pavoris interveniat, hausta se mergens aqua. *Plin. H. N. l. 9. c. 29.* Eundem exactissimè Bellonius *descripsit*. Concha, inquit, tribus fragmentis constare videtur (carina scilicet & lateribus, cum tamen una & simplex sit) quarum latera utrinque ceu carinæ junctæ apparent, ea ut plurimum magnitudine, quam ambę manus amplecti possent: latitudine autẽ quantum pollex cum indice comprehendat. Omnes autem non excedunt crassitudinem membranæ pergamenæ, striisq; in oblongum ductis, ad oras crenis laciniatæ sunt, in formam rotundam abeuntes: foramen autem per quod Nautilus alitur atque exit de *Concha*, magnum est. Fragilis hæc lactei coloris, lucida, admodum polita, omnino navis rotundæ effigiem referẽs. Navigat enim per maris summa, elatus de imo gurgite offertque se testa inversa, ut facilius ascendere posset, & inani scapha enaviget, atque ubi inde emeserit, tum concham invertit. Cæterum Nautili brachiis interjacet membranula, qualis est inter palmipedum digitos, sed hæc magis est tenuis, in telæ araneæ modum, robusta tamen, qua etiam aura inspirante velificat. *Cirris* quos utrinque multos habet, pro gubernaculis utitur, atque ubi metuit, tum concham protinus marino humore oppletam demergit.

Alterum

Alterum Nautilum, Cochleam margaritiferam Bellonius vocat, & videtur eam Fauconerius describere, cum in Epistola ad Gesnerum ait, suum Nautilum, testâ habere interna parte ita nitentem, ut cum unionibus preciosissimis de coloris amœnitate certare posset, Bellonius enim suæ illius cochleæ concham, in magno apud artifices Gallos, ad vasa ditioribus abacis accõmoda conficiẽda, precio esse, & *Porcellanam* ob id vocari scribit. Fauconerius multa in sui Nautili testæ carina tabulata, eodem amœno colore nitentia, fuisse prodit. Hinc facilè colligas eundem cum eo esse, quem à Græcis θαλάμιων ναυτίλων, id est, polythalamũ dici scripsimus. Plin. cũ de Nautilo paulò ante dixisset, mox tanquã de altera eius specie. Navigeram similitudinem, inquit, & aliam in Propontide visum sibi prodidit Mutianus. Concham esse acatii modo carinatam, inflexa puppe, prora rostrata: in hanc condi Nauplium animal Sepiæ simile, ludendi societate sola: duobus hoc fieri generibus. Tranquillo enim, vectorem demissis palmulis ferire ut remis; si verò flatus invitent, eosdem in usu gubernaculi, pandique concharum sinus aurę. Huius voluptatem esse, ut ferat, illius, ut regat: simulque eam descendere in duo sensu carentia: nisi fortè tristi (id enim constat) omine navigantium humana calamitas in causa est. Cardanus quoque cuiusdam cochleæ meminit, quam India mittit. Est, inquit, forma triremis cum alta puppi, in qua vasculum aliud, diceres poculum à natura excogitatum. Nam & magnitudo tanta eius quam vidi, ut cotylam capiat. Res profectò usus elegantissimi & pulcherrimæ formæ.

Plin. H.N. l. 9. c. 30.

ARTICVLVS II.
De Purpura.

Tab. X. f. 6. &c. *Nomen.*

PVrpura Græcis πορφύρα, Plinio aliquando Pelagium, Politiano cõcha Herculea, quòd tincturæ Hercules author credatur; Serapioni Pulpia, Brasavolo Antale dicitur. Qui cum Conchylio confundunt, à Plinio refutantur. Distinguit enim iste, & expresse apud eum legimus. Conchylia & purpuras omnis ora atterit, quibus eadem mater luxuria paria penè etiam margaritis fecit. Nec minus illi, qui Conchylium idẽ cum Buccino ponunt, quòd Plinius cum duo tantũ genera Turbinator. continentium florem illum tingendis vestibus adeò expetitum poluerit, alterum Purpuram, alterũ Buccinum esse, necesse videatur. Eodem enim libro hæc verba extant. In Cõchyliata veste cætera sine Buccino, prętereque jus temperaturæ aqua pro inviso potus humani excremento. Concham ex Turbinatorum genere esse Aristoteles prodidit, & aliquot ipsarum genera agnovit, ut circa finem dicemus.

Plin. H.N. l. 9. c. 35.

Plin. H. N. l. 9. c. 36. & 39.

Descriptionem si spectes, sæpe ovi est magnitudine, aliquando major, nisi elevata & aculeis munita esset, & canalẽ ad latus qua linguam exerit haberet. Rugata eadem, aspera, cinerea, aliquando flavescens, aliquando ex viridi cinerea, intus luteo colore. Rostro est longo tubuli modo excavato: Cornua Limacum more attolit, atque eodem modo serpit, iisdem cornibus iter sibi prætendit. Linguam ex tubulo illo canaliculato in latere procurrentem habet, quæ callosæ huic parti adhærescit, cui caro ipsi testæ adjungitur. Est autem ea *c aro*, musculus quidem fortis ac candidus, mediæ testæ alligatus, quo Purpura tanquam congenito quodã operculo, carni patulæ opposito, diutissimè extra aquam vivit. Marinam enim aquam haustam asservat, quâ pluribus diebus resovetur ac sustentatur. *Caput* illi cartilagineum ac durum.

Plin. H. N. l. 9. c. 36. *Descriptio.*

durum. *Os* in ea parte qua scopulis hæret, rotundo foramine pervium, quo lapides arrodit, & in stomachum exugens demittit. *Hepar* quoq; habet viscidum, tenaci quodam lentore præditum, ut penè viscum esse appareat. Sed hoc quod de hepate, brāchiis, & corde, Bellonius scripsit, pro fabulosis censet Rondeletius.

Et hæc quidem recentior. Descriptio est. Ut vero & veteres videamus, Clavatam Plinius facit Purpuram ad Turbinem usque, aculeis in orbem septenis ferè, qui non sunt buccino. Testam intortam curriculatim in crepidinem desinere, apud Aristotelem extat. *Partes* illæ quæ Dioscoridi secundum Hermolaum κώνια, aliis ἴονα, quod violam significat, partes sunt interni Purpuræ corporis mediæ, fibratæ, torosæ, & firmæ, circa quas testæ volumina capreolorum ritu circumvolvi incipiunt secundum Dioscoridē: vel quibus hæret vena illa vel membrana illā floreā Purpurar. continens, inter *papaver* nempe quod turbinata omnia sua clavicula continent, quod est inferiore loco, & cerviculam seu collum superiore loco.

Arist. H. A. l. 5. c. 15.

De eo *flore* seu succo ita breviter Aristoteles. Inter papaver & collum florem continent, textura densa, colore candidæ membranæ, qua ablata & compressa manus flore tingitur. Hoc ipse flos videtur esse: reliqua concretio, quasi alumini. Id Plinius florem in mediis faucibus habere dixit, liquoris eum esse minimi in candida vena, unde pretiosus ille bibitur, nigrantis rosæ colore sublucens, reliquū corpus sterile. Rondel. partem succum continentem, cordi proportione respondere existimat, florem, sanguinis loco esse. *Caro* earū penitus includitur, nec ulla ex parte, excepto capite conspicitur, ut apud Aristotelem habemus: Testa sua adhæret. *Linguam* duram habere eaque testas e[c]arum perforare, non tantum ab Aristotele, sed & Plinio, qui longitudine digitali facit, & Æliano proditur: Rondeletius promuscidibus muscarum quę inter cornua comparat, & firmam, torosam, quæq; exeri possit, concedit: sed tam durā esse ut testas perforet negat, rostro id fieri verisimilius addens. Qui κογχύλια, seu κογχύλια τῶν πορφυρῶν apud Galenum, pro tomento purpurarum, pro depexo & contuso in medicamētis veteres uterentur, sumunt, vehemēter fallūtur. Lanæ n. purpura tinctæ crassior & minus curata pars est, cuius & Dioscorides meminit. *Operculum* varia apud authores sortitū est nomina. Plinius purpurarum cavum dixit, Aristoteles κάλυμμα, ἐπικάλυμμα, Galenus πῶμα vocavit. Alii βλάττιον βυζάντιον, vel βύζαντος, à Byzanto vel Byzantio Africæ nominant, & longè verius quàm illi, qui id nomen ori narium purpurę adscribunt, quas non habet, vel qui blattas Byzātias buccinorum & Conchyliorum permista opercula appellant. Galenus Indici conchilii testam inter ostraca & testas purpurarum & muricum generatim comprehendit. Nec negandum fortè est, Conchylii, buccinæ & purpuræ opercula, nec substātia, nec viribus differe, nisi fortè unguis odoratus differētiam supponat. Nam blatta Byzātia dū uritur ingrati est odoris, & castoreum redolet: unguis verò, suavē odorem spirat. Potest tamē & id quod ὄνυξ Græcis dicitur, gravis apud Latinos odoris esse, & in quibusdā locis ungues odoratos, fœtidos in aliis reperiri. Ut ut sit, Carni hæret operculum purpurarum ut unguis nobis. Ex filis seu fibris coagmentatur, & quia pinguedinis aliquid in se habet, fumum cornu modo accensum emittit. Et hæc quidem de partibus sufficiant.

Arist. H. A. l. 5. c. 15.

Plin. H. N. l. 9. c. 36.

Ælian. H. A. l. 7. c. 34.

Galen. l. 3. de Medic. secund. loc.

Flori, qui & succus Plinio, τὸ ἄνθος τῶν πορφυρῶν Græcis, varia indita sunt nomina. Vitruvius ostrum dixit ὀστρεῖον, ἀπὸ τῆς ὀστρέας, cui Virgilius Sarrani epithetō, à Sar urbe Phœniciæ, quæ postea Tyrus, unde purpureus color & Sarranus & Tyrius, secundum Massariū addidit. Nec tamen omnis Purpura ostrum, ut tradit Gellius, quamvis omne ostrum purpura sit, quod exuberantiam splendoremq; ruboris habet, hoc est, illustratur splēdore, quo alia

Flos Purpuræ.

Vitru. l. 7.

f

minutæ oriuntur atq; concreſcunt, quæ hærentes purpuris capiuntur, aliquot etiam inchoatæ tantũ. Quod ſi ante partus tempus capiantur, in ipſis ſtoreis non tenerè pariunt, ſed in eundem locum conventu facto quẽadmodum etiam in mari: Unde per cratium anguſtias quaſi racemi prodeant. Celerrime inter teſtacea *creſcũt*.

Ætas. Sex annos vivunt, & ſingulis annis incrementum earum per orbes patet, quibus totidem quot annos habent, teſta clavicularim intorta in crepidinem deſinit. Parum *progrediuntur*, & ad eſcas à longo accedunt, quòd odoratu valeant. *Tinctura* ratio alio ſpectat.

Vſus in Cibis. *Vſum in Cibu* præſtant, & hoc cum oſtracodermis communes habent, quæ ſalſum ſuccum contineant, eodemq; alvum ſubducant, carne autem ſint dura. Athenæus ex Hiceſio papaver copioſius alere ſcripſit, magis tamen Scillam ſapere. Colla ægrè confici & difficulter ſecedere excrementum facile, partes extremas aptiſſimas eſſe, & ſeu elixas ſeu aſſas humori ori gratum & ſtomacho acõmodũ emittere, Xenocrates prodidit.

Vſus in Medicina Plin. H. N. l.32.c.6. Peculiare eſt eis quòd coctæ juſculis ſpiſſent. Nec à *Medicina* excluduntur. Contra venena prodeſſe, docuit Plinius, contra Dorycnion Nicander. Saliva recentia vulnera

Plin. H. N. l.32.c.10. agglutinãtur. Callus pro ſe operiuntur tuſos glutinat nervos præciſos, Teſtæ cinis puſtulas verendorum è melle diſcutit, ad dentifricia cum roſis & caryophyllis uſurpatur. Cũ pulvere glycyrrhizæ, papaveriſq; ſemine, cremore hordei pauco vino albo pulmonib. auxilantur, & fluxiones ſiſtet. In pollinẽ redacta ulcerib. malignis cõpetit. Cum melle illita, pilos attenuat. Filum è purpura quo vipera cervici circũpoſita ſuffocata fuit, collo circũdatum tonſillar. affectus tollit. Aëtius verò purpuram hircinio felle madefactam & mulieri umbilico diebus ſeptem impoſitam conceptum juvare tradit, ſi deinde creſcẽ-

Ariſt. l.c. te luna cum viro congrediatur.

Differentia. *Differentia ſeu genera*, ſi quæras, ſunt *Magna*, quæ ad Sigæum & Loctũ Idæ promontoria giguntur. *Parva*, quas Euripus fert & Caria. *Pelagia* quæ magnæ & ſcabræ, quarumq; flos magna ex parte niger, ſed nonnullis puſillum rubidus. Nonnullæ ad pretiũ minæ evaſiſſe, prodidit Ariſtotel. *Littorales* quæ parvæ, & flore ſunt rubro. *Echinata*, quæ vel pluribus ſpinis maximè in poſtica parte horrent: vel rarioribus, minoribus, & brevioribus. Illæ extra modò flaveſcunt, modò cãdicant intus, modò violacei ſicut coloris modò rubicundi. Iſtorum tota turbinata pars rubicundo colore conſpicitur, dorſum verò partim rubet, partim vireſcit. Anterior mucro acutus non eſt, ſed notabili latitudine ſpectabilis. Intus colore ferrugineo, flaveſcente ac eleganti cæruleo variant. Sunt & *Rubra*, ut in Auſtrinis partibus *Nigra*, in Aquiloniis; *Livida*, in Occidentalibus & Orientalibus. Marmoreæ qualis eſt illa longis undiq; tuberibus, ubiq; ferme duplicibus at minimè acutis ſed obtuſis plena, labro latiſſimo, quaſi canaliculato, binæ enim id foveæ percurrunt, tota ferè marmoreæ duritiei, undiq; candida, præterquam in extremis foraminis oris, quæ purpuraſcũt. Ad hanc pertinet tota ex cinerem candida, minor quàm priores omnes labro ſubtus ſpinoſa, cum alioqui nullę in toto corpore ſpinæ dentur. Vẽtre eſt plene ſeſſili, ſeu non turbinato. *Pentadactyli* deniq; qualis eſt illa quã ſuperius deſcripſimus. Geſneri quã ex Adriatico mari accepit.

ARTICVLVS III.

De Buccino.

BUccinum à ſimilitudine potius buccini quo ſonus editur, rotunditate oris in margine inciſa, ut Plin. viſum dicitur, quàm quod vel buccis admodum ſonos muſicos edat, vel buccas inflare tubicines rogat, ut Bellonius voluit, Gillius maſculino genere extulit, quidam etiam dentale buccinũ interpretantur. Græcis hodiernnis φύκιον dici Geſn. autor eſt: nõnullis στρόμβος & στρόβιλος idẽ ſignificant. Cõmunitet κήρυξ, fortè à cera, quam muco ſimilem mutuo attritu ſalivant, q; Græcis eſt κηρίαζειν vocatur: TAB. X, 8.

 quod

Plin. H. N. l. 9. c. 36. quod vocabulum ex antiquis Græcis nõnulli pro purpura sumpserunt: Plinius nonnunquam muricem trãstulit Athenæus purpuræ filium nominat.

Descriptio. *† Arist. H. A. l. 4. c. 4.* Testa tegitur scabra, eaque congenita promuscidibus, ut musca instruitur, quod membrum linguæ effigiem præ se fert. Venter os protinus excipit, similis in umbilicis ingluviei avium. Infra duo candida quædam firma specie mammillari, qualia in sepiis inveniuntur: sed hæc solidiora. A ventre gula duplex longa ad papaver usque, quod papaver in fundo est: quæ omnia perspici possunt in sinu verrucoso restatum. Quod gulæ jungitur intestinum est, à qua continuo tractu fertur rotum simplex usque ad exitum, incipiens à verticoso sinu quo papaver continetur, atque inde laxior. Papaver verò pars eius ima esculentaq; est. Inter hoc & cervicem flos est, sed, ut Plinius dicit, dilutior & minus floridus. Et hæc de Buccino veteres. Bellonius Buccini concham ut plurimum minimi ovi magnitudinem non excedere, strias in tergore quinas habere, ut nerita, plerisque in gyrum tuberculis obtusis, brevibusque obseptas, multo quam in purpura frequentioribus, sed ubi in claviculum desinũt, unicum tantum eam comitari testatur. Interna parte incisam oris magnitudinem habet turbinum modo, & canalem ad latus, per quem linguam exerit, purpurarum modo: eodemq; operculo contegitur, qua etiam turbinata omnia, ne in testas cõtracta ab externis offendantur. Color testæ intus lacteus foris fulvus, tantaque magnitudine aliquando crescit, ut ad Cartejam purpuræ & buccinæ decacotyli, id est, decem cotylorum capaces reperiantur.

Locus. *Arist. H. A. l. 8. c. 13.* *Arist. H. A. l. 5. c. 15.* *Locum* si spectes, petris adhærent, circaque scopulos leguntur. Canis exortu circiter tricenos dies latere scripsit Aristoteles, quod Plinius de muricibus accepit. Annos circiter sex vivere, idem tradidit.

Generatio. Idem ipsis *Gignendi* modus qui purpuris. Semen ad generationem nullum habent. Favificate in more eis positum. Ova sub lapide prona parte oblonga albaque, deinceps pendentia disponunt, quæ ita disposita favi nomen habeat ab apum similitudine. Supini autem sub lapide stabulantur, cum favificant: quo verò tempore favos exstruunt, si ineoquantur & abscindantur, ova intra continere comperientur: quę saliverio lentore lapidibus & cautibus ferruminant, ut inde decidere non possint: quod tam magno attificio constituunt, ut nihil coacetvatum esse videatur.

Usus in Cibis. De earum in *Cibis usu*, hæc scripsit Xenocrates. Buccinæ sunt duriores purpura; & magnitudine ac loco differunt, triplicesque vires habent, testæ, colli, & excrementi in testa contenti. Nam scabra substantia piscis alvum sistit, ac præcipuè si assetur: contra magis facit elixa.

Collum earum alvum sistit, difficulterque concoquitur: idcirco ex sinapi vel aceto, aut liquore, aut pipere corrigere ipsum debeat, qui eodem vescuntur. A qua denique quæ ex eis manat, calefacta, ventrem subducit: Cum eo verò excremento quod testa continetur, cocta, magis gilva fit, & piscis qualitatem præfert. Si verò totæ decoquantur, maiorem sistendi vim habebunt, & sitim offerent. Quidam verò eas elixas lævigant, & æquè ac urticas condiunt, fiuntque ori gratæ. Luna exoriente plenæ, & æstate graciles. Eadem apud Dioscoridem, Galenum & Diphilum invenire licet.

Usus in Medicina. Habent & in *Medicina usum*. Cardialgia laborantibus in cibis præscribit Trallianus, purulentis etiam, si salsus humor est. Ad alopeciam, usta, trita, & in oleo veteri subacta, & ad glutinis crassitudinem redacta à Myrepso vehementer commendantur.

Galenus ad ophelidas & lenticulas, in furno assæ & ex melle trita commendat. Andetnacus ex succo limonum detrita ad genus mulierũ deal-

dealbandas deprædicat, præsertim si aliquid argenti vivi sublimati, iisdem inieceris. In Belgio contra tussim inanem inprimis & puerorum, potus ex buccino propinatus.

Differentiæ. *Differentias* quod spectat, Rondeletius duo reperiri scribit, parvum, nempe, lineis frequentibus asperiusculum, & alterum ei simile, nisi quod lineas prominentiores habeat, & transversas, ut striatum meritò dici possit. Est & testa spissiore durioreque, nec non genus magnum coloris violacei, sed cuius orbes flavescunt, & in ore candicant. Gesnerus se & aliud vidisse scribit, purpuræ similius, figura & magnitudine propius, tuberculis undiquaque dispositis, deinceps rotundis scitè omninò eleganterque στιχηδὸν elevatum; nec in mucronem adeò exporrectum, sed capite obtusiore brevius. Missa & Aldrovando peregrina, colore & duritie marmoris, circulis rosas æmulantibus.

Articvlvs IV.

De Murice.

Tab. X. & XI. Nomen. Murex modò Buccinum, modò Purpuram significat, taceo colorem purpureum, cui Muricis nomen imponitur. Hic pro testaceo sumitur, quod & turbinatum & longos firmosq; aculeos habet, nomenque ab asperitate muror. sortitum est. Descriptio. Perottus inter ostrea enumerat, propter scabritiem corticis. Sed alia in Ostreis aspetitas, alia in Muricibus. Illa per totam superficiem sese repandit: hæc, aculeis quibusdam per intervalla eminentibus constat, iisque longis & firmis, quod Plinius quoque firmare videtur dum ait. Firmioris jam testæ murices & Conchar. genera. Valerius Flaccus dum intortum vocat, de buccino sumendus est.

Usus in Cibis. *Usum in Cibis* quoque habent, sed illaudatis. Xenocrates enim salsos virosos esse, & ventrem turbare, urinam ciere, ori ingratos, concoctu difficiles, pituitam gignere, &c. scribit. Scribonius Largus tamen & Celsus inter Cibos stomacho gratos recensent. Largus Compos. 104. Apud Macrobium etiam cum aliis conchis in epulo apponuntur, quo die Lentulus flamen inauguratus est.

Usus in Medicina. *Usum in Medicina* si attendimus, Carnes appositæ pilos in mammis tollunt: Testar. cinis cum oleo tumores aufert; panis resistit; Capitis ulceribus cum melle illinitur; maculas in facie mulierum purgat, & parotides tollit. Habetur & pro dentifricio. Carbunculos de veretris exterminare, Marcellus Empiricus prodidit.

Differentiæ. Quantum ad *Differentias* & Genera, est Murex *Marmoreus*, *Triangularis*, *Lacteus*, *Purpureus Orthocentros*, *Coracoides*, *& Aporrhais*. *Marmoreus* à candore & duritia nomen sumsit. Rondeletii parte interna ex albo purpurascit. Testa gravis est, densa, solida, aculeis multis horrens, figura inter buccinum & conchylium media, ampla, ut meritò δεκανὸς υλϛ dici possit. Vritur facilè, & in cinerem abit, acrimoniaque ob empyremum acquirit, Ambustis medetur, cicatricemque pulchram inducit, postquã abluta, & cum oleo rosato in unguentum redacta fuerit. Gesneriani marmorei muris color forinsecus pallescit, intrinsecus cum pulcherrimo splendore ex albo roseus est. Labrum exterius protendit se & dilatat in marginem: mucrones infra caput seu conum testæ duo magni, sed obtusi prominent. In ipso cono parvi admodum & subrotundi, per spiras deinceps non aculei sed tumores visuntur. Huic accedit *Aldrovandi*, turbine acutissimo atque longo & exili, undique strictus aut potius undatus.

Triangularis, altera parte est planus, altera ferè rotundus, sed ita, ut utrinque sint duo latera, tertium, plane pars afficiat, à qua figura, quæ huic propria est, nomen sumsit. Aculeos habet breves & firmos, vario est colore, foramen duplex habet rugosum, quo ob testæ amplitudinem & brevitatem sonus editur gravis & tristis. Operculum cum utitur sumum

 emittit.

emittit. Pinguedinis aliquid habere, rectè inde colligas. Quare in oleo amygdalino decoctum in aurium doloribus utiliter usurpatur. *Lacteo* color nomen imposuit. Obtusiore est turbine aliquando quam cæteri, aliquando Exochas potius & tubercula habet quam clavos. Triplicis effigies invenies apud Aldrovandum. *Purpureos Orthocentros* totus forinsecus & intrinsecus rubet, turbine candicat. Mucrones habet duodecim rectos & robustos, sex constat volutis quæ exiguis & obtusis ruberculis resperguntur. *Coracoides* Rondeletio ab infirmis & rostris corvorum similibus aculeis dicitur.

Aporrhaides quidam inter Lepades, quòd ut istæ saxis adhærcant, ponunt; sed malè. Faciunt enim & Neritæ idem, quæ tamen toto genere ab iisdem differunt. Adde lepades parte altera detecta & carnem ostentante affixas; Aporrhaides verò acclinato tegmine, quod iis operculum est, ad saxa agglutinantur. Quid si illius Muricum generis sint, quæ Græci Plinio proden- *Plin. H. N. l.32.* te Colyeia, & Corythia vocant, turbinata æquè sed minora multo, efficaciora etiam, & oris halitum custodientia. Ut ut sit, quem Aldrovandus expressit, marmorea est duritia, intus & extra candicans, septem aculeis, ab uno tantum latere, iisque canaliculatis instructus.

ARTICULUS VI.

De Conchylio.

Aldrov. l.3. c.15. CONCHYLII nomen ut ut universo testaceorum generi imponatur, privatim tamen pro unica specie accipitur. Sic apud Plinium invenimus, cum in Ponto conchylia non esse eum ostreæ abundent, scribit: sic apud Philostratum in vita Apollonii, eum, in Biblo maxima conchylia & murices eximiæ magnitudinis nasci, dicit. Sumi & pro colore, apud Plinium inprimis, tam certum est, ut demonstratione non indigeat. Qui pro Ostracio sumunt, nomen partis toti accommodant. Est autem ea parte latius qua in turbinem deficit, sine aculeis tuberculisve ullis. Foramen quo caro interior ostenditur, non rotundum, ut in purpura & buccino, sed longum. Operculum blattam Byzantiam Serapionis esse, quæ eadem, quod avium unguem æmuletur, cum ungue Dioscoridis, opinatur Rondeletius. Nec ἰωώδεις vocabulum obest. Nec enim hoc semper gratus innuitur odor; sæpe etiam gravis. Ideò expressè Dioscorides, ἀμφότεροι δὲ ἰωώδεις, θυμιώμενοι, καστορίζοντες πως τῇ ὀσμῇ. At castoreum fœtet, & utrumque, tam operculum, quam hæc blatta Byzantia ad suffocationes uterinas adhibetur. Quod autem, in Indiæ nardiferis lacubus unguis inveniri, & nardi pabulo vesci dicitur, cum conchylium marinum sit, id ex aliorum potius quam sua sententia à Dioscoride scriptum opinatur Rondeletius. Similis purpuræ tegumento dicitur, non figura, sed usu potius & substantia.

Laudatissimus est qui à mari rubro *Usus.* adfertur, candicans, pinguis. Babylonicus nigrescit atque minor con- *Plin. H. N. l.32.c.8.* spicitur, succum ipsis & quidem purpureum inesse testatur Plinius. Partes eius omnes in medicamentis usurpantur. Crematum idem efficit quod purpura & buccinum. Caro in- *Galen. l.* terna medicamentis aurium dolores *de Med. fac.* sedentibus à Galeno admiscetur.

CAPUT II.

De Turbinatis in orbem circumactis.

ARTICULUS I.

De Turbinibus.

TAntum de στρομβώδεσι seu Turbi- *TAB. II.* natis, & in anfractum tortis, sequuntur Turbinata, quæ in orbem circumagũtur, *Turbines* nempe, *Trochi, Neritæ, Cochleæ, Echyni, & Cõchylia.* *Turbinũ* haud spernenda sunt genera. Est

Tab. XI.

Murex marmoreus Rondel.

Murex Orientalis

Aporrhais.

Concha Longa Rondel.

Murex Coracoides.

Concha altera.

Turbines.

Concha Indica polita.

Concha echionata cruda

Trochus magnus.

Trochi.

Trochus Pyramidalis.

Trochi.

Turbo magnus.

Nerita Rond.

Turbo Longus.

Nerites.

Nerites.

Nerites

Descriptio. Est turben *magnus*, *auritus*, *tuberosus*, *angulosus*, *muricatus*, *pentedactylus*: sunt & *turbines in spongiis nascentes*. *Magnus* multis voluminibus constat, margine spisso & aspero, testa alba, lineis tuberculisque multis scabra & aspera. Foramen habet rotundum, & rimam qua excrementa excernuntur. Saxis hæret turbine sursum verso. *Auriti*, tres icones habemus, quorum primus perelegantem & in mari Gallico rarum exhibet, alter, intus & in tergore ferrugineum cætera croceum, concha tuberosa, pronè & supinè pictum; tertius, tuberculosum, testa superius leucophæa, infernè crocea. *Tuberoso* tubercula nomen indidere. Varii est generis, longus, tenuis, acutior, lævis, albus, niger, varius. Aldrovandus quatuordecim Icones exhibet, ex quibus secundus, est striatus, è monte erutus. *Angulosus* exinde nomen sortitus est, quod testæ volumina ita à se discreta sint, ut in medio angulos efficiant. Ustus dentifriciis conficiendis utilissimus est. *Muricato*, tubercula brevia & obtusa nomen imposuere, testa est intus purpurea, foris alba, & quasi calce illita. *Pentedactylos* dicitur, quod quinque appendices longas & acutas, si extremum turbinis annumeres habeat. *Spongiis quæ delectantur*, multorum sunt generum, quæ omnia apud Aldrovandum videri possunt.

Conchula, quæ lactea vocatur, in succo pomi Citrii, cum aqua vitæ dissoluta, mulieres ad faciem fucandam utuntur.

ARTICVLVS II.

De Trochis & Nerite.

TAB. X. Aldrov. l.3. c.25. Trochi à similitudine instrumenti, quo pueri lusitant, appellantur. Omnes sunt leves & varii. Testa veluti crustis duabus constare videtur; externa minus nitet: quæ subjacet unionum est splendore. Alii sunt parvi, alii oblongi. Icones exhibent *Magnos*, *Pyramidales*, *Niloticos albos & maculosos*, *Nerita* seu ut Scaliger legit Narita, Græcis νηρίτης ἀνηρίτης & ἀναρίτης apud Athenæum, Hesychio νήριτος, dicitur. Nomen à Nereo Deo marino sortitos videtur, quod is fortè tali concha tanquam elegantiore buccinæ loco, usus esse fingatur: sicut & Triton, quem visum auditumque in quodam specu Olyssiponensis oræ concha canentem Plinius refert. Ab illis qui Adriaticum sinum accolunt etiam nunc veteri nomine appellatur. Testa est levi, si Aristotelis descriptionem sequimur, ampla & rotunda, forma buccinis proxima; papaver tamen non nigrum ut buccina, sed rubrum habet. Corpus medium testæ firmiter annectitur. Tranquillis diebus soluti pascuntur: coortis ventis recipiunt se ad saxa cancelli, atque ibi quietem agitant. Neritæ autem adhærent more patellarum, & earum quas λεπάδες Græci vocant, & cætera horum genera omnia. Hærent enim saxis reclinato tegumento, quod quasi tegumentum esse videantur. Quem enim usum ambæ valvæ biforibus, hunc præstat altera tandem pars turbinatis. Intus pulpa carnea, inque ea os. In rimis cavernisque saxorum generantur, celerique incremento augescunt. Et olfaciunt, & audiunt. Ideò silentium fervent necesse est, qui eos capiunt. Arist. H. A. l.4. c.4.

Motus. Plin. H. N. l.9. c.33. De *Natatione* eorum ita Plinius. Navigant ex his Neritæ, præbentesque concavam sui partem, & alteram auræ opponentes, per summa æquorum velificant. Ælianus & Bellonius diversos ab Aristotelis Nerite proponunt. *Illius* est magnitudine exigua, pulchritudine eximia, & in mari ubi sordium nihil, & tranquillitas viget inque saxis ad imam maris sedem adhærescentibus nascitur. *Huius*, testam in anfractum intortam habet, qua penitus inclusa, nulla ex parte præterquam capite conspicua est. Apud Aremoricos tanta huius testacei frequentia, ut abscedente æstu, magnos acervos è saxis colligant, & coquant. Quia papaver rubrum habet, pulmenta ex eo confecta, ac si minio tincta essent, conspiciuntur.

Græci

Græci crudas eius carnes edunt, quòd appetentiam excitare, inprimis cum cæpis comestæ, credantur. Icones plurimas apud Aldrovandum vide. Nobis aliquot duntaxat exhibere visum.

Articvlvs III.

De Cochleis.

Nomen. *Aldrov. l.3. c.29.* COchleæ, Aristotele κοχλίαι & κόχλοι, quòd τὰ ὄστρακα κυχλοῖς μὴ habeant, Spartanis σίμελοι & σίσηλοι, Hesychio & Varino σιλάτη, aliis πωματίαι ab operculo, φερέοικοι & φερεικύοι, seu domiportæ, χαμαιεύναι, χαμαιδολίαι, ἀχαμαδόλιαι, &c. dicuntur; quorum tamen nominum quædam terrestribus potius convenire videntur.

Descriptio. *Descriptionem* si attendas, Teucer animal esse sine pedibus, sine spinis, sine ossibus, testaceum, oculos nunc exerens, nunc retrahens, ad exemplum quæstionis ludicræ scribit. Siliceo, claviculatim intorto *tegmine* clauditur, quod vulgus testam, & volutam, Cochlearem testam Budæus, Cochleam synecdochicè Celsus, domum Sammonicus & Statius, calicem Plinius, κέλυφος Dioscorides, ὄστρακον Galenus vocant. Si eam detraxeris hebetescere atque exspirare quidam aiunt, negant illi, qui circa initium Augusti exire, & novis super induci prodidere. *Capitis* figura carere, apud Albertum M. legimus. At Plinius equorum capitibus assimilavit, Massarius bovini præ se ferre figuram scripsit. *Cornua* quidam bina attribuere, ut Plinius; quatuor nos, id est, magna duo quæ posteriora sunt, & minora totidem ferè in fronte, habere videmus. An *Oculi* dati sint disquiritur. Pro visu tentamenta proportione puncti atrioris in summo corniculorum accepisse, tradit Scaliger. *Scalig. in Arist. l.1. de plant.* Carere iis, & corniculis in quibus arenacea durities, prætentare iter, Plinius. *Plin. H. N. l.11. c.37.* Habere in summitate cornuum, & cum appropinquant, oculos in cornua retrahere, cornua in caput, & caput in corpus, Albertus. *Os* eis inest. *Dentes*, acuti, tenues præduri, eiusque indicium, derosam à minimis earum vitem, dentibus carnosum quid interiacet. *Plin. H. N. l.11. c.37.* *Promuscidem* etiam inter aculeum & linguam habent, & ori jungitur quasi ingluvies avium; à qua stomachus est, quem excipit venter, in quo situm est, quod papaver vocatur, mox intestinum continuum tendit simplex, originem à papavere illo ducens. *Saliva* quæ punctis seu vel stylo carnibus manat, myxa Græcis dicitur.

Locus. *Arist. H. A. l.8. c.13. Plin. H. N. l.8. c.32.* Quantum ad *Locum*, reperiuntur in mari, fluviis, & terra, quarum istæ sylvas & consita arboribus loca potissimum amant. Hyeme propter frigus nimium, æstate quod fervidum tempus reformident, in occulto delitescunt, suoque succo vivunt, nisi quid roris de cœlo deciderit. Ideò Varro. *Varro R. R. l.3.* Locus is (pro cochleis) melior, quem & non concoquit sol, & tangit ros. Locum mutare Ælianus prodidit, *Ælian. H. A. l.10. c.6.* ad Propontidem calidam hyemare, ad Ægialum æstatem insumere scribens.

Victus. Rore *victitare* dixi, sed non solo. Sub noctem sæpissimè ad pastum exeunt, & tum post pluvias æstivas & autumnales accenso lumine à rusticis capiuntur. Plinius mirè caulem asphodeli in Campania prosequi & *Plin. H. N. l.21. c.22.* sugendo arefacere scribit. Theophrastus easdem inter ficorum genera recenser. *Theophr. l.7. c.24.* Saginabantur apud veteres in vivariis. Instituit ea Fulvius *Plin. H. N. l.9. c.56.* Hirpinus in Tarquinensi paulò ante civile bellum, quod cum Pompeio M. gestum est, distinctis quidem generibus earum: quia & saginam commentus est, sapa & farre aliisque generibus, ut cochleæ quoque altiles ganeam implerent: cuius artis gloria in eam magnitudinē perductæ sunt, ut octoginta quadrantes caperent singularum calices. Macrobii seculo hæc saginandi ratio ignorabatur. *Macrob. Saturn. l.3. c.13.*

Inimicitias cum lacertis gerere apud Plinium legimus, cum laris avib. *Plin. H. N. l.8. c.39.* apud Ælianum. Massarius ubi limax sit, neque suem esse, neque perdicem ait. *Antipathia.* Sale super limacem projecto, totū ferè liquescere, & in aquā viscosam converti, Albertus M. prodidit.

De

Tab. XII.

Cochlea cœlata.
Cochlea rugosa et umbilicata.

Cochlea Sarmotica.

Cochlea eylindroides alter.
Cochlea olearia.
Cochlea cylindroides prior.

Limax marinus.
Cochleæ operculum.
Cochleæ operculum.
Cochlea depressa.
Echinus spolatus suis spinis.
Echinus Spatagus, et Brissus
Echinus
integer
Echinus idem in duas partes dissectus.

Generatio. De *Ortu* non convenit inter authores. Solas ex omnibus testaceis in coitu cohærentes videri, & vere ac autumno prægnantes apparere, ex Aristotele habemus. Gesnerus quoque Limaces coire, & ova parere candida, magnitudine oculorum lucii piscis, iisque incubantes mense Maio aliquando inveniri, audivisse se scribit. Albertus, & Porta ex limo, & putrescentibus aquis vel rore oriri, & ideo breviore vita frui. Hyeme tantum oriri, quod Plinio placuit, vix verisimile, cum easdem lactucis innasci testetur, nos viciæ sciamus. Testa detracta hebetescere, & processu temporis in aureliam transire, ut eruca, atq; immobilem vivere, sed quidnam ex eo animalis pennati oriatur, compertũ nondum esse, Massarii fide addimus. Terrestres contractione & concussione corporis moventur.

Aristot. l. 3. de Gener. l. 11.

Plin. H. N. l. 9. c. 51. Plin. l. 19. c. 10.

Vsus. De *Vsu* earum in Cibis apud Romanos constat, ex superioribus. An verò boni vel mali sint succi, inter scriptores non convenit. Celsus boni succi esse prodit, nec intus vitiari; Galenus, etsi Græcis in mensa frequentes, sed concoqui pertinaces, crassioris succi, & quæ ventriculo diutissimè immorentur, solidius alimentum præstare, sed tardius & paulatim concoqui. Archigenes inter ἀτρόφως nutrientia, & syncopticis exhibenda reponit: sed mendum, cum Mercuriali suspicor, quod Aetius, qui ad verbum transtulit cochleas omiserit.

Galen. l. 3. de Alim. facult. c. 2.

Mercur. Var. lect. l. 1. c. 5.

Plinius nec veteres, nec recentes ori gratas esse reliquit. Fluviatiles & albas virus habere, ut & sylvestres. Alexandrinis ideò frequentiorem elephantiasin, quod crebro salsamenta, limaces, quidam & asininas carnes comedunt, si Cœlio Rhodigino, & Galeno credimus. Mathiolo quæ in apricis degunt locis, & odoratis victitant herbis, iis quæ in opacis & palustribus degunt, præstant. Dioscorides terrestres stomacho utiles esse, nec facilè corrumpi scribit. Optimas Sardonieas, Africanas, Astypaleicas, & quæque in Sicilia ac Chio gignuntur, quæque in Liguriæ Alpibus, pomatiæ, cognominantur. Marinas facilè excerni: fluviatiles virus olere; quæ vepribus frutetisque glutinatæ cohærent, quas sesilos vocant, ventrem & stomachum turbare, addit.

Dioscor. M. M. l. 2. c. 8.

Marcellus earum usum penitus improbat. Apud Apilium lacte & pulte pastas invenies. *In Medicina* frequens earum *usus*. In capitis dolore, caput præcisum de collo suspenditur. Earundem pinguedine capilli multiplicantur. Integræ pro febris amuleto, de collo suspensæ commendantur. Oculis caligantibus Africanas combustas & tritas. Marcellus Empiricus commendat; auribus dolentibus, cum oleo nardino aut rosaceo fervefactaas Asclepiades; cum hordeo decoctas Villanovanus. Cartilagines, carnem earum, glutinare, Hollerius prodidit; nervos Dioscorides. Tagautius emplastro ad maturanda œdemata adhibet. Sanguinis è naribus fluxum concisæ ex aceto sistunt. Cum melle & felle bovis mistæ, anthraces maturant & rumpunt. Tritæ cum suis volutis hydropicorum aquas exsugunt.

Aqua ex Cochleis destillata, hecticam febrem ad uncias sex sumpta tollit; maculas oculorum, cum fimo lacerti, corallio rubeo, & saccaro destillata, abolet: clavos & verrucas, resectas, mense Maio vel Octobri detracta & instillata sanat. Pollen de testis limacum inanibus contritis fissuras manuum pedumque inspersus tollit, &c. Plura vide in Aldrovando.

Iam de *Differentiis* dicendum est. Multiplex autem ipsarum est varietas, magnitudinem, figuram, colorem, regionem, victum, vitam, & alia, si spectemus, sunt nigræ, albæ, ruffæ, varinæ, nudæ, tectæ. Adhærent fico, lauro, asphodelo, carduis, aut foliis gregatim. Differentiæ.

In mari rubro, maximam, testa purpurea, cum spira in medio, mira colorum varietate, inveniri, scribit Ælianus. Sertum, inquit, dicens, summo artificio & ornatu contextum,

Ælian. H. A. l. 11. c. 21.

rum, è floribus multiiugis, viridibus, aureis, rubicundis, per æqua intervalla digestis. Gyllius ranræ se unam magnitudinis vidisse asserit, ut rantum vini caperet, quantum piscator exsiccare uno prandio posset. In Ægypti Nilo grandissimæ feruntur, vocales, ululantium expressa similitudine.

In agro Romano sunt quædam lupinis paulò maiores, quæ autumno quorundam carduorum caulibus acervatim adhærescunt, si Marhiolo credimus. Minutæ fortè Plinio. Sunt & *Echinophora* oblongæ, quibus rubæ loco utuntur rubicines; *Pomatia*, quæ cancellum qui testas ingreditur, raditur, raiò excedunt, & in Tridentinis montibus, è Terra, hyeme, & frutetis, uncis quibusdam ferreis, propè fruticum radices, terra circumfossa, eruuntur, præstantissimæque censentur.

Seseli, quæ sylvestribus frutetis & sentibus adhærent: & ex quibus quædam opere vermiculato à natura elaboratæ conspiciuntur: *Cavatica* in Balearibus insulis quæ non prorepunt è terræ cavernis, neque herba vivunt, sed uvæ modo inter se cohærent. *Minus* denique *vulgares*, quæ adhærente opereulo eiusdem restæ sese operiunt, & semper terra obruuntur. Circa maritimas Alpes quondam effodiebantur, fortè & hodiè. *A regionibus* sunt *Illyrica*, quibus magnitudo præcipua; *Africana* quibus fœcunditas; *Solitana*, quibus nobilitas; *Sicula*, quæ modicæ, quoniam magnitudo duras, facit, & sine succo, *Astypalaica*, quæ laudatissimæ; *Linusia*, ab agro cui nomen lina est, ita dictæ, juxta Pyriuntem, medio inter Parianam coloniam & Priapum spacio; *Germana*, quas Vegetius in potione equi prophylactica, admiscet. *Acerata*, quæ latæ & multifariam nascuntur. Et hæ quidem Terrestres sunt. Marinis accensentur, *Sarmatica*, *Calata*, *Olearia*, *Depressa*, *Rugosa*, *umbilicata*, *Echinophora*, *Cylindroides*, *& levi turbine obtuso*, addi his *umbilici* possunt.

Plin. H. N. l. 9. c. 56.

Sarmatica, in mari Sarmarico invenitur. Dolium corporis mole æquat, cornibus arboreis cervum. Extrema cornua in orbiculos rotundantur, unionum instar splendentes. Cervice est crassa; oculis accensæ candelæ modo micantibus; nasoobrotundo, & pilis felium ad instar obvestito; rictuoris magno, sub quo pendet prominerque carnea moles, aspectu subhorrida. Quatuor nititur cruribus totidem latis & aduncis palmis.

In Dania se vidisse, fortè mentitur Thevetus. *Calata*, Caragolo demat, seu Scaragolo Hispanis, testa est turbinata & satis longa, cælaturis inæqualis & scabra, intus lævi. Operculo superiore parre est non aspero, intus tuberoso, inæquali, & rubri coloris. Suceum salsum gignit, & venerem stimulat. Testa in aceto macerata, superiore veluti cute vel crusta spoliatur, redditurque cochleæ margaritiferæ modo splendens, nitida & unionis modo colorata. Huic similis est Cochlea maculis viridibus Aldrovandi, nec non ea, quæ inter Turbinem & cochleam cælatam mediam naturam habere videtur. Quæ hic exprimitur, operculo est miniaceo, miniaceis tuberculis, turbine violaceo infra, supernè ferrugineo. Cavitas inter turbines, viridi est colore.

Aldrov. l. 3. c. 31.

Olearia nomen à Plinio inditum quod ea oleum decapularent, vel in usus quotidianos haurirent. Rotunda est, intorta, & adeò magna ut aquę quatuor libras capiat. Huiusmodi aurifices, additis ansa & basi in urceos efformant.

Aldrov. l. 3. c. 32.

Depressa, est altera parte plana, altera excavata in voluminibus, quæ initio parva paulatim erescunt ad fotamen usque. *Rugosa*, rugas per transversum ductas, ita elaras habet, ut & striata dici possit. Colore est intus albo foris flavescēte, valdè fragili. *Umbilicata*, & quidem in medio, in satis insignem magnitudinem excrescūt. Aliæ nigricant, aliæ corneo sunt colore, aliæ maculosæ. Ad cochlearum terrestrium quæ conglomeratæ feniculi crassioribus caulibus adhærent,

Aldrov. l. 3. c. 34. 35. 37. 38.

Tab. XIII.

Echini quintum genus Rond.

Echinus marinus ferrugineus.

Echinometra amethystini coloris.

Echini species oblonga aperta.

Echinometra Aldrou.

Concha Margaritifera.

Concha imbricata Rond.

Concha Echinata.

Pina magna.

Concha Tridachnes.

Concha squamosa.

Concha Pictorum.

Concha corallina.

Concha rugata.

Concha fasciata.

Concha Longa.

Concha tenuis testa.

Concha vera cum animali.

rent, formam quam proximè accedunt. *Echinophoræ* aculei quibus tota conspersa est, nomen indidere. Operculo, succo, substantia, à parvo buccino non differt. *Cylindroides* pyramidem refert, pyri modo turbinata, magnitudine pugni, & punctis vitiis subcastaneis notatur. *Levem turbina obtuso*, politam admodum Rondeletius facit. Testa est crassiote, carne minus dura. Frequentissimè circa Levinum insulam capitur. Hisce adde *Limacis marini* insolentem speciem, nec non Cochleam marinam aliam tuberosam, quorum Icones damus. *Vmbilicum marinum* Bellonius lapidi rubro persimili tegumento rugoso & scabro occludi scribit, quodque solum inter Gallici Oceani turbinata politiem admittat. Rotundiori hiat ore, edulisque est. Clavicula earum herbarum more, quæ sese arboribus alligantà dextra ad sinistram invertitur. Papaver in clavicula testæ continetur. Rondeletio *Vmbilici* vocantur, quod præter foramen illud quo cochleæ saxis inhærent, quoque exeunt, alterum habeant umbilico admodum simile, quod profundum convolutionum veluti centrum est, vel circa quod anfractus Cochleæ convolvuntur, veluti circa ἄξονα.

Duos inprimis apud Rondeletium habemus, quorum prior, superiore parte latior, mox in turbinem desinens, nigris, rubris, & albis tuberculis, corallorum omnium colorem & naturam referentibus, distinguitur: alter ciceris magnitudine, qui in spongiis reperitur, veluti granulis rubri coralli æmulis conspersus est. Inter umbilicum & foramen quo corpus exerit, testam incisam habet, incisuræ operculi vice sunt.

ARTICVLVS IV.

De Echinis.

TAB. XIII. *Aldrov. l. 3. c. 40.* ECHINUS, quem quidam cum Echeneide pisce perperam confundunt, Græcis ἐχινός, vel ἀπὸ τοῦ ἔχειν ἑαυτὸν τοῖς ἀκανθῶν ἀφθόνων ὑπὸ, vel ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι ἔχεσθαι διὰ τὰς ἀκάνθας ὅ ἐστιν ὁ ἀκράτητος, quod teneri ob aculeos non possit, dicitur. Quidam Carduum marinum, nec non Erinaceum vocant. Spinosus ergò est piscis. Mirum est quod de iis Aristoteles reliquit. Eorum scilicet corporis partes dissectas coire rursus & redintegrari. Idem apud Ælianum & Philen invenies. Spinæ ipsis pro pedibus sunt: his ingrediuntur & volvuntur in orbem. Hinc eos sæpè detritis aculeis invenias, quod Aristoteles & Plinius prodidit. Agilius & celerius moveri qui sunt cibo idonei, vel exinde colligas, quod semper aliqoid algæ suis implexum spinis gerant. Imminente tempestate sese affigere aut harena saburrare, ne à fluctibus excuterentur, inde procellarum nautis præsagia, ab Oppiano, Plutarcho & Plinio creditum: at Bellonius frustra hoc credi prodidit, quòd multis promuscidibus instructi, à fluctibus volutari non possint. Nomen. Descriptio.

Sunt ex illis quidam ἄβρωτοι, seu cibo inepti; sunt tamen quorum & in *Edulijs usus est.* Nullo enim tempore ovis carent, ut Aristoteles prodidit: maximè tamen pleniluniis diebusque tepidis pleniores redduntur, eos si excipias, quos Pyrrhæus fert Euripus, qui hybernis mensibus meliores censentur. Exiguum illudque humidum nutrimentum præbent, Mnesitheo authore, sed quod Galenus stomacho commodum esse existimat. Ventrem deiicere, omnes ferè scriptores annotarunt; magis eos qui circa Cephaleniam, Icariam, & Hadriam nascuntur, quia amarescunt, minus, rubicundos, melinos, crassiores, & qui cum raduntur, lacteum quiddam emittunt. Plinius secundus jus eorum multis verbis commendat, quo vocabulo aquam internam esse intelligendam, Gesnerus putat. Laco apud Athenæum unum in os immissum una cum testa dentibus comminuit: nostri, inquit. Dalechampius lapide, testam frangunt, & flavam Vsus. *Galen. l. de attenuante victu.*

five croceam partem, id est, ova, edunt, de quibus ita Perottus. Scinditur Echinus levi percussu, hirta testudo in duas partes dividitur: abjicitur altera, altera verò leviter aqua abluitur. Deciduns sordes, quæ in iis pro visceribus sunt: remanent quinque partita ova, subrussa, ad stellæ imaginem formata. Hæc cruda sumuntur, sapore non injucundo, quamvis nescio quid amaritudinis habeant. Côditos mense Decembri olim, Palladius author est.

Qantum ad *usum Medicum, venenatos* quidam prodidere, Arcesilaumque Batti Eudemonis F. cum in lethalem morbum incidisset, marino Echino in potionem à Learcho sumpto, mortem obiisse, apud Plutarchum legimus: quod tamen apud nullum alium invenies. Testæ crematæ cinis, Dioscoride teste, *sordida ulcera* expurgat. Eædem contusæ & ex aqua illitæ *luxuriantem carnem* comprimunt, & incipientibus *panis* resistunt. Ad *capitis manantia ulcera* valere, Rondeletius author est. Ad *abortum* eundem prodesse Aëtius prodidit.

Plutarch. l. de virtut. Mulier. Dioscor. l. 2. c. 1.

Contra *urinæ stillicidium* valere Paulus Iovius reliquit. Quippe, inquit, qui frigiditate maris prædalti, in quo degunt, (sexaginta enim aut etiam amplius passuum gurgite oriuntur) ipsi quidem exigui sint, sed aculeos grandes durosque gerunt. Causa magnitudinis est, quod incrementum corporis in ipsos convertitur. Cùm enim parum caloris obtineant, neque concoquere possint, multum ob eam rem habent excrementi: aculei autem & pili, & reliqua generis eiusdem excremento nascuntur. Duri verò & rigidi penè lapidis constant propter frigus. Ad *secundas expellendas*, Hippocrates tres tenuiter tritos in vino odorato propinat. *Alopeciam*, cinis cum adipe porcino vel ursino sanat, &c.

Hippocr. l. 1. de morb. mulier.

Differentiæ.

Differentiæ Echinorum sunt variæ. Sunt *Toronenses*, qui circa Toronem nascuntur. Candidi sunt, & spinis & resta, & ore, augenturque forma productiore quàm cæteri, estque iis spina parva, nec rigida, sed mollior. *Euphratenses*, quos Eratosthenes, ut est apud Strabonem, in insulis apud Euphratem, miræ magnitudinis esse prodit, alios pileis maiores, alios δυκοπλης. In mari Indico facilè congium capiunt, si Æliano adhibenda fides. *Balthici*, qui instar magni mali sunt, & in mari Balthico inveniuntur. Duros esse, punicei ferè coloris, & spiculis ademptis maculosos, Gesnerus prodidit. Circa Daniam quoque & Norvegiam habentur. *Fluviatiles*, ur Hermolaus & Massarius ex Paulo Ægineta prodidere. *Purpurei* mixto virore, quales in scopulis quibusdam maris mediterranei aqua contectis, apud Antii reliquias, & juxta Baias, reperiri scribit Perottus, tam grata oculis varietate, ut, si colores durarent, nulla esset cum gemmis comparatio, sed mortuo pisce colores tabescunt. *Agiles*, qui velocius moventur, nec sunt edules. ἀτζωποι inde dicuntur. Calidiores quidem sunt, sed quia voraces iidem, & præ copia ingestorum cruditatem colligunt, ideò in cibos non veniunt. Bellonio si credimus, maiores aculeos habent, sed crassitie minores sunt, vixque grandis gallinæ ovum magnitudine excedunt. Diversa in eis colorum varietas. Sunt omninò nigri, albi, vitrei, russi, flavi, cyanei. Quidam purpura splendent, subinde circumagentibus se igniculis, micantibus ad aculeos scintillæ modo. *Ovarius*, ut Hermolaus vocat, quem Rondeletius ita describit. Forma eius in rotunditatem conglobata est, dempta una parte parum compressa, in qua *os* est rotundum, quinque *dentibus* incurvis, intus cavis, & in idem punctum coeuntibus munitum: ii quinque maxillis internis connexi sunt, quæ ab ore intus erectæ, ex acuto in latum tendentes, & ambienti calyci non continuæ. Inter dentes interna *caruncula* quædam est, quæ linguæ vice est; mox iungitur *gula*, quæ in *intestinum* desinit longum, per restam stellatim dispositam, cius tenuibus fibris

Strabo Geogr. l. 16.

bris ſuſpenſum, tandem in parvum foramen terminatur. Hoc foramen ad egerenda inteſtina deſtinatum eſt, exadverſo oris ſitum, ita ut os in terram verſum ſit, excrementi foramen ſupra habeatur, Partus enim ex imo petitur, unde fit ut os ad partum ſit verſum, excrementum vero ſuperius parte prona teſtæ contineatur. *Excrementa* rotuda ſunt exiguatum pillularum inſtar. Qualis inteſtinorum talis ovorum ordo eſt. Nam inter nigrum id quod carnis vice eſt, & inteſtinum ova flava cernuntur quæ ſola eduntur cruda.

Teſta tota intrinſecus foraminibus parvis plena eſt, per quæ movendi facultatem *nervi* aculeis ſuppedirant: Extrinſecus in exigua tubercula eriguntur aculeorum cotylem excipientia, vinculo, membranula, ſcilicet, obligata, ut in orbem moveri poſſint. Talis radii cum brachio articulatio. Aculeorum igitur caput cavum eſt, & in aculeum illi deſinunt. His in gyrum moventur.

Spatagus & Briſſus prout à Rondeletio deſcribitur, vix à cordis figura recedit, aculeis parvis & raris ſeptus. Os dentibus caret, verum maxilla inferior ſuperiore prominentior eſt, ad hauriendum aquam arenamq; accomodara. His enim & luto veſcitur. In interiore teſta inteſtinum eſt convolutum, aqua & arena plenum, neque ova, neque nigrum illud continet, quod carnis loco eſt. Rari ſunt.

Echinometra, quam cum Plinio, ſpinas longiſſimas calycem minimum habere Gillius putavit, cum Ariſtotele Rondeletius & Bellon. calycis potius magnitudine alios ſuperare, crediderunt. Ille eius magnitudinis exhiber, ut ambabus manibus quaqua verſum extenſis vix capi potuerit. Hic in Inſulis mari Ægæi ita profeciſſe vidit, ut ad duorum pugnorum craſſitudinem extuberarent. De cætero, pelagiæ ſunt, minimis aculeis prædiræ, brevibus & obtuſis interceptæ ſpiculis, colore ad extrema albicantibus, ad radices liventibus, & ex purpurea nitentib. Parte prona planæ, ſupina rotundæ viſuntur.

Aldrovandus quatuor exhibet, *Prima* eſt aculeis non admodum longis, coloris tota ferruginei. *Altera* ſpinis denudata, extrinſecus ſcabroſa, coloris eiuſdem. *Tertia*, magnis longiſque aculeis inſignita, coloris tota amethyſtini. *Quarta*, omnium maxima, quæ in Thyrreno & Adriaco mari naſcitur, tantæ capacitatis, ut quinque aquæ libras capiat, in ſuperiore parte gibba & rotunda, inferiore plana. Circumferentia erat duorum dodrantum & palmi. Calyx evidenter in parte anteriore apparebat albus, in quinque ceu ventres, ut in Melopeponibus diviſus, quorum ſinguli tres habebant tænias, quarũ media erat tanquam ſutura, quę partes ſeparat, & facillimè aperitur, aperta figuram ſerræ refert. Binæ illæ aliæ teniæ ſunt colore quaſi caſtaneo, crebris foraminibus pertuſæ, quæ tamen niſi expoſitæ aëri; non apparent, quintuplo majores eaſutura. Dentes habebat quinos, concavos, figura triangulari, &c.

Eſt tandem Echinus *Minimus* pelagius, ſpinis grandibns, longis, & præduris, modo penè lapidis. Plerumq; un Iudeoltalis vocatur, quod perpetuò nigreſcat & ſordeſcat. Teſtam juglande majorem non promit, eſtque reliquis omnibus vividior. Nã ſi ſupinum ponas, mox ſuas ſpinas deprimit, & ſe in pronam partem convertit. Gignitur in alto gurgite. Bellonius ita hoc genus deſcripſit. Plures haber quàm alii proboſcides: idcirco citius repit, firmiuſque hæret. Ova non fert, ſed ſanguineum quiddam nigrum ſaniei ſimile, quo manus cruentat. Dentes verticilli modo habet quinos, circulari ordine diſpoſitos, quibus algas, ſaxa, & conchyliorum teſtas arrodit. In interna eius parte multos nervos annexos cernas: ex quo indigenæ coacervatam dentium congeriem, ita cum nervis exſiccari ſinunt, ut annuli vice ad ſignandnm panem utantur. Refert enim quinquefolium, vel

quippiam simile affabrè delineatum. Ventrem in quinque partes distinctum habent, quæ ab oris verticillo testæ appensæ, ad foramen excrementi coëunt, sed disiunctæ sunt, & quasi interventu liminū discriminātur. Totidē promuscides habēt Echini, quod in testis foraminulis pertusis apparent. Sunt enim ultra sex millia in quolibet.

Ad hunc referri potest, ille qui in *rubri maris* littore semipedem latus, prona parte planis, superiore gilbus, paucioribus ac minus frequentibus spiculis prædītus à Bellonio visus est; nec non ille maris rubri aculeis longissimis ferrugineis, ad rubrum vergentibus, cuius pictura Castelleto Genuensi debetur.

Quem in *quinto genere Rondeletius* reposuit, saxo inhærentem, calyce quoque est parvo, spinis pro corporis ratione longis & duris, quo ad urinę destillationes felicissimè idem usus est. Idem est cum Echino Aristotelis, quem in Historia Animalium describit. *Arist.H.A. l.4.c.5.*

ARTICVLVS V.

De Conchyliis, & quidem Bivalvibus.

PVNCTVM I.

De Conchis.

TAB. XIII. HActenus de Echinis, sequuntur Conchylia, quæ vel sunt *Bivalvia* seu δίθυρα, vel *Vnivalvia*. Ad illa pertinent, *Concha, Chama, Ostrea, Pectines, Musculi, Mytuli, Tellina, Balani, Pholades, Solenes, Pinna : & Concha anatifera*. *Concharum* plura sunt genera, quæ ad *Asperas* seu striatas rugosasque & *Leves* redigi possunt. *Aldr.l.3.c.41.*

Ex *Asperis* est 1. *Margaritifera* quæ & Indica quod apud Indos; apud quos βίρζις, dicitur, plurima nascitur, & Mater perlarum dicitur. Androsthenes apud Athenæum in Indię navigatione ita describit. Ostreum aspectu pectini simile, concha non striata sed plana, spissa, (hirsutam Echinorum modò malè Plinius reddidit) non utrinque aurita, pectinis modo, sed una tantum parte. In eius carne gemina concrescit, ut in suilla grando: modò colore adeò similis auro, ut cum eo collata non facilè internoscatur, modò argentei coloris, modò omninò alba, & piscium oculis similis. *Athen.l.3.*

Multa earum genera Plinius recenset, cuiusmodi sunt, Pentedactyli, melicembates, echinophoræ, &c. Interdum tam grandes in India reperiuntur, ut referant inventam in mari insulæ Borneo, cuius caro pondus septem & quadraginta librarum pendebat. Sunt quædam totæ argenteæ: quædam colore rubicundo flammeo micant. *Differentia.* *Plin.H.N. l.32.c.11.*

Carnes ab Indis quandoque crudæ, quandoque assæ comeduntur. Ex testis varia, ut cistæ, pocula, cochlearia, scipiones mulierum, & tabulæ lusoriæ formantur. Indę mulieres armillas & monilia ex illis gestant. *Vsus.*

De Margaritis in Historia Naturali fossilium agemus.

2. *Imbricata*, seu imbricatim undata, sic dicta, quod testa ad undarum sese attollentium similitudinem distincta est. Græcorum vulgus *Aganon*, Caloieri Arabiæ *Tridacnem* vocant. *Aldr.l.3.c.43.*

Est dura, carne concoctu difficili. Quæ Tridacna Plinio dicitur, est pedalis longitudinis. Utraque testa libras medicas quindecim pendebat. Eo loco quo sibi invicem cōnectebātur, singulæ duos digitos per transversum crassæ erant. Allata erat Aldrovando ex rubro mari. Tridacna dicitur, quòd nonnisi tribus vicibus deglutiri possit. *Descriptio.*

3. *Striata* cui striæ percurrentes nomen dedere. Varia harū sunt genera. Albæ sunt, nigricant, flavescunt, per ginglymum colligantur. Est quædam *longa*, ovi figura, testis multum cavis, canaliculis parum profundis. Est & *pectiniformis* tota ex cinereo lutescens, fasciis tribus ochreis ornata. Est & extra ferruginea, intus albo, & purpureo violaceo varia, in qua animans luteo, cæruleo, & rubro varium.

Est &

Tab. XIII.

Chama aspera Bellon.

Chama Laevis Rond.

Chama nigra Rond.

Chama glicijmeridis.

Chama Pelorss.

Ostrea marina.

Ostrea marina Rond.

Ostrea fluviatilis Rond.

Ostrea gaidero voda.

Spondylus Aldro.

Spondylus Aldrou.

Pecten.

Pecten Versicolor.

Pectenminor caylaneus cum animal.

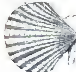

Pecten aiwer.

Pectines aly Aldrou.

Pectunculi.

Eſt & *Candida* ac admodum lucida: faſciam in medio habens latam caſtanei coloris, cujus medium percurrit linea caſtanei coloris valdè ſaturati.

Aldrov.l.3. c.45. 4. *Echinata*, quæ pectini ſimilis eſt, teſtis admodum concavis, ſtriatis, in ambitu inciſis. In ſtriis ſive exochis eminent aculei frequentes, incurvi, certis intervallis à ſe diſſiti. Uniones in ea reperiri teſtatur Plinius. Plin.H.N. l.9.c.35. Nam & Iuba tradit, Arabicis eſſe côcham ſimilem pectini inſecto, hirſutam Echinorum modo, ipſam unionem in carne ipſa eſſe grandini ſimilem.

5. *Squammoſa*, quæ ſtriis ſeu lineis ſemicircularibus, ſquammarum in modum eſt exornata.

6. *Longa*, cuius duas ſpecies Rondeletius ponit. Aldrov.l. 3.c.47. Unam colore vario, in medio albeſcente, intus cum lævitate cãdido: Alteram, teſta alba, aſpera, lineis multis diſtincta, quam Plinii longam eſſe putat. At Aldrovandus veram Plinii longam ſe exhibere credit, colore extra albo fuſcoque variam, intus vero roſeam, animante ſuo prægnantem. Idem aliam exhibet, parte quæ replicatur, foramina multa, ordine diſpoſita habentem, quæ à natura fortè, ut aër ingrediatur facta ſunt.

7. *Pictorum*, quæ ideò ita vocabitur, quod teſtæ eius pro conficiendis coloribus raderentur. Craſſitudine plurimum excedit, & florem foris habet. Reperitur maximè circa Cariam. Aldrov.l.3. c.48. Aldrovandus unam exhibet ex Rondeletio colore Cinnabaris, aut Sandarachæ, figura Spondylorum aut minorum Oſtreorum.

8. *Corallina*, quæ quod Corallum Aldr.l.c.c. 49. colore imitetur ita dicitur. Externa teſtarum parte pectinem refert: ſed lineis eſt aſpera, tuberbulis rubris inæqualis, intus læviſſima, candidi marmoris colore. Carnem habet duram, odore viroſo, ſapore ſalſo. Poſt diutinos Auſtri flatus, & caniculæ exortum in littus ejicitur.

Aldr.l.3.c. 50.& 51. 9. *Rugata*, quæ lineis multis & elatis, per tranſverſum ductis rugata eſt: teſtis valdè ſpiſſis, coloris intus argentei, quę per ginglymum articulantur. Ex iis Spherulæ precum & dentiſcalpia conficiuntur.

Ad hanc pertinet *Conchula rugata Rondeletii*, quæ à latere ad latus multas veluti rugas ſparſim & ſine ordine habet, Teſtæ ſunt depreſſæ, colore vario. Labra teſtarum craſſa & tam arctè cõnexa, ut ſine vi non aperiantur. Diphilus carnem copioſum bonumq; ſuccum gignere tradit.

10. *Rhamboides*, quæ veteribus ignota videtur, quod teſta ſit muſculorũ marinorum teſtæ ſimili, *muſculũ ſtriatum*, Rondeletius vocavit. Tota concha nigricat. Rara eſt, quia in alto mari degit, duramq; carnem habet. Bellonius Balanum Græcis dici putat, ſed falsò ut apud. Rondeletium videre eſt.

Ex *Lævibus* eſt *Concha Galades*, *Nigra*, *Faſciata*, *Craſſa teſta*, & *Tenuis teſta*. Aldr.l.3.c. 53. 54. 55. 56.& 57. *Galades* ſunt maximæ & læviſſimæ, intus verò candidiſſimæ, non admodum concavæ, caro ipſis alba, dura, concoctu difficilis, ſuccum craſſum gignens. Satis rarò capiuntur. *Nigra*, hiſce eſt ſimilis, niſi quod intus & foris nigricat. *Faſciata*, teſta eſt admodum lævi, dura, & marmorea. Nomẽ hoc obtinuit, quod quinq; veluti faſcias latas à latere ad latus ductas habeat. Harum plures Aldrovandus exhibet. *Craſſa teſta*, à galadibus & Chamis aſperis, non tantum teſtarum craſſitudine, ſed faſciarum ratione, quæ in illis rariores & latiores ſunt, & in his plures & unica tantum linea conſtãtes. Aldrovandus aliquot earum icones exhibet, interque has clathratam maiorem & minorem. Ex uſtis & in cinerem redactis præſtantiſſimum antiſpodium fieri ſcribit Rondeletius. *Tenuis teſta*, conchæ, extra ſunt colore fœdo, lutulento cinereo, intus argenti modo reſplendent.

PUNCTUM II.

De Chamis.

Tab. XIV. Aldrov.l.3. c.58. Nomen. CHamarum nomen à verbo χῶ, ut Gesnero placet, derivatur, inditumque huic concharum generi, seu quod hient, seu à capacitate. χήμη Varino est χάσμα, id est, oscitatio, unde Plinius, Conchas Margaritarum pandere se dixit quadam oscitatione. Galli flammas & flammatas vocant, Itali Peverazas, non tā quod sapore sint piper redolente, quam quòd pipere condiantur. Spartianus Ostreas & Lithostreas eum dixit in Heliogabalo Chamas tracheas & Chamas leas intellexisse Hermolao creditur. Quidam Hiatulas dixere, Galenus verò Concham pro Chama usurpavit. *In genere* eas si spectes, vix in tanta varietate constat, quomodo à conchis & quibus notis differant, hoc unico excepto quod Chamæ id peculiare habent, quod plerumque in littore hiantes inveniantur. unde earum nomen Ion Chius χαὶ ἢ κεχηνέναι derivat. De cætero ita Ælianus de iis. Ælian. H. N.l.15.c.12. Chamæ marinæ & variæ & multiplices sunt: aliæ asperæ, aliæ leves: quædam digitorum compressu confringuntur, aliæ vel saxo ægræ conteruntur. Quædam ipsarum nigerrimæ sunt, nonnullæ argentei coloris similitudinem gerere videntur, aliæ utroque colore mixto insignes. Ac quemadmodum earum est varium & multiplex genus, sic multas & diversas sedes habent. Quædam enim in littoribus dispersæ jacent in arena, vel in limo quiescunt: nonnullæ sub algam subjiciuntur; aliæ saxis mordicus adhærent.

Locus. Æstivo tempore cum incipit messis, in Istrico mari gregatim natant, & leviter feruntur, cum ante id tempus Ingeniū. sua sibi mole graves effecti non possint. Contra, ex tranquillo mari mirifica voluptate afficiuntur, & Favonii mollibus auris afflari gaudent: eamque ob rem in latebras abditæ, & in suis conniventes testis, cum à tempestatibus mare conquiescere sentiunt, & Favonium flare, tum relictis sedibus, ad summum maris natant, & apertis testis eminent, & quiescentes ventum expectant placidū ac secundū: qui si contigerit, alteram concham substernentes, alteram erigentes, hac pro velo, illa pro navi ad navigandum utuntur, ut si eas procul videas, sic per tranquillum mare natantes, classem navium existimes. Quod si navem ad se accedere sentiunt, aut belluæ impetu, aut valentioris piscis metu perculsæ, contractis uno impetu testis, subitò delabuntur, Carnem alvum & urinam ciere Athenæus scribit: at Dioscorides urinæ non meminit. *Dispescuntur in Leves, & Asperas,* Aldrov.l.3. c.65. *Aspera* χῆμαι τραχεῖαι Græcis nomen à testarum externa parte, qua lineas multas obliquas & cavas, ideoque musco oppletas habent traxere. Bellonius valvas tornatas & orbiculari ferè rotunditate habere dixit, Testas tam duras ut nonnisi valido ictu cōfringi possint. Labra haud quaquam in gyrum denticulata, sed Mytulorum more lævia. Movetur ut limax, & quia fortibus spondyliis constat, iis testas movendo per arenam lumbricorum more, conscendunt. In arena circa littora reperiuntur. Carnem ipsorum Icesius duriusculam, mali succi, parum nutrire, facilè excerni, marisq; salsuginem referre pronunciavit. Diphilus stomacho gratam esse addidit.

Leves Chamæ, Chameleiæ Græcis Aldr.l.3.c.59. dictæ, testa duplici constant, quæ tamen digitorum compressu facile frāgitur. Conchis lævibus, quæ Galades dicuntur similes sunt: ut tantam in Oceano magnitudinem adipiscū̄tur, ut quaternorum digitorum latitudinem, senorum verò longitudinē exsuperent. Intus & foris candidissimæ sunt, *Caro* quoque intus candida, inque ea duo foramina cernuntur: alterum os est, alterum excrementi meatus, utrumque sinuosum, ut dilatari & constringi possit: hoc ad attra-

hendum

hendum aquam, illud ad reiiciendũ excrementum. Habent & μύκωνα, ut conchæ exteræ. Latenter magis protuberante semper hiant. Facilè à calido tanguntur: quamobrem mox hiantes sua labra paudunt, & facilius exanimantur, si longius secesserint à mari. In arena cum Tellinis capiuntur. Moveri à se, & sedes in littore mutare comperiet, qui eas in vasa aqua pleno immerserit; quod Veneti ut minus exanimes fervent faciunt. Non elotæ propter arenam respuuntur: recentes elotæ & adhuc vivæ Tellinis non sunt posthabendæ. Differentias earum varias Aldrovandus posuit, quem in Iconibus vide.

Aldr. l. 3. c. 60. Sub Lævi comprehẽduntur, *Piperata, Nigra Bellonii, Nigra Rondeletii, Glycymeris eiusdem, & Peloris.*

Piperata Bellonii *Biverone* quibusdam Italis dicitur, non tam quod ob piperis saporem sitim exeitet, quàm quod perpetuò bibat, neque diu sine aqua servari possit, atque in forum allata & aquæ immersa gemmam atque oblongam exerat linguam, ut cochleæ modo perpetuò sitiens moveri percipiatur. In cœno degit, & usque adeò tenues testas habet ut transpareant. Cardinibus non junguntur invicem infar&tis, sed nervo ut ostrea. Labra habent lævia magisque in rotunditatis ambitum circinnantur quàm Tellinæ.

Aldrov. l. 3. c. 61. *Nigra Bellonii* robore testæ cum aspera facilè certat: nec crenas ita profundas in labris habet. Peloride quoque maior est & dulcior. Ideò glycymeridem putat.

Nigra Rondeletii est testis oblongis, lævibus, duris, spissisque ac veluti marmoreis. *Glycymeribus* sapor carnis

Aldrov. l. 3. c. 63. dulcis nomen imposuit, facitque earum Macrobius mentionem. Sunt maiores quã Pelorides, testa oblõga mytulorũ fluviatiliũ testæ modo, sed duriore & spissiore, rugosa, non ramen ob id aspera, ex albo russescente, carne & succi bonitate Peloridi similes. Sunt qui Glycyamaridas vocant. Aldrovandus Pelorides maiores Athenæi esse credit. Frustra verò Corycia in Plinio ad Chamas glycymeridas refectas. Macedones enim teste Ægesandro, conchas asperas κορύκια ut Athenienses κριοὺς id est, arietinas vocant. Macrobius in cœna adyciali Lentuli appositas fuisse dixit. Macrob. Satur. l. 5. Aldrov. l. 3. c. 64.

Pelorides non tam à luto, (scribi deberet πηλωρίδες) quam vel à magnitudine: πελώριον sive πέλωρον significat τὸ μέγα καὶ περιττὸν, id est magnum & prodigiosum; vel à Peloro Siciliæ promontorio, juxta quod optimæ reperiuntur, nomen sortitæ sunt. Athenæus eas uno loco ex sententia fortasse Philili à Chamarum genere segregasse videtur. Duabus conchis constant, ut Rondeletius reliquit, quæ nunquam ita iunguntur, quin semper hient seu vivo seu mortuo animali, etiam sine calidi contactu. Eæ oblongæ sunt & læves, ex albo purpurascentes, in medio connexæ. Caro intus alba est, quæ etiam contracta, tota testa vix capi potest, extenta longior multò est, rotunda, spissa, pudendo virili non absimilis, digiti medii crassitudine. In extremo altero foramina duo apparent, alterum oris est rotundum, alterum excrementi. Bellonius à calcinellis differre scribit, quòd turbinatiori & grandiori corpore constet. Calcinellæ enim, inquit, compressiore sunt forma testa trãslucida, ac multo quam Chemæ loij teneriores. Media autem est inter asperam lævem constitutione & natura. Non enim ita horret ut aspera, neq; ita glabrescit ut lævis, albo præterea ac fulvo emblemate distinguitur. Bellon. de Pisc. l. 2.

Usus. Eius caro durior est, quam Tellinarum. Diphilus copiosum bonũque succum gignere tradit. Labra earum, addit idem, sunt crassiuscula, & tam artè connexa, ut nisi vi aperiantur, & sæpe etiam rumpantur, priusquam os aperiant. Hucusq; Bellonius.

PUNCTUM III.

De Ostreis,

TAB. XIV.

Nomen. TEstaceum qnod Latini Ostreum & Ostream dicunt, Græci veteres ὄστρεον, & ὄστρειον, vel ἀπὸ τοῦ ὀστράκου, vel quasi ὄστεον quod testa velut ossea tegatur; moderni ἀστρείδιον, Psellus ὀστρείδιον, Hesychius ὀστρακόν, vocant. Invenies tamen ὄστρεον pro toto testaceorum genere sumi. UndeSuidas Echinum θαλάττιον τὸ ὄστρεον tradit.

Descriptio. *Formam* quod spectat ita de iis Aldrovandus. Quod ad formam Ostreorum attinet, Bellonius inter bivalvium genera hoc peculiare ait esse ostreæ, & pectini, ut partem habeant pronam & supinatam, quarum altera sit turbinatior ac prætumida, altera verò plana, Plinius alibi originem atque geniturani conchæ, quæ Margaritas ferr, esse ait, haud multum Ostrearum conchis differentem. Aldr. l. 3. c. 66.

Alibi quoque Thethya ostreæ similia esse scripsit. Et Hegesander apud Athenæum hepatum piscem in capite duos lapides habere, colore splendoreque ostreis similes. *Capita* ostreorum generi nulla eodem Plinio. Galenus ostreis pilos esse negat, sed melius Plinius oculis carere ostreas omnes dixit. Eidem præterea ostreorum præcipua *spondylo* (caro hic interior) brevis sunt, atque non carnoso, nec fibris lacinioso, ac tota in alvo. Perottus spondylum in Ostreo esse scribit, callosum illud rotundum, albicans, quod intus habeat in medio, à similitudine spondyli, q; nos verticulum dicimus appositū fusis, ut melius nendo vertantur. Nā reliqua caro circumspersa *Lacinia* dicitur. Quod *Ovum* vocatur. Wottonus non semper, sed vere habere ostreas asserit: moxque procedente tempore minui demumque totum ferè aboleri.

Atistoteles illud in altera tantum parte eis fieri voluit, idemque esse quod Echinos habere alias dixerat. Eodem authore Ostreæ meatum habent, quo excrementum secedat parte superiore. Idem Aristoteles *testas* eis tribuit scabras, alibi etiam labra crassa. Et Plinius quædam silicum duritia tegi, ut ostreæ & conchę dixit.

Generatio. Quantum ad *Generationem* nullum eis sexus discrimen, ut Plinius & Oppianus prodidere: ideo putrescente limo proveniunt, aut spuma circa navigia diutius stante, defixosque palos, & lignum maximè: sed & in cavernosis & petrosis aquarum dulcium adventu gignuntur. Obtinere tamē ex putri producta aliquid prolificum quamvis non coëant, apud Aristotelem habemus, Hinc & Plinius. Nuper compertum in Ostreariis humorem ostreis fœtificum lactis modo effluere, & Petrus Gyllius, Bizantinos ostrea serere & eorum quasi lac seminare; à spectatæ fidei se accepisse scribit. Grandescūt syderis ratione maximè, sed privatim circa initia æstatis multo lacte prægnātia, atque ubi Sol penetrat in vada. Sydus illud Luna est, quæ plena corpora humentiora reddit, adeò ut nec prudētes Chirurgi trepanotum aperiāt, quia rū cerebrū magis diffundi, & totam cranii capacitatē impleri est. Nullū eisdē sensum inesse apud Plinium legimus. Auditum esse nō est verisimile, inquit idē, sed ad sonum se mergere solent, ideò & silentium in mari piscantibus. Tactus tamen omnibus. Carere & motu Aristoteles prodidit. Aqua marina & limo *pascuntur*, quin & rore, quare ἑρσήεντα Ostrea, id est, roscida, Oppianus dixit. Arist. de gen. an. l. 3. c. 11. Plin. H. N. l. 2. c. 41.

Locus. De *Loco* in differentiis agetur: hoc tamen addere placet, non tantum in pelago, dulcibusque aquis, & ubi plurimum influunt amnes reperiri: sed & in petrosis, carentibusq; aquarum dulcium adventu, sicut circa Grynium & Myrinam, quod apud Plinium legimus. Mirum verò quod apud Athenæum habetur, postea quā Appameam Phrygiæ urbem, Mithridatici belli temporibus à motu terra discess-

disceffiffet, lacus, qui ante ibi nulli comparuissent, repentè extitisse, fluviosque & fontes novos ex iisdem locis terræ motu excitatos fuisse, veteresque multos exaruisse, acnimirum plurimam aquam tum dulcem, tum salsam, tametsi ab eis locis mare longè abesset, ex visceribus terræ sic emanasse, ut tractum universum illũ tum ostreis, tum aliis piscibus marinis retulerint.

Inimicitiæ. *Infestos* sibi Cancros marinos & stellas marinas ostrea habent. De illis author de natura rerum ita. Cum testas aperit ostrea ut clementioris auræ deliciis glorietur, càcer insidias ei repentinas prætendit, & lapidẽ inter eius testas proiicit, ne illas cõjungere possit, & si carnes ostreæ comedit.

Usus. *Usum in Cibis* habere nemo non novit, crudas, elixas, assas, omniumque testatorum nobilissimas, Bellonius prodidit. Legimus tamen apud Galenum, carnem ipsarum humidiorem & tenaciorem esse, est crassi succi, humoremque crassum, crudum, & frigidum gignere. Crudæ salsum humorem de se fundunt, ideò alvum movent, & tentiginem excitant, Elixæ, humore suo destitutæ, murmura excitant, secundum Iovium, secundũ Iulium Alexandrinum, ob multam carnis molitiem concoctu faciliores sunt, ac pituitam potius quàm crudum humorem procreãt. Assæ, (assantur autem in craticula addito aromate multo ac salis momento, sed testis suis non avulsæ) minimè noxiæ sunt. Plinius crudas stomachum unicè reficere, fastidiis mederi, ac leviter alvum mollire scribit. In pontificali cœna apponebãtur, teste Macrobio, echini initio & ostrea cruda. Qui modò edere eo volet, Lunæ motum observet; hoc est, ea decrescente, ea edas: senescente longè sunt deteriora.

Galen. l. de boni & mali succi c. 3.

Macr. Sat. l. 2. c. 6.

In Medicina invenere quoque locum. Adhibentur ex mulso & pipere cocta contra tenasmum. Gariopontus hydropicis dedit. Usta ad labiorum ulcera, & alia prodesse, apud Myrepsum habemus. Cinis dentes splendidiores efficit. Trita & optime lævigata ulcera rebellia exficcat, quod Galeno debemus. Cinerem veteri urinæ misceri adversus eruptiones in corpore humano & ulcera manantia Plinius reliquit. Marcellus Empiricus eundem, si in morem salis pane colligatur & voretur, statim ad removendam narium gravedinem proficere scribit. Rondeletius denique experientia comperit, ex testarum cinere factam aquam lixivam, ad minuẽdos tumores οἰδηματώδεις pedum & genuum plurimum cõferre. Exficcat, enim, inquit, multum digerit, & calefacit, si post ustionem cinis non lavetur.

Differentiæ. *Differentiæ* Ostreorum sunt variæ, quæ a loco & colore sumuntur. *Locum* si spectes, sunt 1. λιμνόστρεα ut Aristoteles vocat, quæ in stagnis marinis nascuntur. Rondeletius ea ex duabus testis componi ait modicè concavis, & parum in dorsum elatis, foris inæqualibus & asperis, in tenues laminas facilè sectilibus, intus lævibus & candidis. Testas parvas esse; carnem mollem, suavem, concoctu facilem.

2. *Littoralia*, quæ in littoribus (αἰγιαλῶν) inveniuntur: nec non saxis limi & aquæ dulcis expertibus. Parva sunt, dura & acria.

3. *Pelagia*, seu marina, quæ in mari nascuntur, parva & rara. Grandescunt quidem syderis ratione maximè: sed privatim circa initia æstatis mulro lacte prægnantia, atque ubi sol penetrat in vada. Hæc videtur causa, quare minora in aliis locis reperiantur. Opacitas enim prohibet incrementum, & tristitia minus appetunt cibos. Sunt aliquando in Mediterraneo multa simul connexa, & supra se posita. Inter hæc repunt Scolopendræ, & vermes in canaliculis inclusi vivunt. Testæ foris sordidæ & luto obductæ, & ex crustis multis sive laminis constantes, intus læves & albæ. Caro mollis: circa eam fibræ multæ veluti fimbriam constituentes, eam aliquando ambiente pur-

Plin. H. N. l. 32. c. 6.

purpureo crine, quæ præstantiæ nota est authore Plinio, qui Calliblephara dixit.

4. *Britannica*, quæ omnibus præferuntur, quæque Massarius post Lucrina inventa fuisse, & Rupupina Iuvenali dici putat. *Iuv. Satyr. 4.*

5. *Santonica*, quæ magis salsa & acria judicantur.

6. *Burdigalensia*, inter quæ Medokina ab oppido vicino Medoë, dicta, capite nigra, suavitate præcellunt.

7. *Circæa*, quæ ab Horatio commendantur. *Horat. Satyr. 4.*

8. *Abydena*, quæ olim à ganeonib. celebrari solita, Clemens Alexandrinus in Pædagogo prodit.

9. *Lucrina*, à Lucrino Campaniæ lacu, in sinu Bajano, prope Puteolos ita dicta, de quibus ut & de Britannicis ita Plinius. Nondum Britannica serviebant littora, cum Orata Lucrina scilicet littora nobilitabat: postea visum tanti in extrema Italia petere Brũdusium ostreas: ac ne lis esset inter duos sapores, nuper excogitatum, famem longæ advectionis à Brundusio compascere in Lucrino.

10. *Brundusina*, de quibus ita idem. Gaudent peregrinatione trãsferriq, in ignotas regiones. Atq; ita Brundusina in Averno compasta, & suum retinere succum, & à Lucrino adoptari creduntur.

11. *Cumana*, quæ Strabo præstantissima facit. Nihil interim de suburbanis circa Venetias & Adriaticis, quibus Bembus teste Calcagnino palmam dedit, dicemus. Plinius paucis meminit, dum inquit. Dicemus & de nationibus, ne fraudentur gloria sua littora, sed dicemus aliena lingua, quæque peritissima huius censuræ in nostro ævo fuit. Sunt ergo Mutiani verba quæ subiiciam: Cyzicena maiora Lucrinis, dulciora Britannicis, suaviora Getulicis, acriora Lepticis, pleniora Lucensibus, siccіora Coryphantenis, teneriora Istricis, candidiora Circiensibus.

Quantum ad *Colores* ruffa sunt in Hispania, fusca in Illyrico, nigra & carne & testa Circæis, quibus palma mensarum diu tributa est. In mari rubro flammeis illustrantur Zonis, ea ut diceres varii coloris tẽperatione ad colorem iridis accedere; adeò lineis perpetuo ductu inter se distantibus distinguntur. *Meliora* ita descripsit Plinius. Præcipua habentur in quacunque gente spissa, nec saliva sua lubrica, crassitudine potius spectanda, quam latitudine, neque in luto capta, etsi ea Veneti cæteris antecellere opinentur, neque in arenosis sed solido vado, spondylo brevi atque non carnoso, nec fibris laciniosa, ac tota in alvo. Addunt peritiores notam, ambiente purpureo crine fibras, eoque argumenta generosa interpretantur, calliblephara appellantes. Iovius maximè probari tradit, quæ magnarum navium carinis adhærent, & ab urinatoribus de manu colliguntur. Præter hæc sunt adhuc Ostrea *Sylvestria* & *Gaideropoda*. Illa vulgus in Provincia Scandebec vocat, propterea quod sapore sunt acri, & ideò delicatorum labra calefaciunt & urunt. Testa sunt pellucida, partibus quibusdam flavescente, alias purpurascente, foris crinita & crispa, intus splendida, levissima, cãdidissima. Carnem habent parvam, salsam, subamaram, & insuavem.

Facit horum Athenæus mentionem, multiq; alimenti esse dicit, sed virus olentia, & ori ingrata. Reperiuntur in mari mediterraneo. Testa in fucis mulierum lapidis specularis vice usurpari potest, & exsiccantibus pulveribus utiliter admisceri. *Gaideropoda* quasi pes asini dicitur apud Græcos, qui daideron hodie asinum vocant. *Testa* eius, describente Bellonio, eximio naturæ artificio, superior inferiori infarcta est, ut quibusdam veluti cardinibus annexa, nigroque nervo in eius medio inter tubercula & sinus coaptato, vincta ac constricta esse videatur. *Athen. Dip. l. 3.* *Aldrov. l. 3. c. 68.*

Tubercula quoq; superiora duobus acetabulis inferioribus benè correspondent, ut & inferiora superioribus. Proinde apertas Gaideropodas, si quis

Tab. XV.

Musculus Muschel. 1

Musculi Rondel. 2

Musculi Aldrou. 3

Mytuli oblongi. 4 5

Mytulus niger cum strys flauis 6

Tellina 7

Tellina 8

Tellinæ cum dentalibus. 9

Tellinæ congerentes. 10

Balanus marina Meer Eychlen 12

Balanus alius. 13

Tellinæ congeneres. 11

Balani rubei 14

Balani Gygantis. 15

Balani siue Polycipedes 16

17

Pholas 18

Pholas Aldrou. 19

Phola concha alia. 22

Solen mascul Rond. 20

Solen fæmina Rond. 21

ſi quis attentè intuebitur,in his branchias, (hoc certè ridiculum eſt, nullum enim ex teſtaceis habet) & ſtomachum & reliquas partes nutritorias contemplabitur:imò etiam auriculas fungi criſpi figuram referentes, magnitudine grandioris acetabuli, polypi, quæ dilatari ac contrahi ſoleat: umbilicum vulgus eſſe putat. Rondeletius hæc pro ſpondylis, qui Athenæo τραχῆλοι, ἀπὸ τῆς τραχύτητος, id eſt, ab aſperitate dicuntur. Meminit eorum Plinius & Galenus, interque oſtracoderma recenſet; Macrobius etiam, qui inter cœnæ Pontificalis prima fercula numerat; ſed & Columella, qui inter teſtacea reponit. Duplici ſpondylus,ſecundum Rondeletium *teſta* conſtat, intus cava & lævi:foris ſcabra, ad ungulæ aſini formam rotundata, latiore parte, quæ & inferior dici poteſt, tenuior eſt,&multò minus denſa,minus concava,arctâ valdè &firma articulatione connexa:utriusque enim teſtæ binæ apophyſes ſunt, ſive tubercula, quę binis acetabulis viciſſim recipiũt & recipiuntur: vinculo medio nigro & valido cohærent. *Caro* interna oſtreor. carni ſimilis eſt: circa hanc fimbriata membrana. Intus caro,ſed durior, & viruſ olens. Adnaſcuntur ſaxis,&ita hærent,ut nonniſi malleo, aut fracta ſaxi parte capiantur. Rondeletius idem, in ſaxis Freſconiis Agathenſis ſinus parvos reperit. Reperiuntur in eis cancri parvi. Aldrovandus aliquot ſpondylorum genera exhibet, interque illa elegans quoddam,plurimis extra tuberculis obtuſis prᴂditum, ab uno latere rubicundis, ab altera inter viridem & cæruleum ambigentibus, quibus tamen rubra etiam permiſcentur tubercula:ſummum caput ſeu vertex candicat. Intus circulus ſatis conſpicuus colore prᴂdiviridescente totam ferè concham propè extremitatem ambit: dein color ſequitur caſtaneorum, dein albus & ſubviridis. In medio velut umbilicus eſt,addito luteo conſtans.

PVNCTVM IV.

De Pectinibus.

PEctines,ſi Gyllium ſequimur,à rugis ſeu imbricaturis illis quibus ſignati ſunt ita dicuntur. Plinius aliquando à pectunculis diſtinguit, nõnunquam utrumque promiſcuè nominat. Græci κτένες nominant, ob manuum & pedum ſimilitudinem, ut Nicandri interpreti placet. TAB. XIV. Nomen.

Deſcriptiones exactas in differentiis dabimus,hic dicere ſufficiat bivalves & cluſiles eſſe, ut apud Ariſtotelem legimus, ſeque concludendo tueri: pectinatim eis diviſas teſtas; ideò Athenæo ῥαβδωτὸν, & τραχύστρακον dici: utraque parte auritas, eaſdemque reſeratiles eſſe. Nam ab altero latere nodo ligantur, ovum dictum altera tantum parte eis fieri: Athenæus eis oſtrea in quibus naſcuntur margaritæ contulit. Sponte in arenoſis & limoſis locis proveniunt: in ſinu verò Aquitanico & Normannia capiuntur frequentiſſimè. Anno autem perficiuntur. Temporibus pluvioſis proveniunt plurimi,quod & aliis teſtatis accidit. Nam ſqualore pectines magis trahunt ruffum colorem. Iamque in Pyrrheo Euripo pectines aliquando defuerunt, non modò propter ferramentum, quo piſcatores abradendo ubertim caperent, verum etiam propter ſiccitates. Quæ autem ova in iis appellantur, quamvis verè iis inſint, moxque procedente tempore minuantur aboleanturque, tamen nihil ad generationem conferunt, ſed indicium ſunt nutricationis melioris, quale in ſanguineis pingue eſt. Oculi ut oſtreis nulli, Conchis dubii, ſic pectines ſi quis digitos adverſus hiantes moveat, contrahuntur ut videntes. Volare ſagittæ, modo, niſi fortè hoc ad Lolliginem pertineat, Plinius prodidit: ſed & ſtridere ſentiuntur, quoties per ſumma humoris nitibundi feruntur. Maſſarius per aëra volare negat. Cum enim,inquit, callo illo interiori ambæ teſtæ connexæ ſint, ut difficile di-

Deſcriptio. Ariſt. H. A. l.4.c.7. Athen. Dipnoſ.l.3. Plin. H. N. l.9.c.51. Plin. H. N. l.9.c.36. Plin. H. N. l.9.c.39.

velli queant, non possunt ita liberè aperiri, ut volare valeant &c. Tanta tamen velocitate dehiscunt: ut ex vehementi repercussione saliant, & superiactent, ut quasi volare videantur.

Usus. *Usum in Cibis* quod attinet, fuere olim apud antiquos celebres, nec in Cotyis convivio omissi. Celsus & Archigenes stomacho aptos faciunt. Galenus succum alvum ducere non aliter ac serum lactis scribit. Xenocrati dulces sunt ac facilius ostreis concoquuntur. Magis assati, secundum eundem, minus succi habent & difficulter excernuntur: in testis suis si assentur, minus huius incommodi habent, facilius alunt, & valentiores sunt. Nativam autem dulcedinem in muria conservant & urinam movent: ac candidi quidem & lati sunt dulciores atque albi duri: ruffi virosi & urinam cient: varii autem medii sunt, & eorum aliqui fucis similes, qui per se dati difficulter concoquuntur, & tamen urinam movent. Diphilo candidi molliores sunt.

Locor. varietas bonitatis differentiam invexit. Methymnæos à plærisque gulæ amatoribus suis temporibus expeditos Clemens Alexandrinus testatur. Varro pectunculum Chium, inter cancrum ciborumque exquisitas delicias comprehendit. Horatius Tarentinos laudat, ideò in eorundem numismatib. frequenter occurrunt. De reliquis ita Xenocrates. Pectines, inquit, optimi sunt, qui ad justam magnitudinem pervenerunt, cavi, colore nigriore: præstant autem vere ac æstate, siquidem eo tempore ad Lunæ incrementum optimè augentur. Omnibus autem antecellunt Mytilenæi, magnitudine, natura, humoris bonitate. His similis Ionium mare juxta Illyrida, Hetrutiam, Salonas, & Latium producit. Iam verò & Chios & vicinæ insulæ, item Alexandria eiusmodi pisces ferunt. Pontus quidem etiam multos fert, sed minutos & qui ægrè augeantur.

Clemens Pædag. l. 2. Varro in Satyra.

Usum in Medicina si spectes, Trallianus in colico affectu dari jubet. Plinius urinam ciere, & quæ in vesica sunt moderatè detergere scribit. Ad Venerem excitandam non minus valent quàm ostrea. *Plin. H. N. l. 32. c. 9.*

Differentia. *Differentiæ* pectinum sunt variæ: sunt *magni*, quibus altera valvular. latior veluti tegmen superposita est; sunt & ruffi, candidi, versicolores, candidi & lati: sunt utraque parte auriti, alterutra tantum, nulla, si Bellonio fides est. Ex auritis, quidam utramque aurem habent magnitudine; alii minores aures habent quàm caput testæ; quidam tam magnas, ut ab una aure ad alteram ducta linea, caput testæ non tangat, sed potius emineant aures; alii denique una aure minores. Duos Rondeletius descripsit: *Priori*, testa est qua parte aurita, strictior, deinde amplificata in orbem circumagitur, altera modicè cava & in dorsum elata, altera veluti alterius operculum. Intus carnis multum habet, quæ circa medium etiam carnosum, longum, tenerum, alligata apparet. Inest in carne particula luteum ovor. colorem referens. Spectantur, μήκων, & os tubæ modo factum, atque intestinum tenue luteo plenum. Tota caro in ambitu membranam habet veluti fimbriam versicolorem, ex qua fila & multa & tenuia dependent. Huic similem Aldrovandus ponit, testa ferruginei diluti coloris, fasciisque ferrugineis. *Alter* superiore est toto corpore longior & strictior, amplioribus auribus, utraque testa pectunculorum Burdigalensium modo concava. Aldrovandus plurimas earundem figuras, auriculis & colore differentes exhibuit, interque eos versicolorem, castaneum eburneum, & croceum qui auriculam unam habet satis latam proportione animalis, rudimentumque alterius. *Eburneus* in summitate macula quadam rubra condecoratur, cui alia lutei coloris insidet. Est & *asper* colore fusco, cuius Iconem adjicimus.

PUN-

PVNCTVM V.

De Musculis.

Tab. XV. Aldrov. l. 3. c. 70. Nomen.

TESTACEA, quæ vulgariter Musculi vocantur, Plinius quãdoque myias, aliquando myiscas, nonnunquam myscos, sæpè musculos appellat. Athenæus μύας, Aristoteles ἰλάτ[illegible] μύας, vocant, moderni Græci μ[illegible], id est, parvum musculum dicunt: nos musculos simpliciter minores appellamus. Rondeletius ita eos describit. Sunt ex ostracodermorum genere, quæ tenui testa & duplici conteguntur, circa saxa aut ligna nascuntur pilis, & velnti lana alligantur. *Testa* foris nigra, ferè semper vel musco vel lanugine obducta, intus lævis & splendens, ex albo cærulea, parte acutiore crassior & spissior, reliquo ambitu rotundo tenuior. *Caro* intus pallida, cum non cruda est, cocta vitellis ovorum similis, in ambitu fimbriata, in eo foramen est evidens ad attrahendam aquam, neque enim per villos trahit: in media carne est particula carnosa linguæ similis: inest & mutis, & pituita quædam glutinosa, callo albo adhæret. Reperiuntur & in mari & in aqua dulci stagnante: nunquam verò ferè in rapidis fluminibus.

Vsus. Ubique ferè *in Cibum* cedunt, sed optimi sunt Ephesii. Marini commodum præstant nutrimentum: qui in aqua sunt dulci, carne sunt dura, concoctu difficili, pravi succi. Laudatissimi qui in inferiore Germania ex Oceano Germanico capiuntur. *Medicinam* si spectes, ad ciendam & urinas multum præstare vult Athenæus, cui Celsus adstipulatur. Marinum tritum ex oleo vetere talorum tumoribus & dolotibus impositum mederi, Marcellus Empiricus reliquit. Aquatiles ad nebulas oculorum in jumentis adhiberi, testis est Gesnerus. Uruntur super carbonibus, & corium externum detrahitur usque ad medium, quod albū apparet: additur Zingiber, & chalcanthũ paribus portionibus, & ex his mistis, pollen in oculis equi inflatur.

PVNCTVM V.

De Mytulis.

MYtulorum nomen à Græcis mutuavere Latini, μυτίλους eos illi vocant. Dioscorides testam ipsam μύακα dixit: animalia Oribasius myacas: Athenæus μύας σωληνώδεις, quòd scyllam quidam ex iis resipiant; Aristoteles μύας πτελώδεις, non soliatos à figura, ut Gaza vertit, nec latioris & amplioris conchæ, ut Niphus, sed in imo maris, seu gurgite nascentes, ut Rondeletius, nisi fortè πηλώδεις, quod in limosis producantur dici debeant, ut Gesnerus innuere videtur. Iovius cum Tellinis eosdem esse censet, sed falsò, ut in sequentibus apparebit. Dioscorides sanè, Galenus, & Ægineta distinxere, ideo separatim de utrisque agunt. Tab. XV. Aldrov. l. 3. c. 71. Dioscor. l. 2. c. 7.

Descriptionem inter Differentias quære. Sponte naturæ in arenosis proveniunt, quod ante Plinium Aristoteles prodidit: prodire tamen & aliqua ab ipsis emissa facultate, (buccinæ & purpuræ, quæ favare dicuntur, id est quasi à seminali natura humores quosdam mucosos emittere) vel potius sobole; quippe minores subinde juxta principium adnascuntur, Massario ex ipso Aristotele visum. Descriptio. Generatio. Aristot. de gen. H. A. l. 3. c. 11.

Vsus. Reperere & *in Cibis* locum, tam elixi quàm assi. Crudi virus & scyllam resipiunt. Elixi, & acrioribus quibusdam, ut sinapi, nasturtiove conditi, illud deponunt. Assi, sitim vehementer excitant. Deteriores sunt qui in locis arenosis, aut inter testas figlinas proveniunt, quàm qui in algosis gignuntur. Autumno & ubi multa dulcis aqua miscetur mari, bonitatem servant, procedente tempore amaritudinem trahunt, & colorem rubrum. Optimi quoque mytuli, quando illa sic vocata ova continent. Ius corpus augere Plinius reliquit: eodem sues, teste Lemnio, pinguescunt. Plin. H. N. l. 32. c. 9. Lemn. de Nat. mira. l. 3. c. 7.

Maio-

Maiores duri sunt, ideò concoctu difficiles: sanguinem procreant crassum, succumque non adeò bonum: copiosè tamen alunt, & ventrem urinamque cient.

In *Medicina*, easdem cum Musculis facultates habet. Carnes ad canis morsum valere scribit Dioscorides, sed repugnat Galenus. Iuri multum Plinius tribuit. Myacum jus, inquit, traditur alvum & vesicas exinanire, & interanea distringere, omnia adaperire, renes purgare, sanguinem adipemque minuere. Itaque utilissimi sunt hydropicis, mulierum purgationibus, morbo regio, articulari, inflationibus &c. Concha ad excipiendum oleum loco cochlearis utuntur. *Plin. H.N. l.32. c.9.*

Differentiæ aliquot apud authores invenias. Sunt enim, si locum spectes, alii *Marini*, alii *Fluviatiles*. Hi marinis sunt similes, in eo tamen differunt, q minores sint, subrecti appareant, atque humi pinnæ modo infigantur. Sedem nō mutant, grandi hiatu suas testas pandunt, easque reseratiles & clusiles, tenues, intus glabras, pictorum coloribus accommodatissimas habent. Gustus sunt ingrati. *Marini*, ut Bellonius habet, villos extrorsum habent more pinnæ, ab ea testæ parte qua scopulis hærent, per quos alimentum exsugunt, atque arenas & marina dejectamenta attrahunt. Caucrum pinnæ modo in concha nutrit, orbicularem, parvum, suis sic membris absolutum, ut & incedat & alatur, & ova excludat grandi lente multò maiora & crassiora; humi accumbant, cum tamen glandes sive musciolí adhærendo pendeant. Differunt & magnitudine, rotunditate, & gustu. In maioribus cancelli, ut dixi, nascuntur cancelli. Salem vitusque resipiunt quidam. In eo verò à cæteris ostracodermis differunt, teste Aristotele, quod tenuia labra habeant. De magnitudine trium vel quatuor heminarum, quod apud Plinium legitur, nil dico. Videtur hoc Phocæ vel Lepori marino competere, vel in genere conchis debere adscribi. *Differentiæ.* *Arist. H. A. l.4.c.4.*

Aldrovandus plura earum genera cum Iconibus exhibuit, inter quæ est, Castaneus, Niger cum tuberculo adnato, alter cum striis flavis. Fluviatilium alium maiorem, alium minorem dedit.

PVNCTVM VI.

De Tellinis.

TEllinatum nomen Athenæus Latinorum mytulis tribuit, Plinius pectunculis illa, quæ Tellinis à Dioscoride adscripta sunt. Nos hic illas intelligimus, quas moderni Græci ξιφύδεια, Lesbi incolæ Chinades, Galli Narbonenses & Romani Tellinas, ὅτι τάχιστα γίνονται τέλειαι, quod ocyssimè perficiantur, Veneti Capparazole, sive Capparole, à capparis similitudine, appellant. *Tab. XV.* *Aldrov. l.3. c.72.* *Nomen.*

Descriptio inter differentias quæratur. Non tantum in mari, & portubus undis agitatis degunt, sed & fluviis. Locis verò arenosis maximè delectantur. *Descriptio.*

In *Cibis* laudem præ cæteris testatis meruere. Plus succi habet earum caro, quæ etiam reliquarum carne mollior. Recentes, secundum Dioscoridem, stomacho sunt utiles, sed maximè jus earum. Elixas, dulces esse, earumque jus alvum solvere Oribasius prodidit. Venetiis, Genuæ, & Romæ rustici in faccis per urbem circumferunt, quas modiolis divendunt. Cum enim exiguo corpore (verba sunt Bellonii) constent, nec facilè aperiantur, gustuique gratæ sint, mirum in modum ob id experi bellariorumque loco assumi solent, inprimis, si ab arena optimè, repurgatæ fuerint. Marinæ inprimis, & in his tenuiores, quæ Athenæo Basilicæ commendantur; & quod Castor Durantes ventriculo noxias esse scribit, de fluviatilibus fortè sumendum est. Sitim certè istæ excitant, calculosque gignunt. Oribasius tamen maiores esse, & plus succi habere, Ægyptias inprimis, scribit. Clausæ sale sparguntur, & per testas humorem trahunt. *Usus.* *Oribas. 2. Coll.* *Durant. in Thesauro sanit.*

In

In Medicina ustæ cinerem reliquūt causticum, adeò, ut is cum cedria myxtus & instillatus, evulsos radicitus palpebrarum pilos renasci prohibeat. Arotæus in Iliaco affectu ius ipsarum propinari jubet. Pueris ad sonum tubæ imitãdum usui esse, Athenæus prodidit. Sopater etiam in Comœdia quæ inscribitur Eubulothe-ombrorus scibit. At tesiste, è Tellina repente ad meas aures suavis quidam sonus illapsus est.

Galen. de simpl. med. 11.38.

Athen. Dip. l. 3.

Differentiæ.

Quantum ad *Differentias* & *Genera*, Athenæus alias marinas, alias Fluviatiles, seu quæ in fluviorum ostiis reperiuntur, fecit, & addit, in Canopico ostio & Nili ascensu multas esse. Illarum λεπτοτέρας seu tenuiores Basilicas idem vocat, & alvum subducere, beneque nutrire ait. Hæ, quia majores, Basilicarum nomen mererentur, nisi expressa Athenæi in contrarium verba essent. Bellonius Basilicas ita describit. Lævis est Tellinarũ testa, candida, neqnaquam striata, crenulis tenuissimis denticulata, in longitudine diffusa & augusta mediocriter fortis & quodammodo teres. Rondeletius duas etiã species ponit, quarũ una duplici testa constat, utraque simili, lævi, valida, & satis spissa, in ambitu ferrata, qua de causa ad unguen conjunctæ sunt, intus leviter cavæ; altera, in ostio Araris fluminis invenitur, in sinu Agathensi, superiori similis, nisi quod testa sit maiore, minusque spissa, & ex rubro flavescenti parte, qua testæ colligantur, in acutiorem angulum desinente. Addit & Tertiam, colore candido, testa pellucida, ex additamentis multis conflata, intus lævissima. Tenuis admodum, & ambitu magis rotundo. Aldrovandus plures apposuit, inter quas sunt nonnullæ cum dentalibus; una etiam testa diaphana & fragili; alia cinerea, lineis purpureis transversalibus.

PUNCTUM VII.

De Balanis, & Pholade.

Tab. XV.

Aldrov. l. 3. c. 3. 73.

Nomen.

Balani seu glandes, à glandium similitudine nomẽ obtinuere Pollicipedes Bellonius vocat, quia vulgo poulsepieds dicuntur, quod pollicum in pedibus similitudinem habeant.

Descriptio.

Descripsit eas ita Rondeletius. Id genus glandem esse colligimus, quod illi cum glandibus magna sit similitudo. Nam ut glandis quercus vel Ilicis pars prior levis est, & in acutum tendit, posterior aspera; sic hæc, quæ saxo exhibemus affixa, posteriore parte, qua saxis hæret, rugosa sunt, & aspera, glandiumq; caliculis, posteriorem earum partem arctè retinentibus simili. Plura ex una radice pendent è saxorum rimis. Ex testaceorum genere sunt. Pars enim prior, longa, rotunda, ex duabus testis componitur, colore & lævitate unguium, in medio rima est, ex qua capillamenta quædam veluti plumæ rubescentes prodeunt. Concha una veluti ex multis acutis unguibus cõstant, tota in quinque digitorum longitudinem accrescit. Crassitudine sunt pollicis in Hispania; in Britannia Aremorica minores. Pars posterior quæ saxo alligatur, corio duro asperoque potius quam testa constat, ex nigro flavescit. Plura in Differentiis vide.

Locus.

De *Loco* non est quod multa addamus. In Hispaniæ parte ea quo Oceano alluitur, in Normannia & Britannia frequentissimi sunt, perque vicinas urbes & pagos divenduntur. Racematim Oceani caudibus adhærent.

Laudantur in cibis, tanquam optimi saporis ab Epicharmo, & qui mitum in modũ fastidia stomachi sublevent, & mulierum malaciis accomodentur. In convivio quo Lentulus flamen Martialis inauguratus est nigros & albos appositos esse, Macrobius testatur. Elixi ex aqua

i falsa

falsa pulpam habent duriusculam, quam auferunt, sinistra tenentes radicem, ad quam alligatur, dextra verò caput arripientes: quod posteaquam contorserint, pulpam à theca extrahunt, ut ambiens corpus relinquatur vacuum calami modo. Pulpa autem quæ inde egressa est, lumbrici modo oblonga, rubra, teres, aceto piperato maceratur ac manditur, Archigenes quoque apud Galenum stomachicis convenire scribit.

Differentiæ. *Differentia* & *Genera* eorum recensentur aliquot. Sunt 1. *Majores*, quos ex Rondeletio superius descripsimus. 2. *Minores*, qui nascuntur in saxis & rimis navium, quæ diutius immotæ uno in loco manserint. Adnascuntur etiam mytulis. Striatæ sunt, foramen habent, è quo veluti frondem emittunt, multæ simul nascuntur. Intus parum carnis continent, & parvæ semper manent. 3. *Ægyptii*, qui ad Nili ostia capiuntur, & sunt, teste Athenæo, dulcess teneri, ori grati, copiosi nutrimenti, multi succi, diuretici, & solvunt alvum. Aldrovandus etiam quosdam exhibuit, interque hos, multos modicè rubescentes, simul adnatos; à Gigante sibi communicatos, eosq; striatos; Ostraceum quoddam, quod meritò polyceps dici possit, quoniam veluti ex multis Balanis compactum est, læve rubescens, balanum denique sessilem, qui in parte inferna ubi insidet, maximum habet foramen.

Aldr. l. 3. c. 34. *Pholades* ἀπὸ τοῦ φωλεῖν & φωλεύειν, quod in cavernis & latibulis condantur, suum obtinuere nomen. Et rectè ita in saxis latent, ut iisdemque undiq; contegantur, per foramen verò exiguum & sensui vix patens aqua nutriuntur. Missum est, inquit Rondel. ad me alio ex littore saxũ, in quo nullæ rimæ, nullæ cavernæ, sed foramina tantum apparebant tam exigua, ut vix aciem admitterent. Eo igitur ictibus multis confracto, cavitates internæ multæ erant vario situ, & diversæ magnitudinis, in quibus conchas istas reperi. Testis constant duab. lõgis, non in latũ extensis mytulorum modo, sed rotundis. Intus eadem ferè est caro quæ in mytulis. In saxorum cavernulis, vel vi vel natura factis, aquæ marinæ appulsu procreantur, atque in concham vertuntur, quæ cavitatis seu foraminis figuram servat. In portu Veneris multæ occurrunt.

Vsus. Nullus earum præter Athenæum meminit, qui easdem palato suaves, sed mali succi & virosas facit.

PUNCTUM VIII.

De Solene.

TAB. XV. Nomen. SOlen Eustathii ὀνυξ [illegible] ... dicitur, Græcis vocatur αὐλός, à canalis sive tubi similitudine, δόναξ, à figura arũdinis crassæ, concavæ, quæ Cypria arundo Dioscoridi; Dactylus, ab humanorum unguium similitudine; ὄνυξ denique seu unguis, ab extremis, tenuitate & figura unguibus simili, vel à testę colore & substantia unguibus nostris non dissimili. Veneti Cappam longam nominant, Bononienses piscem canellam. In *Cibis* à pauperibus adhibentur. Vsus. Galenus dura carne esse dicit, & ob id difficulter concoqui, propriumque hac ipsis & Purpuris, ut refert Nicesius quod cum in jusculo coquuntur, id crassius reddunt. In ore mandentium relucere Plinius scriptum reliquit. His natura, inquit, in tenebris remoto lumine, alio fulgore clarere, & quanto magis humorem habeant, lucere in ore mandentium, lucere in manibus, atque in solo atque veste, decidentibus guttis, ut procul dubio pateat, succi illam naturam esse, quã etiam miremur in corpore. Splendoris causam glutinoso Solenis succo adscribit Rõdeletius, hi quidem quę tenacia & veluti glutino compacta sunt, ea lævia, æqualia, ac perpolita esse solent, atque ob id relucentia. *Distinguuntur* in *Mares* & *Feminas*. Illos Plinius

Tab. XVI.

Pinna magna Rond.

minor.

alia

Pinna alia

Pinna aculeata Aldrou.

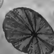

Pinna parua Rond.

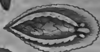

Pinna j. Perua
minor.

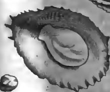

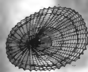

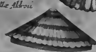

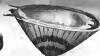

Patellæ diversæ.

Pinna alia cum tubere adnato

Patellæ Aldroui.

Plinius Solenes, Aulas & Donaeas vocat, has Onyches. *Mas* secundum Rondeletium, ex Concharum longarum est genere: dupli constans testâ, lævi, tenui, altera tantum parte colligata ni to vinculo, etiamsi aliter scribat Aristoteles. Cum enim δὲ 'ἐν alia sunt altera parte li ata, altera soluta, ut claudi & aperiri possint; altera utroque late e connexa, in his postremis Solenas numerat, cum contra semper altera parte solutos videas. Dodrantali sunt longitudine, pollicis crassitudine, hatundinis modo cavi, extremis duobus semp apertis: anteriore caput exerit, & retrahir restudinis ritu, secundũ testæ longitudinẽ carnem prorensam haber. Testa cæruleo est colore, lineas evidentes habet per transversum ductas, qua parte colligatur; crassior est, aliis partibus in tenuem substantiam definit, ut myculi. Aqua & arena vivit. Carni facultatem urinæ ciendæ inesse Plinio scriptum: sed quia glutinati fucci est, metuo ne erret. Differt ab isto *Mas Rondeletii.* Est enim lineis miniaceis, per transversum variegatus; in altera quoque Conchæ extremitate, linea lutea apparet. De *Fœmina* ita item Rondeletius. Onychas appellat Plinius Solenes fœminas, quæ colore, sapore, magnitudine, à maribus differunt, in aliis omninò similis. Testa lineis cæruleis distincta non est, ob id Plinio unicolores dicuntur.

Arist. H.A.l.4. c.4.

Vsus. Caro dulcior est: sed vix comedi potest nisi ab arena repurgata. Sumuntur frixæ & elixæ, meliorefque inprimis tostæ, quoadhient. Rondeletius deteriores existimat, quod sint exsuccæ, duriores, & ficciores. In arena stare Bellonius tradidit, sed cum omnia silent sursum è profundissimo foramine emergere, & in id sese postea abdere, unde postea nisi palla ferrea in transversum supposita, & præfundissimè impacta avelli possint, id quod & Plinius, & ante eum Aristoteles vidit.

CAPUT IX.

De Pinnis.

Pinna, Græcis πίννη & πίνα, quod semper sordibus obducta sit, dicitur. Hermolaus Concham Ægyptia cognomine Paralios, à Democrito Pinnam vocari scribit. A quibusdam Agnus castus vocatur. Neapolitani Pernam, Vene ti Astutam, vocant. TAB. XVI. Nomen.

Descriptiones in Differentiis vide. Ex duabus testis componuntur, & à mytulorum figura non admodum differunt. Cancri etiam in illis hospitantur. Rondeletins tantam Romæ se vidisse scribit, ut ad cubiti magnitudinem accederet. Descriptio.

Locum si spectes, in Acarnania Pinna oriri & uniones gignere Plinius testatum reliquit. In mari an sint ambigit Bellonius, & Rondeletius in locis in quibus mare fluit ac refluit, vix repetiti scribit. Venetiis non visitur: sed in Propontide ad latera eius sinus, qui Nicomediam fertur, qua terram pertingunt, frequentia magna existit. In ruinis Nicomediæ civitatis reperiri, Bellonius author est. Locus.

In Cibo comparando, Cancellum Natura. semper aut Squillam comitem habent, sua sede non dimoventur quin pereant; nisi iterum eodem statu humi defigantur. Nam cum eis natura hæc insit, ut rectas stare, & per villos arenulam attrahere necesse sit, jacentis vivere non possunt. Naturam eius optimè versibus Philes expressit, in cuius testa & uniones & byssum repetiri testatur.

Vsum in Cibis quod attinet, Athenæus eas urinam pellere, difficileque concoqui & distribui dixit. Ovum, quod secundum Aristotelem continent, pro lunari poreftate, aliquando minus, non ad generationem confert, sed melioris nutricationis indicium est. Vsus.

De carnis dotibus ita Wottinus. Pinnæ, inquit, optimæ sunt, tenellæ,

Plenæ, carnosæve, quæ in limosis (πηλώδεσι) vadis gignuntur; & ubi mari dulcis aqua miscetur, & locis tranquillis, ac ventis carentibus: teneriores enim hic nascuntur, quàm ubi fluctibus agitantur. Grandioribus parvæ; & quæ vere & æstate capiuntur, aliis præstant. Sunt enim & suaviores & pleniores. Quæ magnitudine mediâ sunt, carnem quidem habent mollem, candidam, ac dulcem: collum durum, concoctu difficile, corruptionique renitens, Collonamque corpus reliquum facilius corrumpitur: elixis assæ duriores evadunt, præsertim si vino fuerint aspersæ. Earum quæ in vino maceratæ sunt caro, mollior est, sed flatum generat.

Differentiæ. *Quantum ad Differentias*, Rondeletius tres differentias agnovit, Bellonius duas, Aldrovandus quatuor posuit.

Rondeletii *prima* est Minima, mytulis similis, nisi quod strictiorem partem multo magis acutam & longam habet. Testa foris aspera est, colore fusco, intus viridi, & argentei splendoris, si in arena vixerit Pinna; si in cœno, colore est magis flavescente, & minus splendente. Ab inferiore & strictiore parte in amplam latitudinem extenditur: illic arctissimè clauduntur testæ, hic facilè discluduntur. Intus multum est carnis, cuius omnes ferè partes indiscretæ. *Alteram* Pernam Plinio vocari scribit. Pernæ, inquit isti, Concharum generis, circa Pontias insulas frequentissimè stant, velut suillo crure longo in arena defixæ, hiantesque qua limpitudo est, pedali non non minus spacio.

Cibum venantur. Dentes in circuitu marginum habent pectinatim spissatos. Intus pro spondylo (spondylus seu callus caro durior & interior ostreorum est.) Eius generis hanc esse in qua unius nascuntur, ex Theophrasto Athenæus tradit.

In Gallico mari inveniri, & in ea uniones parvos author est Rondeletius. *Tertia* minor est, & eo differt, quòd antequam acuta & stricta parte in amplitudinem extendatur, excavata sit.

In cœnosis & arenosis locis vivit defixa: & carnem intus duram haber quæ virus resipit.

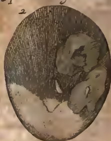
Bellonio altera *Major* est, altera *Minor*. Hæc foris magis albicat, intus ad cæruleum accedit. Mollibus in gyrum spiculis obtusis hirta est, valvasque continuò cardine toto latere annexas claudit ac reserat, quâ parte planior esse constat; qua autem se in latum expandit, eadem byssum est veluti capillamentum quoddam coacervatum prædurum ac nigrum quod lapillis affigitur, limumque ac spurcitias inde ad stomachum attrahit. Illam Pernam vocat, quæ pelagia est, rugis profundis caret, duriore testâ contegitur, & bipedalis sæpissimè invenitur. Pinnophylacem, ut minor, alit: uliginoso ac palustri tractu nascitur: profundiore gurgite immergitur, & multum ingrati saporis habet.

Ex *Aldrovandi* pinnis *prima* est aculeata, coloris rubei: *Altera* pinnæ parvæ Rondeletii similis cum capillamentis: *Tertia* pinnæ Pernæ genus. *Quarta*, parte interna & externa depicta, testa foris fusca, rubra, & aspersa; intus sanguinei, & cærulei coloris. Datur & *quinta* cum tubere verrucoso intus adnata. Aldrov. l.3.c.76.

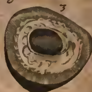
Pinnis adde *Conchas anatiferas*, diversi generis. *Prima* tribus partibus constat cum umbilico annexo. *Altera* quinque partibus cum umbilico. *Tertia*, aperta est, eique umbilicus inseritur. *Quarta*, hiulca est ea parte qua primum plumulæ prorumpunt. *Quinta*, fœtum intra vulvas situm ostendit. *Sexta*, fœtum imperfectum è valvis exemptum. *Septima*, Berniclam avem adultam, ex ejusdemodi Concha natam.

ARTI-

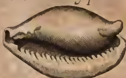
Tab. XVII.

Patella Cypria maior non striata n.
2

Patella Cypria maior striata n.

Lepas, siue Patella Bellon.
3

Concha Venerea.

Concha Venerea Zoographi.

Patellæ feræ siue Aures marinæ.
4

5

Concha Ven: Rond.

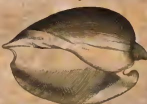

Concharum Venerearum Speciebus.

Concha Persica maior.

Concha Persica minor.

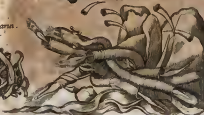

Tubuli in quibus Vermes.

Penicillus alius.

Penicillus Meerbensel.

2

Tubuli alij paria.

Vermes in Tubulis.

3

ARTICULUS VI.

De Conchylijs Univalvibus.

PUNCTUM I.

De Lepade seu Patella.

TAB. XVI. & XVII. *Aldrov. l.3.c.79.* Hactenus de Bivalvibus dictum: Univalvia sunt, *Lepas, Concha Venerea, Concha Persica*, & *Penicillis*. Ad priorem *Auris marina* pertinet. *Lepades*, Plauto nisi mendum subest Lopades, quibusdam Græcis πωμάτια, Nomen. modernis Petaglides, ve quòd sint petraium in mari quasi, λεπίδες, id est, squammæ quædam; vel quod petræ cum eis spoliantur veluti λέπεσθαι ἢ λεπίζεσθαι, hoc est, desquamari videantur, dicuntur. Gaza Patellas, à vasis escarii similitudine, ut Rondeletius autumat, exponit. Inter Descriptio. μονόθυρα censeri debere, nullum dubium. Saxis testa in dorsum data adhærent: ideo Aristoteles alteram partem superficiei detectam, carnem ostendere dixit. Os ipsius versus terram, & excrementorum exitus superius habetur: Papaver quoque in imo, sive in suo fundo habent. Bellonius scribit tanta esse magnitudine, quanta extrema ovi putaminis pars abscissa esse potest. Colorem *testarum* livere vel cinereum esse cornuaque limacis instar exerere, & os, & caput habere huic persimile. Plura in Differentia vide.

Locus. *Locum* si quæris, in saxis littoris Aquitanici & Britannici, nec non Massiliensis & Agathensis sinus scopulis inveniuntur. Circa Lepadusas insulas tam frequentes, ut nomen iisdem dederint, si Athenæo credimus. A saxis solvi, pastus quærendi gratiâ Aristoteles author est, cui & Bellonius, dum cochlearium more serpere ait, subscribit. Ad Rondeletius id negat, Nullis enim, inquit, ad natandum partibus prædita est, nisi temerè huc & illuc undis jactata feratur; neque victus illi quærendus, nam maris spuma & aqua vescitur, quâ alluuntur saxa. Quod si aquâ allui saxa desinant, ea quæ in testa relicta est absumpta, contabescere & emori tandem necesse est. Tam se fortiter attactæ saxis applicant, ut ne Milonis quidem digitis, avelli possint. Cultro igitur aut aculeato ferro opus est, inter ipsas & saxa immisso, quod ad oras Oceani Aremoricorum pueri facere solent, prodente Bellonio. *Ælian. H.A.l.6. c.55.*

Vsus. *In Cibis* crudæ à piscatoribus & maris accolis usurpantur. Coctæ facilius concoquuntur, modò non nimium decoquantur. Jus alvum ciet. Usum earum & ad capiendos cibos esse, ex hoc Tarentini videre licet. Obsonii σολάτος dicti, præparatio in mari cuius vi in unum locum statim omnes pisces conveniunt.

Ex mari *patellas* accipito, earum scilicet, quæ circa saxa nascuntur: quarum quidem contundens carnem, exprimesque ex ea in testa aliqua inscribito, quæ sequuntur: subitoque non sine magna admiratione videbis pisces in unum locum fluere confertum. Sunt verò ipsa nomina τανοσβαώθ, quibus sanè ichtyophagi utuntur.

Differentia. *Dividitur* in *magnam*, Maris rubri *parvam*, & *feram*. *Major Rondeletii* testam habet non exquisiti rotundam, sed inæqualem, intus lævem, foris parum asperam, cui aliquando muscus innascitur, gibbam in ambitu livescentem & striatã, intus cavam. Carnosam quoque fimbriam in corporis ambitu quam expandit quum hæret, soluta contrahit. Interius subest caro dura, quâ maximè saxo hæret, quæ scuti picti formam refert. Os superiore in loco manifestum est, inferiore ori adverso, excrementi meatus, non in testa, ut in ea quæ ἀγρία dicitur. Os venter sequitur, in eo est μήκων, in imo ventre etiam pars, quæ ovum dicitur. *Maris Rubri* lepas Bellonii, tabellis, quas in tergo gerit, corneis numero octonis,

I 3 trans-

tranversis, loricæ modo contegitur, atque undequaque cartilagine obsepta est, multis spinulis horrida, iis persimilibus quæ in stellis marinis visuntur: sesquidigitum lata est, ternos verò longa. Caro rubri limacis colorem ac naturam habet, estutque cocta. *Parva Rondeletii* testa media nucleis pineatum nucum figura similis est, & æqualis. Ex laminis parvis constat: Carnem intus habet, sed ob parvitatem partis vix discernuntur.

Aldrov. l. 5. c. 81. *Fera*, *λεπὰς ἀγρία*, & *auris marina*, θαλάσσιον οὖς ob magnam cum aure nostra similitudinem, testam habet cavam, argenti vel unionum colore: foris gibbam, lineis multis depictam: parte unà, cochleatum modo claviculatim contortam, à qua foramina incipiunt, initio parva, quæ deinde magis ac magis augentur. Differt à majore excrementi meatu, quod ut annotavuit Aristoteles, parte ima testę excrementum egeratur, quà foramen habetur. Bellonius majorem vocat. Quia testa pellucida & perpolita est, ideò ab aurifabris in tenues laminas dissecatur, ut inde elegantissima vasa incrustentur. Aldrovandi Cypria major striata & non striatam ad majorem Rondeletii referri potest.

PUNCTUM II.

De Concha Venerea.

TAB. XVII. Nomen. Concha Venerea nomen fortè ex eo invenit, quòd non modò Veneri grata, sed & ob communem originem è mari cognata, credere-

Aldrov. l. 3. c. 82. turque celebrisque esset eius Deæ effigies, atque haud suo an ex hoc genere, ut Gelenii verbis utar, pede premens. Martialis Concham simplici-

Martial. l. 14. ter vocat, Hyle Poëtria Concham Erythræam, sine dubio, quòd circa maris rubrum frequens sit. Bellonius in vico nomine Tor viginti camelos his conchiliis rotundis onustos se conspexisse prodit, & Cairi incolas iis ad lævigandam papyrum, & telas colorib⁹ permixto gummi confactas uti. Ideò eidē Lævigatoria dicitur. An Belliculi marini, ὑμπιλίκαι θαλάσσιοι Myrepsi, seu ut quidam vertit, Umbilici marini rectè à Pharmicopæis nonnullis dicantur, dubito.

Putat enim interpres lapides intelligi exiguos & candidos, in littore maris repertos, umbilicum hominis referentes abstergendi facultate præditos, quos alii fabas marinas dicunt. Cordus Dentalium nominavit. Ennius fortè, citante Apulejo, *Matriculos* Mutianus apud Plinium *Muricem*. Nec aliud quid sibi χοιρίνας Græ- Plin. H. N. l. 9. c. 25.
cotum volunt, quamvis eas Aristoteles prætcrierit. Expresse enim, eas Conchas marinas, quibus utebantur Athenis ante calculorum usum inductum, Scholiastes Aristophanis vocat: ne dicam, Pollucem quoque idem attestari. Galli *Porcellanas* appellavere, seu à quadam oris suilli specie, ut Gesnero placet, quam parte sui inter labra denticulata dehiscente, vel potius altero extremo testæ, nempe acutiore & eminentiore, rostri suilli instar, quodammodo referunt: ἢ διὰ τῷ μορίῳ γυναικείῳ πῶς ἐοικέναι, τῇ τε μεταξὺ τῶν χειλῶν σχίσει· καὶ τῇ ἐνδοτέρῳ κοιλότητι τῇ μήτρᾳ. Sane nutrices apud Varronem maximè naturam quâ fœminæ sunt, appellant Porcum, & Græci, eadem significatione Chæron sive Delphaca. Uterinos etiam calculos, qui hoc genere minores sunt, vulgus Germanorum appellar. Minimam aliqui Corvinam aut Corviolam dixere.

Descriptio si attendatur, Latior est, Descriptio.
secundum Mutianum purpura, neque aspero, neque rotundo ore, neque in angulos prodeunte rostro, sed simplice concha, utroque se latere colligente. Testam omnibus admodum duram esse vel inde agnoscas, quod nunquam eam arrosam comperias. Tota intus candida est, foris colorum varietate insignis, in diversis conchis, politissima & æquabilis. Os ipsi est in ambitu denticulatum, inque eius lateribus canales breves, per quos linguam exerit. Plura in Differentiis.

Usum

Vsum in quibusdam concha sola invenit. In pillulis de bdellio ad alvum stringendam repetitur: quamvis Monachi Mesues interpretes matrem perlar. supponi jubeant. Turcæ & Cairi incolæ quomodo eis utantur, superius diximus. Galli ad suspendendas claves & conficienda cochlearia utuntur. Æthiopibus loco monetæ inservit. Ideo in tanto apud eos precio, & sæpe aurum pro ea permutent, sæpe filios suos vendant. In Concha maiore faciem sculptam & pulchrè expressam se vidisse, Gesnerus testatur.

Differentiæ. *Differentias* Concharum plurimas apud Rondeletium, Gesnerum & Aldrovandum invenies. Rondeletius quatuor habet.

Prior ovi est figura, in testæ extremo utroque foramen habens, alterum cibi gratia parum prominens, alterum ad excrementa rejicienda. Remoram Mutiani esse credit.

Secunda, testa est tenuiore & magis perspicua, varia quoque, & pro maculis inspersis lineolas habente, Concha simplice utrinque sese colligente.

Tertia parte plana compressa magis est, maculis rotundis notata, durior secundo, colore candido.

Quarta, parte altera est in tumorem elata, in qua circulus aurei coloris. Alioqui tota foris est candida, intus cærulea.

Gesneri russa maior & minor non multum à Rondeletii abeunt. Illa nusquam inniti potest nisi parte plana quæ candida est, ut intus quoque gibba, quæ hæmisphærium constituit, russa, maculis nigris distincta. Lævitate ita resplendet, ut imagines reddat, sed obscurè. Minoris dorsum in summo varium est, albis, pallidis, & glaucis maculis. Pars interna candicat.

Aldrovandus, tredecim species, si non plures ponit, ex quibus *una* tota ex russo candicat, & maculis per totum dorsum oblongis & ferrugineis aspergitur: alia lutescebat primò & maculis purpureis ornabatur, in humido detenta pallidior evasit, postquam superioris corticis cuticulam exuisset. *Tertia* maculis per dorsum aterrimis rotundis & inæqualibus tingebatur. *Quarta* subpurpureis, amethystinis & cæruleis. *Reliquas* ibidem vide. Nos hic tres depingi curavimus. Quam Lusitani & Æthiopes Buzios dicunt, undiquaque alba est, nisi quod in dorso lineæ binæ flavent, in ovalem ferè speciem coniunctæ, & dorsum ipsum inæqualium quàm cæteris & gibbosum, ita ut illi quoque testa incumbere possit, sed obliquè. Pars interior è roseo ad cæruleum redit.

Huc *Concham Persicam* & *Penicillos* refero. Illa à loco nomen sumsit. Est maiore sui parte rubicunda, cætera candida. Margaritas proferre proditur. Minor tota cinericii coloris est. Tubulos testaceos *Penicillos* recentiorum nonnulli vocavere. Molli quadam & laxa substantia saxis alligantur, ita ut aquarum undis cedat & agitetur. Cum id carnosum, quod nimirum intus latet, se exerit, frondem expandit, sunt & in quibus vermes delitescunt, quorum sex Icones hic damus. Aldrov. l. 3. c. 84.

HISTO-

HISTORIÆ NATVRALIS

De Exanguibus Aquaticis

LIBER IV.

De Zoophytis sive Plantanimalibus.

CAPVT I.

De Urticis.

TAB. XVIII. *Aldrov.l.4.c.1.* Nomen.

QVattum Exanguium aquaticor. genus sunt Zoophyta, quæ Aristoteles τὰ ἐπαμφοτερίζοντα φυτῷ καὶ ζώῳ, seu ambigentia plantæ & animali ut Budæus & Gaza vertunt, appellat.

Talia verò sunt, *Vrtica*, Pulmo marinus *Holothuria*, *Tethyia*, *Malum granatum*, *Fungus*, *Pyrus*, *Mentula marina*, *Penna marina*, *Vva marina*, *Malum insanum marinum*, & *Manus marina*.

Vrticæ, ab urendo Latinis dicuntur, quòd manum urere videantur, si ea tangantur. Græcis ἀκαλύφαι, seu qnam ἀπολύουσι τὴν ἁφήν, id est, sensum corrumpentes, seu tanquam ἁπαλαὶ τῇ ἁφῇ id est, tactui molles ac lenes, sed per antiphrasin, asperæ quippe sunt & infestæ, dicuntur. Vocantur & κνίδαι, ἀπὸ τοῦ κνίζειν, hoc est, δηγμὸν καὶ κνησμόν τινὰ ἐμποιεῖν τῶν ἁπτομένων χερσί, *morsum aut pruritum excitare tangentium manibus:* nec non μυτείδια, à similitudine quàm cum muliebri pudendo habent: Colyzenæ quoque à modernis, quòd colis, id est, pedunculis suis, Polypor. more firmiter adhæreant. In Italia *flammæ maris*, apud Trottulã, *Carnes marinæ* dicuntur. Iovio urticæ & vertibuli haud sine errore iidẽ sunt.

Descriptionem generalem si spectes, *Os* in medio habere, quod in maioribus evidentius esset prodidit. Aristoteles. Excrementa nulla in iis cernuntur, & hac re stirpib. sunt similes. Summa tenui fistula reddi, apud Plinium legimus. — Descriptio. *Arist. H. A. l.8.c.2. & 4.c.6.* *Plin. H. N. l.9.c.45.*

Diversa diligunt *Loca*, & in variis generantur. Quædam enim nunquam absolvuntur, sed saxis semper adhærent, reliqua quæ vagantur, littoribus & planis locis gaudent. De saxo, quasi de testa vivunt, & prænatantes pisciculos excipiunt retinentque. Plinius carne vesci scripsit. Idem Urticis *gignendi* modus qui testa inclusis: per rimas enim, & cavernas, & fauces saxorum oriuntur, ut tradit Philosophus. — Locus. *Arist. H. A. l.8.c.2.* *Plin. H.N. l.9.c.45.*

De *Natura* earum ita Plinius. Contrahit ergo se quam maximè rigens, & prænatante pisciculo, frontem suã spargit, complectensque devorat. Aliàs marcenti similis, & jactari se posse fluctu algæ vice, contactos attritaque petræ scalpentes pruritum (Dalechampius legit, petras scalpentes ob pruritum) invadit. Eadem nocte pectines & Echinos perquirit: dum admoveri sibi manum sentit, colorem mutat & contrahitur. Tacta uredinem mittit, paulumque si fuit intervalli, absconditur. — Natura. *Plin. H.N. l.9.c.45.*

Comedebatur olim, ut nunc etiã: quanquam Pythagoras abstinere discipulos jusserit, vel quòd Veneris stimulos afferre diceretur: vel quod Hecatæ sacra esset. Ab Aristotele post æquinoctium hyemale magnopere laudatur. Hoc tempore plurimas ligneo veru transfixas, & aliquantulum assatas, primum ex sale & aqua fervefaciunt: deinde farinâ conspergunt, & ex oleo vel butyro in sartagine frigunt. Secundum Xenocratem gratæ sunt ori, sed stomacho admodum insuaves: (Diphylus tamen εὐστομάχους facit) sed assatæ elixis accommodatiores. Alvum cient, urinamque magis movent. Cum passo aut vino mulso facilè concoquuntur & excernuntur. *Medicinam* si attendas, aiunt in vino potas calculosis prodesse, ut author est Galenus. — Vsus. *Arist. H. A. l.4.c.6.*

Tab XVIII

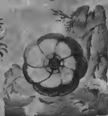
Vrtica cinerea.

Vrtica maior.

Vrtica parua Rond.

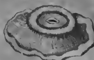

Vrtica Rond.

Species duæ

Vrtica minor.

Vrtica rubra Rond.

Vrticarum.

Vrtica marina saxo innata.

Vrtica marina alia triplici aspectu.

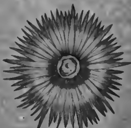

Vrtica rubræ Rond.

Lepori marino.

Congener

Vrtica Contracta Aldrou.

nus. Cum aceto fcyllitico pfilothrum conftituit.

Differentiæ. *Differentias* varias apud authores invenias. Ariftoteli aliæ funt corpore parvo, quæ cibo aptiores: aliæ majufculo duroque. Aliæ finuofis adhærent quæ nunquam à faxis abfolvuntur: aliæ plana littora amant, quæ fuis abjunctæ fedibus vagantur. Idem apud Athenæum habetur. Secundum Rondeletium, Aliæ faxis vel cuilibet rei alteri adhærent: aliæ minimè. Rurfus earum quæ faxis vel alteri rei hærent, alia perpetua ftabilique fede illic degunt, quæ funt Urtica parva in rimis faxorum latitans: quæ Purpuris & Buccinis adnafcitur: quæ cinerea eft, longisque cirris conftans: Aliæ fedes mutant, & liberè per mare feruntur natantque, ut, purpurea urtica. Semper folutæ funt, quas vulgò Potes appellant. *Parva*, juglandis magnitudinem vix fuperat. Tota carnofa eft, cirros breves habet, contracta recti inteftini extremum refert, colore vario eft. Quædam enim cærulea, alia viridis, alia fubnigra, fed punctis aliquot cæruleis vel flavis vel rubris notata. Græcis κολλώδης dicitur. *Cinerem* à colore nomen fortita eft. Tenuis eft admodum, quia frondem magnam, id eft, cirros multos habet, carnis parum. In Saxorum rimis vivit: comam femper explicatam habet, nec unquam contrahit.

Arift. H. A. l. 5. c. 16. & l. 4. c. 1.

Athen. l. 3.

Utraque fcopulis littoralibus, & iis potiffimum marinis tractibus qui ventorum impetum minus fentiunt, tam pertinaciter inhæret, ut nifi primo impetu divellatur, vix poftea nifi in frufta concifa dirimi poffit, adeò fuas trichas arctiffimè contrahit. *Purpurea*, feu Phœnicea, Rofa quibufdam, aliis Pofterol, quòd contracta recti inteftini extremum cum mufculo fphinctere feu podicem referat, eft primæ fimilis, nifi quòd frondem & longiorem & copiofiorem habet.

Purpuris & buccinis adnafcens, partem exteriorem habet duram & rigidiufculam, fpiffioremque quàm in aliis urticis, cirros breviffimos in ambitu. In exterioribus eius partibus filum longum deducitur purpureo colore, tam jucundo tamque fluido infectum, ut cum preciofo illo Purpuræ fucco certet. Ideò hanc à cane Herculis demorfam fuiffe Rondeletius credit. Datur & *in Lepade nata*, de qua Ferrantes Imperatus ita fcripfit. In dorfo effe fex rimas ftellam æmulantes: in medio dorfi foveam parvam cum figura quadam inclufa Conchæ rhomboidi fimili, fuftinerique à lateribus lepadis mediante membrana continua, & cavitatem, quæ eft in animali non habere aliud intermedium quàm membranam. A parte anteriore confpici fructum Lepadis inftar penicilli pictoris in fe revoluti.

Ad priores illas referri *Bellonii* poffunt, quarum quædam rubro colore fuffufa eft, altera magis cærulea, granulis in gyrum circumfeffa. Utraque marinum tuber *contracta* refert, *explicata* Cæfariem totum corpus rotundum ambientem: nam infinitis cirris, antennarum papilionibus, aut fcarabæi craffitudine conftat.

Huc etiam fpectat Aldrovandi *Contracta, Cinereæ Rondeletii congener*, quæ etiam faxis adnafcitur, cirris renuibus: *pilei ferè forma*, colore tota coccineo, excepta fummitate, quæ eft viridis, cum nigra rotundaque macula: & quæ ex *leporis marini genere*, coloris partim purpurei, partim albi.

Vrtica foluta, feu *Potta marina* vulgi, quòd fpeciem quandam mulieris vulvæ repræfentet; Græcis Mongi, inhonefto etiam vocabulo, quòd, ut fcribit Bellonius, partibus verendis admota, pruritum ac Venerem, imò etiam ampullas excitet, dicitur. Cum jacet, omafo fimilis eft: cum erigitur, pulmo videtur, & adeò tanquam vitrea & lucida eft, ut fine fectione interiora omnia videre poffis. Sufpenfa, quandam Polypi imaginem gerit, nifi quod brachia tenuiffima & craffiffima habent. In partibus unde pedes oriuntur, quofdam meatus arenarum plenos Gyllius vidit. Formam fupernè rotundam, infernè conca-

Aldrov. l. 4. c. 2.

k

concavam refert Maſtarius, ut Conchæ videri poſſint; Cirros ex imo emittere ad modum Polypi.

Differentiæ. Duo huius apud Rondeletium *genera*. Primum ita deſcribit. Pars una veluti fungoſa quædam maſſa, rotunda, cava, in medio perforata, purpurea veluti faſciola ambiente, pileum planè refert: altera parte Polyporum pedibus ſimilis eſt. Octo enim pedes habet craſſiuſculos, extremis partibus quadratos, in acutum deſinentes, nullas interiores partes diſtinctas habet. Corpore eſt adeò pellucido & ſplendido, ut oculos offundat. Ad eam magnitudinem accreſcunt, ut pileos, quibus viatores uti ſolent, ſuperent.

Alterum, quatuor duntaxat pedes ſeu frondes habet, qui foliis acanthi comparari poſſunt: in altera parte lineæ ſtellatim diſponuntur. Huius generis illa quoque videtur, quam *Bellonius* ita deſcripſit. Mollis quidem & albus corpore cartilagineo, ac cryſtalli in morem pellucido, quod in mucorem facilè reſolvitur. Gibbā habet inſtar dimidiatæ ſphæræ figuram, glabram, pollicis craſſitudine: cuius pars interna nervis rectis à medio incipientibus, quaſi ſtriis fulvi coloris in gyrum radiatur, quibus ſe diffundit & conſtringit: qua corporis commotione aquam concutit, & nunc in pronum, nunc in ſupinum effertur. Pinnarum vice pinnis renuibus & ægrè conſpicuis in orbem communitur, ut Lepus marinus. Cruciformes quoque cirros, ſtriatos, craſſos, in modum ſtellæ radiatos, numero quaternas, parte interna natationi accommodatos habet: quas ut exactè conſpicias, erit in lebetem aquæ ſyncerioris conjiciendus: qui ſi ſupinus devolvatur, multas fiſſuras in radice cirrorum oſtendet.

Os quoque habet parte prona ſitum, quo ea quæ venatur abſorbet, in quem uſum quatuor citri ad eius latera ſubiacent, coloris ſynopidis, quaſi eius branchiæ eſſent, vel inteſtina. Hinc fit, ut intuentibus pulmonem in mari pabulandi gratia divagantem, grandis videatur quaſi pituitæ globus, qui unicum tantum colorem referret, niſi rubris illis quatuor circulis ſigillaretur, & ea eruce, qua interna pars ſtriata eſt, diſtingueretur.

Ad primum genus referenda eſt *Vrtica* ſoluta *Mathioli*, quam hic damus. In fruſta diviſa, ac in mare coniecta, vivit nihilominus ac movetur: extra mare exanimis apparet. Emortua in alto mari, ac in littus eiecta, transparentis glaciei ſimilis eſt. Omnes pruritum in pudendis & uredinem in manibus movent, & acrimonia ſua Venerem extinctam & ſopitam excitant.

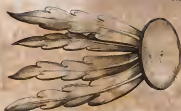
CAPVT II.

De Pulmone marino, & Holothuriis.

INter Teſtacea quidem Pulmonem marinum poſuiſſe Ariſtoteles videtur: Plinius tamen inter Zoophyta recenſuit, quem nos ſequimur. *Pulmo marinus* dicitur ita vel à pulmonum noſtrorum figura, vel ab eorundem ſubſtantia laxa, & molli, foraminulisque plena. Kiranidis interpretes Cunnum marinum exponit, & ſic pro Vrtica ſoluta, ſed falsò, ſumere videtur. TAB. XIX. & XX. *Aldrov. l. 4. c. 3. Ariſt. H. A. l. 5. c. 15.*

Sanè decoctum pulmonis commendant Medici: at Vrticæ ſubſtantia eſt nimis mollis, & pituitæ concretæ ſimilis, qua in aquam abit; & nec in cinerem redigi, nec in aqua decoqui, corpore aliquo ſuperſtite poteſt.

Deſcriptionem eius vix ex antiquis obtineas. Plinius per mare ferri ubi imminet tempeſtas, pluriumque dierum hyemem portendere ſcripſit: Epheſius verò non adhærere, ſed abſoluta eſſe, addidit. Commendantur ad pylos evellendos. In aceto putrefacto & mento aſperſæ carnes, fugam illorum facere dicuntur. Cinis alligatus egregiè profluvia purgar. Decoctus verò in aqua, calculoſis medetur. Deſcriptio. *Plin. H. N. l. 8. c. 35.*

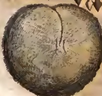

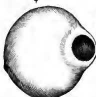
Thethyorum. Species. Variæ. 7

Thetyorum sex species Aldrov.

Tab. XX.

Mentula Marina Rond.

Epipetrum.

Mentula Marina.

Malum in sanum Marinum Rond.

Uva marina.

Manus marina. Meer hand.

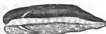
Penna marina Rond.

Meer feder.

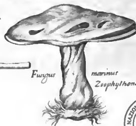
Cucumis marinus. Meer Cucumbre.

Penna Marina alia.

Malum granatum.

Pyrum marinum Zoophython.

Fungus marinus Zoophython.

Plin. H. N. l.32. c. 10. detur. Lignum si eo confricetur, ardere videbitur, ut sua luce faculam quoque vincat. Rondeletius invenit substantiam quandam saxis hærentem, corio duro & nigro intectam, intus mollem fungosam & fistulosam aplysiarum modo. Vel inquit pulmo marinus dici potest, corpus quoddam rotundum, pilæ marinæ modo, virescens, foris substantia filtro simile, intus totum fistulosum, veluti spongia aplysia. In mari aqua plenum est & grave: extra mare in se concidit, & flaccescit: in saxorum rimis delitescit & inter algas.

Aldrov. l. 4. c. 4. *Holuthuriorum* nomen unde veniat, nescimus. Pauca etiam de iis veteres. Saxis soluta esse, sed immobilia, asperoque corio contegi. Rondeletius *duas* nobis *icones* exhibuit, cum his descriptionibus. Id genus, inquit, quod hic proponimus, altero extremo obtusum est & planum, in quo rosæ sculptam imaginem dicas, circa quam sunt acetabula. Inde parva appendix & mollis depender. Pisculentum odorem resipit, nec minus ingratum & insuavem ac lepus marinus: altero extremo tenuius est; intus, partes omnes sunt indiscretæ. Altero extremo caput habere videtur rotundum, os in medio rotundum, rugosum, quod aliquando dilatatur, aliquando constringitur. Sequitur corpus crassius, aculeis multis rigens: videtur in caudam deficere, ex cuius utraque parte duæ sunt appendices pedum pinnarumve loco, sed differentes. Superior enim strictior est, in ambitu incisa, in acutum definens, ad quam à cervice producta est linea; altera latior ubique. Harum beneficio motum habere videtur, cuius prorsus expers est primum genus: quod aliquando acetabulis suis saxis hæret, sed solvitur.

CAPVT III.

De Tethyis.

Tethyia seu ut Plinius vult, Tethea, veteribus Græcis τήθεα, & τήθυα, modernis Spherduncles, à sphæra sine dubio; Adriatici sinus accolis spongiæ, quia cum premuntur, spongiarum instar, aquam foraminibus reddant; Tarentinis, propter formam & parvos quosdam anfractus vert cilla; aliis à colore & tumore, seu quod nullis fibris, ut Tubera terrena niti crediderint, Tubera; quibusdam, quod callosa materia tegantur Calli; nonnullis, sed falsò, idque ex comparatione patere potest, Urticæ vocantur. Gaza cum Holothuriis confundit, Eustathius & Homeri scholiastes τὰ τήθεα ab Ostreis non distinguunt. Nicander τὰ τήθη, patellas fer.s explicat. TAB. XIX. & XX. Nomen.

Aristoteles ita eas descripsit. Quæ Tethya sive callos speciali nomine à tegminis qualitate appellamus, naturam inter hæc genera (Testatorum) peculiarem sortiri notum est. Iis enim solis corpus toto tegumento includitur, cuius durities inter testam & corium est: quamobrem more præduri bubuli tergoris secatur. Adhæret id genus saxis sua testa. Duo à se invicem distantia foramina habet, admodum exigua, & visum vix patientia, quibus humorem accipit & reddit. Excrementum enim nullum in eo spectatur, quale in cæteris Ostreis, vel Echinæum, vel quod papaver vocatur. Dissecanti ea tibi primum occurret membrana nervosa Carnaceo corpori obducta. Descriptio. Arist. H. A. l. 4. c. 2.

Hac enim, corpulentum tethyi continentur: idque à cæteris omnibus dissimile; suo in genere omnibus similis eiusmodi caro. Hæret hoc duobus locis & membranæ & corio ab latere: quaque hæret utraque parte pressius est: quibus partibus tendit ad meatus ipsos, qui proti-

K 2 nus

nus per ipsum calicē extrorsum ducunt: atque hac emittit, atque exigit tum cibum, tum humorem, perinde atque si hic os sit, ille autem exitus excrementi. Atque horum alter crassior est, alter tenuior. Intus autem in parte utraque sinus dissepti, continua te pusilla quadam. In eorum altero humor inest. Cæterarum partium, quæ vel instrumenti nomine vel officio sensuum, ac ne excrementa quidem cuiusquam modi qualia in aliis sunt, quicquam habent. Et hæc quidem Aristoteles. His addit Rondeletius, non solum petris, sed & Ostreorum testis affixa esse, & in illis veluti duros tumores cerni. Ovi, addit, figura sunt aliquantò longiore. Testa extra fusca, inæqualis, rigida, intus argentea, lævis. Tethyor. caro membrana alia alba involuta ventriculi formam refert, rotundam scilicet & oblongam, meatus crassior & amplior gulæ proportione respondet: alter minor podice. Colore utetque est rutilo vel ruffo, reliquum corpus croceum.

Locus. In Ægypto nulla inveniuntur. In Smyrna præstantissima. In Oceano ad Gallicum littus sunt frequentia, Parisiisque in foro piscario sæpe Ostreor. testis adhærentia visuntur. Signantur etiam in cavernis saxorum: maximè verò in cœno & littoribus, quæ phyco algave marina abundant. Inveniuntur & in musco marino, aut aliis in herbis foliisve marinis. Unde Plinius. Tetheæ inveniuntur sugentes in foliis marinis, seu potius scopulis. Hinc Eustathius τηθὴ dicta conjicit à verbo θῶ, quod significat θηλάζω quod & pro lactare & sugere accipitur. Fungorum verius sunt generis quàm piscium: & quia nullum viscus intus habent sed carnem uniformem, nihil de animalis natura habere videtur.

Motus. Motum & sensum qui illis inest ab interno provenire, cum multa Conchylia & Crustacea intus habeant, à quibus motus provenit, Plinius author est.

Vsus. Rubra cibo sunt idonea: pallida verò aut sublutea amarulenta Massarius prodidit. Xenocrates plurimum dare alimenti tradit, coriaque maximè eorum non confici.

Medicinam si attendamus, torminibus & inflationibus succurrere, & tenesmum dissolvere renumque vitia; in cibo sumpto lateris dolores lenire, apud Plinium habemus. Conferunt etiam ischiadicis ventrique superiori una cum ruta: item cachecticis, quorum corpus macie conficitur cum ruta & melle.

Quantum ad *Differentias* & species quatuor Aldrovandus posuit. Differentiæ. Aldrov. l. 4. c. 5.
Prima parte externo & interno pyri formam æmulatur, & colore est cinereo: ablataque cuticula substantia apparet densa poris exiguis, vixque visibilibus referta, per quos aqua attrahitur, & per universum corpus distribuitur. Duo grandiora habet foramina, unum oblongum; alterum rotundum; hoc alvo, illud ori respondere videtur. In his quandoque conspiciuntur Scyllari, Cancelli, & alia crustacea; item trochi, turbines & Ostracoderma.

Altera est figura mali, foraminibus duobus; rotundo, quod maius est; oblongo, quod minus. In eo Scyllarus continebatur, quæ totum ferè illius foraminis continebat intervallum. Cauda erat revoluta.

Tertia figura est inæquali, tu berosa: foramine uno oblongo maiore, quod in opposita erat parte minore. In eo continebatur Purpura, proportione magnitudinis Tethyi, ut etiam exterius cotium penetraret.

Quarta, figura est rotunda sed inferius compressa: foramen habet tam exiguum, ut vix conspici possit: Intus, crustaceum aliquod, ut in partis superioris foramine conspicitur.

Cap.

CAPUT IV.

De Mentula marina.

Tab. XX. Aldr. l. 4. c. 7. Nomen.

MEntula marina Numenio κερκὶν, fortè παρὰ τὸ ἀνείρειν τὰ τέκνα; aliis fortè Holothurium, à θορνύεσθαι libidini operam date, θορὸς genituram significat; hinc Rondeletii altera Holothuriorum species virilis genitalis speciem pro se fert; quibusdam Halesurion, quasi ἁλὸς οὐρὰ, marina cauda, Apuleio veretillum dicitur. Albertus cuiusdam ostrei meminit, cuius species unā virgam, altera vulvam præ se ferret. Moderni Græci Psoli vocat.

Descriptio.

A Bellonio ita describitur. Exangue maris purgamentum est: solutum vagatur. Sed ea eius natura, ut à piscibus aliis minimè teneretur, neque à quoquam in cibo expectatur. Littorale est neque alibi reperitur, quàm ubi Patellæ, Ricini, & vertibula degunt. Genitale ex hoc dicitur, quod teres sit, pedem longum, & mediocris brachii crassitudine: Distendit se & contrahit hirudinis in morem. Unde ei & nomen inditum est. Quin etiam russi coloris est, Iners, nec nisi serpendo incedit, aspectu toroso, Nymphææ radicis similitudine. Semper ad ima sidit: nunquam natat: cõtrectatumque in seipsum contrahitur, ac cornu duritiem habet, vixque acuta cuspide pertundi potest: alioqui petmolle dum sua spõte movetur, suas promuscides quãdo vult, exerit, atque ita constringit, ut ex pedali longitudine vix sex digitos longum appareant. Acetabulis quæ in promuscidibus habet, lapidibus hæret; in quibus plusquam quatuor millia nonnunquam annumeres. Ex anteriore autem capitis parte rursus crinitas emittit, veluti arbusculas acetabulis plenas; quibus quicquid palpat, ad os adducit, quod tam amplum aperit, ut vel integram conchulam admittat: vescitur enim omni conchyliorum genere. Eius recrementa viscida sunt ac lenta, albissima, copiosa, quæ tandem indurãtur, ut cum fidibus de duritia nervea certare possint. Os in gyrum osficulis, dentatum habet, præterea nullis ossibus alibi præditum. Ab ore gula in stomachum differtur, quomodo in Erinaceo marino dictum est; reliqua ut intestina circumponuntur in gyrum, quæ vix observari possunt.

Rondeletius duas species facit. *Una* coria duro constat. Dum vivit intumescit & distenditur: flaccescit post mortem. Partes internæ indiscretę sunt. *Altera* ex testa spissa, dura, cartilaginea, perspicua & rugosa constat. Differentia.

Gesnerus duas quoque à Sittardo accepit. *Prior* massa quædam informis erat, retrorsum ubi crassior altiorque veluti cornu parvum, rugosum, extendebatur: opposita pars humilior, in glande, foramen rubicundi coloris ostendit. *Altera* Epipetrum dictum, informis quoque, inæqualis, & tuberosa, multis acetabulis compacta, colore partim ni. ricans, partim rubescens & albicans alicubi erat.

CAPUT V.

De Malo Granato, Fungo, Pyro, Penna marina, Uva marina, Cucumere marino, Malo insano, & Manu marina.

MAlum granatum, Fungus marinus, & Pyrum à figura nomen sortita sunt. Illud eiusdem est cum Punico coloris. Iste cærulei; hoc eiusdem ferè. Tab. XX.

Penna marina est pennis magnis quæ in pileis gestare solent, perquã similis. Piscatores Itali ob extremitatis alterius similitudinem *Mentulã*

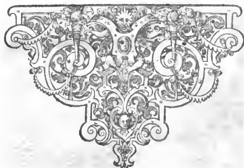
alatam vocant. Est enim ea pars præputio, id est, glandi similis, altera verò parte pennam refert. Pars illa crassior, quæ glandis specie est, rimas aliquor habet, quales sunt branchiarũ rimæ in galeis. Quæ pennam repræsentat, festucis tenuibus constat, quæ alumini scissili similes sunt: iis, substantia alia quadam tenera innititur. Noctu maximè splendet, stellæ modo, ob candorem & lęvorem. Pẽnam marinam *aliam* rubentem, linea per medium caulem alba, fronde simili ferè, sed parte altera, quæ fronde caret longiore, simplici; nulla cum glande dissimilitudine.

Vva marina facit & Plinius mentionem dum scribit. Rerum quidem non solum animalium simulachra mari inesse, licet intelligere intuentibus, Uvam, Gladium, Serras. Est autem oblonga quædam & informis massa, ex uno pediculo dependens. Partes internæ indiscretæ sunt, inter quas aliquando reperiuntur glandulæ parvæ. In vino putrefacta vini tædium adfert, ut Plinius prodidit.

Malum insinum marinum, & *Manus marina*, à similitudine quoque nomẽ obtinuere.

Cucumis, digiti est crassitudine & longitudine, tuberculis aliquot aspersis veluti in Cucumere terrestri parvo. Partes internas indiscretas habet.

FINIS.

INDEX,

Quibus paginis Tabulæ piſcium ſunt ſubjungendæ.

n Hiſtoria de Piſcibus & Cetis.

N. *Tabulæ tres poſteriores ſuperadditæ ſunt, ut iconiſmus piſcium, exhiberetur plenarius. Nimirum, quia prioribus abſolutis in authorum pervolutione, hi in Cluſio, Salviano atq; Schonfeldio occurrerunt à prioribus illis differentes, peculiariter eos ſubjicere viſum fuit.*

In Hiſtoria de Exanguibus Aquaticis.

INDEX
IN HISTORIAM DE PISCIBVS ET CETIS, IVXTA SERIEM ALPHABETICAM

dispositus, in quo litera P. paginam descriptionis, T. tabulam denotat.

INDEX.

Draca

Piranema

T.

V.

Z.

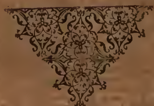
INDEX IN HISTORIAM DE Exanguibus Aquaticis.

A.

B.

C

INDEX.

BENEVOLE LECTOR.

EA est scriptorum qui longè à prælo remoti sunt, infelicitas, ut alienis & oculis & manibus, ... lustrando & corrigendo typographi utantur. Hinc fit, ut multi in contextu errores repant ... quæ non irreperent ... adminus ... Non est ... quod mireris idem & mihi ... per tot terrarum spacia ... ut vero videris me ... dedi operam ... qui nævus supereſt ... commata, puncta &c. huiusgeneris exceptis en Tibi sequentem errorum catalogum. Dabimus interea operam, ut sequentes tomi, emaculatiores prodeant.

Errata.	Correcta.	Errata.	Correcta	Errata.	Correcta
p.5.nfinito	infinito	p.31.a.eminus	geminn	accendente	accedent
p.6.veteres.	Geo-veteres præter Geo-	b.masculn	musculu	Cryſtallinum	cryſtallinam
graphos.	graphos.	p.32.ea.	dcea	p.68.b.rinula	rimula
quasi scripta	quasi in eorum	corpora	Corpore	adnotant	adnatant
	scripta,	b.branchias	branchia	p.69.b.quem cubili	quem cum ecu
illa præcipuè	ubiq; illa,	augustum	augustum	venter	ventriculus
alu	alius me	aliud	in aliud	firmatori	firmatores
p.7.b.avena	arenâ	p.34.b.in superiore	in superiore parte	p.71.a.ramorum ru,	ramorumque a
p.9.a nationis	natationis	p.37.a.nomine	nomen	p.73.b.virescentes	virescentia
b.in primo	in supremo	p.38.b.insula	insulsa	Locum	Locum
per	qua per	ferina	ferine	p.74.a.in hunc piscem	in hunc piscem
p.10.a.post illa	post in illa	p.39.a olf.situ distin-	olf.situs desti-	b.Inoos	Iudos
fretificavere	fatificavere	cta	nata	tenig	tenne
b.se falto	sed falsò	p.39.a.ebore	ebur	procopius	per Corpus
p.11.a.Selopace	Scolopace	aulum	angulum	p.75.a. ſtrangurio-	a ſtranguriosis
b.Iocum	Glaucum	p.40.a.crematn	crenatu	si	
idid	id est	b.Onisio	Onisco	tum exceptum,	lana exceptum
p.12.b.eidem destinato,	eadē distincta,	p.41.a.ovica	orum earum	b.exenterato	exenterata
asseret	asserit	colli tur	colligitur	ad hoc	ob has
M DC.LXV.	M.D.LXV.	b.Capitu	Capiu	tum quod	tumque,
p.13 a.nistigatur	instigantur	p.42.b.Colli paraq;	Colli Pavonis,	p.76.a padido	fœtido
tepore	tempore	p.43.a.fusa sunt,	fusa est,	ima	ima
p.13.b.Capi	capis	urs	aures	p.78.a.asper,so	asperso
Cordus	tardus	apurpura	purpurea	b.ingne	igne
Scordulas	Cordylas	b.sinapum	sinapi	p.80.a.a beata	a boatu
Auxidas	Auxidas	p.46.b.Reges	Regu	quem	quam
p.15.a.neq;	inq;	p.48.b.an Bello-	an competant Bel-	p 81.b.privarum	privatius
pascuum	passuum	niano	loniano	p.82.b.superbius	superius
p.16 a. ne	nec	p.49.a.decidius	deciduis	p.83.b alio	alio
b.facultatis	facultas	minutum	minutum	p.87.b.respiciente	resipient
qua nnicant	quæ in nnicam	alga	alga	p.90.a.recensentes	recentes
Carina	carinæ	b.viscatur	vesicatur	in ambientibus	id ambientibus
b.indiciorum	judiciarum	Calorem	colorem	b.multæ operæ stu-	multum operæ
p.18.a.quibusdam	in quibusdam	p.5[illegible].b.peculiares	peculiarn	dinq;	studiq.
Claudianus	Claudianus, ut	easdem anni	eosdem anni	in eo medio	in eius medio
prodidere	superius dictum	& Dorione	ex Dorione	p.92 a.venatum	Venenatum
p.19.b.de eodem	ab eodem	p.51.b.aqua	aqua	p.95.b arborum	abortum
p.20.a.terrefacta	torrefacta	p.52.a.& graciliores	gracilioresq;	p.96.a.abjectu.	obiectu
Latini	Latinus	qua		b.peno	pene
btea	luteo	p.53.b.vergunt	vergunt	p.101.b certum	centum
albo nigris	albo & nigro	tam amplu	tam maculis	p.1[illegible].a.aqua	aqua
simillimus	simillima	amethistin,	amethystino aureo	b.laxu	Saxu
b spino acuto	spina acuta	oauro		p.1[illegible].b.huc	hinc
p.[illegible].a.fluitatur	fluitant	p.54.q-nigra	nigram	p.1[illegible]4.a.panitendo	penetrando
b.in variis	in vivariis	p.55.a.nocivu	nocivus	cibariq.	cibari
p.22 a.Hunus villam	intra huius villā	b.Dorymetit	dorycnus	b.Callo	collo
quam	modicam	pondent	pendunt	p.108.a. Nisum	Nilum
p.[illegible]3.b.gemini	gemini lobi	p.[illegible].a. modo	modi	p.11[illegible] a.brauchys	[illegible]
p.25.a.arenarum	grancarum	p.66.a.dicitur	ducitur	p.1[illegible].a. quamas	squamas
p.26.a.umbilici	umbilici	b.porum	parum	jugilum	juguli
p.[illegible]9 b.mano	magno	p.67.a.omittit	emittit	summo	summe

P

Errata.	Correcta.
p.113.a.plandem	paludem
p.114.a.buius	bunc
b.recipie	resipit
aculet	aculeis
p.115.b.Coro	Corio
p.116.a.non nt	quoad
simulem	similes
Belgi,cum	Belgicum
p.117.a.geniculo	panniculo
p.118.b.serram	serram
p.119.b.dispensato	dispensatori
p.120.a.sæpè´	sese
b.minutim	munitum
p.121.a.immorabantur	immolabantur
p.122.a.ventris	ventis
p.124.b.orbem	in orbem
Niloos	Niloticos
p.125.a.mortui	motus
portione	ratione
b.ossa	ossea
putarus	putavit
p.126.b.hic	huc
humatu	hamatis
p.127.a.altißimæ	altißimè
p.128.a.influvius	à fluvius
b.pulchrè	pulchru
unduta	uncata
p.119.a.ist ac	isthac
b.facilè	solere
p.132.a.Idem	eundem
parvum	parvum caput
p.133.a.altero Cerasa	altero quando Cerasa
aliquis	alioqui
vasti	vasis
p.134.a.argenteo	argento.
p.136.a.purpureu	puerperis
ferebatur	ferebat
p.138.a.voce cavit	vocitavit
c. portione	ratione
p.140.a.Rh.	Rheus
p.141.a.impedieu	impetu
Cocta	Coctos
b.Cognominatum	cognomen
p.142.a.fluite	fluitat
b.parvum	parum
p.143.b.detea	detegi
labo	lobo
p.144.b.leso	lato
p.145.b.minuras	minutas
p.147.a.poreione	ratione
b.Cartilagini	cartilagineas
p.148.b.polum	potius
p.149.a.vesis	vestes
b.quid	quod
p.151.b.tradit	reudit
maculis	maxillis
nullo	nulla
p.153.a. à Colios	a colicis
animum	nimiam
p.154.b maiorn	maiores
quos	quas

Errata.	Correcta.
p.156.b.Parca Maiori	Perca maior
quos	quas
p.157.b.uvis.	ovu
semissas	semiassas
p.158.a.esset	esse
qui	quia
p.159.a.resina	resima
p.160.b.duo	duæ
p.161.a.sanare	sanari
p.163.a.impotenti	potenti
p.164.b.distinaue.	distinctius
ob aliquo	obliquo
p.165.a.illic quemuco	illicq; muco
b.loudiorem	longior
latiorem	latior
&	è
p.171.a.edissere	edisse
b.contabescent	Contabescere
p.172.b.separatur	superatur
p.173.b.sapa	sinapi
p.174.a.Capto	Capito
b.Capti	Capites
p.176.a.litm	littus
pinna	pinnam
figillatur	sugillatur
p.177.b.ditos	digitos
p.178.a pennam	pinnani
b.Pranema	Piraneuia
Capionis	Carpionis
calor	color
p.181.a.Inruucapeba	Inruucupeba
Gvaracuba	Gvatucupa
p.182.a.a.tinea	linea
p.184.a.braucbias	branchiam
lasira	latere
p.185.a.sensum	sensim
b.triangular.	triangularem
p.186.occlitur	vestitur.
Capit.	Capitur
Parabacu	Prabucu
p.187.a.alius	alias
b. at	&
illa	ilia
p.188.a.fusescrentu	fuscescentis
p.190.a.specus	species
p.198.a.lialius	hyalinus
p.203.b.bisecta	dissecta
p.205.b.liula	ligula
p.206.a superior	superiore
p.208.a.suffecit	fuscescit
b.triangulo	triangulum
p.212.b.sed	sex
p.213.a.hac	hic
p.215.a.magnitudo	magnitudinis
salsamentario,	salsamentaria habeat
p.216 a.bora	horam
audiri	audire
septem	supra
p.217.a.μοσικντον	μυστικητον
musculum me mium	musculum maximum
dua balenæ	duco Balena

Errata.	Correcta.
eidem	eundem
p.219.a.necti	tecti
b.telncre	tellure
p.220.a.motus	fatus
b.fortitudo	fortuitò
p.221.a.for	forum
p.222.a.nimisiè	immisit
p.223.a. Cortis	horti
b.vaste	hasta
p.225.b.uutias latas	uncias latas divisum
p.226.a.transversi	in transversim
resicatum	reficcatum
prædicatus	præditus
p.277.a.Mystaca	mystacem
b.praripebautur.	percipiebantur.

Reliqua, *Benevolus Lector*, corriget, si occurrerint. In Græcis interdum invenire est, ω pro ο: ζωων pro ζώων: φυλλιδια pro φυλλίδια: &c.

Errata super Exanguium historiam.

p.3.a.μαλάκια.	μαλάκια.
p.4.a.hic.	hi.
p.5.a.brevieret rotundior	brevius & rotundius.
memini.	minimi.
p.6.a. appetit.	appetunt.
depasci.	depascere.
esse.	est.
p.7.a.cambulatio.	anbulatio.
p.8.c.Sphicratu.	Iphicratis
vertit.	vertatur.
b.quō &	quæ.
p.9.a.aquis	arcis.
fortitaest.	fortita sunt.
b vocant,quam.	vocant,parte
p.10.a.solis suo utitur.	sola.
p.11.a.ipquit.	inquiat.
quod sepia	quo
p.12.a.parvè.	parva.
p.14 b promittentes.	prominentes.
p.17.a.purpupera	purpurea.
b.prominant.	promineant.
Euximo.	Euxino.
quæcatera.	quo
p.18.b.quaidum &	quosduo.
partubranchiis.	parvis.
p.19.a.datam.	datos.
discretiones.	dissectiones.
numeravit.	numerarit.
b.illius.	illorum.
parvos.	porcos
p.20.a.squama.	Sequana.
b. τοῖς τὸν	τὰ
quas etiam.	ibelas etiam.

p.

Errata.	Correcta.
p.21.a. color.	colorē.
eā meatu.	eo.
utrinq; latus.	utrinq; ad latus.
Laborace.	Labrace.
b.Cartigine,	sartagine.
Hi pinna,	hu.
p.22.b.rimusic,	vimine.
ut tam	& tam.
p.23.a. Icon.	Nullus apponitur.
Preguedicus.	Preguedieux,
speusippe	Speusippi.
b tallela	tabella
cancrarium.	cancrinum,
p.24.a sine.	hinc.
b.aperica.	aprica.
tractatione	tractione
p 25.a. transeunt,	transeunte.
b. Et mares.	sunt & mares
plenam	plenā
pilose	pilosē
p.26.a quâ	qua
p.27.b. Dr	De.
& in lavi,	& lavi,
vividiorum,	vividiore
descripte,	descripsit.
pars utroq;	utroq;
p.28.b aquas	aquarum,
p.29.cum invicem,	cum se invicem,
p.30.b.isti in aliu,	isti nisi in alin,
servent vitam,	tritam.
p.31.a.sine,	sinu,
p.31.b.Civada.	Civada dicitur,
p.37.a. Alis.	Asia.
Tollina,	Tellina,
Eorum qua,	Eorum alia qua.
& Mytuli.	ut Mytuli.
b. Bibalta,	pone ad marginem Pli. H.N.l.5.c.21.
p.38.a.emoli.	emoliuntur.
μονώθυρα.	μονόθυρα.
b unicam. si ex terne eti.	unicam, si externa spectemus. Si interna
minutas.	minutos,

Errata.	Correctæ.
p.39.b.foraminam	foramen.
p.40.b.quod Plinius cum,	quod, cum Plinius.
p.41.a.illam floream,	illum florem,
Testa sua	testa sua
b.pro desexo,	quo,
πῶμα.	πῶμα.
diffore,	differre.
ἰνῶδες.	ἰνῶδες
p.42.a.sanguinu,	cannore
p.43.a.communes.	commune
quæ.	quod.
jusculu.	juscula.
pro,	quo
operiuntur,	operiunt.
tusos.	tusus
p.43.a.sistet,	sistunt,
competit.	competunt.
b.Nonnulle,	Nonnullas,
sicut,	sunt.
ex Cinerem,	ex Cinerea
plenè,	planè.
p.44.a.cotylorum,	Cotylarum,
b.supini,	supina,
offerent,	adferent.
aphelidos,	ephelidas
assa,	assa,
genus,	manus,
p.45.b.empyremum,	empyreuma,
muru.	muricis.
p.46.a.Triplicis,	Triplices,
Cum,	dum.
b. ipsis,	ipsi.
eius,	Conchylii.
sedentibus,	sedentibus.
στρομβώδεις.	στρομβώδεσι
p.47.b.tandem,	tantum,
p.48.a.κοχλοίσμῶ,	κοχλοειδῶ.
p.49.b.Apilium,	Apitium.
diceus,	diceres.
p.50.a.raditur,	vacuas.
lina,	Lino,
b.de mat.	de mar,

Errata.	Correcta.
p.52.a.lapides constant.	[illegible] do.
p.54 a.planu,	planus.
gilbus,	gilvus.
p.55.a.quæ,	quā.
p.56.b.conscendunt,	Conscendit,
ut,	&
p.57.a.latenter,	latere.
vasa,	vase.
Glycymeribus,	Glycymerididibus.
b.adjicialis,	aditialis
πέγειον	περίγειον.
asperam levem,	& lævem.
p.58.a.eodem.	eidem,
hic,	hac
b.fidei se,	fidei vero se,
impleri est,	est necesse,
p.59.a.si,	sic,
p.60.b deideropoda.	gasteropoda.
p.63.a.nascuntur,	nascuntur pales-
ciendam,	ciendam alvum.
p.65 a. Aroteus,	Aretæus
b.sanorum,	saxorum,
p.66.a. mauserunt.	manserunt.
b.Eustatusis,	Eustathio.
similis,	similibus;
hac,	hoc
hi quidem,	siquidem.
p.68.a unius.	uniones
p.69.b.mares,	maris.
Contundens,	contundes,
ex eâ	& eâ
p.70.a.θυλαύξιον	θυλάτιον
haud suo,	haud scio,
p.71.a ut sæpe,	& sæpe
p.72.a.seri qvam,	seu tanqvam.
χίρι	χεῖρι
p.73.a.Cinerem.	Cinerea.
p.74.a.albus,	alba,
p.75.b.reddant,	reddunt.
Continentur	Continetur.
p.76.b.qva,	[illegible]

